DE
THERMIS
BRITANNICIS

26,005/B/1 F 14

XIV

A 28

33 aw fr.
L'Art ancien
Lugano

AA 3128

frontisp. – 13 leaves – 412 pp. – 8 engr. partly folding plates
leaves +4 nos. numbered. – 2 leaves (1 lf blank)
28 pp. – 8 leaves.
coll. [illegible]

E. 6. 26.

Approbatio, & ad *imprimendum* Facultas.

PErlecto *hoc de* THERMIS BRITANNICIS *Tractatu,* accuratè *à Doctiſſimo D. D.* THOMA GUIDOTTO Noſtrate *conſcripto, in quo quamplurima memoriæ prodita ſunt* Antiquariis, Hiſtoricis, Phyſicis, Medicis, Chymicis, Pharmacopæis, *aliis tam* Sanis, *quàm* Ægrotis, *ſcitu jucundiſſima, pariter atq; utiliſſima*: Eum NOS, *pro jure Nobis per* Leges *in id conceſſo,* approbamus, *perdignumq; porrò cenſemus, qui* Typis *illicò mandetur. Cujus rei in Teſtimonium* Nomina *noſtra Subſcripſimus* ὁμοθύμως.

GUALT. CHARLETON
Præſes Coll. Med. *Lond.*

Datum in *Comitiis* Cenſoriis ex ædibus *Collegii* noſtri *Junii* 13. A. D. 1690.

Thomas Burwell.
Jo. Gordon *Eq. Auratus.*
Gu. Dawes.
Tho. Gill.
Cenſores.

יְהֹוָה
THERMÆ
BRITAN-
-NICÆ
PALLAS & ALCIDES, Thermarum NUMINA quondam;
JAM Præſens MAJUS Balnea NUMEN habent.
Poſui DEVM Adjutorem MEVM.
D. Loggan fe.

A5495.

THOMÆ GUIDOTTI
Anglo-Britanni,
DE
THERMIS BRITANNICIS
TRACTATUS
ACCESSERUNT
OBSERVATIONES
Hydroſtaticæ, Chromaticæ, & Miſcellaneæ, uniuſcujuſq; *Balnei* apud *BATHONIAM* Naturam, Proprietatem, & Diſtinctionem, *Curatius* Exhibentes.

Experientiæ *Diuturnioris* opus, & *plurium* Annorum Penſum, cum *Indicibus* Neceſſariis.

AD
REGALE COLLEGIUM Medicorum *Londinenſium*.

LONDINI:
Excudebat *Franciſcus Leach*, Sumptibus *Authoris*.
MDCLXXXXI.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

REGALIS COLLEGII
Medicorum *Londinenſium*

PRÆSIDI

Electoribus, Cenſoribus, & Sociis,
Tractatum ſuum
De THERMIS BRITANNICIS
D D C Q T G.

QVod *libellum quendam,* Epiſtolari *modo ad Præcellentem Virum D.* Edvardum Greaves *Baronettum, Cœtus* Veſtri, *dum in Vivis, Ornamentum, qui præſentia ſua Humaniſſima & Docta, me* adjutum *voluit, & Experimenta nonnulla* ἀυτοψίᾳ *propria confirmata dedit, in* Patrocinium, *& Clientelam ſuam, Vir Optimus, & multum Deſideratus, haud ita pridem perquam humaniter receptum vellet, animum addidit Doctiſſime* CHARLETONE, Præſes *Inſigniſſime!* Medici *Celeberrimi! Experimenta* plura *eodem tendentia, coram Judicii* Veſtri *acerrimi Tribunali jam ſiſtendi,* De Thermis *nimirum* Bathonicis,

Bathonicis, *Civitate in qua Scaturiunt* Aquæ Calidæ *exigua quidem mole, ædificiis autem Venuſta, & Medicatis aquis Salutiferis ibidem demanantibus Celeberrima; indeq; fœtum* γνήσιον *eſſe & Aquilini generis experiamini, quod Solem ipſum auſit intueri, radioſq; iſtos perferre valeat› qui ſpurios occæcant. Et Sub cujus Umbra, quæſumus, aut Tegmine, ipſius* Solis Aquæ *poterant ſecurius recumbere.*

Mirari quidem ſubit interdum THERMAS Totius Angliæ, *Europæ, & Univerſi, forſan, Orbis reliquis præripientes palmam, quarum famam, medendi virtutes experti, non* Angli *modo, ſed &* Cambro-Britanni, Scoti, & Hiberni *deprædicant, annos ultra bis Mille intra anguſtum adeo ambitum comprehenſas fuiſſe, & peſſimo hoc vivendi genere, tam diu latuiſſe; niſi inde id accidere veroſimilius fuerit, quod huc uſq; de iiſdem lingua per Totum Literarum Orbem ubicunq; recepta de induſtria tractare Nemo ſuſceperit.*

Hoc a Clariſſimo Jordeno, *Collega Veſtro Antiquiſſimo, & Doctiſſimo, pridem expectavit Eruditus Orbis, Verum Literati Viri nimia Modeſtia* Cymbam *ejus ſivit* littus legere. *Culpavit Eum Amicus Doctus* Nicolaus Stoughton *de* Stoughton *Armiger, Carmine quodam Libro de Balneis Natu-*

ralibus

ralibus & Aquis Mineralibus, cujus frequens in Tractatu *noſtro mentio occurrit, olim præmiſſo, his Verſiculis ad* Jordenum:

Hoc unum Doleo, quod non ſint Anglica noſtra
Balnea, per Calamum facta Latina Tuum:
Creſceret ut Gentis per Te ſic Gloria Noſtræ
In longos Celebris per loca cuncta dies.

Aliorum defectum, pro Modulo Noſtro, ſupplere cupientes, Celeberrimam Societatem Veſtram, cujus fama ultra Garamantas, & Indos, Proferet imperium, *rogatam Volumus ut* Tractatui *huic Noſtro æqui boniq; Conſulere dignetur, Spondeoq; me, ſi Vitam mihi DEUS & otium prorogaverit, Gratiam Veſtram ulterius Meriturum.*

Principia olim Veteribus celebrata fuerunt Sulphur, Cuprum, Ferrum, & Marchaſitæ paululum; Recentioribus vero, Bitumen, Nitrum, & Sulphuris, nonnihil; Sulphur etiam Nitrum, & parum Bituminis; quæ tria ultimo memorata, excepto Solum Bitumine Stabilire conamur, addendo etiam alia, quæ Naturam Thermalium Aquarum conſtituunt partim, partim illuſtrant; ut nihil dicam de Methodo Bibendi Thermales iſtas Aquas ſecundum artis & rationis Regulas a Me, verbis abſit Invidia, primitus excogitata, ita ut THERMÆ jam, Potu

æq;

æq; ac Lotu *Summe proficuæ, Ægrorum Saluti ancillantur utrinq;. Et quidem* Collegio Veſtro *Celeberrimo, & prorſus Regali, præſertim* Veſtrum *Nonnullis, multis Nominibus diu obligatus, eo Sane hæc lubentius Scripſi, ut in quibus Morbis, aut Symptomatis, Ægroti* Veſtri *præcipue, a Thermis* Bathonenſibus *remedium expectent, facem aliquam accendam, &* Excellentiis Veſtris *Debitum meum, haud alieno ære, ſed proprio rependam.*

Quinetiam, tametſi in diffidentiam quandam de Scriptis Meis, potius quam confidentiam aliquam nimiam, ſim pronus Naturaliter; eo tamen Impudentiæ ſum advectus, ut credam Naturalis Nitri *exiſtentiam in* Thermis Bathonicis, *quibuſdam adeo in dubium vocatum, & Penſum meum jam ſub manibus, Experimentis Sequentibus, propria induſtria elaboratis præcipue, adeo clare demonſtratam, ut verba illa iu Epiſtola ad Doctiſſimum illum Virum, cujus ſupra meminimus, Sarta maneant & Tecta, quibus adſtruitur, Nitrum Thermis* Bathonenſibus *ineſſe indubitatum fore.*

Et quidem, quum Regalis apud Gallos *Academiæ Pariſienſes Philoſophi, Balnea* Borbonenſia l'Archambault *in* Bourbonnois, *Antiquorum Nitro imbuta ſtatuerint, quumq; ejuſdem generis Salem in Balneis* Bathonenſibus *abundare, in*

Tractatu Sequente probatum dederim; quouſq; *Balnea illa aut æquant, aut ſuperant,* Thermæ Britannicæ, *penes* VOS, *& æquos* Omnes *rerum Æſtimatores, eſto judicium. Et quicunq; Sumptus & Labores pares Noſtris ſuſceperit, & notum Mihi fecerit, quem præfractum non inveniet, ubi Aqua hæſerit, in Honorem illi, per me licet, cedat, ſi quid ſit, Errantem reducere, qui Exiſtimationem ſuam* vile *ducit Sacrificium, modo* Veritati *Sacra fiat. Hoc interim in Solatium redit, quocunq; inclinaverit Trutinantium lanx, ex hoc* NegotI *mihimetipſi dato, tam de* Patria *non male merendi anſam eſſe arreptam, quam Memet profitendi publice* E.E. V.V. *Addictiſſimum. Dabat* Londini *Feſto* Purificationis, *Anno Æræ* Chriſtianæ *M DC XCI,*

Collegii *Veſtri*

Cultor

Devotiſſimus

Thomas Guidott.

AD
LECTOREM ALLOQUIUM.

Lectori *Benevolo* S.

P*Riuſquam* ædem *ipſam ingredere* Lector ! *morandum parumper in* Apodyterio, *ut de modo, ratione, & tempore in Thermales Aquas* Anglicanas, *& præcipue* Bathonienſes, *inquirendi certior fias. Non eſt enim Inquiſitio* hæc, *& Obſervationes* inde *deductæ*, Canis, *ut aiunt*, feſtinantis partus, *ſed maturioris* ſtudii *fœtus*, *&*, *procul eſto* profanorum *Invidia ! Subacti probe Judicii proles, quæ annos abhinc* octodecim *concepta, tandem aliquando in lucem prodit, & Bis-nonum jam* in annum premitur. *De his itaq; ſtatui quædam præmittere, ut* Thermarum Britannicarum *fama & Utilitas ſe latius diffundant.*

Et quidem ut rem ipſam altius *repetam*, *&* adultum *Opus in* Cunis *ſuis iterum reponam* ; *Quum ex Academia* Oxonienſi *Celeberrima, ubi in Collegio* Wadhami, *in ſtudiis Philoſophicis, Philologicis, & Medicis,* decennium *poſueram, ad exercendam praxin* Bathoniam *adveniſſem, quod accidit* Anno Domini *MDCLXVII, ibidem, poſt Modicum temporis intervallum, mecum reputans ſerio, tam quid illi qui* ante *nos fuerunt ad finem perduxerant, quam quid* Σύγχρονοι *tentaverant, quæ curioſitati meæ haud fecerunt ſatis, indole etiam cogitabunda, & in ſeceſſum proniori præditus, Contentus paucis, nec non apud* locum *ipſum diu ſatis & aſſidue commoratus, operæpretium duxi horas ab alio ſtudiorum genere, & etiam praxi Medica, ſubſecivas, in* Experimenta *impondere (quod a nemine ſerio antea factum obſervaveram, Thermis* huc uſq; *admirationem potius, quam inſpectionem penitiorem obtinentibus) ut* Menti *propriæ* Novitatis avidæ *ſatisfactum ſit.*

Anno *itaq; M DC LXVIII* Appendicem *Scripſi ad Tractatum Clariſſimi Viri* Edvardi Jordeni *M. D.* de Balneis Naturalibus, *&* Aquis Mineralibus, *in qua pleniorem in Thermas* Bathonienſes *Inquiſitionem tunc temporis promiſi* ; *&* Anno *M DC LXXIII. Opuſculum* de

ALLOQUIUM

Potanda Thermarum aqua, *ſub nomine* Eugenii Philandri, *in publicum emiſi*; *Item* Anno *MDCLXXV*, *Epiſtolam ad virum longe celeberrimum* D. Edvardum Greaves *Baronettum* τὸν μακαρίτην, *imprimendam curavi, in qua de* Thermarum *Natura quædam Nova* Primus *retexi, & tandem* Anno *MDCLXXVI*, *Tractatum de iiſdem Thermis* pleniorem *typis mandavi. Hactenus* lingua *Vernacula. Horum autem omnium* Scopum, *additis tam* Experimentis, *quam* rationibus *non paucis,& Nonnullis* capitibus, *hoc in Opere,in* Bonum publicum, *& Thermarum indies gliſcentem famam*, literatorum *dialecto, nova methodo, legentibus exhibeo*; *quibus Thermarum Bathonenſium rebus* umbilicus *apporitur, ſaxumq; in quo magnam annorum* Viginti *partem Volvendo conſumpſi, ſuo (puto) loco,* quieſcens *plane jam, &* immotum *remanet.*

Et nulla quidem auram popularem *captandi impetigo, quæ privatum vitæ ſtatum affectanti magis nunquam arriſit. nec vana* preli *gloria, cum* Nomen *meum doctis Amicorum calamis ſatis ſuperq; deprædicatum ſit, ideoq; hac faſce omnino ſim levatus, ad Opus hoc difficultatibus plenum undiq; impulerunt, ſed Thermalium Aquarum* potationem *celebratam, & magis magiſq; indies celebratam iri autumans, duriuſculum mihi viſum erat ejuſdem uſui ægros committere, priuſquam in* Naturam *Thermarum penitius inſpexeram, & quibus Metallis, Mineralibus, aut aliis quibuſcunq; fuiſſent infectæ,* aliqualem *Notitiam* proprio *Marte comparaveram. Imo æque mihi abſurdum videbatur ægrotantes curæ meæ commiſſos ad Thermas amandare, quas vidiſſem ſolum, & ab Effectis* vix *cognoveram, ac Agyrtarum pilulas, ſpiritus, & Cætera id genus Medicamenta Epidemica, & nimis* πολυθρύλλητα, *quorum me* latet *Compoſitio, approbare, & practice uſurpare.*

Si hoc ab aliis in promptu effectum inveniſſem. Pericula, Sumptus, & Tædia, inde *emergentia excuſare non eſſet difficile*; *horaſq;* ſtudioſe *tritas in Muſæo,* hilariter *æque alibi perdidiſſem. Mente autem exiſtente pendula in aliorum Opinionibus, ex optimis, & ſupremi etiam Subſellii de Re Metallica, & Minerali Scriptoribus, quales* Fallopius, Agricola,Baccius, *aliiq; Sedimentum ex Aqua qualicunq; Minerali obtinendi viam* primitus *edidici,* deinde *quibus iſtud conſtaret inveſtigavi, &* demum *omnia Thermis Bathonenſibus, uti par erat, applicui.*

Quum autem modos aſſequendi Sedimentum quatuor *præcipue obſervaveram, nimirum,* Evaporationem, Diſtillationem, Præcipitationem, *&* Inſolationem; *poſtremum, utpote tædii nimis plenum, nec in Noſtra regione uſitatum, dimiſi, & ad* tres *priores memetipſum recepi,*

recepi, evaporando, præcipitando, & diſtillando quiddam ex omnium Balneorum Aquis, prima quidem vice exiguam *ſolum quantitatem, dein majorem, poſtea vero non dubitavi ad* multorum *cadorum experimenta procedere.*

Nactus Sedimentum, quod voce minus claſſica, Contenta *indigito, de quo ne γρῦ quidem olim, cum Thermales Aquas* Corporale nihil *in ſe continere pleriq; crediderint, & * Bathonienſis* quidam *Medicus idem publice aſſeruerat (de quo vide caput ſecundum Tractatus inſequentis) proprio Judicio diffiſus, celeberrimis, & ſummæ exiſtimationis Medicis, quicum familiaritatis bonos mecum intercesſit, ſtatim innotuit, nominatim vero, Viro a me æternum Honorando* Domino Edvardo Greaves *M. D. & Baronetto, qui, dum in Vivis erat, me hoc in Curſu amiciſſime ſtimulavit, Mihiq; præſentia, Colloquiis, & Conſortio non parum adjumenti non raro attulit. Scriptis etiam* Epiſtolis *otium interrupi Clariſſimi & omni laude majoris Medici. Temporis ſui Practici apud* Anglos *celeberrimi.* Thomæ Willisii, *cujus e vivis exceſſum candore & Ingenio pollentes Medici, quotquot ſunt meritiſſime lugent; hujus, inquam, opem imploravi,* Epiſtola *ad Sagaciſſimum iſtum Naturæ Myſtam* Bathonia *tranſmiſſa, Calendis* Septembribus, *Anno Æræ* Chriſtianæ *M DC LXXIII. inter Epiſtolas meas* Medicinales *legenda & operi etiam huic, in* fine *addita. Prout in* illa *Epiſtola deſignaveram,* ad *Cl.* Willisium *Balneorum omnium* Contenta *tranſmiſi, XV. die* Octobris *Ejuſdem anni manibus faceti, Docti, amiciſſimi viri, & ſenioris Collegæ,* Alexandri Dyeri, *Admiralitatis Curiæ Illuſtris tunc Temporis Procuratoris Seduli, una cum* altera *Epiſtola Obſervationum meorum rationem pleniorem exhibente quam iiſdem* Epiſtolis *magis congrue inſerui, &, in majorem facti notitiam,* Obſervationum *etiam mearum* Centuriæ *adjunxi Epiſtolam* hanc, *eo quod eorum quæ in meliorem formam poſtea relambi, rudem quandam ὑποτύπωσιν comprehendat, & parum diverſa ab iis quæ* jam *in lucem prodeunt Contineat, una cum Epiſtola* prima, *in calce operis imprimendam Curavi. Clariſſimus autem & aliis Negotiis practicis diſtrictus ille Vir, falcem ſuam in hanc meſſem niſi* obiter, *quantum potui intelligere, immiſit nunquam; Epiſtola tamen, quam non multo poſt ad me dedit, Ægrotæ cauſa Prænobilis Curæ meæ tunc temporis commendatæ,* Experimentorum *amice meminit, &* Gratias *agit in fine. Epiſtolæ ipſius* partem, *Nivei iſtius pectoris, & mei Studioſioris indicem, inter* Epiſtolas *meas* Medicinales *in Tractatus hujus fine memoratas legere licet.*

*Tob. Vennerus. M. D.

Paulo

Paulo vero poſt, occaſione data Contenta multorum Cadorum Thermalis Aquæ obtinendi, Cados ultra viginti conſumpſi, & diſtinctam omnium ſeparationem comparavi, ut in Obſervationibus annexis exprimitur, & prout ſe tulerunt Opportuna Tempora, Experimenta communicavi Amicis meis, Honoris cauſa hoc in loco nominandis. Imprimis vero Eruditiſſimo Viro, Domino Carolo Scarburgio, Equiti Aurato, in Aula Regia Britannica, haud ſine Summa laude, a multis Annis Archiatro, Amico Summo, & Fautori Egregio, cujus Doctrinam, & medendi peritiam haud vulgarem, & in ſtudiis Humanioribus progreſſus Herculeos, quum ora Doctorum omnium ubiq; confiteantur, eximiam ejus mei Rerumq; mearum Curam, hoc in loco, prout Gratum decet proniſſimus agnoſco. Ornatiſſimo D. Thomæ Witherleio, Equiti Aurato, haud ita pridem Medico Regio Ordinario, & Collegii Medicorum Londinenſium nuper Præſidi. D. D. Nathanaeli Highmoro, Amico & Affini, M. D. & Clariſſimo Anatomico, Medico quandam Celeberrimo Sherboniæ Durotrigum; & Humaniſſimo Viro, Medico Egregio, Thomæ Harbechio M. D. Briſtolienſi; quorum omnium amicas collationes ſæpius audivi, illorumq; tam perſonis, quam memoriæ, Grates, haud tamen dignas, jam perſolvo. Quibus, omnium inſtar, addo quod Viro longe Celeberrimo Doctiſſimoq; D. Edvardo Greaves Baronetto, e vivis non ſine magno mearum rerum detrimento jam erepto, tractatum hunc manu mea ſcriptum, perlegere etiam, & approbare placuerit. Placuit inſuper Eruditiſſimo viro, meiq; Studioſiſſimo, Academiæ Oxonienſis Florentiſſimæ, Collegii Medicorum Londinenſis Celeberrimi, & ut verbo me expediam, ipſarum etiam Literarum Ornamento, D. Thomæ Millington, Equiti Aurato, & Clariſſimi Williſii tam in Naturalis Philoſophiæ apud Oxonienſes Profeſſione Sidleiana, quam erga me amore, Succeſſori, mecum ſæpius conferre, & majoris momenti, recluſæq; indolis plura, pro humanitate ſua, qua erga omnes, præſertim vero Literatos eſt, operanti genio ſuggerere non dedignari. Porro, Rerum Antiquarum Peritiſſimi Gulielmi Petiti de Interiore Templo Armigeri, & Rotulorum apud Turrim Londinenſem Cuſtodis Digniſſimi Humanitati debetur plurimum, qui amicis Collationibus, & Officiis Humaniſſimis, Antiquitates Bathonicas valde promovit. Neq; inſalutatum præterire debeo Celeberrimum virum, Amicum integerrimum, Joachimum Fredericum Sagittarium, Blandfordiæ, intra Comitatum Dorſetenſem, medicum Egregium, qui in hoc Curſu Tardeſcentem amiciſſime ſtimulavit, & Epiſtolis Humaniſſimis, Novum languenti animum ſæpius infudit, cujus

Benevolentiæ,

Benevolentiæ, *&* *Hortatibus me plurimum debere lubens profiteor. Memoriam etiam gratiſſimam, vita licet functus, hic meretur D.* Thomas Gibbes *Senior, nuper Cerevisiarius publicus* Bathonienſis, *qui Fornacis ſui majoris uſum mihi* ultro *Commodavit, in quo* Decem *aut* Duodecim, *Thermarum Aquæ* Cados *una evaporavi, unde Sedimenti magna copia* inde *Comparata, obſervationibus & experimentis ſequentibus* materiam *tanquam baſin, aut fundamentum quoddam, feliciſſime ſuppeditavit. Nec ſine laude prætereundus* Henricus Wynne, *Inſtrumentorum Mathematicorum inter* Londinenſes *Faber, qui* Thermoſcopia, Vitra Cylindrica, *&* Hydroſtatica, *fideliter procuravit, quæ in caloris* gradibus, *& Thermarum* differentiis *obſervandis, uſui magno fuerunt.*

Occaſio inſuper quod in Corruptivæ *Fermentationis notionem aliud agens inciderim, fuit hujuſmodi: Circa Annum Domini* 1674, *menſa in amicorum quorundam gratiam ſtrata, & relictis acetabulo ſolum & Lecytho, remota, cum ob reculas privatas, ſtatim a paſtu literas conſignarem, Arena Thermarum, qua ſcriptas Epiſtolas exiccare Conſuevi, in apertum tunc temporis Vitrum quod acetum incluſit, caſu incidente,* Fermentationem *inde exortam ſubito obſervavi, poſtea vero acus operariorum majoris acu, particulas arenam Componentes,* Microſcopii *ope ſub dio, ex Arenæ magna quantitate Selectas, ab invicem Separavi, ut unaquaq; parte cum aceto communi, aut deſtillato, miſta ſeparatim, unde Ebullitio, Fermentatio, Effervescentia, ſaltem Activitas illa oriretur habui compertum. Hinc* Obſervatio XC. Quod Arena Thermarum conſtet e lapidis Sectilis Sabulo, Marga, Ochra, Teſtaceis, Rubrica, lapillis Cryſtallinis, & Sulphure. *Item* Obſervatio XCV. Arena Balnei Aceto, aut alio quovis acido affuſo, fermentationem creat; *aliæq;. Jam vero ex hac Actionis & Reactionis inter arenam & acetum ortæ Phænomeno, ad* Corruptivam *Fermentationem ex Alcalibus & Acido miſtis procreatam, ulterius proceſſi, adjectis etiam Teſtaceis, Sectili lapide, aliiſq; quæ in Arena reſtare* Microſcopii *ope obſervaveram.*

Et quidem ſatis hic mirari non poſſum quomodo Jordenus, *Vir alias Judicio præditus, & ingenio Sagaci, ſeipſum pateretur in tantum decipi, ut credat Inquiſitionem criticam in Thermarum Naturam, Speculationem eſſe adeo meram, ut* inconvenientem *fore, aut* inutilem *judicaverit, quod ex verbis apparet in libro de Balneis Naturalibus, & Aquis Mineralibus cap.* 15 *in fine.* In animo, *inquit*, olim habui ſecundum hæc principia in hæc Balnea inquirere, ſed a quibuſdam judicatum minus Convenienter, aut inutiliter faciendum, laboribus peperci,

qui

-ci, qui gratias forſan non eſſent merituri. *Quid enim* Neceſſarium *magis eſſe poſſit, ideoq; magis* utile *&* conveniens, *quam iſtius Aquæ Mineralis principia cognoſcere, ad quam ægros relegamus? Annon quoq; de Mineralibus Scriptores, qui ante illum floruerunt, & quorum Teſtimonia in Scriptis adducit, Aquas illas examinarunt, aut conjecturaliter determinant? Utrum autem horum* utilius, *aut* magis *conveniens*, Davus *ſit Judex. Porro, hoc modo Medicorum ratione utentium partes explemus, & Aquas Minerales, a labe illa, illis adhærente, vindicamus, qua Medicamenta Empirica reputari ſolent, cum ſint optima compoſitio Medicorum optimi, & Virtute* DEI *verbo metallis & mineralibus indita, & iiſdem divino quodam charagmate impreſſa, non ſecus ac medicamenta alia, quæ* Ejuſdem manus *non immerito vocantur, ſecundum artis & rationis regulas rite præſcripta, in ægrorum ſanationem, operationes perficiant. Quinetiam, de ratione, & cauſa* Effectuum *Judicium inde melius, & verius ferendum, quæ abſq; hoc examine, inſcia quadam admiratione intellectum conturbant, & animos ſuſpendunt, Sumuſq; illis haud multum abſimiles, qui luſibus Theatricis, & Mimicis inhiantes, motus mirantur, motrices autem manus in obſcuro poſitas minime obſervant.*

Quod operam ſuam in rimandis Thermis collocatam fore male; quibuſdam habitam Supervacaneam; nec gratias merituram, *Cogitaret modeſtus ille vir, & ſenio confectus, induſtriam ejus, fateor, Sufflaminaret forſan, &* tepenti *animo frigidam ſuffunderet; audentiore autem animo inſtructo, & genio magna ſpiranti in mentem Venire potuit, quicquid fuerit, quod de rebus hiſce in publicum protruderetur, ad* prudentes, generoſas, *&* liberioris indolis manus: *aut ad* anguſta pectora, indocta, *&* Sibimetipſis ſolum nata *perveniret. Prioris generis mortales, parati ſemper fuere, ſemperq; ſunt futuri, ad Ingenia fovenda, prout Merita ſua ſe illis commendaverint;* Poſterioris *vero, Bruta potius quam Homines (qui naturaliter, ut plurimum, Mites, Benefici, & Utiles; non Truces, Malevoli, & Inhoſpitabiles exiſtunt) ſpernendi potius, & Cachinnis digni, ad* Γνῶθι σεαυτὸν, *quod* e cœlo deſcendit, *Terreni ipſi, erroribus perducti, & flagris edocti; quorum ora quum adeo Sordida ſint ut* Nemini *ſunt vitio; ita Ipſorum etiam* laudes *ſordent, & præ* Calumniis *Vileſcunt.*

DEO, & operis *Promororibus* Gratiarum actio.

DEO autem Immortali potius Gratiæ ſint & laudes æternæ, quod numeroſe adeo viros Generoſitate, Comitate, & Virtute Heroica præditos Britanniæ conceſſerit, qui non modo literarum, &

Secretorum

Secretorum Naturæ indaginis amore capiuntur, ſed Judicio etiam pollent ut ſciant *quid diſtent Æra lupinis*, aliter cum illis actum eſſet peſſime, qui, quæ terrori erant aliis, repagula perruperunt, & Impenſæ nihil, aut Laboris detrectarunt, modo *Publicum Bonum* promoveant, & Humano generi humaniter inſerviant. *Et quidem hoc in Opere Componendo, magni laboris, nec minoris ſumptus, per longum Temporis Tractum productorum penſo (in quo abunde ſufficit ſi Medicis Doctioribus in ægrorum ſalutem facem aliquam prætulerim) rei ad* Umbilicum *perducendæ Zelo adeo flagràvi,ut perinde Mihi fuit,ac ſi,*Lucernæ *more*, Lucendo *periiſſem. Neq; Eruditos ſpero* Extraneos, *& Doctos Medicos, alioſq; quorum tam Amicitia, quam fama, mihi ſemper fuit cordi, & in quorum gratiam præcipue hanc ſpartam adornavi, me ita (quod hoc in loco deprecor) intelligere, ac ſi in* Caroli Claromontii *perſona, Exterorum* omnium *polita ingenia, & Doctrinam meliorem, confoſſa voluerim ; quum plurima apud* Baccium *&* Bauhinum, *de Thermis Noſtris laude digna allegaverim,& ob injurias Aeri, Aquis, Locis, & Toti* Anglorum *Genti, quoad victus rationem futiliter illatas, Scurra iſte, Rabula, & Nugivendulus, in ſequente Tractatu Solus vapulet, qui Auguſtiſſimi Magnæ Britanniæ* Monarchæ *Ditionis parti potiſſimæ*, Terræ Angliæ *nomen, inſulſo* Gallicilmo, *ſcurriliter impoſuit. Quumq*, Capite XI. Lotharingiam *tanquam partem, aut Conterminam* Germaniæ *accenſuerim*, Autoris *iſtius verba ſequor, qui p.* 72. *in Epilogo*, Se ab ultimis Germaniæ finibus huc adpulſum *ſcriptitavit ; licet alios* Lotharingiam *poſuiſſe noverim in* Gallia Belgica. *Dolendum interim, quum Thermis nihil deeſſe videatur præter* Operculum, *Balnea Britannica apud Bathoniam* ſub dio *remanere, ſecus ac Cæterorum* Europæ *Balneorum mos eſt, quæ decenter, & more Commodo Tecta, injurias omnes Solis, Cæli, Aeriſq; excludunt. Idem ante me queſtus eſt* Jordenus, *& nuperis annis Cl.* Liſterus, *de aquis Tepidis* Derbienſibus *(de quibus poſtea in Tractatu Noſtro) verba faciens* ; Fons, *inquit*, fornice ſatis amplo includitur ad Commodiorem Balneationem, perinde ut in maxime Calidis Regionibus, quantum obſervavi, mos eſt (de *Aquis Sextiis* Gallo-provinciæ aliiſq; tranſmarinis teſtis oculatus loquor) & minime *ſub Dio*, ut alibi apud Nos (*Bathoniæ puta*) admodum inſalubriter fit. *Verum hoc, in minoris præſertim ambitus Balneis, Generoſorum Conſiderationi ſaltem, ſi non ſumptibus, relinquo.*

Jam vero, ut curioſi rerum Naturalium, qui in arcana Naturæ inquirere deſiderant, quid Noſtris *laboribus in rimandis his Thermis* præ cæteris *ſit præſtitum ulterius cognoſcant ; ut nec ſuderibus*

*bus nec ſumptibus peperci hactenus, currenti tamen addidit calcaria quod in plurimarum rerum haud vulgarium notitiam inciderim, & O*bſervationes *iſtæ quas nunc Communico, evincunt ſatis, quam manca illa ratio & deficiens ſit, cui in tradenda Thermarum natura, alia deſtituti, hactenus confidimus.*

Et quidem, tametſi *nihil* tota Britannia cum Thermis *Bathonienſibus* comparandum ſit, *Extranei cujuſdam medici judicio de Aere Aq. & Loc.* Angliæ *p.* 31. *Et* inter numeroſa Balnea, & varias Europæ aquas Minerales, *nullæ* ad Curandos morbos magis Univerſaliter utiles, aut ad ægros excipiendos Commodiores, ex *Jordeni* mente *de Baln. Nat.* &c. *p.* 5. *Bathonienſibus* fuerint; *Immo,* inter opera Naturæ miranda, *nihil* magis mirum, *nihil* excellentius, *nihil* ad morbis laborantium opem, aut partium infirmarum Solamen, Thermis Naturalibus Civitatis *Bathon* magis utile appareat, *monente* Joanne Joneſio *Epiſtola ad Illuſtriſſimum* HENRICUM *Pembrochiæ Comitem, Dominum de* Kaerdid, *&c. infortunio tamen accidit, Balnea hæc (quibus in toto Terrarum orbe meliora non ſunt) longo temporis tractu, monachis & religioſam vitam degentibus ſolum nota, denſa obſcuritatis nube aliter involuta fuiſſe, adeoq; latuiſſe, ut ante ſæculum proxime elapſum inter* Europæ *Balnea peregrinus nullus ſcriptor, aut Indigena, in ſcriptis ſuis de Balneis locum illis aſſignaverit.*

Anno Henrici *Regis octavi* 24. *MDXXXIII.* Polydorus Vergilius *Urbinas, &* Wellenſis *Eccleſiæ Archidiaconus,* Angliæ *Hiſtoriam* Henrico *nuncupatam Scribens, omnium quorum memini, Balneorum iſtorum mentionem aliquam laude dignam (poſt* Solinum, Antoninum, Stephanum, *alioſq; qui priſcas Thermarum Nomenclationes & pugnas quaſdam circa locum celebres, literis conſignarunt, &* Nechami *etiam carmina) primus exhibuit, Angl. Hiſt. l.* 1. *p.* 43. *ſed futilia multa, & ficta, de* Bladudo *referens, virtutes Thermarum nullas commemorat, tantum monet ſua Tempeſtate pueros, voluptatis cauſa, inprimis in iiſdem lavare ſolitos, & Urinantes e fundo nummos mordicus referre. Verba ſunt:* Extant etiam nunc ipſæ Balneæ ubi loci tepidæ ſcaturiunt ebulliuntq; aquæ, quibus imprimis lavantur pueri voluptatis cauſa. Ego vidi ipſos pueros in eo lacu natantes e fundo mordicus argenteos nummos referre Jactatos per luſum a circumſtantibus in Balneas ipſas.

Circa Annum Domini *MDXL, aut paulo forſan prius, Excellentiſſimus ille Miles D.* Edvardus Carne, *ab* Henrico *VIII. ad* Julium III, *&* Paulum IV, *Pontifices Maximos, legatione functus, notitiam eorundem exhibuit ſcriptori celeberrimo* Andreæ Baccio, *tum* Romæ *exiſtenti,*

ti,

ti, & circa Opus ſuum de Thermis, tanto Viro dignum, occupato, cui ex ejuſdem relatione inſeruit, lib. 4. cap. 13. *licet non ita proprie, inter Balnea Sulphurea.* Polydorum *etiam* Vergilium *Monitorem allegat.*

Conterraneus quidem Noſter Gulielmus Turnerus *Cantabrigienſis, Medicinæ Doctor, &* Wellenſis *Ædis Sacræ Decanus, Vir Doctiſſimus, & Pius,* EDVARDI *VI. temporibus* Somerſetenſi *Duci Protectori a conſiliis medicis, qui regnante* Maria *profugus, locis exteris in* Italia *præſertim, &* Germania, *tempus ſuum terens,* Ferraræ *demum Medicam Cathedram cum laude occupavit, librum lingua Vernacula ſcripſit,* Coloniæ *impreſſum A. D. MDLXII. de* Angliæ, Germaniæ, *&* Italiæ *Balneis, in quo* Bathonienſibus *Thermis (quas* Buxtonenſibus *tunc temporis minus celebres inſinuat) prioritatem concedit, iiſdem tamen non multum inſiſtit, ſed ut omnes fere alii, Sulphureis accenſet, & ex parte aliqua Cuproſas eſſe Suſpicatur. Clariſſimus ille Vir, Reformatæ Religionis, &* Anglorum *gentis apud Exteros Gloria & Ornamentum, teſtatur ſe omnium primum, de his Balneis aliquid Scriptis mandaſſe, &* Edvardo *Sexto, Principe Pio, regnante, ex* Italia *&* Germania, *ubi, ut Studiis vacaret, profectus erat peregre, a* Protectore, *in Primarii Medici Officium, in* Angliam *revocatus, quo tempore de* Plantis *ſcripſit, ſub* Maria, *ut dictum, Regina, in* Almania *ſuperiori Exul,* Ferraræ *Profeſſor, & tandem ſub* ELIZABETHA, *fœliciſſimæ memoriæ Regina, redux, anno Regni IV. libro de Balneis, (in oris tranſmarinis,* Baſiliæ *puto, A. D. MDLVII. ſcripto, & quinquennio poſt* Coloniæ *impreſſo) Balneorum Britannicorum primo loco meminit, qui eo ſaltem nomine quod* Primus *fuerat, poſterorum laudes & gratias meretur. In hoc libro Balnea Bathonica* Theſaurum *vocat ſeu potius* κειμήλιον præcellentiſſimum, ſed hominibus divitibus præſertim, vilius æſtimatum, quum illorum opes quæcunq; fuerint, *Dei* dono huic longe pretioſo, comparandæ non ſint. *Neglecta vero Balnea & minus ornata, pietatem virorum optimi, & Doctiſſimi excitarunt, quæ jam Benefactorum quorundam, & præcipue Viri Nobilis, & Gratiſſimi D.* Franciſci Stonor *de* Stonor *in agro* Oxonienſi, *Equitis Aurati, a Paralyſi ibidem ſani, munificentia, Ornatiſſima evaſeruut. De qua re in Capite* primo *dictum eſt latius.*

Decennio vero poſt Turneri *opuſculum ſive* Anno Domini *MDLXXII* Joannes Jones *Cambro-Britannus,* Bathoniæ *certis Anni temporibus praxin exercens, lingua* Anglicana *Tractatum de Induſtria compoſuit, cui Titulus* Subſidium Bathonienſe, *Anglice* Bathes Aide, *in quo quædam continentur non ſpernenda, ſed ætatis iſtius genio conſona, nihil au-*

 tem

tem quod ad Naturam Thermarum ſpectat, obſervatu dignum, quam quod ex Sulphure Cupro, ferro, & Marcaſita compoſitas crediderit.

Anno *MDXCIIX* Joannes Bauhinus *Germanus, viva* Turneri *Voce, aut potius ſcripto,* & Baccii *libro, monitus, dum* Bollenſis *Fontis Admirabilis (ut vocat) Naturam & Virtutes ex mandato Principis, ac Domini ſui* Friderici *Wirtembergenſis & Teccenſis Ducis conſcriberet, Thermarum* Bathoniæ *in* Anglia *ſæpius meminit. Ita l.* 3. *c.* 49. Nec ſecus Sulphuratarum Balnea temperata, Aponus, Aquiſgranum, *Bathoniæ* in Anglia, *&c. Meminit etiam iterum c.* 61. & 63. *Prodiit autem* Bauhini *Hiſtoria fidelis & Utilis,* Montisbeligardi *Anno D.* 1598.

Et ita quidem ad Clariſſimi Jordeni *tempora, circa annum MDCXXX. Thermæ remanſerunt, quando Optimus ille Senex, anno ætatis ſuæ Sexageſimo Secundo, ad ſcribendum ſe accinxit, & eruditiſſimum Tractatum, in opere hoc meo ſæpius memoratum, idiomate vernaculo (voluit enim* Cymbam *ejus* littus legere) *conſcriptum edidit, cui anno MDCLXVIII, ſecundo ad* Bathoniam *adventus,* Appendicem *adjunxi. Jam vero tametſi Doctiſſimo illi Viro & medico clariſſimo in animo erat, Balneorum in agro* Somerſetenſi *notitiam pleniorem præcipue exhibere, quemadmodum in Epiſtola Dedicatoria, ad Honoratiſſimum Dominum* Cottington *Baronem de* Hanworth *teſtatur, & multo magis in hoc pulvere Sudavit, pluraq; perfecit, quam quiſquam eorum qui ante illum ſcripſerunt, quod tamen in* Intentione *primum erat, in* Executione *fuit poſtremum; Balnea enim hæc ad finem rejecit, & de iiſdem tradidit pauciſſima; quantum vero in quibuſdam neceſſariis defecerit, quibus etiam, & quam multis Objectionibus tam de principiis, quam de caloris Cauſa, opinio ejus ſit obnoxia, cuilibet apparet, qui* Opus *hoc, quoad Thermas* Juſtum, *præ manibus perlegerit; Dimiſſa autem ſecretioris ignis ſubterranei notione Chimærica, Fermentationis vim energeticam planius apparentem, laude dignus Primus invexit; verum quum Fermentationem* Generativam *ſolum agnoverit, illam, utpote Caloris Thermarum Cauſæ Naturæ minus Conſonam, in* Corruptivam *mutatam, Philoſophorum Orbi jam exhibui. De Tractatu ſuo Vir Doctus & candidus, hoc, quod nequaquam mihi arrogare audeo, cap.* 14. *Vaticinando prædicit:*

Quem nos Stramineum pro Tempore fecimus——

Sperantes *digniſſimum* aliquem Calamum Spartam, ſive argumentum hoc *accuratius*, & *ornatius* multo impoſterum tractaturum,

Et dare perpetuo cæleſtia fila metallo.

Circa

Circa idem Tempus Thomas Johnſonus, *Pharmacopola* Londinenſis *rei Herbariæ callentiſſimus*, Latine *primus ſcripſit de* Thermis Bathonicis, *Doctum quidem, &, pro mole, eruditum opuſculum, breviſſimum tamen, & alio inſtitutum; Botanico ſiquidem in itinere, & in Herbarum circa* Bathoniam *creſcentium gratiam præcipue compoſitum. Inſcribitur* Mercurius Botanicus, *& de Thermis* Bathonicis, *Lond.* 1634.

Tobias *tandem* Vennerus *Medicinæ Doctor* Oxonienſis, *&* Bathonienſis *incola, libellum ſcripſit, cui Titulus* Via Recta ad vitam Longam, *in quo ſe rei cibariæ, & coquinariæ pertiſſimum exhibuit. Prodiit* Londini, *A. D. MDCXX, & poſtea MDCXXXVII iterato, cum Autoris Effigie, de Balneis etiam* Bathonienſibus *adjecto opuſculo; de quo nihil melius, aut notatu dignius, dicere poſſum, quam quod Thermas* Sulphureas *eſſe principaliter ibidem affirmaverit.*

Circa Annum *Dominicæ Incarnationis MDCLXIX, Vir Clariſſimus, & ſumme eruditus*, Joannes Maplet *Medicinæ Doctor* Oxonienſis, *&* Gloceſtrenſis *Aulæ ibidem aliquando Principalis, inter Sorores Civitates* Bathoniam, *&* Briſtolium, *tempus ſuum, & praxin dividens, ſcriptum quoddam de* Thermarum *virtutibus Saltem meditatus eſt, quemadmodum ex Epiſtola, ad Virum longe Celeberrimum, D. D.* Joannem Wedderbourne *Scoto-Britannum, M. D. & Equitem Auratum*, Aquis Calidis *XIX* Junii, *Anno MDCLXIX, ſcripta apparet; ubi poſt aliorum Medicorum de Thermarum Virtutibus ſententiam, addit*: Ego certe in contraria ſemper fui ſententia, quam ſi *Deus* dederit, Sole meridiano clariorem aliquando demonſtrabo. *Verum praxi Medicæ intentus, Epiſtolas ſolum, quod ſciam,* Medicinales *in re Medica ſcripſit Vir Summus, & Terſe Eruditus, ut* Epiſtolæ *&* Conſilia *apud me abunde teſtantur.*

Anno Domini *MDCLXX, Vir Doctiſſimus, & Contubernalis meus Decennis* Oxonii, *in Collegio Wadhami,* Nicolaus LLoydius *ὁ μακαρίτης, Hiſtorica, Geographica, & Poetica in Dictionario a* Carolo Stephano *olim edito reviſens, & augens, quædam addidit e* Camdeno *de* Bathonia, *quæ, licet in Tractatu, & Antiquitatibus, ſuis locis inſerui, in tam chari capitis memoriam, & Libri vere* Aurei *laudem, qui* Awnſhemi Churchil, *aliorumq; Bibliopolarum Londinenſium cura & Impenſis A. MDCLXXXVI, Typis nitidis in folio prodiit* Londini, *hoc in loco memorare placet.* "Bathonia, *vulgo* Bathe, *urbs* Angliæ *in* "*agro* Somerſetenſi, *quæ a Thermis* ὕδατα θερμὰ *i. e.* Aquæ Calidæ "*dicitur* Ptolemæo, Aquæ Solis *autem* Antonino, Caer Badon *Bri*"*tannis, Saxonibus valetudinariorum concurſu* Ackmanceſter, *i. e. urbs*

"*valetudina-*

“ *valetudinariorum*, Stephano *Badiza*. *Subſidet in planitie haud ita*
“ *magna, & ex omni parte collibus pari quaſi altitudinis faſtigio obval-*
“ *lata, e quibus perennium rivulorum Scaturigines in Urbem magno*
“ *Civium commodo deſcendunt. In ipſa urbe tres calidi fontes ebulliunt,*
“ *cæruleo & marino colore, tenues nebulas quaſi* Mephitim *exhalentes,*
“ *Sulphure enim & Bitumine aqua percolatur; qui efficaci remedio ſunt*
“ *corporibus, quæ pravis humoribus torpeſcunt: Sudorem enim calore*
“ *ſuo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen*
“ *hora ſunt ſalutares. Ab hora enim* Octava *ante meridiem, uſq; ad*
“ *tertiam a meridie, maxime fervent, & exæſtuant, ac turbidi fœda*
“ *quædam ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur; nec quiſquam*
“ *ingrediatur donec per emiſſaria ſua ſe ſordibus illis liberarunt. Ex his*
“ *tertius, qui* Crucis *Balneum, ob crucem olim in medio erectam vocatur,*
“ *miti admodum & temperato calore tepet; &* 12 *ſedilia e ſaxo in*
“ *margine habet, muroq; includitur.* Alter *vero vix* 200 *hinc pedibus,*
“ *multo magis fervet; unde* Hot Bath *i. e. Fervidus, nominatur. His*
“ *contiguum eſt Noſocomium a* Reginaldo *Bathonienſi Epiſcopo poſitum,*
“ *ut valetudinariorum inopiam ſubleveret. Hic duæ in medio ſunt plateæ*
“ *ad occiduam urbis partem.* Tertius *maximus in urbis quodammodo*
“ *ſinu eſt, & Balneum* Regium *appellatur, juxta* Eccleſiam *Cathedra-*
“ *lem, muro etiam circundatur, &* 32 *ſedilibus arcuato opere adaptatur,*
“ *in quibus Viri & mulieres ſecrſim Sedeant, qui lineis induſiis, cum*
“ *ingrediuntur ſe ſuperinduunt. Ubi jam Eccleſia* Cathedralis, *olim*
“ *erat* Minervæ *Templum.* Solinus: In Britannia calidi ſunt fontes
“ opiparo exculti apparatu ad uſus mortalium, quibus fontibus,
“ præſul eſt *Minervæ* Numen, *&c. Horum autem inventionem referunt*
“ *fabulæ ad Britannorum Regem* Bleydin Cloyth *i. e. Magum; quam*
“ *probaliter dixerint alii.* Camden. *Long.* 25.20. *Lat.* 51.38. Nic. Lloydius
in Dictionario *Hiſtorico Geographico Poetico* 1686. ſcripſit 1670.

A. D. MDCLXXI, Carolus Claromontius *Doctor Medicus, & Nobilis* Lotharingus *vaſtata Bello & Peſte* Lotharingia, *in* Angliam *deveniens, Opuſculum quoddam ſcripſit ibidem de Aere Aquis & Locis* Terræ Angliæ *(ut vocat) in quo Simiam* Hippocratis *ſe decore minus exhibuit,* N*am in illo* plurima *inſcie,* nonnulla *Malevole, &* quædam *moroſe nimis protulit, ut in Tractatu ſequente de Thermis* Bathonienſibus *&* Briſtolienſibus *apparet; verum quoniam pro modulo ſuo & viribus* Peregrinus *ille ſcripſerit, verba ejus recitare, &* ſuo loco *examinare non fui gravatus.* *Vid. p.* 133. *&* 386.

Septennio bino *& annis tribus elapſis, ſive A. D.* 1673, *(nam*
de

de Appendice ad Jordenum anno 1668 edita nuper dictum) Prodiit opuſculum, ſub nomine Eugenii Philandri, a Me conſcriptum, ubi Bathonicarum Thermarum aquam Potabilem eſſe pluribus demonſtro, & paulo poſt Epiſtola ad Celeberrimum virum D. Edvardum Greaves M.D. & Baronettum, cui Tractatum meum Anglicum poſtea dicatum volui, in qua de Thermarum iſtarum Natura, Nova quædam, ſed dialecto etiam Vernacula, Primus retexi. Scriptum hoc Opuſculum Anno MDCLXXIII, & præſentis Operis Caput unum conſtituit, ut Epiſtola Anno MDCLXXV Typis impreſſa, ſecundum capitulum in hoc libro complectitur.

Tandem vero Joannes Mayow Legum Doctor Oxonienſis, & Medicus, Wadhamenſis Collega meus primo poſtea vero Coll. Omnium Animarum Socius, in Tractatu de Sale Nitro, edito Chriſtianæ Æræ anno MDCLXXVI, cap. 15. ſuam etiam de Thermarum Bathonienſium natura ſententiam expreſſit, quam aptam autem, aut veritati conſonam, Lector Judicet, qui rationes ejus ſuo loco ventilandas, æqua lance perpendet.

Omnium ultimus Robertus Pugh Romanæ Eccleſiæ filius, ſed mei nominis amantiſſimus, in Epiſtola elegantiſſima ad Rogerum Caſtlemaini Comitem, ſtylo vere Romano ſcripta, & Anno MDCLXXVI edita Londini, ubi Bathonienſium Thermarum, & Aquiſgranenſium comparationem, me monente prius, inſtituit, de his Balneis hiſtorice, & ingenioſe ſatis diſſeruit. Verum in Balneorum & Eccleſiæ Cathedralis, aliorumq; ad locum ipſum ſpectantium deſcriptione occupatus, de Natura, & Viribus Thermarum, niſi quæ ex relatione mea, & meis etiam verbis, candide inſeruit, nihil Novi retulit.

Eodem etiam anno prodiit Tractatus meus Anglicus de Thermis Bathonicis, cujus candidam mentionem fecit vir ille Doctus, præcurſor meus, & paragraphum de natura & quibuſdam Thermarum contentis, a me amice communicatum humaniter inſeruit. Accuratam Balneorum omnium deſcriptionem, elegantis hujus Scriptoris verbis traditam in præſentis libri primo capite reperies.

Reſtat autem jam quid a Nobis ulterius ſit præſtitum Henrici Moore Pharmacopolæ apud Bathonienſes induſtria adjutis, quod hoc in opere Lectoribus occurrit, de quo impræſentiarum nihil amplius addam, quam quod Experimenta Summa fide, coram teſtibus Idoneis, nec fallendi animo, fuerunt effecta. Subjungo interim ad majorem in Te, Lector Benevole, mihi nondum de facie noto, fidem creandam Teſtimonium unum Elegantis Epiſtolæ Autoris ſæpius hic, & alibi memoratæ, Epiſt. p. 36.

quod

Quod ſi de hoc Opere intellexeris, Te forſan acu rem tetigiſſe ſenties. His adjungo, *inquit*, quæ mihi præſenti, ſpectantiq; experimenta exhibuit, ſæpius a me nominatus *Thomas Guidottus*, harum Thermarum ſolers juxta ac Sedulus Indagator, cujus peritiæ diuturno uſu hic auctæ monumentum *Juſto Volumine* propediem edendo expectamus. *Alterum vero Doctiſſimi mihiq; tunc Ignoti, D.* Martini Liſter *M.D.* Oxonienſis *Coll. Medd.* Lond. *& Regalis Societatis Philoſophorum apud* Anglos *Socii*; Et hic priuſquam, *ait*, ulterius procedam, neceſſe eſt ut Doctoris *Guidotti* Experimentorum circa aquas Thermales *Bathonienſes* veritati teſtimonium meum, & calculum adjungam, quorum partem maximam iteravi diligenter, & eundem *Autorem* valde Authenticum, & fidelem invenio. *De Sagaci hoc, Ingenuo Philoſopho, & Doctiſſimo Medico, in ſequenti Opere plura occurrunt. Tantum addo me fidem meam annis retro* Viginti *datam publico liberaſſe, ſcripſi enim in appendice ad* Jordenum, *Cap.* 5. *A. D. MDCLXVIII.* " *Et quidem ad Thermarum naturam & Virtutes jam deventum, de* " *quibus plura a me expectanda, non ſunt quum intra pauxillum adeo* " *Temporis ſpatium experientia mea concluſa ſit; & Obſervationes* " *hactenus factæ, ad conſtituendam molis majoris operis baſin, quod lon-* " *gioris temporis tractus, & experimenta varia maturare poſſunt, &* " *perficere, quo etiam ſpectant, & deſtinantur, potius quam ut in pub-* " *licum ruant ſtatim, aptiores videntur. Ut autem brevitatem meam* " *aliquo modo compenſatam dem, auſus ſum hoc in loco meipſum* Obligare, " *quandocunq; tempus & opportunitas ſe commode exhibuerint, ad in-* " *ſpectionem accuratam in Thermarum caloris cauſam, Naturam &* " *Operationes efficaces, ad Umbilicum ſuo tempore perducendam; & for-* " *ſan prioris rationem reddam præ cæteris Probabilem; poſteriores ve-* " *ro quod attinet, non ſuper illorum quorum intereſt fabularum & gar-* " *rulitatis fænum Stipulaſq; fundamentum meum jaciam, quod Obſer-* " *vationum & Experientiæ Solidiori baſi, ſecurius innitetur.* Item, " verbis ultimis. *Spero autem me præcedentis Obligationis ratione ex-* " *cuſatum fore, ſi rebus iſtiuſmodi nunc Temporis diutius non inſiſtam,* " *donec* Obſervationum, *&* Experimentorum *penu, & concluſionum* " *inde, & Conſequentiarum, rationi magis conſona, & Conformis catena,* " *(quod DEO vitam & otium concedente, aliquando me effecturum* " *confido) Opinionem illam quam de Thermarum* Bathonienſium *Natura* " *& viribus ratam habeo roboraverint, aut Suggeſſerint meliorem.*

Et poſtea *in Introductione ad* Tractatum *de Balneis Bathonienſibus* Londini *impreſſum* 1676, *p.* 2, 3. " *In animo autem habui, prout in* " *fine*

" *ſine Præfationis ad Jordeni Librum* De Balneis Naturalibus,& Aquis
" Mineralibus *Editum A.D.* 1668, *Orbi promiſeram, Tractatulum*
" *hunc in Bathoniæ* Hiſtoriam *extendere; verum quum temporis*
" *interea nihil occurrat, quod ad tale penſum Subeundum animet, interve-*
" *nientibus non paucis, quæ mutarunt mentem, intentionem iſtam depo-*
" *nere decrevi, & pro ut opportunitas ſe obtulerit, Romanam Curiam*
" *magis congrue appellere, ubi determinatarum rerum mearum felicio-*
" *rem ſtatum, & Juſtitiam magis ſapientem eventum, meliori jure*
" *expectare licet. Tractatum interim hunc, hiatum aliquantiſper*
" *adimpleturum, & nodum iſtum, quo Orbis candidus me devinctum*
" *tenet, ſoluturum ſpero; præcipue ſi animo reputaverint amici Lectores,*
" *Balneorum & Civitatis res antiquas, vix a quopiam puto ulterius*
" *promovendas; nec Thermarum,* Minervæ *Tutela* Clararum, *Myſteri-*
" *um temerandum ſit ullatenus, quod tantum non evenit, quum profanis*
" *vulgi porcellis, quos* arcuerunt *ſemper, &* oderunt *ſapientes, objicitur,*
" *qui præterquam quod aliorum rerum ſint judices iniqui, haud raro eti-*
" *am ea, quæ in ipſorum rem revera faciunt, & ad bonum ipſis promo-*
" *vendum deſignata fuerant, perperam intelligunt, & anſam ſiniſtra ſæpe-*
" *numero arripiunt. Neq; ſub manibus Obſervationes communi Omni-*
" *bus dialecto publicaveram, niſi ob rationes quaſdam, quas hic exprime-*
" *re neceſſitas non poſtulat.* Et cap. 7. *Autoris hujus veſtigia ulterius*
" *legere hic deſiſtam, donec Tractatus meus de Thermis Bathonicis, ea-*
" *dem dialecto, qua ſcripſit ille, publicaverim, in quo quæcunq; ad*
" *Thermales aquas ſpectant, in Salina, & Non-Salina diſtribuam. Prio-*
" *ris generis probabo communem ſalem eſſe, Nitrum & Acidum; poſte-*
" *rioris,* partim *oleoſa eſſe, ut Bitumen & Sulphur;* partim *Sabuloſa, ut*
" *Lapis Sectilis; &* partim *Terrena, ut Marga & Ochra. Aluminis*
" *etiam ad jus petendum argumenta expendam, & quodnam inter illud &*
" *vitriolum ſit diſcriminis oſtendam; & tandem in calcarii lapidis &*
" *Sectilis analogiam, & differentias inquiram; ita ut Thermarum aqua*
" *latiſſime ſumpta ad ſubſtantias octo diſtinctas inter ſe, ſecundum ob-*
" *ſervationes meas Nuperas, Novaſq; aut relationem habebit, aut in ſe*
" *comprehendet; quod operis mei de* Thermis Bathonienſibus *futurum*
" *eſt penſum; ubi de Thermis Bathonicis; de Aquarum Thermalium prin-*
" *cipiis, una cum earundem appendiculis, Arena, nimirum, ſive Sabulo,*
" *Luto, & ſupernatante uligine, ſive ſpuma. De Thermarum Calore;*
" *De uſu Thermarum; ubi de modo Balneandi; de Aquarum potatione;*
" *de Antliatione jam in uſu loco Ducciæ, aut Stillicidii Veterum: de uſu*
" *Luti,* &c. *de Aquarum Thermalium Virtutibus, Obſervationibus qui-*

" *buſdam rarioribus, quantum res ipſa patitur, confirmatis, & tandem de*
" *Nocumentis; Emolumentis & Noxis a principiis propriis evidenter*
" *deductis, his propter fugam, illis propter uſum, dilucide propoſitis. Sed*
" *hoc Temporis alicujus opus erit, dicam enim quam alteri impingo, Mi-*
" *himetipſi neutiquam impactam velim, neq; de Me jure dictum,* Canem
" feſtinantem Cæcos catulos peperiſſe. Item *cap.* 12. *De Natura,*
" *uſu, & Virtutibus Balneorum, prolixam & particularem rationem,*
" *Deo dante, Tractatu juſto ſuper hac re, principiis Noſtris conſonam,*
" *reddam; quem tam in Gentis, quam loci honorem, quum nemo tale*
" *antea auſus fuerat, lingua ubicunq; fere recepta, conſcribere deſigno,*
" *cujus quidem delineatio cap.* 7. *habetur. Quumq; iſtius indolis opus*
" *inſtituerim, & in Obſervationum Centuria, quam Speciminis inſtar,*
" *aut Structuræ Noſtræ inſequentis fundamenti loco, publici juris facio,*
" *non pauca ad idem ſpectantia, nunc temporis publicaverim, intra No-*
" *tandorum quorundam limites Meipſum continebo, donec in liberiorem*
" *Tractatus alterius campum intrepidus deſcendero.*

Sed relicto Apodyterio, ædem *ipſam ingredere* Lector Benevole: *Tractatum hunc (quod ad Thermas ſpectat)* Juſtum, & Tenacem Propoſiti virum *amplectere, Verniſq; hiſce Naturæ, Naturalis velim Philoſophiæ, floſculis, Nares Tuas refice, quibus, Mi Lector! fruere, & Vale, a candore Tuo venia prius impetrata, quod in Conſpectum Publicum adeo* tarde *prorepſerim. Monendus etiam tametſi Scriptorum* Mapletii, & Antiquitatum Noſtrarum Bathonicarum *materia, Opus hoc mole ſua longe ſuperaverit, Excerpta tamen, hinc & inde allegata, præſertim in* Appendice *ad Caput IX,* Capite *X, & ſequentibus de Thermarum* Virtutibus, *memorata, ad fidem meam liberandam abunde ſufficiere, licet Scripta ipſa pro* Secundo *Volumine, ſuo tempore Componendo, reſtent.* Thermarum *etiam nomen in ſequente Tractatu de Aquis* Tepidis *aut* Subtepidis *uſurpo, ut calorem in aqua Medicata aliqualem, ab aqua* frigida *diſterminem. Hoc in loco de Rebus hiſce* Lectores & Amicos *monitos volui, & quod* Figuras *Nonnullas, ſpeciatim iſtas in* Appendice *ad* Caput *IX, ob privatas rationes, viſum erat ſupprimere. Vobis itaq; impræſentiarum Valedico,* exacto *hoc Amoris mei erga Patrias Thermas* Monimento, *quod Favor ſolum Veſter reddet* ære perennius. *His præmiſſis, Vobis Omnibus, & Veſtrum Singulis, hic, ut in Limine,* S P D V Q

Emolumenti Veſtri *Studioſiſſimus,*

T. G.

IN
THERMAS BATHONIENSES
Ab Ingenioſiſſimo *Authore* nuper Illuſtratas.

INfelix gelidas *Narciſſus* conſulit undas,
Et rapitur Speculo præda Tenella Suo.
O *duros* animos, & *inhoſpita* pectora Lymphæ,
Quæ nimiùm dirâ *Frigiditate* riget!
Sed *Tu* Mille procos gremio amplexata *Tepenti*,
Alma! Tuis *Calidis* Nobilitaris Aquis.
Cùm, *Dea*, Tu circum *torpentes* volveris artus,
Ægraq; Vivificus permeat Oſſa *Calor*,
Erigitur *Natura* gravi depreſſa Veterno,
Gnaviter & *Priſco* fungitur Officio.
Exiluere *Senes*, duxere tripudia *Claudi*,
Et bibit *impavide* Te ſitibundus Hydrops.
Fauſta *redonatæ* venerantur Sydera *dextræ*,
Et fundit gratos *Lingua* Soluta ſonos.
Haud alitèr, Volucres *Brumâ* ſtringente Canoras,
Et Cœli liquidam *conglaciante* viam,
Primùm ubi *Sol Vernus* geniales ſparſerit ignes,
Frigidaq; infecit corda *Tepore* novo,
Turba *Salutatrix* conſurgit, & aera pennis
Dividit, & *Cantu* perſonat omne Nemus.
Tu, *GUIDOTTE*, Sacros fontes, *Secretaq;* Aquarum
Noſti, quoq; modo Bella *quieta* cient.
Sulphureo quùm *caſta* toro Tua *Virgo* recumbit,
Montibus, ut *muris*, cincta, velut *Danae*,

(Nam

(Nam *facilem* quæ ſe Nympham, Cunctiſq; *benignam*
Præbuit, haud ulli, quam Tibi, *Nota* fuit)
Tunc Tu *furtivos* Oculatior *Argus* amores,
Et quo deſcendit *Jupiter* imbre, notas.
Ingenio tradente facem, cuncta *Abdita* luſtras,
Ipſe *calor* per Te *fervet*, & unda *calet*.
Æternùm Te *Terra* canant, *GUIDOTTE*, *Poluſq;*
Suſtinuere vices *Ignis*, & *Unda* ſuas.
Te *nova* pandentem *poſthac* mirabitur Orbis,
Jam ſtupet *attonitus* Myſtica *Luce* frui.
Principium, *Virtus THERMARUM*, *Cauſa Caloris*,
Ingenii agnoſcunt munera *magna* Tui ;
Et *Noxas* pariter tanto *Candore* recludis,
Ut *Nulli* Thermæ cauſa *doloris* erint.
Perfecit *tandem* Mirandæ indaginis *Author*,
Doctrinâ clarus, clarus & *Ingenio* ;
Cui dedit *Imperium* mentis ſolertia Magnæ,
Bladudus poſt TE Commemorandus erit.
Digno *Laude* Viro, *Muſæ* libamina fundunt,
Hoc *præſens Ævum*, cætera *Poſteritas*.

J. Layton, *A. M.*

DE THERMIS BRITANNICIS.

CAP. I.

De Balneis Bathonicis.

Capitis Summarium.

Bathoniæ *deſcriptio.* Balnea *Sex, Majora tria, Minora totidem* Regalis *Balnei deſcriptio.* Bladudi *Britannorum Regis ſtatua.* Tabella *Vicina. Officium* Servientis. *Manu-pœna. Deſcriptio Balnei* Reginenſis. *Cryptum,* The Parlour. *Columna nova in Balneo* Reginæ. *Balneum* Crucis *deſcriptum. Deſcriptio Balnei dicti* Calidi. *Balneum potius* Longum *dicendum.* R. P. *Armigeri* Balneorum *omnium elegans deſcriptio. In quibus conveniunt, aut differunt. Ab aqua* Balneis *Contenta differentia. Differentia a dimenſionibus: Aquæ quantitas in* Balneis. *Spatium Temporis quo implentur. A gradibus* Caloris *diſcrimen. Balneum* Calidum *olim* Calidiſſimum. *Argumenta* Calorem ſummum *ſuadentia Balnei* Calidi. *Graduum* Caloris *deſcriptio alterius.* Caloris *graduum exactior Obſervatio nupera, ope* Thermometri.

BATHONIA Civitas eſt in Auſtralibus oris Angliæ poſita, & in Agri Somerſettenſis, Boreali parte extima, Wiltonienſi, ac Gloceſtrienſi, Comitatibus contermina, montibus

Bathoniæ *deſcriptio.*

De Balneis Bathonicis.

tibus cincta, & *Avone* flumine fere circundata, aditu autem minus facili; ſita tamen eſt ad montium pedem, in Valle pratis & paſcuis Orientem verſus & Occidentem, abundante, & fluvio irrigua, numeroſis etiam aquarum frigidarum ſcatebris paſſim undique erumpentibus. Abeſt a *Briſtolio* decem millia paſſuum; Civitate *Wellenſi*, de Fontibus olim dicta, quindecim, & *Londino* præter propter Nonaginta. In gradu Longitudinis decimo ſeptimo, cum viginti minutis; Latitudinis quinquageſimo tertio, & Minutis quadraginta, Autore Ptolomæo; ſecundum autem *Neotericorum* Calculum, Longitudinis viceſimo quinto, & minutis viginti; Latitudinis vero, quinquageſimo primo, & minutis octo & viginti; aut, ut aliis placet, viginti. Vix plures quam mille paſſus occupant ædificia Civitatis venuſta, cujuſcunque generis Hoſpitibus, Magnatibus & Satrapis, excipiendis accommoda; *Sereniſſimarum Majeſtatum Regiarum* etiam præſentia, interdum decorata, & muro Validiſſimo, optimis lapidibus ſpecioſius extructo, quatuor portis Cardinalibus munito, comprehenſa; adeo ut melioris notæ *Germanus* quidam advena huc apulſus, & *Civitatis Balneorumque ichnographiam* manu propria delineans, teſtatus fuerit, *Civitatem eſſe Eminimis pulcherrimam*, *Suburbia* magna, & *Civitati* fere ſunt æqualia. Iſtis vero extra Portam Borealem, ubi quoddam quaſi oppidulum, *Pannificiis* quam nunc dierum olim celebrius, & Eccleſia *Divi Michaelis* Honori quondam conſecrata, Parochia *de Walcot* antiquiſſima, & nummorum Romanorum ferax adjungitur. Ab Auſtro vero, ultra pontem lapideum, pluribus fornicibus belle ornatum, & portam alteram exteriorem amplam; interiore alia verſus urbem exiſtente (cujus exterioris portæ Janitoris ædicula,

D. *Laurentij Capella* vulgo reputata, ſuper Orientalem pontis partem mediam, ſcutulis quibuſdam, denſa ſerie lapidibus inciſis, ab ingreſſu conſpicua, erigitur, ad cujus introitum *Leonis* & *Urſi* erectorum Statuæ lapideæ utrinque ferocius apparentes, & Urbem quaſi cuſtodiunt, & intrantes ſalutant) Parochia de *Widecombe*, in qua *Holloway*, annectitur, una cum *Morotrophio Joannis Cantelew*, Prioris quondam *Bathonienſis* pietate fundato, & Capella D. *Mariæ Magdalenæ* honori & memoriæ olim dedicata, ubi Idiotis quibuſdam utriuſque Sexus, Victum, Cubile, & Præces, laudanda Fundatoris pii munificentia aſſignavit. De *Eccleſia Maxima* Divorum *Petri* & *Pauli* infra Civitatem, & *Benedictinorum Cænobio* vicino, olim dicto Sancti *Petri*, una cum *Schola publica*, & *Antiquitatibus* Britannicis, Saxonicis, & Romanis, in iſtius argumenti opuſculo ſeperatim diſſerui. De Balneis Bathonicis.

In hac Civitate, & ipſius fere meditullio, *Balnea Calida* ſcaturiunt, & ambitus majoris tria ſunt, *Regale viz.* cum *Reginenſi* Appendice; *Crucis* etiam, & *Calidum*, (ſic dictum nomine omnibus competente illorum uni minus proprie attributo, quum potius *Balneum Longum* appellari debeat, ut in ſequentibus apparebit) cui adjungitur *Leproſorum Balneolum* a Calido derivatum. Eſt & *Balneolum Equinum*, appellatum, extra muros, in Suburbiis Auſtralibus collocatum, quo in morbis *Equorum*, ad Nervos Ligamenta, & Tendines ſpectantibus, uti ſolent, & ex aqua a *Regio* abundanter & continuo reflua, & ad fluvium tendente, in quem exoneratur, conſtat. Quum autem mineralibus, aliiſque contentis, majori aut minori proportione comprehenſis, ut & caloris gradibus, intenſione aut remiſſione ſolum differentibus, omnia, licet non æqualitur inficiantur, viſum

Balnea *Sex*, *Majora tria*; *Minora Totidem.*

De Balneis Bathonicis.

ſum eſt uno Capite omnia complecti; in quibus autem conveniunt, aut quibus diſtinguuntur, paucis oſtendere.

In quibus Thermæ Omnes conveniunt.

In hoc itaque præcipue *Balnea* omnia Conveniunt, quod majora tria, ut dictum, numero, *Regis* viz. *Crucis* & *Calidum* ſive *Longum Balneum*, quæ ſcatebras proprias obtinuerunt (*Reginæ Regali* appenſo, & ab eodem repleto, & *Leproſorum Calido*; nam de *Equino* hic dicere nihil attinet) eadem Contenta, ejuſdem ſaltem naturæ, univerſim participent, tantum *Longum* majus quiddam *Regali* & *Crucis* in ſe Complectitur, quemadmodum ex *Obſervationibus* quibuſdam conjicere licet; quæ ultimo memorata, *Regium* viz. & *Crucis*, in Cado, Congio, & Pinta, quod ad Contenta ipſa & contentorum proportiones attinet, parumper diſtinguuntur, adeo ut quod in uno illorum deficit, in altero Complementum recipit, & compenſatur.

Vid. Obſerv. 11, 12, 13. 72, 73.

Quibus diſtinguuntur.

Differunt *Thermæ* dimenſionibus, & Gradibus Caloris.

Regalis *Balnei deſcriptio.*

Balneum *Regale*, Auguſtius & Maximum, Longum eſt, menſura, ex præſcripto meo, accurate inita, pedes quinquaginta Septem, & decem digitos: Latum vero pedes quadraginta, & digitos octo. Non muro tantum ſpecioſo optimis Lapidibus, iſti uſui inſervientibus * cancellatim diſpoſitis, extructo, *D. Franciſci Stonori de Stonor* in agro *Oxonienſi*, Equitis Aurati, dono, *Anno Domini* MDCXXIV, ſed ædificiis etiam venuſtis, undique fere cingitur. *Areas* habet inſuper latioribus lapidibus eadem munificentia ſubſtratas, ad circumambulandum, alloquendum etiam, & * videndum illos qui *Thermis* immerguntur, ſupra murum ad mediæ ſolum partis corporis altitudinem foras elevatum. Intra *Balnei* aream

(* Y)

D. Fran. Stonorus *de* Stonor, *OxonienſisEq. Auratus Benefactor egregius.*

(* Z)

Arcuatæ

Arcuatæ Sedes, ſive * *Fornices*, lapideæ viginti octo numerantur, in quas Balneantes pluviis Tempeſtatibus ſe recipere poſſunt, & ſecurius conſideant; & in Balnei medio, * *Fabrica*, quædam *Lignea* apparet *Anno Domini* MDCLXIV non ſine magnis Civitatis Sumptibus, erecta, quam *Crucem* vocant, curioſe quidem fateor auro ornata, & imaginibus decorata, *Balneantibus* etiam quibus aqua calidiſſima, * *Culina* dicta, uti par eſt, excipiendis accommoda, ob edacem tamen *Thermarum* naturam, quæ non *lignum* modo, ſed & *ferrum* corrumpunt, vix diu duratura. Ad Auſtro occidentalem *Crucis* hujus angulum *Regalis* Balnei * *Scaturgio maxima* & Calidiſſima erumpit, quæ *Ciſterna* lapidea inverſa tecta, * *Antliam* minimam admittit ut aqua ab ipſius ſcatebræ puriſſimo fonte illico promanans, in *Potantium* in Balneo *Aquam Thermalem*, ſi qui fuerint, beneficium cedat. *Antlia* hæc erecta nutu & conſilio Angliæ *&c.* nuper Regis Clementiſſimi CAROLI SECUNDI Primarii medici D. D. *Alexandri Fraiſeri* Equitis Aurati, *Anno Domini* MDCLXXIV. Ochra hic cum Scaturigine Regia erumpens jugiter, perenni ebullitionis motu, ita elaboratur, ut lapidibus affixa *Pictoriam* æmuletur. Sub hac *Ciſterna*, inventæ fuerunt *Nuces* quædam virides, de quibus poſtea plura dicentur.

De Balneis Bathonicis.
(* K)
(* B)
(* C)
(* F)
(* G)

In muro auſtrali ſuperné, intra Cavitatem, viſitur *Bladudi*, Britannorum quondam, uti ferunt, Regis, & Balneorum Fundatoris, *Statua*, induta habitu Britannico Regali, & prope Literæ parieti appictæ, inſtar Tabellæ, quas annis aliquot retro actis in Bladudi notitiam apponi Curavimus, quaſque vir Doctiſſimus *Robertus Pugh* in Tractatu illo, quod *Balnea Bathonica, & Aquiſgranenſia*, ex inſtituto meo, comparat,

Bladudi *Statua*,

De Balneis Bathonicis.

parat, Romani Juris fecit, ut in ſequentibus exprimitur.

Annuli æreì ferreis præferendi. (* W)

Porro, * *Annuli* olim ferrei, jam vero experientia duce & docente, ne a Thermis corodantur, *ænei*, utrinque ſedibus affiguntur, in Balneis utentium Subſidium, & Robur, Hoſpitum quorundam Benevolorum dona, qui ideo habent nomina ijſdem inſcripta.

Balneorum Scalæ. (* N. O. P. Q.) (* T)

In Balnei angulis * *Scalæ* quædam ſunt, ſive Gradus introitus e lapidibus conſtantes, vulgo **The Slipps**, ad Thermas intrandas egrediendaſque, ſupra, aut juxta quas, Caſæ quædam ubique fere ſunt extructæ; vocatæ * **Cabins**, in uſum illorum qui ducunt Balneantes, dictorum **The Guides**, ubi morantur interdum, & veſtimenta deponunt. *Scalas* has occludunt Valvæ, donec præſtitutum Thermis utendi tempus approperat, quæ ſera etiam obſignatæ, intempeſtivum aditum omnino præcludunt.

Gralli baculique ſuſpenſi; & votivæ Tabulæ.

Muris quaquaverſum, & parietibus, appenduntur imbecillium, claudicantium, membris captorum, & male affectis quondam laborantium *gralli*, baculique, nec non *Tabulæ votivæ*, quaſi ampla Balneorum ſpolia, hoſtibus erepta, & in Dei Honorem, Thermarum famam, & in firmorum ſolatium magnum, & confidentiam majorem, annuatim appenſa, & publice expoſita. Memoriam autem ſingularem merentur gralli, qui in Balneorum Regis, & Reginæ interſtitio, ſupra Thronum *Bladudi* ſuſpenſi obſervantur, ac ſi *Thermarum Numini* hæc *Anathemata*, divino quodam jure ſacra, Balneantium oculos, animoſque, gratiori ſpectaculo oblectarent allicerentque; nec minori voluptate ſpectantur pueri, qui in *Thermis*, præſertim *Regis* ludentes, & apertis oculis, in ijſdem demerſi, nummos e Thermarum

marum fundo urinantes petunt, & in earundem ſuperficie Coram oſtentant, cujus ludicri meminit Polydorus Vergilius: *Ego*, inquit *vidi ipſos pueros in eo lacu natantes, e fundo mordicus argenteos nummos referre, jactatos per luſum a circumſtantibus in Balneas ipſas.*

De Balneis Bathonicis.

Angl. Hiſt. l. 1. p. 43.

Qui lavandi tempore Balneantes obſervat Gubernatorculus quidam eſt, qui tamen *Serviens* appellatur. Hujus eſt officium Miniſtris inferioribus officia præſcribere, munia regulare, & cavere ut omnia pacate, quiete, & modeſte in Balneo agantur. Balneum mane & ſero frequentat quotidie, & qualibet nocte, durante Balneandi Tempeſtate, hora intra decimam veſpertinam, ſonitu campanæ, Balneorum fores occludendas curat; ductoribus etiam imperat, ut quotidie in *Crucis* Balneo, *Fervidoque*, minus capacibus, & bis in Septimana, aut diebus alternis in *Regali* ampliori, *Thermarum* latera, & fundum *ſcopis* & *carpariis* optime *repurgant*; ut quatuor *Antliæ*, *majores* duæ, in * *Regio* viz. & * *Reginenſi* Balneo una, Digniſſimi viri *Humfredi Brown*, Mercatoris Londinenſis ambæ donum, unaque *minor* Thermarum nimirum *Aquæ Potoribus*, aſſignata, in Balneo, *Sicca* dicta extra Balneum, impenſis utraque Civitatis erecta, * *Aquæ-ductus* etiam & aqua Potabilis labe nulla contaminentur, aut defectu laborent. Salutat etiam & cognoſcit Hoſpites, adeo ut vix ullus illum lateat, qui ad *Thermas* accedit Quinetiam monendi jus habet in *Sellarios*, ſive *Bajulos* qui ſellis quibuſdam, panno tectis, antrorſum, retrorſumque bajulandis Balneantes ab Hoſpitiis ad *Thermas*, indeque retro ad Hoſpitia reportant, non tamen puniendi caſtigandique, multo minus exauctorandi, quod *Prætori* incumbit. In præſenti

Servientis *munus.*

(*I)
(*G)
Humfredus Browne. *Merc. Lond. dedit Antlias duas.*

(*G. F.)

Servientis

De Balneis Bathonicis.

Servientis officio *Regalis Balnei* eſt *Georgius Maſters*, qui eodem diligenter, & egregie defungitur. Advocatus etiam idem Juratus, Attornatus vulgo in Anglia, *Prætori*, & ejus *Curiæ* ſolennitur inſervit.

Manu pœna.

Ultimo, Pœnæ quoddam genus in minorum criminum reos infligitur, quo manu in foramen Ligni Tabulati, inſerta & ſera occluſa, carpo tenentur, nec a loco dimovere poſſunt, niſi venia conceſſa manumittuntur. (***) Parieti Orientali juxta Regalis Balnei * oſtium Boreale, communi itus redituſque in Cæmeterium via, affigitur hæc *Manu-pœna*, & vocatur vulgo, **The Hand Stocks**. Quæ de Balneo *Regali* dicta ſunt, de cæteris magnam partem intelligenda velim, ideoque quum ijſdem tractandis non ſit diutius immorandum, illorum hiſtoriam paucioribus conficiam.

Reginæ Balnei deſcriptio.

Balneum *Reginenſe*, Regali appendit, nec ullas Scatebras proprias obtinuit, ſed Thermalem aquam recepit per (*b) * ſpatium patens ſemper in muro utrumque Balneum diſterminante, *oſtii forma*, relictum, per quod è Regio in Reginenſe ingreditur Balneator. *Cryptum* etiam ſive *Conclave* poſſidet ad Balneandum privatim, quod Anglicana dialecto vocant (*e) * **The Parlour**, ubi occluſis Valvis tam à Cæli injuriis immunes, quam à reliquis ſegregati, plures una poſſint conſidere. * Privatæ Scalæ privilegium (*f) *Gualtero Chapman* Senatori, dicto Aldermano, olim conceſſum, & Hoſpitio dicto **The Hart Lodgings**, annexum, ob rationem traditam inferius. *Cameram* etiam *tectam* habet, unde in Balneum conſpicitur, in qua *Antlia* quæ dicitur *Sicca* conſtituitur, ad inſpergendum Caput, Humerum, Genu, parteſque nonnullas alias eorum, qui a Thermarum

rum calore noxam aliquam pertimeſcunt. Erecta hæc *Antlia*, Civitatis impenſis, procurante *Joanne Ford* Pharmacopola, *Prætore*, *Anno Domini* M DC LXI. *Altera* etiam camera potitur in propatulo, olim plumbo, jam latioribus lapidibus ſubſtrata, lapidibus cancellatim diſpoſitis, verſus Balneum erectis; ut in Thermas ſubjacentes ſpectatum ſit melius, in qua, voluptatis cauſa, conſiſtere ſolent illi, qui Balneo uſi ſunt, aut uti deſiderant, nec non *qui Thermarum aquam potant*, hoc in loco liberius conveniunt, poſtquam eandem, ex *Antlia* Vicina *Sicca* eructatam, in ipſa Camera, aut inde huc allatam, bibiſſent. * *Antlia* etiam altera in Balneo, muro orientali vicina, hic conſpicitur, Thermalibus aquis illuc * *Canaliculorum plumbeorum* ope in Balnei fundo, ut in Regali, terram perreptantium, à Regio deductis. Erexit *Antliam Humfredus Browne*, Mercator *Londinenſis*, Anno MDCXXIII. ut ex hac inſcriptione, communi Anglorum dialecto, ſupra *Antliam* legenda, conſtat. *Ut Deo ſit Gloria, ab omnibus beneficium inde olim acquirentibus, Ego* Humfredus Browne *hanc Antliam erexi, Anno Domini* M DC XXIII. Balneum hoc viginti quatuor pedes, & duas uncias, aut ſi mavis, digitos, latitudine comprehendit; & in viginti quinque pedum, & quatuor digitorum longitudinem ſe extendit. * *Fornices* tres auſtrales, & unum latum Borealem habet, *Scamnis* lapideis, per totum fere Balnei tractum orientalem, muro affixis, & ibi tantum non inventis ubi Antlia conſtituitur. Utrumque Balneum *Regale* & *Reginenſe* undecim, aut (certiſſime) duodecim horarum ſpatio ab Evacuatione repletur. Balneum *Novum* hoc quibuſdam dicitur, eo quod ultimo inſtitutum; circa annum M DC VIII, aut paulo forſan prius, ut Regalis Balnei aqua, quam huic fœneratur, temperatior evadat, inque illud, tanquam in refrigeratorium quoddam, tranſiret commodius.

[Margin notes: De Balneis Bathonicis. — (* g) — (* f H) — (* h h) — *Balneum* Novum *dictum*.]

De Balneis Bathonicis.

dius. *Gualterus Chapman* Senator, dictus Aldermanus, *Bathonienſis*, melioris notæ, & fortunæ opulentioris Civis, fundi ſui partem ad ampliandum Balneum Civitati conceſſit. Obiit Decimo Secundo die *Auguſti* Anno Domini MDCXXIIII, ætatis ſuæ LIV, natus Anno MDLXX. Accidit igitur hoc Balnei incrementum, aut præcedentis Centuriæ fine, aut principio inſtantis. Anno MDCLXXXII *Edvardus Buſhel*, Prætor, murum novum lapideum è ſectilibus lapidibus *cancellatim* diſpoſitis, parti occidentali Balnei *Reginenſis* addendum curavit, ad eundum prorſus modum quo *Stonorus* Eques pridem in *Regio* extruxerat, quo *Regis* & *Reginæ* Balnea exteriori via latioribus lapidibus ſubſtrata, & gradibus ornata, occidentem verſus, uniuntur, & redduntur uniformia, impenſis Civitatis, unde utrique Balneo tam *Uniformitas* acceſſit, quam *gratius ſpectaculum* oculis obverſatur.

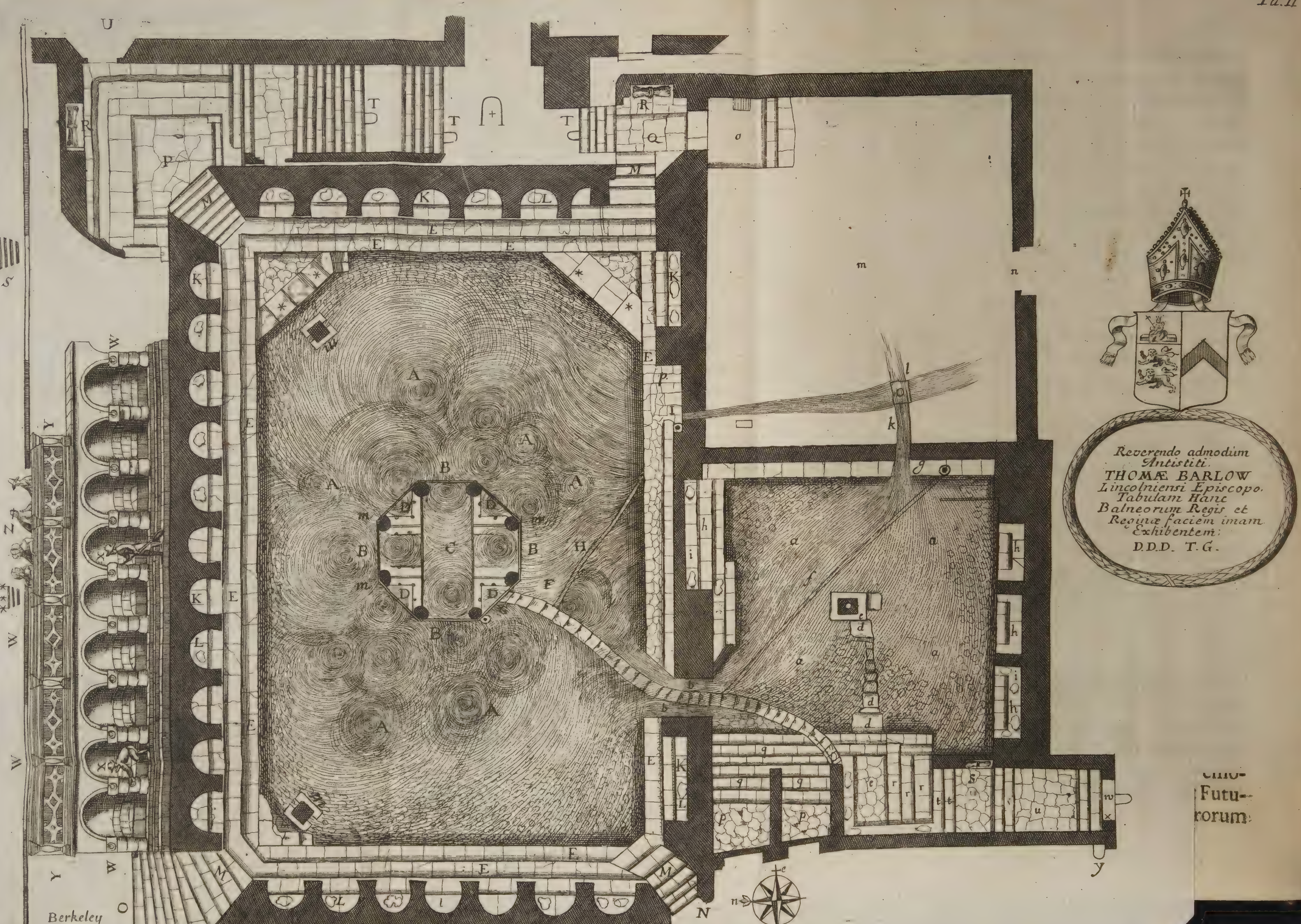
Nuperrime verò, Anno *viz.* MDCLXXXIV, *Gualtero Hicks* Prætore, in media Balnei parte, Civitatis etiam Sumptibus, * *Columna* erigitur, circa quam è vivo Saxo ſedilia collocantur, una cum columellis quatuor angularibus, & Teſtudine etiam lapidea ſuperne circumducta, quæ à Cœli injuriis ſeſſitantes defendit. Columnæ parti ſummæ, *Globo* infixa lapideo, & auro ornata, *Corona* imponitur. Optandum quidem foret, ut Balneum *hoc*, quùm cæterorum dimenſionibus ambitus ejus cedat, & *Regali* Calidiori opportune adeo adjaceat, ad Balneorum ferè omnium *Exterorum* modum, operculo quodam commodo *tegeretur*, quod injurias omnes Cœli, & Tempeſtatum *inæqualitates*, omninò prohiberet, & uſum ejuſdem *Hyeme* Tutum redderet, & Balneantibus utiliſſimum. Defectum hunc obſervarunt, culparuntque tam *Extranei*, quàm medici *Indigenæ*, ut in Alloquio ad *Lectorem* memoratum plenius, & præſentium quorundam, aut Futurorum

(*c)

Balneum hoc, *commodius tegendum.*

rorum

... medio jam non *Crux* eſt, ſed * Columna
potius, cui *Leo* inſedit, *Cruculam* præferens. Colum- (* B)
 nam

Reverendo admodum
Antistiti.
THOMÆ BARLOW
Lincolniensi Episcopo.
Tabulam Hanc
Balneorum Regis et
Reginæ faciem imam
Exhibentem:
D.D.D. T.G.
Berkeley
Carne

rorum munificentia, in *Bonum Publicum*, forſan, aliquando ſupplebit. **De Balneis Bathonicis.**

Crucis BALNEUM, a majori Cruce in medio quondam conſtituta ita dictum, privatum magis, utpote præalto muro cinctum, & delicatulis uſurpatum, jam ſuccedit. *Longum* eſt viginti quatuor pedes, digitos Sex; decem & novem pedes & undecim digitos *Latum* verſus Boream; duodecim autem pedes auſtrum verſus. *Fornices lapideos habet ſedecim, *Antlias* etiam duas, * minorem unam, potandis aquis; *alteram* * majorem, membris irrigandis deſtinatam. *Cameras* etiam, ſive *Xyſtos*, longiores duas, utrinque, Notum verſus & Meridiem clauſas, tectas ſuperne, & Balneum verſus, a latere apertas, ubi melioris luti advenæ congregantur, & balneantes intuendo alloquendoque tempus ſuum terunt. In auſtrali camera, conveniunt fidicines, qui inſtrumentis muſicis Balneantium animos conducti oblectant. *Cameram novam* verſus Boream, *ciſternam* etiam plumbeam, & *Antliam* potandis aquis accommodam, in eadem erexit nuper, Anno *viz.* MDCLXXIV, Honoratiſſimus Dominus, de *Bathonia* optime meritus, Dominus *ROBERTUS* nuper *Baro Brooke*, qui ab aqua Thermali hujus *Balnei* intus ſumpta, in *Diabete* levamen maximum invenit, & hac amoris ſui & gratitudinis arra teſtatum fecit. Cum vero Antliatæ aquæ *Thermalis* in Balneum recurſus, alia evacuandi via haud parata, Balneum hoc in caloris gradu infimo poſitum, minus adhuc calidum efficeret, ad evitandum hoc incommodi, & Antlia etiam & Ciſterna fuerunt ſublatæ. Viri hujus Honoratiſſimi, *Thermarum* amantiſſimi, memoria Civibus adhuc chariſſima exiſtit, ut *Pictura*, & *Inſignia* ejus *gentilitia*, ubique fere in ædibus ſuſpenſa, teſtantur.

Balnei Crucis deſcriptio.

(* DD)
(* H)
(* G)
(* R)

Robertus *Baro* Brooke *Benefactor munificus.*

In Balnei medio jam non *Crux* eſt, ſed * Columna potius, cui *Leo* inſedit, *Cruculam* præferens. Columnam (* B)

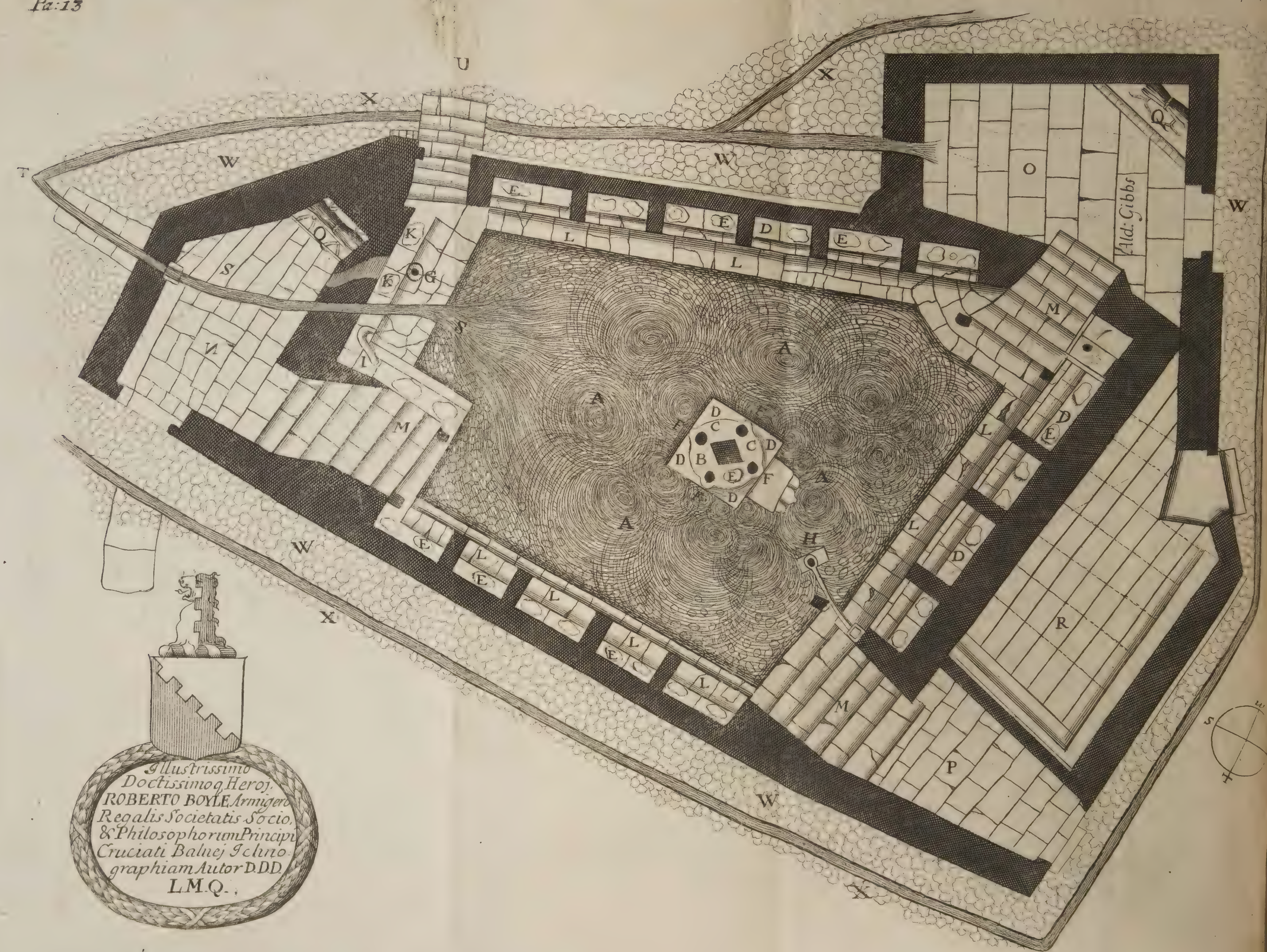
De Balneis Bathonicis.

Gulielmus Coo Armiger Benefactor.

nam media ſui parte, Crepidinis inſtar, ambit *lamina plumbea,* nuperis ſumptibus *Gulielmi Coo* Northamptonienſis Armigeri commodius appoſita. His remotis, Moles *Marmorea,* crucis veteris loco, *jam* apparet, de quâ agendum *Capite* X. Parieti Orientali & Occidentali affiguntur nobilium quorundam & generoſorum *gentilitia Inſignia,* lapidi affabrè inciſa, qui Balnei hujus ope ſalutem recuperarunt, aut dederunt dona. Inter illa *Ruſſelliana* Honoratiſſimorum *Bedfordiæ* Comitum, & *Pointziorum* etiam inſignia apparent. Ad majorem caloris gradum Crucis aquis conciliandum * canalis cujuſdam plumbei ope, aquas Calidiſſimas è vicino Balneo Calido dicto recipit, ut in Calidi Balnei deſcriptione dictum eſt inferius. Circa Balneum Crucis non ſecus ac Regium attendit *Serviens,* qui, ut omnia cum ordine,& Decoro fiant, proſpicit. Præſentis nomen eſt *Franciſcus Clift,* qui in *H. Dyer* defuncti locum, unanimo conſenſu,*nuperrime* ſucceſſit.Servientes vocantur, quia Gubernationis inſignia portantes, *Lictorum* more anteambulando,Prætori Civitatis,&Ejus Curiæ,inſerviunt. In ſcriptis etiam jus indicentibus, *Warrantis* dictis, communibus,*ad Claves Civitatis Servire* dicuntur.Hoc etiam Anno M DC LXXXVI.D.*Samuel Morland,*Eques Auratus, & in re Mathematica verſatiſſimus, in Thermas Crucis, in ſui ipſius commodum, haud fruſtra immerſus, plumbeos Canales, ab hoc Balneo, ad Longum ducentes. commodius diſpoſuit, & minorem Antliam, in Balneo Crucis, impenſis propriis reparandam curavit. Porrò, hoc in loco prætereundum non eſt, quod in Honorem hujus Balnei, oblivioni nunquam tradendum, cedit ; nimirum, hoc ipſo etiam Anno M DC LXXXVI, Sereniſſimam *CATHARINAM, Caroli* Secundi clementiſſimi nuper Principis Reginam, Civitatem Bathonienſem præſentia ſua beatam Tertiùm reddidiſſe ; & divinæ Auguſtæque

(*I)

CATHARINA *Regina Thermis ter uſa.*

Ald: Gibbs
Illustrissimo
Doctissimoq Heroj,
ROBERTO BOYLE Armigero
Regalis Societatis Socio,
& Philosophorum Principi
Cruciati Balnej Iclnographiam Autor D.D.D.
L.M.Q.

ſtæque animæ habitaculum, in recuperandæ ſalutis ſpem, quod faxit Deus! ad dies aliquot, *undis his calentibus* ſubmerſiſſe; nec non *Aquam Thermalem* Antliatam, tam *Regalis Balnei,* quam *Crucis,* non ſine laudibus *piâ & beneficâ Reginâ* dignis, *Sereniſſimo* ore liberalius hauſiſſe.

De Balneis Bathonicis.

Balneum Calidum a Crucis Balneo paſſibus perpauculis, triginta circiter disjunctum, altioribus ſepimentis, Crucis inſtar, cinctum, apparet, Fervidum dictum & Præfervidum. *Longum* eſt triginta pedes, octo digitos cum ſemiſſe; tredecim pedes, digitum unum cum ſemiſſe *Latum* verſus Auſtrum; tredecim pedes, & digitos undecim *Latum* à parte Boreali, illique idem præeſt Serviens, ac Crucis. * *Antliam* etiam habet, & * auſtralem *Cameram,* unde in Balneum ſubjectum commodior fiat deſpectus; minus tamen in uſu eſt, ob *Leproſorum* viciniam, quum aliter virtute reliquis æquali polleat ejus aqua; ſed ob dictam rationem, & quia minus ornatum eſt, Balneum negligitur. Utentibus autem hoc Balneo minime obeſt Leproſorum Balneolum, cujus aqua per * foramen in Muro Fervidi in Leproſorum decidens, & inferius multo Subſidens, non regreditur; ſed porrò pergens, aliorſum amandatur. * *Arcuatas ſedes* habet novem; * *Antliam* etiam ſiccam, cum * Camera huic uſui ſatis accommoda, & ex Antlia in Balneo, in Crucis Balneum Vicinum, Thermalis aqua ad majorem Caloris gradum Crucis Aquis conciliandum derivatur. * *Columna* etiam, Crucis nomine jam vocata, in medio hujus Balnei conſpicitur, Anno MDCLXXXIII, in Civitatis juris privilegium, à *T. Snaylam* lapicida fabrefacta, & conceſſa, Civitatis autem ſumptibus erecta, *Roberto Hayward* Prætore.

Balnei Calidi aut Fervidi deſcriptio.

(*O)
(*R)
(*L)
(*E &c.)
(*Q)
(*P)
(*D)

Antliam Calidi in Balneo; *Siccam* ejuſdem extra Balneum; Crucis etiam *Antliam* majorem, fieri fecerunt, & dederunt dono, *Archiepiſcopus Eboracenſium,* &

Archiepiſcopus Eboracenſium, & D. Hugo May *dederunt Antlias.*

De Balneis Bathonicis. & Dominus *Hugo May*, ut dictum eſt alibi. Balneum hoc, ut olim Calidiſſimum, ita etiam magis celebrem exiſtimo. Quum enim in aqua frigida, aut fluvio, Lavatio, *Balneatio* audierat, & audit etiamnum, aquâ Calidâ in hac urbe primitùs obſervatâ, Balneum, forſan, hoc *Calidum* appellarunt, ut à Balneo *frigido* diſtinguatur. Verum de Balneorum *Antiquitate*, & gradibus *Caloris*, in fine *Capitis*, & in *Appendice* ad Caput IX, pleniusdiſſerui. Rectius autem, reſpectu habito ad figuram, *Balneum Longum*, aut *Oblongum* appellari debeat, quum longitudine ad latitudinem comparata, Balneis reliquis *Longius* appareat: Longitudo enim parte plus quam dimidia latitudinem ejus ſuperat. Balneum hoc *Calidiſſimum* olim dictum, eo quod ſcatebrarum Calor in eodem caloris gradu, aut Tenore *inalteratus* ſemper perſiſtat, ſecus ac in *Regalis* Balnei aquis accidit, quæ nunc Calidiores, aliquandò minùs Calidæ exiſtunt, prout Scatebra *Maxima*, ad Calorem Balnei augendum minuendumve, pro *Servientis*, aut *Ductorum* Voluntate, incluſa, aut excluſa fuerit. Hoc luculenter apparet ex *Obſervationibus* quas *Thermometri* ope aliquando perfecimus, & graduum caloris *Tabulæ* in fine Capitis ſubjunximus; clarius autem ex *Figuris* in *Appendice* ad Caput IX, quas ob rationes *privatas* viſum erat Nobis *nunc* Temporis ſupprimere. De Leproſorum Balneolo notatu dignum nihil aliud occurrit, niſi quod * *Scatebram propriam*, & omnium forſan jam *Calidiſſimam*, obtineat.

Balneum olim dictum Calidiſſimum, & ratio.

(* Y) *Vid Tab. Thermometric. in fine capitis.*

Verum ut *Balneorum* omnium Deſcriptio, numeris quibuſcunque poſſit, abſoluta ſit, quum à nobis ſolum neceſſaria, in præcedentibus, currente calamo, ſint deſcripta; * alterius *Scriptoris* de iiſdem *preſſius*, & more magis Oratorio, in quibuſdam licèt *minus cautè* diſſerentis verba, hic ſubjungam; eoque pronius, quod quæ de Balneorum dimenſionibus hactenus dicta fuerunt

* *Cl. Viri* Roberti Pugh *vita Functi.*

[illegible] Balneis,
occluduntur, Conſpicitur porro è Septentrionali latere

Horo-

Virtute Heroicâ Amore Patriæ,
& fideli in Reges prosapiâ Nobili THOMÆ
STRANGWAYS, de Melbury Sampford in
Comitatu Dorset Armigero Affini plurimū
colendo Nec non SUSANNÆ Joannis RIDOUT
Armigeri filiæ & Hæredi Consanguineæ utpote
Avunculi Natæ, Oblongi Balnei, vulgo
Calidi Ichnographiæ Oblatione
Autor V S

runt, de fornicibus, & Scalis, non comprehenſis, intelligenda ſint.

De Balneis Bathonicis.

Regii *Balnei,perpauculis à ſumma æde paſſibus disjuncti, figuram aſpectumque ſic accipe; Excluſis parietum, quibus continetur, ſcalarumque receſſibus,* in longitudinem *Sexaginta pedes porrigitur, patetque in* latitudinem *Triginta novem; fornicibus vero,ſcalarumque gradibus,& ſedilibus comprehenſis, adjiciendi utrique dimenſioni,* pedes quinque, *ut proinde ſit omnino* pedes ſexaginta quinque *longum hoc Balneum, latumque* quadraginta quatuor. *Medio ſecundum longitudinem ſpatio, ſtat* Lignea moles *eleganti opere, turriti inſtar Tabernaculi, patente tranſitu,affixiſque cùm introrſum,magno Lavantium commodo, tum extrinſecus* ſcamnis, *dum prorumpentium eo loco ſcatebrarum, à modo obambulantibus, modo per intervalla ſeſſitantibus,* primus fervor *excipitur. Sunt tamen in utraque extremitate, tum ad ſeptentrionem longo ordine* fornicati receſſus *circiter * XIV, in quibus ſubducentibus ſe ab imbribus, ſi quando ingruerent, imo quoties libitum cuique eſt, conſidere licet. Ad Auſtrum vero ſedilia duntaxat in propatulo tota muri longitudine protenduntur. Adhæc ſubjiciuntur nimium ſubſidere nolentibus* Mobilia Saxa, *quæ Balneatores, utique duri homines,*pulvinorum *molliori vocabulo cohoneſtant. Subſternitur undique duplici, latoque admodum gradu,* pavimentum *uſu tritum & lubricum, cui propterea, ut inſiſtere, aut ingredi, ſine caſu aliquo, aut prolapſu poſſis, in promptu ſunt parietibus affixi, quos manu prehendas,* annuli ferrei. *Ex circumſtructis ſupernè* pergulis, *præterquam ab auſtrali latere, deſpectus patet in* Balneum, *quatuorque diverſis ex locis deſcenditur, apertis* Scalarum *valvis, quæ dominicis diebus, horiſque intempeſtivis,quemadmodum in cæteris etiam urbis* Balneis, *occluduntur, Conſpicitur porro è Septentrionali latere*

Bal. Bathon. & Aquiſgran. Comparat. Epiſt. Sect. 15. Balneum Regium.

** Numerantur fornices XXVI. præter auſtrales duos latiores.*

Horo-

De Balneis Bathonicis. Horologium *tum* ſolare, *tum* rotatum, *quo monearis ne præſtitutum in* Balneo *Tempus excedas. Ornavit hujus Balnei muros, ejuſdem qui pavimentum etiam ſubſtravit,* Franciſci Stonori *de* Stonoro, *Equitis aurati munificentia eximia, ſuperadditis è Sectili lapide* tortuoſis cancellis, *cujus etiam extant inſerta Auſtrali muro* Gentilitia Inſignia, & *prope* Bladudi *Britannorum Regis* imago, *cum inſcriptione Anglica, quam verbum è verbo ſic reddimus.* BLADUDUS, LUDHUDIBRASII, OCTAVI A BRUTO BRITANNORUM REGIS, FILIUS, PHILOSOPHUS JUXTA AC MATHEMATICUS MAGNUS, ATHENIS EDUCATUS, HÆC BALNEA PRIMUS RETEXISSE, FUNDASSEQUE TRADITUR, ANNIS ANTE CHRISTUM SEXAGINTA TRIBUS SUPRA OCTINGENTOS, HOC EST, ABHINC BIS MILLE QUINGENTIS ET TRIGINTA QUINQUE.

ANNO DOMINI. MDCLXXII.

Sect 16. Reginæ Balneum.

Reginæ *Balneum, hujus muri ſolius interpoſitu,* Regio *adjungitur; eſtque illo fermè dimidio anguſtius, quippe cujus æqualia undique latera,* Sedilibus *itidem* fornicibuſque comprehenſis, *nulla quadrati parte triginta pedes excedunt. Sunt hic à lateribus,*tres, quatuorve latiores* fornices *in quorum ſingulis percommode ſex vel ſeptem unà conſideant, ſubſterniturque pariter etiam duplici gradu ex quadrato lapide pavimentum,* & *parietibus adduntur,quos, ne prolabaris, arripias,* annuli ferrei. *Conſtat hoc non ex ſuis, ſed influentibus, patente ſemper oſtio, Regis Balnei aquis, eo temperatioribus quo ſunt origine remotiores.* Binis *duntaxat, ab Occidente,* Scalis *huc deſcenditur, * inter quas reductus interior aquarum ſeceſſus eſt, valviſque clauſus, decem circiter pedum longitudine, latitudineque pari. Cæterum, haud ſcio majorne advenarum commodo, an loci ornamento ſint* denſæ

* *Auſtrales tres, & Borealis unus latior.*

* *Ab auſtrali utrinſque parte.*

ſæ *admodum*, excelſæque privatorum domus, *quæ tanquam Theatrali ambitu hæc Balnea includunt. Siquidem & conclavia intus* plurima nitidaque Supellectile *inſtructa, Hoſpitibus excipiendis in promptu ſunt, & eminentes extrinſecus è ſectili lapide cancelli* pergulæque, *Jucundiſſimo proſpectu, alliciunt advenas, & quod Caput eſt expeditior hinc patet, vel ex cubiculis ipſis, in adjuncta Balnea deſcenſus, quam vel* geſtatoriis ſellis, *quibus remotiores advehantur, opus ſit.* De Balneis Bathonicis.

Inter orbis Compita, ac velut interiore in ſinu, ſunt alia duo Balnea, magnitudine, murorumque quibus cinguntur altitudine non admodum inter ſe diſſimilia, Crucis *nimirum* Fervidumque, *paſſuum circiter Triginta ſpatio inter utrumque interjecto. Habet* Crucis *Balneum* Sedilibus fornicibus, & gradibus *Comprehenſis, pedum tantum viginti novem longitudinem; latitudinem vero viginti trium; eſt tamen oppido Concinnum, commodumque: Elegans ſane, medio ſpatio, conſurgit* moles, *cujus diſtincta in orbem Columellis Sedilia, abſideſque, Conopæi inſtar,* teſtudo *modica Coronat, quam * hoc anno expaſſæ plumbeæ laminæ additamento, tanquam reſtitutæ hic Sanitatis Anathemate, dilatavit* Gulielmus Cous, *Northamptonienſis Armiger. Ornamento eſt Superius* LEO *Erectus* triumphalem *Unguibus* Crucem *præferens, qua Vicit* Leo *de Tribu* Judæ, & *a qua inditum huic Balneo nomen Veriſimile eſt.* Triplex *hic, opportunis horis, patefactis Scalarum valvis, eſt aditus, & extructi, ſpectantium commodo, in utraque extremitate,* Xyſti, *quorum uno locum auxit, hoc itidem anno, vir inter Angliæ Proceres, de hac* Urbe *præclare meritus,* ROBERTUS *Baro* Brookeus. *Sect.* 17. *Balneum Crucis.* * 1675. Gul. Cous *Armiger.*

Balneum Fervidum, *cum* Sedilibus & Fornicum *Scalarumque receſſibus, eſt* longum *Triginta pedes*; latum *vero Octodecim; habetque extremorum unum altero explicatius, ſibique adjunctum, cujus ſupra meminimus,* Leproſorum *Balneolum.* *Sect.* 18. *Balneum Fervidum.*

De Balneis Bathonicis.

Intrant hæc Balnea Viri ſubligaribus linteis *umbilico tenus induti*, pileoliſque nocturnis *ab aura defenſi, cætera nudi, niſi cui libuerit* interulis *ex ſimplici linteo, & pro more loci* vittatis, *reliquum corpus tegere; quod antehac perhibent non ſine maculoſæ, aut illuvie ſcabræ Cutis ſuſpitione factum, eique vitandæ coactos tunc omnes nuda pectora ſcapulaſque, ut pleriſque jam eſt in uſu, ab omni Contagione integras oſtentare. Fœminæ pariter ex ſimplici, necdum inſolato linteo,* talaribus *veſtiuntur* Supparis, *quibus pro cujuſque gradu aut arbitratu plus minuſve ab* atris tæniis *ornamenti additur; quemadmodum & capitum* calanticas, & cincinnorum redimicula, *honeſtioribus quibuſque* verſicoloribus vittis, & lemniſcatis ſegmentatiſque laciniis *concinnare, modeſte tamen, & veluti nocturno cultu, mos eſt. Quin etiam in* Crucis *Balneo ipſi confidentium fœminarum fornices, elegantibus* faſciis *inſtitiſque, aut* reticulatis *affectatæ vericundiæ* velamentis *obtenduntur.*

Præſto ſunt Utrique Sexui ad obſequia omnia paratiſſimi Balneatores, *niſi malis fœminas ancillantes cum * aliquibus* Balneatrices *dicere: Præſto inquam ſunt qui claudicantes infirmoſque ſibi innixos ſuſtineant, & modo ægros manibus artus defricent; modo* Antliæ *ſubditos vehementiore* ἐμβρεχῇ, *tanquam Torrente, perfundant. Libet hic cum* Jordeno *annotare hunc* Antliarum *uſum qui apud nos viget, in exterarum gentium Thermis vix uſquam adhiberi, ſed, illarum loco,* Stillicidia *quædam, ſive quas Itali* Duccias *vocant.*

* Petron.

Sed neque per Balneorum præfectos, *quorum cùm Balnea tempeſtivis horis aperiendi claudendique, tùm ne quid indecore fiat, cavendi munus eſt,* quadrante *lavari hic licet, dum expectatis, non pactis majoribus donis opipare habeantur.*

Hor. Serm. l. 1. Sat. 3. Juven. Sat. 6.

Augendo porrò famulantium numero adſunt etiam adductæ mercedulis Vetulæ, *quæ madidis redeuntium pedibus*

Subſter-

Subſternunt *in gradibus* panniculum; *ut nihil dicam de* Cubiculariis, *aliiſque adminiſtris, qui lodicibus illico ac Stragulis involutos, vel in proximorum conclavium Cubilia inferunt, vel geſtatoriis Sellis, remotiora ad Hoſpitia, portant.* De Balneis Bathonicis.

Ad ea quæ de Antliis *jam dixi addendum quoque nonnullas hic eſſe, quas, non ſatis apto nomine,* * Siccas *vocant, quod in adjuncto Balneis Conclavi, in Sicca ſedecula collocato veſtitoque, cuilibet unumquodpiam membrum, cæteris intactis, perfundi poſſit; ſuntque illorum potiſſimum commodo adinventæ, quorum calori renum, aut alio cuipiam morbo, totius corporis immerſio obſit,* *Sect.* 22. * *Quia in Sicco collocantur.*

Abſterſis præterea Sordibus, Regis Reginæque *alternis diebus renovantur aquæ; Singulis vero* Crucis, *fervidique, quippe anguſtioribus, eoque citius inquinandis, & ſæpius repurgandis,* &c. Huc uſque Ingenioſus Autor, & Ingenuus.

A prædicta dimenſionum Varietate *Aquæ Balneis Contentæ differentia* deducitur. Ad curioſitatem hanc ulterius inſequendam, ſolita menſurandi via, ope & ingenio *Ricardi Collins* inveni, Longitudine, Latitudine, & Profunditate, (quæ in *Balneis* omnibus eadem exiſtit) accurate apud locum æſtimatis, & computatione poſtea, ut artis eſt, inita, Balneum *Regale*, quatuor aquæ pedes & ſex digitos occupans, fornicibus Scalis, & Sedilibus excluſis, Aquarum Thermalium *dolia* (vulgò Tonnas) *Trecenta & quatuordecim*, cum *triginta ſex Cadi partibus* in ſe continere. Comprehenſis autem receſſibus, & Sedilibus, *Trecentas quadraginta ſex Tonnas, duos Cados, & triginta ſex Congios*, intra ambitum ſuum Complecti. Ad ſtatam altitudinem aqua, altius aſcenſura, quum pervenerit, in aquæductus Superiores, dictos **The Vents** libere pertranſit, & Canalium quorundam in fundo Balnei ope, Vulgo **The Gouts**, qui implente Balneo *Ab aquâ contentâ differentia Balneorum.* *Aquæ quantitas in Balneo Regio.*

 occlu-

De Balneis Bathonicis.

occluduntur, & deplente patent, in fluvium exoneratur. *Reginæ Balneum* Continet *Tonnas octoginta unam, Tres Cados, & undecim partes.* Regalis itaque *Balnei* Scaturigines *regales,* (quæ Balneo Reginæ etiam complementum afferunt, ſcatebris in eodem, ut dictum, nullis exiſtentibus,) undecim, aut circiter, horarum ſpatio, Thermalis Aquæ *Quadringentas Viginti Septem Tonnas, quinque Cados, & quadraginta ſeptem Congios,* ſive Cadi partes minimùm eructant. Continèt autem quodlibet dolium, dictum **Tun**, (cui *Culeus* Romanorum præcipue reſpondit,) Cados quatuor *Cadus* quinquaginta ſex *Congios,* complectitur; *congiuſque* conſtat ex *libris* octo. *Crucis* Balneum *Tonnas quinquaginta tres,* & *quadraginta ſeptem Congios* comprehendit. Repletur ſpatio quindecim horarum. *Calidum* vero dictum, *quinquaginta quatuor Tonnas;* & *Congios* viginti Septem continet. Complementum recipit ſpatio duodecim horarum. Ad majorem rei illuſtrationem, ſequentem *Tabulam* bipartitam placet annectere.

Crucis.

Calido.

Tabula

De Balneis Bathonicis.

Tabula *Pugianæ* menſuræ, Balnei Regalis.			Menſuræ *Reg.* Baln. *Autoris* Tabula accuratior.			
Lo.	La.	Pro.	Lo.	La.	Pro.	
p.	p.	p. d.	p. d.	p. d.	p. d.	
65	44	4 6	62 10	45 8	4 6	*Fornicibus*, &c. *Comprehenſis*
To.	Ca.	Co.	To.	Ca.	Co.	
346	3	34	346	2	36	
Lo	La.	Pro.	Lo.	La.	Pro.	
p.	p.	p. d.	p. d.	p. d.	p. d.	
60	39	4 6	57 10	40 8	4 6	*Fornicibus*, &c. *Excluſis.*
To.	Ca.	Co.	To.	Ca.	Co.	
288	30	28	288	3	5	

In præcedenti Tabulâ notandum eſt, *Lo*, Longitudinem; *La*, Latitudinem; & *Pro*, Profunditatem deſignare. *To*, Tonnas; *Ca*, Cados; *Co*, Congios, denotare. *p.* pedes; *d*, digitos, exprimere. Ad cujus Balnei Regalis Tabulæ normam, cœterorum Schema, ad placitum, quilibet adornare poteſt, & cum ratione ſuperiùs Subductâ, conferre.

Quod

De Balneis Bathonicis.

A Gradibus Caloris diſcrimen.

Quod ad differentiam a *gradibus caloris* provenientem ſpectat, Balnea *Regale* & *Calidum* putantur vulgo haud aliter inter ſe differre, quam *Reginæ* & *Crucis*, illudque ultimò memoratum *Temperatius* exiſtere. In gradu itaque Caloris *Summo* prout nunc ſe habent Supputantium Calculi, ponitur Balneum *Regis*; ab illo *Fervidum*; dein *Reginenſe*; & in gradu multum remiſſo, miti tamen, & blando *Crucis*.

Balneum Calidum *olim Calidiſſimum.*

Notandum quæ dicta ſunt de *Gradibus Caloris* ita intelligenda, ut *Bathonienſes incolæ*, & *medici* etiam, ab annis aliquot retro actis, tradiderunt. *Calidum* autem, ſive *Fervidum*, olim habebatur *Calidiſſimum*, unde nomen obtinuit κατ' ἐξοχὴν, Reliquis *Calidis* quidem Semper, quibuſdam licet gradibus infra *Calidum* dictum, exiſtentibus. Hinc *Joneſius* ait, de *Thermis* * annis retro amplius centum lingua Anglicana diſſerens. *Ex dictis ratio colligitur cur Aquarum Bathonienſium pars erumpit Calidiſſime, ut Balneum Calidum; Alia Calida moderate, ut Crucis; Alia inter utrumque, ut Regium.* Et alibi: *Balneum Regis Calidum eſt inter ambo altera.*

* *An.* 1572. *Baths aide fol.* 16. *l* 2.

Fol. 21. *l.* 2.

Argumenta pro Calore Summo Balnei Calidi.

Imo *Caloris*, hujus *Balnei præ Cæteris*, argumentum videtur, quod *acidum* ejuſdem adeò citò evaporet. Nam ſi *gallas* contuſas, pulveratas, aut ſectas *Balnei* hujus aquæ Commiſceas, *color atropurpureus* ſtatim apparebit: *facultatem* autem hanc *Tingendi* omnium *Citiſſime* Balneum hoc amittit, quemadmodum ex *Obſervationibus* ſequentibus evidenter apparet, eo quod *Caloris gradus* ut videtur *intenſus maxime*, particulas ad Tincturam creandam requiſitas violenter protrudat, & ita cito ex aqua ipſa, vi quadam, pellat, ut diu colori purpureo continuando pares haud relinquantur. Quin & Tingendi vim *Crucis* Balneum, *præ iſto Regis*, diutius retinet, imo omnium *diutiſſime* Crucis, quod minimum

Vid. Obſervationes Chromaticus.

Vid. Obſ. 15.

minimum caloris gradum obtineat, quo Tingentes particulæ in aquâ pacatiores multo & Sedatæ diutius exiſtunt. Ex hac tingendi qualitate *caloris gradus* Supputandi videntur, quorum *infimus* eſt Balnei Crucis, quod tingendi facultatis *tenaciſſimum* eſt; *medius* Regis, quod *Secundo loco Tincturam amittit*; & *Summus* Calidi, a cujus Balnei aqua Tinctura dicta *citiſſime* vaneſcit. Et hoc antiquæ experientiæ conſonum apparet. Obſervatu inſuper dignum eſt, Balnei *hujus* aquam iſta cæterorum *leviorem* inveniri, tametſi *contenta*, in eadem aquæ quantitate *majora* obſerventur, quod aut *menſtrui differentiæ* referendum eſt acceptum, aut potius *caloris gradui*, qui in hoc *Balneo* major exiſtens, aquam ita rarefacit, ut majus Spatium occupans, quantitate reverà minori, ideoque leviori, menſuram repleat. Addo *Balnei* hujus *nitroſas ſtirias* robuſtas, & compactas, majorem *Caliditatis* gradum arguere, quas *efferveſcentiæ*, & conſequenter *Caloris*, gradus *major* invigorare, matureſcere, & ad perfectionis ſtatum perducere, & exaltare videtur, *præ iſtis Crucis*; imo ſtiriarum *Regalis* Balnei æmulas, ſi non craſſiores ſtirias reddere, *hoc Balneum* obſervatur. Quid de *Regalis* Balnei *calore Summo* ſentiendum ſit Lectoribus relinquo, communi autem ore, *Regio* favente, dicunt *Incolæ*, ob amiſſam, aut alio vergentem Scatebram, *Calidum* Balneum jam, quoad gradum Caloris, infra *Regium* ſubſidere.

De Balneis Bathonicis.

Vid. Obſer. 12, 13, 14, 15, 16.

Vid. Obſ. 75.

Porrò *Caloris gradus* ita expreſſit Elegantis Epiſtolæ *Autor* ſæpius memoratus: Regium *Balneum, inquit, fervore Cætera, & laxitate ſuperat; ad cujus calorem proxime accedit, quod vulgò hactenus, tanquam* κατ᾽ ἐξοχὴν, Fervidi *nomen obtinuit, quamvis eodem Caloris intervallo iſthuc quidem* Regio *concedat, quo* Crucis *Balneum illi quod* Reginæ *dicimus. Spectato itaque Caloris gradu*, tertio loco *cenſetur* Reginæ *Balneum, quod quum nullas habeat Scatebras ſuas, defluentibus de* Regio *proximo,*

R. P. Epiſt. Sect. 1.

quippe

De Balneis Bathonicis.

quippe interpoſito tantum muro, aquis, ad eandem qua Regium *altitudinem impletur, eo Temperatioribus, quo ſunt remotiores à Scatebris. Calore* poſtremum *eſt* Crucis *Balneum, cujus ſunt quatuor ſolummodo Scaturigines, & his* plus *quam in Cæteris* Nitri *ineſſe aſſerit* Jordenus. * *De* Leproſorum *immundorumve* Balneolo *nihil attinet dicere quùm non aliud ſit quam* Fervidi *additamentum, ejuſque ex perfoſſo pariete profluat, quemadmodum etiam, licet majori diſtantia, manantibus ex* Regio *aquis* Equinum *adimpletur*; occluſâ *ad eaſdem retinendas* Cataracta, *quoties* mobidos equos *immergendi neceſſitas id poſtulat.*

** Vid. Obſ. 78. ubi æqualis Nitri quantitas in Regio aſſeritur. Vid. etiam Obſ. 67. 68.*

Thermometri autem globo, in *Thermas* omnes nuperrimè immerſo, *Caloris gradus* ſic ſe habuerunt, unde patet quæ de *Summo* caloris gradu, *olim* in Calido obſervato, dicta ſunt, de Regalis Balnei Scatebra maxima *partim* incluſa intelligenda eſſe; quùm, Scatebrâ *totâ* intra Balneum *Regium* comprehenſâ, *Regalis* calor, iſtum *Calidi* excedat.

Balnea V.

Balnea.

Balneum.	Regale. pe. d. pa.	*Reginæ.* pe. d. pa.	Crucis. pe. d. pa.	*Calidum.* pe. d. pa.	Leproſorum pe. d. pa.
Vapor.	æ. 0 06 1	h. 0 01 8	h. 0 01 5	h. 0 02 9	h. 0 05 4
Superficies.	æ. 0 11 7	æ. 0 11 2	æ. 0 06 1	æ. 01 01 7	æ. 01 02 3
Fundum.	æ. 1 05 1	æ. 1 03 2	æ. 1 04 5	æ. 1 05 4	æ. 1 06 1
Media pars.	æ. 0 11 9 h. 01 04 0	h. 1 02 6	h. 1 2 5	h. 1 4 8	Ob Scatebram *propriam.*
Antlia *Sicca* extra *Balneum.*	æ. 1 06 3			æ. 1 07 2	
Antlia aquæ *potabilis* in *Balneo.*	æ. 1 08 1		æ. 1 05 0	æ. 1 07 1	
Antliæ *Communes.*	æ. 1 05 4	æ. 1 02 5	æ. 1 04 6	æ. 1 07 1	
Scaturigo *Regalis* Maxima *partim,* Balneo *pleno.*	æ. 1 00 1 *Superf.*				
Eadem *Tota,* Balneo *depleto.*	æ. 1 08 7 *Fund.*				
Scatebra *Leproſorum* nuper intra *Calidum* incluſa.					h. 1 09 1 *Fund.*
Conclave.		æ. 0 10 6 *Superf.*			
Culina.	æ. 1 05 1 *Fund.*				
Balnei *Calidi* Antlia, in S. *Crucis* aquam derivans.				æ 1 07 1	

 Hinc,

Hinc, *inter* alia, *apparet*,

I.

Obſervationes Thermoſcopicæ.

Q*Uod Regalis Balnei* Vapor *æqualis ſit calori* in Superficie *Crucis.*

II.

Quod Crucis Superficies, *dimidio ferè Temperatior ſit Reginæ.*

III.

Calorem Superficiei *Regalis, quinq; decimalibus Reginæ excedere.*

IV.

Balneum Calidum, ut plurimùm, *Calidius eſſe Regali*; & *Crucis fundum* Æſtate, *infrà Calorem* Mediæ *partis Calidi ſubſidere* Hyeme.

V.

Quod Scatebra Regalis Maxima Tota, *depleto Balneo, tres digitos*, & *totidem Decimales, Calidior ſit fundo Calidi*; quod *valde* Notandum.

VI.

Quod Leproſorum *Balnei* Fundum, *implente Balneo, Septem Decimalibus excedat Calorem* Longi, *ob ſcatebram propriam, jam intra* Calidum *incluſam.*

VII.

Quod è Balneis majoribus, Calidum, ſive *Longum*, Æſtate *perpetuò ſit Calidius, ſive* majorem *caloris gradum* conſtanter *retineat, in Superficie, Medio*, & *Fundo*; Vapor *autem ejus* Hyeme, *calore cedat* Æſtate *Vapori Balnei* Regis.

Hi ſunt Caloris *gradus*, quantum poſſint, *Certi*, in quibus reſpectus *præcipue* haberi debet ad *Calidum*, cujus calor *variari* nequit; caloıe *Regis* & *Crucis* ſæpius *mutato*, ad illorum arbitrium, qui *Balneis* inſerviunt; unde caloris graduum *differentia* in *Regali* & *Longo*, Æſtate & *Hyeme.*

Ichnographiæ *Regalis* Balnei *depleti* Explicatio.

A *Catebræ* implentes *Balneum.*
B *Moles Lignea in Medio,* Crux *vocata.*
C *Pars interior Crucis,* Culina *dicta.*
D *Sedilia circa Crucem* Externa.
E *Gradus* Lapidei *in fundi lateribus.*
F *Scatebra* Maxima *ciſterna plumbea inverſa tecta, ad* Antliam Siccam *derivata.*
G *Antlia* Minima *ſuper Ciſternam.*
H *Canalis plumbeus* Minor, *per quem Thermarum aqua a Scatebra* Maxima, *mediante canali plumbeo* majore, *ad Antliam* majorem *derivatur.*
I *Antlia* Major, *Donum H.* Browne *Merc.* Lond.
K *Fornices* & Scamna *lapidea.*
L Pulvilli *lapidei ſuper* Scamna, & *in Fornicibus.*
M *Gradus* deſcenſus *in Balneum.*
m *Poſtes* majores *Balnei in Angulo* Orientali, & Occidentali; & Minores *in Angulis* Crucis.
N *Scala* Auſtro-occidentalis, *ſine Camino.*
O *Scala* Boreo-occidentalis *D. Berklei Carne.*
P *Scala* Reginæ *dicta, cum Camino.*
p *Pavimentum,* & *ſpatium* linteo *Velatum, ubi Antlia* Major *Conſtituitur.*
Q *Scala* Tri-tunalis, *cum Camino.*
R *Faſciculi* Bathonici *in Scalarum Caminis.*
S *Gradus* Boreo-Orientales *in Cæmeterium.*
T Ductorum, & Ductricum *Caſæ.*
V *Sphæriſterium dictum* olim.

W *Fornicum proſpectus* Superior & inferior, *cum annulis annexis.*
X *Ductores in Fornicibus* Balneum *purgantes.*
Y *Pergula Lapidea* Cancellata *ſupra Fornices.*
Z *Area circa* Balneum *ad ſpectandum.*
** *Tigna tranſverſa in Angulis* Orientalibus.
□ *Aquæductus* inferior *ad deplendum Balneum.*
*** *Gradus* Septentrionales *ad introitum in* Cæmeterium.
⧗ *Oſtium* Orientale *ad* Abbatiam.

Ichnographia *Reginenſis* Balnei Explicata.

a Reginæ *Balneum* depletum.
b *Aqua a* Regio *influens ad implendum.*
c *Columna in* Medio *Coronata.*
d *Saxa in fundo a* Conclavi *ducentia ad Columnam.*
e *Conclave* dictum *The Parlour.*
f *Canalis plumbeus* Minor *ad Antliam.*
g *Antlia, donum H.* Browne *Merc.* Lond.
h *Sedilia fornicata,* & Scamna *lapidea.*
i *Pulvilli lapidei* ſuper *Sedilia, & Scamna.*
k *Aquæductus* inferior *ad deplendum Balneum.*
l Concurſus *aquæductuum* Reginenſis & Regis *in area* Tri-Tunali, *lapide tectus, unde aqua Canalibus quibuſdam* bifariam *vergentibus, in fluvium exoneratur.*
m Tri-Tunalis *area.*
n *Introitus in* Hoſpitia *Tri-Tunalia.*
o *Hoſpitium D.* Swallow.

p *Scalæ*

p *Scalæ gemellæ, ſine Caminis.*
q *Gradus* deſcenſus *in Balneum.*
r *Gradus Hoſpitii* Cervini *Scalæ dictæ The Parlour.*
ſ *Scalæ* Cervinæ *Camina, cum faſciculo.*
t *Gradus* Communes *deſcenſus verſus Scalas.*
u *Via* publica *lapidibus ſubſtrata ad* Antliam Siccam.
w *Ad Hoſpitia dicta* Hart-Lodgings *Introitus.*
x *Tranſitus ad* plateam.
y *Fores ſpectantes verſus plateam dictam* Stawle ſtreet.

Thermæ *Crucis.*

Explicatio Figuræ.

A. *Scatebræ* implentes *Balneum.*
B *Moles Magnifica* Marmorea, *in Medio nupèr erecta,* Crux *vocata.*
C *Sedilia intra Columnas* Crucis.
D *Sedilium iſtorum pars* exterior *ibidem; & Sedilia in* Fornicibus.
E *Saxa Mobilia in Sedilibus,* Pulvinaria *dicta.*
F *Columnæ circa* Crucem *in angulis ejuſdem.*
G *Antlia* Major, *donum S.* Harſnet *Archiep. Eborac. & H.* Maii *Armigeri.*
H *Antlia* Minor, *ad potandam Aquam*
I *Canalis Plumbeus, a Balneo* Calido *ad* Crucis, *reciſus.*
K *Pulvilli in* Scamnis *Lapideis.*
L. *Pavimentum Lapideum ad* Latera *Fundi.*

M *Gradus*

M *Gradus* Deſcenſus *in Balneum* Tripliciter.
N *Scala* Auſtro-Orientalis *cum camino.*
O *Scala* Boreo-Occidentalis *cum camino, prope Hoſpitia Venuſta* Gualteri Gibbs *Aldermanni.*
P *Scala* Boreo-Orientalis *ſine camino.*
Q *Faſciculi* Bathonici *in Scalarum caminis.*
R *Xyſtus* ROBERTI *nuper* Baronis BROOKE.
S *Aquæductus* inferior *ad deplendum Balneum.*
T *Depleti Balnei Aquæ* Tranſitus *in Fluvium.*
U *Gradus* Exteriores *Aſcenſus in cameram* Fidicinum.
W *Platea circa* Balneum *lapidibus ſubſtrata.*
X *Colluviaria* Externa.

Balnei *Longi* vulgo *Calidi* Ichnographiæ *Explicatio.*

A *Scatebræ in* ſundo *Scaturientes.*
B *Ciſternæ* Operculum *perforatum.*
C *Lapides & pars Balnei* ſicca *ad latera.*
D *Crux in* Medio *Lapidea.*
E *Fornices.*
F *Saxa dicta* Pulvinaria, *in Fornicibus.*
G *Gradus* deſcenſus *in Thermas a parte* Septentrionali.
H *Gradus introitus ab* Auſtro.
I *Lapis* magnus *ad introitum.*
K *Poſtes ab* utraq; *parte.*

L *Foramen*

L *Foramen in* Muro *ad replendum Balneum* Leproſorum, *decidente aqua e Balneo* Longo.
M *Tranſitus aquarum in* depletione *Balnei.*
N *Canales plumbei ducentes ad* Antlias.
O *Spatium intra quod* Antlia *includitur.*
P *Gradus* exteriores *ad* Antliam *ſiccam.*
Q *Antlia* Sicca *intra Cameram.*
R *Gradus* externi *rotundiores ad* Xyſtum *Balnei Longi.*
S *Platea circa* Balneum.
T *Colluviaria in Platea* Occidentali.
U Leproſorum *Balneolum.*
W *Gradus* deſcenſus.
X *Scamnum Lapideum cum* pulvillis *Saxeis.*
Y *Scatebra* Leproſorum *Balnei, intra* Longum *jam incluſa.*
Z Leproſorum *Cubiculi.*
** *Leproſi*, alii *nudi in lectis Stramineis*; alii *Stragulis* honeſtiùs *cooperti.*

Tandem,

Tandem, in Capitis *hujus Complementum, &* Amici *(qui Verſiculos* Elegantes *ad Me* ſerius *tranſmiſit) memoriam,* Duodecaſticon *quod ſequitur, in Honorem* Bathoniæ, *in hoc capite deſcriptæ, placet ſubjungere.*

Ad *Authorem.*

EST *Locus* intra *Anglos* multum celebrandus *Aquarum,*
Quæ *Nativa* tulit *Mira,* Benigna *Dea* ;
Semina Virtutum at *craſſis* latuere Tenebris,
Et *Nox* incubuit *longa* Salutis aquis ;
Dulcia pugnabant Salſis, *Friguſq*; calore,
Dum Natura *novam* ſollicitavit opem :
Luctanti *Matri* GUIDOTT *inſigniter* aptus
Adſtitit, & partum liberat, *arte* Sagax ;
Utq; olim *Hebræas* undas Cœleſte movente
Vi, profugum *morbi* ſe dedit *omne* genus.
Parce, precor, *nimis* haud dicenti, *peſte* remotâ,
Jam *Nova* prolatis *Vita* reſurgit aquis.

P. B. Armiger.

CAP.

CAP. II.

De quibuſdam ad *Thermarum Bathonienſium* naturam ſpectantibus Univerſim.

Capitis Summarium.

Error *circa Balneorum contenta* refutatus. *Salis cujuſdam in* Thermis *exiſtentis proportio.* Thermarum *ſal Alcaliſato-Nitroſum, & acidum. Experimentum circa* Tincturam *Aquarum* Thermalium. *Andreæ* Baccii *teſtimonium explicatum. Luteì coloris diutino* Thermarum *uſu Balneantium cutem, & Veſtimenta inficientis cauſa,* ochra. *Plures ejuſdem ſpecies. Calcarius lapis non in* Thermis. Muſcus *cauſa (partim) viroris Aquarum* Thermalium. *Viriditatis Semina in Aqua* Thermali *tepida continentur.* Thermalis *Aqua Ferrum exedit.* Ochra *in Contentis raro apparet. Aperti Balnei Aqua in colorem purpureum cum gallis non mutatur, & ratio. Color viridior in lapidibus circa Balneum, unde. Argumenta quædam ſuadentia* Vitriolum, *ſaltem vaporem ejus,* Thermis *ineſſe. Nonnulla* Nitrum.

UT ad *Thermarum* Naturam accedam propius, quædam hoc in Capite tradenda *Univerſaliter*, & ad magis *particularia* deveniendum inferius. Cùm autem quæ hoc Capite traduntur fuerant, magnam partem, primo obſervata, & ad Virum Doctiſſimum, & Celeberrimum, *D. Edoardum Greaves* Baronettum, τ̃ μακαρίτῃ, Epiſtolari modo dudum * ſcripta,

* *Anno Dom. 1675.*

De quibuſdam ad,*&c.*

ſcripta, priorem locum jure vendicant, & agmen ducunt haud immerito.

Error circa Balneorum *contenta refutatus.*

Et hic quidem primo non animadvertere non poteram *Opinionem* quandam obtinuiſſe, nec traditam ſolum, ſed prelo confirmatam. *quod Thermarum Aquæ jejunæ omnino fuerint, & ſedimento vacuæ, adeo ut parum aut nihil in ſe continerent, unde earundem natura clarius eluceſcat ; quodq; illud quod Balnea reddit efficacia, non ſubſtantialiter, materialiter, aut corporaliter inſit ; ſed potentialiter, virtualiter, & formaliter ; ſive ut * Authoris verbis utar,* δυνάμει μᾶλλον ἢ ἐνεργείᾳ. Idem etiam putavit * *Vennerus* Bathonienſis quondam medicus ; *Cauſa eſt inquit, quod Thermæ Noſtræ Subſtantiam Mineralium Corporalem, neq; in ſe, nec in Cavitatibus adjacentibus contineant.*

* *Car. Claromont de Aer. Aq. & loc. Terr. Angl. p. 32. in Marg.*
* *De Baln* Bathon. *p.* 12.

Contentorum in Aquis Thermalibus *proportio.*

Iam vero labor haud difficilis evincere poteſt, *Thermarum* aquam, ſuapte licet natura albam, & ut ipſum vitrum, ſi ab Antlia ſit hauſta, pellucidam, cænoſæ tamen materiæ lapideæ, & ſalinæ, particulis plurimis tranſparentibus admiſtis, non parum continere, quæ proportione, niſi meus me fallat calculus, *drachmarum duarum* in ſingulis congiis reperitur. Sane hoc ita ſe habere lubentius pronuncio, cum uncias non paucas comparaverim, Organis terreis, ferreis, campanarum materia conflatis, & Vitreis elaboratis, & etiamnum uncias tres aut quatuor paratas habuerim, præter illas, quas pluribus experimentis alias inſumpſeram.

Quantitas Salium *in Congio.*

Maxime autem hoc in loco annotandum occurrit, me, laboribus meis ſecundante DEO, in illud quod Balnea *Efficacia*, ut puto, reddit *maximè*, incidiſſe ; quod quidem in *Corpore Salino* nidulari videtur, & molis minoris multò exiſtit, *Thermalibus* Aquis comparatum ; adeo ut vix plura quam *grana quadraginta* Congius unus Aquæ complectatur. Quod reſtat non

ſalinum,

ſalinum, duorum ad tria, ni fallor, proportionem ſervans, partim vergit ad albedinem, aſperioris, & *indolis cujuſdam lapideæ* exiſtit, in conſiſtentiam lapideam haud facile ſolubilem, ſponte concreſcens; partim levius, cænoſum tamen, luto aut Margæ non multum diſſimile, & a particulis ſalinis, & aſperis, quibus ſuperimponitnr, ſpontaneo ſeceſſu, manifeſtò ſe prodit. De quibuſdam ad, *&c.*

Iam vero, quùm Vires *Thermarum* maximæ in *Sulphureis Salibus* conſiſtant, quæ, experimentis Certiſſimis, *alcaliſata* etiam, & *Nitroſa* apparent, & *Spiritu* quodam, ſeu vapore, *Acida*, Bitumine & Sulphure ſecundario ſolum, non, ut ſalia, niſi quatenus Sulphur cum ſale commiſcetur, primario accedentibus (Bitumen enim *accedere* ſolum, & non *Componere*, inferius dicetur, Sulphur autem *Componere*, & ſalibus uniri) quumq; alia quædam non pauca fuerint iiſdem admiſta, operæpretium duxi remoras iſtas, & obices, quibus ſalia premebantur, amovere, & puriorem ſtatum illis, apta præparatione, conciliare, quo cujuſnam indolis fuerint, aut ad quale Salium genus pertinerent, luculentiùs appareret. *Alkalizata* dico, aut *Alkalina*, & nitroſa; neq; *Nitrum* enim, nec *Alkali* pura, ſed cum *Sulphure* aliiſq; miſta obſervantur.

Sal Thermarum *Alkaliſatum, Nitroſum, Acidum.*

Porrò in Aquis his *Thermalibus* obſervatu dignum eſt, quod gallarum *granis tribus*, *quatuorue*, in *Thermarum* aquæ recentis *libram* injectis, aut grano uno, aut unius dimidio, minori Aquæ quantitati addito; aut aqua calida gallis affuſa, *purpuraſcens* quidam *color* ſtatim in ſequatur; qui paulo poſt, prout Aqua *Thermalis*, frigidiuſcula evaſerit, non ita vividus apparet, ſed multo remiſſior. Sin Aquam *Thermarum* ſiveris ad frigidam propius accedere, aut actu frigida aqua ſit, priuſquam gallæ commiſcentur, alterationem vix

Experimentum circa Tincturam Thermalium *Aquarum.*

De quibuſdam ad, *&c.*

effatu dignam recipit, ſi plura gallarum grana addantur. Et, quod maximè notandum, ſi *Thermalis* aqua quæ plene refriguit, igni admoveatur, & gallarum plures portiunculæ additæ fuerint, Experimentum non ſuccedit, ſed aqua ita pene ſe habet, ac in Experimento ſecundo; haud ſecus ac olim *Baccius* obſervaverat, qui ità ait: *Nulla Balnei Aqua eodem cum ſucceſſu ac laude bibitur longe exportata, quo ad fontem proprium; maxima enim pars ex ipſo fonte hauſtæ ac delatæ amittunt omnem virtutem; multæ non ſervantur per hyemen, dilutæ pluviis; & quæ utcunq; ſervantur delatæ a propriis fonticulis fieri non poteſt quin amittant cum calore ſuo Minerali, vivificos illos ſpiritus, in quibus omnis juvamenti vis conſiſtit, quæ ſemel amiſſa, nullo poſtea extrinſeco calore reſtituitur; quod valde Notandum.*

l. 2. *de* Thermis, c. 10.

Teſtimonium Baccii *Explicatum.*

At verò *omnis juvamenti vis* in halitibus haud conſiſtit. In Aquis medicatis *halitibus ſolum impregnatis*, veriſſimum affirmo; quæ verò *aliis quibuſdam* ſunt imbutæ, virium tantum amittunt quantum illis halitibus decedit. *Thermæ* autem Bathonienſes vaporibus, ſive *halitibus* conſtant, & *Salibus* etiam quæ non exhalant; licet *ſales* partim exhalare *obſervatio* confirmet.

Vid. obſ. 88.

Experimenti ratio.

Phænomeni præcedentis ratio videtur, quod halitu Aquarum *Thermalium* in quo major aciditas, avolante, illa quæ remanet gallis conjuncta, colori purpureo in medicatis aquis creando non ſufficiat, *ſalibus* tamen relictis, quæ non evaporant, in quibus *magna* ſaltem *juvamenti vis* conſiſtit. Nec mirum videatur quod virtutem amiſſam ignis non recuperet; nam ſi halitu *Naturali* vires aquæ minuantur, multò magis *præternaturali* ab igne proveniente, & *Naturali* ſuccedente, qui eo tantum abeſt ut aquam recuperet, ut halitu conſtantem, vappidam magis, & effætam relinquat. Idem in *Spadanâ aqua* obſervare eſt, quæ igni admota

cum

cum gallis tingendi facultatem omnino amittit. Imo obſervatu dignum eſt Tincturam amiſſam a *Thermarum* Scatebrarum calore non reſtitui, qui tamen ipſi Aquæ *Naturalis* exiſtit. Aquis etiam tepidis, ſive Thermis *Buxtonenſibus*, tingendi facultatem *Solis radii*, & *æſtiva caliditas* ſolent adimere; *æſtate* enim *Atramentoſæ non ſunt* teſte *Liſtero*, de Aq. Medicat. Angl. Exerc. pr. *c.* 4. De quibuſdam de, *&c.* *Vid. Obſ.* 56

Quin etiam obſervare eſt partem *acidam* in diſtillationibus vulgaribus ultimò aſcendere, in aquis autem *Thermalibus* e contrà primò avolare, eo quod ignis calor illo a fermentatione proveniente vehementior exiſtat, qui liquoris partes aqueas inſipidas *leviores* confeſtim elevat, ſalibus *gravioribus* in fundo relictis. E contra vero, fermentationis, ſi ad ignem actualem comparetur, *mitior* calor, *Thermalium* Aquarum poros ſolum aperit, quibus halitus, ſive Vapor *acidus*, evacuatur lente, qui in ſalem non concreſcens, & jugi ſuccedentis halitus motu, *celerius* elevatus, cum aqua miſtæ partes magis ſalinæ *ægrius* aſcendunt; ad eundem fere modum quo in Tranſpiratione inſenſili, calore Sanguinis *miti* exiſtente, vapor emittitur; ſanguine autem Sudorificis, & medicamentis Calidioribus, *vehementius* agitato, ſudores oriuntur. Sed de his in Capitibus de *Acido*, & *Fermentatione*, ſuo loco, plura dicentur. *Cur aciditas in* Thermis, *ſecus ac in diſtillationibus vulgaribus, primo aſcendit.* *Vid. Cap.7 & 9.*

Balneatorum inſuper, ſive *Ductorum*, Cutis, lintea *Balneantium*, & in fundo *Balnei* lapides, *luteo* colore tincti obſervantur. *Ferrei* etiam annuli corroſi, & quicquid *ferreum*, in aut circa *Balneum* conſpicitur, præſertim ſi diutius ibidem remanſerit, comeſtum videtur. Imo ferri fruſtulum vidi in fundo *Balnei* inter lapides inventum, ſtomacho Aquarum *Thermalium* Struthionico adeo exeſum ut favum ſimularet, Thermæ *ferrum corrodunt.*

&c.

De quibuſdam de, &c.

& perforationibus quibuſdam profundius tentatis, fruſtulum ipſum inſtar ſpongiæ evaſerat.

Lutei *coloris a* Thermis *cauſa, Ochra.*

Colorem luteum ab *Ochra*, quâ *Thermæ* abundant, oriri obſervavi, cujus haud mediocrem quantitatem ſuppeditant, adeo ut *libra una* mecum ſit, quacum aqua calida infuſa, lapides tingo artificioſe adeo, ut ab iſtis in fundo *Balnei* tinctis naturaliter vix liceat diſtinguere.

Plures ejuſdem Species.

Notandum etiam ulteriùs, quo proximè acceſſum eſt ad locum, unde Scaturigines erumpunt, colorem *luteum* eo magis *Saturum* apparere, & *luteum* intendi; adeo ut in locis quibuſdam circa crucem in *Balneo Regali*, & verſus angulum auſtralem ad occidentem vergentem, ubi maxima *Balnei* Scaturigo pullulat, Aquarum *Thermalium* ebullientium motibus *Ochra* ita elaboretur, ut lapidibus affixa, Pictorum laborem præparando præveniat, eoque magis, quod nova materia jugiter affluente puriſſima evadat; quæ, ſordes alibi contrahens, impurior exiſtit: unde in quatuor aut quinq; colorum *luteorum* ſpecies, aut *gradus*, diſtinguitur, prout magis de contaminante & ſordida materia, aut minùs participat.

De Font Medicat Angl. c.4. N. 4.

Et quidem, quum ſagaci ingenio pollens medicus *Martinus Liſter* M. D. Oxonienſis, & Regalis Collegii Medicorum Londinenſum, & Societatis etiam Regiæ Socius, Libro ſuo egregio *de Aquis Medicatis Angliæ* nuper edito ſuſpicetur me *nimis ſubtiliter diſtinxiſſe*; regero, mirum quidem videri *Autorem* adeo ſedulum oculatum iſtius rei teſtem non fuiſſe, quando *Bathoniæ* intererat, quæ ſub Communem Ductorum inſpectionem cadit quotidie, ut a *Ricardo Stephens* Ductore Primario, relatum habui, qui colorum Varietates, & hanc ipſam etiam *Ochram* elaboratam maxime, paratus eſt oſtendere.

Prædictæ *Ochræ* diſtinctionis, potius quam *lapidis* alicujus *Calcarii* defenſionem in me lubentius ſuſcipio, quod *Calcarium lapidem* in *Thermis* contineri nullibi dixerim; imo caput quartum, ſextum, & *Obſervationes* annexæ, ni multum fallor, contrarium evincunt. *Magiſterium* autem *inſipidum*, quod è lapide Sectili conſtare paſſim aſſerueram, nunc tenuiore forma, aliquando vero craſſiore, apparuiſſe obſervavi.

De quibuſdam ad, &c.

Vid. Cap.4.& Obſ. 83.

Penicilla etiam & panniculi lanei, quibus canales *Balneorum*, ſive Aquæductus inferiores occluduntur, una cum parietibus, oſtiis introitus, & poſtibus, *Thermali* Aqua diutius incluſa, quemadmodum *hyeme* ſolet accidere, *lutea* hac ſubſtantia intincta exiſtunt, & ſi illota remanſerint penicilla, nec e conſpectu remota, odorem fætidum emittunt cloaca quavis ingratiorem, adeo ut *Caryophylli*, *Roſæ*, *Violæ*, aut *ambræ Pomi* halitus longe illi anteponendus ſit, & prudentis etiam fuerit *venti favorem* in hac lucta aucupare. Quin & idem domi expertus ſum, ubi, poſtquam iu aqua communi infuſa aliquandiu *ochra* perſtiterit, de illa ac de picturis idem dicatur

Panniculorum Ochra tinctorum fætoris cauſa Sulphur.

è longinquo reverentia major;

quod fœtenti intra Ochram *Sulphuri* referendum eſt acceptum, ut in capite de *Thermarum* Sulphure dictum eſt latius.

Vid. cap. 6.

Annotandum ulterius; Tametſi ſubſtantia illa *lutea* magna adeo quantitate in *Thermis* reperiatur, qua vicinum etiam ſolum abundat, ut ex locis haud longe diſtantibus effoſſis habeam compertum, nihil tamen *luteum* in Contentis apparere, quod quidem mihi argumento eſt illam aut evaporare, præſertim quùm locis quibuſdam ubi halitus opponitur, copioſius adhæreat, & plumbeorum canalium ad reparandum reciſorum partibus internis (obice nimirum ibidem poſito) copioſe ſatis affixa obſervetur; aut, (quod *vero minus ſimilius*

Luteum *nihil in contentis*, &c.

De quibuſdam ad, &c.

lius videtur,) colorem inter evaporandum ignem deſtruere. *Vero* inquam, *minus ſimile*; nam *Ochram* vidi ſæpius decoctam colorem non remittere, imo longa decoctione obſervavi *luteum* intendi.

Ratio.

Rationem rei præcedentis ita concipio. Quum *Ochra* ſit, ut videtur, *acidi* ſi non *materia*, ſaltem *vehiculum*, aperto aere, ab eodem relicta, ad fundum præcipitat, & partim hoc modo, partim ante aſcenſum ex aquis, colorem *luteum* lapidibus apponit, aquas autem *Thermales* ipſas citiſſime pertranſit. Et quidem in *Balnei* Aqua particulas quaſdam *luteas* nigrioribus immiſtas quilibet obſervet, qui *Balneum* ingreſſus, & vola manus aquam comprehendens, partes minutulas nigricantes & *luteas*, pene atomos, iſthoc modo fluitantes conſpexerit. Porró, *lutea* materia *hyeme* magis abundare obſervatur, quam *æſtate*, eo quod ambientis aeris frigiditas fortius repellat; & brumali etiam tempeſtate, quando *Balnea*, minùs in uſu, quieta ſunt, in *Thermarum* Superficie, cremoris inſtar tenuioris fluitat, qui levitèr commotus, aquis admiſcetur, & demum ſubſidet: ventoſo autem cœlo exiſtente, in ſedilia & ſaxa in *Balnei* fundo præcipitatur, quibus colorem *luteum* affigit, & communicat. Aquarum autem *Thermalium* contenta quæ ab *Antliis* proveniunt, non poſſunt materiam *luteam*, cum aqua *Balnei* aperti, æqualitèr continere, eo quod ibidem, recluſa aqua, halitus deficiat. Quod tamen *luteum* quiddam in *Antliata* etiam Aqua, difficulter licet obſervatum, remaneat, ex *obſervatione* Quinquageſima ſecunda demonſtratur autoplicè, & inde etiam patet, quod plumbeis Canalibus internè, ut modo dictum, adhærere ſoleat.

Ochra *in contentis* hyeme *magis abundat, & Cur.*

Vid. obſ. 52.

Cur aperti Balnei *aqua non purpuraſcit cum gallis, ac ſumpta a Scaturigine.*

Quinetiam videtur quod aperti *Balnei* aqua colorem purpureum, gallarum pulvere, aut ſegmentis additis, minime

minime contrahat, ſecus ac illa ab *Antliis* eructata, ratio inde petenda, quod halitus *acidus* in aerem emiſſus, non *aciditatem*, ſed *ochram* magnam partem *inſipidam* remittat, quæ aquæ impedimento ſolum eſt & oneri, *tincturamq;* ita differt, ut tandem poſt reditum ad *Thermas*, multo minus *acida*, imo ferme *inſipida* exiſtens, *aciditatem* avidiùs imbibendo illam omnino cohibeat; tametſi ſpirituum deperditio, ſive magis ad rem, fugitiuarum partium *avolatio*, ridicula non ſit, modo ſpiritus *ſubſtantiales* intelligamus, & aciditatis participes (de quibus Capite VII. plenius agendum) quùm aqua ab *Antlia* proveniens, ſi refrigeſcat, tincturam diu non exhibeat, licet nihil in fundo præcipitatum remaneat. *Ochra* in *ſpadanis* aquis, & aliis etiam mineralibus, præcipitata obſervatur. De quibuſdam ad, *&c.*

Præter *luteum* hunc colorem, de quo alibi plura ſunt dicenda, color etiam *viridior* in lapidibus quibuſdam in *Balneo* apparet, qui a ſalibus, forſan, proficiſcitur; ſalita enim edulia, ſi lapidibus eſculenta liceat componere, *viridia* exiſtunt; & ſi *Vitriolum* admittamus, coloris iſtius ratio erit intellectu facillima. Quin & *muſcus* quidam *viridis* lapidibus undiquaq; in *Balneo* adhærere ſolet, qui *Thermarum* aquam ſpectantium oculis *viridiorem* reddit, & ſcopis & carptariis purgatus, e fundo in ſuperficiem aſcendens, ibidem etiam non raro fluitat. *Viriditatis* ſemina in aqua limpida contineri inde patet quod *Thermarum* aqua patula, ad dies duodecim intra phialam contenta, *virorem* ſuum fundo, & lateribus vitri adhærentem, depoſuerit, eodem fere modo ac in *Balneo* lapidibus apponitur. E genere *Vegetabilium*, & materia videtur e naturæ penu deprompta, unde *muſcus* primo incrementum ſumit. Peracta hæc *obſervatio* ultimo die *Julii* A. D. 1688. Notandum etiam *muſcum*, cùm *Thermarum* aqua in *Color viridis in lapidibus* Thermarum *unde.*

De quibuſdam ad, &c.

Balneo diutius perſtiterit, majorem reperiri, quam quùm ſæpius renovatur aqua, & purgatur *Balneum*, ideoq; hac ratione *hyeme* magis, quam *æſtate*, muſcus apparet.

Thermæ *vi ſalium* ferrum Corrumpunt.

Ferrum exedi conſtat ab aliquo *corroſivo*, quod donec aliter doctus fuero, *acidum* judicabo, licet matura etiam ſalia ad idem contribuant. Ut corroſionem ab Aquis ipſis *Thermalibus* provenire appareat, in Lixivio ex aquarum *Thermarum* contentis parato, *ferrum* infudi, quod illud non ſecus ac ipſius *Balnei* Aqua, moræ ibidem ratione habita, exedere tentaverat. *Cultri* etiam & *ſpatulæ*, ad reſidentiam in fundo movendam immiſſæ, & ſtatim obſervatæ, dictum factum fere, *rubiginem* contraxerunt. Halitum fore corroſivum nemini dubium eſſe poteſt, qui *annulos ferreos*, ſupra *Thermalium* aquarum ſuperficiem in *Balneo* poſitos, & feneſtrarum ædium circa *Balneum* clathra, & ſepimenta *ferrea*, corroſa obſervaverit.

Argumenta quædam ſuadentia vitriolum Thermis ineſſe.

Porrò, ex arena *Balnei*, de qua ſuo loco, cum gallarum infuſione miſta, *atramentum* efficitur, quod literas primo quidem obſcuriores, mox vero planius legendas, pingit. E contentis autem in aqua Communi maceratis, aut eorundem lixivio, cum exigua quantitate gallarum decocti, atramentum componitur, quod ſtatim a miſtura aptum ſatis ad ſcribendum evadit; quod licet non a *Vitriolo* in arena non ſoluto, ab *acido* tamen *Ochræ* impreſſo, provenire poteſt, ut inferius dicetur.

Vid. cap. 7.

Nec prætereundum eſt omnino, quod *Thermarum* aqua, a ſcribis apud locum optimis, in atramenti artificio fuerat diu uſurpata, qui experientia duce, atramentum cum aqua dicta & cæteris vulgo adhibitis, confectum, colorem nigriorem, & magis durabilem, nanciſci obſervantes, medicatam aquam, in uſum prædictum, præ communi elegerunt.

Quinet,

Quinet, quùm haud ità pridem aquam calidam *Balnei* contentis pro lixivio apparando affunderem, & liquor in pellem rubrum, quo forte uſus fueram, infortuniò inciderat, *rubrum* ſtatim, palmæ latitudine, in *nigrum* mutavit, æque facile ac alutariorum atramentum, quo in Coriis tingendis, & denigrandis utuntur. Idem, fateor, *alumine* aliis admiſto efficitur, illud autem *Thermis* ineſſe vix audeo aſſerere, ut in quarto Capite dicendum reſtat. Quibus addi poteſt plures tam in ægritudinum remedium utentes *Balneo*, quam medicos ipſos, judicio acerrimo, & guſtu minime vitiato præditos affirmaſſe, ſe in Aquis *Thermalibus* vitriolum deguſtaſſe ; quodq; dubium mihi eſſe non deberet, quin *acidum*, imo *Vitriolum* ex illis fuerit, quæ in iiſdem oontinentur. Aliqualis etiam eſt momenti, quod *Thermalis* aqua coaguletur lac, non tamen ut vulgo ſerum lactis efficitur. Lacti enim bullienti, & *Thermarum* aquæ, æquis partibus miſtis, ebullitionem fortiorem longamq; ſuccedere oportet, aliter molle coagulum vix ſolet apparere ; duabus autem *Thermalis* aquæ partibus, uni lactis additis, ſerum *tenue* & coagulum *durum* exoriri conſueit. Adjungo inſuper quod *Thermarum* ſale, in oleum per deliquium ab aere ſoluto, guſtus acris, Stipticus, & plane *Vitriolicus* percipiatur, non in *deliquio* ſolum craſſo, ſed *oleo* etiam puriore,& ſale ipſo ; ut nihil dicam de *glebarum* forma, quæ interdum apparuit, de qua cùm adhuc mihi nondum ſatisfecerim, cum ſumma probabilitate *acidum Vitriolicum* nunc dimittam, donec Experimenta alia de *natura acidi* certius quiddam exhibuerint.

De quibuſdam ad, *&c.*

Nonnulla Nitrum.

Quod vero ad *Nitrum* attinet *Indubitatum fore* arbitròr illud *Thermis* ineſſe. Nam præter guſtum pungentem, acrem, infrigidantem, & nauſeum, qui in contentis maceratis, ſale, & oleo, manifeſto ſe prodit

De quibuſdam ad, &c.

De Therm. aq. & Metall. c. 9.

(*nauſeum* vero *ſaporem* hic præcipue memorandum cenſeo, eò quod evidenter appareat, & tam *Nitro*, quam aquis *Nitro* imbutis aſſignetur *Fallopio*, qui illas *Subvertere ſtomachum & facere nauſeam*, diſertis verbis affirmat, præter, inquam, conjecturas has probabiles) quod extra omnem Controverſiæ aleam illud ponit eſt, quod characterem *Nitri*, ſecundum veteres, veriſſimum poſſideat, & in *ſtirias* ſe extendat, quas habeo ultra *viginti* recenter ejaculatas. Ex hac ipſiſſima *Nitri* forma una cum qualitatibus ejuſdem, de quibus infra erit aptior dicendi locus, conjicere licet, imo fidenter ſtatuere, *Nitrum Thermis Bathonienſibus certiſſime ineſſe*. Priuſquam autem hoc penſum aggredior, operæ pretium duxi *de Principiis Thermarum* generaliter diſſerere.

Juniores quidem (fateor) Philoſophi *ſtriatam* Nitri formam parum carant, quam ſalibus nonnullis a *Nitro* diverſis, competere affirmant. Verum donec alia argumenta in rei Confirmationem allata intellexerim, *Nitri* exiſtentiam, ex hac antiqua *Nitri* forma probare non deſiſtam, tametſi *Nitrum* a qualitatibus etiam plenius dijudicandum fuerit. Quùm autem & Nitri *qualitates*, & *forma* etiam Nitri, in *Nitro* Bathonienſi ſimul concurrant, *Nitrum* verum eſſe, & quidem Antiquorum, evidenter apparet, de qua re vide plura Capite V. ubi de *Nitro* Bathonienſi, & Antiquorum *Nitro*, habentur plura.

CAP.

C A P. III.

De *Thermalium* Aquarum *Bathonienſium* Principiis in genere.

Capitis Summarium.

Thermarum *Principia Vetera, Recentiora, Nova. De* Cupro & Bitumine *parum conſtat.* Thermæ *partim* ferratæ. *Principia Nova* conſtitutiva, Appendentia, *ſeu* acceſſoria, & Virtualia. *Quodnam* prædominium *habet in* Thermis. *Bitumen revera principium non eſt. Nobiliſſimi* ROBERTI BOYLE *Armigeri, laudes. Principiorum* Novorum *Schema* Autoris. *Cujuſdam contradicentis oppoſitio.*

QUùm *methodus*, quæ Tractatum hunc percurrit, *Catenæ aureæ* inſtar ſit, quam *Jupiter* apud *Homerum*, ad probandas ſuas vires, ex *Olympo* ad terram uſq; demitti juſſit, ad methodicum magis in hoc tractatu progreſſum, his *Catenæ* partibus procedam; quibus, tanquam lineis parallelis a peripheria, in penſi mei centro concurrentibus, punctum in medio attingam felicius, & quicquid adhuc De *Thermis Britannicis* dicendum reſtat, Comprehendam. Tractatus igitur præſentis, quem Juſtum voco, Summam, in capita nonnulla, certa methodo, diſtribuam. Ea autem reſpicient *Thermarum Principia*; *Caloris Cauſam*; *Virtutes*; *Effectus*; & tandem *Nocumenta.* *Il.* 8.

——hæc Noſtro Signabitur area curru:
Hæc erit admiſſâ meta terenda rotâ.

Principia

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

Thermarum *Principia* Vetera & recentiora.

Principia *Thermarum* olim celebrata, fuerunt *Turnero* Sulphur, & Cuprum ; *Ioneſio*, Sulphur, Cuprum, ferrum, & Marchaſitæ paululum. Recentiora vero, Bitumen, Nitrum, & parum Sulphuris, *Iordeno* ; Sulphur, Nitrum, & Bituminis nonnihil, *Vennero*. Quùm autem *diem dies doceat*, &

res accendant lumina rebus,

aliter multo jam ſe rem habere compertum eſt. Quomodo autem *mea* de iiſdem fert *ſententia*, obſervationibus *nuperrimis* ſuperſtructa pariter, & confirmata, paucis ediſſeram.

De Cupro, & Bitumine *parum conſtat.*

Et quidem de *Cupro*, & *Bitumine* parum conſtat. Sane *bituminoſam* materiam in *Thermarum* ſuperficie certis temporibus fluitantem invenio, & *Pyrites* nonnullos cupro ſimillimos pro *marchaſitis* forſan habitos copioſe circa *Bathoniam* effoſſos vidi, virtutem autem ullam *Thermalibus* aquis inde communicatam haud exiſtimo, quum in iiſdem nullo modo *Bitumen*, nec poſt concretionem *Pyrites*, diſſolvi crediderim. Porro *Pyrites* dictos, aut *marcaſitas*, in pulverem redactos, in Communi aqua maceravi, neq; colorem, ſaporem, aut odorem ullum effatu dignum, in eodem obſervavi. Imo *Pyrites* plures, undiq; conquiſitos, pulveratos, igni fortiſſimo calcinandos tradidi, & multum *Sulphuris*, *Salis* autem *nihil*, continere notavi. De Pyrite Bollenſi *Joannes Bauhinus : Pyrites, in ignem conjectus flammam concepit fumidam, odore Sulphuris gravi nares feriente.* Si quid igitur a *Pyritibus* Aquis *Thermalibus* virtutis accedat, id *Sulphuri*, potius quam *Sali*, tribuendum Cenſeo.

De Therm. *Boll. l.1.c.7.*

Thermæ *partim* ferratæ.

Ferrum ſi *Thermis* inſit, ut *Ioneſius* affirmat, in *rubrica* ſolum ſe, forſan & *Pyritibus* manifeſtat. *Pyrites* hos cuprum, ferrum, & marcaſitas olim dictos exiſtimo, de quibus plura Capite Sexto. Nam *Matthiolus*

lus affirmat *lapidem quem Græci Pyriten dicunt, Officinas, cum Mauritanis, Marcaſitam vocitare. Sterilis hæc,* inquit, *magna ex parte, quod (ut Chymiſtæ exiſtimant) ex impuriſſimo Sulphure, aliiſq; inconcoctis partibus metallorum ſit conflata.* A rubrica etiam, *ferri* ut vocatur *matre*, in arena obſervata, ſectili lapide adjuta, provenire reor, quod arena in liquore acido macerata, infuſionis color iſtius limaturæ chalybis, aſpectum æmuletur, unde *Mortonus* Noſter Reg. Coll. Med. *Londinenſium* Socius, & *Practicus* ibidem perquam *Celebris*, (de quo plura capite X. & XIII.) *Bathonienſes Aquas*, Medicatis Aquis Mineralibus *Chalybeatis*, meritiſſime annumerat. Idem etiam a *tingendi* cum gallis, & ſimilibus, *facultate* colligitur, ut, ſuo loco, in ſequentibus clariús apparebit.

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

Bauhinus *ubi ſupra.*

Vid. cap. 4.& *Obſ.*90.

Phthiſiol. *l.*1.*c.*8.*p.*43.

Clarioris autem doctrinæ gratia, *Principia*, voce latiſſime ſumpta, in *tria* genera diſtribuam, *viz.* quæ Thermas *conſtituunt*; quæ *appendent*; & quæ *vires impertiunt*; ſive in Principia *conſtitutionis, appendentiæ*, (aut *acceſſionis*) & *Virtutis*. Principia *Conſtituentia* dirimo in *Salina*, & *non Salina*; *Prioris* generis *tria* exiſtunt, *Sal Alcali* (puta) *Nitrum*, & *Acidum*. *Poſterioris* vero *quatuor*; *Unctuoſum*, ut *Sulphur*. *Lapideum*, ut *lapis ſectilis*, vulgo dictus **Freeſtone**; & *terrena*; *Lutum nimirum Cærulum*, ſive *Margæ* quoddam *luteæ* genus; & *Ochra*. Ex his quædam magis *fixa* ſunt, ut *Sal Alkali* (qui *Sal communis* in ſequentibus nominabitur) & * *Nitrum*; *Sulphur* etiam, *lapis Sectilis*, & *Marga*. *Ochra* verò & *Acidum* magis *Volatilia*. *Luto-Margæ*, ſive Margæ *Luto* ſimilis meminit Ingenioſus Vir *Adamus Martindale* Ceſtrienſis, collectione Epiſtolarum ad *Rem Ruſticam* & *mercatoriam* Spectantium, a *Joanne Houghton* Pharmacopola Londinenſi, & Regalis Societatis

Principia Thermarum Nova.

* Nitrum *fixum dico quod de* Alkali *natura participans, non ea quantitate* evaporet, *qua* acidum.

Vol. 1. *N.* 11. *p.* 121.

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

cietatis Socio, nuper, non ſive laude, edita, apud quem *Marga lutoſa*, Anglice **Clay-marle**, quartum genus margæ conſtituit, & eandem in agro *Derbienſi* abundare teſtatur.

Bitumen *appendet ſolum.*

Principium *appendens*, non conſtituens, *Bitumen* exiſtimo, quod cum *Thermalibus* aquis non miſcetur, nec in *Contentis* obſervatur, ſed e fundo *Balnei*, certis temporibus, ejaculatum, *Thermas* ipſas citiſſime pertranſit, & in ſuperficie, cremoris inſtar, aut uliginis, forma, fluitando ſupernatat, nec magis quam *arena* aut *lutum* in *fundo*, aut *ſpuma* in *ſuperficie*, Thermarum conſtitutionem, ut videtur, ingreditur.

Porrò, inter Principia Thermarum quæ *vires impertiunt Virtutis*, *Virtualia*, *magis Principalia*, & *primaria* (quibus *nominibus* intelligenda veniunt inpoſterum) *tria ſalia* numerantur; *minus* verò *principalia*, & *conſtituentia ſecundario*, ſunt *quatuor non*, ſaltem *minus ſalina*, quibus quintum addi poteſt, *Teſtacea*, viz. quæ in *Arena*, & *circa locum* abundare obſervantur, ut in capite de *Fermentatione* dictum inferius. His appendent etiam *lutum* & *arena*, verum quoniam e particulis quorundam memoratorum, aliis licet in *Arena* admiſtis, utrumq; componitur, illis quidem hic exceptis, inter *Principia* Thermarum, haud aliter quam *Bitumen*, quod *Thermales* Aquas non ingreditur, ideoq; reverà *principium* non eſt, ſed *Exprincipium* potius, referenda, videntur; hoc tamen diſcrimine, quod *Ochra*, *Marga*, & *quadrato*, aut Sectili lapide, in Thermarum ſubſtantia, aut Contentis, obſervatis; *Lutum*, & *Arena* in fundo remaneant; *Bitumen* tantum in Superficie, inſtar ſpumæ, fluitet; aliter autem in Aquis ipſis, nec *vola* quidem ejus, nec *veſtigium* conſpicitur.

Vid. Cap. 9.

Thermæ *ſunt Salinæ, & Sal Alcali in Thermis* prædominatur.

Efficacia autem *maxima* in *Salibus* conſiſtit, in quibus, ſi molem ſpectes, *Alkaliſato Sali* prædominium attribuo,

attribuo, eoque pronius, quod *Syrupus Violaceus* injectus Thermarum aquæ *virorem* conciliat, quod aquis iſtis, in quibus Sal Alcali, *prædominium* obtinuit, ſolenne eſſe, Nobiliſſimus *Autor*, Verulamius *alter*, nuperrimè obſervavit. *ROBERTUM BOYLEUM* Armigerum intelligo, Illuſtriſſimorum Comitum de *BURLINGTON* & *ORRERY*, illius *fratrem Germanum*, hujus *Avunculum*; quo tam pietatis amore, quam Scientiarum augmenti, & Literarum ſtudio, flagrante *Heroe* ſuperbit Patria, cuique *meritis* & *virtute* æqualem *Philoſophum*, Anglia non agnoſcit, nec *Orbis* jactat Superiorem. Hujus autem ſalis prædominium in ſequenti capite demonſtrabitur.

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

De Aq. Min. p. 85. §. xxvi N. 8.

Omnia autem *Thermarum* principia, cujuſcunque generis, aut indolis fuerint, *Noſtra diligentia & laboribus* obſervata, inſequente *Schemate* comprehenſa, ſuccedunt. Ex quo Principiorum *Turneri*, *Joneſii*, *Jordeni*, *Venneri*, aliorumq; omnium præcedentium *futilitas* apparet, qui, *Jordeno* ſolum excepto, *Sulphuratis* Balneis accenſuerunt; Cui quidem Minerali (ut *Jordenus*, errore non minori, *Bitumini*) prædominium attribuerunt. Imo *Turnerus* de iiſdem: *Videntur mihi potiſſimum Sulphure conſtare, id quod ex odore & ſapore, facile deprehenditur.---Nec odore, nec ſapore* ullum aliud Minerale *in iis poteſt deprehendi.* Hæc ex relatione *Joannis Bauhini*, & *Turneri* libello de *Angliæ*, *Germaniæ*, & *Italiæ* Balneis. Ex eodem *Autore* addit *Bauhinus*, verbis Latinis. *Si quid autem Sulphuri leviter ſit admiſtum (quod tamen non percepi) cuprum ſit neceſſe eſt, dum enim montes ex quibus ſcaturiunt luſtrarem, hinc inde Pyritæ fragmenta, cum cupro miſta inveni, nullo tamen ſenſu potui deprehendere inſignem aliquam impreſſionem in Aquis. Jordeni*, *Venneri*, &

De Baln. Boll. l. 3. c. 61. p. 263.

antiquiora

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

antiquiora *Ioneſii* principia ſuperiùs retulimus. Jam verò ad Principia noſtra *nova* accedamus.

Novorum Principiorum *Thermarum* omnium Bathoniæ *Schema.*

Principiorum novorum Schema *Autoris.*

Principia *Thermaram* ſunt vel

- *Conſtitutiva*, quæ ſunt vel
  - Magis *Principalia*, ſeu primaria, Salina III.
    - *Sal Alcali*
    - *Nitrum*
    - *Acidum*
  - Minus *Principalia*, ſeu ſecundaria; non, ſaltem minus, Salina, V.
    - *Sulphur*
    - *Lapis Sectilis*
    - *Marga*
    - *Teſtacea*, &
    - *Ochra.* Quibus, ſua etiam proportione, *Ferrum* annumerari poteſt.
- *Appendentia* iv.
  - *Bituminoſa*
  - *Spuma*,
  - *Lutum*, &
  - *Arena.*
- *Virtutis*, ſi mole æſtimetur inter *Salia*, III.
  - *Maximæ*, *Sal Alcali*, illiq; analogum
  - *Minoris*
    - *NitrumSulphureum*,
      - (with *Maximæ* above:) *Matura* Salia; fixa magis & *Paſſiva.*
    - *Acidum immaturum*; volatile, & magis *Activum*; adeo *immaturum*; ut *vapor* potius, aut *Spiritus*, quam *Sal concretus* videatur.

Et

Et quidem hic ad Principia *magis Principalia*, aut *conſtituentia primariò*, ex methodus præſcriptæ lege procedendum foret; Cùm verò *contraria juxta ſe poſita magis eluceſcant*; quid ab *Autore* quodam *nupero*, contra *Nitrum* præcipuè & *Sulphur* objicitur, examinandum eſt priùs, & an momenti quiddam rationes ab eodem allatæ, in ſe complectantur, *pacatius* inquirendum. Examen autem hoc Principiorum fere omnium, præſertim verò *ſalis Alcali*, *Nitri*, *Acidi*, & *Sulphuris* naturam & exiſtentiam in *Thermis* comprehendet, cæteris hic & inde in Tractatu, licet non *deſignate* adeo, explicatis tamen. Diſertis quidem verbis in contrarium *Autor* ſtatuit: *Quod ad Nitrum & Sulphur attinet, quibus Thermas Bathonienſes imbutas eſſe hactenus creditum eſt, eorum neutrum Aquis Thermarum iſtarum ſolutum eſſe arbitror.* Idem poſtea retulit *Autor* Epiſtolæ ſæpiùs memoratæ. *Equidem*, inquit, *non ſum neſcius, recentiſſimum Autorem* Joannem Mayow, *in vulgatis ſuperiore anno ſuper hoc argumento lucubrationibus ſuis, quæ de Nitro & Sulphure Bathonienſium Thermarum credidere hactenus Scriptores impugnare, quorum* Neutrum *his aquis ſolutum eſſe, pluribus conatur oſtendere.*

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

Tract. de Sal. Nitro, c. 15.

Thermar. *Bathon.* & Aquiſgran. Compar. p. 34.

Placuit itaq; Autoris hujus δοκησισόφου, *Amici* olim, *Innovatoris*, & contra *Veterum*, multo doctiorum, & apud *Thermas* diutius longe ſe notorum, torrentem dirigentis brachia, ſententiam, *amice* ventilare. Verborum autem ejuſdem ſeries, ut capite XV. Tractatus de *ſale Nitro* leguntur, ſic ſe habent.

‘*Thermarum* celeberrimarum cenſui merito annu-
‘merandæ ſunt Bathonienſes, in quarum aquis admi-
‘randis, perpetuus, ſeu Veſtalis quidam, & ſacer ignis
‘tanquam inito a rebus maxime deſcrepantibus fædere
‘amicali hoſpitatur.

De Thermarum *Bathon.* Principiis id genere.

'Antequam ad modum quo *Thermæ* incaleſcunt 'devenimus, è re fore arbitror in ea quæ in Aquis ea'rum continentur breviter inquirere.

Sal acido-ſalſum in Thermis.

'Imprimis ergo *Thermas Bathonienſes* ſale quodam 'indolis acidæ imprægnari manifeſtum eſt, quippe ſi 'Sal quodvis alcali, aut volatile pure ſalſum aquis 'earum admiſceatur, præcipitatio mox in iiſdem ex'citabitur, eæq; turbidæ, laeteæq, evadent.

N. B.

'Porro, lac ſeruefactum ab aqua *Thermarum* dicta'rum ſibi affuſa, haud ſecus ac ab acido quovis liquore 'coagulabitur.

Sal Alcali *in Thermis.*

'Neq; tamen Sal acidum purum putum eſſe vide'tur ſed idem cum ſale quodam Alcali combinatur; 'etenim ſi aqua iſta ad ſiccitatem evaporetur, ſal 'quoddam fixioris naturæ in fundo vaſis reperietur, 'utpote quod affuſo ſpiritu quovis acido efferueſcit. 'Cujuſmodi etiam indolis Thermarum fimus, aut 'arena ſunt, quæ una cum aquarum Scaturiginibus 'eructantur: etenim liquore quovis acido iis affuſo, 'ebullitio mox excitabitur. Obſervare eſt inſuper in 'aquis iſtis ſalem ſeu potius terram quandum calcine'am fundo canalium, in quibus aquæ iſtæ deferuntur, 'ubiq; fere adhærere.

* *Vide cap. 7 & 9. inferius.*

'Ex dictis colligere eſt, Thermas Bathonienſes * ſale 'qnodam *acido-ſalſo imprægnari, & utiq; ſal iſthoc Ther'marum, Tartaro Vitriolato, ſeu ſali aluminoſo, haud 'multum abſimile videtur.*

'Quod vero Salia ea ſe invicem non deſtruunt, ſed 'eorum alterutrum cum ſale ſibi contrario efferueſcit, 'ratio ex iis quæ ſuperiori cupite dicta ſunt, aliquatenus 'innoteſcet, nempe ſalia dicta adeo imperfecta ſunt, ut 'eadem conjuncta ſibi mutuo penitus deſtruendis non 'valeant. Verum de ſalibus hiſce poſtea fuſiùs dicetur.

'*Quod*

'*Quod ad Nitrum & Sulphur attinet quibus Thermas* 'Bathonienſes imbutâs eſſe hactenus creditum eſt eorum 'neutrum aquis thermarum earum ſolutum eſſe arbitror.* 'Nitrum aquis dictis non ineſſe exinde liquet, quod 'ſi ſalia poſt evaporationem aquæ Balneorum relicta, 'carboni accenſo imponantur, ea neutiquam inſtar 'Nitri deflagrant. Quanquam non inficias ibo quin 'ſalia ea immatura indolis alcali (quibus fimus & 'arena Balneorum imbuta ſunt) aliquandiu aeri ex-'poſita, ab influxu ejuſdem in Nitrum forte converti 'poſſunt

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

Non Nitrum.

'Quoad Sulphur, quod adeò Thermis ferè quibuſ-'cunq; ineſſe decantatur, idem in aquis iſtis ſolutum 'eſſe non exiſtimo, quippe ſi aluminis aut vitrioli 'ſolutio, aut Sal aliud quodvis ſive acidum, ſive fixum 'aquæ Thermarum iſtarum admixtum fuerit, Sulphur 'tamen neutiquam odore fætido, aut quovis alio indi-'cio ſe præcipitari oſtendit: quod tamen in ſolutione 'Sulphuris, in aquæ extinctionis calcis vivæ, aùt in 'lixivio facta omnino contingit, dum ex iiſdem 'ab liquoris cujuſvis acidi affuſionem præcipita-'tur.

Neq; Sulphur.

'Non me latet aquam Thermarum dictarum, ſi 'ſal Tartari, aut volatile pure ſalſum ei injiciatur, 'ſtatim albeſcere, uti ſupra dictum eſt: verum co-'lor iſte albus non a Sulphuris, ſed a materiæ cujuſ-'dam lapideæ, aut *aluminoſæ* præcipitatione provenit; 'haud ſecus ac aquæ extinctionis calcis vivæ contin-'git, dum ſal fixum quodvis ei admiſcetur, in qua 'tamen Sulphur ſolutum eſſe minime putandum eſt; 'etenim ſi Sulphur aquæ extinctionis calcis vivæ inco-'ctum fuerit, aqua ea non jam uti prius, a ſatis fixi, 'ſed ab acidi affuſione colorem album acquiret: 'Plane ut ſalia ſulphuri ſolvendo, non vero præci-

Materia aluminoſa.

'pitando

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

'tando idonea eſſe videntur. Quocirca, ſi aquæ Thermarum ſulphure imbutæ eſſent, eædem non uti fit, a ſale pure ſalſo, ſed ab acido præcipitarentur: & quidem ſulphur ex iis præcipitatum, odore fætido ſe proderet, quod tamen minime contingit. Quibus inſuper addo quod ſal acidum ſeu aluminoſum quoddam in Thermis prædictis prepollere videatur, ita ut eædem ſulphuri ſolvendo prorſus ineptæ ſint.

Alumen *prædominatur.*

'Quinimo ſi ſulphur vulgare aquis dictis incoctum fuerit, aquæ tamen iſtæ nequaquam colore flavo, ſulphureoq; tingentur, neq; ſulphur quavis ratione ex decocto dicto præcipitari poteſt. Ut itaque multum mirer Cl.Williſium in Tractatu ſuo *de Sanguinis Incaleſcentia* affirmaſſe, *quod ſulphur aquæ Thermarum dictarum veluti aquæ extrinctionis calcis vivæ incoctum ſolvi poſſit.* Si quando autem ſulphur in aquis prædictis ſolutum eſſe videatur, erroris occaſionem eſſe arbitror quod decoctio in vaſe facta eſt, in quo quum decoctiones fieri ſoleant, aliquando forte ſal fixum ei incoctum eſt; ita ut ſolutio ſulphuris a portiuncula ſalis fixi, quo vas illud imbutum eſt, proficiſcatur, *&c.*

Williſius *notatus.*

Vitriolum *in Crucis, & calido* non.

'Quod ad vitriolum denique ſpectat, Balneum vulgo dictum Balneum Crucis, item alterum præferuidum nominatum Vitriolum plane nullum continere videntur; etenim ſi gallæ contuſæ aquis Thermarum dictarum infuſæ fuerint, aquæ iſtæ colorem purpureum, aut nigrum nequaquam habituræ ſunt, quod tamen omnino contingeret, ſi Thermæ iſtæ Vitriolo imbutæ eſſent. Quod ad Balneum Regis ſic dictum, iſthoc Vitrioli tantillo imprægnari videtur; quippe ſi gallæ contuſæ ejus aquæ injiciantur eadem colore atro purpureo leviter tingetur.

Regis parum.

'An-

'Annotandum eſt autem quod minera quædam indolis metallicæ, una cum Thermarum prædictarum Scaturiginibus, e terra prorumpat, quæ facile in Vitriolum converti poteſt. Etenim ſi Sabulo (quod una cum aquis Thermarum e Terra erumpens, in fundo Balneorum reperitur) liquor quivis acidus ſuperfundatur, idem non ſine efferueſcentia ſatis inſigni a menſtruo acido corroſum, ex parte aliquâ in Vitriolum convertetur; haud ſecus ac limaturæ ferri, a liquore acido corroſæ, contingit; quippe ſi Sabulum iſthoc Balneorum liquore acido imprægnatum, infuſioni gallarum injiciatur, liquor mox colorem atropurpureum acquiret; cùm tamen ſi infuſio gallarum ſabulo iſti recens a Balneis exempto, non vero a liquore acido jam corroſo, affundatur, ea nequaquam colorem purpureum obtinebit, indicio utiq; manifeſto Sabulum Balneorum metallicum, non niſi a menſtruo acido corroſum, indolem vitriolicam induere. Advertendum eſt autem quod Sabulum iſtud Thermarum, aliquandiu ſervatum, aeriq; expoſitum, *ſponte ſua in Vitriolum commigrabit:* quippe ſi iſtiuſmodi ſabulum gallarum infuſioni injiciatur, aqua mox colorem atropurpureum habitura eſt. Quinimo ſi idem linguæ imponatur, ſapor vitriolicus ſatis manifeſto ſe prodet. Nimirum ſpiritus Nitro aereus cum minera metallica, ſive marchaſitâ ſalino-ſulphurea (e quali vitriolum confici ſolet) ſabulo dicto admixta, tractu temporis congreditur, & efferveſcit, eamq; tandem, modo alibi oſtenſo, in Vitriolum convertit, &c.

De Thermarum *Bathon.* Principiis in genere.

Minera *Metallica.*

Thermarum Sabulum *Vitriolicum.*

N. B.

'Circa Thermas itaq; æſtuantes ita ſtatuendum eſſe arbitror; *viz.* particulas aereas una cum aquis pluvialibus in altam tellurem deſcendentes, ibidemq; *mineræ ſalino-ſulphureæ* occurrentes, æſtum, caloremq; admodum intenſum in eadem excitare; & demum

De Caloris Thermarum *cauſa opinio.* N. B.

'aquarum

De Therma-rum *Bathon.* Principiis in genere.

'aquarum ſcaturigines e *minera* eo modo *ezæſtuante* 'profluentes Thermas conſtituere.

Minera *ſalino-ſulphurea.* N. B.

'In prædictorum confirmationem accedit, quod '*Thermæ Bathonienſes Mineram quandam ſalino-ſulphure-* '*am continent, quæ marchaſitis iſtis ex quibus Vitriolum* '*conficitur, haud multum abſimilis videtur, & quidem ſa-* '*bulum Balnei aeri aliquandiu expoſitum, efferveſcit, inq;* '*vitriolum commigrabit.* Quod vero ſalia Thermarum 'prædictarum indolem acido ſalſam obtineant ratio 'eſſe videtur, quoniam dum *Minera ſalino-ſulphurea,* 'modo jam oſtenſo *exæſtuat,* particularum ſalinarum 'aliæ ad fluorem aliqualem perducuntur, prout alibi 'dictum eſt. Salia autem iſta fluorem paſſa, cum ſali-'bus reliquis indolis alcali congrediuntur; a quibus 'utriſq; invicem combinatis, *ſal quoddam acido-ſalſum* 'conflatur, ſal autem illud non niſi *immaturum eſt,* quo-'niam idem nondum debite fermentatum, neq; ad ma-'turitatem juſtam perductum ab aquis a *mincra æſtuante* 'profluentibus abripitur.

Indolis acido-ſalſæ *ratio.*

Thermarum *durationis cauſa.*

'Si quis hic quærat quî fieri poſſit, ut *Minera* quævis 'æſtui tam diuturno ſufficiat; reſpondeo, *Terram in* '*aliquibus locis ſemine quodam minerali imbutam eſſe* '*quod perinde ac ſemen vegetabilium creſcit, & ad matu-* '*ritatem perducitur, unde ſit ut Mineræ iſtius diſpendia* '*jugiter inſtaurentur,* &c.

CAP. IV.

In quo *Præcedentium* quorundam *Examen* continetur, & de *Sale Alcali* quædam.

Capitis Summarium.

Aciditas *in Aquis* Thermalibus *non eſt ab* Alumine. *Sal* Alcali *proprie quid. In Thermis* Bathonenſibus *prædominatur.* Sal *Alcaliſatum* Thermis *ineſſe obſervatione rarò contingente probatur. Sal in lapides non conſedit per modum* magnetiſmi. *A* Minera Salino-ſulphurea, *ſubter, aut prope* Bathoniam, *procedit.* Henrici Stubbii *magiſterium inſipidum. Eſt indolis lapideæ. Non eſt* Calx viva. *Thermarum aqua coagulatur lac.* Fermentatio ab acidis *Arenæ aut luto affuſis primum obſervata ab* Autore. *Vitriolum in arena* non ſolutum *haud manet. Ab* acidis *arenæ affuſis* Ebullitio, unde. *Adhæſio* Balneorum *Canalibus quondam obſervata, lapidea. Lapis Sectilis & Teſtacea* Fermentationem *promovent. Eadem* Fermentationis *in Luto, & arena* Thermarum *cauſa præcipua. Salis Alcali* prædominium *in Thermis* Bathonenſibus, *probatur* apodicticè. *Ejuſdem* Jordenus *non meminit.*

UT *quædam* è præcedentibus, ad illuſtrandam veritatem *Examini* ſubjiciam; *Thermas Bathonienſes* vapore quodam acido, potiùs quam *concreto aliquo ſale* aciditatis participe, de quo poſtea, imbui, libenter concedo; cur autem *acidum* in Thermis *Sal* di-

Aciditas *in* Thermis *non eſt ab* Alumine.

Vid. cap. 7.

H

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

De Therm. l. 5. c. 11.

Vid. Obſ. 81. 83.

Vid. fin cap. 7.

dicendum ſit, multo minus *Aluminoſum*, parum conſtat. Tametſi enim ſpiritum *acidum* in ſe *alumen* contineat, unde *Baccius*: *Acidus ſapor haud proprius Atramentoſæ aquæ eſt; nam multæ ſunt acidæ ex aliquâ alia miſturâ, ſicut Albulæ, quæ aluminoſæ ſunt*; Sapor tamen in alumine *præcellens* maxime eſt quem *acerbum* vocamus, aut potius *auſterum*; qui cùm in *Thermis* hiſce non appareat (ut alia argumenta in ſequentibus memorata miſſa faciam) eo apud me ratum habeo, *aluminoſum* ſalem non adeſſe, multo minus *prædominii* palmam *alumini* tribuendam; quod *Obſervationes* annexæ, & præſertim Obſervatio LXXXI, & LXXXIII, luce clarius evincunt. Quam temerarie itaq; ab Autore noſtro ſit conclusum, *Aluminoſum quoddam Sal in Thermis hiſce præpollere* hinc partim conſtat, & in ſequentibus planius apparebit. Hic tamen addo, *aciditatem* Vitrioli *Martis*, aut *ferri*, potius quam *Aluminis*, Thermis *Bathonienſibus* ineſſe videri, quod è *Tingendi*, aut purpuraſcendi *cum gallis* facultate evidentius apparet. *Alumine* enim in Aqua Communi Soluto & gallarum pulvere, (aut raſura,) addito, *purpureus color* in aquâ dictâ haud apparet; *Chalybis* autem *Sal*, (aut *Limaturæ* ejuſdem,) in eadem ſolutum, (aut infuſæ,) colorem *purpureum* vividum, nictu oculi, procurant. Imo *alumine* & *Vitriolo* æquis partibus miſtis, & in aqua communi ſolutis, cum gallarum additione; *alumen* Vitriolum ità frænat, cohibetq;, ut *purpureus* color nullus, ſed obſcurus liquor & turbidus apparere ſoleat: *Chalybis* autem *pulvis*, aut infuſionis liquor, eidem aquæ, confuſæ licet, & turbidæ, admiſtus, *alumen* ſuperat, & alumine non obſtante, colorem *purpureum* ſpectantium oculis confeſtim repreſentat. Sed de hac re plura, capite *Septimo*, verſus finem; ubi, *An alumen naturale cum gallis tingendi fa-*

cultatem

cultatem obtineat, controverſiam tractabimus. Vide etiam *Supplementum* Obſervationum ad *Obſervationes Chromaticas*, in fine.

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Vid. *Obſ.* 3, & 7. Suppl.

Pedibus autem ultrò eo in ſententiam illorum (ſi qui fuerint ante *Nos*) qui in aquis *Thermalibus* ſalem dictum *Alcali*, magna quantitate contineri affirmant & alterius generis ſali admiſtum, eaſdem imbuere, de quo *Turnerus*, *Joneſius*, *Jordenus*, *Vennerus*, aliiq; omnes ante noſtra Tempora, alte ſilent. Sub voce *Alcali* comprehendo communem ſalem, ſeu marinum; notationi vocis conſonum. Sal enim herbæ *Kali*, unde Nomen *Arabicum*, marinum eſt; chymici autem combuſtæ herbæ ſalem, dictum *Alcali*, pro vegetabilium ſale *fixo* quolibet *Calcinando* parato, promiſcue uſurpant: Manifeſto autem hic ſal *guſtu* percipitur non in *Lixivio* ſolum è *contentis* parato, ſed in *contentis* ipſis craſſioribus poſt evaporationem relictis, & puriore etiam illorum parte ad albedinem redacta; quodq; hoc *Alcali* miſtum, & impurum, materiam ſalinam *concretam*, qua *Balnea* imbuuntur *maxime*, conſtituat, perſuaſum memet me habere pronuncio. Facile enim credo majorem *aciditatis* partem, dum aqua frigeſcit, aut igne conſumitur *evaporando* amitti, eo quod ſapor *acidus* in ſale extracto guſtu minime percipiatur, *Salinus* autem illum feriat abunde; quod *acidorum* in iſtum ſalem actio ulterius confirmat; & multorum etiam experientia, qui ſalem *extractum* in aqua ſolutum, ut aquæ vis efficacior evadat, ex præſcripto meo *bibentes*, ſaporem *ſalinum* majorem, incrementum autem *aciditatis* nullum obſervarunt. Neq; lixivio ſale licet ſaturatiori ſolito, aut oleo per deliquium a guttis XX, ad XL, & amplius, in mediocrem communis aquæ quantitatem inſtillato, color cum gallis, *niger*, aut *purpureus* apparuit, quum aciditas potiùs in *vapore*

Principium *novum* ab Autore primum Obſervatum.

Sal *Alcali* quid

In Thermis *prædominatur.*

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

quodam *acido ſpirituali*, in ſalem *nondum* evecto, quam in *ſale* aliquo *acido-ſalſo concreto*, conſiſtere videtur; de qua re plura Capite 7.

Vid. cap. 7. in Princ.

Ad evidentius ſignum, & plenius teſtimonium Sal *Alcali* dictum in *Thermis* contineri, quod ratione quantitatis habita, quam quiſquam laboribus & ſumptibus inſtructus, ex *aquis ipſis* obtinere queat, quum ipſe propria induſtria *libras* aliquot comparaverim, vix ulteriore probatione indigere videatur, attamen *Notandum*, Crucis *Balneo*, quatuor aut quinq; dierum ſpatio haud ita pridem vacuo, cùm materia *Salina* ejuſdem Solutioni aquam imparem invenerat, è Scatebris eructata, & ab ambiente aere deverberata, *Summitatibus* lapillorum in fundo *cruſtæ* cujuſdam more, viſu quidem jucundum, adhærebat, quæ *ignis* ſimul ac *guſtus* a me examini ſubjecta, indolem *alcaliſatam* retulit apertè.

Obſervatione ratò *contingente* probatur.

Minera *Subter locum.*

Ut accretionem hanc à *Minera* ut videtnr, *Salino-Sulphurea*, *Subter*, aut juxta locum ipſúm, haud longe ſaltem diſtante, originem ſumpſiſſe evidenter appareat, & non a fluitantibus in aere particulis, neſcio quibus, aliunde derivatam, ibidemq; per modum *magnetiſmi* conſediſſe, ut quidam opinantur, *nugantur* potius; *Notandum* eſt nec *lapides* aqua coopertos, nec, quod magis ad rem, *Saxa*, quæ Sedilia, aut pavimentum, ab aqua remotiora, conſtituunt, *quicquam* Salis habuiſſe iiſdem affixum, lapillos tantum ſupra aquam reſiduam apparentes, *Summitates* exhibuiſſe, ut dictum, Sale *incruſtatas*; adeo ut ſi locum hic ullum haberet *magnetiſmus*, neceſſe eſt ut particulæ *Salino-Nitroſæ*, in lapides vicinos, omneſq; æqualiter, unà inciderent; non in iſtas ſolum quibus erant affixæ. Vide plura in obſervatione LXXXVIII; quùmq; Experimentum hoc ex ipſius Naturæ *Elaboratorio*,

Non per Magnetiſmum.

Vid. Obſ. 88. *Experimentum* Naturæ.

ratorio, tanquam Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, tempeſtive adeo ſubminiſtratum, *Alcaliſati Salis* exiſtentiam in crucis *Balneo*, (Regis ad talem Aquarum ſubſidentiam deducere vix licet) *luculenter* demonſtret, ad alterius generis nonnulla tranſeundum intereà, donec ſalis hujus *prædomininm*, in fine Capitis, apparuerit probatum *apodicticè*.

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Experimentum præcipitationis, & alterationis aquarum *Thermalium* in lacteum colorem, ad modum fere *Emulſionis*, oleo *Tartari* per *deliquium* iiſdem affuſo, indefeſſi laboris, & eruditionis haud vulgaris Medico, *Henrico Stubbio*, dum in Vivis, debetur; qui licet illud quod præcipitatum erat haud cognoverat, nomen tamen illi generale attribuit, & *Magiſterii inſipidi* titulo donavit. Eſt autem *quadrati* lapidis, quem ubiq; fere *Sectilem* voco, tenuiſſimum pollen, aquæ intimius commiſtum, & in penitiores ejuſdem receſſus inſinuatum valde. Si quiſquam vitio mihi vortat, quod vulgari adeo nomine *Magiſterium* compellem, ſciat illud mihi arridere magis, quam *Seſquipedale* verbum, *Salino-ſulphureo-Marcaſita*, quod, ut ejuſdem furfuris non pauca, illorum intellectum vexant plurimum, qui veritatem *nudam*, & ſine *fuco* affectant, nihilq; aliud reverà ſonant quam *oſtentationis* effectum, aut verius, quod de Qualitatibus occultis dici ſolet, *Aſylum ignorantiæ*.

Stubbii *Magiſterium.*

Plus Ultra, p. 135.

Quod indolis lapideæ *Magiſterium* hoc ſit inde liquido apparet, quod *inſipidum* ſit, *Sabuloſum*, albicantem colorem digitis adhærentem, inſtar *Cretæ*, relinquat, & in conſiſtentiam *lapideam* coire ſit aptum; quod *experimento* probatur. Nam ſi plures *Thermalium* aquarum cadi unà in fornace ſimul ebullierint, *Magiſterium* tenuiſſimum & albiſſimum in *craſſius* multo, lapideum quoddam, & *fuſcum* concreſcit, quod in fundo præci-

Eſt indolis lapideæ.

pitatum

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

pitatum, aut lebetis lateribus affixum, ſi ſtatim non amoveatur, eidem adeo tenaciter adhæret, ut idem fere ſit *lapidem* abſcindere, ac *illud* cultellis & ſpatulis a ſundo vaſis aut latere removere. Notavit idem in *Thermis* Buxtonenſibus * *Liſterus*: *Inter coquendum*, inquit, *pulvere quodam Cinereo planè lapideo*, *lebetem æneum ſtanno obductum admodum infecit.* Et *Joannes Bauhinus*: *In cacabis verò quibus aqua Balnei hujus noſtri incoquitur*, *accreſcit lapis cruſtoſus*, *ſpiſſus*, *durus*, *& qua Cacabo adhæret parte*, *Cinerius.*

* De Font. Med. Angl. Ex. pr. c. 4.

De Therm. Boll. 1. c. 1. p. 7.

Non eſt calx viva.

Quod non ſit *calx viva*, aut *lapis* aliquis *calcarius* eidem affinis, facile quidem hinc inducor ut credam, quod nec *Magiſterium inſipidum*, aut pulvis *Sabuloſus* (colore enim ſolum differunt & tenuitate) ſeperatim, aut conjunctim, quod *calci vivæ* ſolenne, *Sulphur* aperiant; quemadmodum aliquando ſum expertus, partibus pulverum *duabus* , & *una* Sulphuris commodæ *Thermalis* aquæ proportioni incoctis, unde alteratio quam minima menſtruo acceſſit, & vix effatu dignum aliquod præcipitatum erat. Porrò, tàm in pulveris *infuſione*, quàm ejuſdem *decocto*, Sulphur vivum decoquendum curavi, nec tamen liquor *aureus*, aut *rubeus* evaſit; nec *nigro* colore tingebatur argentum; neq; ullo alio indicio comperi *Sulphur* diſſolvi. Ad Evidentiam majorem, *crucibulum* amplum, eodem pulvere plenum, fortiſſimo igni *calcinandum* tradidi, nihil autem *calcem vivam* redolens, aut eidem ſimile apparuit, ſed *Cineres* ſolum Sabuloſi, & *Emortui*, qui in aquam conjecti, nec *albam* reddiderunt, nec crearunt *moleſtiam.*

Thermarum *aqua coagulat* lac.

Quod aqua *Thermalis* coagulet *lac* in confeſſo eſt, non tamen ut liquor quilibet *acidus* aſſolet. Hic enim affuſus citius coagulat, *coagulum* etiam *durum* reddit; *Thermarum* autem aquam ſi *lacti* commiſceas, neceſſe

eſt

eſt ut *lac* & aqua aliquantiſper poſt miſturam, unà ebulliant, aliter *molle* coagulum, (ob minorem aciditatis quantitatem,) ut ſæpiſſime ſe habet, non conſpicitur; majore autem Thermalis aquæ quantitate adhibita coagulum *durum* efficitur.

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Ex acidis *arenæ* aut *Luto* affuſis, *fermentationem magnam* oriri confiteor, quod primò obſervaveram; multo autem *minorem* ſpumæ *Thermalibus* aquis innatantis, & in placentas exiccatæ, & poſtea pulveratæ; rationem autem non video, cur ab *acidis* in ſalinam materiam agentibus procederet, ſi materiam *purè ſalſam*, & à *minùs ſalina* diſtinctam, intelligamus: intellectum ſiquidem meum longe ſuperat, quomodo *ſalinum* quiddam *reſolubile*, in fundo *Balnei*, in *Luto*, aut *arenâ*, non *ſolutum* remanere queat, aquis interim *Thermalibus* ſale ſaturis exiſtentibus remiſſe. Vulgaris *Obſervatio* eſt, *Quicquid in liquore aliquo eſt Solubile, illud liquoris poros ad ſatietatem uſq; recipere*: nec mihi adhuc compertum eſt, totidem numero Aquæ poroſitates *Vitriolo* aſſignari, repleri ſaltem; reſiquas autem alterius generis particulis occupatas exiſtere; quùm *ſaporis* alteratio, a Vitriolo *Thermali* aquæ poſtea addito, & in eadem ſoluto, obſervata, contrarium evincat. Porro, ſi *Vitriolum* non ſolutum in *arena* lateret, concipere abſurdum non eſt, *aquam calidam* affuſam *illud* brevi *ſoluturam*; jam vero ſi communis aquæ *ſemi-libra* unciæ arenæ *uni* affundatur *calide*, cum agitatione quantacunq; placet, & ita *decem* aut *duodecim* horarum ſpacio macerentur, ſi aquam decantaveris, *arenam* exiccaveris, & *pondus* æſtimaveris, nihil arenæ *ponderi* deceſſum invenies, modo *ochram* exceperis, quæ ſuperficiem aquæ, *albi vitrioli* more, per aquam ipſam, aſcendit primò, dein præcipitatur, in fundo, ſuper *arenam* tandem ſubſidet, & in aquæ ſe-

Fermentatio *ab acidis arenæ aut luto affuſis, primo obſervata ab* Autore.

Vitriolum *in* Arena *non ſolutum* haud *manet*.

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Ab acidis arenæ *affuſis* Ebullitio, *unde.*

ſeparatione difficulter ſervatur. Ebullitionem itaq; ab acidis *arenæ* affuſis procreatam, ab aliquo guſtui *non ſalino* oriri exiſtimo, adeo ut *ſal* & *arena* ejuſdem naturæ eo ſolum uſq; exiſtant, quouſq; à diverſarum particularum miſturâ *Fermentatio* proveniat. Quomodo autem hæc conſiſtunt cum Experimento *atramenti* ex aqua *Thermali* & *arena*, ſine *ſale Vitrioli*, compoſiti, ſupra memorato, una cum aliis quibuſdam, quæ anſam huic opinioni non levem præbuere, infra erit dicendi locus.

Salem quod ſpectat, ſivè, ut cuſo nuper verbo utar, *calcineum* quoddam *terræ genus*, Balneorum canalibus & aquæductibus, ubiq; fere in *Thermalium* aquarum tranſitu, in fundo adhæreſcentem, in illum nunquam potui, quæſivi tamen, incidere. Annis, fateor, aliquot retrò elapſis, de Canali quodam *Crucis* Balnei aperto quiddam inaudiveram, in quo nonnihil fundo aut lateribus ejuſdem affixum tradebatur, quod tantum *JCti* experientiam, quantum *Medici* ſuperabat memoriam; & an rumor ſolum vulgi, quo, niſi quorundam dictata, nihil inconſtantiùs, aut minùs certi, ne quìd *gravius* dicam, in ſe complectitur, ſit baſis ſolidiſſima, cui inniti poſſit *hæc* Hypotheſis, *Thermarum*, putà, *Salem*, *Tartarum Vitriolatum plurimum referre*; *aut ſali aluminoſo valde aſſimilari*; illos Judices appello, qui *Nullum ſimile idem eſſe* cognoverint. Cùm autem ſubſtantiæ cujuſdam *calcineæ* nomen, præ iſto *ſalis*, Autor elegerit, ad veritatem forſan accedam propius, ſi quadratum, aut Sectilem lapidem, dictum **Freeſtone**, materiam illam adhærentem reputaverim, quem fornacis fundo in Evaporationibus adhærere ſolitum ſuperiùs evicimus, & *Globulorum Saxeorum* nomine apud *Solinum* intelligendum, alibi oſtendimus. Ad majorem rei evidentiam, XXVII. die Julii,

De hac Similitudine vid. cap. 7, & 9.

Adhæſio Balnei Crucis *canalibus* lapidea.

Antiq. Bath. *c.* 1.

Julii, A. D. MDCLXXXVII. canalem Balnei *Crucis*, dictum **The Gout**, aperiendum curavi, in quo, poſt annorum aliquot quietem, *Sectilem* lapidem fundo, & lateribus, affixum conſpexi. A parte ſuperna, *globuli* quidam, & *Stiriæ* lapideæ molles pendebant, glaciei inſtar, in ædium crepidinibus, hyberno tempore obſervatæ, quos à Sectilis lapidis Embryonata materia diſtinguere non licuit. Adſuit, & *accretionem* mecum contemplatus eſt Reverendus Theologus, *Thomas Meynell* Derbienſis, qui tunc temporis ſalutis ejus curam mihi concredidit. Accretionis *Iconem* dedimus in *Antiquitatibus Bathonicis*.

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Quod *Fermentatio* ab acidis *arenæ* affuſis, a nobis primò obſervata, ab actione cujuſdam acidi liquoris, *aceti communis* nempe, *diſtillati*, *ſpiritus Vitrioli*, &c. in lapidem ſectilem, unà cum *Teſtaceis* particulis ſimul exiſtentibus, & non à materia aliquâ *aliter* ſalina, oriatur, forſan, inde appareat, quod particulæ prædictæ, *marga* etiam, ſive *Lutum Cæruleum*, *ochra*, *rubrica*, & *globuli cryſtallini*, ope *Microſcopii*, in *arena* diſtinguantur; quumq; liquoris acidi vires enervatæ fuerint, ac lis inter *acidum*, & *arenam*, fuerit amice compoſita, corpuſcula reſidua quæ non moventur, ſunt *margæ* pars, & *lapilli cryſtallini*; particulis cæteris *fermentando* corroſis, & ita abſumptis, ut hæc duo relicta, *Arenæ Caſtratæ* nomine indigitem.

Lapis Sectilis *&* Teſtacea *fermentationem promovent.*

Arena *quibus* componitur.

Quùm autem *Lutum* Balnei, quod ex *limo cærulo*, aut *Luto-marga*, una cum *Sulphure* miſto, conſtare videtur, idem efficiat; oritur, meo quidem judicio, *Fermentatio* iſta, partim quidem, fateor, à *ſale* quodam *margæ* infixo, præcipue vero à *Teſtaceis* particulis, quibus *lutum* abundare notum omnibus, qui ingentem *Teſtarum* numerum in luto abſterſo, & *marga* interdùm copioſe effoſſa, obſervarunt. Adeò ut *Te-*

Eadem fermentationis *cauſa in Luto.*

De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

Vid. cap. 9.

ſtaceam hanc materiam, lapideis conjunctam, & *acidis* corroſam, ad *Thermarum calorem* plurimum conferre, erit *alias* demonſtratum. Intereà, Terræ hujus Ceruleæ *Salis* parum ineſſe videtur, cui *Ebullitio*, ulla veritatis ſpecie, poſſit attribui. Quibus addi poteſt, quod liquoris acidi color, poſtquam poros ejus *Arena* replevit, idem fere ſit, cum iſto à *lapide Sectili* provcniente; ambo enim *Limaturæ Chalybis*, infuſionis colorem æmulantur, quem *Rubricæ* in arena miſturâ augeri alibi oſtendimus. Confiteor quidem *Sulphureum ſalem* in terra Luti Balnei *Bourbonenſis* in Campania adeo fixum inventum ab *Ingenioſis* quibuſdam apud Exteros *Philoſophis*, ut non niſi fortiſſimi ignis ope ſeperatum extiterit; illudq; ſal aquæ *Balnei*, unde *Lutum* deſumptum, commiſtum non erat. Verum *Thermarum* harum arena, *igni* etiam *fortiſſimo* in Crucibulo commiſſa, ſalinum *nihil* præbebat, quod ſeperari poterat, nec *ſubſtansia*, *lixivio*, aut alitercunq; aliâ probandi viâ, ſalem *ullum* adeſſe teſtatum dedit. Sed de hac re pleniùs agendum capite *ſeptimo*.

Min. Aq. Gall. *Exam.* p. 50.

Vid. Obſ. 83.

Prædominium *ſalis* Alcali *in* Thermis *demonſtratur.*

Salis interim *Alcali* in Balneis *Bathonenſibus* prædominium demonſtrat, quod *Syrupus Violaceus*, in *Thermalem* aquam injectus, ut *dictum* eſt ſuperiùs, *virorem* conciliat. Ut evidentiùs hoc fiat *Alcaliſatum ſalem* ex ædibus *Vitrariis* comparatum, in communis aquæ quantitate commoda diſſolvi, & colorem viridem à miſturâ Syrupi ſtatim obſervavi. Porrò, *Alcali* dicto *Suin de verre*, vulgo **Sandever**, quod in *Vitrarii* ſalis compoſiti dicti **Kelp** diſſolutione, *efflore ſcentiæ* cujuſdam, aut *Azungiæ*, more ſupernatare ſolet, cum aqua communi miſto, *Syrupum* prædictum addidi, & *eundem* etiam colorem emergentem conſpexi. Idem etiam à *ſale communi* ſoluto, & Syrupo addito, evenit. Jam verò, ſi idem *Phænomenon* cum *Thermali*

aquâ,

aquâ, ac cum *Alcalibus*, vero *Alcali*, *Kelp*, *Sandever*, & *communi* etiam *ſale*, appareat, quis *Alcaliſatum* ſalem in eadem contineri, imo *prædominari*, unquam dubitet ? Sin vero *Alcali*, *Nitrum*, & *Sulphur*, alterius generis *ſalem* componere dicantur, qui *Nitri Antiquorum* nomine venit, ut in ſequente capite dictum erit latius, *Nitro* hoc modo intellecto, *Balnea Bathonica Nitroſa eſſe à Prædominio*, lubentiſſime concedo. De Sale *Alcali* in Thermis *Bathon.*

De *Supremo* hoc principio ne cogitavit quidem *Jordenus*, imo *Thermis* negat ineſſe, quod Balneorum *Ductoribus* ſuo tempore ſuboluiſſe videtur, ut alibi eſt dictum; unde *majorem* ſalis quantitatem, ad *purgandum* validius, in *Thermarum* aquâ diſſolutum propinare ſolebant, Cap. XVI; attamen Cap. XVIII, per *alvum*, & per *Urinas* purgare *Nitrum* affirmat; quod *communis ſalis* ſtimulantis, in impuriore *Nitro*, miſturæ attribuo. *Puriſſimum* enim *Nitrum* ſale *Alcali* nudatum, interiores corporis receſſus, citius penetrans, *diureticum* exiſtit. Jordenus *ſalis* Alcali *non meminit.* De Baln. *Nat. & Aq. Min. c.* 16. *&* 18. *Vid. cap.* XII.

Tandem *Coronidis* loco, argumentum addam, cui nemo ſanus refragare poteſt, ex *Obſervationibus* petitum, quæ evincunt ſalem dictum *Alcali*, proportionem fere, illam in compoſito *Thermarum* ſale, ad *Nitrum*, tenere, ac in *Sex Quinq;* gerunt ad *Unum*, ideoque partibus, minimùm, *quatuor*, *Alcaliſatum* ſalem, in aquis *Thermalibus* Nitrum *ſuperare*; ὅπερ ἔδει δεῖξαι. *Vid.* Obſ. *Miſcell. & præcipue Obſ.* 64, *&c. ad* 72.

CAP. V.

De Nitro *in* Thermis.

Capitis Summarium.

Nitrum *Naturale eſt in* Thermis. *Non crematur ut* Sal Petræ, & *ratio. Salis petræ* Alcaliſatum Sal, *quid. Nitrum* Calcarium *à Calce relictâ.* Nitrum *probatum à* Stiriarum *formâ. A liqueſcentia ſubitaneâ. Ab* amaro *ſapore. Sal* Alcali, & Nitrum *adſunt, non* Alumen. *Salis* **Limingtoniae** *iu agro* Hantonienſi *conficiendi modus. Paragraphus ex* Autoris *vitâ manu* propriâ *conſcriptâ. Aquæ medicatæ* Actonenſis, & Ebſhamenſis, *Nitroſæ*, & *Amaræ. Seperatio ulterior ſalis calcis in* Nitrum, & Alcali. *Nitrum videtur* Antiquorum. *Eidem calce & igneſcendi modo ſimile. Probatur* Nitrum *ab* Effectis *internis, & externis. Arguendi modus ab* Effectis *minùs efficax. Obſervationem Sedulam, & moram longam requirit.* Balneorum *omnium* Bathonienſium Stiriæ *Nitroſæ.* Regalis *Balnei, craſſiores, & breviores.* Crucis, *longiores, & Tenues.* Calidi, *iſtis Regis fere ſimiles. Argumentum* Nitri *à liquamine. Nomine.* Autor Tricis non reſpondebit.

Nitrum Naturale eſt *in Thermis* Bathonicis. NITRUM in aquis noſtris *Thermalibus*, negat *Autor*, ſaltem *Thermis* ineſſe non *Arbitratur.* De rationibus quæ aliò me invitum rapiunt, & Principium *Hoc* ſtabilire videntur, judicent

Quos penes Arbitrium eſt, & jus——

Scio

Scio Nitrum *Antiquorum*, ut quibuſdam placet, nunc dierum inveniri vix poſſe; Nitrum autem *naturale*, quale *Antiquorum* eſt, cum ſalis petræ *impuri* materia, ex parte idem, ſed à Petræ ſale factitio *puro* diverſum ſatis, Rerum Mineralium ſcriptoribus antiquis notum, & deſcriptum, *Thermis* ineſſe certiſſime pronuncio. Nam ſi vulgari evaporandi, filtrandi, & coagulandi artificio, *Sal extractum* laminæ candenti ferreæ imponatur, igneo hoc probandi modo, *Nitrum* ſe fatetur ſtatim. Non ut *Petræ Sal* crematur fateor, eo tamen magis ſimulat Nitrum *Antiquorum*, quod *Nitrum Veterum, libræ unius, pondere igni traditum, cinerum uncias quatuor poſt ſe relinquere*, Autor quidam doctus teſtatur; *ex Sale verò Petræ puriſſimo combuſto nihil remanere.* Si quid autem ex ſale Petræ *impuriore* combuſto remanſerit, id Petræ ſalis *Alcaliſati* nomine, in ſequentibus appellabitur.

De Nitro in Thermis *Bathon.*

Non crematur ut *Sal Petræ* & ratio.

Jorden. *de Aq. medic.* c.7. p.52.

Ex hac Nitri *calce*, non vereor Nitrum Bathonienſe *calcarium* appellare, *quod* unà cum *communi ſale*, in aquis medicatis, per totam *Angliam* abundare obſervatur. Sane in *Thermis Bathonicis*, ſalia hæc *duo* ſolùm *concreta* inveniuntur. *Calcarii* autem Nitri *impurum ſal*, calce & igneſcendi modo, a ſale petræ *puriori*, late diſtinguitur; licet Petræ *alcaliſatus ſal*, & Nitri calcarii *calx*, ad idem fere redeant. Nec ſtrepitum adeo magnum edit, aut liqueſcit citò, ac *Petræ Sal*, dum voratur igne, eo quod ab *alcaliſato* ſale, cum *Nitro* miſto, ſufflamen recipiat; qui ſupra laminam candentem, poſt accenſionem manet, & *Nitrum* ſuperat longe, ut in præcedentis capitis fine obſervatum. Quapropter compoſito ſali *Nitrum* denegare, eo quod *totum ſalis* Nitrum non ſit, æquè abſurdum videtur (comparationi hybridæ detur venia) ac affirmare, veſtimento *lineo* nihil *lanei* ineſſe, aut hominem

Nitrum calcarium *a* calce *relicta.*

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

nem *Legum* gnarum, & *medicinæ*, hanc non callere, quia *illas* profitetur; ne dicam Sal *pure ſalſum*, aut *Volatile*, inter *Nitri* principia conſtituentia, ab eodem admitti.

De Sal-Nitro, c. 1. p. 2.

Nitrum probatur a forma Stiriarum.

In *Thermis* verò contineri *Nitrum*, in iiſdem licet *prædominium* non habeat, niſi *alcaliſato ſali*, & *ſulphuri* conjunctum, à *Stiriarum* forma, quam *Thermarum* ſal inter operandum ſæpius induit, non temere concluſum. Tametſi enim *Tartarum*, & ſalia fortean quædam *alia*, hanc formam æmulentur, *viſus* tamen non raro, *guſtus* autem certò, ſe ab invicem diſcriminat. Eodem argumento probat *Wittius* nitrum ineſſe aquis Scaburgenſibus. *A Nitro*, inquit, *fit, ut quod in fundo vaſis, poſt aquæ Evaporationem, ad mellis conſiſtentiam, reſidere ſolet, in cella ſitum, poſt aliquot horas congelaſcit, tametſi à candente pruna, ob refractas nitri vires, non incendatur.*

Font. Scarb. Sect. 12. p. 152.

Deliqueſcentia ſubita ſuper laminam candentem.

Cùm autem multo clarius hanc rem tractare decreveram; *Autorem* ſuſpicor Teſſeram minime attigiſſe, non *tàm* quod arcum male direxerat, *quam* quod jaculum *ſuum*, non *Thermarum*, adeo temere emiſerit. Salium enim tantum meminit poſt evaporationem relictorum, *quæ*, inquit, *carboni impoſita, prout Nitrum ſolet, non igneſcunt.* At vero (prætérquam quod in hac re Exercitatiſſimus *Wittius* ſuperiùs memoraverat, nimirum, quod *nitrum* hoc *impurum*, *à candente prunâ, ob refractas Nitri vires, non incendatur*,) iiſdem ſalibus *depuratis*, in Stirias Chyſtallinas pyramidales (de quibus ſtatim plura) una cum plurimis columellis arctiſſimè unitis, formatis naturaliter, & ſuper laminam candentem ferream ignitis, rem aliter multo ſe habere compertum eſt, quæ in iſtum modum igneſcere teſtamur, quem ſupra retulimus; quodque haud parum momenti apportat ſecum, dum Sti-

Stiriarum dictarum *drachmas ſex* laminæ commiterem, quo in calcem relictam inſpicerem intimius, Nitroſæ *cryſtallorum* particulæ, numero non paucæ, intra *duorum Minutorum* ſpatium liqueſcentes, per utrumque candentis laminæ latus fluxu deſcendebant, haud ſecus ac olim *Plinius* obſervaverat, ubi *Nitrum* dixit, *ingentibus rivulis profluxiſſe.* De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

His accedit ſapor amarus, in ſale adeo manifeſtus, ut pene illud *ſal amarum* ſuſpicari liceat, ſi *ſal amarum* ſit a *Nitro* diverſum. Jam vero *amaritudinem* Nitro, & *Nitroſis* aquis attributam, nemo neſcit, qui *Baccium* legit, ubi ait: *differunt Nitroſæ aquæ a Salſis, quod amarorem Nitroſæ ſapiunt, potius quam Salſedinem; Et quo ſincerum magis habent Nitrum, eo ſunt amariores.* Adeo ut calx *amara* alibi memorata Nitri calx veriſſima videatur, & non ſpernendum ſinceritatis teſtimonium; qui quidem ſapor in *Thermalibus* aquis non ſentitur, eo quod dilutum valde *Nitrum* ſit, & iiſdem proportione commodâ, haud tamen *maximâ*, immiſceatur. *A ſapore amaro.* De *Therm. l. 5. c. 5.*

Addo inſupèr Liquamen *amarum* quod in quibuſdam *Angliæ* locis, a communi ſale diſtillat, & præcipue **Limingtoniae**, in agro *Hantonienſi*, quantitate ſatis magna, obſervatur, quod communi omnibus dialecto, **The Bitter,** ſive τὸ *Amarum*, (propter *amaritudinis* excellentiam,) ubiq; indigitant; illudq; *Nitri* non parum in ſe continere experimentis *apodicticis* evincere non dubito. Lymingtoniæ *liquamen* amarum *nitroſum.*

Aqua *Actonenſis* etiam haud procul *Londino*, a majori quantitate in minorem multo evaporata, ſaporem valde *amarum* guſtui contribuit, quem *Nitro* in Aquis iſtis copioſiùs exiſtenti, adſcribere non vereor. Imo aquas omnes *amariores* Nitro imbutas fidenter aſſero. *Aqua* Actonenſis *Nitroſa.*

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

Ebſhamenſis *Aquæ Examen.*

Quinet XVI die Mart. 1637, Librarum VIII *Esbſhamenſis* aquæ lixivium evaporavi, & *Semunciam* Salis compoſiti, quem *Nitrum* & *Marinum* eſſe judicavi, poſt evaporationem ad Siccitatem in fundo vaſis relictam habui. Sale autem in communi aqua poſtea ſoluto, ut purior euadat, vitrum caſu fractum, Salium formas, figuraſve *Striatas*, & *Cubicas*, prevenit. Lixivium vero *amarore*, & ſapore *nauſeo*, ita abundabat, ut moleſtiam linguæ, & palato, haud levem creaverit. Verum in *hujuſce* aquæ medicatæ *naturam*, & *facultates*, ulteriùs inquirendi, aliquando forſan dabitur occaſio: Hoc tantum addo (ut damnum nuper memoratum aliquo modo compenſatum dem) E minori aquæ quantitate, ut artis eſt, tractata, eaque maxime *amarâ*, Nitroſas *Stirias* tenues, & *amaras*, 28 die Mart. proxime ſequenti, ejaculatas obſervavi.

Paragraphus è Vita *propria.*

Ut curioſis rerum indagatoribus hoc in loco ſit factum ſatis, *Paragraphum* unum, aut alterum, è *Vitâ* mea, manu propria conſcriptâ, huc tranſcribere non gravabor. Quùmq; natus eſſem *Limingtoniæ*, ubi majori copia ſal album, & Optimum, ex aqua Marina, Solis & ignis etiam ope, humanum ingenium adipiſcitur, operæ pretium duxi in modum quo Sal ibidem conficitur parumper inquirere, unde liquoris *amarulenti* cum ſale miſti natura, & indoles, luculentior evadat. Verborum autem meorum ſeries, è *Commentariolo*, de *vitâ*, & *ſcriptis*, apud me, ſic ſe habet.

Salis Limingtonenſis *conficiendi modus.*

‘ Salis etiam conficiendi modus, quo oppidum iſthoc (de *Limingtonia* verba faciens) vicinis cæteris ‘longe prælucet, & *pauperibus* victum, *divitibus* opes ‘ acquirit, forſan erit non ingratus. Aquam ſalſam è ‘Vicino Mari, in magnum receptaculum, lutoſis

‘ muris

'muris circumvallatum deductam, ſtagnare ſinunt 'operarii ad uſum, ut in promptu ſit in Maris reci- 'procationibus, quam ſalis vocant *materiam primam.* 'Hanc *primam* ſalis *materiam*, iſto receptaculo, *Palu- 'de ſuppeditante* dicto, Anglicè **a Feeding-Pond**, 'comprehenſam, uſus tempore, in quadrata ejuſdem 'Luti receptacula, ſed ambitu minora, & altitudine 'fere *ſeſquipedalia*, derivant, Ternario ordine diſpo- 'nuntur ut plurimum, plura, pauciorave, pro valo- 're prædii, ubi Sal conficitur. Radiis autem Solaribus, 'præſtituto tempore, aqua minime ſalſa exhalata, 'gradatim per omnes receptaculorum ordines, ad '*Ciſternam*, ut plurimum, tectam, aquam ſalſam dedu- 'cunt, quam, lixivium quùm ſit, in *lebetibus* ferreis 'decoquunt, ablatâ ſpumâ, & indito quodam coagu- 'lo, *ex albuminibus ovorum, & fæcibus cerevisiæ*, do- 'nec Sal apparet. Lixivio omni in lebetibus ab- 'ſumpto, ſalem ipſum concretum in *cratibus* repo- 'nunt, formâ *infundibuli*, ut; inſigni *amarore* à puris 'putis *ſalſis* partibus *deſtillante*, *Sal Univocum* reſtet, 'quod in *Cella* reponunt in uſus Emptorum.

De Nitro in Thermis *Bathon.*

'Deſtillatio hæc, ſive liquor decidens à ſale in cra- 'tibus repoſito adeo *Amara* exiſtit, ut uno ore omnes 'τὸ πικρὸν, **The Bitter**, indigitent. Liquamen hoc '*amarum* canibus & pecudibus Scabioſis applicant in- 'digenæ, & in cutis defœdationibus humanis vix ullum 'ſentiunt præſentius remedium. Sane hoc audacter 'pronunciare audeo, me nunquam ſaporem *amarum*, 'abſq; *Nitri* exiſtentia, in aquis Mineralibus obſervaſ- 'ſe, neq; Sal *amarum* à Nitro diverſum unquam in- 'veniſſe. Idem notavit pridem *Andreas Baccius*, 'quùm ſcripſerit: *Aquæ quo ſincerum magis habent* '*Nitrum, eo ſunt amariores.* Et in Thermis *Bathonicis* 'Sal *commune* & *Nitrum* adeo arcte cohærent, ut fa-

Amari *liquaminis uſus.*

 'cto

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

'ᴄto experimento Stiriarum Nitri in *Libro* meo edito 'ſuper hac re, communis ſalis *cubi* apparuere ipſis 'Nitri Stiriis infixi, quemadmodum in Fig. 2. Stiri- 'arum *Regalis* Balnei videre licet. *Huc uſq; Ipſe in Vitâ* '*meâ*.

Diſq. Phyſ. de Orig. Font. c. 9.

Quibus addo, Marinam aquam pure ſalſam non eſſe, ſed ſapore præditam compoſito ex *amaro* & *ſalſo*, unde Doctiſſimus *Lydiat*, de ſalſedine Maris, Mare duobus nominibus, apud Latinos, notum ſcribit. *Mare* enim *audit*, quaſi *Amarum*: & *ſalum*, quaſi *ſalſum*; quod Nitro marino ſali admiſto, acceptum refero. Lacum etiam *Paleſtinæ* Ἀσφαλτῖτιν dictum, adeo *amarum* eſſe, & *ſalſum* dicunt *Geographi*, ut piſcium genus in illo ſupereſſe non poſſit.

French. Spad. Ebor. c. 14. p. 10.

Nitrum & *ſal* Alcali, *in Stiriis*; *non* alumen.

Quinetiam ut menti veritatis avidæ ſatisfactum ſit, an partes *aluminoſas* aliquas, cryſtalli ſupra memoratæ in ſe involverent, obſervavi *drachmas ſex* prædictas, poſt ſtrepitum, fluxum, & liqueſcentiam ſupra laminam candentem, *minuti unius* ſpatio, & amplius paululùm, ad *duas drachmas* redactas (parte *tertia bina* abſumpta) capitis quaſi mortui calcis albiſſimæ, quibus ſolutis, filtratis, & evaporatis, ipſiſſimum ſal *Alcali* denuò apparuit, cum *amarore* ſolito quod acidi affuſione, fermentabat, & candenti laminæ impoſitum, nullo modo *liqueſcere* viſum eſt, *crepitabat* autem, *ſaltabatq;*.

Seperatio Thermarum *ſalis ulterior in* Nitrum & Alcali.

Ad ulteriùs inveſtigandum, an *Amarum* illud intra Nitri ſuſpitionis ambitum cadens, ab *alcaliſato* ſale dirimere potueram, ſalem in *calce* iterum diſſolutum filtravi, & cùm ad *cuticulam* evaporaveram, in albicantem canitiem, infrigidantem, penetrantem, & *amaram*, exeruit ſe partim; ab *alcali*, in cujus amplexus ruebat antea, multum diſtinctum; partim verò in *ſuccum* quendam *inſpiſſatum*, iiſdem qualitatibus

qualitatibus prædictum, quem *ſucco* Nitri *primitivo* ſimilem judicabam ; ambo autem ſuper candentem laminam repoſita, *ſtrepitum* ediderunt, & *liqueſcebant* ut prius, calcemq; *amaram* minorem relinquebant; ſalemq; puto diſſolutionibus, & coagulationibus iteratis, *ſtrepitando*, & *liqueſcendo*, Nitrum & *Alcali* omne amiſſurum. Notandum verò, quod ſal *Alcali*, dicta ad calcem proportione, poſt ſingulas probationes, majori quantitate quam *Nitrum*, ſe aperte exhibuerit; *Aluminoſum* autem *nihil* apparuit.

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

Quoſdam autem puto me hoc in loco ita intelligere, ac ſi *Antiquorum Nitrum* inſinuarem à *me* obſervatum, & arcanum illud in apricum proferrem. At vero probe novi *illud*, quam *Nitrum ſub judice*, paulo aliter deſcriptum. Nam *Plinius*, *Dioſcorides*, aliiq;, *Roſeum* fuiſſe tradiderunt, & pene *purpureum*, quo in *purpura* tingenda utebantur antiqui; *album* tamen inventum erat, quod propius ad *communis ſalis* naturam accedere obſervatum, ut *Dioſcorides* teſtatur. Imo *Alumen* referre *Baccius* affirmat: *Alumen quoq; ipſum*, inquit, *quædam Terræ ſalſugo intelligitur, ſimile admodum Naturali Nitro, ut Commune videmus alumen album, ſplendidum, roſeo foris colore, & ſpongioſum, quibus etiam notis à Dioſcoride Nitrum deſcribitur.* Rationem reddit, lib. 1. cap. XXII. *Alumen etſi quadam naturaliter unctuoſitate participet, potiores tamen partes obtinet ſalis. Quare ubi ſincerum naſcitur, nullum habet illius ferveſcentiæ ſignum, imo igne admoto retundit flammam.* Hoc etiam dicere non vereor; Si in album *Antiquorum Nitrum* verum quiſquam inciderit, illud a *Nitro Bathonienſi* acerrimum judicium diſtinguere vix poſſe, quod Sal *Nitro-Sulphureum* quùm fit, communem ſalem arctiſſime

Nitrum Bathonienſe *propius accedit ad* Nitrum Antiquorum.

l. 5. *c.* 30, 31.

l. 5. *ſ.* 8.

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

ctiſſime amplectitur, & cum eodem miſtum intimius, calce, & igneſcendi modo, *Alcaliſatum* æmulatur.

Antiquorum Nitrum alcaliſatum.

Nitrum *Antiquorum* verum ex *Ægypto*, & regione illi vicinâ, ad ſe delatum memorat Nobiliſſimus *Boyleus*, quod *guſtu ſal Alcali referre* teſtatur. Et paulo poſt: *Si vero in rebus hiſce exquirendis curioſi eſſent Ægyptii, nullus dubito, quin inter fontes & puteos, ſalibus alcaliſatis impregnatos plures invenirent. Experimentis enim factis de induſtria ſuper NATRON, quo nomine Ægyptiacum Nitrum verum vocant Sapientes, à Legato quodam, mente Scientiæ avidiori prædito, ab Oriente proficiſcente, dono datum, Nativum illum ſalem inveni eadem cum alcalibus factitiis phænomena varia exhibuiſſe.* Regalis etiam ſcientiarum *Academiæ* Ingenioſi *Pariſienſes*, Examine aquarum Mineralium *Galliæ* nuper edito, Balnea *Borbonenſia l' Archambault*, in *Bourbonnois*, ipſiſſimo *Antiquorum* Nitro impregnata obſervarunt. *Nitrum*, inquiunt, *ad quod Academiæ Secretorum Naturæ myſtis Aquarum ſalem Balnei Bourbon l' Archambault referre placuit, Nitrum eſt Verum ab Antiquis deſcriptum, & vulgò ita nominatum quod ſali plantarum in cineres redactarum ſulphureo fixo ſimile, à Sale Petræ chymicis quibuſdam Nitrum dicto, diſtinguatur.* Item, inferius paulò: *Natron Ægypti & Borax naturalis Nitri ſpecies ſunt, ad quod etiam pertinet Margæ Sal, qui ſulphureus eſt; magis autem ſalem Volatilem plantarum, quam Alcalia, refert. Salia hæc Nitroſa omnia ſulphureum quiddam in ſe comprehendunt, quod in ſale Petræ non alcaliſato deeſt. Alcaliſatur autem Petræ ſal, quando Sulphuris in Carbonibus ope, ad naturam, & qualitatem ſalis herbæ Kali reducitur.* Salem autem *Alcaliſatum*, & *Sulphureo-Nitroſum* in Balneis *Bathonenſibus*, æque ac *Borbonenſibus* abundare

De Aq. Min. p. 88.

Exam. Aq. Min. Gall. p. 52.

p. 52.

abundare affirmo, & *majori* etiam *quantitate* ineſſe obſervavi; adeo ut *Antiquorum* Nitrum non minus *Bathonenſia* Balnea *Anglica*, quam *Borbonenſia Gallica* impraegnare videatur; nec virtutibus, Balneis dictis *Borbonenſibus*, aut Ornamento cedunt, imo, quantum audivi, Superant, *Bathonica* in *Britannia*.

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

A Sale Petræ *differentia.*

Porrò, *Antiquorum Nitrum* a ſale vulgo *Petræ* ſale nuncupato, differre, inde patet; Quod *acetum* Nitro *antiquorum* olim affuſum, ſalis *alcali* ad morem, *Fermentationem* induxerit. *Acidum* enim corrodendo *Nitrum Alcaliſatum* ita vexavit, ut particularum motu inteſtino ſuccedente, *conturbationem*, & conſequenter *attritionem* quandam creaverit. Hinc illud, *Proverb.* Cap. XXV. Com. 20. *Qui mæſto canit cantilenam, idem facit ac ille qui Veſtimentum aufert in die frigoris, aut Acetum Nitro affundit.* Ingratum certe maxime, & iniquo animo ferendum utrumq;. Exaſperatur enim *aceto* Nitrum, æque ac *frigore* Nudus aduritur. Jam vero ſali Petræ *aceto*, *ſpiritu ſulphuris* p. c. aut *ſpiritu Vitrioli* affuſo, *fermentatio* nulla, aut *ebullitio* inſequitur; Thermarum autem ſali, imo *lapidi ſectili*, *margæ*, *ochræ*, & cuicunque *ſalis* aut *Terræ* generi circa *Balnea* invento, ut inferius plenius conſtat, & planius oſtenditur, affuſis acidis, *efferveſcentia* exoritur, & *fermentatio* apparet, quod Thermarum etiam ſalem ad *Antiquorum* Nitri naturam propius accedere evidentius demonſtrat.

Vid. c. 5.

Nitri *nomen* Hebræum, & Chaldæum.

Notandum verò נתר Neter Hebræorum, ut & Chaldæorum נתרא Nitra, *Nitrum* antiquitus ita dictum, & Nitrum etiam *Naturale* jam ſignate notare. Interpretes vero *Syri*, qui *chordam arcus* tranſtulerunt, jaculum, quantum viri ſapientes poſſunt, emiſerunt *temere*, niſi *acetum* inteſtina illa ſicca mordacitate ſua corrodere poſſe, & ita iiſdem moleſtum

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

ſtum fore, & ingratum, judicemus; quod conceptu multo facilius exiſtit, quam *montes Hannibalem aceto perrupiſſe.* Verum prior interpretatio, a *naturali* philoſophia, apud ſacram paginam, præſertim vero *Jobi*, & *Proverbiorum* libris ubiq; fere legenda, petitâ, *naturalis* magis eſt, & ſecretorum *naturæ* myſtis ſaltem, magis arridebit.

Nitrum *probatur ab* effectis.

Neq; contrarium, puto, arguunt *effecta*; Authores ſiquidem *Nitrum* refrigerare, penetrare, & purgare, uno ore affirmant, *priora* duo patent *ſitim* ſedando, *inflammationes* minuendo, & ad ductos urinarios tranſeundo velociter; *poſtremum* autem, per *ſedem* operando apparet. Nitrum enim, non ſecus ac alterius generis ſal, tam *alvum laxare* dicitur, quam *urinas ciere*; & de Aquis *Nitroſis* affirmat *Baccius*, *vacuare illas, virtute Nitri, per alvum, & per Urinas.* Ingenioſi etiam Pariſienſes philoſophi, nuper memorati:

Min. Aq. Gall. Exam. p. 110.

Nitrum verum Antiquorum ſulphureum quum ſit, & plantarum Alcalibus ſimilitudinem gerens, hoc etiam habet cum iiſdem commune, ut alvum commoveat. Item:

p. 52.

In libris IV *Aquæ Balnei Bourbon l' Archambault drachma una ſemis inventa Nitroſi ſalis; ea autem quantitas ſufficit ad laxandam alvum, eodem modo quo alcalia ſolent commovere ventrem.* Et quidem quum *purgatio*, ut ſimilius vero exiſtit, per *ſtimulationem* fiat, *Nitrum*, cæterorum ſalium more, illam *pungendo* perficiat, & inteſtinorum tunicas membranoſas *vellicando*, naturam, æque ac *ſal Alcali*, quod etiam in ſe involvit, *ſtimulatione* quadam ad excernendum provocet. Idem de *Effectis Externis* lavando provenientibus affirmetur, quæ *Nitri* in *Thermis* exiſtentiam nequaquàm impugnant.

Quinet ab *effectis* arguendi modus à *Poſteriori* ſolum eſt, & *minus* efficax, in *tenebris* quidem, & *palpando*

pando utilis, *experimento* autem circa cauſam occupato cedat neceſſe; quid enim, ex verbo veteri, *verba audiam, cum videam facta?* Quicunq; etiam hoc opus ſuſceperit ab *Effectis* de Aquarum natura judicium ſuum ferre, quod quibuſdam Viris ſagaciſſimis certiſſimum videtur, conſideret oportet, ab *Obſervationum* aſſiduarum apud locum ipſum habitarum ſerie criſin *effectorum* optimam dependere, quod locis diſtantibus non efficitur, ſed moram ſatis longam ibidem requirit. Qualem autem in hac re progreſſum feci, perito *Lectori* & *Benevolo*, perlecto hoc *Tractatu*, determinandum relinquo, *viginti annis*, magnam partem, apud locum tranſactis, quorum curriculo, ſumptibus diligentiæ paribus, *obſervationes* collegi, & *effecta* etiam *obſervare* non deſtiti. De Nitro in Thermis Bathon.

Jam vero ut ad *Nitroſas* Thermarum *Stirias*, quas in Antiquorum Nitri naturæ gratiam, reliqui, redeam; *Stirias* ſupra memoratas *figurâ* ſolum, & *conſiſtentiâ* variantes parum, ex omnium *Balneorum* aqua comparavi. Nam *Balneorum omnium Nitroſa Striæ.*

Regalis Balnei aqua, poſt ſalem diſſolutum plene imbibitum, & lixivium ſaturatius inde acquiſitum, ad *Cuticulam* decocta, & in loco frigido repoſita, ab interiore vitri parte, in quo vaporabat, in Cavitatem ejuſdem *Stirias* longas emiſit, & robuſtas, adeo quidem validas, ut communis ſalis quiddam ſecum *Striæ* unà rapuerint, quod, Stellarum inſtar in Cœlo ſereno, in *Striis* apparuit, album tamen & forma cubica, in Teſſeras diſtinctum, a partibus *Nitroſis*, viſu ſatis ſeparabile, quibus cubis ſolide impactis, *Nitroſæ Striæ* quaſi clavatæ apparuerunt. Vid. Fig. 1, 2, 3. Regalis *Craſſiores.*

Crucis vero Balneum in *Strias* minores multo exploſit ſalem, *longas* tamen & *tenues* valde, numero plures, Crucis *Longiores & Tenues.*

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

plures, fundo vitri invicem vicinas, diſtinctas tamen, & mucori materiæ corruptæ adhærenti, haud multum abſimiles, quæ, facile friabiles, vix tactum ferebant. Vide Figuras; ubi iv^ta *Stirias* binas repreſentat a Vitro remotas, & naturali formâ *majori* exhibitas; v^ta vero *Vitrum* ipſum *evaporatorium*, quo *Stiriæ* omnes, ut *naturaliter* ſe in conſpectum dederunt, continentur, *majores* tamen, notat.

Calidi *Regio ſimiles.*

Balneum verò *calidum* majorem multo creavit moleſtiam, adeo ut duobus aut tribus experimentis tentatis fruſtrà, contra Nitrum in hoc *Balneo* erat tantum non concluſum; poſtea vero, cum res melius ſuccederet, ſoluto *ſale*, & *lixivio* ſecundum artem evaporato, quinq; aut ſex *Stirias* inde obtinui, *robuſtiores* multo, *breviores* tamen iſtis, ex aqua *Crucis* emergentibus, quæ Nitrum *huic* etiam *Balneo* ineſſe confirmatum dederunt. A quo tempore, *experimento* eodem modo iteratò, Stirias *firmas*, & *compactas* reddidit Balneum *calidum*, & æquales fere iſtis, quas in *Regio* obſervaveram, quæ Balnea, *Regale* nimirum *Calidumq;* eodem prorſus modo *Nitrum* explodunt, & iſthac in re, a *Crucis* diſtinguuntur. Vid. Fig. IV. quæ duas *Crucis* Stirias tenuiores exhibet, à Vitri latere. *Major* & *Craſſior*, Fig. vii^æ *Calidi* eſt, & *compactas* refert, memoratas primò.

FIG.

Fig I
Fig II
Fig III
Fig V
Fig IV
Fig IV
Fig VI
Fig VII.
Fig VI
Ampliſsimo Domino,
GVALTERO LONG
de Whaddon, in agro Wil
tonienſi Baronetto, Ther-
marum Fautori,
SACRA

pag. 72.

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

FIG. I, II, III.

F*Igura* I, & II, *Regalis Balnei Nitroſas Stirias Craſſiores, ſeu cryſtallos, notant, Communis ſalis cubis impactis clavatas:* III *verò cryſtallum, ſine ſale alcali inſixo, repreſentat.*

FIG. IV, & V.

Figura IV (*utrinq;*) *Crucis Balnei Nitri Stirias longas & Tenues, juſto paulo majores, exhibet, à latere Vitri Evaporatorii.* V *autem Vitrum Evaporatorium, cum Stiriis naturaliter exploſis, denotat.*

FIG. VI, & VII.

Figura VII *Calidi, ſive oblongi Balnei cryſtallum craſſam exprimit, & Regis æmulam.* VI (*utrinq;*) *Stirias ejuſdem Balnei longiores, & Tenuiores exhibet.*

De Nitro in Thermis Bathon.

Prædictorum ſcopus præcipuus.

Balneorum *omnium* exactam differentiam inter ſe, ex *Obſervationibus* prædictis colligendam eſſe neutiquam affirmo; Experientiæ enim opus eſt, & *obſervationum* plurimarum penſum, quæ ſingula diſtincte, & curioſe diſcriminent (ut in *Obſervationum Centuriâ* annexâ partim effectum) de hac re certi quiddam ſolidiq;, determinare, huic autem uſui inſerviant, confirmationi nimirum aſſertionis quam ſupra poſuimus, *Balnea omnia Bathonienſia Nitro imbui, imo Nitro ipſo Antiquorum*, quod ſale *Alcaliſato*, & *Nitro-ſulphureo* conſtare dictum eſt ſuperiùs; & ſi hoc non ſit quod ſub hac nomenclaturâ probatæ fidei autores deſcripſerunt, & in re Minerali verſatiſſimis *Nitrum* appellatur, in notionem Chimæricam per me licet, tranſeat in poſterum, quæ in rerum naturâ fundamento deſtituitur, & ortum ſuum *Phantaſiæ*, & *Vertiginoſo cerebro*, acceptum refert.

Argumentum Nitri a liquamine.

His addendum *Liquamen*, aut *oleum* Thermarum ſalis *per deliquium*, occluſum, & igne calefactum, in figuram *Nitroſam*, ſtatim ac frigidum, ſubito concreſcere; adeo ut neceſſe non ſit, *aeris* vim ſecretam, & inviſibilem, ab extra accerſere, ad creandam metamorphoſin, ac iſtæ *Poetarum* æque probabilem, cum apertis, & certis *naturæ* principiis, innate propendeat, & diſponatur materia, ad efficaciter illud efficiendum, σὺν θεῷ, quod aliunde provenire incaſſùm requiritur. Nec ullus dubito, quin Nitrum *aereum*, ſuam *Naturali* Nitro debeat originem, quod è *Terra* primo proveniens, in *aere* fluctuare poſſit, donec alicubi conſideat, & *magnetiſmi* more, partibus ſui ſimillimis adhæreat. Et quidem hoc modo *magnetiſmum* in capite *præcedenti* memoratum, quem ſomniarunt nonnulli, ſi qui fuerit, intellectum velim; qui mineram *Nitri naturalis* ſubterraneam, cui *magnetiſmus* innititur, ſtabilire videtur. Vid. Cap. 9. verſus finem. Ar-

Argumentis *Philoſophicis*, ultimo loco, *Grammaticale* adjungo; quod *Nitroſus* ille *Sal* ſoli præcipue, aut candelæ expoſitus, *rutilet* valde, lumenq; reflectat, quod notationi vocis *Nitri* conſonum videtur, quæ forſan non *Græcia* oriunda, quemadmodum *Autor* eſt Etymologici Magni *Scriptor*, qui παρὰ τὸ νίζειν, ab *abſtergendo* deducit; ſed *Latio* orta potiùs, a *Nitendo* nimirùm, quia cæteris ſalibus *ſplendidius* apparet; niſi voces *Græcas* & *Latinas*, Criticorum judicio, *Hebræorum* כתר *Neter* ætate cedere ſic neceſſe, cui quidem idiomati, ut linguarum *Matri*, dialectus cæteræ *obedientiam* ſuam ſolent præſtare.

De *Nitro* in Thermis *Bathon.*

A Nomine.

Quæ dicta ſunt *Veritatis* Indagatoribus non *rixoſis*, Naturam *Nitri* & qualitates declarant, *Nitrumq;*, puto, *Balneis Bathonenſibus ineſſe*, non *probant* modò, & etiam *demonſtrant*. Qui vero malo quodam genio acti, controverſiæ ſerram, præfracto animo, reciprocare malunt, quam veritati acquieſcere, ſciant, ſi qui ſint, *Apinis*, & *Tricis*, multò minùs *inſomniis* ac *deliramentis*, nec *Dignitatis* eſſe, nec *Otii* reſpondere.

Autor Tricis *non reſpondebit.*

Vid. cap. 9. in fine.

CAP. VI.

De Sulphure *Thermarum.*

Capitis Summarium.

Sulphur *principium* minùs *principale. Ab eo quod non* præcipitatur, *non adeſſe*, malè *arguitur.* Sulphuris *argumenta a* colore, & odore *in fuſione ſalium. In* Lixivio *ſalis ante fuſionem.* Sulphuris *in Aquis Thermalibus* præcipitandi *difficultas. A* nigro *colore argenti in iiſdem merſi probatur.* Acidum *non eſt ſolus* præcipitator *Sulphuris.* Erroris *cauſa. Argumentum* Sulphuris *à* rubro *liquoris colore in quo diſſolvitur.* Williſius *vindicatus.* Magiſterium *in Aquis* Thermarum *album eſt* lapideum. *Simile* alibi *obſervatum. Sal* non ſalſum, *eſt Sal* catachreſticê.

Sulphur *quare* Thermarum *principium* minùs *principale.*

ET quidem jam ex methodo in *Schemate* præſcripta de *Acido* tractandum, verum hic proximum Aquarum *Thermalium* principium Nitro, *Sulphur* ſuccedit, eoque aptius, quod Nitrum *Sulphureum-ſalem* eſſe ſuperius oſtendimus. *Sulphuri* autem locum inter principia *minùs* principalia, & *Secundaria* attribui, quod *Thermarum* aquam licet conſtituat, non tamen, ut ſalia *Alcali* & *Nitrum*, *ſubſtantiâ* ſe prodat (in certum enim ſeparandi viam adhuc non incidi) ſed indiciis quibuſdam ſumme probabilibus, ut *Acidum*, ineſſe colligitur; ideoq; *Conſtitutivis* Thermarum principiis, utpote alterius generis principium à *Salibus* diverſum,

verſum, *Secundariò* annumeravi. Cur autem principiis Conſtituentibus *primariò* Acidum *non* concretum, & *minùs* viſibile in *Schemate* accenſui, in ſequente capite ratio eſt reddita. *Salia* enim præcipue Aquam hanc medicatam *primariò* efficiunt; *Sulphur* vero, quatenus cum *Sale* miſtum, *Salino-ſulphureum* ſalem conſtituit, ut in præcedente capite de *Nitro* clarius apparet. *Sulphur* etiam fermentationis vi valde comminutum, & intimius cum aqua miſtum, *halitu*, una cum *acido*, magnam partem, evaporat. Hinc *Ingenioſus* quidam inter peregrinandum obſervavit, *Sulphur*, quod magna quantitate in *Thermis* multis abundat, jugiter *avolare*, neq; poſt *Thermalis* aquæ evaporationem, in iiſdem apparere; *unde rationi magis conſonum duxi*, inquit, *illud potius extra aquas, quam in aqua ipſa, inveſtigare. Nam locis quamplurimis ſupra Balnea, quæ aquæ Calidæ halitum exceperunt, vidi ſulphur adhærere. Ut hac de re Curioſitati meæ ulterius litarem, canalem aquis Calidis in Auſtria, dictis* Baden, *per quem Thermalis aqua perpetuò decurrere ſolebat, aperiendum curavi, & ſubſtantiam à floribus ſulphuris parum diſcrepantem à ſuperna canalis parte, manu propriâ collegi, quam pixidibus quibuſdam comprehenſam poſtea ſervavi.*

De Sulphure Thermarum Bathon.

Edv. Brown, *M. D.* Lond. *de quo inferius.*

Nonnulli autem hic *Charybdim* vitare ſtudentes, inciderunt in *Scillam*. Cùm enim *Antiquiores* ſtatuerint (quod *Autor* quidam *nuperus* etiam aſſeruit) *Sulphur* ad *cujuſcunq;* generis *Thermas* neceſſario requiri; *Novatores* hi *nullis* ineſſe affirmant intrepide. Qui verò huic *baſi* fabricam ſuperſtruxerit, indeq; certo concludere non veretur, *Sulphur* aquis Thermalibus non ineſſe, quia *præcipitando* non redditur manifeſtum, cautum eſſe velim, ne experimenti *Negativi* teſtimonio, *poſitive* determinet, donec *vitriolum* præ-

Simpſon. Zym. Phyſ. c. 2. *p.* 7.

Ab eo quod non præcipitatur *non adeſſe male arguitur.*

cipitatum

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

cipitatum viderim, quod adeſſe conceditur; & ſi in aptum *præcipitatorem*, qui particulis iſthoc modo dignoſcendis, fuerit undique oppoſitus, forte non inciderim, rationibus etiam aliis contrarium ſuadentibus; opinioni fatuæ non tantum tribuerem, ut inſtantia comparata, à *Calce Viva* deſumptâ, inducar *naſum* proprium ſuſpendere, & *oculos* eruere, qui, quouſque poſſunt, contrarium evincunt.

Sulphuris *argumenta a* colore *&* odore, *in fuſione ſalium.*

Nam ſi *Thermalium* aquarum Contenta, quæ impurioris ſacchari *ideâ*, & *colore* primò apparent, crucibulo indantur, ut ad fuſionis ſtatum *ſalia* perveniant, candente Crucibulo, & priuſquam paulò *ſalia* funduntur, *Color* & *Odor* Sulphureus percipitur, ſenſimq; adeo fætet, ut in qualibet ædis parte interiore Sulphur redoleat; & quemadmodum ad fuſionis ſtatum *ſalia* adproperant, decreſcit *Sulphur*, Odor etiam *fætidus*, & color *cæruleus*, minuuntur, adeo ut, *fæcum* inſtar, & *recrementi*, calcinando depereat, & in puriſſimo ſale nequaquam reperitur; aquarum autem Thermalium *conſtitutionem* eum *ſale* unà ingreditur; & eaſdem, cum cæteris memoratis, partim componit. Addo me lixivium ſalis ante fuſionem apparaſſe, quando partes omnes *Sulphureæ* non fuerant abſumptæ, fætoremq; *Sulphureum* adeo *nares* meas perculiſſe, ut celerrime iſtius *ſenſus*, ſi quid ſit, teſtimonium obtinuerit. Jam vero, donec in aliquid inciderim, quod *cærulum* colorem *Viſui*, & *fætorem* pure Sulphureum *olfactui* præſentaverit, quod *ſulphur* non eſſe evidenter apparet, *ſulphur Thermarum* hoc eſſe credere, & vocare, non deſinam. Obſervavi (fateor) ſæpius *colorem cærulum* verſus fundum flammæ, in *candelis* accenſis, quarum Compages oleoſa, ſuo modo *ſulphur* referebat, verum quùm odor *Sulphureus* non appareat, verè *ſulphureum* non eſſe, nec dicendum,

dum, conſtat. Limus etiam *Thermarum*, manibus, Cataplaſmatis more applicatus, exiccatuſq;, *Sulphur*, cuicunq; *uſum* habere datur, redolet aperte. Mineralis cujuſdam ſubſtantiæ genus memorat *Freuchius*, recrementis ferri haud abſimile, quod igni traditum, & colorem *cærulum* exhibuit, & odorem *ſulphureum*, guſtu autem retulit *Vitriolum*, indeq; vitriolum parari poterat, &, tractu temporis, omnino fere in *Vitriolum* mutatur. Et quidem licet *Sulphur*, & *Vitriolum*, in Telluris viciniâ ſint invicem commiſta, adeo ut *hujus* prædominium *Vitriolum*; *illius* autem excellens quantitas, *Sulphur* denominet; non tamen inde ſequitur vitriolum in *ſulphurato*, aut ſulphur in *Vitriolato* corpore non adeſſe; neq; colore *cæruleo*, & odore *ſulphureo* præditum, *Sulphur* non fuiſſe; in quo ambo conjuncti, inexiſtentis *Sulphuris* ſpem aliquam relinquunt, tametſi *Sulphur*, & *Vitriolum*, tam aciditate, quam aliis quibuſdam, inter ſe conveniant. *Sulphur* etiam, & *Vitriolum*, in eadem palude ſe inveniſſe *idem* teſtatur.

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

Spadacren. Ebor. c. 14.

Ibid.

Quinet *Sulphur* cum ſale corpus unum conſtituit, quod tranſeundo in lixivium unà, & chartas in filtrationibus penetrando apparet, & haud aliter quam fortioris ignis vi, *notabile* exiſtit, quo ſalis corpus aperitur, & *ſolvitur* continuum, ut *fuſio* ſuccedat, ita ut qui non ambo, *neutrum* præcipitat, niſi *ſulphur* à ſale *ſeparatum* fuerit, quod haud ita facile credo, efficitur, niſi *ignis* adjumento, quo *ſulphur* abſumitur. Adeo ut *aquæ extinctionis calcis vivæ* inſtantia ad *rhombum* non ſit, ubi *ſulphur* ſeparatum decoquitur, & præcipitatur, *hic* vero non item, cùm *ſulphur* in ſale reſideat, eique uniatur, & pars corporis exiſtat, quemq; alterius defectu, voce inſolitâ, *ſalino-ſulphureum*, aut ſeſquipedali vocabulo, *Alcaliſato-Nitro-Sulphureum*.

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

phureum ſalem indigito. De hac re ita ſcribit *Autor* prænobilis: *Si Sulphuri contigerit, cum ſale, aut Minerali quopiam ſubterraneo, quod nos latet, & odorem ejus peculiarem ſupprimere poſſit, aut diſſimulare, complicari; illo poteſt aqua, ſaturatè ſatis, obſcurè tamen imbui.*

Nob. Boyl. *de Aq. Min. p.* 50.

Tam ochræ *quam* Luto, Sulphur *adhæret.*

Notatu etiam non eſt indignum, *lutoſæ margæ*, unde *limus*, ſive *Lutum* conſtat præcipuè, *Sulphur* adhærere, quemadmodum ochræ *acidum*; quòdq; *margæ* quid *ſulphureum* à *ſulphure* imprimatur, ut *ochræ* aciditatis aliquid ab *Acido*. Imo, tam *ochræ*, quam *Luto*, Sulphur adhæret. Nam ſi *Penicilla*, quibus Balneorum Aquaductus inferiores obturari ſolent, & *luteo* hoc colore ſaturatius inficiuntur, remanſerint illota, odorem fætidum emittunt, *Cloacæ* cujuſvis haud ſecundum; & *ochra* ipſa in communi aqua diutius macerata *fætidiſſima* exiſtit; quod *fætenti* intra ochram *Sulphuri*, in ſecundo *Capite* ſuperiùs attribuimus. Jam verò, ſi *margam* etiam præcipitaveris & *ochram*, niſi Sulphur ab utraq; ſeperatum dederis, *Sulphur* non apparet, ſed liquorem præcipitantem fallet, & indiſcriminatum manebit. Imo *puriſſimum* poſteà *ſulphur* non ſine terra adhærente inveniri obſervatur. *Quis* autem, *niſi mentis inops*, ſulphur naturale, *infans*, & impurum, cum *Marga*, *Ochra*, & *Sale* complicatum, & minime maturum, aquis Mineralibus inhærens *naturaliter*; æque ac ſulphur ſeperatum, factitium, adultum, defæcatum, & maturum, in aqua *Thermarum*, aut quacunq; alia decoctum, & ſolutum, eodem modo *præcipitandum* ſperet?

Joneſ. *Subſ.* Bath. *p.* 15.

Quinetiam, circa *Bathoniam*, in agro D. *Georgii Clark* Swainſvicenſis, Pyrites quoſdam *Sulphure*, & forſan *ferro* abundantes, tam *craſſos*, & mole majores; quam *Tenues*, latiores, & laminoſas (vide Figuras)

Pyrites Sulphureus Craſsus, fractus & inflammatus, ut Sulphur appareat.

Fig. 1.ma

Pyrites Sulphureus Tenuis, latior.

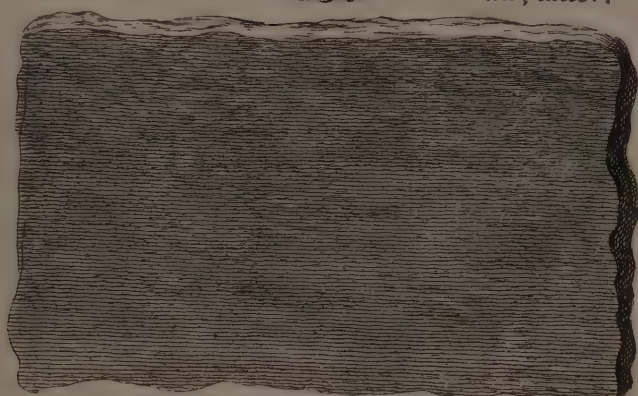

Fig. 2.da

Savage, Sculp.

guras) intra *Margam* ſepultos, & effoſſos, cum *marga* ipſa adhærente, collegi, & in vicinia quadam prope pontem dictum **Lambridge**, utriuſq; generis magnam copiam nuperrime obſervavi; qui in pulverem redacti, & calcinati, fætorem *Sulphureum* adeo fortem emittebant, ut *Matthæus Reeve* Aurifaber *Bathonienſis*, & adſtantes alii, ſe tantum non ſuffocatos judicaverint. Pyriten talem *Sulphur lapidoſum* Bauhinus appellat. Majorem etiam quantitatem pulveris, è *Pyritibus* dictis, iterum calcinavi, & *Sulphur* in iiſdem abundare, & *Odore*, & *Colore*, ſumme manifeſto, deprehendi. Ut ulteriùs procederem, calcinatis *Pyritibus*, & *Salibus* quibuſdam additis, *lixivium* apparavi, quod gallis additis in colorem *Nigro-purpureum* ſtatim vergebat, & brevi poſt *atramento* ſimillimum, quod aciditati *Sulphuris* in Pyritibus attribuo. *Lixivium* enim cum *Pyritibus* ſine ſalibus factum, cum gallis *purpuraſcebat.* Imo Sulphur & ſalia invicem commiſta, abſq; *Vitriolo*, colorem iſtum *atramentoſum* creare valent, & hac etiam aquâ *Sulphuratâ* vitriolum referente, alteri *Nobiliſſimi* Autoris, gallas, aut infuſionem earum ſimulanti oppoſita, perfici poſſit.

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

Hiſt. Font. Boll. l. 1. c. x.

De Aq. Min. p. 51.

Recipe *Pyritum prædictorum partes tres*, *Salium, Petræ, Communis, & Alcaliſati dicti* Sandever, *ana partem unam: calcinentur, F. Lixivium, & filtretur per chartam.*

Aqua Sulphurata *Autoris.*

Hæc aqua gallis commiſta, nictu oculi, inſtar atramenti evadit; quod à *ſulphure* & ſalibus *alcaliſatis*, quibus ſui generis, forſan *ferri* in Pyrite, *aciditas* ineſſe poſſit, ſine manifeſtâ *Vitrioli* aciditate, provenire exiſtimo. Non nego tamen quin *Vitrioli* etiam *immaturi* quiddam, in his *Pyritibus* latere queat, partibus quibuſdam aliis compoſitis, quas im-

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

impræſentiarum, ob alterius generis negotia, intelligere haud licet.

A nigro *colore argenti* Thermis *immerſi* Sulphur *probatur.*

Quinimò, quùm inde quod *Thermarum* aqua argentum *nigro* colore, non *luteo*, intingat, Sulphuris *nihil* ineſſe concludat; argumentum hoc ad *hominem* revertitur, & veritatem illuſtrat. Color enim quem *Sulphur* ſolutum argento, tractu ſaltem temporis, impertit, non tam *luteum* eſt, quam *Nigrum*, prout facile apparet injiciendo argenteam monetam quamlibet in *Sulphuris* decoctum cum vivæ *calcis* aquâ paratum, quod colorem reddit illi argenti iſtius quod *Balnei* Scatebris imponendum curaveram proximè æqualem, adeò ut diſcrimen vix ſentiatur; ne dicam luteum quiddam, *æream* potius quam *auream* naturam referens, in argento *Balnei* aqua tincto, haud ſecus ac a *Sulphure* ſoluto, primò evenire ſolet, haud raro obſervari. Teſtatur etiam *Frenchius* argentum in Sulphurati *Knaresburgenſium* Putei aquam injectum, primum *luteo* colore tingi, dein *nigro*; aurum autem ab eadem nequicquam mutatum. Idem in *Balneo* quodam apud Exteros notavit *Edvardus Browne*, Medd. *Loudinenſium* Coll. Reg. Soc. & Cenſor, *Thomæ* Equitis Aurati, & Medici haud ita pridem *Norvicenſis* Clariſſimi, filius πολύτροπος, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη——

Spadacren. Ebor. c. 14.

Peregrinat. Hiſt. *p.* 21. *fol.*

Et *Mores hominum multorum vidit*, & *Urbes*;

quod fricato *Turcæ* manibus nummo, dum è Cataractâ deſcendebant *Thermales* aquæ, momenti dimidio effectum conſpexit. Idem etiam argentum ultra pedis unius diſtantiam *Thermarum* halitu colore *aureo* infectum vidit. Porrò *Jordenus* argentum colore aureo tingendi vim *Bitumini* attribuit, quod *Sulphuri* intra *Bitumen* invento potius debetur. Argentum enim in aquam *Sulphuratam* quamlibet immerſum,

De Baln. *Nat. & Aq. Min. c.* 6.

merſum, primò *luteum*; brevi *nigrum*, dein verò *Nigerrimum* evadit. Quinet *aciculi* è mundo muliebri in *Thermas* deciduæ, ſubſidentes, & in fundo, poſt moram ſaltem aliquam ibidem, repertæ, & obſervatæ, maximam partem *nigræ*, parte vero aliqua *ſubaureæ* apparent. *Fumus* etiam, ſive *Vapor* à ſoluto ſulphure *aureus*, abs oleo *Vitrioli* & *Tartaro*, in *Tartaro Vitriolato* conficiendo, præcipue ſi majore ſolito proportione ingredientia coiverint, ortus, argentum à ſordibus purgatum, eodem colore quo *Thermalis* aqua, aut ejuſdem *Limus*, intingere obſervatur. Vaporibus etiam *Sulphureis*, atomis ſubtilibus, aut Effluviis, cum aqua miſtis, metalla *alba* tingendi facultatem *Frenchius* aſſignat.

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

ubi ſupra.

Nec quidem apud me extra omnem controverſiæ aleam ponitur, optimum, ſaltem *ſolum* ſulphuris præcipitatorem, *Acidum* exiſtere. Decocto enim Minerali iſto in aqua *Calcis vivæ*, liquor affuſo Spiritu Vitrioli, in *luteam* & albidiorem multo *conſiſtentiam* ſubitò mutatus, poſtea ſubſidens, non *Sulphur*, ſed *calcem vivam* præcipitavit. *Sulphur* itaq; majorem licet fætorem ediderit, non tamen ita manifeſtò præcipitatum, ac *oleo Tartari* apparuit; quod *Sulphur* proprio colore, ſine *lactea opacitate* permanente, præcipitatum dedit; unde obſervavi *Quod calcem vivam acidum aptè præcipitet, ſi una cum calce Sulphur fuerit decoctum; Sulphur autem ipſum decoctum ut prius, fixo ſale præcipitari melius: ubi veſtibus propriis, ſine albis, apparet; non tamen adeo fætere ut quod ab acido præcipitatur.* Notandum etiam S. *Cloſſeum*, in præparatione illa Lactis *Sulphuris*, quâ *viva calce* Sulphur aperitur, *Sulphur* dirigere præcipitandum *Urinâ*, quæ, ob innatum ſibi Tartarum, *Sulphur* deverberat. Et quidem quùm partes *acidæ*, & *non acidæ* in

Acidum *non eſt* ſolus *præcipitator Sulphuris.*

Obſervatio ad rem.

Vid. Schrod. *Pharmacop. in pr. Lac. Sulph.*

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

in *Sulphure* contineri, in ſequente capitulo traditum ſit; Alcali *acido*; & acida *non acidis*, opponuntur commodius. Apageſis itaq; poſitio iſta, *ſalia fixa ſulphuri ſolvendo, non verò præcipitando, idonea eſſe.*

Erroris *Cauſa.*

Erroris hujus ratio forſan inde petenda, quod *albicans* materia ab affuſo *acido* præcipitata, *parum* examinata, habebatur Sulphurea; *Si Sulphur*, inquit, *aquæ extinctionis calcis vivæ incoctum fuerit, aqua ea, non jam uti priùs, à ſalis fixi, ſed ab acidi affuſione, colorem album acquiret.* Jam vero, ut *albedinem* in Thermali aqua abs oleo *Tartari*, aut ſale aliquo *Volatili*, purè Salſo in eandem injecto, non à *Sulphure*, ſed a materiæ cujuſdam *lapideæ* præcipitatione provenire rectiſſimè autumet; ita in aqua extinctionis *calcis vivæ*, cui Sulphur iucoctum eſt, *albus* ille color, non Sulphuri, aut *lacti* ejus, ſed *calci* vivæ, ab *acido* Alcali in *calce* oppoſito præcipitatæ, veriſſime debetur. *Albedo* ſiquidem multum oritur à calce vivâ, quemadmodum præcipitati Teſtimonium abunde declarat, quod poſtquam parumper ſubſederit, ſeparatum & igne probatum, calx non *viva* jam, ſed *mortua* conſpicitur; commovetur autem potius Sulphur, agitatur, & inciditur, quàm præcipitatur ab *acido*, quod fætorem tetriorem creat, nunquam autem aptè præcipitat. Præcipitatio verò oleo *Tartari* effecta, quod *calcis* ſali, alcali analogo, unitur, & *ſulphuri* opponitur, manifeſtò eſt, & ſine teſte *Sulphurea.*

Non me latet in præparatione *Lactis ſulphuris ſuperius* memorata, Sulphur etiam *acido* præcipitari; imo *acidum* præcipitare, quod *acidum* diſſolvit; quod verò *ſalia fixa diſſolvant Sulphur, & non præcipitant*, illud eſt de quo meipſum dixi me habuiſſe, ſolicitum;

tum; ne dicam materiam ex aqua calcis cum ſulphure incocto, *fixo ſale* præcipitatum, affuſione prima *albedinem* induere; color autem *albus*, niſi miſtum agitetur fortiter, diù non moratur, ſed brevi, proprio colore, *ſulphur* deſcendit. *Acida* itaq; ſulphur ſolutum *præcipitant*; *fixa* vero *ſalia* Lixivialia *diſſolvunt*, & *præcipitant*. Nam *ſal Tartari*, & *Tartarum* ipſum, diſſolvunt *ſulphur*, oleum autem *Tartari* præcipitat; quod *Tartaro* etiam *Urinæ* innato ſuperius adſcripſimus; tametſi (fateor) *acido* intra *Alcali* contento facultatem tam *ſolvendi*, quam *præcipitandi* ſulphur, *quidam* attribuit; ut & *acido* in calce viva, ab igne contracto, vim peuetrandi *Sulphur* in aqua calcis decoctum, omninò aſſignat; quum aqua calcis, lacti bullienti copioſe affuſa, prædicti acidi ope coagulationem inducat.

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

Simpſon Zymolog. *Phyſic.* c. 9.

Porrò, ſi *Thermali* aquæ incoctum ſulphur, *luteo* colore illam non inficiat, nihil *ſulphuris* ineſſe inde *peſſime* arguitur. Color enim quem Sulphur diſſolutum, & diutius incoctum, aquæ impertit, non tam *luteus* eſt, quam *Lixivialis*, & *Rubeus*; ideoq; *Schroderus* regulam hanc tradit in præparando lacte ſulphuris; *quod poſtquam Sulphur, & Tartarum coiverint, debeant ebullire, donec omne ſulphur ſolutum ſit, liquorq; rubeus appareat.* Colorem tamen nòn nego à *Tartaro* intendi. *Cloſſeus* autem in alio præparandi modo, ubi, vice *Tartari*, *calcem vivam* uſurpat, quæ *rubeam* tincturam ex ſe nullam communicat, præcipit; *Coque donec partes tres aquæ ſint conſumptæ, ruboremq; liquor contraxerit inſtar Sanguinis, ex Sulphure diſſoluto.* Colorem vero aquæ calcis in qua *Sulphur* decoctum, & ſolutum eſt leviter, *luteum* quidem ſive *aureum* eſſe fateor, quum autem Sulphur aquæ *diutius* incoxerit, & *aquæ partes tres conſumptæ*

Argumentum Sulphuris *a* rubro *liquoris colore in quo diſſolvitur.*

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

ſumptæ fuerint, ruborem ſummum apparere, ut *Cloſſeus* affirmat. Porrò, aqua Calcis a floribus Sulphuris leviter incoctis colorem *aureum* evidenter acquiret, qui tamen argento, colorem primò *luteum*, dein *nigrum* affigit; quod in aquis etiam *Thermalibus* obſervatum, hoc tantum diſcrimine, quod *Thermalis* aquæ color, cui *Sulphur* diutius incoquitur, non *flavus* eſt, ſed *Lixivialis*, & vergens ad *rubedinem*, quod a ſale fixo procedere poteſt, haud ſecus ac in lacte Sulphuris *Tartarato* evenit. Jam verò, ſi lapis aliquis *calcarius*, aut aliquid *Calci vivæ* ſimile, in iiſdem lateret, idem color *aureus*, ut in aqua extrinctionis calcis vivæ cui Sulphur incoxit, appareret. Cùm autem ſal *fixus*, ſine *oalcario* lapide, aut calce aliqua *viva* Thermis inſit, color ejus non *luteus*, ſed potiùs, a *ſale fixo*, *rubeus* obſervatur. Quinet Sulphur in hoc liquore *rubeo* diſſolvi inde conſtat, quod argentum immerſum, haud ſecus ac in *Thermis* ipſis, colorem primò *luteum*, dein verò *nigrum* acquirat; *Sulphur* itaq; in iiſdem, licet non *veluti aquâ extinctionis calcis vivæ*; ſolvitur tamen ac a *ſale fixo*, aut *pure ſalſo*, ſolet diſſolvi. Et quidem dum de ſolvendi *Sulphuris* imperio certant *Alcalia* & *acida*, quidam hoc officium, his rejectis, *oleo* attribuunt. Imo *oleum*, ob unctuoſam ejuſdem naturam, Sulphur *Unicè* diſſolvere ſe ſæpius expertum *Frenchius* affirmat. Quicquid autem de *aqua Calcis* alii judicent, *fixum ſalem*, eundemque in *Thermis* Bathonenſibus, *Sulphur* aperire, inferius patebit.

Thermarum *aqua* Sulphur *diſſolvit.*

Thermis lapis Calcarius *non ineſt, nec aliquid* calci vivæ *ſimile.*

Spadacren.Ebor. c. 6. p. 61.

Willifius *vindicatus.*

Ex dictis conſtat, quàm injuſtè *Williſii*, Celeberrimi ſui Temporis practici, candori, *nigredinem* ſuam *Autor* glorioſulè affricuit, eo quod in *Tractatu*, quem

quem ſcripſit, de *Sanguinis incaleſcentiâ*, Sulphur *Thermarum* aquis incoctum ſolvi poſſe affirmaverit, quod *bilem* illi magis commovebat, quàm *amorem* conciliavit, quòd calcem vivam, aut Lapidem analogum, aquis *Thermalibus*, unà ſecum, *incautè* attribuerit. De hac autem re ulterius dicam, quod cum clariſſimus ille Vir, tum in Vivis, a *me* experimenti iſtius decoquendi *Sulphur* & *Antimonium* in Aquâ *Thermali* iterationem literis petierat, bene meminerim me quiddam utriuſq; poſt duas etiam filtrationes præcipitatum, & in vaſe a Sale fixo (quod adeſſe Autor ſuſpicatur) niſi qui in aquis reſideret, de cujus exiſtentia tunc temporis Autor noſter exhibuit ſe minus ſolicitum, immuni ſatis, decoctum, ad eundem tranſmiſiſſe. *Sulphur* autem præcipitatum, fateor, leviter ſolum decoctum, quantitati incocti Sulphuris comparatum, erat valde exiguum, adeo ut aquæ colorem immutare vix poterat; nonnihil tamen *Sulphuris* continere obſervavi; quod illorum, in quorum numero *Autor* noſter, notitiâ indignum non eſt, qui in aquis *Calcarium Lapidem*, aut, verbis propriis, *Terram quandam Calcineam* contineri affirmant, *Sulphur* tamen illas negant diſſolvere; iterumq; aſſerunt, *in aqua Calcis Sulphur diſſolvi*: Salem etiam *fixum* Sulphur diſſolvere *Autor* affirmat, negat tamen *Thermarum* aquam idem perficere, licet Sale etiam *fixo* illam abundare contendat: *neq; tamen Sal acidum*, inquit, *purum putum eſſe videtur, ſed idem cum Sale quodam Alcali combinatur. Etenim ſi aqua iſta ad ſiccitatem evaporetur, Sal quoddam fixioris naturæ in fundo vaſis reperietur, utpote quod ab affuſo quovis ſpiritu acido efferveſcit.*

De Sulphure Thermarum *Bathon.*

Contradictio.

Ad majorem rei certitudinem, *Nov.* XX. Anno Dom. 1685. *experimentum* iteravi, & ex *unciis duabus* aquæ Thermarum, cui Sulphur incoctum fuerat, ultra *granum*

Sulphur in Thermali *aqua iterato diſſolutum.*

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.* *num unum* Sulphuris Spiritu quodam *acido* præcipitatum inveni; *fixum* autem *Sal*, ex eadem quantitate *grana tria* præcipitavit. Quod Thermalis aqua illi *ſæpius* experto *Sulphur* non diſſolverit, (cujus tamen contrarium mihi *ſæpius* evenit, unde veriſſime *Hippocrates*, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερή) Erroris ſui cauſa videtur quod *exiguam* nimis aquæ quantitatem, *leviter* decoxerit, quæ Salem *fixum*, ea quantitate, quæ ad *multum* Sulphuris ſolvendum requiritur non contineret, cum *libra una* Aquæ Thermalis, Salis utriuſque *Grana tria* vix comprehendat. *Vid.* Obſ. 67, *&c.* Thermarum autem Salis *Lixivium*, in quo augetur *Salis* quantitas, additum, Sulphur *Aqua* ipſa potentius diſſolvit. Neq; mirum videatur *Thermales* aquas Sulphur diſſolvere, cum *Alcalia*, ſive *fixa* Salia, in iiſdem *prædominentur*, quæ Sulphur, ex ejuſdem mente, *propriè* diſſolvunt. Si vero Sal *acidum*, aut *aluminoſum* quoddam, in Thermis *præpolleret*, ut *præfractè* nimis & *temerè*, ne quid dicam *graviùs*, Autor ſtatuit, tum ſulphuri *ſolvendo* ineptas, ad *præcipitandum* tamen aptas eſſe, lubens concederem. Imo *fixorum* Salium tantam copiam *Thermis* eo fine puto præcipuè *divinitùs* conceſſam, ut Sulphur, illorum ope, facilius ſolvatur; & cum, *ſi quando Sulphur in aquis Thermarum ſolutum eſſe videatur, erroris occaſionem eſſe Autor arbitratur, quod decoctio in vaſe facta fuerat, in quo quum decoctiones fieri ſolent, aliquando forte Sal fixum ei incoctum fuerit; ita ut ſolutio ſulphuris à portiunculâ ſalis fixi, quo vas illud imbutum erat, perficiatur*; rogo, ſi ad ſulphur ſolvendum tantarum virium *fixi Salis portiuncula* exiſtat, an iſtius *Salis fixi quantitas*, quam in Thermalibus aquis contineri, & proportione Salibus cæteris tam *longe* antecedere, *Obſervationes* evincunt; & ipſe etiam faſſus eſt, poſtquam Epiſtolam meam ad Dn. E. G. Typis mandatam, *Vid.* Obſerv.ⁿ *Miſcellan.*

ſui

ante *Tractatus* ſui impreſſionem, in manus ejus tradideram, ad ejuſdem Sulphuris *ſolutionem* minùs valeat? *De Sulphure Thermarum Bathon.*

Confiteor inſuper *Magiſterium* album inſipidum, aut pulverem impalbabilem Sale *Tartari*, aut alio quovis analogo, aut *pure* Salſo, aquæ affuſi, in fundo vaſis obſervatum, *Sulphureum* non eſſe, multo minus *aluminoſum*, ſed potius *lapideum*, quod *Thermis* commiſtum *fermentationem* promovet, ut ſupra eſt dictum, & *alias* plenius reſtat dicendum, quum ad *Hypotheſin noſtram, de Thermarum calore*, ſuo loco, pervenerim. Alterationem Mineralis aquæ *Lacteam*, & pulverem inſipidum, Oleo *Tartari* præcipitatum, memoratum ſupra, in aquis *Scarburgenſibus*, & puteo Sulphureo *Knaresburgenſi*, obſervavit *Simpſonius*, quem pulverem *alumnioſum* eſſe ſtatuit. Quantum autem an aliquid *Aluminis* aquæ iſtæ in ſe contineant, quod *Simpſonius*, ſententiæ ſuæ tenax, ubiq; affirmat, Doctiſſimo Viro *Roberto Wittio*, M. D. & Medico dum in vivis, celeberrimo, (de quo in ſequenti Capite plura occurrunt) cujus erat Provincia, determinandum reliqui. Hoc autem addo, pulvere in *Thermis* Bathonenſibus apparente ſimili, quod præcipitatum erat, *aluminoſum* non fuiſſe, ex autopſiâ & teſtimonio Medicorum Clariſſimorum qui pulverem viderunt, & Ornatiſſimo *Scarburgio*, præ cæteris, notiſſimum. Neq; *alumen* in auſtralibus, aut occidentalibus *Angliæ* plagis inveniri, unquam inaudivi, quod in partibus magis *ſeptentrionalibus*, magis abundat.

Magiſterium inſipidum *eſt* lapideum. *Vid. Obſ.* 81, 82.

Simile alibi obſervatum

Hydrolog. *Chym. paſſim.*

Tent. Hydrolog. *p.* 118.

Non Aluminoſum.

At vero, ne quiſquam me hac de re ſiniſtrè intelligat, aſſertionem fateor hanc huic *baſi* inniti, *pulverem albiſſimum ex aquis* Thermalibus Tartari Oleo *præcipitatum, eundem prorſus eſſe cum illo, quem aliquando obſervaveram, per decubitum ſponte præcipitatum*; dum

De Sulphure Thermarum Bathon.

plures aquæ cados evaporarem, & apud me jam eſt, minus *album* autem & Tenuem, qui aquæ fontanæ incoctus, aqua per chartam trajecta, Oleo *Tartari* præcipitatur, non ſecus ac iſte qui *Thermarum* aquis continetur, & *albiſſimus* eſt. Sin autem aliquis pulverem hunc *Salinum* reputaverit, & forſan *aluminoſum*, conſideret oportet, quomodo *Sal illud*, aut quicquid *aliud* eſſentiali ſua proprietate nudatum, ſaporem *Salſo-auſterum* nullo alio admiſto, tam cito amittat, ut inter coquendum ſolum *inſipidum* reddatur. *Nullo alio admiſto*, dixi; Nam nonnulla, & ſpeciatim *Aqua Calcis* Salia miſta, reddunt *inſipida*; de qua *Zuelferus*: *quinetiam huic aquæ recenti Salia volatilia jungerem, moxq; vidi effectum ſc. Salium dictorum totalem deſtructionem, & eorum in calcem, vel pulverem inſipidum indiſſolubilem, omni odore, & Sapore privatum, igniſq; violentiam in poſterum ſtrenuè ſuſtinentem, converſionem.* Hîc vero *Thermalis* aqua, dum decoquitur, ſponte pulverem *inſipidum*, qui Salis ideam nunquam induit, fundo vaſis & lateribus apponere ſolet, quem eundem cum illo Oleo *Tartari* ex aqua ipſa præcipitato, omnino judicamus. Negare interim non poſſum quin Salis nomen *non Salino*, ſive alicui quod Salſum *nunquam* fuit, *Saccharo* nimirum, aliiſq;, tribuamus *Catachreſticè*, quæ in aliis quibuſdam proprietatibus cum *Sale* communicant. *Alumen* novi in fontana aqua ſolutum, filtrata aqua, & Sale Oleo *Tartari* præcipitato, ſaporem Salſum *diminutim* poſſidere, tantum autem auſteritatis & ſtipticitatis remanebit, quantum ad naturam *Salis* indicandam ſufficiat.

Vid. Obſ. 83.

Vid. Obſ. 82.

Not. in phar. mac. Aug.

Sal Catachreſticum.

Vid High- mor. *de Hyſt. & Hypochondr. paſs. Reſp. Epiſt. in fine.*

Addam ultimò, colorem *Lacteum* Oleo *Tartari* per deliquium inſtillato apparentem, a *Tartari* Oleo *partim*, *ſi non præcipue provenire.* Nam ſi aquæ Communi *Bathonienſi* (in qua nihil *Sulphuris*, Lapis autem *ſectilis*, & *Salis*

Color Lacteus partim *ab Oleo* Tartari.

Salis forſan perexiguum exiſtit) Oleum iſtud commiſceas, idem color *albus* apparet, & *nubecula* conſpicitur, quæ paulatim ſubſidens, in fundum ſe præcipitat, & coagulum abs *Olei* natura cum aqua *non* miſcendâ, oriundum videtur. Videtur etiam aqua *albedinem*, & opacitatem ſuam *Lacteam Tartaro* deliquium paſſo magnam partem, *partim* vero materiæ *lapideæ* ſive Lapidi ſectili præcipitato, in communi etiam *Civitatis* aqua, præcipue obſervato 18 Aug. 88. (de qua re videatur cap. 9. acceptam referre, cùm ex *Oleo* iſto alterius loci aquæ ſimpliciori, abſq; *Lapide* prædicto inſtillato, *idem* non eveniat. Hinc apparet quàm belle ab *Autore* noſtro ſit concluſum: *Ergo Thermas Bathonienſes Sale quodam indolis acidæ imprægnari manifeſtum eſt; quippe ſi Sal quodvis alcali, aut volatile pure Salſum aquis earum admiſceatur, præcipitatio mox in iiſdem excitabitur, eædemq; turbidæ, lacteæq; evadent.*

De *Sulphure* Thermarum *Bathon.*

Partim a materia Lapidea *procedit.*

Verba fere prima.

Lapſus in Limine *malum omen.*

CAP. VI.

De Acido *in Thermis.*

Capitis Summarium.

Acidum *principium* Primariò *Conſtituens.* Thermarum *aqua* primò *diſtillata non eſt* acida. *Acidi cujuſdam evaporati argumentum ab* ochra. *Vitrioli ab* Atramento. *Aqua Thermalis* frigida *coagulat lac. Non aqua diſtillata, ſed* reſidua. *Aciditas* complicata. *Partim a* Sulphure. *Non eſt ſuccus concretus, ſed* Vapor, *aut ſpiritus. Spirituales aquæ* Thermarum *partes vitrum penetrant obturatum. Reſponſio ad* Ryetium. *Acidi evaporati argumentum ab* Ochra. *Ab atramento.* Ryetii *obſervatio de analogia* Vitrioli, Aluminis, Sulphuris, & Nitri. *Acidum* inſitum, & adventitium. *Omnium* Balneorum *aqua cum gallis* & acido *purpuraſcit. Præcedentium Confirmatio. Domini* Furis *hiſtoria.* Metallicum *minerale* metalli *nihil continet. In arena Vitriolum* non ſolutum *haud manet. Experimento probatur. Experimento* alio *confirmatur. Inter arenam* novam & veterem *diſcrimen.* Ratio *diſcriminis.* Arenulæ *non ſunt* marcaſitæ. *Præcedentium illuſtratio. Aliud Experimentum. An* Alumen Naturale tingat cum gallis. *Controverſiæ finis.* Ochra *eſt* acida, & *forſan* Vitriolica. *Experimentum* aliud. *Naturalis* Vitrioli *Embryonati generatio. Cl.* Wittii *paragraphus, de Natura Salis* anomali. *Finis* Examinis.

Acidum *cur principium* primariò *conſtituens.*

PRincipiis *Thermarum* Conſtituentibus Primariò *Acidum* accenſui, quod *ſapore* & *halitu*, ut ſulphur *colore*, & *odore* ineſſe colligitur. Cum autem in Experimentis

perimentis quibuſdam circa *Balnei* contenta, glebulas quaſdam *acidas*, naturam *Vitriolicam* referentes valde, illamq; ſapientes, mihi experimentis aliis intento, obſervaſſe videar, in compoſitionem Aquarum *Thermalium* vitriolum, aliter quam *immaturum* forſan, & *minus* perfectum, admitti debere, illaſq; *partim* componere, temere non affirmo; quod ex vapore quodam *acido* nondum condenſato, potius quam in ſucco aliquo *concreto*, in ſalem evecto, conſtare videtur. Nihil autem *acidi* è Thermarum aqua diſtillationibus, quamvis *ſeriò* & *ſæpe* repetitis, elicere poteram. Aqua etiam à diſtillatione reſidua, diſtillata illa *ſalſa magis* & *acidior* evaſit. Idem in *ſpadana* aqua *Eboracenſi* obſervavit *Frenchius*; & Ingenioſi *Pariſienſes* Philoſophi in *Aqua Vinoſa* diſtillata Balnei *Vic le compte*, in *Auvernia*; item in aqua *Spadana* Germanica; ubi *diſtillando* nihil *acidi* in aquis iſtis obſervare poterat.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Aqua primo diſtillata *non eſt* acida. *Vid.* Obſ. 53.

Spadacr. Eb. c. 7. *p.* 67.

Aq. Min. Gall. *Ex. p.* 63, 64, 103.

Nec mirum videatur quod *acidum* in Aquarum *Thermalium* contentis non appareat; Nam *volatile* quùm ſit, & *vaporoſum*, halitu conſumitur, & *vaporando*, in aerem, ubi forte concreſcit, emiſſum, pro tempore amittitur, & omninò licet diſpareat, *mali* tamen cujuſdam *genii*, aut ſpiritus inſtar, annulos *ferreos*, & clathra feneſtrarum *ferrea*, in aſcenſu corrodit, quemadmodum *capite* ſecundo notatum, ubi de *acido* in aquis Thermalibus traduntur plura.

Et quidem cujuſnam generis *acidum* ſit impræſentiarum determinare haud libet. Sulphur & ſalem Thermis *Bathonicis*, iiſdemq; *aciditatem* ineſſe dictum eſt ſuperius; utriuſque *aciditatem* ſpiritus *acidi* inde extracti ſatis arguunt. *Sulphuris* & *communis* ſalis *aciditas* è præcedentibus apparet, & in ſequentibus ulterius

Acidum *in Thermis* complicatum.

Ec *Acido* in Thermis *Bathon.*

De Therm. l. 5. c. 11.

ulterius probabitur. Addo *acidum* nitro & *alumini* ineſſe, aquaſq; medicatas inde *acidas* reddi: *Acidus ſapor*, inquit, *Baccius*, *haud proprius atramentoſæ aquæ eſt. Nam multæ ſunt acidæ ex aliqua alia miſtura, ſicut Albulæ, quæ Aluminoſæ ſunt, & multæ acidæ in Puteolano Nitroſæ.* Vitrioli itaq; nomen, utpote magis notabile, pro quovis *acido*, hactenus etiam & inpoſterum uſurpatum, non ita ad ipſum *Vitrioli* ſalem acidum, aut *aciditatom* potius, reſtrictum velim, ut alterius generis *aciditatem* omnino excludat. Nobis enim ſufficit, ſi *acidum* ſit in *Thermis*, licet ſale *acidoſalſo*, (quod tamen, *rite* intellectnm, non negamus) non imbuantur, à quocunq; genere, fonte, aut proſapia, *aciditas* proveniat, quæ in *vapore* quodam, aut ſubſtantia *ſpirituali* primariò, potiùs quam in *ſale*, aut ſucco aliquo *concreto*, ante ſalis *Alcali* & *Acidi* congreſſum, & inchoatam *fermentationem*, conſiſtere videtur.

Non eſt ſuccus *concretus, ſed* vapor *aut ſpiritus. Vid. cap. 9.*

De Baln. *Nat. & Aq. Min. c. 15.*

Porrò de hac re audi Doctiſſimum *Jordenum* ita differentem: *Miſcetur etiam in aquis medicatis, ſubſtantia quædam ſpiritualis a Mineralibus dum generantur, & in ſolutis principiis exiſtunt, proveniens, aquâ ſubſtantias illas ſpirituales tranſeunte, & præſertim ſi fuerit actu calida; calore enim ad imbibendum magis apta redditur, Et eodem calore attenuata, corpuſcula plura continere poteſt, quam cum frigida extiterit, ut in Urina apparet, quæ niſi frigida, contenta, ſive ſedimentum, non deponit. Spirituales hæ ſubſtantiæ, in Balneis, niſi ab effectis, ægre obſervantur; ſedimentum enim nullum poſt evaporationem relinquunt, & in ſublimatione, ac aqua ipſa, ſunt æque volatiles; neq; iiſdem augetur aquarum pondus, nec odor ſaporve alteratur multum, niſi magna quantitate in aqua exiſtunt. Nulla itaq; certior explorandi via, an aquis inſint, quam ab*

effectis

effectis reperitur. Idem, puto, de *vapore* aut *ſpirituali* ſubſtantia *Acidi* dicendum, quæ in ſedimento, ſapore, aut ſubſtantia viſibili in Aquis, *obſcure* ſe prodens, in *effectis* planius occurrit, & *exhalando* evaporat.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Quod verò ſubſtantia *ſpiritualis*, aut Vapor *acidus* ſapore percipiatur, & Aquæ in Thermis *Bathonicis* pondus etiam addat, ut ex Obſervationibus *Hydroſtaticis* evidenter apparet, *corpoream* inde eſſe, & majori ſolito quantitate *Thermis* ineſſe, merito colligitur, licet magnam partem poſtea *evaporet.* Imo notatu dignum eſt in *vitro globoſo* longioris colli, inſtar *calami Scriptorii*, propter hujuſce rei experimentum *de induſtria* parato, *Thermarum* aquis Calidiſſimis pleno, obturato ſubere, & cera obſignato, *ſpirituales* hæ ſubſtantiæ ad ſenſum vaporantes, vitri collum *tres digitos*, aerem ſi excipias, *vacuum* relinquent. Quando ad *frigiditatis* ſtatum aqua devenerit, & ponderata fuerit *frigida*, infra pondus *calidæ* frigida ſubſidebit. Scio *communem* aquam igne calefactam, ſimili prorſus modo, in vitro obturato, *ſubſidere* frigidam, quemadmodum *Obſervatione* 89, & Notâ ſubſequente, relatum; diſcrimen tamen hinc apparet, quod Communis aqua vix dimidia ad *Thermalem* quantitate evaporet, & in *Thermali* partes medicatæ *exhalent*, quod de Communi, ubi non ſunt, dici non poteſt. Quod autem particulæ avolantes *acidæ* ſint inde conſtat, quod, iiſdem amiſſis, aqua *Thermalis* cum gallis *non* purpuraſcit, neq; diutius ſervata *frigida*, lac coagulat, quum aqua diu non ſervata *utrumq;* perficiat. Subſtantiis hiſce ſpiritualibus *Thermalium* aquarum *penetrandi* vim, magnam partem, tribuendam exiſtimo, quæ *ſubtiles* adeo ſunt, ut ipſum *vitrum* penetrant, illudq; ſumma cura occluſum, aut

Subſtantia ſpiritualis in Thermis *abundat.*

Vid. Obſ. Hydroſtat.

Vitrum *penetrat obturatum.*

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Spadacr. Ebor. *c.* 7. *p.* 67.

aut ſubere obturatum, *pertranſire* ſolent; quemadmodum in *Spadanâ* aqua *Knaresburgenſi* obſervavit *Frenchius*; ideoq; qui *penetrationem* deſiderant, aquam *calidiſſimam* potare debent, ut *ſuo loco* dicendum reſtat.

Font. Spad. *deſcrip*. (Ryetio *interprete*) *c.* 2.

Gæringus *&* Ryetius *refutati.*

Neq; me movet quod in contrarium ſtatuit Philippus *Gæringus*, *quod Spadanâ aqua tranſlatâ*, *& majoris ponderis reddatur*, *& menſura minuatur*, *ob ſpiritus defectum in hominibus vitali analogum*, *quo amiſſo*, *Cadaver aquæ ponderoſius redditur*, quod *Ryetius* quoq; obſervatione *ſecunda* poſtea confirmavit. Nam dum *vita* manet, corpus inſpirato aere inflatum ponderi renititur; unde *veſicæ*, aere plenæ, *natantibus* ſuppoſitæ, corpus *vivum* tantum, non *Cadaver*, elevant. Levitas itaq; viſa, ſi qua fuerit, potiùs *aeri* inſpirato, & intra *vivi* corpus contento, quam *ſpiritibus* aliquibus, ut vocantur, *vitalibus*, niſi quatenus *aere* partim conſtantibus debetur; quod aquis mineralibus, præſertim *frigidis*, ob reſpirationis defectum, competere non poteſt. Porrò, ſi ſpiritus dicti *ſubſtantiales* fuerint, & *ſpirituales*, ſive activæ *magis* aquarum particulæ, his amiſſis, neceſſe eſt ut una cum menſura, *pondus* etiam minuatur; aliter abſurde ſatis ſequeretur, *minorem ejuſdem aquæ quantitatem pondere*, *majorem excedere*; & ſpiritus modò memoratos, neſcio quos, *momenti* parum in ſe continere, quùm *ſubſtantiales* non fuerint; Spadanamq; aquam, tàm *cum*, quàm *ſine*, ſpiritibus, *ejuſdem* virtutis, & efficaciæ exiſtere, quùm per tranſlationem *nihil* amittatur; imo *majori* forſan, eo quòd *aliquid* (de quo ipſi viderint) inter transferendum accedat, quod *Cadaveris* hujus aquæ *pondus* auget.

Quin-

Quinetiam *acidum* in Thermis exhalare *inde* arguitur quod Terra quædam *Lutea*, ſive *ochra*, cum *Balnei* halitibus copioſius aſcendat, ibiq; magis appareat, ubi *halitus* opponitur, ut alibi eſt dictum. *Ochram* autem hanc Terram *acidi* judicandam eſſe cenſeo in eaq; *acidum* nidulari, ac in Luto *Sulphur*, quæ non adeo eſt *inſipida*, ut acorem omnem excludat, cùm colorem cum *gallis* nigriorem conciliat, & *aſtringens* exiſtat, ut in ſequentibus clarius apparebit. Jam vero, etſi non ita facile ſit rationem aſſignare, cur *acidum*, ac *Ochra*, non ſit æque *oculis* ſubjectum, aut *Ochram* reddat magis *acidam*; attamen ſi ſupponamus non in *ſucco concreto*, ſed *ſolutis principiis* immaturum adeſſe, per *halitum*, tenellum exiſtens, & *vapore* ſolum conſtans, tranſeat facilius, nec in *conſiſtentiam* coire, ſed halitibus *magnam* partem evaporare poſſit. Et quidem cùm inter principia *Thermarum* ſalina ſit *hoc* diſcriminis, quod *alcaliſatus* ſal & *Nitrum* ſint in *ſucco* concreto, *acidum* autem in *halitu* ſolum, aut vapore *nondum* condenſato, ſive in *ſuccum* redacto, neceſſum videbatur ut principium *Activum*, motu, ſubtilitate, & penetratione *Paſſivis* præpolleret, quod halitum potius *ſpiritualem*, aut vaporem quendam *acidum*, quam ſuccum aliquem inſpiſſatum, aut *concretum* ſalem, poſtulare videtur. Eo tamen non inficias cum ſale alcali *acidum* congrediens, *ſalem* aliquem *acido-ſalſum* poſtea efficere, ut in *Tartaro Vitriolato*, ex *Autoris* mente, luculentius apparet; aciditatem verò *primariò* aliunde provenire, & in ſale *Alcali*, per modum *affuſionis* agere, capite *Nono* docebitur.

De Acido in Thermis Bathon.

Evaporantis Acidi argumentum ab ochra.

Sal acido-ſalſum in Thermis quando fit

Vid. Cap. 9.

Porrò commune *Vitriolum* evaporare aptum eſſe *Atramentum* confirmat; quod *aeri* expoſitum, *tectum* licet, mole tamen ſua ſenſim *minuitur*; & tandem

Ab atramento.

De *Acido* in Thermis *Bathon.* *evaneſcit*, niſi ſalis & gallarum particulæ avolare intentes, invicem implicitæ, *Mucorem* crearent, qui fæcum ſuperiorum, ſive *Capitis* vocati in cereviſiâ, more, *atramenti* ſuperficiem obducens, *decrementum* ſiſtit. Idem in *gallarum* infuſione, & *gallis* ipſis pulveratis obſervavit Nobiliſſimus *Boyleus*, ideoque infuſionem *recentem*, & pulverem *non* vetuſtum, in experimentis ſuis, uſurpare ſolet. *Thermas* autem ſi ab *Antlia* ſumatur aqua omnem *aciditatem* vaporando non amittere, hinc apparet; quod aqua *Thermarum* frigida coagulet lac, ut ex *Obſervatione* LXXX intelligere licet. Imo à libris *octo* ad *unam* deſtillatâ *Thermarum* aquâ, *quarta* libræ pars lac coagulat, cum aquæ in recipiente libra *una* nihil tale effectum reddet; quod ab *acidi* cujuſdam, forſan *ſulphuris*, aciditate procedit, ſale *ſulphureo* in fundo remanente. Nam ſal *albiſſimum* & depuratum, in quo nihil deeſſe videtur præter *Sulphur*, non ut aqua coagulat; Sal verò *minus* albus & impurior, ante calcinationem, quâ *Sulphur* antiquum abſumitur, & *novum* dari non apparet, in aqua *Thermarum* ſolutus, & lacte commiſtus, lac *ſchiſtum* efficiet. *Frenchius* etiam in Mineralium *omnium* ſolutis principiis naturam *ſulphureæ* aciditatis quiddam in meliorem *fermentationem*, & in *perfectum* ſtatum digeſtionem paraviſſe affirmat. Et Bauhinus: *Nonnullæ aquæ admodum ſulphuratæ, quæ ſunt ſiccæ, & Stypticæ, verrunt, eroduntq; nimis, propter aciditatem nimis abundantem, ac minus tuto propterea uſurpantur, quod idem in atramentoſis continget aquis, cinereiſq;, & calcinatis.* Imò ex *ſulphure* communi ſolo, ſalem cryſtallinum, ſaporis nonnihil *Vitriolati* formari poſſe, *Autor* quidam *Nobilis*, experientia propria edoctus, teſtatur. Quinet è *marcaſitis* quibuſdam in *Anglia* repertis non parum

De Aq. Min. Sect. 4. *N.* 2. *p.* 35.

Aciditas *partim* à ſulphure.

Spadacr. Eb. c. 16.

Hiſt. Font. Boll. *l.* 2. *c.* 1.

De Aq. Min. p. 93.

parum ſulphuris, *ſulphuri* communi haud diſſimilis, *idem* obtinuit.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Porrò in ipſius *ſulphuris* minerâ *Vitriolum*, *Alumen*, & *Nitrum* latere, *Ryetius* teſtatur: *Sulphuris autem minera*, inquit, *omnis, impura eſt, & chalcanthi, aluminis, & Nitri particeps, ut re ipſa, ſingulis horis conſpicimus. Solent enim ii qui ſuccos minerales excoquunt, hunc obſervare ordinem. Primum ignis vi, ex ipſa ſulphuris Minera, pinguiorem & aeream partem, quæ purum* Sulphur *eſt, extrahunt. Terram autem reliquam ſulphuris hic ab ipſis appellatam, Solis radiis, & pluviæ, in area depurata, per aliquod tempus exponunt, deinde hanc aqua perfundunt, & factum per macerationem veluti lixivium igne decoquunt, & in certas formas congelatam reducunt, atq; efficitur* atramentum Sutorium *ſatis bonum. Relictam autem poſt factum atramentum ſubſidentem Terram iterum aeri exponunt, & brevi poſt tempore, adjecta humana Urina, facta aliqua cum hac maceratione, colatum liquorem in maſſas excoquunt, & verum inde proveniſſe* Alumen *conſpicitur. Quod ſi quarto, id quod etiamnum inſtar fæcum ſubſidet, torrere velint, & aqua ſimplici macerare, Extractam filtratione aquam in verum & legitimum* Nitrum *coquere poterant.* Quinet Pantaleon Keller Illuſtriſſimi Ducis Wirtemburgenſis chymicus, tradente Bauhino, addebat ſe *in Marcaſita una inveniſſe omnis generis metallica, Sulphur, Sal, Vitriolum, Alumen, Ferrum, Plumbum, Argentum, Cuprum, & lapides Lazuli colore, verum ſeparari non poſſe.* Notandum verò *aciditatem* ut dictum, ultimò aſcendere; hinc Jordenus: *Spiritus vini in diſtillationibus certò primum aſcendit, utpote aquæ vapore magis Volatilis, & optimus eſt; Spiritus autem acidus, qui in Sulphure, Vitriolo, Alumine, aut aceto exiſtit ulti-*

p. 98. *De aqua* Spadan. *Obſ.* 1.

Obſervatio Ryetii.

Kelleri.

*De Therm.*Boll. *l.* 1. *c.* 1.

De Baln.Nat.& Aq. Min. c. 7. *in fine.*

Vid. Cap. 2.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

mò elevatur, & quo majori copia diſtillatur aqua, eo aqua diſtillata acidior evadit, & quæ reſtat magis adhuc acida remanebit. Nec aliundè quam ab aciditate provenire poteſt quod *Thermarum* aqua *Calida*, aut recenter frigida, bullienti lacti affuſa, aut cum eodem alitercunq; miſta, ignis ope, coagulum efficiat, & hac in re cum *Acidulis* conveniat; nam quaſdam aquas medicatas *Thermas* eſſe & *Acidulas*, evidenter apparet, de quo alibi ſuſius egimus, ut de lacte à *Thermarum* aquà coagulato *Capite* 2 in fine. Porrò, *Acidum* diſtinguo in *Inſitum*, & *Adventitium*, ſive *innatum*, & *ſuperinductum*; acidum *inſitum* dico ad *generationem* Mineralium apud locum plurimum conferre: *Adventitium* verò ad *deſtructionem*, & caloris *gradum* in *Thermis* neceſſariò requiri, ut latius *Capite* Nono dicendum reſtat, ubi de natura, & modo *Fermentationis Corruptivæ*, & viribus in excitando in Thermis *calore*, de induſtria tractabimus.

Vid. c. 9.

Omnium Balneorum *aqua tincturam cùm gallis* purpuream *exhibet ab* acido.

Et quidem ut artificium colore *aureo* tingendi vulgare hic prætercam (de quo in ſuperiori capite ſatis dictum) quod *ſpumam* etiam & ſalem *armoniacum* attinet, utpote parum momenti in ſe complectentia; *Vitriolum* in *Crucis* Balneo, & *calido* negat *Autor*, eo quod *gallæ tuſæ*, & *iiſdem infuſæ*, *neq; purpureum colorem, neq; nigrum creabant.* Quantum autem *veritatis* in ſe contineat hæc *aſſertio*, cuivis apparet, qui *experimenti* adeo facilis laborem ſubibit; quod ſi unquam tentaverat, *gallas* ejus aut *viſum* in culpa fuiſſe ſuſpicor, quod colorem *purpureum* permanentem, & *vividum* minus obſervaverit. Quibus *Teſtimonium* addo, & experientiam clariſſimorum Virorum Domini *Edvardi Greaveſii* Baronetti, & *Nathanaelis Highmori*, M. D. qui *ambo* cum

Vid. Obſ. *chr. præcipue:* Obſ. 21.

cum gallis experti ſunt, & in Crucis Calidiq; *Balnei* aquis tincturam *mecum* unà viderunt. Cum Doctiſſimo *Greaveſio* obſervavi ulterius, quod cùm Antliæ Balnei *calidi* aquam, gallarum quantitate perexiguâ in aquæ Uncias Sex injectâ, colore *purpureo* tinctam ad ſatietatem uſq; notaveramus, & gallarum aquam *atramentoſam* abjeceramus, ut ad alia experimenta procedere liceret, ejuſdem *Balnei* aqua clara, eodem tempore cum præcedente ab àntlia advecta, frigidior tamen multo, ad eluendum vitrum caſu injecta, *purpuram* indueret, quam *infuſionis* prioris particulis, circa vitrum manentibus retulit acceptam.

De Acido in Thermis *Bathon.*

Prædictis etiam quid *roboris* accedit, quod licet *quercûs* folia, niſi in eadem diutius macerata, *Regalis* Balnei aquæ colorem *parum* alterent, *ſecamenta* tamen aut *cortex* ejuſdem interior, in Omnium *Balneorum* aqua, colorem reddunt gallis additis, *magis purpureum*; *Regalis* verò Balnei aqua tingat *ſaturatius*, ut in omnibus experimentis fieri aſſolet. Idem etiam accidit à Seminibus *Sumach* contuſis & infuſis; *balauſtiis* autem injectis evidentiſſime; adeo ut cujuſcunque generis *Thermarum* aquæ gallarum portiuncula immiſta, ſi aqua fuerit calida, in *purpuram* mutetur ilico; color autem, quàm qui Secamentis *quercinis* efficitur, citius decreſcit, & à vigore priſtino celerius remittit. Quibus addo quod cum *moles* lignea, in *Regalis* Balnei medio, annis retro XXIV, *Henrico Chapman* Prætore, fuerat erecta, Tigna *quercina* optimo *robore* conſtantia, in Balnei fundo ad *Crucis* dictæ baſin conſtituendam jacta, colorem *Thermalibus* aquis adeò *nigrum* induxerunt, ut provectioris ætatis *medicus*, qui à multis annis locum incoluiſſet,

Confirmatio præcedentium.

Sam. Bave, *M. D.*

Ee *Acido* in Thermis *Bathon.*

coluiſſet, *cauſam* non advertens, *Thermas valde conturbatas*, *virtute omni ſpoliatas fuiſſe*, & *inutiles redditas affirmaverit.* Idem etiam apud *Crucis* Balneum obſervavi, in *Marmoreâ* mole magnifica *Drummondianâ*, erigendâ ſecundo die Auguſti, A. D. MDCLXXXVIII, *Benjamino Baber* Prætore ſecundùm; de quâ fabricâ vide plura *Capite* X, in quo ejuſdem *Iconem* exhibuimus.

His ita ſe habentibus *Regali* Balneo acidum (forſan *Vitriolicum*) concedere *non* injurium exiſtimo; reliquis autem *Balneis* denegare *injuſtum*, quùm iiſdem evidentiis ab illorum ſingulo appetatur jus. Experimenti itaque hujus veritate in dubium vocatâ, ſuſpicio in cætera cadat haud immerito; *Fabulæ* enim non illepidæ apud *Academicos* olim memini de *Domino* Fure, Et

D. Furis *Hiſtoria.*

Quid facient Domini, audent cùm talia Fures? quem in Tabernis *librariis* valde occupatum, *debitorum* libro eo *nomine* erat ſolitum inſcribere; quicunque autem ἐν αὐτοφώρῳ *unicâ* tantum vice deprehenſus fuerat, *teſſeram* totam cognoſcebat, & pretio ſoluto *abſtergebat*, hoc jure, quod qui *ſemel* hoc nomine *Teſtibus* damnaretur, quinquies, *decies*, aut vigeſies antea poſſit idem perpetrare. Merito itaq; Totalis Summa ab eodem exigenda. Et quidem in aquis licet, ubi color atropurpureus cum gallis apparet, *vitriolum* non ſit; *acidi* tamen aliquid adeſſe poteſt, quùm *acida rubedinem peculiari quidam modo conciliare* obſerventur, ut Jordenus annotavit. Idem etiam colorem *Cærulum*, qui poſtea *vireſcit*, alcalibus attribuit, de qua re *Capite* quarto latius diſſeruimus.

DeBaln. *Nat.* & *Aq. Min. c.* 15.

Metallicum *minerale* metalli *nihil continet.*

Mineram *metallicam* ita dictam, nihil *metalli* in ſe complectitur. Lapis enim eſt quem **Freeſtone** appellamus, ut in *præcedentibus* obſervatum; & ſi hic

ſit

ſit adeo facile in *Vitriolum* tranſmutatus, mirum videatur quod ædificia plurima eodem lapide extructa, *vitriolica* non ſint, quæ, aerem longo ſatis tempore experta, adhuc tamen in *Vitriolum* non *commigrant*. Neque *Balnei* Sabulum, in quo *mineram* hanc *metallicam* latere affirmat, *Soli* aut *aeri* diutius expoſitum, aliter *efferveſcit*, quam arena quælibet alia, *Solis* aut *Ignis* radiis expoſita, *fervere* obſervatur, Cum *mineralibus* interim *metalla* conſundere, haud artis eſt; & ſi *metalli* minera in Thermis ſit, iſtius loci *incolis* præcipue *gratiſſimum* præſtabit, ſi quale ſit, *metallum* (& potiſſimùm REGI, ſi *Aurum* fuerit quod *Argentum* tinget,) *Orbi* exhibuerit. Nos vero *Mineralium* ſolum *mineram* ibidem agnovimus, ut infra *Capite* nono clarius apparebit. *Rubricam* autem ferri Matrem, in *arena* obſervatam, ad mineram *metallicam* haud pertinere exiſtimo. De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Arenam à Scatebris ad *antlias* eructatam, quod attinet, in quo *Vitriolum* ſupponitur *non* ſolutum manere, ut dictum eſt ſuperiùs; ſi alia argumenta *Acida* adeſſe non ſuaderent, de hoc Jure dicam, illum, qui huic ſolum innititur, fabricam tantum *arenæ* ſuperſtruere. Colorem autem *purpureum* ab arena cum gallarum infuſione miſta emergentem, à *Vitrioli* ſale non ſoluto *minimè* oriri, experimento hoc videtur probabile. In ſupra dictis obſervaveram *Thermarum* arenam, acido quovis menſtruo in tantum corrodi poſſe, ut *diutius* non fermentet, ſed in Vitri fundo jaceat immota; arenæ autem *huic* aquâ communi affuſâ, purpureus color vividus apparuit; quum probabile *haud* ſit ſalini aliquid reſtare poſſe, poſt totidem affuſiones, quæ ad *Caſtrandam arenam* neceſſario requiruntur, imo pene dixiſſem impoſſibile. Obſervatu etiam dignum, infuſionem *acidam* non fuiſſe, *In Arena Vitriolum non ſolutum haud manet. Vid. Obſ. 92, 13.* Experimento *probatur.*

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

fuiſſe, nec à ſapore communi aut *naturali* alteratam. Notandum etiam ulterius quod ab Horarum aliquot ſpacio particulæ *purpureæ* floccos æmulantes, præcipitarent ſe ſponte, unde ſeparatio manifeſta inſequuta eſt, aqua etiam ad colorem *priſtinum* revertebatur, & *floccida* materia in fundo ſubſidebat, quæ, aquâ per chartam trajectâ, examini ſubjecta, inſipida apparuit, & nihil *Vitrioli* in ſe continebat.

Experimento alio *confirmatur. Vid.Obſ.93*

Porrò, arenâ ad libram *unam ſemis* pondo calcinata, candente crucibulo, arena etiam adeò calidâ exiſtente, ut quando ſalia funduntur, arenam ipſam *candentem* effundi curavi, ſalinum autem *concretum* nihil obſervavi, quod certiſſime eveniret, ſi in arena Salis *fuſilis* remaneret *quicquam*, ut in aliis calcinationibus non raró obſervatum. Colorem itaque *purpureum* opinor modo memoratum ab ochra *fere* inſipida, *aſtringente* tamen, & *minus* acida, potius procedere, de qua *Fallopius* plura tradidit, quæ aeri expoſita, *aridior* multo evadit, quàm quùm è balneo proveniret, quod inter arenam *novam* & *Veterem* diſcrimen quoddam ponat (ochra enim ipſa *diutius* infuſa liquorem *nigriorem* multo reddit, ut ſtatim dicetur) in arena autem *Veteri* acidum ochræ impreſſum omnino non evaporat, ſed, humiditatibus abſumptis, impreſſio *ochræ* acida ſiccitatis quaſi vi *unita*, apertius multò ſe exerit, & fortior exiſtit. Non nego tamen quin a ſalibus *acidis*, & forſan *Vitriolo*, primò quidem ſubterraneis mox vero in *aere* fluctuantibus, aciditas augeri poſſit, ſi arena aut ochra, aeri ubi acida fuerint diutius exponatur; hoc tamen ſuppoſito, quod in arena aut ochra eâ *quantitate* acidum adſit, quæ ad aereas particulas ſolicitandas recipiendaſq; *neceſſariò* requiritur, quemadmodum

De Metall. & Foſſilib. cap.35.

modum in capite quinto ubi de *magnetiſmo* diſſerui, dictum eſt ſuperius, & hoc modo *vitriolum* ex arenulis *disjunctis*, ac à pyrite quodam ſolido, *germinare* concedo. Aliter quomodo in *vitriolum arena converti poſſit ab aere*, nullus video, præſertim quum arena ab innatâ *ochræ* aciditate *acida* exiſtat.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Præcedentium Illuſtratio.

Ut quæ hactenus dicta ſunt clariora evadant: *Experimentum* non difficile eſt *Balnei* arenæ aquam calidam affundere, quæ paululum obſervata, aquam in *luteum* colorem ſeu *ſuccineum* mutabit. Cùm aqua bene ſaturata fuerit, illam infuſioni gallarum adde, colorq; atropurpureus ſtatim apparebit, in quâ miſturâ ſi chartam albiſſimam pauliſper *maceraveris*, quonam colore tincta fuerit ſtatim invenies. Jam vero, ſi infuſionem *frigeſcere* permittas, *ochra* præcipitabitur, aquamq; magis *luteam*, & *auſteram* relinquet, & tandem ſuper arenam ſubſidet, & decantando ſeparabitur. In arena autem *noviter* uſurpatâ, *idem* non apparet, in qua ochra humiditate nimiâ *impedita*, ſeipſam non oſtendit, ac quando *ſiccior* evaſerit, quæ *diutius* ſervata ſiccitate ſua *madorem* aquæ lubentius abſorbet: Adeò ut ex hoc *phænomeno* rationem non video, *vitrioli* exiſtentiam in *arena* concludere, aliter ac ad *ochram* hanc *aſtringentem* pertineat, quam à virtute *acidi* cujuſdam eidem impreſſa, qualitatem *tingentem* recipere exiſtimo. *Ochra* enim videtur, ut *alibi* eſt dictum, Terra *acidi*, in qua acidum ante exhalationem *immaturum* continetur, quemadmodum *Marga*, aut *Lutum* eſt Terra *Sulphuris*, cui minerale iſtud intimius adhæret. Quodq; materia hæc *lutea* alterationem procuret, ulterius apparet. Nam ſi arenæ remanenti *prius* decantatæ, *ochrâ* abjectâ, aqua calida *iterum* affundatur, & *ſecunda* infuſio gallarum *infuſioni* fuerit adjecta, coloris *nulla*

Aliud experimentum.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

mutatio inſequitur; quibus accedit *ochram* ipſam parumper aſſervatam, & cum gallarum infuſione miſtam liquorem in *nigricantem* colorem brevi mutaturam.

Gulielmi Simpſoni, *M. D.*

Controverſiam finiam, *Obſervatione* Cujuſdam qui affirmat, *Alumen artificiale colorem purpureum cum gallis minime daturum*, quod *Naturali* innatæ *ochræ* conjuncto, accidere teſtatur, *tingendi* vi majori *ochræ* aſſignata, quam *alumini*; adeò ut de aquâ cum gallis & alumine *purpuratâ* litem *hoc* concludat, *Alumen quà* depuratum tingere non poſſe, niſi *ochræ* innatæ aſſociatum, quùm *ochra* tincturam efficiat, non *alumen*, niſi quatenus *alumen* propius ad *Vitriolum* accedit. Nam, præterquam quod *Ryetius* ſuprà annotaverat, *inter Alumen & Vitriolum familiaria multa intercedere* Autor quidam è Noſtratibus clariſſimus haùd ità pridèm obſervavit; nec non, *Baſin Vitrioli Alumen eſſe; in plurimis etiam Alumen & Vitriolum ſe mutuò referre, niſi quod Vitriolum â cupro, aut ferro, nonnihil mutuetur.* Idem putavit Georgius *Agricola: Alumen*, inquit, *atramento ſutorio cognatum—— id vel ex eo poteſt intelligi, quod ex atramento ſutorio fiat alumen. Cum enim oleum ex eo conficitur expirat alumen, quod lutum, quo vitrum vitro jungitur, concipit. Atqui ejuſmodi lutum, cùm, opere perfecto, aqua pura maceratur, in eam alumen deponit, quod paulatim vitri inſtar concreſcit.* Idem etiam alibi plenius confirmat. *Acidum* itaq; *Vitriolicum* in *ochra* contentum, qualitatem tinctoriam *alumini* impertit; *alumen* autem, ut à *Vitriolo* diſtinctum, ad id *parum* contribuit. *Simpſonius* quidem ſcribit *ſe ex Alūmine ſucculento naturali, gallis & aqua communi miſtis, tincturam purpuream ſaturam obtinuiſſe, & experimentum iſtud Ingenioſis & ſagacibus ſæpius exhibuiſſe,*

[Margin notes: Jord. *de Bal. Nat. & aq. Min. c. 7.* — *De Nat. Foſſ. l. 3.* — *De Ort. & Cauſ. ſubt. l. 3.* — *De Puteo Sulph.* Knaresb. *p. 7.*]

buiſſe; videtur autem *Vitrioli* ſuſpicio haud inde ab-eſſe. Nam abs Ingenui & Humaniſſimi *Wittii* doctiſſimo ore aliquando accepi, *Neq; alumen naturale ullam tingendi vim poſſidere, quod* Simpſonius *affirmat, totamq; illam de Aluminis etiam naturalis tingendi virtute βαττολογίαν, meram eſſe fabulam.* Cùm autem *protervus* ille *Juvenis*, litibus humanis haud ità pridem ſit ereptus, quietiorem Vitam in poſterum ſperavit *Wittius*, Vir omni *laude*, & *invidiâ* major, cui *Neſtoream* ætatem, *ſerumq;* in Cœlum reditum, unuſquiſq; *Bonus* & *Literatus* exoptavit, quod evenit *Londini* XIX Octobris, Anno Dom. 1684. Ætatis LXXI.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Cl. Roberti Wittii *mors.*

CUJUS OSSA CUBENT MOLLITER.

Si quiſquam affirmaverit *ochram* eſſe *Vitriolicam*, aut ſaltem *acidam*, non nego, quùm ſuprà ſuppoſui eſſe terram *Vitrioli*, aut loquendo generalius, *acidi*; quod autem hic in dubium vocatur eſt, *An Salis quicquam Vitrioli maturi naturam ſapiens, ob ochrâ diſtinctum, in arenâ contineatur, aut non ſolutum ibidem remaneat?* Et quidem quum *Vitriolum*, ſaltem *perfectum*, haud rarò alitèr quàm in majoris molis marchaſitis (quales è montibus circa *Marſhfeldiam*, propè *Bathoniam*, plures olim collectos *Joneſius* affirmat, præterquam quod de Pyritibus in Vicinis montibus dixerat *Turnerus*) non ſolutum unquam reperiatur, quæ aeris, vaporum, pluviarum, aut labentium fontium humiditate reſolutæ, mineralibus aquis *aciditatem* ſuam *hoc* modo impertiri ſolent: quomodo *marchaſitæ*, aut pyritæ notio, disjunctis arenulis, ullâ veritatis ſpecie poteſt competere, ſagacioribus relinquo. Imo *vitriolum*, aut alterius generis ſalis quicquam *neutiquàm* diſſolvi, arenæ *minime* diminutum pondus, (de quo *alibi*) poſt infuſionem, certò oſtendit. Hoc *Vitrioli* naturalis *embryonati* gene-

Ochra *eſt* acida.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

De aq. Spadan. Obſ. 1.

ratio ulterius confirmat, quæ *Ryetio* tradente, talis eſt. *Chalcanthum, ſivè atramentum ſutorium eſt aqua ſimplex, quæ poſtquam æris venis in terra aliquandiu permixta fuerit, ex æris contactu viridis reddita, deinde condenſata, æriſque naturæ particeps reddita diverſam ſecundum lapidis (Marcaſitæ) aut Terræ, in quibus colligitur formam habet.* Acidum autem quodcunq; ſit, *Ochræ*, ſive *Terræ*, patet ita arcte unitum, ut nulla arte, ſaltem crebris aquæ affuſionibus, aut diſſolvi poſſit, aut ſeparari. Idem de *Sulphure* in luto dictum, ac de *acido* in ochra, quod à *Luto* nunquam adhuc potui ſeparatum diſtinguere. Neq; mirum videri debet, quùm acidum in *Vapore* potiùs nondum condenſato, ſive *ſpiritu* quodam *acido*, quam in ſale aliquo *concreto*, ut *Nitrum* & *Alcali*, conſiſtere ſuperius retulimus. *Spiritus* ſiquidem ſubterraneus *acidus* ferri aut *cupri* venas corrodens eaſdem reſolvit; quibus ab aqua pertranſeunte diſſolutis, *Spadana* exoritur. *Notandum* etiam aquas Minerales virtutem *ſpiritualem* in ſe continentes recenter hauſtas, in quibuſdam morbis efficaces magis illis exiſtere, in quibus mineralium *corpus* continetur, unde *Jacobus Theodorus Tabernæmontanus* aquarum medicatarum fere omnium vires, Mineralium *animæ*, ſive *Spiritui*, aut *ſubtilitatibus ſpiritualibus*, in *Theſauro* ſuo *Aquario*, inſolidum attribuit.

Nec magis urget, quod *arena* liquore acido corroſa, & cum gallarum infuſione miſta, colorem *atropurpureum* aquæ communicet, cum liquor *acidus* cum gallis ſine arena idem perficiet, quemadmodum ex *aceto* gallarum infuſioni, aut decocto *addito* apparet, quod *Vitrioli*, modo quodam, locum tenens, liquorem ad *Atramenti* colorem analogicè inclinat. Indicio, fateor, manifeſto, *acidum gallarum infuſioni addi-*

additum, *atramentum efficere* ; quomodo autem *ſabu-* De *Acido* in Thermis *Bathon.*
lum Balneorum metallicum non niſi à menſtruo acido corroſum, *indolem vitriolicam induere*, inde ſequitur, minus video ; præſertim cùm *acetum* acerrimum, recenti gallarum viridium *pulveri*, aut *fruſtulis* affuſum, colorem *atriorem* multo ſtatim, mox vero *Cærulo-purpureum*, creare ſoleat.

Mineram *metallicam* è terrâ cum ſcatebris erum- *Minera*, non *metallica.*
pentem quod attinet, in *arena* obſervatam, *quæ menſtrui acidi affuſione*, & *corroſione*, *partim in Vitriolum tranſibit*, iterùm dico *ſectilem* iſtum *lapidem* eſſe quem vocamus **Freeſtone**, *Minerale* quidem, fateor, quouſq; autem *metallicum*, metallurgis relinquo. Ut partim hac de re menti veritatis avidæ ſatisfactum ſit ; ſi *acetum* acerrimum optimumque, in unâ phiala *arenæ* affundatur; & lapidi *iſti* pulverato in alterâ, *eadem* fermentatio ſtatim apparebit, *idemq;* infuſionis color, à corroſione, inſequetur ; *utraq;* infuſio colorem iſtum æmulatur, quem *limaturæ* chalybis *aceto* communicant. An vero hoc ſufficiat ad creandum *metallicum*, ero melius edoctus, quando intellexerim *quod ſimilitudines veritatem nunquam afflixerint.* Quinet *Vitriolum* in Limaturis, in *vino albo*, *Rhenano*, aut etiam *communi aqua* infuſis eundem colorem menſtruo impertit, ſine *acido* adjecto ; verum lapis *ſectilis* non niſi ab affuſo *acido* ; adeò ut alteratio ab *aceto* potius quam à *lapide* procedere videatur. Et quidem hic locum meritò obtinere debet *Obſervatio*, quam à Pantaleone *Keller* Ill. Ducis *Wirtembergenſis* & *Teccenſis* chymico factum memorat Bauhinus: *Sane Ob-* De *Therm*: Boll. *l.1.c.1.verb.ult.*
ſervatione hoc dignum eſt, inquit, *cùm* Pantaleon, *lapidem ſciſſilem per deſcenſum, ut vocant, diſtillatione experiretur, ceu oleum nigrum, in ſubjectam aquam*

affatim

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

affatim defluxit, quod copioſe innatans, poſteà ab aquâ ſeparatum; cùm autem aquam aliquot diebus in vaſe reliquiſſet, ex improviſo apparuit vitrioli rubri, inſtar ſacchari candi, teſſellatim concreti, copia, quod plane vitrioli communis ſaporem referebat. Aqua autem prædicta, in qua vitriolum repertum, injectâ gallarum decoctione, nigra eſt reddita. Ideoq; *atrum* tam ab *aceto* lapidi pulverato, quam limato *chalybi* affuſo colorem, à *Vitriolo* in utroq; latitante, licet fermentatio à parte magis *alcaliſata* procedat, oriri, ex hac *analogiâ* ſit probabile. *Notandum* verò lapidem ſciſſilem *Bauhini*, à lapide noſtro *ſectili*, quibuſdam etiam *ſciſſili*, & *fiſſili* dicto, multùm differre. Nam *quoſdam domibus integendis in Boll pago inſervientes*, idem commemorat; *quoſdam tenues quadratos, inſtar pugillarium, valde fragiles, & inutiles; quoſdam cnm variis figuris, quarum aliæ ſerpentes, aliæ limaces, cochleas, chamas, mytulos, quibus figuræ plures quaſi inſculptæ conſpiciuntur.* Porro eundem *Bituminoſum* valde fuiſſe *alibi* affirmat. *Hunc igitur*, ait, *& quidem eum qui pictos limaces ſerpenteſve exhibet, in Vrbem* Kirchen *delatum, catillo impoſui, prius tritum: exarſit in flammam odore gravi bituminoſo, fumo denſo remiſto: nec niſi poſt horas multas, lithanthracum inſtar decanduit—— Idem prunis impoſitus, conceptâ flammâ, in cruſtas diſſiliit: aquæ immerſus odorem & ſaporem bituminoſum imprimit, nihiloq; ſecius interim denuò igni impoſitus ardet; lapiſq; etiam craſſiuſculus in tenues ſe reſolvit laminas.* Lapis autem Noſter *arenaceus*, ſabuloſus, jejunus, craſſior, ſi cum candente *crucibulo* candeat æqualiter, neq; *colorem*, neq; *odorem*, notatu digniorem emittit ullum, nec experimentis ullis *Vitriolum*, *Bitumen*, aut *Metalli* quidpiam, in ſe continere, unquam

Ibid.

l. 1. *c.* 6.

quam obſervatur. Alteratio itaq; coloris ab *aceto* potius, quàm à *lapide* provenit, ut ab aciditate *Vitrioli* in limaturæ chalybis infuſione, quæ *acetum* non admittit, cui *ochra*, & *Rubrica*, in arena, in communi aqua infuſa, *analogicè* reſpondent. E gallarum etiam pulvere, & aceto miſtis, idem color, ac à limaturâ chalybis, ſine *Vitriolo* conſpicitur, quod *acidi* vires in genere, abſq; reſpectu habito ad *Vitriolum* evidenter demonſtrat. *Atramentum* quoque, *aceto* eidem moderate admiſto, multo *nigrius* evadit.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Utcunq; res ſit (de quâ impræſentiarum ulterius non diſquiram) ut appareat velle me, in hac lite componenda, *ingenuè* procedere, paragraphum allegam è *Wittii* doctiſſimi reſponſo ad *Hydrologiam* chymicam, & quouſq; ad *Stirias* ſalinas ſuperiùs memoratas referendus ſit, penes *æquos rerum æſtimatores* eſto judicium. Humaniſſimus ille *Vir* inter Mineralium præparationes, quæ ex aquis *Scarburgenſibus*, ope *Samuelis Johnſtoni* Beverleienſis medici, prodierunt, ab eodem etiam medico ad *Wittium* tranſmiſſas, ſalis *eſſentialis* meminit, quem *Jonſtonus* vocat *anomalum*, aut *ſui generis*, a factitio aut naturali *alumine*, aut *nitro*, multum diverſum, quibuſdam licet proprietatibus, *utriq;* reſponderet. *Ratio videtur*, inquit Wittius, *quod Paracelſo notum optime, quod non* * corporaliter *adſint ſalia, ſed* * percolatè, *non in unaquoq; genere perfecta, ſed in ſucco primitivo; non ſingula, ſed conjuncta; quæ nunquam potui ab invicem dirimere. Idcirca ſal hic neq; aciditate Vitriolum, nec Stipticitate alumen, nec inflammabilitate nitrum, ullo modo æquat, tametſi in Stirias ſe extendat. Tantum addo omnia una adeſſe, licet*

Teſtimonium Wittii *de Sale* anomalo.

Reſp. ad Hydrolog. *chym.* *p.* 63.

* *Cl. ille* Vir *intelligit* ſalia adeſſe magis pura, & corpuſcula ſalina percolata eſſe, non impura.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

licet in fractis, imminutis, & debilitatis viribus, virtuteſq; aquarum dijudicandas ab omnibus. Quibus ſubjungo, quod Nitrum *impurum*, aliorum ſalium mixtura impeditum non poterat ſe exerere, ut *ſincerum* ſolet, viamq; *optimam* ad mixtam compoſiti naturam inveniendam fore, crebris calcinationibus, ſolutionibus, & coagulationibus, *ſeparationem* tentaſſe; quod ſi effectum fuerat multum miror ſalia diverſa, formis *propriis* & figuris prædita, ſe non exhibuiſſe, quemadmodum in *Thermarum* harum ſale pariter *anomalo*, eodem modo probato, *Bathoniæ* evenit; & tum quidem fateor me nonnihil dubitaſſe, an *Alumen* gratiam illam meriturum eſſet, quam Ingenui Viri *candor* illi *ultrò* attribuit, tametſi in locis *Angliæ* magis ſeptentrionalibus *Alumen* inveniatur. Quinet idem fere ſentit *Autor* prænobilis, cujus *autoritate* ad veritatem indagandam ſtabiliendamq; uſus fui ſæpius: *Opinari*, inquit, *me pronum invenio, ſalem iſtum in aquis noſtris purgantibus, & in quibuſdam copioſe ſatis inventum, ad nullum ſalium genus adhuc nopertinere; ſed aut ſpeciem eſſe, cujus, ut aliorum Mineralium non paucorum, nomine deſtituimur, aut quod probabilius videtur, indolis compoſitæ, coalitione quorundam, aut ſalium omnium memoratorum conflatæ, aut alterius forſan ſubterranei ſalis innominati adhuc, quem latex in tranſitu ſuo imbibere, aut abſorbere queat.*

Nob. Boylei *teſtimonio confirmatur. De Aq. Min. p.* 91.

Finis Examinis.

Autorem noſtrum *vitâ* functum, & ab *imperfecto* rerum ſtatu, quo Nos laboramus, ad *completum* remotum, ulteriùs ſequi haud decet; veſtigia ejus legere, in eaq; inquirere operæpretium non eſt; & *Hypotheſin* de Caloris *Thermarum* cauſa, alitèr quam *ſtrictim*, hic examinare, circa majoris mo-

momenti alia occupato non vacat. Hoc tamen addam Hypotheſin *de Thermarum calore*, licet non *igni ſubterraneo*, omnino tamen *ſubterraneis* ſuperſtructam, ſolidis veritatis indagatoribus magis gratam fore, quam illa quæ à notionibus quibuſdam *aereis* dependet, præcipue ſi ſecum reputaverint nihil *externum*, aquas intra Terræ viſcera ſcaturientes, ratione ſuadente, *calefacere* poſſe, ſed potius aliquid quod *prope* aquas ipſas ſit, & intus exiſtat; quodq; *Propinquum* ſit, *Activum*, *Durabile*, & *Æquale*; quùm aere nihil *inæqualius* aut mutabilius ſit, aut *incertum* magis & inconſtans pluviis.

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

Quicquid etiam *Atmoſphæram* creat à *ſubterraneis*, aut quibuſdam *ſubter* terram procedens, in ſpatium aeris liberius, ubi diverſorum corpuſculorum coalitionibus tertium forſan quiddam generari poteſt, aſcendit, ut in *præcedentibus* eſt dictum. Sed priuſquam ad *Hypotheſin* noſtram procedendum eſt, quædam placet de *igne ſubterraneo*, cujus nuperrime mentio eſt facta, *Negativè* ſubnectere; deinde vero ad *Poſitivam* partem, *verbo detur venia*, procedere. Nam de cæteris principiis *ſecundariis* Lapide nimirum *ſectili*, *ochra*, & *marga*, hoc in loco plura dicere non decrevi, quùm illorum *naturam* quantum quidem ad rem præſentem ſpectat, aut par eſt, in *præcedentibus* delineaveram, & in Capite de *Fermentatione* de iiſdem iterùm & *Teſtaceis* etiam ſit pleniùs agendum; ubi *Teſtaceorum*, *ſectilis lapidis*, *margæ*, & *ochræ* indoles ita clare exponitur, ac ſi diſtinctum *caput* eſſet unicuiq; attributum, quod in Principiis *Primariis*, ſive *magis* Principalibus ſale nimirum *Alcali*, *Nitro*, & *Acido*, & propter unionem ejus cum ſa-

De *Acido* in Thermis *Bathon.*

libus, in *ſulphure* neceſſarium judicavimus; *Bitumine* appendente potius, quam in principiorum numerum *de jure* veniente, de quo tamen in *præcedentibus* ſparſim eſt actum, & Cap. XII. de *induſtria* magis diſſerendum reſtat. Relictâ itaq; *Principiorum* doctrinâ, ad *Thermarum* Bathonienſium *caloris cauſam*, & primò, *Quod ab Igne ſubterraneo non procedat*, jam deſcendo.

CAP.

CAP. VIII.
De Calore *Thermarum*:
Quod ejuſdem Cauſa *non ſit* Ignis ſubterraneus.
Capitis Summarium.

Sol *non eſt* cauſa *Caloris in Thermis.* *Neq; Aer*, aut *Exhalationes ſubterraneæ.* Vapores. Antiperiſtaſis. Calx viva. *Nec Fermentatio* Generativa *Jordeni. Neq;* Ignis ſubterraneus. *Non datur ignis* accenſus, *niſi ubi ſpiracula. Arguitur à* natura *ignis. Unde* accenditur *non apparet.* Inæqualis *eſt, & minime* durabilis. *A* loco *arguitur. Non in* Centro *Terræ.* Athanaſii Kircheri *hypotheſis examinatur. Non in* vicinis *partibus* ſub *ipſis canalibus. A metallis* ſubter *terram* liquatis *arguitur. A* vaporibus *frigidis elevatis. Non* in *ipſis canalibus.* Bitumen, *& ejus ſpecies,* ſub *aqua non accenduntur.* Plinius, Agricola, Fallopius, Frenchius, & Morellus, *refutati. De* Camphora *probatur* Plinius *notatus. Ab Ignis* pabulo *arguitur. Non eſt* Sulphur *aut* Bitumen. *Calor non ab* Antiperiſtaſi, *eut* calce viva. *Calx* non *eſt dicenda, ubi* ignis *non fuit.* Aer *neceſſario requiritur ad ſubſiſtentiam* Ignis. *Caroli* Claromontii *opinio ad* Examen *revocatur.* Agyrta *apud* Thermas. *Thermarum Caloris cauſæ* proprietates. *Ad Fermentationem* corruptivam *tranſitus. Fermentatio à* minori *mundo illuſtrationem recipit. Thermæ* Baiæ *unde Calidæ. Elegans* Inſcriptio *ad pedem montis* Veſuvii. *Ignis* ſubterraneus *in* Thermis *damnatus, & pro figmento* olim *habitus.*

AD *Ignem* non *Infernalem* dico, ſed *ſubterraneum*, gradatim accedendum, ne idem *mihi*, ac magnis ſecretorum Naturæ Scrutatoribus, *Empedocli*, ac

Q 2 *Plinio*,

De Calore Thermarum Bathon.

Plinio, huic ex *Veſuvii*, illi ex *Ætnæ* montis incendio, fatum contingat, & Vanæ gloriæ, dicent aliqui, aut *curioſitatis* meæ, pœnas luam. Priuſquam igitur *ignem* ipſum extinguere conabor, *ſcintillas* aliquas, & ἀπορροίας quaſdam, Comprimam, & quædam de cauſis aliis ab *Autoribus* aſſignatis breviter præmittam.

Sol *non eſt cauſa* Caloris *in Thermis*.

Inter quas, *primo* loco nobis ſe propria luce reddit conſpicuum magnum Cæli luminare *Sol*, quem patrem adeo Juvantem, & lumbis ita indefeſſis præditum, conſtituerunt *Periparetici*, ut ad omnes omnium rerum generationes concurrere ſtatuerint, imo Homo hominem, niſi *Solis* ope, ex illorum mente, generare non potuit. Non eſt nobis animus, *Creaturam* nobilem, benignam & vivificam, gloriâ ſuâ ire defraudatum, *Perſarum* eſt *adorare* Solem, *noſtrûm* vero magna beneficia, quæ à Communi *Creatore*, ejuſdem miniſterio, accipimus quotidiè, *gratanter* agnoſcere. Sufficiat itaq; *Soli* dierum, & tempeſtatum diſtinguendi provincia, *calore* ſuo vivifico, & ſalutari, arbores, plantas, germina, & quæcunq; in ſuperficie terræ poſita ſunt *recreet*, ac renovet, ire autem in *viſcera* Terræ, & per varia obſtacula, in aquarum *Mineralium* gremium deſcendere, *Jovis* adinſtar, qui *Danaem* turri licet incluſam aheneâ, fertur violaſſe, quum radios ejus *murum* etiam aut *cellam* excludere videmus, haud probabile videtur. Optimè itaque *Lucretius* de Sole:

Lib. 6.

Qui queat hic ſubter tam craſſi corporis terram
Percoquere humorem, & calido ſociare vapore;
Præſertim quùm vix poſſit per ſepta domorum
Inſinuare ſuum radiis ardentibus æſtum?

De-

Deinde, ſi Sol *Stagnantes* aquas, quas radiis ſuis perpetim reverberat, nequit calefacere, quomodo aquis *ſubterraneis*, fluentibus & vivis, a radiis ſuis longius remotis, *calorem* impertit? Porrò, quum *hyeme*, ac locis frigidis, non minorem *caloris* gradum obtineant aquæ calidæ Medicatæ, quam diebus *Canicularibus*, etiam in locis ubi ſævit *Sol*, & Tyrannidem exercet, (poſitâ enim causâ, ponitur effectus, & è converſo, tollitur ſublatâ) Cur *Soli* aquarum iſtarum calor attribuatur nemini conſtabit, præſertim ſi attendat nullas, pari ratione, *frigidas* reperiri. Imo *majorem* caloris gradum *hyeme* quam *æſtate*, in Thermis *Bathonenſibus* obſervari, Capite *primo* retulimus. Nec Calori Solis, quod materia quædam *Bituminoſa*, in Thermarum ſuperficie, menſibus æſtivis fluitet, tribuendum exiſtimo, ac ſi ejuſdem radiis ardentioribus *Thermales* aquas ipſas, & *profunditatem* etiam Terræ ſubter illas, vibratione ſua penetrantibus, *Bitumen* liqueſceret, quùm idem ſtatim ab *Æquinoctio* verno, quando nondum *Sol* poteſtatem obtinuit, ſoleat accidere, quo tempore *Thermalis* aqua, ſuppetiis, forſan, *hyemalibus* aucta, majori impetu conatur aſcendere; finita autem *æſtate*, & *ſicca*, ut plurimum, tempeſtate exiſtente, *Bituminoſa* materia in fundo *Balnei* quieta remanet. Affirmant quidem *Doctores* ſpumam in ſuperficie fluitantem, è fundo ſolum *Balnei* evocatam, quod *Solis* radiis attribuunt, de qua re vide Cap. XII.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Nec majorem veritatis ſpeciem præ ſe fert *illorum* ſententia, qui *aerem*, & *Exhalationes* neſcio quas, terræ viſceribus incluſas cauſantur; quæ in canalibus agitatæ, & rupibus attritæ,

Neq; aer aut exhalationes *ſubterraneæ.*

calorem

De Calore Thermarum Bathon.

calorem acquirunt, & aquis impertiunt. Nam, ut *minoris* momenti plura miſſa faciam; materia aquoſa quantumvis *maximè* agitata, calorem vix contrahit, quemadmodum in *Cataractis* obſervare licet, ubi in *rupes* & *ſaxa*, magna violentia, aquæ deſiliunt, nec tamen *calidæ*, ſed *frigidiores* multò inde exiſtunt. Neq; aliter à *motu* calor unquam exoritur, niſi in iſtis corporibus, quæ ignis materiâ, fomite, aut ſeminibus, præ cæteris, abundant. De *Vaporibus* in ſequentis *Capitis* fine ſuo loco, diſſerui. Quin & quum multi in Corpore Terræ *pori* obſerventur, & intra ejuſdem etiam viſcera *ſpatia* magna, aerem ſi excipias, *vacua* reperiantur, *exhalationes*, quâ data porta ruerent, & calorem aquarum *Thermalium* minuerent ſaltem, ſi non penitus abolerent, & *frigidas* relinquerent. De *Antiperiſtaſi*, *Calce Viva*, cæteriſq; id genus cauſis, aliquibus aſſignatis, quùm *ignem* ſubterraneum quadantenus ſupponant, in ejuſdem examine pauca dicemus.

Vapores.

Antiperiſtaſis *Calx Viva.*

Nec Fermentatio Generativa *Jordeni.*

Interim opinio iſta, quæ Calorem aquarum *Mineralium* Mineralium *Fermentationi* refert acceptum, utpote maxime celebris, & quæ annis aliquot proxime elapſis, multum percrebuit, non eſt prætereunda. Putavit ita Vir clariſſimus, Anteceſſor meus, ὁ μακαρίτης *Jordenus*; Verum quum opinio ejus difficultatibus quibuſdam haud facile ſolvendis, ſit obnoxia, ulnâ *unâ* tantum illam, non *ambabus* amplector. Exiſtimavit enim Vir clariſſimus, *Metalla*, & *Mineralia*, *ſuccis mineralibus exceptis*, *in concretis principiis tincturam*, *aut qualitates aquis*, *quæ menſtrui vices obeunt*, *nequaquam exhibere*, *unde neceſſe duxit ſtatuere*, *ut ſint in principiis ſolutis*, *ſive in fieri*, & *non*, *ut vulgo*

DeBaln.Nat.& Aq.Min.cap.14.

Opinio Jordeni.

vulgò dicitur, in facto eſſe, in quo ſtatu ſit motus ut ita dicam fermentativus, & inde calor, qui ex ejus mente, ad balnea calefacienda, & virtutes aquis imprimendas abunde ſufficiat. De Calore Thermarum Bathon.

At verò, ut videtur, nihil obſtat, quin in principiis *concretis*, metalla, & *mineralia* cætera, præter *ſuccos* concretos, virtutes ſuas ſubterraneis Aquis, haud ſecus ac menſtruis propriis, communicare valeant, uti obſervare eſt in *Infuſione Croci metallorum*, *Antimoniali poculo*, *Vino chalybeato*, *Tincturâ Martis*, aliiſq; nonnullis præparationibus *chymicis* vulgò uſurpatis, ubi qualitatibus *maturi* iſtius & *concreti* quod maceratur liquorem impregnari operationes teſtantur. Et quum in mundo *ſupra* Terram rem ita ſe habere evidenter appareat, in *ſubterraneo* idem peragi negandum non eſt. Nec ullus dubito, quin in aquis *medicatis* quæ *minori* quantitate potæ *purgant*, & non *nauſeam* modò, ſed & *vomitum* cient, non tam *Nitro Naturali*, quam maturi *Stibbii* mixturæ, vim *emeticam*, ſi non *purgantem* facultatem attribuendam eſſe. Jam verò, quod in *Metallis* fieri planum eſt, in *Mineralibus* majori jure expectandum videtur; quæ *mollia* magis, & ad *reſolvendum* aptiora, virtutes ſuas ſubterraneis Aquis *faciliùs* communicant, præſertim quùm *Vitrioli*, *Communis Salis*, *Nitri*, & *Aluminis* ſalia matura, & ad ſummum *perfectionis* ſtatum arte evecta, nullo labore, in liquore quovis diſſolvi *quotidie* obſervamus. Neq; neceſſe eſt ut in *fieri*, ſive in *ſolutis principiis*, Thermarum principia *omnia* ſtatuantur; *acidum* ſiquidem *immaturum* licet fuerit, nihil tamen obſtat quo minùs *Alcalia*, primò quidem *immatura*, poſtea vero ad *perfectionem* infra terram perducta, *maturata* & in ſuo genere *perfecta* credamus. Neq;

Examini *ſubjicitur.*

Jord, de Baln. & *Aq. Min. c. 9. p. 8.*

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Neq; ex *hac* opinione, in tuto eſt, ut opinor, Caloris iſtius *Perennitas*, & *Duratio*; quùm enim *motus* iſte, & inde *calor*, ſit in ordine ad generationem, finito aliquo tempore *perficitur* generatio, quâ *perfectâ*, neceſſe eſt, ex hac *Hypotheſi*, ut *ceſſet* calor, niſi *novus* materiæ *metallicæ*, aut *mineralis* proventus, *ſtatim* ſuccedat, quod improbabile videtur, niſi in locis iſtis quæ *minùs* ſolida ſunt, & materiæ iſtius *magnam* copiam aliquando ſuppeditarunt.

Nec ſententiam hance *minùs* urget, quod in locis ubi metalla, & mineralia *copiosè* generentur, & aquarum etiam *copia* adſit, aquæ *calidæ* medicatæ non *ſemper* reperiantur, quod neceſſe eſt ut fiat, ſi calor *ex ſolutis mineralibus inter ſe fermentantibus aquis accederet*; Demus autem materiam *innatam* partim; partim verò *aliunde* advectam, ut in Novâ *Hypotheſi* Ingenioſis proponitur, à principiis *ferocius* occurrentibus, quam *amicè* ſalutantibus, fermentatio *major*, & *vegetior* exurgat; De *Jordeni* autem opinione affirmare audeo, *Ingenioſiſſimam* eſſe, minoribus difficultatibus urgeri, & ad veritatem *propius* accedere, quam quælibet alia *Hypotheſis*, quam nobis adhuc intelligere contigit, & forſan ſi Parenti longiorem vitam, ad fœtum ſuum relambendum conceſſiſſet *Deus*, (obiit enim Vir Cl. eodem anno quo *Tractatus* ejus in lucem prodiit) tantus erat illi *Candor*, *Sagacitas*, & *Eruditio*, omnibus numeris, abſq; *meo* labore, *perfectum* reddidiſſet, & Fermentationem ſuam *Generativam* cum *Corruptivâ* permutaſſet. De hac *Hypotheſi* ſententiam ſuam candide offert *Gul. Simpſonius*, M. D. Zymol. Phyſ. c. 2. p. 19. Et quidem *Jordeni* tempore Fermentationis doctrina, in *ſolutis principiis*, Embryo, & quaſi in cunis *Infans* videtur.

Sed

Sed ut *Ignem Subterraneum* jam tandem aggrediar, cujus Conſiderationi, quæ hactenus dicta ſunt viam tantum ſtraverunt; *Negandum quidem non eſt in Viſceribus Terræ calorem, in aliquibus locis intenſiorem, in quibuſdam vero remiſſiorem paſſim reperiri, quod ratio ſuadet, & Experientia confirmat, an vero alibi ignis ſit accenſus, quam ubi magna conſpiciuntur ejuſdem ſpiracula, per quæ oculis noſtris aperte ſe exhibet, quorum adminiculo* aere *admiſſo, ignis* accenſi *flamma conſervatur*, *qualia ſunt Ætna*, *Veſuvius, Strombilo*, *Pietra mala, Vulcano, Hæcla, &c. jure merito poteſt in dubium vocari.* Et ſane quum varietatem & ἀκαταστασίαν Autorum, qui de *igne* hoc *ſubterraneo* ſcriptis ſuis aliquid mandarunt recolo, & quomodo de *Natura, loco, pabulo, & ſubſiſtendi modo*, inter ſe digladiantur, mecum diligentius perpendo, videor mihi audire rixantes *Peripateticos* de Elemento *Ignis* ſub *Concavo* Lunæ, & forſan ſæculo futuro, *idem* cum illo fatum ſortiatur.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Neq; Ignis *ſubterraneus.*

Non datur ignis accenſus *niſi ubi ſpiracula.*

Verum quoad *naturam* hujus ignis, de quâ primo loco quædam annotanda; Si Ignis ſit *accenſus*, ut affirmant plurimi, præterquam quod unde *accenſionem* acquireret materia cremabilis quod in *fermentationis* motu, ſine aeris *flabello* fieri non poteſt, haud ita facile ſit aſſignare, & Dubitanti ſatisfacere, (præſertim ſi in penitioribus *Terræ* receſſibus ſtatuatur, ubi *Radii Solis, fulgur*, & accidentia nonnulla, quæ in telluris ſuperficie *non rarò* contingunt locum non habent) mirum quidem videtur Urbes frequentiùs non everti (ut *Tantalis* olim, poſtea verò *Sipylo* vocata, in agro *Neapolitano*, & haud procul à *Veſuvio* monte nuperrime *Piſticcio*, oppidulum concuſſu Terræ omnino deletum, *Catignola* funditùs everſa, *Florentia* territa; *Patavium, Faenza, Ravenna*, & loca alia

Arguitur a natura Ignis.

Unde accenditur *non apparet.*

Non a Sole *aut* Fulgure.

Gazette N. 2339. 2345.

R

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

alia plurima in *Romania* inde læſa) & montes circa *Bathoniam* præcipue loco non moveri, quæ omnia vi *Ignis* & *Vaporum* intra Terram incluſorum, & erumpere conantium eveniunt, & ignem *accenſum*, ubi fomes abundat, ut in *Thermis*, neceſſariò comitantur.

Neque Exhalationibus.

Neq; *Exhalationes* calidæ & *ſiccæ* viſceribus terræ incluſæ, ibiq; *agitatæ*, attenuatæ, rarefactæ, & ita *inflammatæ*, ad *accendendam* materiam ſufficere videntur. Nam quod ſupra notatum, materia aquea unde *Exhalationes* iſtæ partim conſtant, agitatione maximâ *calorem* non contrahit, ut in *Cataractis* obſervatum; nec calor ex igne, uti volunt, *hoc modo* accenſo, *ſenſim, placidè*, & *æqualitèr* durat, ut in aquis calidis Mineralibus aſſolet, ſed *inæqualiter* movetur, *citò* pertranſit, idq; aliquando cum *ſono* & *ſtrepitu*, ut in *Tonitru* & *fulgure* videre licet, & in *Terræ motibus* ſæpiſſime obſervatur. Itaq; ſi verum ſit ignem *accenſum* in Terræ viſceribus *ſemper* contineri, Exclamemus merito cum *Plinio*, (aliiſq; recentioribus) *Miraculorum ſummum eſſe, quod omnia quotidie incendio non pereant.*

L. 15. *c.* 107.

A loco *arguitur.* *Non in* Centro *Terræ.*

Qui in *Centro* Terræ collocarunt hunc ignem, ſupponunt illud quod ſupponendum non eſt, nimirum, interiorem, & centralem Terr-aquei orbis partem *Cavam* eſſe, & circumcirca materiâ cremabili, aut corpore ignivomo, adeò refertam, ut inde tanquam è foco, per Canales & tubos *Subterraneos*, ad aquarum conceptacula *ignis* perveniat. Prioris generis receptacula, ignis viz. *Pyrophylacia*, ut & poſterioris Aquarum nimirum, *Hydrophylacia* indigitat Reverendus *Papicolarum* Pater, Ingenio ſimul ac doctrina clarus *Athanaſius Kircherus*, qui ſententiam hanc, in *Mundo* ſuo *Subterraneo* ſtabilire conatur. Verum (ut

Athanaſii Kircheri *Hypotheſis Examinatur.*

(ut omittam illud quod urgerent aliqui, ***Centrum*** nimirum corporis ſolidi *denſiorem* partem hactenus exiſtimari, quòd corpora circumpoſita eò, tanquam ad *quietis* locum, tendant naturaliter) haud ita facile eſt concipere, quomodo ignis *effluvia*, & emanationes, ex ipſa *Terræ* profunditate, per *rupes*, & *ſaxa*, reliquaq; obſtacula, ad *Terræ* ſuperficiem, ubi aquæ *Calidæ* ſcaturiunt, pertingere poſſunt, & tamen ſalva *Caliditate*, quam per multa *millia* milliariorum *ſubter* Terram neceſſe eſt ſartam tectam conſervent. Canales quoſdam, quaſi Vias Regias, *ingenioſe* fateor adinvenit *Kircherus*, an vero in hoc, ut forſan in quibuſdam aliis, ὑποθέσεσι δουλεύειν ſit cenſendus, *ſagacioribus* relinquo. Porrò, quum Canales hi & *Igni-ductus*, per longiſſimum *Terræ* tractum, in ipſius viſceribus extendantur, & *continuis* deflagrationibus terantur & amplientur, probabile videtur aliquando, actis hiſce adeo *magnis* Cuniculis, *pumiabus*, *cinere*, aut *ruderibus* obſtrui, unde tranſitus ignis à *Pyrophylaciis* ad *Hydrophylacia* interciperetur, & aquarum *calor*, qui ex hac *Hypotheſi* inde procedit, deſineret, & *Thermæ* ipſæ, *Thermarum* nomen & *vires* amitterent. Affirmant *Cæſius*, & *Fallopius* de *Tripergulo*; *ibi ſæculo proxime elapſo, poſt terræ motum quindecim dierum, terram aperiri, indeq; ventum, fuliginem, & magnos ignes erupiſſe, cum tantâ pumicum, & cinerum copiâ, ut in montem evaderent.* Et teſtatur Fallopius; *In agro Volaterrano, ad Caſtellum Montis Cerbari vocatum, ſunt lacus, vulgo dicti* Lagoni, *quaſi Lacunæ, ubi eſt aqua ferventiſſima & undiq; cinis. Quinimò*, procedit, *& mons ibidem eſt totus calce, & cinere refertus.* Et in medio ardentis montis *Veſuvii* voraginis (de quâ poſteà in *fine* Capitis) montem *novum* fumum denſum jugiter evomentem, quem *nuperis* an- *Il. Merc.* Italic. *p.* 162.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

 nis

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

nis Incendium elevaverat, in dies increſcentem memorat *Raymondus.* Jam verò ſi hæc verſus Telluris *ſuperficiem* obveniant, idem etiam colligere, in partibus ejuſdem *interioribus* accidere poſſe, abſurdum non eſt.

Non in Vicinis *partibus* ſub *ipſis canalibus.*

Alii verò immensâ hac *ignem* inter & aquam loci diſtantia *minimè* contenti, ignem aquæ *propiùs* admoverunt, & in partibus vicinis, etiam *ſub* ipſis aquæ canalibus, collocarunt, vero ſimilius multò reputantes, intenſum adeo *calorem*, nullo modo fieri poſſe, nedum per tanta temporis intervalla *perſeverare*, niſi caloris cauſam *propiorem* aſſignaverint, quæ aquis novos fervores *præſtò* communicet. Et ſane rationi *maxime* Conſentaneum videtur, quicquid fuerit *caloris* cauſa, in *promptu* ſit, & licet in profundis terræ partibus, non tamen adeò *remotum*, ut *Centralis* ille *ignis* de quo modo dictum eſt. *Omne* enim *agens*, *agit per contactum*, nec actio *prodigiosè* adeò *indiſtans*, cum aliqua veritatis ſpecie poteſt concedi, niſi ignem illum *Soli* aſſimilaverint, & de magno aliquo *chaſmate*, aut aeris, ætheriſve regione, & *ſpatio* libero, etiam in *terræ* viſceribus, quemadmodum ab ejuſdem ſuperficie ad *Cælum* uſq; conſpicimus, ſomniaverint, quod corporis ignivomi *Sphæra* eſſe poſſit, per quam igniculos ſuos, & *flammas*, undiq; tranſmittit, quod forſan, tantum diſtat à veritate ὅσον οὐρανὸς ἐς' ἀπὸ γαίης. Et mirari quidem ſubit, cur cùm *Solem* cœleſtem ab hoc munere excluſerint, utpote tantis æſtibus conciliandis, etiam in telluris *ſuperficie*, omnino imparem, alium *Solem ſubterraneum* excogitaverint, cui illud attribuerent, quum ſpatium à *Centro* Terræ ad *ſuperficiem*, illo ab ipſo *Sole* ad *Terram* non *tantis* intervallis, licet *magnis*, relinquitur, quanta ad *inſignem* aliquam deſparitatem creandam

dam ſufficiat, præcipue ſi animo reputemus diſtantiæ *inæqualitatem* obſtaculis *ſubter* terram quodammodò compenſari.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

A Metallis *ſubter terram* non liquatis *arguitur.*

Mirum etiam videtur *plumbum*, *ſtannum*, reliquaq; *Metalla*, & *Mineralia* liquabilia, ignis hujus *ſubterranei* calore adeo forti, quanto opus eſt ad *calefaciendam* aquam, quæ tantum caloris *gradum* induit in *Balneis* nonnullis, ut ferri vix poſſit, *ova* excoquat, *porcellos* depilet, & *pullos* etiam *gallinaceos* deplumet, mirum inquam, videri *metalla*, & *mineralia* intermedia, *ſiquæ* fuerint, calore intenſo adeò non liqueſcere, & in terræ viſceribus, in *maſſas* coacta obſervari, quod tamen nemo *hactenus* inveniri aſſeruit, & *metallicis*, ſi unquam fuerit, erit gratiſſimum, qui plurimùm in fundenda metalla erogare ſolent; præſertim, quùm in *Mineralium*, aut *Metallorum* generatione, neceſſe ſit ut eorundem *embryonata* materia, priuſquam fermentat, *ibidem* exiſtat.

Nec intellectu *minus* eſt difficile, cur *ignis* per *tot* annorum curriculum ad *Canales* ipſos non penetraverit, ipſoſq; combuſſerit; & *Terram* circumcirca adjacentem in *calcem*, & *cineres*, non redegerit; præſertim ſi *inflammabilis* ſit, quod neceſſe eſt ut fiat, quùm ignis *aliter* extingueretur.

A Vaporibus frigidis *elevatis.*

Porrò *Vapores* ignis hujus circumpoſiti ope elevari oportet, ad eundem *fere* modum, quo in *lebete* ſolent ſuprà ignem conſtituto, quos neceſſe eſt, ut *minus* calidi occurſu, *coaleſcant* iterùm, ut in aquam revertantur, unde calore ſuo, *magna* ex parte, ſpoliari oportet, quemadmodum videmus in vulgari *alembico*, ex quo aqua *penè* frigida in *recipientem* deſtillat. Quod de *Saxis* quibuſdam, & *rupibus*, ignis ope calefactis, quæ calorem aquis *hoc modo* impertiunt, regerunt nonnulli, *nugæ* ſunt; & *Si-*

ſyphi

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Non in *ipſis* Canalibus.

ſyphi ſaxum voluunt, qui defendere conantur.

Nonnulli deniq; ignem hunc *in ipſis Canalibus*, etiam *intra* aquas ponere non verentur, nec *inde* metuunt extinctionem, quum materiam excogitaverint, quo *fovetur* ignis, quæ *in aquis* accenditur, & *incrementum* inde potius, quam *injuriam* acquirit. Ingenioſum fateor *Commentum*, quo in *oleum* aqua *mutari* poſſit, quæ ſi illis hic *non* hæreret, actum eſſet de *Hypotheſibus*, quæ majorem hujus *phænomeni* elucidationem pollicentur. Materiam hanc *Bitumen* eſſe dicunt, & ejuſdem ſpecies, quales *Naphtha*, *Ambra*, *Camphora*, &c. quæ aquis ſubmerſæ nihilo tamen minus, *inquiunt*, flammam concipiunt, conceptamq; *fovere* aquam, & *tueri* arbitrantur, & hoc conceſſo, Aquarum *Mineralium* Calidarum τὸ πᾶν abſolvi exiſtimant. Hanc *Opinionem* amplexi ſunt inter veteres (*a*) *Plinius*, inter *recentiores Agricola*, cujus opinionem recenſent (*b*) *Fallopius*, (*c*) *Frenchius*, aliiq; nonnulli, qui ſi ad *Experimentum* attendiſſent, non *temerarii* adeo, & *audaces* extitiſſent. Certiſſimum enim eſt *Camphoram* reliquaq;, puto, *Bitumina*, in aquarum *ſuperficie* tantum *flammam* concipere, quæ *ſub aqua* merſa, ſubito extinguitur. Imo ſi paulo diutius aquæ *Camphora* innataverit, quouſq; illam aqua penetraverit, *fundum* ſuapte ſponte petit, & flamma *diſparet*; adeò procul eſt aqua à *fovendo* igne, ut, quod *hactenus* credidimus, neq; *hoc* experimento *contrarium* evincitur, illum certiſſime *extinguat*. Miror itaq; cur hæc *Philoſopho* excidere poterant: *Bitumen & quæ ex illo conſtant accenſa, in aqua flammare non deſiſtunt, à quâ ignis ipſe fomitem ſuum recipit.* Et paulo poſt; *Hoc in Naphtha Bituminis ſpecie videre eſt. Nam ſi guttam aquæ inſtillaveris, & eidem ignem admoveris, inflammatam*

a L. 15. c. 106.
b *De aq.* Therm. *cap.* 5.
c *Tract.* de aq. Spad. *Eborat.* p. 22.

Bitumen, & *ejus ſpecies*, ſubter *aqua*, non *accenduntur.*

De Camphora *probatur.*

French. *Spad.* *Eb.* p. 22.

flammatam videbis, quæ tanto temporis intervallo accenſa manebit, ut mirari non potes; quod neutiquam eveniret ſi aquæ humiditas in alimentum ignis non tranſiret, quam attrahit, & in ſuiipſius naturam tranſmutat. Et ante illum *Georgius Morellus*: *Bitumen accenſum non ſolum in Aquis non extinguitur, ſed eas, mediante igne, in propriam naturam convertit.* Oleoſam fateor & unctuoſam Naphthæ *Camphoræq;* naturam impedimento eſſe, quo minus aqua partibus *Bituminoſis* commode admiſceatur, unde flammam concipit, eodem *fere* modo, *ac ſi eſſet in ſicco*, verum quùm aquâ intus aſſumpta *ponderoſior* evaſerit, verſus *fundum* deſcendit, & flamma *diſparet*, certiſſimo *experimento*, in nutrimentum *flammæ* non tranſire aquam, ſed illam potius *deſtruere*. *Notandum* etiam *Camphoram* intra aquam *totam* non abſumi, ſed ſuperficiem *tantum* ejus, quaſi *lambendo*, flammam concipere, quæ quùm in ſuperiores, & magis ſiccas *camphoræ* partes prædaverit, *paulatim* minuens *ſubitò* vaneſcit, & ſubaquaneam *camphoræ* partem *intactam* relinquit, quæ, niſi *flamma* recenter admota fuerit, *non* accenditur. Porrò, a vulgari hoc *experimento* ſæpius reperito, *duo* edidici, quæ contra ignem ſubterraneum, *in ipſis canalibus*, uti volunt *accenſum*, ut caloris cauſam, militare videntur. *Primum* eſt, *Cooperto vaſculo, flamma paulatim vaneſcit*; quod quia *alio* ſpectat, nimirum ad Quæſtionem, *An aer ſit Ignis pabulum neceſſarium*? De quâ quædam inferiùs ſunt dicenda, nunc dimittam. *Secundo*, Tametſi *Camphora* in ipſa aqua, aut *rectius* ut dixi in *ſuperficie* ejus, tanquam *navis combuſtoria* in mari comburatur, aqua *tamen nihili calidior evadit*, quemadmodum expertus ſum in uncia *una* Camphoræ libris *tribus* aquæ circiter innatantis & inflammatæ, quæ quantum potuit, imo

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De Med. Aq. Pat.

tota

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

tota fere deflagrata, aquam verſus calorem tam *parum* mutavit, ut nec manus mea, nec quorundam aſtantium, *alterationem* aliquam percipere potuerint. Hoc *ſecundo* expertus ſum XXIX. Dec. 1688. Jam uero, ſi *Bitumen* (& ex hac *una* Bituminis ſpecie diſce reliquas) nec *intra* aquam comburere poteſt, nec ſi comburetur aquam *calefacere*, quid de hac Opinione ſentiendum ſit quilibet *Davus*, ſine *Oedipo*, determinet. Idem de flammâ, circa *ANNAM* Reginam, e Thermarum *Regiarum* fundo aliquando aſcendiſſe tradita, dici poteſt, de qua *Capite* duodecimo dictum erit latius.

Vid. Cap. 12.

Affirmat quidem *Plinius*, (quem meliori jure quam *Pauſaniam* apud Græcos *Scaligerus* *, *Latinorum omnium mendaciſſimum*, aut quod de *Græcis* ipſe, *Vitiorum Genitorem*, appellare poſſumus,) *incendia quædam Bituminea obſervari, quæ pluviis augentur*, quod in monte *Chimæra*, & monte *Cteſiæ*, montibus *Hæphæſtii* dictis, aliiſq; quibuſdam, memorat. Et *Fallopius* narrat apud agrum Mutinenſem, *Terræ tractulum eſſe, è quo ignis fumuſq; erumpunt, terram vero eſſe pulveri ſimillimam, quam quùm flammam conceperit, aqua non extinguit.* Verum *hoc* eodem forſan modo eveniat, quo fabrorum ferrariorum carbones *aquâ* irrorati, *fortius* igneſcunt; non quod aqua *propriè*, & *ex ſe* ignem augeat, ſed potius quod Carbones pulveratos, qui *alitèr* difluerent, *placentulâ* quâdam conſtringat, & uniat; ut Sileam in *incendiis*, ſiquæ ſint, ſupra memoratis, *calcem* pluviis diſſolutam, *ignem* intendere.

In Ariſt. de Plant. l. 2. in Prolegom.

L. 15. c. 106.

Ab ignis pabulo *arguitur.*

Ab Ignis ſubterranei *naturâ* & *loco*, ad *Pabulum* deſcendimus, quod *magnâ* copiâ adeſſe oportet, ut *prodigioſe* adeò edacis ἀδδηφαγίαν exaturet, & indeſinenter *Helluonis* hujus ingluviem *latrantem* pacet.

Quumq;

Quumq; regerunt *nonnulli*, pabulum conſumptum denuò renaſci, non advertunt, quod ſuperiùs attigimus, ad materiæ *violenter* ſublatæ *renovationem* opus eſſe, ut *ſpatium* adſit opportunum, & loco ipſi *quies*, & *otium* concedatur, quemadmodum videmus in *Mineris*, poſt aliquod temporis intervallum *mineralia* iterum, atq; *iterum* in *eodem* loco ſuccreſcere, & *decerptorum vegetabilium inſtar*, de *novo* germinare. At vero *aliter* ſe res habet in igne ſubterraneo, quem *veſtalis* inſtar, neceſſe eſt ut *perenniter* duret, ne ſi aliquando intermittat, calor, quem aquis ſuppeditare creditur, in Thermis *ceſſaret*. Aſſerant igitur oportet, *omnem* materiam quâ paſcitur hic Helluo, ab ipſis mundi incunabilis, *modo ineffabili* adeſſe, & ad finem ejus uſq;, *modo neſcio quo* perdurare, & *hoc modo* ſe egregiè *philoſophari* exiſtimant, & *rem acu tetigiſſe*. Sed de hac re plura diſſerendi in ſequentis *capitis* fine dabitur occaſio; ubi inter *Ignis* hujus *pabulum*, & *Fermentationis fomitem*, differentiam liquido oſtendam.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Frenchius' *iterum refutatus.*

Et quidèm *Duo* tantum ſunt, quæ ſcio, intra terram *pabulorum* genera, quæ laboranti huic *Hypotheſi* poſſunt ſuccurrere, *Bitumen*, nempe, & *Sulphur*, quæ *ambo* neceſſe eſt ut accendantur, & tunc iiſdem difficultatibus, quibus *Ignis* premuntur. Nam ſi horum *utrumlibet* aquæ Commiſceas; *calor* inde non exurget niſi corpus *ignitum* illi admoveatur; licet *acido* in *Sulphur* agente admiſſo, *calor* ſine *igne admoto*, non tamen *flamma* oriatur, monente *Simpſonio*, Zymol. Phyſ. c. 2. Quinetiam omnia Balnea Sulphurea *Calida* non ſunt, nec è contra, omnes aquæ Calidæ *Sulphureæ*. Prioris generis ſunt *Caldanellæ* & *Avinianenſes* in agro *Senenſi*, *de Grotta* in *Viterbio*, *de Aquis* in *Piſano*, D. *Joannis* in agro *Lucenſi*,

Non eſt Sulphur *aut* Bitumen,

Non eſt ſulphur *aut* Bitumen.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Balneum *Geberſuilleri* in *Alſatia*, &c. quæ *calida* ſunt, nec tamen *odore*, *guſtatu*, *qualitatibus*, aut *effectis*, Sulphurea judicantur. *Poſterioris* autem generis ſunt, Aquæ *Zuricenſes* in *Helvetia*, *Budanæ* in *Pannonia*, *Curenſes* in *Rhætia*, *Celenſes* in *Germania*, *Brandulanæ* in agro *Carpenſi*, & aliæ quamplurimæ, quæ *Sulphur* produnt aperte, & tamen *frigidæ* exiſtunt. Idem etiam de *Bitumine* dicendum, & mineram in agro *Tremonenſi* memorat *Solinander*, ubi aquam, *Odore*, *Guſtu*, & *Colore* Bitumineam, ſed *frigidam* invenit. Unde apparet quam *vanum refugium* quibuſdam ſunt *rupes*, quas ignem *Bitumineum* calefacere dicunt, & *calorem* aquis *ſuprà* labentibus *ſine* bituminis ipſius participatione, eò quòd inter *ignem* & *aquam* tàm grande ſit *obſtaculum*, communicare, quùm nec *in ipſâ minera Bituminea aqua calefiat.*

Jordenus *de* Baln. *Nat. &* *Aq. Min. c.* 13. *in* fine, *& cap.* 8. *ubi de* Sulphure.

De *Antiperiſtaſi* & Calce *Vivâ*, quùm iiſdem fulcris, quibus *Ignis* ſubterraneus, quem ut ſuprà diximus ſupponere videntur, ſtatuminentur, & quibus ſubductis, corruunt, plura addere operæ pretium non eſt. Illis enim qui *has* cauſas, ſaltem *calcem vivam* aſſignant, ignem ſubterraneum *prius* exiſtere probare incumbit, unde in dubium meritò vocat *Bauhinus*, Font. Boll. l. 1. c. XV. *An Calx dicenda ſit, ubi ignis non fuit. Idem*, inquit, *recurrit dubium, An Calx debeat dici, cum ignea violentia proprie dicta calx ex lapide cremato fiat.* Et concludit: *Quo ſit, ut in eam deducar opinionem, ut laxiore* ſignificatione, tum *Baccium* tum *Fallopium*, vocabulum *Calcis* uſurpaſſe exiſtimem.

Edm. Meara, *M. D. vid.* Britanniam *Baconicam.*

Tantum addo de *Calce vivâ*, ex quo medicum quendam *Hibernum*, Democritum *Juniorem* alterum, ſpecioſius deceperit, qui clariſſimo viro, (tùm in Vivis,) D. *Franciſco Prujeano*, calcis vivæ fumum nota eſt

eſt fabula) pro *marchaſita* vendidit, & veriſſima *Calx* Viva, hoc modo, in ipſiſſimum *Marcaſitem* album converſa eſt; ex *illo* tempore, inter aquarum *Calidarum* mineralium Cauſas, magno quorundam applauſu numerari conſuevit. De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Reſtat jam, quaſi *Appendix* quædam ad Ignis pabulum, Diſquiſitio brevis de Aere; *Utrum nempe, ad ſubſiſtentiam ignis neceſſariò requiritur?* Et ſanè tametſi *aerem* in alimentum ignis *aliter* non admittam, niſi quatenùs corpuſculis inflammabilibus, in quibus *Nitrum*, refertum, (Nam ut rectiſſime obſervavit Nobiliſſimus *Verulamius*, Flamma *non eſt aer accenſus*, cum *Flamma* & *Aer*, non minus Heterogenea ſint, quam *oleum* & *Aqua*, ſed particularum potius *pinguium* & *oleoſarum* Turba, & congeries, quæ *minori* motu præditæ & *magis* fixæ Candelam puta; *perniciori* vero, & *rapido*, flammam repræſentant, unde poſtea à *pernici* earundam motu in accenſione, *flamma* exoritur; *Candelam* autem prius, (ut de ſubterranei *ignis* materiâ diximus ſuperiùs) *accendi* oportet; tametſi, inquam, in pabulum ignis *aerem* aliter non admittam,) tamen quùm *ſpatium* aliquod magis liberum, & particulis, quà *igneis*, quà *Vaporoſis*, ex activâ ignis compage jugiter emanantibus deſtinatum, ut caloris *actio* continuetur, debeat aſſignari, quod æquè neceſſarium videtur ac *fomes* ipſe, & ignis *pabulum*, nullo modo ab ignibus, præſertim flammis *majoribus*, quales eſſe arbitrantur Ignes *Subterranei*, Aer, & Spiracula, debent arceri.

Aer *neceſſario requiritur ad ſubſiſtentiam* ignis.

Hiſt. Vit. & Mort. p. 455. *Dd.* Lugd. Bat.

Hoc *Veſuvii*, *Ætnæ*, aliorumq; montium ardentium inſtantiâ evidentius apparet, in quibus materia *mineralis* & *metallica* intra Terræ viſcera, *fermentationem* prius paſſa minime ferendam, *Terræ-motum* tandem inducit, cujus vi dehiſcente *Terra* per

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

hiatus aperte *aer* ingreditur, & *flammam*, hoc modo, follium adinſtar, accendit, conſervatq;, ut in fine *capitis* clarius apparebit. Flammas quaſdem fateor *thecis* incluſas per annorum *Centurias* nonnullas, *quindecim* dicunt, in ſepulcris *inextinctas* memorant *Hiſtoriæ*; verum igniculorum horum fomes, ex materiâ *puriſſimâ*, arteq; elaboratâ conſtare videtur, qui, *Gliris* adinſtar, hyberno tempore vitam ſimulantis, calorem mentiuntur, donec aperto aere fruentes, *citiùs* extinguantur; inter quos & ignes ſubterraneos, *Thermarum* cauſam vulgo reputatos, nemo non, vel ex *hac* inſtantia, diſparitatem obſervat. *Fomitis* etiam materia adeo *pura* erat, ut vapores *nullos* ſuffocantes emittere ſolerent. *Aerem* fateor, ſive *vapores* nonnullos, intra Terram incluſos, qui ignem potiùs *reprimere*, quàm *continuare* videntur, obſervari; *Verum an ignis Bitumineus non ſit valde fuliginoſus, fumuſq; & vapores ejus ſubtiles adeo, ac penetrantes, ut Terræ poros inſenſibiliter pertranſeant*, & iſthoc modo, *inſenſilem* Tranſpirationem, (Græcis διαπνοὴν ἄδηλον) quadamtenus æmulentur, credat aliquis, qui ardentem *Camphoram*, inter duo vaſa, aquæ immiſerit, & fuliginem nigerrimam, & *copioſam*, ſupremo vaſculo adhærentem conſpexerit; ut nihil dicam de *odore*, qui flammam conſequitur; & ſileam, quod ſuprà notavimus, defectu *aeris*, aut liberioris ſpatii, *flammam* extingui.

French. *Spad. Ebor. p.* 27.

Neq; *immanè* adeo diſtant duorum vaſorum Commiſſorum, & *Terræ* ſoliditas, ut diverſi generis *Phænomeni* ratio inde exurgat. Imo apud *Batavos*, Carbones accenſi, Novi aut Semuſti, in Vas latioris baſis, & Orificii anguſtioris eidem uſui deſtinatum, & abſq; aeris acceſſu, quem ſatagunt omnino excludere, ſtudioſe coopertum, vulgò **Dove-pot** conjecti,

pru-

prunarum naturam dictum factum amittunt, & ad focum novum extruendum *ita* extincti, aptiores inde & commodiores redduntur, ut ab Amico meo facete-ingenioſo, *Joanne Batiſta Capello*, communicatum habui.

De Calore Thermarum Bathon.

Ex dictis itaq; conſtat quam verè *Biolychnium*, ſive *flammulam Vitalem* in corde, poſuerunt *Burgravius*, ejuſq; ſequaces, inter quos *Regalis* Collegii Medicorum *Londinenſis* Lumen modò extinctum, Doctiſſimus, dùm in vivis, *Georgius Ent* Eques Auratus, in *Harvei* Vindicatione contra *Pariſanum*. Nam ſi *flamma* neq; *in aquæ Canalibus, intra aquam ipſam*, aut *ſubter illam*, perdurare poteſt, ut in ſuperioribus evictum, in cordis *Penetralibus*, intra ſanguinem *flammam* aliquam *vitalem* hoſpitari haud probabile. Oleoſam ſanguinis naturam fateor ad conſervandum *Biolychnium* aptiorem multo *Aquâ* exiſtere, aeremq; *inſpiratum* ad accendendum fovendumq; præſto adeſſe, verum quum *Tracheæ* meatus per pulmones in vaſa eorundem ſanguinea *minùs* pateant, & antequam reſpirat, fætus animetur, vitæq; *chorea* in uteri *clauſtris* incipiat, ubi *flamma* dicta ab aere non poteſt accendi, calorem ſanguinis *Fermentationi* ſolum Succorum heterogeneorum in ſe invicem agentium, potius quam *flammæ* alicui *accenſæ*, ut in fine *Capitis* hujus, & ſequente plenius, dicendum reſtat, tribuendum exiſtimo. De *Flammis* Sepulchralibus modo dictum.

Vita non eſt flamma in Corde.

Apol. pro Circ. *Sang.Digreſs.*1.

Quùm autem mens *Seriorum* tædio quaſi obruta, haud ſecus ac *Camphora*, de quâ paulo ſuprà, vaſe duplici incluſa, & ſupra aquam ardens, ad cavendam ſuffocationem, *majus* ſpatium, & liberiorem *aeris* tractum anhelare ſoleat, *Caroli* cujuſdam *Claromontii*, Doctoris Medici, & *Nobilis* Lotharingi, Opinio de

*Car.*Claromontii *Opinio de natura* Thermarum.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De Aer. aq. & loc. Ter. Angl. *p.* 32.

Thermis Bathonienſibus, non eſt omittenda. Statuit ille, *Fontes eſſe* ὥσπερ ἐντελέχειαν τινα τῶν στοιχείων. *quippe elementares virtutes contineri fontibus. Tametſi vero, inquit, non negem per metalla manantes aquas, metallicam facultatem conſequi, tamen quoniam nulla arte quicquam ex ejuſmodi fontibus elici metalli plerumq; poteſt, inde eſt ut exiſtimem, ineſſe ipſis quiddam Metallicum* δυνάμει μᾶλλον ἢ ἐνεργείᾳ, *propterea quod effectus habeant ſimiles iis qui ex metallis conſequi ſolent. Id eſt Metallicos dici fontes, non â metallis ipſis, quam à metallica facultate, & virtute, & ut in Scholis loquuntur, Potentiâ. Idq; eo magis quod ſæpe neq; per metalla fluunt, & ſæpiſſime à metallicis quam longiſſime fluunt, à quibus ſi quid contrahunt, id omne elici viarum anfractibus, & ſaxorum atque arenarum ſalebris, quaſi quadam percolatione poteſt.* Præclarus certe *philoſophus*! qui *magno* molimine *nihil* agit, & *metalli* adeo plenus, ut *mineram* in ſeipſo continere videatur, quiq; licet ipſe fuerit inter *Montes* Bathoniæ, Non tamen *Claram*, ſed obſcuriſſimam hanc, & *Hermolao* judice, *Diabolicam* Thermarum iſtarum naturæ rationem reddidit, animalium quorundam *more*, quæ aquas *limpidiſſimas* conturbant, & pedibus *contaminant*. In *metallis* adeò totus erat *Carolus*, ut *Mineralium* ne meminerit quidem, & ſedimenti copia, quam à *Thermis* obtinui, *aliquid inde elici poſſe*, *neq; viarum anfractibus*, & *Saxorum*, *atq; arenarum ſalebris percolatione elici oſtendit.*

Animadverſio.

At, *Non tali Auxilio, nec Defenſoribus iſtis*
Balnea *egent*——

Non deſunt apud nos medici, utriuſq; *Academiæ* patriæ, *utriuſq;* celeberrimæ, *verè* alumni, ingenio eru-
ditione

ditione & *facultatibus* inſtructi, à quibus magni hujuſce *phænomeni* veram rationem, quantum res ipſa petitur, *meliori Jure* expectare licet, quibus *Symbolum* noſtrum nec *hactenus* defuit, nec eſt defuturum, & non *Agyrtis* quibuſlibet, & circumforaneis *Exoticis*, aures præbere, quibus, iiſq; *ſatis longis*, præditi, è Regionibus Tranſmarinis in *Noſtram* irruunt, ibiq; ſtatim *nominis* famam, & *gloriolam* aliquam ex *prælo* affectant, idq; non *Scientiæ*, aut *Veritatis* ſtudio, ſed lucri *ſpe* vilis, & ut *quocunq; modo rem* facilius corradant, quòq; ſpectunt præcipue, tantulo ampliùs *emungant*, quos propriæ *ignorantiæ*, & Doctiorum *cenſuræ* in ſolidum reſigno, ut & *Heroem* hunc *Capiti* de aqua medicata *Briſtolienſi*, ubi *ambo* iterum conveniemus.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Verum apud *Thermas* præſertim, & *acidulas* frigidas, *quilibet ſe medicum jactat, cui ne brutum quidem animal tuto committas, Ciniflo, rhizotomus, agyrta, odontothryptes, Theriacæ falſæ Inſtitor, Vetula, Germanus, Judæus, Carnifex. Magna pollicetur, ac non ſolum ſimplici vulgo ſua garrulitate, ſed etiam Satrapis imponit: phaleras oſtentat, curatos commemorat; de læſis & deceptis altum ſilentium. Si quid didicit, ſiniſtro uſu peccat: uno calopodio omnes calceat; conatur cum ſumma temeritate omnibus morbis mederi. Utile eſſet ſi obſervaretur mos Italiæ, Galliæ, & quorundam præcipuorum locorum Germaniæ, ut de ſuis medicamentis à peritis medicis examinarentur. Tum vero myſteriis maleferiatorum patefactis, in clara luce apparerent ejuſmodi belli homines Numellâ aut Exilio digni.* “Factum eſt, *inquit Eruditus Autor*, ut dum eſſem in ‘Thermis *Helveticis* etiam ibi eſſet *Judæus*, qui ſe “nominabat *Simonem*, & medicinam faciebat: ad “eum confluebant multi *Electuarium* magno pretio

Agyrta *apud* Therma.

Jo. Bauhin. *Hiſt.Font.*Boll. *l*. 2.*c*.15.*p*.147.

“ementes.

De Calore Thermarum Bathon.

" ementes. Ibi eum quoq; conſulit *Polemarchus* " quidam emeritus *Zugenſis*: Judæus ſanitatem pol- " licetur acceptis *aliquot* coronatis: Cum *fruſtra* " eſſent omnia, advocor & Ego, comperio *Phthiſi-* " *cum*, Balneum ei *valde* nocuum: Sciſſitatus dili- " genter quid dediſſet *Judæus*, comperi illum ha- " bere Ollam plenam *ſucco baccarum Sambuci* inſpiſ- " ſato, adhæc libram *Scammonii*, cujus dabat inter- " dum *drachmas duas*, cum *uncia* ſemis *Rob* de *Sam-* " *buco*, exigebatq; *Coronatum*; atq; is quidem ἀναλ- " φάβητος nec ſcribere nec legere poterat; quare " vehementer *increpui* hominem, ut qui multos per- " didiſſet & decepiſſet, brevi moriturum *Polemar-* " *chum* (quod etiam evenit) quo prognoſtico uſus, " nolui ei medicamenta exhibere, ſed Conſului ut " *domum* reverteretur. *Judæus* territus aufugit. Sed miſſis *Empiricis* & circumforaneis fungis, humani generis peſte, tam *indigenis* quam *exoticis*, ad Caloris *Thermarum* Cauſam jam rectà procedo.

Thermarum caloris cauſæ proprietates.

Intereà hic *proponam* tantum, nam *alterius* loci eſt prolixius diſquirere, *ſigna* illa, & *proprietates* quas neceſſariò ad veram aquarum *Calidarum* Mineralium cauſam requiri exiſtimo; & ſunt, *PROPINQVITAS*, *ACTIVITAS*, *DVRATIO*, & *AEQVALITAS*; quicunq; vero hæc *quatuor* Hypotheſi adaptaverit, exclamandum illi Judicio, non Εὕρηκα tantum, ſed Τετέλεσται.

De *quatuor* hiſce neceſſariò requiſitis, ſuo loco, plura dicentur. De poſtremo autem hic adjungo *Tobiam Vennerum*, M. D. Bathonienſem quondam, καίρῳ δυλ δίειν, quùm *Balneum Crucis* ſcripſerit, *ad caloris ſui apicem non aſcendere, priuſquam anni tempeſtas perpetuò fuerit calida*; quod in *Regalis* Balnei gratiam

am videtur *gratis* dixiſſe, ut *æſtivam* ſolum Balneationem in *Crucis* Balneo commodiorem aſſerat, quum caloris *inæqualitas*, ſiqua fuerit, ab *aeris* potius inconſtantia, quam *Thermarum* proveniat, quæ *pluviis*, aut quibuſdam fermentationem naturalem in ſe æqualem caſu intendentibus, & non *ſtatæ* alicui anni tempeſtati, ut *nugatur* Autor, caloris ſui *incrementum* debent.

De Calore Thermarum Bathon.

Porrò, ut mundus *major* à *minori* illuſtrationem recipiat; quum abſq; ignis alicujus *actualis* ope, *Sanguinem incaleſcere* quotidie ſentiamus, caloremq; ad *iſtum* gradum interdum aſſurgere, ut *febres*, & ſpeciatim febrem quam vocamus *ardentem*, *ſine igne accenſo*, aut flammâ aliqua *manifeſta* accerſat (& *flammam Vitalem* in corde non *latere*, præcedentia demonſtrant) pro caloris aquarum *Mineralium* cauſa, ad *ignem* ſubterraneum refugere, neceſſum non eſt. *Orgaſmus* quippe, Venereus *Fermentationem Salium* in ſemine latentium, ut videtur, exuſcitat, unde *Fermentum* quoddam poſtea *utero* communicatur, quod *puncto ſaliente* brevi terminatum, motu conſtanti, & reciproco, *calorem* producit, qui *Fermentationis* adminiculo, per totum vitæ curſum *poſteà* perdurat; quum autem calor *blandus* ſit, & ad vitæ functiones *mitis* requiratur, ideoq; vapores *inſenſiles*, & *inviſibiles* ignis aut *flammæ* multum diſſimiles per poros cutis *leniter* emittit, niſi materia morbifica laceſſitus, hoſtem *majori* impetu, & ferocia adoriatur. Hinc *rubedo* ejus à Sale *acido* in Sanguine qui *fermentationem* promovet. Hinc etiam procedere videtur quod fæminæ *Pica*, aut *Chloroſi* laborantes, & etiam Vetulæ, *fermento* debito deſtitutæ, *frigidiores* obſerventur, motu ſanguinis circulari tardiori fruantur, & colorem album, à ſanguine *frigidiori*, &

Fermentatio a minori mundo illuſtrationem recipit.

Ent. *Apol. pro Sang. circ. p.* 113.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

ſuccis *crudis* exiſtentibus, nec fermentationis *ope* ſubactis oſtentent. Sed de *Fermentatione* plura in ſequente Capite, ubi de illa de *induſtria* diſſeremus.

Interim non nego quin *Thermæ* nonnullæ calorem ſuum *ſubterraneo igni* referant acceptum, quales *Baiæ*, à *Veſuvio* monte haud longe remotæ, *olim* celeberrimæ; præſertim quùm *aqua marina ſit circumcirca naturalitèr calida*, quemadmodum Juvenis quidam *Anglus*, ingenio ſagaci, & literis inſtructus, *Joannes Raymond* Generoſus, A. D. 1647. peregre profectus, *ibidem* annotavit. Et quidem de *iſtiuſmodi* aquis calidis intelligendus eſt *Nicolaus L'Emery* cùm ſcribat: *Calor etiam magnus aquarum multarum Mineralium ab ignibus ſubterraneis explicationem recipiat — qui inde oritur eo quod aquæ iſtæ aut immediate ſupra terras aliquas ardentes pertranſeant, aut per ipſarum medium labantur, à quibus calorem ſuum in tranſitu accipiunt.* Nam ubi ardentes ignes *actuales* ſunt, ut in *Ætnâ*, & *Veſuvio*, (quos montes commemorat) Aquas circumcirca *inde* calefieri non negamus & *calorem* ſuum hoc modo *in Tranſitu* recipere; Verum ignis hujus *Sphæram* ad aquas calidas remotiores extendere, aut in Communem *Thermarum* omnium cauſam ejuſdem *vim* & *efficaciam* aſſignare, licet *per ignem Philoſophum* (forſan) decere poſſit, liberioris tamen genii *ſapientiæ Cultores* haud decet, qui ſecum reputaverint, & feriò trutinaverint quæ à *Nobis* dicta ſunt ſuperiùs contra *abſurdam* iſtam opinionem quæ ignem *intra* Aquam, & *in* ipſis aquæ canalibus ardentem, *aliter* quam ſupra explicatum, *inextinctum* manere, *inſulsè* affirmat. Et ſi *calcem vivam* in cauſam afferat, neceſſe eſt ut *ignem* actualem *accenſum* probet, qui *nullibi* apparet, niſi ubi ignis *erum-*

Il. Merc. Italico, *p.* 158, &c.

Curſ. Chym. c. 7. de Croco Martis aperiente.

Autoris *Reponſio:*

erumpit, nec *ullibi* niſi in partibus terræ *dehiſcentibus* & *apertis* conſiſtere poſſe, aut *exiſtere*, ſuperius probavimus. Idcirco *Gallus* ad rem parum attendit cùm ſcripſerit: *Ignis fomitem intra Terræ viſcera eodem prorſus modo accendi, ac Croci martis materia, ſulphur nimirum & limatus chalybs, ſuper focum ardentem in vaſe commodo conſtituta, inflammatur.* Hic enim ignis actualis apparet prius accenſus; illic vero neceſſe eſt ut ignis fomite ad accendendum motu fermentationis prius diſpoſito, *Terræ motus* poſteà ſuccedat, per cujus cavitates & fiſſuras (nam de *fiſſuris* terræ *præ-exiſtentibus* parùm conſtat) aer admiſſus fomitem prædiſpoſitum *actualiter* incendat, & ignis actualis *manifeſtus* erumpat, quod de Balneis *Bathonenſibus*, aliiſq; locis, ubi talia *nunquam* obſervata fuerunt, dici non poteſt; & iſtarum *ſolum* aquarum *Calidarum* rationem reddit, quæ locis *iſtis* vicinæ ſunt, ubi ignis accenſus *manifeſto* ſe prodit, qui in *Ætnæ*, & *Veſuvii* montibus, ſe ſpectantium oculis, à *multis* ſæculis, non ſine *horrore* quodam viſendum exhibuit. Noto tamen montem iſtum prodigioſum *Veſuvium* dico, cujus *Vorago*, ſive *Caverna* quæ *flammas* eructat, *tria* millia paſſuum *ambitu* ſuo comprehendit, & *profunditas* mille & *quinquaginta* paſſus circiter occupat, *Metallis*, & *Mineralibus* aptis, qualia *Bitumen*, *Sulphur*, *Nitrum*, &c. ita abundare, ut fomes & pabulum *copioſe* admodum ſubminiſtretur, quod *occultis* igniculis non poteſt competere, ideoq; niſi *flamma* ſit *conſpicua*, *calorem* potius *ſubterraneum* Fermentationis prolem, quam ignem aliquem *accenſum*, intra Terræ viſcera *latere* exiſtimo. Sed de *Fermentatione* plura ſtatim. Hic autem *Inſcriptionem* elegantem, purè *Romanam* in

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De Calorr Thermarum Bathon.

in viâ publicâ ad *Veſuvii* montis fere pedem, annis retrò LX. poſitam, *marmori* inciſam, ab eodem *Generoſo* obſervatam, & in *Angliam* delatam, placet ſubnectere. POSTERI. POSTERI. VESTRA. RES. AGITUR. DIES. FACEM. PROFERT. DIEI. NUDIUS. PERENDINO. ADVORTITE. VICIES. AB. SATU. SOLIS. NI. FABULATUR. HISTORIA. ARSIT. VESUVUS. IMMANI. SEMPER. CLADE. HAESITANTIUM. NE. POSTHÆC. INCERTOS. OCCUPET. UTERUM. GERIT. MONS. HIC. (MONEO) BITUMINE. ALUMINE. FERRO. SULPHURE. AURO. ARGENTO. NITRO. AQUARUM. FONTIBUS. GRAVEM. SERIUS. OCYUS. IGNESCET. PELAGOQUE. INFLUENTE. PARIET. SEDANTE. PARTURIT CONCUTITUR. CONCUTITQUE. SOLUM. FUMIGAT. CORUSCAT. FLAMMIGERAT. QUATIT. AEREM. HORRENDUM. IMMUGIT. BOAT. TONAT. ARCET. FINIBUS. ACCOLAS. EMICA. DUM. LICET. JAM. JAM. ENITITUR. MIXTUM. IGNE. LACUM. EVOMIT. PRÆCIPITI. RUIT. ILLE. LAPSU. SERAMQUE. FUGAM. PRÆVERTIT. SI. PRÆRIPIT. ACTUM. EST. PERIISTI. ANN. SAL. CIↃ. IↃCXXX. XVI. JAN. PHILIPPO. IV. REGE. TUM. TU. SI. SAPIS. AUDI. CLAMANTEM. LAPIDEM. SPERNE. LAREM. SPERNE. SARCINULAS. MORA. NULLA. FUGE. ANTONIO. SUARES. VICE. PRÆFECTO. VIARUM. Tantum addam *Ignem* ſubterraneum, ut Thermarum *Bathonienſium* caloris cauſam, ab *antiquioris* ævi ſcriptoribus pro *figmento* habitum, & *damnatum* fuiſſe. Nam *Alexander Necham*, qui vixit circa

circa annum *Chriſti* MCC. de iiſdem *Thermis* ita ſcripſit, monente *Camdeni Britanniâ, in Comitatu* Somerſet.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Igne ſuo ſuccenſa quibus data Balnea *fervent*
Ænea ſubter aquas vaſa latere putant:
Errorem figmenta *ſolent inducere paſſim;*
Sed quid? Sulphureum *novimus eſſe locum.* q. d.

Non ab Igne aliquo ſubterraneo, ſed à minerâ ſalino-ſulphureâ exæſtuante, Thermarum iſtarum calor procedere videtur.

CAP.

CAP. IX.

De Calore *Thermarum Bathonienſium*: *Quod ejuſdem* Cauſa Sit Fermentatio CORRUPTIVA.

Capitis Summarium.

Fermentatio CORRUPTIVA *eſt cauſa Caloris in Thermis* Bathonenſibus. *A Salibus* Alcaliſatis & Acido *miſtis oritur. Argumenta nonnulla pro Fermentatione* Corruptiva. *Pulvis quidam in Thermis* Fermentationis *fomes. In* Regio & Calido *Balneis calidioribus* magis *abundat. Argumentum petitum ab Aqua* Briſtolienſi. *Ab* Afordenſi *aliud. Caloris Thermarum Cauſa* propinqua. *Vicini* Soli *natura.* Bathoniæ *ſolum* factitium. *Aquarum* Ciſternæ *in uſum* Civitatis. *Terræ* lithanthraceæ *genus prope* Bathoniam. *HYPOTHESIS* nova *de Calore* Thermarum. *Seminum* Mineralium & Vegetabilium *unà concreſcentium inſtantia rara. Extra fodinam* lapides *propagantur. Solvuuntur Objectiones contra* Hypotheſin. *Caloris in Thermis* DURATIO, PROPINQUITAS, ACTIVITAS, & ÆQUALITAS *Hypotheſi adaptantur. Ad Thermarum* virtutes *Tranſitio. De nucibus avellanis ſub* Regalis *Balnei Ciſterna inventis.*

Fermentatio Corruptiva *eſt cauſa caloris in Thermis* Bathonicis.

QUùm unicuiq; naturali effectui *naturalis* & propria aſſignetur Cauſa, quùmq; *ignem* ſubterraneum Aquas calidas non efficere ſuperiùs evictum, viden-

videndum an illud majori jure *Fermentatio* perficiat. Et quidem ſi calorem à *Salibus* in ſe agentibus ortum animo reputemus, quantas turbas cient, quàmq; agre ſedatas, ut in præparationibus quibuſdam, *chymicis* præſertim, obſervare licet, ab *Efferveſcentia* quadam ſive actione & reactione ſalium *cum calore* inter ſe naturaliter peractà, potius quam ab *igne* aliquo *ſubterraneo*, aut *calore* blando *Generativo*, Phænomeni hujus ratio, majori veritatis ſpecie, expectanda videtur. *Veroſimilius itaque exiſtimo Acidum, & Alcaliſata ſalia, unà cum aliis quibuſdam in Thermis miſta, & ſe invicem ſubigere nitentia*, Efferveſcentiam *ſive* Luctam *creare*, *cui caloris origo aſſignetur verius, modo illo quem inferius trademus.* Accedit etiam ingens materiæ guſtui *non* ſalinæ copia, quæ in *Thermis* abundat, & indolis *lapideæ* exiſtit, ut Cap. 4. in Superioribus eſt dictum, cui eodem modo ac *Alcalibus*, acida ſuperfuſa *Fermentationem* creant. Imo Alcalia alcaliſata intra concretionum petrificarum texturam copioſe inveniri ſagaces naturæ myſtæ ubiq; teſtantur. Pulvis hic *tenuiſſimus* & *albiſſimus* utpote *ſectilis* lapidis, aut *ſciſſilis* (ſi modo idem fuerit) pollen, quem alio nomine, ob inter operandum mollitiem, *lapidem Liberum* vocamus, vulgo **Freeſtone**, ut in præcedentibus, molis in Thermis *maximæ* exiſtit, ſalſa omnia quantitate fere *dupla* ſuperat, & huic uſui præcipue inſervire videtur ut *Fermentationis* fomes perpetuus inde ſubminiſtretur. Nec a Thermarum *Buxtonenſium* Teporis cauſa excludendum exiſtimo, quod fontes iſti è *ſectili lapide*, quem Liſterus *ſciſſilem* vocat, *nigricante ſcaturiant*, qui de aciditatis gradu adeo remiſſo participantes ut *æſtate*, ut inferius dicetur, *atramentoſæ haud ſint*, vix ultra infimum caloris gradum *Teporis* viz. aſſurgere obſervantur.

Idem

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De caloris Thermarum *Bathonienſium cauſa* Autoris *opinio.*

Pulvis in Thermis Fermentationis *fomes.*

De Font. Med. Angl. *Ex. pr. c.* 4.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De Therm. Boll. *l.* 1. *c.* 1. *L.* 1. *c.* 2.

Vid. Obſ. 70. & 84.

Vid. cap. 12.

Idem in fonte Tepido *Bollenſi* notavit Bauhinus, qui *ſcrobis lapidis ſciſſilis non ita longe à Fonte diſtantis* meminit. Item: *plures & varii inventi lapides ſciſſiles*; nec non, *Foſſores & Aquileges dum fodiunt, tandem ad ſcaturigines fontis medicati binas magnas pervenerunt, è lapide ſciſſili, ut aiebant, erumpentes, qui monte vicino, & proximis locis plurimus conſpicitur.* Pulverem hunc inſipidum *cancrorum* oculos, *cretam*, aut *Corallium* æmulare, & intus in aqua *Thermali* ſumptum in *Sanguinis edulcoratione* Teſtaceorum vice fungi, inferius dicetur.

In Balneis Regio, *&* Calido *magis abundat:*

Vid. Obſer. 17. 76, & 77.

Notatu etiam *non* eſt indignum, ubi calor *maxime* eſt intenſus, ut in Balneo *Regio*, & *Calido*, ibi *pulverem* hunc, fermenti fomitem, *magis* abundare; adeo ut in *Regio*, quinquaginta ejuſdem *libræ* horarum circiter *viginti quatuor* ſpatio, cum aqua redundanti per canales amandentur; in iſto vero *Crucis*, ubi calor remiſſior, multo *minorem* exiſtere, moleq; multo *minori*, longioribus Temporis intervallis deperdi. Adeo ut *Generationem Fermentatio* hæc *Corruptiva*, modo quodam, referat, cujus *Pater* ſit halitus, ſive *ſpiritus* acido-ſalinus, *Mater* vero, materia *lapidea*, & *alcaliſatus* ſal; facta autem miſtione, & producta re, halituum nube obvolutus aſcendit *Pater*, mater vero querentem *poſticâ fallit*, opuſq; ambo, eodem modo peragendum, *poſteris* relinquunt. Et quidem ſi materia quæ priorem *fermentationem* effecerat, in eodem loco *Effæta* maneret, *Thermalium* aquarum Scatebras obturaret primò, &, mole ſua non evacuata, *tandem* opprimeret. Hinc eſt quod *Thermas longo tempore non evacuatas, à calore ſolito multum remittere*, Doctores obſervent; & Balneum *Novum* quod vocant, ſive ab Evacuatione *primò* repletum, *calidius* multo *Balneatores* perſentiant. Fermentatio

mentatio ſiquidem à *veteri* materia diutius recluſa, *fere* ſuffocata, à materia *nova*, aqua *noviter* influente, vires *novas* reſumit, unde calor *magis* intenſus neceſſario exoritur; Jam vero quod acidum eſt, & *magis activum* magnam partem facile exhalat; quod autem molem majorem complectitur *paſſivum*, ductibus & canalibus, fæcum more, excernitur, unde *nova* materia ejuſdem naturæ ſuccedento jugiter, *Fermentationis* rota non ſufflamminata recurrit. Quod non acida ſolum pars, ſed ſales etiam fixi *partim* exhalent, *Obſervatio* LXXXVIII. confirmat, quorum molem fermentationis *lucta* minui eſt neceſſe.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Notandum etiam quod in omni fere *Generatione* univoca ſpirituoſum illud, quod *roris* inſtar à mare decedit, *Uterum* & fæmineas partes *fermento* quodam inficiat, quo admiſto, *motus* inducitur, & tandem *Vitæ chorea* cæpit inſtitui. Ad eundem *fere* modum in Thermis, *Acidum*, halitu ſuo, ſive *vapore* quodam ſpirituali, in *Alcalia* agens, & cætera ad fermentandum requiſita urgens, invigorans, & impregnans, *CORRUPTIVAM fermentationem*, ut ita dicam, *generet*, & particulas heterogeneas ita inter ſe committit, ut craſſiori materia, & ſpiritu *jugiter* ſuccedente, *Lucta* nunquam ceſſet, ſed novis ſuppetiis *ſemper* affluentibus, in *perpetuùm* prorogetur.

Argumentum a Generatione.

Porrò in locis quibuſdam ubi Fermentatio *minor* eſt, ut in Aqua *Rupis* D. *Vincentii* prope *Briſtolium* (de qua ſuo loco plenius agendum) quæ vix *dimidiam* caloris partem *Crucis* Balnei obtinuit, eadem pene quantitate *minuuntur* contenta, quæ tametſi ex parte maxima *eadem* exiſtant, *idem* tamen non efficiunt ac ſi eſſent mole *majora*; quùmq; *aciditas* adeo parca ſit, ut lacti coagulando, aut aquæ cum gallis tingendæ

Ab aquis minùs *calidis, viz. Thermis* Briſtolienſibus.

De *Calore* Thermarum *Bathon.* gendæ *vix* ſufficiat, ut in *Fermentatione* mira præſtaret expectanda non eſt.

De Font. Med. Angl. *Ex. pr. c.* 4.

Buxtonenſibus.

In Thermis etiam *Buxtonenſibus* (de quibus ſuo loco) aciditas adeo *diminutè* ineſt, ut *æſtate*, obſervante Doctiſſimo Liſtero, *atramentoſæ non ſunt*; *& libræ* XXXII. *Aquæ ad ſiccitatem coctæ, vix unum aut alterum ſalis ſcrupulum præbuerint*; unde Fermentatione *vix* effatu digna ſuccedente, *Thermæ* iſtæ ut *Briſtolienſes*, ſolum *Tepidæ*, aut potius *Subtepidæ* exiſtunt.

Afordenſi *frigida.*

Notandum porrò, in aqua *Afordenſi* (de quâ inferius) quod licet ſalia *Nitrum* viz. & *Alcali*, magis abundent, tamen ob lapidis *ſectilis*, eive analogi, & aciditatis etiam debitæ *defectum*, Fermentatio nulla appareat, ſed *frigida* exiſtat aqua iſta, nec calorem, *aliter* quam fontanæ aquæ omnes hiberno tempore, *halitu* aut *contactu* prodat ullum. *Major* itaq; Fermentatio *Bathonienſes* aquas, ut videtur, calefacit; *Minor* vero *Briſtolienſem*, & *Buxtonenſem*; & ob ejuſdem *defectum*, deficiente etiam ad opus *Fermentationis* materia accomoda, *Afordenſem*, & frigidas *cæteras* medicatas omnes, *frigeſcere.*

Hic autem *tacere* non poſſum quin dicam ex quo in hujus rei conſiderationem *primò* incideram me eo inclinaſſe, *Caloris & imprægnationis Thermarum cauſam à Balneis ipſis haud longe abeſſe*; imo *Coram eſſe quod quærimus*, ut ex obſervatione LXXXVIII. evidenter apparet, de qua re videatur Caput Quartum in principio. Hinc *Guil. Simpſonius* Thermas Bathonienſes *è ſuccis mineralibus intra magnorum montium circa Civitatem viſcera incluſis, ad quorum pedem erumpunt Thermæ*, procedere arbitratur. Mirum etiam videtur in *puteis* fodiendis, *lapidum* & *anthracum* fodinis, aliiſq; terræ *penetrationibus* profundis quæ

Zymol. phyſ. c. 1. *p.* 12.

quæ in & circa Civitatem obſervantur, aquam *calidam* nullibi apparuiſſe, & calorem magnum *ſemel* tantum in fodina lapidum *unica*, nimirum prope *Dunkertoniam*, villam tribus lapidibus *Bathonia* diſtantem, annis plus *centum* retro à *Joneſio* obſervatum, qui fodinam memorat adeo calidam inventam, ut in eadem Operarii perſiſtere non poterant. Erat autem fodina quæ lapidem *ſectilem* abundanter ſuppeditabat. Jam verò ſi ſupponamus (quod probabile) *Scatebras Thermarum infra Civitatem, intra canales ſubterraneos, quaſi Thecas incluſas*, & aqua frigida circumcirca apparere poteſt, & calida etiam ab injuriis conſervari.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Subſ. Bath. *fol.* 20. *lib.* 2.

Argumentum *alterum* quod fermentationem adeſſe ſuadere videtur, *Stiriarum* Nitroſarum *formæ* ſunt. Cur enim Balnea *Regale*, & *Calidum*, in quibus calor magis intenditur, in Stirias *majores*, craſſiores, & compactas *magis* illis *Crucis* ſe extenderent; niſi quod in *illis* fermentatio *major* materiam ſtiriarum crudam *invigoret* melius, & maturet; in *hoc* vero *minor* multo, *crudam* relinquat, & *imbecillam*. Hinc Jordenus, qui Balneorum omnium calorem ex una Minerâ accerſit: *Prout Minera in uno loco calidior fuerit quam in alio, ita Balnea caloris gradum variare poſſunt*; quod non ad caloris ab igne aliquo *ſubterraneo* ſed à Fermentatione orti differentiam reſpicere affirmat.

Arguitur a forma *Stiriarum.*

Vid. Obſ. 75.

De Baln. Nat. *& Aq. Min. c.* 7.

Notandum *porrò* Balneorum *Regis*, *Crucis*, & *Longi* ſcaturigines, *multiplices* licet videantur, revera tamen in unoquoq; Balneo tantum unicam reperiri, quæ à majori trunco quaſi in ramos diviſa, & incumbentis ſabuli *Ciſternæq;* pondere depreſſa, in diverſis *Balnei* locis ebullit; *Crucis* quoq; & *Longi* Scaturigines (probabile) à *Regio* derivari. Scatebræ enim

Scatebra Balneorum *omnium* una.

A Regio *derivata.*

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

enim Balneorum *iſtorum* è profundis Terræ viſceribus *perpendiculariter* haud aſcendunt, ſed ab Orientali plaga in utrumq; Balneum *lateraliter* deſcendunt; unde aliquando dum Scaturigines inveſtigarunt *Operarii*, conti majoris longitudo intra Scatebræ canalem *Longi* Balnei verſus orientem vibrata fuerat, Canali ſeſe verſus *Regale* Balneum dirigente. Idem etiam in *Crucis* Balneo obſervatum, contumq; ſe verſus *Boreo-Orientalem* Balnei partem direxit. Hinc *diverſus* caloris *gradus* exoriri poſſit. Nam Thermalis aqua intra Canalem *anguſtiorem* in Crucis Balneo incluſa, & *majorem* temporis tractum ad complendum requirit, & per canales ſubterraneos quaſi *Serpentinos* delata, de *minori* caloris *gradu* participat, quam in *Longo*; quod per Canalem *ampliorem* & *magis* rectum aquam calidam recipiens *eundem* caloris gradum, & temporis ad implendum Tractum cum *Regio* obſervat. *Hujus* autem Balnei calorem à Scatebris quibuſdam propriis, *ut communis fert ſententia*, calorem *Regis* excedere Capite primo dictum eſt ſuperius, & obſervationum *Thermometricarum* Tabula ibidem demonſtrat, de qua re plenius agendum in *Appendice* in fine Capitis. Aqua itaq; *Balneorum* omnium caloris gradum ſi excipias *eadem*, & ejuſdem *fere* in omnibus naturæ exiſtit, à cujus gradu *intenſo* aut *remiſſo* diverſa Stiriarum *forma* procedere videtur. Vid. Fig. 2. *Append.* in fine Capitis.

Ratio graduum *Caloris.*

Aqua in Balneis omnibus eadem.

Nec quoad hanc rem *nullius* momenti eſt, quod capite de *Nitro* eſt ſuperius memoratum, nimirum *Nitrum Antiquorum, cui Bathonienſe probatum dedimus ſimillimum, affuſo acido ebullitionem creare*, unde illud Prov. XXV. 20. ubi ob eandem, puto, rationem aceti *Nitro* affuſi facta eſt mentio, unde *Fermentatio* inſequitur, quæ à Sale Petræ & *acidis* commiſtis non obſer-

Ex ſacrâ *pagina arguitur.*

obſervatur; *Nitrum* autem & aciditatem etiam *Thermis* ineſſe, in Capitibus de earundem principiis *ſuperius* probavimus. Argumentum demum pro *Corruptiva* fermentatione *cogens* & *concluſivum* videtur illud, quod Obſervatione 88. traditum reperitur, de Salibus in Terræ viſceribus *ſubſtantialiter* extra eam apparentibus. Quùm enim *fermentatio* in ipſa *minerâ* intra Telluris viſcera, *ita* incaleſceret, ut actione & reactione inter ſe, ſalibus *quiddam* decedendum foret, ſalia ipſa, *lucta* ſubterranea, & *fermentationis* vi, Terræ inſtar Talparum dorſis elevatæ, commota, in ſuperficie effloruerunt, & *Balnei* aqua tunc temporis omnino *fere* evacuata tempeſtate etiam exiſtente *frigidâ*, in ſummitates Lapidum ambientis *frigore* deverberata conſederunt; Priuſquam autem ad *Hypotheſin* meam de Thermarum Calore procedam, quædam *præmittenda*, quæ Soli circumjacentis *naturam* & *indolem* aliquatenus declarant.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

A Salibus apparentibus. Vid. Obſ. Lxxxviii.

Præmiſſa quædam ad intelligendam Hypotheſin.

Notandum itaq; *primò*, locum ubi Civitas jam conſtituitur, priſcis temporibus *Alnetum* fuiſſe, & ab *Alnis* ibidem copioſe creſcentibus *Saxonica* voce dictum **Aldermoore**, quod nomen quorundam jam viventium memoria, apud longioris ævi incolas *Civitas* retinuit, & Truncorum *Alnorum* & radicum etiam in ipſis *Balneis* nuper effoſſa copia præter *Inſcriptiones* quaſdam in *Antiquitatibus*, idem confirmat.

Jud. Crofts *fere Centenariæ.*

V. Ant. Bath.

Notandum *iterùm*, ſolum ſuper quod Civitas extructa eſt circa *Balnea* præcipue & *Eccleſiam* majorem, magnam partem *factitium* obſervari, & ejuſdem forſan quondam *idem* ſitus humilis cum *planitie* extra muros exiſtente, quam *ars* & ingenium *humanum* elevavit; quodq; probabile ſit, ſpatio haud ita

Bathoniæ *ſolum factitium.*

magno

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De Sal-Nitro, *cap.* 15.

magno *ſubter* Terram ſabuloſam, aquis una confluentibus *Paludem* exiſtere & *Mineram*, quam Salino-Sulphuream quidam indigitant. Hinc *Joannes Mayow*, cujus errores, adverſante animo, in præcedentibus deteximus, *Mineram Salino-Sulphuream ſubter Bathoniam veriſſime Commemorat*, & *æſtus Thermarum ſedem ibidem aſſignat*, quod inde redditur ſimilius vero, *quòd* in ædificiorum quorundam fundamentis jaciendis ad *molle* lutum Operarii pervenerint, quod vi *leviſſima* impulſum cedebat adeo ut longiori militum haſta eidem impacta, *fundum* illorum nemini licebat attingere, tantum lutum *ſulphureum* calidum *marga* plenum *haſtæ* adhæſit. Hoc in *Borealibus*, & *Auſtro-Occidentalibus* Urbis partibus obſervatum, nec procul à *Regio* Balneo, *Crucis* autem & *Calido* proximum. In *hoc* Luto & ejuſdem *vicinia*, Sulphuris *Mineram* conſtitutam exiſtimo, quod ſalibus haud *longe* diſſitis conjunctum *Salino-Sulphureum Salem* in Thermis producit. In luto etiam iſto calido in profunditatibus Terræ *apud locum ipſum* obſervato, *Efferveſcentiæ* ſedem ponendam eſſe conſtat, quod ob aquarum in ſubſidentem tractum ex utraq; Civitatis parte *confluentium* mixturam *molleſcit*, quum in vicinis quibuſdam locis ſiccis altioribus, *rigidum* exiſtat. Porrò, hinc colligere licet, *Margæ Sal Nitroſum*, *Alcalia*, & Sulphur *præſtò* eſſe; *acidum* vero & *ochram* magnam partem *aliunde* provenire. Nam quæ de *Vitriolo* in arena non ſoluto, & *Marcaſitis* vitriolicis in ipſa *Minera* latentibus dicta ſunt, *futilia* eſſe præcedentia declarant. *Pyrites* autem plurimos *Sulphureos* in quibus parum *ferri* forſan & *Vitrioli*, intra lutoſam *margam* abundare autumo quales in vicino ſolo apud *Lambridge* Cap. VI. obſervavi, & etiam infra; verùm iſti à Marchaſitis *Vitriolicis* mul-

multum diſtinguuntur. Civitate itaq; *Salino-Sulphureæ Mineræ* ſuperſtructâ, Thermarum *Proprietas* & *Duratio* evidenter apparent. Sed de his plura in *fine* Capitis.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Quinetiam annotandum *iterùm* occurrit *frigidæ aquæ Scaturigines circa* Bathoniam *abundare*; adeo ut ab Ingenioſiſſimo Doctiſſimoq; Milite D. *Antonio Morgan*, in Galliâ poſtea *vitâ* functo annis abhinc aliquot rogatus, ut *Scaturigines* hinc indeq; erumpentes cognoſcerem, invicemq; miſcerem, ad *fermentationem* iſthoc modo, ſi licuerit, inveſtigandam eliciendamq;, bene meminerim me à *viginti duabus* Scaturiginibus intra brevem Terræ tractum Borealem, aquam domi reportandam curaviſſe, relictis etiam *plurimis*, quas, experimentis apud locum habitis, loco non movebam.

Scatebrarum frigidarum copia.

Annotandum etiam, elevatæ Terræ & Structuræ incumbentis molem, ſubjacentem aquam *aliunde* advectam, coarctatam, & ne ulterius procedat impeditam ita comprimere, ut canalibus Subterraneis quaſi *Thecis* incluſa e fundo in ſuperficiem confeſtim *ejaculetur*, ad eundem ferè modum ac in *Syphonibus*, aut aquæductibus *automatis* accidere ſolet. *Quouſq;* aqua aſcenſura ſit non invenio, nec quidem in *Regali* Balneo, ob metum inundationis intelligere licet; dicunt autem *Thermarum* famuli ſi aqua recluſa, & Canales Superiores dicti **The Vents** (qui in *juſta* altitudine Aquam conſervant) occluſi forent, *Thermalem* aquam circumpoſitarum ædium cacumina ſuperaturam. In *Crucis* & Longo Balneo cingentis muri altitudo *Experimento* favet, verum quum *Balneorum* Valvæ, cameræ, aliaq; obſtent, quo minus *Experimentum* rite fiat, inſtrumento *Novo* ſive *Tuba* vitrea longiore opus eſt, quam ab vicinam ædem vitrariam ab opere jam ceſſantem *nunc*

Ebullientium *Aquarum Thermalium* cauſa.

temporis

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

temporis parare non poteram. Sufficit autem ad probandum *Thermalem* aquam (puto) *frigidam* in hanc foveam quam Anglorum *Coblents* ſive Aquarum *Confluentiam* jure dixerim delapſam e locis quibuſdam Sublimioribus *deſcendere*, quùm quælibet aqua ad eandem cum *fonte* altitudinem *aſcendere* ſoleat.

Aquarum ciſternæ *circa Civitatem.*

Porrò obſervandum, *Ciſternas* duas Aquarum majores a quibus Aqua ad quamlibet *ferè* intra Civitatem familiam in uſus neceſſarios *plumbeis* Canalibus derivatur, in *oppoſitis* montibus duobus collocatas exiſtere, verſus *Boream* nimirum & *Auſtrum*; nec non Terræ viſcera plagæ *Auſtralioris*, ut & illius *Auſtro-occidentem* verſus, & quæ ad *Orientem* vergit, quatuor aut *quinq;* Milliariorum ſpatio, lapide Sectili ad extruenda ædificia valde accommodo, *abundanter* repleri, in parte autem *Boreali*, niſi in illa, ut dictum, quæ ad *orientem* vergit, in qua Lapidicina *Haſelburienſis* maxime conſpicua, lapidem dictum parciſſime reperiri, aquam autem *copioſe* ſcaturire; quodq; in *Septentrionali* parte in montibus circa *Marſhfeldiam*, ad quintum ab Utbe lapidem, marchaſitæ *Joneſio* occurrerunt unde *vitriolum* conficitur, pluresq; ibidem, & in *Vicinia* quoq; contineri probabile, cùm aqua *Septentrionalis* magis acida ſit, ut Aqua dicta *Cornubienſis*, & Altera prope Portam *Borealem* in *Ranali* dicta *plateolâ*, aliæq; plures vicinæ acidiores teſtantur, quarum *illa* ad morbos oculorum, *inflammationes* præſertim & *rheumata*, haud ſine optato ſucceſſu, diu adhibita, laudes merito obtinuit; *hæc* vero lac coagulet, & acidior multo ſit, quod de ulla Scaturigine ab *Auſtro* proveniente *Nemo* adhuc dixit; imo contrarium apparet; Nam particulæ lapideæ in eadem *plures* exiſtentes *aciditatem* Aquæ *Naturalem* ob Salem Communem commiſtum aquæ, qui *voracem* illam efficit, retundunt adeo ac reprimunt, ut aquam illam

Aqua Cornubienſis & Ranalis *plateæ*

Τὸ ὕδωρ Βοῤῥόν *Hippocrates.*

illam dulciorem reddunt, nec iiſdem uſibus ac iſta quæ a *Boreali* plaga deducitur *æqualiter* accomodam. Summa eſt; *Aquam utrinq; ad urbem derivatam, ab invicem latè diſtinctam, plurimùm differre*; quod unanimi incolarum experientiâ ſancitum reperio. De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Porrò, XVIII *Aug.* 1688, aquam ex utraq; *Civitatis* parte petitam examini ſubjeci, & *Obſervavi* aquam auſtralem cum *oleo Tartari per deliquium* citius & *ſpiſſius* lacteſcere; cum *Spiritu Salis Armoniaci* multo minori temporis intervallo Turbidam apparere; cum *Spiritu Vitrioli* tardius clareſcere; ex *utraq;* aqua cum ſapone agitata *bullas* oriri, *copioſius* autem ex *Auſtrali*; quod *aciditatem* in Boreali Aquâ, & *Sectilem* lapidem in *Auſtrali* magis abundare arguere videtur. *Inter aquas* frigidas *circa Civitatem* differentia.

In *Ranalis* plateæ aqua *ulteriùs* annotandum, poſt evaporatas libras *tres*, & reſidentiam in aqua ſolutam, ut *lixivium* inde compararem, lixivio per chartam colato, & ad *ſiccitatem* evaporato, Salis *Mixti* Stiptici grana *quindecim* remanſiſſe. Hoc expertus ſum XXVIII. Nov. 1685. Aqua *hæc* aſpera eſt, culinariis uſibus *non* inſervit, carnes coctas *rubicundas* reddit, & cum ſapone *non* miſcetur. Imo Tertio die Octobris A. D. 1688. aquam è *tribus* puteis, in *Ranali* platea *uno*, & *duobus* in Horto *Joannis Rogers* ibidem, petendam curavi, & aqua à *Thermis* remotior coagulavit lac; ut & *Viciniores* duæ, *magis* autem & *durius* Thermis magis *vicina*, quæ quo à Thermis *remotior*, aut iiſdem magis *vicina* exiſtit, de *majori* aut *minori* aciditatis gradu participare obſervatur. Examen *Aquæ plateæ* Ranalis.

Quinetiam *Shockervicæ*, quæ villa eſt *tres* ab Urbe lapides diſſita verſus *Boream*, ad orientem inclinans, in *Pomario* Humaniſſimi viri *Antonii Carew* Armigeri, aqua *frigida* perenniter ſcaturit conſimilis ſere naturæ virtutiſq; cum iſtâ *Cornubienſi* modo memoratâ. Schockervicenſis.

De Calore Thermarum Bathon.

ratâ. *Ophthalmica* enim eſt, & *acidior*, lac *molliter* coagulat, de Sale vero *parum* participat. In aquâ autem vicinâ dictâ de **Box**, eadem Salia continentur ac in Balneis *Bathonenſibus*. Sal enim *iſtius* aquæ ſeparatus puruſq; redditus, & candenti ferro impoſitus, *liqueſcebat* partim, *partim* crepitabat; partem autem *Terrenam* arena albicans & Tenuis conſtituebat. Examinata *hæc* aqua XII. Febr. 1686. Aquæ prædictæ cum gallis *non* purpuraſcunt.

De Box.

Aciditatis ambitus.

Senenſis Aqua Ferrata.

Videtur itaq; quod *tria* millia paſſuum verſus *Boream* aciditatis *ambitus* ſit, quo ad *Thermas* aqua *acida* ſolet confluere. Nam Aqua Medicata de **Sene** (de quâ Cap. XIX. de induſtriâ agendum) in *majori* ponitur diſtantia, quam ad *Thermas* ſupplendas neceſſarium videtur. Porrò, aqua dicta medicata *ſaturatiùs* multo quam *Thermalis* aqua cum gallis purpuraſcit, & ſui generis *Ferrata* videtur, ut *ſuo loco* dicendum reſtat.

Marga Lutoſa.

Notatu etiam non eſt indignum, præter magnam *ſectilis* lapidis copiam, quem ad *Fermentationem* multum conferre diximus ſuperiùs, *lutoſum* quoddam Terræ genus circa *Bathoniam* abundare (quam *margam lutoſam* diximus) & *ochram*. Hoc ad cavarum viarum latera, & ripas etiam fluminis *obſervare* licet, & prope pontem *mille* paſſus diſtantem dictum *Lambridge*, lithanthracea quædam materia, ſive Terræ genus *Carbonariæ*, cum ochra adhærente, ſubter vero *ochra* pura, conſpicitur. Et hoc ipſo etiam tempore D. *Georgius Clarke* Swainſvicenſis, in cujus agro naſcitur, in *Carbonibus* inveniendis occupatus ingentem *iſtiuſmodi* Terræ quantitatem ab Operariis cum *Pyritibus Sulphureis*, qui inter Carbones *foſſiles* inveniri ſolent, effoſſam, mihi nuper oſtendit, & materiam

ex-

ex qua *Thermarum* limus (in quo magna copiâ *Teſtacea* obſervantur) conſtat, tam *colore* quam *ſubſtantia* referre videtur. *Memini videre me*, inquit Bauhinus, *Illuſtriſſimam E. Celſitudinem ex Pyrite qui in Carbone Foſſili abundat Sulphur extrahendum curaſſe.* Idem etiam circa Buxtonam obſervavit Liſterus: *Hi autem fontes*, inquit, *è lapide ſciſſili nigricante ſcaturiunt, cui fere Carbones foſſiles ſubſunt*, & *in montibus quidem ad meridiem, occaſumq;, alteri tantum milliare diſtantibus, iidem etiam ad uſum effodiuntur. At id ex Rivuli vicini ripis cui ipſæ ædes ſuperſtruuntur, ſi diligenter rem attendas, Tibi liquido conſtabit.* Bauhinus etiam iterum: *Sufficiat mihi* αὐτοψίᾳ *deprehendiſſe ipsâ Fontem noſtrum admirabilem per Bituminoſos canales*, & *per* Gagatem *etiam lapidem ſeu* Succinum nigrum *tranſire. Nam Foſſores altius Scaturiginem Fontis Admirabilis perquirentes lapidem quem vocant*, **Schwartzaugſtein**, *vel* **Agſtein** *repererunt.*

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

De *Therm.*Boll. *l.* 1. *c.* X.

De Aq. Med. Angl. Exerc. pr. c. 4.

L. 1. *c.* 1.

Porrò, *Teſtacea* in Vicinis Civitatis partibus *Borealibus* dictis **Bicknell**; *Auſtralibus* nominatis **Beechenclift** & **Greeneway**; & *Occidentalibus*, vulgò **The Gravell-pits** *abundare* obſervantur, adeo ut cochleolas quamplurimas *ſolidas* partim, *partim* fractas vidi inde conquiſitas, quæ *albedine* & *figura* conchas marinas majores omnino referebant. Pendebat autem *Cochleola* mediocris grana *duo.* Virgines etiam *Bathonienſes*, quæ floribus in vivorum exemplar pingendis aſſueſcunt, in floribus operis, ut vocantur, *Teſtacei*, teſtulas illas *liberalius* uſurpant, quæ, contorta *Teſtæ* parte externe picta, ipſarum operi *gratiam* magnam contribuunt. Et licet Cochlearum forſan prædictarum *plures* in locis ſiccis, muris Veteribus aliquando adhæſerint, & *communi-*

Teſtacea *circa* Bathoniam.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

um fœtus fuerint, *aliæ* tamen *intra* terram reperiuntur, & in *Limo* Balnei Crucis minimas infra *unius* grani magnitudinem ſolidas *Henricus Dyer* iſtius Balnei *Serviens* obſervavit. Imo in Regalis *Balnei* arena particulas *Teſtaceas* abundare diximus *ſuperiùs*, quas *acus* & *microſcopii* ope, à cæteris ſabuli partibus *ſeparavi*, quibus cum aceto miſtis *Fermentatio* ſucceſſit, quod *Hypotheſi* Noſtræ de Caloris *Thermarum* cauſa anſam *primam* præbuit, ut in *Alloquio ad Lectorem* latius eſt dictum. Cochleæ autem prædictæ Communes vacuæ aridæq; in Telluris ſuperficie *copiosè* repertæ, *Tempeſtatis* licet, aut *humana* interdum vi, aliunde deverberatæ, caſu fractæ, & tractu Temporis *reſolutæ*, cum aqua pluvia abſorptæ, intra Terræ *viſcera* admitti poſſunt, & demum aquæ *Balnei*, & ejuſdem etiam *limo*, præter innatas ſolidas, commiſceri.

Vid. Obſ. 90.

Circa Bathoniam *plura fermentant.*

Tandem, *ultimò* & præcipuè eſt *notandum*, quod omnia fere circa Balnea inventa, *Marga* nimirum, *Ochra*, lapis *ſectilis*, *Arena*, *Spuma*, *Salia*, & *Teſtacea*, affuſis acidis *ebullitionem creent*, & *Fermentare* obſervantur. De *Teſtaceis* vero annotandum *ulterius*, quod in *Crucis* Balneo præcipue exiſtant, ubi Fermentatio *minor*, ob *minorem* materiæ ad fermentationem requiſitæ copiam exoritur; ibi tamen non *naturæ* ibidem generantis *inſtituto* debentur, quàm ſabulo *illuc* aliunde advecto, quod ad majorem pedum firmitatem *illic*, in Balnei fundo ſolent ſubſternere; *ſabulo* autem una cum *Teſtaceis* injectis & ſubſtratis, *iſtius* Balnei *Calor* non parum inde conſuevit *augeri*; quod *partim* licet Terræ in fundo *Balnei* compactiori, *partim* autem *Teſtaceis* commiſtis deberi videtur. His præmiſſis, ad conjecturam *Noſtram* de Caloris *Thermarum* Origine & *Duratione* jam procedo.

Nam

Nam μάντις ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς, ſive ut hæc verba Ciceroni ſunt reddita, *Qui bene conjiciet, hunc Tu Vatem perhibeto optimum.* De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Nova *HYPOTHESIS* de *Cauſa* Caloris.

Salia *&* Margam, Teſtacea *etiam &* Aquarum *in ſubſidentem Terræ tractum* Confluentiam *a Principio creata, & in* Minera *ſubter, aut* juxta *locum ubi BALNEA jam ſunt,* Conſilio Divino *ſapienter Diſpoſita, virtute Verborum* פרו ורבו creſcite & multiplicamini, *a propriis ſeminibus in ſuis Seminariis huc uſq; incrementnm ſumpſiſſe* opinor, *non ſecus ac maxima* Creationis *pars ſumit* jam, *& ad* ultimam *rerum lineam ſumptura ſit porrò. Nec minus mihi* credibile, *aut magis* mirum *videtur,* Mineralia *in Mineris* ſubter *Terram jugiter increſcere ac renovari, quam* Vegetabilia, *gramina (puta) quæ conculcamus* ſuprà *eam, ob Seminum virtutem,* perpetuò *durare, &* annuatim *vireſcere.* Fuit *autem,* eritq; *ſemper, majori generis humani parti* ſolenne, *quæ coram ſunt* prætervidere, *illis verò quæ non apparent* admirationis

Hypotheſis *Nova.*

1 Gen. 28.

De Calore Thermarum Bathon.

nis *Tributum pendere*, *Rebuſq;* Naturalibus *idem ac* Virtuti *apud* Poetam *accidit*, *de qua ſcribit*,

Præſentem odimus,
Sublatam ex oculis querimur invidi.

SALIBUS ALCALISATIS aliiſq; ſupra memoratis ad creandam EFFERVESCENTIAM requiſitis, Præcepto Divino fixis *ſatis, Duo magni* Communis *aquæ Torrentes in vicinis Terræ Profunditatibus illis affundantur, qui in, aut* juxta *locum ubi BALNEA conſiſtunt, in* alto *Telluris ſinu poſſunt concurrere*; Hic *ab* Auſtro *lapidem arenaceum, iſtius Tractus* incolam, *ſecum apportans*; Ille *vero a* Boreali *plaga, ſi non* Marchaſitis *quibuſdam Vitriolicis, Vapore ſaltem, aut halitu acido,* acutior *redditus, utroq; dein coeunte juxta* Mineram Salino-Sulphuream *ibidem poſitam* divinitus, *a Tanta materiæ* continuò *generatæ copia, tam ad efferveſcendum* ibidem *parata, quam in eundem finem* aliundè *advecta, FERMENTATIO & LUCTA, abs* actione *&* Reactione *horum inter ſe, (unde* Continui Solutio, *ſive* CORRUPTIO *quædam, haud ſecus*

ſecus ac in calce *viv*, *ab aqua affuſâ*, *inſequitur*,) *ad* calorem *iſti in Thermis* æqualem *producendum ſufficiens oriatur*, *præcipue ſi animo reputemus*, *in Terræ* Penetralibus, *& Viſceribus profundioribus*, *non ſine ingenti aquæ* acidæ *copia*, *&* Alcaliſatæ *materiæ varietate*, *hanc* Luctam *generari*, *ubi* Aer *Fermentationem non ſufflaminat*, *aut* Incendium *inducens*, (*quod ſine motu Terræ in ejuſdem viſceribus* raro *accidit*, *ſi* unquam *obſervetur*,) *ignem aliquem* accenſum *procreat*, *ſed*, *iſto potius adjumento*, *Calorem* reduplicat. De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Et *hinc* quidem fit ut *acido* prius vaporoſo in *Alcalia* agente, Sal concretum *acido-ſalſum* primò oriatur, ut *Tartarum* affuſo *Vitrioli* ſpiritu, poſt *Fermentationem* peractam, *Vitriolatum* efficitur. Quùmq; (præterquam quod in *Metallorum Mineris* obſervari ſolet) in Sectilium lapidum, & *Carbonum* ſodinis, calor ſine Ignis alicujus *actualis* ope intenſus *adeo* interdum appareat, ut in illis operarii conſiſtere vix poſſunt, ut in *Capitis* principio ſuperius annotatum, imo *Carbones* inde aere perflati (ut *fœni immaturi*, & vegetabilium aliorum *æſtus* ſileam) non raro *incendantur*, intra Salium & Sulphuris *Mineram* ſubterraneam *talis* materiæ ad efferveſcendum aptæ *acceſſu* adjutam, *Calorem* iſti in *Thermis* conſimilem oriri poſſe concipere abſurdum non eſt. *Sal* acido-ſalſum *quando* fit.

No-

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Notandum verò in *Hypotheſi*, me ſub Salis *Alcali* nomenclaturâ *Marinum* Salem, ſeu *Communem* comprehendiſſe. Herba enim *Kali*, quæ alio nomine *Salicornia* vocatur, (è cujus cineribus *vitrum* conficitur, quam ob rem plantam iſtam **Glaſswort**, ſive Herbam *Vitrariam*, Angli appellitant) in locis *marinis* creſcens, & Aqua *Salſa* nutrita, de natura *Salis Maris* participare videtur; licet *Chymici* pro ſale *fixo* Vegetabilium aliorum *calcinando* parato, ſalis *Alcali* vocem promiſcue uſurpent, quem à *Marino* ſale diſtinctum, non *crepitare*, in libris ſuis *Chemiæ* addicti paſſim affirmant, de qua re plura *Capite* IV. ſuperiùs. *Nitrum* etiam *fixum* ad *naturam Alcali* propius accedit, unde acidum in *utrumq;* agit, ideoq; principia (inter ſalia) *paſſiva*, Alcali & *Nitrum*, ab *Activo* Acido, *opponi* monuimus. Hoc *obiter* notato, procedo.

Tent. Philoſoph. *Sect.* 8. p. 112.

Hinc etiam ſpectant verba Doctiſſimi *Shirlei*, quæ *Conjecturam* prædictam *abunde* confirmant. *In Principio*, inquit, *in ſinum aquarum infudit DEUS rerum omnium iſtarum ſemina, quæ poſtea ex aquis producendæ forent, iiſq; conſtantes regulas, & certas agendi leges conſtituit. Virtute etiam verborum,* Creſcite & Multiplicamini, *facultatem in eodem ordine manendi obtinuerunt, donec igne mundus peribit; quo tempore ſeminales omnes eſſentiæ corpora craſſa relinquent & ad DEUM Exemplar illarum magnum, & fontem Primarium revertentur, à quo nunc temporis continuo dependent.* Et quidem de aquis Aponenſibus *Claudianus*:

Quis Caſum meritis adſcribere talibus audet?
Quis negat Autores Has ſtatuiſſe Deos?

Ille

Ille Pater rerum, qui Sæcula dividit aſtris,
Inter prima poli Te *quoq; ſacra dedit ;*
Et fragilem Noſtri miſeratus Corporis uſum,
Telluri medicas fundere juſſit aquas.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Idem de Aquis *Medicatis* quod de aquis in *genere* veriſſime affirmetur. Nam, Apocalypſ. XIV. 7. DEUS *Mare & Fontes aquarum Creaviſſe dicitur*, Secundum illud quod primo *Geneſeos* traditum reperitur. Et de Thermis *Bathonenſibus* THOMAS, Bathonenſis & Wellenſis *Epiſcopus*, Præcum & Piorum Conſiliorum *Libello* (de quo plura in ſequente Capite) ſpeciatim : *Thermas itaq; reputare licet Divinæ Providentiæ mirandum Opus valde, & propitium, tam in Infirmorum aliorum plurimorum Bonum, quam Tui deſignatas ; Lauda igitur & adora* Deum, *qui in Bono adeo Univerſali creando, &* poteſtatem *ejus &* Clementiam *inſigniter manifeſtavit, & primo ad Thermas adventu Adora* Deum, *qui Fontem creavit.*

Thomæ *Epiſcopi* Præcum *libellus.*

Prædicta in *Hypotheſi* demonſtrari poſſe puto plurima *Autopticè*, ſi circa Balnea ad pleniorem rei confirmationem uſq; ad ipſam *Mineram* effodere liceret, quod quum fieri vix poſſit ſine *Noxâ*, imo *jacturâ* (forſan) Scaturiginum, iſti *demonſtrandi* modo acquieſcendum, quem *ars* in *Naturæ* imitationem ſuppeditat. Et ſane qui *Effervefcentiam*, & calorem qui ab Aqua *Forti* & *ſublimato* ; vitrioli *Spiritu* & *Teſtaceis* ; à Liquore *Aluminis* cum *Urina*, Vini *fecibus*, *aut calce* ; ab oleo *Vitrioli* aut *Sulphuris* p. c. Spiritu *Vini*, aut Communi etiam *aquâ*, miſtis ; aut *Nitri* ſpiritu oleo *Tartari* affuſo ; caloremq; iſtum qui a Tartaro *Vitriolato* abs olei *Vitrioli* & *Tartari* congreſſu ; ab *Aceto* diſtillato Limaturæ *chalybis*, aut *Cupri* affuſo ; aut in Minerali *Bezoardico* conficiendo, ab

A rebus variis miſtis Fermentatio.

De Calore Thermarum Bathon.

Antimonii Butyro, & ſpiritu *acido* miſtis; & deniq; ne in cæteris recitandis prolixior ſim, in *Fœno* nimis *humide* repoſito, aut, quod *mirum* forſan magis, pannis *lineis* lotis invicem *madide* ſuperimpoſitis, & per aliquot dierum ſpatium, *ita* ſervatis; nec non in *Glaſto* præparando, poſt affuſionem aquæ *Communis* & *Urinæ* herbæ *molendinâ* contritæ oriri ſolet *obſervaverit*; qui quidem *calor* in Mixturis nonnullis præcedentibus *intenſus* adeò non rarò apparet, ut eundem Manus *ferre* vix poſſit, imo interdum digitos *aduret*, facile concedet *Acta frigida invicem miſta Calorem valde intenſum creare poſſe*; quod *Chymicis* notiſſimum, quos Judices hac de re aptiſſimos appello, ad quos *Lectorem* etiam veritatis avidiorem jam remitto, & *Paracelſum* præcipue, qui Salium luctæ memoriam Mihi inter chymicos *Primus* refricuit. In eodem etiam pulvere cum laude ſudavit ingenio circa hanc rem *admodum* acuto pollens *Guil. Simpſonius*, qui aquæ affuſionem *Fermentationis* principia languentia *excitare* docet, & experimento facili communis aquæ *oleo Vitrioli* affuſæ luculenter demonſtrat; quod *intenſioris Caloris gradus in Thermis* Bathonenſibus, *poſt pluvias obſervati*, rationem ſuggerit. Tantum addam *Nitri*, *Sulphuris*, *Salis*, *Ferri* (quod in fæcibus *nigro* colore tinctis, ut quibuſdam accidere ſolet, *clariùs* apparet) & forſan *Vitrioli* aciditatem *ſpiritualem* Thermis ineſſe, quæ cum Sale *Alcali Tartaro* analogo, congrediens, & pugnans, *acido* ſuperinducto valde adjutum Calorem adeo *intenſum* ſimili modo *ſubter* Terram poſſit excitare, ac *coràm* conſpicimus; præſertim *quùm Communis aqua vitrioli ſpiritu, aut alio quovis acido acidior reddita, in Thermarum Contenta ita involet, ut Ebullitionem magnam, & calorem aliquem, creare ſoleat*, qui aquæ

[Margin notes: N. B. (beside "aduret"); *De Baln. Nat.* Tom. 1. c. 3. (beside "mitto, & Paracelſum"); *Zymol. phyſ.* c. 4. p. 38. (beside "qui aquæ affuſionem"); ☞ (beside "thonenſibus")]

aquæ & materiæ aptæ quantitatis, & *Cavernarum* etiam ſubter Terram adjumenti ratione, ad iſtum caloris gradum *infra* Terram (forſan) poteſt aſſurgere, quem in *Thermis* obſervamus, præſertim quùm præter *innatam* Sulphuris aciditatem, *Vitrioli* etiam & *Nitri* aciditas, in ſulphuris ipſius *Minerâ* contineantur, ut Capite *Septimo* notatum; quæ *Vapore* quodam, aut *Spiritu* conſtans, calorem *ſimilem* cum communi *aqua ſubterranea*, ac Oleum *Sulphuris* p. c. ad manus *Tactum* excitare poſſit. Quid ad eos qui inter *Naturales Productiones*, & Præparationes *Chymicas* diſparitatem urgent reſponderi poſſit, *ſuo loco* videbitur. Qui vero ignem ex *ſilice* & *chalybe* colliſis, rotarum *aridarum* motu, aliiſq; non paucis *ad Tactum frigidis* excuſſum obſervaverit, calorem adeo *intenſum* ut in *Thermis* apparet, à *Mineralibus* (ut de *Metallis* in Terræ viſceribus latitantibus *nihil* dicam) *Fermentationis* motu agitatis & attritis, exoriri poſſe *minùs* mirabitur. Et quidem ſi *Hæc* ab ipſius naturæ ſinu de Caloris Thermarum *Bathonicarum* cauſa petita *Hypotheſis* minùs *placuerit*, niſi alia *Naturalis* veritati magis conſona aſſignetur cauſa, quæ *probabilior* appareat, (quam *Candidum impertiri* etiam atq; etiam rogo) *Omnipotentis* digiti *Mirandis* operibus, quorum Naturalis Cauſa *nulla* aſſignari poſſit, aut *debet*, Thermarum harum *calor*, me judice, accenſeri meretur.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Porrò, Semina *Mineralium* & *Vegetabilium*, lapidum nimirum & arborum à *principio*, puto, concreata, intra Terræ viſcera in propriis Seminariis *unà* concreſcere, inſtantia *nupera* manifeſtat, quæ in agro *Somerſetenſi* iſthoc loci (quod ſciam) *unice* obſervata, in aliis *Angliæ* Comitatibus *familiaris* eſſe ſolet. Quum haud ita pridem Dominum *Ricardum Lanſ-*

Seminum Vegetabilium *&* Mineralium *una creſcentium inſtantia* rara.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

downe inviſerem, in agri ſui fodina lapidea apud Woodborough in Comitatu prædicto, cui *arbores* imminebant, & ſuper *quam* creſcebant, intrà magnæ molis lapides, quos diſcindi curavi, *arbores* & *arboreta*, quaſi penicillo delineari & *depingi* obſervavi. In his lapidibus (plures enim erant, & *Toti* Fodinæ Communes) *ſemina arborea* & *lapidea* erant invicem commiſta; *priora* autem pauciora, & intra materiam Saxeam lapideſcentem incluſa, ad arbores producendas ſe exerere *non* poterant, prima autem delineatione *puſillas* Arbores deſignant, *ejuſdem* ſpeciei & figuræ prorſus cum illis quæ ſupra Fodinam *altius* excreſcunt, quibus ſi comparaveris *diſſimiles* haud invenies; *Poſteriora* verò Lapidea viz. mole *majora* & mollia primo, *poſteà* vero in lapidem concreſcentia, Semina arborea eodem *ferè* modo involverunt, ac *Ambra* muſcam, quæ quouſq; materia erat *ductilis*, explicarunt ſeſe, & *arboretum* finxerunt; *alia* vero intra materiam lapideſcentem *non* implicita, Terram *ſurſum* perruperunt, & in *proceras* arbores & numeroſas evaſerunt (Vide *Fig.* 2.) Jam vero ſi *Mineralium* quorundam & *Vegetabilium* Semina, iſthoc modo *ſubter* terram creſcere, pluſquam, forſan, ſit probabile; *Salia*, *Margam*, *Teſtas*, & cætera ad *fermentandas* aquas requiſita, intra Terræ viſcera incluſa *renaſci* adeo ac renovari, *Mirum* quidem videri non debet, multo minus *impoſſibile*. Quibus addo *Joannis Mayow* LL. D. & *Med.* in quibuſdam licet à me diſſentientis, *teſtimoninm* & *συμφωνίαν*, qui *Terram* ſcripſit, *in aliquibus locis ſemine quodam Minerali imbutam eſſe, quod perinde ac ſemen Vegetabilium creſcit, & ad maturitatem perducitur.* Unde *Caloris* & *virtutum* Thermarum *durationis* Cauſam me:um meritò accerſit. *Inde*, addit, *fit, quod Mineræ iſtius diſpendia jugiter inſtaurentur.*

Tract. de Sal-Nitro, *Cap.* 15. *in fine.*

Imo,

Fig I

Fig II

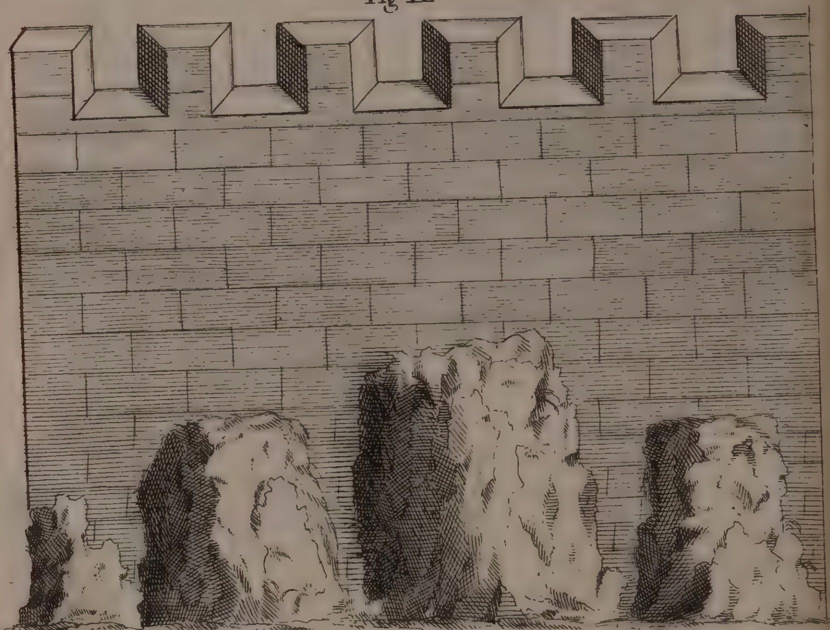
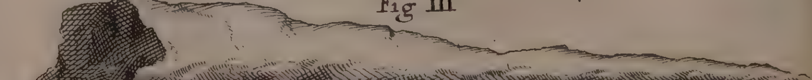

Fig III

De Calore Thermarum *Bathon.*

Lapides propagantur extra *fodinam.*

Imo, *obſervatu* dignum eſt ulterius, ſuccum lapideſcentem de *novo* generari, lapideſq; ſe per *juxta poſitionem*, aut viciniam propagare, prout *hinc* apparet, quod in exteriori murorum *Civitatis* hujus parte, quæ *occidentem* reſpicit, & hortum D. *Thomæ Gibbs* Senioris, Bathonienſis Incolæ, *partim* includit, materia eadem lapidea, ex qua *murus* conſtat, in accretiones quaſdam *fungoſus*, ipſi apponatur, & *octo* ſolum annorum ſpatio, à librarum *Viginti*, ad *quingentarum* pondus tranſudauerit, unà cum *novorum* lapidum germinationibus, *fungorum* inſtar, *annuatim* erumpentibus, *primo* quidem mollioribus, levioribus, & ſpongioſis, cruſtaceæ lamellæ *ideam* referentibus; *proceſſu* autem *Temporis*, induratis, & *ſolidis*, adeo ut incrementum ab *Hortulano* ſenſim obſervetur, tametſi *extra* fodinas ſuas lapides exiſtant, qui *innato* propagandi ptincipio, præ cæteris, acti, in muro licet conſtituti, ultra *Triginta* librarum pondus, *ſingulis annis*, quaſi *germinando*, incrementum ſumunt, & Sæculis inſequentibus, murus *novus* veteri, forſan, accreturus ſit. Vide *Figuram* 2. Quinetiam probus ille Vir *Thomas Broad*, cujus curæ Hortus à multis annis fuerat commiſſus, mihi *nuper* retulit, *Giganteam* illam molem lapideam, *Nanum* ſe & infantulum cognoviſſe, & primo ſuo in hortum adventu *unius* aut *alterius* anni accretiones *illas* adæquaſſe quæ ex *majori* maſsâ, muri parti boreali *magis*, ternario ordine diſpoſitæ, *nuperrime* accretæ, adhæreſcunt. Porrò, ſuccum hunc in lapidicinis liquoris forma exiſtere *inde* patet, quod è *ſuperna* fodinæ parte *guttatim* deſtillans, in *Craſſiores* Stirias *Pyramidales*, glaciei inſtar, ex ædium crepidinibus, *brumali* tempore dependentis, concreſcat; *iconem* unius, pedem *unum* longæ, in Lapidicina de **Horſecombe**, ubi lapis *ſectilis* prope *Bathoniam*

Teſtimonium Thomæ Broad.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

thoniam verſus Auſtrum effoditur repertæ, & ab *Operario* Communicatæ, hic *chalcographi* arte, exhibendam curavi. Vide *Figuram* 3.

Illuſtratio ſuppoſiti.

Ad *illuſtrandum* illud quod ſuppoſui, *nimirùm*, *Communis Aquæ Torrentes ex utraq;* Civitatis *parte ſalibus &c. affundi*; Notandum; Thermarum *Omnium* Scaturigines intra Diei *Naturalis* ſpatium ſuppeditare *Thermalis* aquæ Tunas 1047, *Cadis* & *Congiis* infra *Tunam*, non numeratis; additis autem *Cadis* & *Congiis* exactè 1050 *Tunas*; Unum *Cadum*, & 18 *Congios*. Unius autem *anni* ſpatio, iiſdem additis, 383371 *Tunas*; duos *Cados*; & 46 *Congios*. Ut ex hoc *Schemate* ex accurata *Ricardi Blanchard*, Notarii Publici *Bathonienſis*, ſupputatione, *dimenſionibus* & *Contentis* Cap. 1. memoratis, concinnato, luculenter apparet.

			Tu.	Ca.	Co.	
xxiv. horarum ſpatio, Balneum	*Regale*	Suppeditat *Thermalis* Aquæ	693	1	18	856 3 40
	Reginæ		163	2	22	
	Crucis		85	0	32	
	Longum		108	1	0	
			1050	1	18	

		Tu.	Ca.	Co.
Annuatim	*Regis*	253066	2	36
	Reginæ	59714	2	48
	Crucis	31079	0	16
	Longum	39511	1	0
		383371	2	46

Jam

Jam vero *Unius* anni, multo minùs *plurium* ſæculorum, Aquam infra *Balneorum* ſolum *unà* contineri haud probabile, niſi Civitas *Bathon* Thermalium aquarum *Oceano*, ac *Venetiæ* Mari, ſuperſtructa foret. Similius autem vero videtur *Communem aquam in profundis Terræ viſceribus utrinq; accedere, ejuſdem fere naturæ cum iſta in ſuperficie, quæ uſibus domeſticis ubiq; inſervit, quæq; materiæ ad medicandum & efferveſcendum aptæ ſubter locum occurrens, modo prædicto medendi virtutes, & Fervorem acquirit.* Neq; mirum magis videatur Aquam *Thermalem* ante mixturam Salium &c. *Communem* eſſe, quam *Cereviſia medicata* ante Ingredientium miſcelam, quæ *medicatam* efficiunt, ab aqua *Communi* nihil differre; aut *Mineralem* aquam aliquam *ſalinam*, aut *chalybeatam* frigidam, ante *Mineralium* contactum, *Communem* fuiſſe; quod tamen *ubiq;* fere & ab *omnibus* conceditur. Thermalium aquarum *abyſſum* à principio *hic* creatam nemo ſanus aſſerit; imò *Communem* aquam ſucceſſivè; *continuò*, & quotidiè *medicantibus* rebus affuſam, *medicatam* fieri magis probabile, unde *unius* diei diſpendium *altera* compenſat. Sed de hac re *plura* ſtatim.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

N. B.

Quod autem Fermentationem *eruptivam* in Terræ *profunditatibus*, & *alto* telluris *ſinu*, peractam judicemus, de hac re audiendi ſunt Regalis *Academiæ* apud *Gallos* Ingenioſi Philoſophi: *Si abſq; igne in tellure calor ullus ſit, Scatebrarum quarundam aquis calefaciendis idoneus, neceſſe eſt, ut calor iſte in aquis ab annorum quibuſdam millibus, imò forſan à prima rerum origine calidis, in ordine ad ſuiipſius perpetuitatem, in locis profundis, & à Terræ ſuperficie longiſſime remotis, conſiſtat, ubi aer circumambiens frigiditate ſua, quæ in extremo gradu poni videtur, calorem minuere poſſit,*

Fermentatio eſt profunda.
Min. Aq. Gall. *Exam. p.* 119.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

poſſit, & imbecillum reddere. Ex hoc viſum eſt ſuppoſito, aquarum calidarum & frigidarum Scaturiginum, quarum nonnullæ ſimilia ſedimenta facere, & ejuſdem ſpeciei ſales continere obſervantur, differentiam hinc provenire, quod aquæ iſtæ Telluris loca plus minuſve profunda pertranſeant. Obſervamus aquas in Telluris ſuperficie labentes frigidas eſſe, niſi Solis calore calefactæ fuerint, nec calorem ullum oppidò magnum, in Terræ partibus, quæ valde profundæ non ſunt manifeſtum invenimus, quod cauſam ad determinandum ſuggerere videtur, Quicquid Caloris in Terra dignum magis obſervatu fuerit, in alto ejuſdem ſinu collocari debere. Tam à *diſtantia* itaq; à Caloris *origine* remotiori, aut *magis* Vicina, quam à fermentationis gradu *intenſo*, aut *remiſſo*, majori, *minorive*, Caloris *gradus* in *Thermis* videtur procedere.

Objectio *contra* Hypotheſin.

Contra prædictam *Hypotheſin* militare videtur, quod *verba ſuperiùs memorata* Creſcite & Multiplicamini, *de Aquatilibus*, *Volatilibus*, *Brutis*, *& Homine ſolum, pronunciata forent. Nam quùm ex* abyſſo *mundum creavit* DEUS, primo *die Lucem & Tenebras, ſive Diem, & Noctem fecit.* Secundo, *Cœlum.* Tertio, *Mare*, *Terram*, *& Vegetabilia.* Quarto, *Solem*, *Lunam*, *& Stellas.* Quinto, *Piſces*, *& Volucres.* Sexto, *Bruta animalia*, *Reptilia*, *& genus Humanum. At vero verba iſta non ante quintum & ſextum diem prolata erant, quibus iſtorum dierum operibus benedixit* Deus, *nulla autem in* Tertio *die earundem mentio, quo Terram factam fuiſſe memoratur, occurrit.*

Solvitur.

Verùm verba illa non *reſtrictè* adeò intelligenda videntur, quin ad *Mineralia* etiam referri poſſint quam veriſſimè, quod eadem *fide* credere debemus qua *Metalla* & Mineralia *creata* fuiſſe, & *jam exiſtere*,

re, de quorum creatione, intra Hexameron, apud ſacram paginam, ne verbum quidem occurrit. Vegetabilium enim meminit, & quæ ſunt *ſupra* terram, quæ vero *ſubter* terram, aut *infra* eam ſunt, ſilentio involvit. Jam vero ut *horum* verborum *efficaciam* & *vim* ad vegetabilia die *Tertio* facta, ſe extendiſſe videmus (*creſcunt* enim, & *multiplicantur* non ſecus ac Piſces, Volucres, Bruta, Reptilia, & Homines, *ſemenq; ſuum ſibi inditum in principio, ſecum apportant*) eodem jure ad *Metalla* & Mineralia, *infra* terram licet, liceat extendere, niſi dicamus *hæc* non ex Naturæ *inſtituto*, ſed præter illud, ut *Monſtra* produci. *Creſcere* igitur videntur, & *multiplicari*, in ſuis Seminariis, haud ſecus ac *gramina*, *arbores*, & Cætera *Vegetabilia*, quibus aſſimilata probavimus *hac in re*, quodq; inſtantiâ haud *vulgari* ſuprà memorata, *confirmatum* dedimus, & corroboratum. Addam ultimò Sententiam Cl. *Jordeni*, qui de Mineralium aquarum *Perpetuitate* verba faciens, ait: *Neceſſitas hujus rei à Benedictione prima*, Creſcite & Multiplicamini, *dependet, quæ dubio procul, tàm ad Mineralia, eorumq; genera, quàm ad animalia pertingit, cujus virtute eadem videmus quotidie propagari.*

De Calore Thermarum *Bathon.*

De Baln. Nat. & Aq. Min. c. 14.

Si in contrarium dictum fuerit ulterius, *Me, quùm Acidum immaturum duobus Salibus maturis opponam, idem fere abſurdum meditari, ac ſi infirmum puellum cum duobus viris robuſtis committerem.* Reſpondeo, Acidum perfectionem *aciditatis*, non tamen *Salis* obtinuiſſe; & quum *perfectam* aciditatem *Hypotheſis* requirat, acidum quà *Tale*, in *perfecto* aciditatis ſtatu, & *maturum* exiſtimo; licet in *Salis* ſtatu imperfecto *immaturum* remaneat; eodem modo ac *Puer* in tenera ætate *perfecte* animatur, tametſi corpus ad *maturitatem* Hominis *non* adoleverit.

Replicatio ulterio.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Caloris Duratio.

a *De Diæta, l.* 1.
b *De Conſtantia.*
c *De Mundo, c. ult.*
d *De Uſu Part. l.* 6. *c.* 12, 13.
e 2. *Rom.* 15.

Ex hactenus dictis *Caloris* Thermarum *DURATIONIS* Cauſa patet. Nam, quum *Mineralia*, à *principio* mundi *innatis* propagandi principiis in *mineris* agantur, *Conſtanti* lege & *Naturali*, non *inclinante* modo, ſed quaſi *cogente* ad *finem* ejus uſq; *idem* perficient. Et *hoc* eſt quod (*a*) *Hippocrates* Ἀνάγκην (*Neceſſitatem*,) vocat. (*b*) *Lipſius* fatum *Naturale inhærens rebus ipſis*, (*c*) *Ariſtoteles* & (*d*) *Galenus* Νόμον Ἀδραστείας, & (*e*) *Paulus Apoſtolus* (*aliò* tamen reſpiciens) Νόμον γραπτόν, ſive legem inſcriptam *divinitùs*, quæ *adeò* tenaciter *Mineralibus* infigitur, ut *nulla* vi, aut *arte*, de moveri poſſit, aut *alterari*.

De Aq. Medicat. Newnham Regis, *in agr.* War. *p.* 5.

De hac re *Philoſophus* quidam *Anglus* ita ſcribit: *Si dixerimus ſine Cauſarum Naturalium mediis* DEUM *omnia producere, & Philoſophiæ fundamenta ſuccutiemus, & Actionibus ſuis Naturam ſpoliatam ibimus. Rectius illud* Geneſeos *libro traditum, mea quidem ſententia, tenendum,* DEUM *nimirum, à novis rerum creationibus temperaſſe, poſtquam ortus & interitus ſui naturam & facultatem iiſdem conceſſerat. Nam, ſi Cauſæ Secundæ in ſe Steriles, & inefficaces, vim & facultatem, ut aliter in* DEI *operibus media non fuerint, ab Omnipotentia ejus continuò recipiunt, hoc conceſſo, non tantum Generationem & Corruptionem è medio ſubmovemus, ſed novam etiam rerum Creationem neceſſario inducimus, à qua* DEUS *diu ceſſavit, ut in Sacra Pagina traditum reperimus, cum Entia omnia Creata Legi ſubdiderit, qua* Creſcendi & Multiplicandi *poteſtatem iiſdem conceſſit.*

Porrò, quum *Nobiſcum* reputemus ſerio *quantam*
aquæ *molem*, fere *minima* materiæ alicujus mineralis
pars impregnare poſſit, Conceptu inde facilior *Du-*
ratio evadit. Jam vero pars *una* Mineralis partes
6000. *ſexies Millenas* æquales aquæ imbuiſſe, à *Digniſſimo*
ſide

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

fide relatum habui; imo experimentum quoddam recitat Nobiliſſimus *Boyleus*, in quo Marcaſitæ optimæ grani *Dimidium*, in *Nitri* ſpiritus quantitate perexiguâ *ſolutum*, gallarum infuſionis partibus *ſexaginta uni millenis*, *quadringentis*, & *quadraginta*, 61440.
tincturam communicavit. Adeo ut neceſſe ſit partes non dico *infinitas*, ſed prodigioſe *multas* in minerali *Atomo* latuiſſe, quùm quamlibet aquæ partem *tantillum* Mineralis occupaverit, cujus granum *unicum* partes aquæ *Millenas centum viginti duas octingentas*, 122880.
& *octaginta* impregnare poſſit. Imo *Salis Chalybis* ex *Autoris* Nobiliſſimi prius memorati *præparatione* $\frac{1}{8}$ (octava) grani parte *uncias* aquæ *tres*, quibus admiſtum erat Sal *imbutas* vidi; & addita gallæ portiuncula, purpureus color *manifeſto* apparuit. Quodq: propius *ad rem* noſtram accedere videtur, quælibet *atomus*, ſive *minima* parabilis Salis particula quæ haud grani pars $\frac{1}{100}$ (centeſima) videbatur, in communis aquæ *Uncia* ſoluta, exiſtentiæ ſuæ indicium exhibuit, & gallæ particula ad ſenſum *minima* adjectâ, aquam prius limpidam in purpuratam *leviter* facillime mutavit.

Imo in Thermis *Regiis* Bathonicis granum *unum* Salis impregnat aquæ partes 1536; quod *ita* probo. In congio Aquæ *uno* continentur grana Salis *quadraginta*, in 61440 *granis* Aquæ. Pars *quadrageſima* 61440 *eſt* 1536. *Ergo* granum *unum* Salis impregnat partes æquales aquæ 1536 de *facto*, in Thermis *Bathonenſibus*. Jam vero, ſi granum *unum* Salis in tantam latitudinem ſe poſſit diffundere, ut *Millenas quingentenas* 1536.
& Triginta Sex (minimùm) *aquæ partes impregnare valeat*, & è Fontibus *perennibus* Subterraneis Communis aqua *copioſe* adeo affluat continuò, *Duratio* Thermarum Bathonienſium luculenter apparet,

 licet

De *Calore* Thermarum *Bathon.* licet de ſontibus *non* perennibus, ſive de aqua *pluviâ* & *Nivosâ* illas interdum participare Obſ. 62. demonſtrat, quæ *Contenta minora in majore aquæ quantitate, aere humido & pluvio exiſtente, quam in ſicco* (ob *Thermalem* aquam Tenuem, minùs *ſalſam* & *dilutam*) *aſſerit.*

Vid. Obſ. 62.

1440. Sin autem partibus aquæ 1440, ſive *tribus* aquæ *unciis*, pro diverſitate menſuræ (*duodecim* aut *ſedecim* Unciarum in Pinta; librarum *octo*, aut *novem* librarum, *decem* unciarum, & granorum *quinq;* in Congio, ut *alii*, & præſertim D. *Jonas More*) aſſignentur Salis granum *unum* fere *ſemis*, ſive granum *unum*, & $\frac{48}{100}$ diviſio grani, ſive *dimidium* fere grani in *Uncia*; tum una Salis pars impregnabit aquæ par-
960. tes æquales 960; & tum in *priore* Computatione *tres* grani partes 1440, aut *tres* aquæ *uncias* impregnant, ex Obſ. 67. quæ grana *tria* Salis in *Pinta* affirmat.

Vid. Obſ. 67.

Notandum Thermalis aquæ impregnatæ proportionem ad *quadraginta* Salis grana *impura* in *Congio* reſpicere, quod *priùs* obſervaveram Cap. 2. *Pura* autem Salis grana *minora* multo in *Crucis* Balneo continentur, quæ *Thermalis* aquæ partes impregnant
61440. 61440, & *granum* quodlibet ex ſupputatione poſteriore 1920; *priore* vero 3072; à *Regali* Balneo & *Calido* dicto multum diverſum; In *Crucis* enim Balneo *viginti* ſolum grana Salis *pura* continentur; in *Regalis* viginti tria ſemis *Salis*; & in *Longo* aut Calido *viginti octo ſemis* inſunt; quibus ſuæ etiam *Thermalis* aquæ proportiones *invicem* reſpondent. Vide *Obſ.* 73, & *ſequentes*; nec non *precedentes* 67, 68, 69.

No-

Notandum etiam quod *Ferri* & *Sulphuris* in Thermis proportio *non* exprimitur, quæ Salis *puri* molem adeò diminutam *quodammodo* compenſat. Ut *ſupputationis* præcedentis *Norma* pateat, *figuras* ſubſequentes placet ſubnectere. *De Calore* Thermarum *Bathon.*

60	grana in	*Drachma* una.
480		*Uncia* una.
1920		*Unciis* quatuor.
7680		*Unciis* ſedecim.
30720		*Congii* dimidio.
61440		*Congio uno.* Continet *Congius* octo libras. Libra *uncias* Sedecim.

Summæ præcedentis *quadrageſima* pars 1536.

Ex hac Hypotheſi *Propinquitas* & *Activitas* in confeſſo ſunt; nec minus patet *Æqualitas*, nam uno eodemq; tenore in Minera *ſubter* aut *juxta* locum, eadem quantitate *Mineralia* generantur & pugnant, *Salia* nimirum, *lapidea* & *Teſtacea* materia, &c. & Aqua *acida* affunditur, unde *idem* caloris gradus ut *plurimum* in Thermis conſequitur, niſi quod *Pluviis* Tempeſtatibus calor intendatur, ob *majorem* aquæ affluxum, & ſuppetias materiæ *novas*, quæ *Fermentationem* adaugent: *Certò* enim obſervatur, *poſt pluvias, Calorem verſus fundum, ubi Fermentatio incipit, intendi, aquæ autem ſuperficiem temperatiorem exiſtere*; quod à ſola *Antiperiſtaſi*, ſine *cauſa* aliqua *interna* provenire poſſe, haud videtur probabile. Neq; *Mineralium* generationi *Novæ* officit caloris *perennitas*, quod in ſubterranei ignis pabulo *ſuperius* objicitur; Nam Fermentationis *tenor* adeo æqualis eſt ut *quantum* in ſuperficie conſumitur, *tantum* è fundo ſuppeditatum, quod in fodinis in uſum humanum effoſſis *minime*

Propinquitas, Activitas, Æqualitas, *Hypotheſi adaptantur.*

N. B.

Autor *iterum* reſpondet.

De Calore Thermarum *Bathon.*

nime contingit, in quibus *unius* anni jacturam ſuccedentes plures *non* compenſant. Porrò, admiſſo igne *ſubter Terram* accenſo, conſumptio pabuli *inæqualis* neceſſario inſequitur. *Aeris* enim *ventorum* ac *pluviarum* mutationes & *viciſſitudines*, ignem ipſum *augebunt*, aut *minuent*; Fermentatio autem in *alto Telluris ſinu*, ſine ſpiraculis, peracta, *externas* injurias, & omnes *inæqualitatis* cauſas *omninò* excludit. Eundem aquæ *tenorem* in Balneo *pleno* conſpicimus, ubi *tantum* è fundo *continuo* aſcendit, *quantum* per aquæductus *Balnei* ſuperiores à *ſuperficie* decurrit.

Solvitur Objectio Triaria.

Si quiſquam ulterius objiciat, quod hæc Fermentatio *Corruptiva* ſit, non *Generativa*; Deſtruens, non *Perficiens*, & per conſequens *non Continua*; Reſpondeo, quod, quicquid *aliquibus* videatur, quùm Fermentatio *hæc* Naturæ principiis *opponentibus* ſuperſtructa ſit, *Naturalis* plane eſt; & *Gallorum Gallinaceorum*, & ferarum quarundam *odium*, æque ac aliarum *amor*, Naturalis videtur, tametſi *non naturaliter*, uti vocant, haud tamen præter *Naturæ* inſtitutum, mortem ſibi mutuò, & *ruinam* meditentur. Huc etiam ſpectant affectiones *Antipathecæ*, quarum fundamentum in ipſius *Naturæ* principiis jactum, *Naturalis* eſſe loquitur.

Reſponſio ad Objectionem *a Rebus* Naturalibus *cum præparationibus* chymicis *comparatis.*

Salium autem contrarietatem *non* Naturalem eſſe inter ſe, ſed ab *igne* in præparatione *chymicâ* acquiſitam communicatamq; *Ingenioſi* quidam autumant; unde *in modum Calcis vivæ, Empyreumatis quaſi vi, cum aqua ſimplici miſta æſtuare ſolent.* Verum *Acetum* Thermarum *arenæ*, lapidi *ſectili*, *Teſtaceis*, *Ochræ*, aut *Margæ* affuſum, *idem* peragit ac quando *ſalibus* affunditur. *Succus Limoniorum Corallii pulveri* affuſus, fermentationem creat. Hæc vero Ignem *nunquam* ſunt experta, ſed ad *Vegetabilium* tribum

bum pertinentia, *in puris Naturalibus* exiſtunt. Adeo ut ſi *Fermentatio* hæc à Salibus quibuſdam *inſipidis*, Salium *alcaliſatorum* indolem referentibus, ut *quidam* opinantur, proveniat, *diverſi* generis Salium *diſcordiam* arguit, licet *ejuſdem generis Salia tranquille in eadem aqua permiſceri poſſint.* Imo ante ſeparationem, aut liquidorum affuſionem, *diverſi* generis ſalia *Vitriolum* puta, *Nitrum*, *Alumen*, &c. *quieta*, in marchaſita una *Naturaliter* inventa Capite VII. docuimus. Acidum itaq; *intrinſicum*, *innatum*, *Connaturale*, *Solidum*, quietum magis, licet Fermentatio *Generativa* inde oriatur: *Extrinſecum* vero, *ſuperveniens*, *fluidum*, Alcalibus *ſuperinductum*, majorem *Fermentationem*, & quidem *Corruptivam*, creare obſervatur.

De Calore Thermarum *Bathon.*

Porrò, ſi acidum igne *nunquam* tactum ſali foſſili, aut *Antiquorum* Nitro, affuſum fuerit, Fermentatio aliqua *Corroſiva*, ad compoſiti *Corruptionem* tendens, ſtatim inſequitur, quod *contrarietatem* quandam innuit, licet ad *Caloris* gradum nunquam aſcenderit, de qua re ſuprà Capite V. Idem à *Saccharo*, & liquoribus *acidioribus*, *Pomatio*, puta, *Cerevifia vetuſtâ*, & ſimilibus, miſtis evenit, unde *Activitatem* præcipue, ſive *Actionem* & *Reactionem* inter ſe, procedere Confiteor; quouſque autem ex *motu* iſto *Calor fiat*, & ex magnis *Alcalium* & *Acidorum* proportionibus intra Terræ *Viſcera* miſtis FERVEAT aqua, *Ingenuis* relinquo; hoc tamen aſſero, *Me ex acidis & quibuſdam aliis ad Thermas pertinentibus, Empyreumate omnino vacuis, inſignem aliquem Caloris grdum obtinuiſſe.* Hypotheſis ſiquidem mea de *Calore* Thermarum *Bathonienſium*, non *ſalibus* modo, ſed *aliis* quibuſdam accedentibus ſuperſtruitur, quæ *inſipida* licet fuerint, eadem tamen *phænomena* cum alcalibus ex-

Acida ignis *expertia.*

Autor *ſe &* Hypotheſin *ſuam* Ingenuis *commendat.*

N. B.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

exhibent, ſi cum *acidis* miſceantur; ut ſileam, inter principia hæc Naturalia *diſcordiam*, æque ac *halitus acidus à Pyrite, aut Calcario lapide vegetantibus emanans*, naturalem *videri.*

Thermæ *ſunt* Acidulæ.

Si quiſpiam dixerit, *acida prædicta Vegetabilia eſſe, & Minerale acidum inventu difficile*; quùm Minerales aquæ dividantur vulgò in *Acidulas* & *Thermas*, Minerale acidum *Acidulis* ineſſe ubiq; conceditur; Jam vero *Thermas* quaſdem *Acidularum* etiam *nomen* mereri inde conſtat, quod & *lac* coagulent, & cum gallis *purpuraſcunt*; & Plateæ *Ranalis* & *Cornubienſis* acidulæ inde haud procul remotæ, *Thermis* comparatæ, *acidulam aquam tam cum, quam ſine calore fieri poſſe* declarant. Acidum autem *Vegetabile* & *Minerale* in aciditate conveniunt, licet à diverſa tribu, aut proſapiâ *aciditas* oriatur. Nec in *Acidulis* aut *Thermis* naturalibus, aliud quam *Minerale* acidum ſupponendum videtur, licet in *artis* operibus, & mixturis nonnullis pro re natis, *vegetabilia* acida ſimilia perficiunt.

Simpſon. *Zymol. phyſ. c. 2. in pr.*

Objicitur *ulteriùs*; *Quod tametſi ab acidorum & Alcalium* (fixorum *aut* Volatilium) *mixtura inter ſe*, Fermentatio & calor *neceſſario oboriatur, attamen quoniam* opera artis *ſunt*; *dein, quia calorum* origines, & genuina *fermentationis* cauſa, *ab efficientium iſtorum* (Alcalium) *varietate procedentes* inventu erint difficillimæ, *hypotheſis hæc inde improbabilis videtur. Tametſi enim alcalia* alcaliſata, *quæ ita voco ut à Lixivialibus diſcriminen, intra texturam concretionum petrificarum copioſe inveniantur, oportet inſuper acidorum* Corroſivorum *etiam copiam adeſſe, quæ ad Fermentationem adeo magnam producendam ſufficere poſſit, quorum præſentiam expectare vix licet. Quapropter Acidorum & Alcalium* TACHENII *Hypotheſis*

potheſis ad propoſitum noſtrum haud quadrare videtur, utpote cujus baſis anguſta nimis fuerit illa quæ ad ſtructuram philoſophiæ adeo amplam ſuſtinendam requiritur, unde varia Naturæ Phænomena, & ſpeciatim iſtud BALNEORUM CALIDORUM, *ſolutionem accipiat.* De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Ut *Arietis* hujus *atrocis* impetum aliquatenus frangam, ad partem illam *Objectionis* quæ ad Alcalia, *quatenus artis operâ*, ſpectat, in *præcedentibus* reſponſum, urbi acida & Alcalia *Naturalia* demonſtravimus, & oppoſitionem non abs *igne* acceptam, ſed ipſius *Naturæ* principiis inhærentem docuimus. Neq; alicui cauſæ Fermentationis inveniendæ difficultas Terrori eſſe debeat, quum *acidorum & Alcalium* copia quæ ignem niſi *ſubterraneum* iſtum imaginarium, *nunquam* ſunt experta, præſto ſint; & acida *Corroſiva* aperte ſe prodant, & Clathrorum, annulorumq; *ferreorum*, & *ferri* in Thermarum fundo reperti *Corroſio* evincit, ne alia Capite *Secundo* memorata huc ſpectantia, *hic* commemorem. Quapropter *Hypotheſis* hujus *Noſtræ* baſis (quicquid de *Acidorum* & *Alcalium* hypotheſi in genere ſtatuendum fuerit) *quæ Alcalia & Sulphur ſimul involvit*, ſatis *ampla* videtur ad ſuſtinendam *Thermarum Bathonienſium* caloris cauſam, de quibus ſolùm *jam* diſputatio ſuboritur, quicquid de *alterius* generis *Thermis*, quorum principia *minùs* patent, judicatum ſit. Et quum *Acidum* & *Sulphur* in iiſdem abundent, *quæ ex Autoris Noſtri mente ad calorem excitandum ſola ſufficiunt*, Alcalia *Sulphuri* addita, eundem *non* adjuvare, *non* promovere *ulteriùs*, ſe judice, *non* poterant. *Solvitur* Objectio.

Porrò, Fermentatio *Corruptiva*, Generativâ illâ magis eſt *Activa*, quæ *Mitior*, ut plurimum, & *blandior* exiſtit, quam cui *gradus* adeò *intenſus* Ca-

 loris,

De *Calore* Thermarum *Bathon.* loris, ut in *Thermis*, poſſit attribui; aliter caloris *Duratio*, & *æqualitas* à *Generativa* Fermentatione peti poſſunt; non autem, ut videtur, *Activitas* & Caloris *gradus*, poſſunt inde provenire. In dubium itaq; apud me vocatur *Jordeni* illud, ubi aſſerit *Generativæ fermentationis calorem aquis Calidiſſimis calefaciendis ſufficere poſſe, modo à loco unde aquæ effluunt remota nimium non extiterit.* Et paulo poſt, *Fermentationis Generativæ calor ſufficit, ad caloris gradum producendum in Thermis Noſtris, prout jam ſe habent.* Nam acidum *Sulphuri*, *Marino Sali*, & *Nitro* innatum, in Mineralium generatione in *Alcalia* agens, calorem aliter quam *mitem* & *blandum* excitare *haud* valet. Ad *majorem* autem Fermentationis, & conſequenter *caloris gradum*, qualis in *Corruptione* eſt, Acidum *forinſecum*, *ſuperveniens*, & *ſuperinductum* neceſſario requiritur, de quâ in *præcedentibus* latius diſſerui.

De Baln. *Nat.* & *Aq.* Min. c. 14.

Exam. *Aq.Min.* Gall. *p.* 116.

De *Vaporibus* quibuſdam *ſubterraneis*, quos in *Thermarum* caloris cauſam ſuggerunt *Ingenioſi* quidam, hoc tantum dico; Aut *ignem* ſubterraneum, quem ipſi *negant*, inducunt; *aut* calorem ſubterraneum *ſine igne* accenſo ſupponunt; qui niſi à Fermentatione *Corruptiva* procedat, eadem cum *Generativa* Fermentatione incommoda incurrit. Neq; calorem adeo *mitem* & *remiſſum*, qualis in *vaporibus* abſq; igne eſſe ſolet, niſi in ſenſu ſupra dicto *Vapores* intelliguntur, *tantum* Effervefcentiæ aut Caloris *gradum* acquirere poſſe, & *intenſe* adeo aquas Calefacere, ut *Ova indurent*, & *plumas evellent*, ut in Thermis quibuſdam ſolet accidere, ne *imi* quidem ſubſellii *Philoſophus* poteſt ſupponere. *Vapores* itaq; *ſubterranei non* acidi, & Fermentatio Generativa *Mitis*, idem fatum ſubire videntur. Et quidem quum *Simpſonius* in Zymologia

mologia ſua phyſicâ, Fermentationem petat ab *Acido* & *Sulphure*, non tamen inde ſequitur Salia *alcaliſata* ad Fermentationem *nihil* conferre, ſed potius *unita vi* eandem intendere. Nam demus licet *acidum* & *Sulphur*, ubi alcalia *non* ſunt, ad creandam fermentationem *omnino* ſufficere, *Alcalia* tamen addita *Sulphuri*, ut in Thermis *Bathonenſibus* unita exiſtunt, Fermentationis gradum *majorem*, ab adventu *acidi*, excitare valeant. De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Si quiſpiam urgere perſiſtat, *Acidum in Communi diſtillandi modo* ultimò *aſcendere, ideoq; vaporem ſive halitum Thermarum avolantem haud acidum dicendum*; Præterquam quod inter ignis *actualis* vim, & Fermentationis aſſignatæ calorem *diſcrimen* in *Secundo* Capite ſit notatum, prædictis hoc in loco *addo*, aciditatem in *ſolutis principiis* avolantem in halitu ſolum aut *vapore* conſiſtere, in *Communibus* diſtillationibus in Sale *Concreto* reſidere, *halitus* autem levis, & *tenellus* exiſtens, facilius evaporat; Salis vero *gravioris* aciditas *difficilius* elevatur. Porro halitum *acidum* eſſe hinc apparet, quod *effæta* aqua cum gallis Tincturam non exhibeat, & *vix* aut ne *vix* quidem *lac* coagulet. Particulæ ſiquidem *acidæ* per halitum exeuntes, in ſublimatione, ac aqua ipſa, ut plurimum, ſunt *æquè* Volatiles, ſubtiles etiam adeo & *ſpirituales*, ut nullo alio modo, quam *Effectis*, ſe produnt, quemadmodum ante *Nos* obſervavit Doctiſſimus *Jordenus*, de qua re *Capite* VII. latius eſt actum. Ulterior Reſponſio.

Interim *Caput* claudat, quod iiſdem *Mineralibus* imbuta Balnea, & proportione parum differentibus, *iiſdem* affectibus curandis inſerviant, hoc tamen diſcrimine, quod caloris graduum ratione habita, *Cuinam* è Balneis æger committendus ſit, *quamdiu*

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

in eodem debeat morari, & *quodnam* genus regiminis in uno Balneo *præ cæteris* eligendum, *medicus* determinet, ut nihil dicam de morbi *ſpecie* ac *idea*, ad quam quidem dignoſcendam *Periti* & *Exercitati* medici judicium requiritur.

De Baln. *Aquenſ. p.* 25.

De hac re ita Fabritius: *Priuſquam in Balneum Te Saniitatis recuperandæ, aut firmandæ, gratia conferas, Peritum aliquem Medicum Conſulas, qui naturalem Corporis Tui Conſtitutionem, & Temperamentum, accurata trutina expendat, & ſiqui ſint in eo præter naturam affectus, ſeu lapſus, diſquirat; Balneorum item qualitates & vires exacte cognitas habeat, atq; ex his demum collatis dijudicet, num Balneum Tibi uſui futurum ſit, necne; deinde, quodnam potiſſimum. Non enim Omnibus omnia conveniunt.*

Nuces Avellanæ ſub Ciſterna *Regalis* Balnei.

Sed ut *Seriis* hiſce *Joculare* quiddam & *Ludicrum*, Coronidis loco interponam; Quum apud *incolas* Sermo *ſæpius* ſit factus de *Nucibus* quibuſdam *Avellanis* obſervatis infra Ciſternam inverſam, aut lapidem latum *Crucis antiquæ* ſundo ſuppoſitum, ſuper Regalis *Balnei* Scaturiginem Regiam, in *antiqua* Cruce removenda, erecta A. D. MDLXXV, ut anno MDCLXIV jam ſtantem inducerent, quarum nonnullæ *nigræ* erant & *carioſæ*; aliæ *virides* & nucleo inſtructæ; *aliæ* exuviis viridiſſimis, & quaſi novis indutæ; adventus via *forſan*, erat aquæ frigidæ vectura prope *Nuceti* cujuſdam, aut *Silvæ* latus, unde in *terram*, aut aquam ſubjacentem poterant fortuitò incidere, & cum aqua frigida profundius ſubmerſæ, ad ipſum *Balneum* per latiores ductus *ſubterraneos* profundiores, quos aqua *frigida* pertranſit, apportari, in quo ab aqua *Calidiſſima*, majori impetu ad *Ciſternam* tendente, ad eandem poterant *facilius* deferri. Videntur enim Thermæ eſſe inſtar

Fiſci

Fiſci Regii, cui fontes rivuliq; minores *Tributum* ſuum pendunt, & obſequium, *Homagium* nobis dictum, tanquam illorum REGI, ac DOMINO, ab eodem Conſtituto, per quem MONARCHÆ regnant, cuiq; *Soli* ſceptra ſua referunt accepta.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Via propior.

Quod Nuces hæ *propiori via* a pueris circa Balneum ludentibus aliiſq; nuces frangentibus, & in *Balneum* injicientibus ludibunde non proveniſſent ut appareat, *Ciſterna* erat gypſo æqualis cum lapide duritiei, è quorundam relatione, adeo obſignata, ut ictuum nonnullorum labor erat eandem removere; *amota* vero nuces eruperunt ilico. Alii autem, & majori veritatis ſpecie, dicunt inventas nuces non ſub *Ciſterna*, ſed in *pixidibus* quibuſdam ad liberiorem Scatebræ maximæ ingreſſum, & receptionem, ſubter Terram repoſitis, in quarum parte *ſumma* foraminulæ fuerunt, & inter illas *foramen magnum in medio*, ad Aquæductum ibidem contrectandum melius, per quod nuces in *Balneum*, pro more ſolito, luſoriè projectæ, & fundum petentes, *Thermalium* aquarum curſu, aut *Scoparum* nixu, in pixides prædictas poterant illabi. Nuces etiam omnes *nigras* aut *nigreſcentes* affirmant, & cum *Nucibus* inventa quoq; *prunorum* coctorum oſſa, quæ à Balnei pergulis in *Thermas* projecta fuiſſe conſtat.

Nitrum *eſt Condimentum.*

Forſan *Nitro* in Thermis (quod argumentis in Capite de *Nitro* addendum) nuces modo memoratæ, *viriditatem* ſuam, ſiqua fuerit, debere poterant. *Tradunt in Conſervatoriis Nivium* (quibus Nitrum analogum) *ſive ſint in montibus in foveis naturalibus; ſive per artem puteis ad hoc factis*, inquit Nobiliſſimus Autor, Baro quondam de *Verulamio*, Vice-Comes Sancti *Albani*, & Summi *Angliæ* Cancellarii, *obſervatum fuiſſe, quod aliquando malum, aut Ca-*

De Calore Thermarum Bathon.

Caſtanea, aut Nux, aut ſimile quidpiam inciderit, quæ poſt plures menſes liquefacta Nive, aut etiam intra Nivem ipſam, inventa ſunt recentia, ac pulchra, ac ſi pridie eſſent decerpta. Hiſt. Vit. & Mort. Ed. *Ludg. Bat.* 1637. p. 51. Nigrarum autem & Cariolarum *tractui* temporis ſatis longo aſſignemus *putredinem*, quùm tam in Vegetabilibus, quàm Animalibus,

Contra vim Mortis non eſt Medicamen.

Sub *Aqua poſita* virorem *diutius conſervant.*

Potrò, eò quod *ſub aquis* nuces fuerint reconditæ, *virorem* ſuum eo diutius potuiſſent retinere, quùm *Thermalis* aqua præſertim condiente *Nitro* impregnata (ut *Nux moſchata*, aut *Juglans*, condiente liquore circumfuſo, *viridior* apparet) Corrumpentem aerem ambientem, æque ac Terra, efficaciter excludit; unde idem *Autor* Nobiliſſimus & Clariſſimus: *Neq; minùs utile eſt ad diuturnitatem fructuum, ſi non ſub Terra, ſed ſub aquis Condantur, modo ſint Umbroſæ; ut Putei, & Ciſternæ in Domibus* (Nam) *generaliter quæ ſub Terra, & in Cellis Subterraneis, aut in profundo aquarum reponuntur, viriditatem ſuam diutiùs tuentur; quam quæ ſupra Terram.* Sed, relictis *Nucibus*, ad majoris momenti *maſcula* procedamus.

Ibid.

De

De Calore Thermarum Bathon.

De Solo BATHONIÆ factitio, & Balneorum *Origine*, APPENDIX, *Scripta poſt Caput* Primum, *in qua* AUTORIS Conjectura *Ingenioſis proponitur.*

QUùm *Hypotheſin* noſtram *De Calore Thermarum* æquis Rerum æſtimatoribus in præcedentibus ſubmiſerim, viſum eſt *hic*, utpote loco magis appoſito, de *Solo* Bathoniæ *factitio*, & Balneorum, prout jam exiſtunt, *Origine*, CONJECTURAM proponere. Neq; ullus dubito, Erudite *Lector*! quin aqua medicata *Bathonenſis* ex quo *montes* extiterunt fuerat *Calida* (quicquid tempore Antediuviano, de *plana* ubiq; Terræ ſuperficie *quidam* tradiderunt) quam à rerum *principio* creatam, & una cum fontibus *frigidis* Omnipotentis DEI opus eſſe *alibi* oſtendimus. Quùm vero *ætatis* Balneorum, prout nunc ſe habent, nulla extet recordatio, *Conjecturam* noſtram, quam Nemini *obtrudo*, ut *Antiquitatum* mearum *Bathonicarum* in palato *Lectoris* mei γλῦμα quoddam creem, hic proponam.

Anno DCCCLXIII. ante *Chriſtum* natum, circa *Eliæ* Prophetæ tempora, qui floruit Anno *Mundi* 3033. ante *Chriſtum* 915. vixiſſe dicitur BLADUDUS, *Octavus*, *Nonus*, aut *Decimus*, ut nonnullis placet, à *Bruto*, Britannorum Rex, qui ob filium *Thermarum* ope à *Lepra* ſanum, Civitatem dictam *Caer Blæidin* ſtruxiſſe, *Minervæ* Templum erexiſſe, & Balnea *Minervæ* Numini dedicaſſe celebratur.

Balneorum ætas antiquiſſima memorata.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

bratur. Alii Balnea arte *Magica* ab eodem Rege inſtituta ferunt, ideoq; *Blæidin Cloyth*, aut potius *Doyeth*, i. e. *Blæidin* aut *Bladudum Magum* Britanni appellitant. Verum quùm *Ethnicorum* hoc figmentum (puto) *fabulam* ſapiat, potius quam *Veritatem*, aquas *ſemper* calidas reor ſerius ornatas. Bladudum *Sibyllarum* ætate vixiſſe quidam affirmant, & tam in profanis *Gentium* ſcientiis, quam in omni *Græcorum* ſapientia excelluiſſe, præcipue verò *Mathematicarum* artium & ſcientiarum peritiſſimum, adeò ut *Sibyllarum* quædam iſtius ætatis, Prophetiarum *librum* à ſe ſcriptum eidem *dedicaverit.*

Jo. Baleus *de Script. Anglic.*

A Chr. 300.

Solini *Polyhiſtoris* temporibus, *Romanis* hic manentibus, circa annum *Chriſtianæ* æræ CCC, à quibus non conſtat, ornata fuerunt; *Fontes* enim eſſe ſcribit *in Britannia opiparo exculptos apparatu in uſus Mortalium.*

Circa annum *Chriſti* DLXXVII, *Camdeni* mente, *Saxonum* voce, à Concurſu ægrorum Salutem hic quærentium *Akemanceaſtre* audiit; unde apparet famam ejus tunc temporis increbuiſſe.

Anno DCLXXVI, *Lelando* Autore, *Monadum* domum extruxit *Oſricus*; & anno DCCLXXV, *Eccleſiam* & *Cænobium* Rex *Offa* erexit, & induxit, poſt Monades, *Sæculares* Canonicos.

Anno MX inducti Monachi S. *Benedicti* ab *Elphego*, qui Cænobium *Novum* ſtruxit.

Huc uſq; quicquid de Aquis *Calidis* apud Veteres occurrit, de *Regali* Balneo intelligendum puto, quod poſtea, forſan, *Benedictinorum* curâ, ornatius evaſit, *Cænobio* olim hic erecto ob *Thermarum* vicinitatem. *Monachorum* itaq; *figmentum* eſſe patet dicentium ſe alicubi legiſſe, *quando Elias Propheta*

pluvias

pluvias cœlitùs impetravit tunc temporis tres Thermalis aquæ Scatebras in uſus mortalium infra Civitatem Bathon primitus erupiſſe. Impetravit autem pluvias *Elias* A. M. 3040, ante *Chr.* 908. Autoris verba in Libello *Rubeo* de *Bath.* MS. penes me, quem *Monachus* conſcripſit, ſic ſe habent. *Bladut filius Luddebrace regnavit poſt Patrem ejus, & fuit Magnus Nigromanticus, qui, ut ſcribitur de Geſtis ejus, Calidas aquas in Badone feciſſet per artem Magicam, ſed magis aſcribendum eſt Naturæ, cùm Similia Balnea fiant in variis regionibus illis Calidiora. Sed ſcriptum vidi, quo Tempore Elias Propheta oravit ut Cœlum plueret, tunc eruperunt tres fontes aquæ Calidæ in Urbe illa medicinales morbis mortalium.* Neq; majorem veritatis ſpeciem præ ſe fert Matthei *Weſtmonaſterienſis* Monachi *inſomnium*, qui Thermarum inventionem, ſaltem Salubritatem, S. Davidis precibus attribuit, *qui mira ſua & inſolita pietate aquas prius inſalubres curaſſe celebratur, & magno humani Generis emolumento vim ſanandi iiſdem indidiſſe.* Verum *iſtius* furfuris hominibus haud raro contingit Omnipotentis DEI prærogativam *Divis* adſcribere, & Miraculorum tunica *minùs* probabilia, imo *falſa* velare; quorum *tenebras* fere Cimmerias ab illorum *Fabulis* olim *Hiſtoriæ* inductas meridianum *Scientiæ* jubar magnam partem feliciter diſſipavit.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

Libell. rub. de Bath. *MS.*

Monachorum Vitia, *& piæ* fraudes.

Anno MCLXXIV. ſub *Henrico* II. Hoſpitium D. *Joannis* Baptiſtæ fundatum à *Reginaldo Fitz Jocelino* Bathonienſi Epiſcopo de quo plura in *Antiquitatibus Bathonicis.* Poſt hæc Tempora circa annum MCC. *Crucis* Balneum cœpiſſe puto. Nam *Crania* humana intra ejuſdem aream inventa quæ ex *Hoſpitio*, aut *Monadum* domu vicina, ut *videtur*, fuerunt elata, &

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

in *Sicco* ſepulta, loco ubi *Balneum* jam exiſtit pro *Cæmeterii* parte *tunc* Temporis habito.

Paulo ante tempus prædictum, Balneum *Calidum* nominatum reparatum, ſi non *factum*, exiſtimo, in uſum *Monialium*, earumq; cubiculos in Vicinia fuiſſe ædium quarundam vicinarum *antiqua* facies ſuadere videtur. Hinc *Septentrionali* Balnei *Calidi* parti circa *Scutum* planum affiguntur literæ, SED VERBU TUU O DCNINE SANAT ONIALES: h. e. *ſed Verbum Tuum O Domine ſanat Moniales.* Ubi DDCLVVVVII. notant annum Domini MCLXXII. Quum vero *Leproſorum* Hoſpitium apud *Holloway* in *Sex* Leproſos alendos, à *Joanne Cantelow* Priore fuerat *poſtea* fundatum, *hoc* in Communem uſum tranſeunte, Leproſorum *Scrobs*, ſive *Balneolum*, nuperis annis *videtur* ſuffectum, Sed de his commodius & latius in Antiquitatibus *Bathonicis* Capite II. in fine, quas vide ſis. Interim ad *Cœlum*, ſive Orbes *Bathonicos*, è profundâ, ſi licuerit, *Minerâ Subterraneâ*, Lector, oculos attolle, in quo *Strati* ſuper *Stratum* ordines *Bathoniæ* conſpicies; & Balneorum Cæterorum à *Regali* dependentiam facilius comprehendes. Nam *Scatebra apud Bathoniam principalis*, inquit Joneſius, *eſt in Cœmeterio Templi olim Minervæ conſecrati, quod poſtea tranſiit in Abbatiam Monachorum S. Benedicti*; Bedam etiam *Baleum*, & *Baſilium* teſtes citat. Et *Jordenus* ſignate. *Parum in Balneorum omnium natura diſcriminis invenimus, niſi in gradu Caloris quæ omni dubio procul ab Una Minera omnia procedunt; & prout Minera in uno loco calidior fuerit quam in alio, aut Canales directe magis, aut indirecte ab eadem proveniunt, ita Balnea Caloris gradum variare poſſunt.* Argumentum aliud quod Balneorum *Calidi Crucisq;* Scatebræ *aliunde* proveniant

Vid. Tab. I.

Vid. Tab. II, & III.

Subſ. Bath. p. 2. D.

De Baln. *Nat. & Aq. Min.* c. 17. p. 157.

niant *inde* peto quod Ciſternæ lapideæ in ſuperficie aut fundo *perforatæ* (vid. *Fig.* 2, 3, 4. Tab. V.) Scatebram *minùs* validam emittere ſoleant, quam in Regali Ciſterna plumbea inversa (Vid. (A) *Fig.* 1. Tab. IV.) *Solida* fortiſſime coercet, & diſſipare ſe cogit, quæ, Ciſterna Regis Balnei in uſum neceſſarium aliquando *perforata*, in altum ſaliit, & lapidem latum cærulum *Cornubienſem* ſuperpoſitum, in aerem vi ſua pulſum, aliquandiu ſuſtinuit; quùm *Cæterorum* Balneorum Scatebræ Thermalem aquam per *foramina* ſemper patentia (vid. *Fig.* 3, 4. Tab. X.) ſolùm *languide* eructent, quod *remiſſionem* quandam virium arguere videtur. De *Calore* Thermarum *Bathon.* *Vid.* Tab. V.

Objiciat autem aliquis; *Balneum Calidum iu Primo Capite, Calidiſſimum probatum; & ſi calidiſſimum, aliunde non provenit, ſed ſui Juris, & Balneorum Cæterorum fons, videtur.* Objectio.

Reſpondeo, Si *tota* Thermalis aqua intra *Regale* Balneum fuerat ſemper cohibita, *Regale* Balneum *Calidiſſimum* fore, verum quùm interdùm magna aquarum vis, & copia, *Canalis* cujuſdam (vid. *Tab.* IV. L.) ope, extra Balnei aream ad placitum eliminetur, caloris etiam vim *Regale* Balneum jam remittere, pro caloris gradu quem *Epiſtomium* majus aut minus (vid. *Tab.* IV. L. P.) inducere ſolet. Aqua itaq; *calidiſſima* à Regis Scatebris ad Balneum *Calidum* rectà decurrente, & extra *Regale* Balneum, per *canalem* ad implendum (vid. *Fig.* Tab. IV. L.) lata obliquè, *Regale* Balneum tunc temporis quoad gradum caloris *cedere* Calido, licet *totâ* aqua Thermali comprehensâ, *Regale* Balneum *calidiſſimum* exiſtat. Balneum itaq; *calidum* à Calore ſuo neutiquam remittit, quùm Regis Caloris *gradum* ob dictam rationem *variare* ſoleat. Eadem etiam aqua intra ſpatium *anguſtum* comprehenſa, & *Solvitur.* *V.* Tab. IV. *V.* Tab. IV.

De *Calore* Thermarum *Bathon.*

præalto muro à frigore munita, *majorem* caliditatis gradum, quàm in *Propatulo*, retinere poteſt.

Contentorum variatio *ſolvitur.*

Quod ad Contentorum *Varietatem* ſpectat, quæ *minora* in *Crucis*, & *majora* in *Calido*, ſive *Longo* Balneo obſervantur, quæ tamen ſi aqua ſit eadem, *eadem* etiam eſſe eſt neceſſe: Aqua *Longi* Balnei in Mineram continuatam decidens in prolapſu, *inde* poteſt *incrementum* ſumere; & *Crucis* per locum Minera *deſtitutum*, in eadem licet *Civitate* decurrens, in tranſitu ſuo à *Regio* poterat *decrementum* pati, adeò ut ſecundum loci naturam ad quem aqua à *Regio* deſcendit, & *Minera* in uno loco *vegetior* fuerit quam in alio, in *Contentis* Balneorum *Crucis* & *Calidi* à Regis *variatio* iſta poteſt accidere. Et quidem de *Conjecturâ* noſtra hactenus, ultrà quam, prout res ſe habent, procedere haud licet; Si *quid* igitur, Amice Lector, *noviſti rectius iſtis*, *Candidus imperti*, *ſi non*, *his utere mecum.* Relictis itaq; incertis *conjecturis* ad *Virtutes* Thermarum *Certiores* appropero.

Vid. Obſ. 67, 68, 69, & 73.

CAP.

CAP. X.

De Thermarum Virtutibus; *hic de* uſu *Thermarum* Externo.

Capitis Summarium.

Balneorum *uſus* Externus. *Modus* Balneandi. *Antliandi* modus. *Antliatio* Stillicidio *potior.* *Introduxit* Jordenus. *Antliarum Donatores.* *Uſus Luti.* Cautiones & Conſilia *pro Balneantibus.* THOMÆ *Bathonenſis* & *Wellenſis* Epiſcopi *pietas in* Thermas. *Virtutes Balnei* Regalis ANNA *Daniæ Princeps apud* Thermas. *Virtutes* Calidi. *Crucis* Vires. *Moles marmorea DRUMMONDIANA* ibidem. *Comes de MELFORT* Benefactor. *Virtutes* Reginenſis *Balnei.* *Thermarum* vires *ad mentem* Jordeni & Venneri. *Balneorum* omnium *promiſcuè vires* olim. *Vaporis* Thermarum *Virtus.* Virtutes *Thermarum ex Epiſtolis* Mapletii. *De Thermarum* Mantelo *dicto*: *Virtutes* Balneorum *à lapide Sectili.* Decem *Symptomata quæ* Balneantibus *ſuperveniunt.* *De Uſu Balneorum in* Lue Venerea. Perpetua *Balneorum* Salubritas *confirmata contra* Camdenum & Aylettum Sammes.

QUI in alicujus aquæ Mineralis *Virtutes* Scientificè inquirit, à *Priori* illam cognoſcere oportet, & à *Poſteriori*; à *Cauſa* ſiquidem & ab *Effectis* comparata cognitio, omnium *certiſſima*, & abſolutiſſima exiſtit. Priuſquam autem ad Thermarum

vires

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

vires devenerim quædam de Balneorum *Uſu*, & utendi *modo* præmittenda.

Uſus *Thermarum* duplex.

Uſus igitur eſt vel *Externus*, vel *Internus*, intra *Primum* cadunt *Balneatio*, & Antliatio; *Secundum* occupat præcipue *Aquarum Potatio*.

Modus *Balneandi* mane.

Quod ad Balneandi *modum* ſpectat, poſt quietis diem *unum* aut *alterum* ab adventu, & debitam *catharſin*, æger Balneum ingreditur, hora *unâ* ſaltem ab orto ſole, munito *capite* pileo lineo, & induſiis quibuſdam linteis luteis *de more* tectus; alii vero, nudato corpore *ſupernè*, ſubligaculis *ſolùm* induti, in Balneis *calidioribus* manent ſpatio *unius* aut *duarum* horaram; *Temperatis* vero *trium* aut *quatuor*, in quibus colloquendo, ambulando, & ad placitum ſedendo, tempus ſuum terunt, donec erumpentibus ſudoribus, & aliis egreſſum è *Thermis* ſuadentibus ad lectum approperant, qui *Sudores* Balnei calore evocatos ſolet ulterius prolicere; & poſt *horæ* ſpatium circiter exuviis induti, intra cameram, aut, ſi placet, *foras* obambulant.

Balneatio *Veſpertina.*

Veſperi rarò Balneis immergitur niſi *Tenuioris* fortunæ viris, & diſceſſum accelerantibus. Nam, qui *ſex*, *ſeptem*, aut *octo* hebdomadas Balneando conſumunt, tempus *matutinum*, ut dictum eligunt, & interdum non diebus *continuis*, ſed die *uno* aut *altero* in Septimana *interpolatis*. immerguntur. *Qui bis quotidie lavare cupiunt*, inquit Fabritius, *non ingredientur ſecundò Balneum, niſi ſex prope horis à cibo ſumpto tranſactis. Si Decima hora prandium ſumpſerint commodum, ingrediuntur circa quartam pomeridianam; Quinta egredientur, quieſcentq;; Sexta cœnabant; & ſic pari ratione ad horam quamlibet.*

De Baln. *Aquenſ. p.* 30.

Antliandi modus.

Paulò ante *egreſſum* è Thermis *Antliæ* ſe ſubjiciunt, modo artus inſpergendi Italorum *Doccia*, aut *Stillicidio* Veterum, longe præſtantiore. *Hîc* enim

aquæ

aquæ magna vis in partem affectam in Balneo *confertim* decidit, & ictibus *centenis*, paucioribus aut pluribus, prout conſulenti *medico* viſum fuerit, opus abſolvitur. Ductorum *Unus* robuſtus & validus, *Antliæ* manubrium elevans deprimenſq;, ictuum numerum à *Medico* præſcriptum *religioſe* obſervat; *alter* vero ægrum tenet in *Balneo*, & affectam partem, *duriori* aliquando manu, dum labuntur *Thermæ*, mulcet, defricatq;. Antliandi *modum*, utpote cæteris *magis* proficuum, amoto *poſtea* veteri ſtillicidio *Thermalem* aquam ob occidentali *crucis* parte in *regali* Balneo *jugiter* fundente, introduxit *Jordenus*, antliis *Regis*, ut puto, & *Reginenſis* Balnei certò, extructis ſumptibus *Humphredi Browne*, Mercatoris *Londinenſis*, A. D. MDCXXIII. ut ex *Inſcriptione* Capite *Primo* in Reginæ Balnei deſcriptione memorata patet; octennio vero poſt *obiit* Benefactor, & *Bathoniæ* ſepultus XXVIII. die *Septembris*, A. D. MDCXXXI. anno *Unico* ante mortem *Jordeni*, cujus curæ ſalutem ejus diu commiſerat. *Crucis* vero & Balnei *Calidi* Antliæ erectæ fuerunt, impenſis *Samuelis Harſenet*, Eboracenſium tunc temporis *Archi-Epiſcopi*, & *Hugonis May* Armigeri, tempore etiam & hortatu ejuſdem *Jordeni*. Poſtea vero *Anno Domini* MDCLXI. Antlia ad Balneum *Regium* communi Civitatis ſumptu erecta quæ *Sicca* appellatur, ad *iſtius* imitationem quæ *olim* apud *Calidum* extiterat, & *jam* exiſtit, quo membra non lavata, & in *ſicco* conſtituta aquis Canalium quorundam plumbeorum ope, in ὑπερῷον aſcendentibus, inſperguntur valide, inſtrumentis *capiti*, *collo*, *humeris*, *genu*, &c. optime accommodatis, ne quid detrimenti partes reliquæ *inde* recipiant. Antliatio *ſicca* horis veſpertinis à *duobus* operariis *hoc* vibrante Antliam, *illo* dirigente, per-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Introduxit Jordenus.

Antliarum Donatores.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Camera Antliationis *Siccæ.*

perficitur; qui in *Antliationis* Camera, aut *circa* eam maneat quotidie, ab hora *tertia* aut *quarta* poſt meridiem ad *nonam* aut *decimam* noctis, niſi forte, quod interdum accidit, genio ſuo *liberalius* indulſerint.

Aqua pota extra *Balneum ex* Antlia Sicca.

Ex hac *Antlia* provenit aqua, quæ *Thermalis* aquæ Potoribus *extra* Balneum eſt in uſu, indeq; *Aſſignatus* quidam aut ſtantibus *ibidem*, aut *domi* bibentibus, eandem diſpenſat. Annis etiam nuperis Antlia *Minor* potationi aquarum *in Balneo* præcipue deſignata, ſuper Ciſternam *Regalem* Balnei *Regis* Scatebram tegentem erigitur *nutu* & Conſilio D. *Alexandri Fraiſer*, Equitis Aurati, & haud ita pridem Medici *Regii* Primarii, circa annum Domini MDCLXXIV, quam, quoniam ad *internum* Thermarum uſum ſpectat, ad *Decimi quarti* capitis calcem rejecimus.

Antlia Minor *in Balneo.*

Uſus Luti.

Lutum partibus infirmis quidam apponunt, verum quum *Limus* potiùs ſit, quam *lutum* dictum propriê, eo *minùs* adjumenti membris inde accedit, & ſi uſurpetur *renovandum* eſt ſæpius, ut quouſq; poſſit *calorem* retineat. Et quidem *inſignes* quædam *inſtantiæ* de uſu Luti & applicatione *calida* in ipſo Balneo, in *Paralyſi*, *Tineis*, & *Achoribus* capitis, inter morborum *Hiſtorias* inferiùs occurrunt. Hoc autem *Cataplaſma* extra Balneum applicatum, in morbis *capitis* ſupremo memoratis, & in Puerulo *Tineis Capitis* laborante Sanato, fuit *valde* proficuum, IV. Julii 1661.

Vid. Cap. XV. *N.* 34. & 63.

Cataplaſma capiti *applicandum.*

Recipe, *Betomicæ aquaticæ*, *Scrophulariæ*, *Salviæ rubræ*, *Acetoſæ*, ana Mii. *Luti* è Thermarum Regiarum *fundo deſumpti*, *contuſi* & *Trajecti*; *Spumæ iiſdem* Thermis *innatantis ana lib. iſs.* *Coquantur in aqua cum*

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

cum Antlia Thermarum *earundem hauſta, in Cataplaſma, ſingulis noctibus toti capiti noctu admovendum & quotidie ſub ſomnum renovandum.* Vid. Mapletii Obſ. 24.

Die autem XXVIII. *Auguſti* 1688. ſequens *Cataplaſma* Genu *imbecillitate* laboranti, ſingulis noctibus, haud ſine ſperato ſucceſſu, applicandum præcepi.

Cataplaſma pro genu *infirmo.*

Recipe, *Foliorum Salviæ r. Betonicæ Roriſmarini ana* Mi. *Florum Chamæmeli, Meliloti ana Mß. Spumæ* Thermarum Regiarum, & *Limi è* Regalis *Balnei fundo deſumpti, ana* lbj. *Baccarum Juniperi Unc.* 1. *coquantur in aq. B. R. q. ſ. ad Conſiſtentiam Pultis, addita Lupinorum farinæ parte unâ, & pulveris radicum Ireos Fl. dimidia, infirmo genu applicetur noctu, amoto Cataplaſmate quando* Thermas *ingreditur, & ſingulis noctibus renovetur.*

Ops divina *imploranda* primò.

Priuſquam autem ad *Virtutes* deſcendam, qui Thermarum *Beneficia* expectant monendos cenſeo, *quod Balnea non niſi imploratâ prius ope divina ingredi debeant; ut qui aquas medicatas primus inſtituit,* Benedictionem *ſuam rite Utentibus impertiri dignetur.* In hunc finem conſulendus *Precum, Ejaculationum,* & *Meditationum* libellus, quem *Reverendus Epiſcopus* & ſumme Pius THOMAS KENNE Bathonienſis & Wellenſis *Antiſtes*, in eundem finem lingua *Patriâ*, nuperrime compoſuit, è quo tanquam è penu divino *Supplicationes* & *Preces*, in quoſcunq; ſcopos, *ante, durante,* & etiam *finito* Thermarum uſu, DEO fundendæ, depromi poſſunt. Ex eodem *Specimina* quædam *latina* hic adjungam.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Ad *Thermas* migraturus *ita* oret.

Precum *formula* ante *uſum Thermarum.*

PRO *medela* animæ *meæ ſolicite magis oro,* Domine*! quam pro* Corporis *ſanatione.* Corporalis *ſalutis ſpe ad* Thermas *adpropero*; Benedictionem *Tuam adde, ſi ita Tibi viſum fuerit, ut perfecte convaleam. Nec* ego *ſolum ſed* omnes *etiam qui Medicatis aquis* mecum *ibidem utentur: Pro ſalute vero* Animæ *ad JESU Sanguinem confugio, ad* fontem apertum pro peccato & illuvie. *In morbis* corporis *manum medicam appello, ad* Te *autem Domine! gradum meum multo magis accelero, qui Medicorum* Summus *es, & Animarum* Archiater.

Aqud aquas *Calidas* hoc *modo* DEUM invocet.

Apud *Thermas.*

A*Nimæ Corporiſq;* humilitate *omnimoda laudo adoro, & revereor Te* Domine DEUS*! Omnipotens! Omnimiſericors! qui aquarum fontes creaſti, &* Scaturigines in valle mittis, quæ inter Montes decurrunt, *in ſolatium*

latium noſtrum aliæ; *aliæ in* **Medelam.** *Nobis autem Scatebras* has *particulatim miſiſti pro Communi omnium infirmorum bono.* Tibi *itaq;* Tuoq; *Nomini ſit Omnis gloria! Te* ſolum *Autorem fontis agnoſco* Domine! *Solus in Salutis meæ reſtitutionem efficaces reddis. In Te* ſolo *confido, a Te* ſolo *Pendeo. Tibi* ſoli *meipſum concredo. Omnis ſpes mea poſita in T E.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Gratiarum actio pro *recuperata* Salute.

Gratiarum actio, poſt *Beneficium.*

OMnis *Laus, Omnis Gloria ſit Tibi, Mi* Domine *D E V S! quod in Calamitatis meæ die precibus meis aurem accommodaveris; quod* Benedictionem *Tuam* Thermis *in Bonum meum, Doloris remiſſionem, aut Curam cedentibus,* benigne *addideris. Nunquam* mihi *excidat Boni* tam *beati memoria! Semper pro eodem perſolvam grates. Accipe D E V S mi!* Laudis *hoc* & Gratiarum *actionis Sacrificium, & quam quo* diutius *in vivis ſum, eo Bonitatem T V A M immenſam & adorandam magis* indies *experi-*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

or, eo ferventius quotidie *laudem TE, &* *intenſe* magis *amem TE* qnotidie, *per dilectum TUUM JESUM. Amen. Amen.*

Cautiones & Conſilia.

His præmiſſis *Cautiones* quaſdam, ſive Conſilia è clariſſimo Viro *Gulielmo Turnero*, M. D. & ejuſdem *Wellenſis* ædis Sacræ olim *Decano*, qui de *Thermis* hiſce lingua vernacula *Primus* ſcripſit, A.D. MDLXII. Balneantibus utpote *ſumme* neceſſarias, hoc in loco *latino* idiomate proponendas duxi, quibus *unum* aut *alterum* Conſilium ex Autoribus aliis, & Hortatu *proprio*, addendum curavi.

CONSILIUM I.

Turner. *de* Angl. *Germ.&* *Ital. Baln. p.* 2.

Conſ. I.

'QUidam, *inquit*, ſi dum utuntur Balneo Sanati 'non fuerint, Balneum infirmitatis incuſant, 'eo quod ipſi ægroti quùm fuerint, ægros quam-'plurimos, iiſdem ſecum morbis laborantes ſanos 'reddant, & Medicum etiam cujus conſilio petierunt 'Thermas eandem ob cauſam probris laceſſunt. Diſ-'cant aut tales haud Patientes, ſed juſto plus impa-'tientes ægri, tempus ad ſanandum Thermarum 'ope *DEO* ab iiſdem præſtituendum non eſſe; & 'cum materiam morbificam Balneum exiccaverit, 'ſudore etiam & perſpiratione eundem conſumpſerit, 'unius aut alterius diei ſpatium, ad humores melio-'res, qui malorum locum occupent, haud ſufficere. 'Patienter itaq; expectent, & Menſis unius ſpatio 'eandem diætam, ac apud Balneum obſervent, & 'tum,

‘tum, annuente *DEO*, votorum ſuorum futuri ſunt
‘compotes. *His adjungo quod* Mapletius obſervavit.
‘Quinimo, *inquit*, ſuturi levaminis haud inanis ſpes
‘alibi atque alias occupato præter opinionem ſubnaſ-
‘cituri, cum Thermarum Virtus, quæ in aliis præ-
‘ſentaneos, tanquam agentis efficaciſſimi, effectus
‘producit, alios ſegniter & poſtliminiò juvat, eoſq;
‘tandem aliquando, veluti ex inſidiis emiſſa, adori-
‘tur. *Et in Epiſtola ad D. D.* Smith, *Banburienſem*
‘*Medicum pro D.* Crokero. Dum in laborioſa balne-
‘andi & exudandi palæſtra exercentur ægri, haud
‘novum eſt ipſos conqueri laboris tædia, appetentiam
‘dejectam, vires languidiores, non eunte ſtatim in
‘conſpectum læto Eventu, qui poſteà conquieſcenti-
‘bus ſuperadvenire ſolet. *Alter etiam:* Sæpiſſime
‘cum ægris qui aquis medicatis uſi ſunt evenit, ut uti-
‘litatem inde prouenientem acquiſitamq; ſtatim non
‘ſentiant, ſed diu poſtquam uti deſierunt, & à Bal-
‘neis diſceſſerunt, adeò ut ſæpiſſime mæſti diſcedunt,
‘reputantes ſe ſperatum commodum neutiquam ac-
‘cepturos; diebus autem pluribus elapſis, forte vix
‘ante menſis ſpatium, Balneorum effectum perſen-
‘tiſcunt. Unde colligendum occurrit, Thermalium
‘aquarum Virtutes & qualitates intra Corpus diutius
‘remanere, & ejuſdem membris & partibus robur
‘ſenſim communicare, ut Thermarum uſu commo-
‘da acquiſita diu poſt illarum uſum apparere con-
‘ſtet. Quibus conſideratis, neceſſe eſt ut qui me-
‘dicatarum aquarum uſui aſſueſcunt, per aliquot
‘Temporis ſpatium ita ſe gerant, ut aquarum vir-
‘tutes & proprietates intra corpus maneant, donec
‘effectus & operationes ſuas exerere ſolent. *Imo*
‘*Bauhinus*: Pauci in magnis morbis ſolent in ipſo
‘ſtatim Balneo inſignem aliquam experiri utilitatem,
‘ſed

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Obſervatio Mapletii *Ep. ad D. Buckenham pro Dn.* Layer.

Anonym. de Aq. Med. Warwic. *p.* 33.

N. B.

De Therm. Boll. *l.* 2. *c.* 16.

De Virtutibus Thermarum Bathon.

‘ſed ad Tempus tardius aut citius pro virtutis robore, ‘pro affectus magnitudine, pro ea quam ſervaverint ‘victus ratione, Alii ad viginti dies juvari videntur; ‘alii poſt menſem; alii amplius, dum ſane in dies ‘virtus ipſa evadit robuſtior. Imo quorundam Bal‘neorum eſt certus terminus efficaciæ, & juvamenti, ‘quæ ſeu propria natura, ſeu cœleſti virtute, perpa‘rum ſolent non delapſo anni ſpatio prodeſſe. Quo‘rundam vero ſingularis condecentia ad hominem ‘ut huic quidem ſemel profuerint; huic vero viſa ‘ſemel inutilia, ſecundo & tertio anno reiterata fue‘re utilia. Quinetiam hoc longa Veterum experien‘tiæ compertum eſt, ea Balnearum juvamenta firma ‘eſſe magis & certa, quæ non ſubito, ſed ad Tempus, ‘poſt uſum Balnei ſentiuntur, quod quidem in mag‘nis & inveteratis affectibus intelligendum eſt, quic‘quid de parvis ac levibus ſit. Sublatet enim in his ‘quæ repente operantur vis aliqua ut plurimum; & ‘natura vim non tolerat ſubitam, & minime in mag‘nis affectibus; Longo enim curantur tempore juxta ‘*Hippocratis* ſententiam, quæ longo item tempore ‘contracta ſunt vitia: quæ vero brevi, brevi. *Et* ‘*paulo poſt:* Summa obſervationis eſt quadrageſimus ‘dies, qui ſicut motuum naturæ, ac morborum, ita ‘& medicinæ in ſuis miniſteriis eſt terminus veluti ‘peremptorius.

☞ *Quo* tardius *a Balneis auxilium, eo* certius.

CONSILIUM II.

Conſ. 2.

‘SED nec *ægroti* modo iſtiuſmodi, ſed qui *perfe*‘*cte* etiam convaluerunt, *Menſis* ſaltem ſpatio, ‘ſi non diutius (nam quo *diutius*, eò *meliùs*) eaſ‘dem regulas quoad Cibum & Potum, ut apud *Bal*‘*neum*, domi obſervent, & â rebus Venereis quan-

‘tum

'tum poſſunt abſtineant. Domi etiam reverſuri iti- 'neribus brevioribus quotidie utantur, & à frigore & 'crapula caveant præcipue. *Bauhinus* : Profecturi 'à Balneis, hinc incipiant conceptæ ſpei ac ſalutis 'ſervare rationem, ut ſi multo intervallo abſuerint, 'ad poſtremum diem, atq; etiam tertium differant: 'dum ſane immunes à miniſterio Balnei ſe recreent. 'Poſtea ſe caute exponant itineri, maximè ſi pedeſtri 'eant itinere, ut duriores quotidie viſuntur, ac ſani. 'Nec minus qui equo vehuntur, maxime imbecilles, 'laſſitudinem quantum fieri poterit evitent, æſtum, 'faſtidium equitandi, & alia ejus generis quæ vix 'enarrari poſſunt viæ incommoda. Imo ſi algor 'aeris vel pluvia intercidat, vel in lectica vehan- 'tur, vel in arceris vulgaribus non equitent, ſom- 'num tamen intempeſtivum, eoq; magis exhauſti in 'Balneis non ſufferant. *Item :* Repletionem tum cibi, 'tum potus cavere debent, ſomnum diurnum, immo- 'dicas noctu vigilias, nimia exercitia, pariter ac oti- 'um, omnem malam ambientis aeris conſtitutionem, 'moleſtias animi, iracundiam ac paſſiones iſtiuſmodi 'alienent. Alvus ut quotidie bis eat procuretur, vel ſal- 'tem non minus conſueto. Venerem tanquam peſtem 'nocituram ſciant, maxime imbecillis, valentioribus 'autem per menſem ad minùs, non adeo conceden- 'dam.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De Therm. Boll. *l.* 2. *c.* 16.

CONSILIUM III.

'SI primo Balneandi tempeſtate non ſanaberis, pati- 'entem & virtute plenam vitam age, donec *prox-* '*ima* redierit, & tum ſi in *DEI* gloriam, & Tuiipſius 'utilitatem ceſſurum ſit, ſanitatem *DEI* gratia recu- 'perabis, à quo Omnis animæ Corporiſq; ſanitas deſ- 'cendit.

Conſ. 3.

CON-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

CONSILIUM IV.

Conſ. 4.

De Baln. *Aquenſ. p.* 38.

De Therm. S. Jobi. *l.* 1.

De Baln. *Pat.* *Tr.*2.Conſ.800.

‘ A*Ddo* Quartum *ex Fabritio*; Eos *viz.* qui Va‑ ‘ letudinis gratia Balneum petunt, in ipſo nec ‘ comedere, nec bibere debere. Quod ſi vehe‑ ‘ mens infeſtet ſitis, eam vel fructu aliquo refrigeran‑ ‘ te, ceu malo punico, aut alio quopiam ſitim fallen‑ ‘ te, ſedare licet. *De hoc errore Gæbelius :* Hic mihi ‘ non eſt prætereunda perverſa quorundam conſuetu‑ ‘ do, qui quocunq; tandem conflictentur morbo, ſive ‘ externo, ſive interno magna valetudinis jacturâ, & ‘ medici contemptu, intempeſtive lavant, atq; in ip‑ ‘ ſo ſolio potitant, pergræcantur, dormiunt, ſæpe‑ ‘ numero etiam vix à Venere abſtinent. His ſi quid ‘ ſiniſtre accidit, id Balneis imputant, melius ſe ante ac ‘ poſt Balneum habuiſſe dictitantes. Qualis autem ‘ uſus, talis & ſucceſſus; ipſiq; adeo temeritatis in‑ ‘ conſultæ ſibi pænas accerſunt: ex quo fit, ut ‘ Thermæ, ex ſe quidem ſalutares, propter abuſum ‘ male audiant. *Et preſſius multo ad propoſitum Mon‑* ‘ *tagnana*: Qui voluptatis ergo Balnea quærunt, qui ‘ aſſolent eſſe repleti, & nulla victus ratione utun‑ ‘ tur, Balneando incidunt in febres putridas, & alios ‘ pravos affectus. *Communis modus Comedendi & Bi‑* ‘ *bendi in Balneo Laſcivia eſt.* Si cibi ſive potus ſint ‘ calidi actu & potentia, augent caliditatem, & à ‘ Balnei calore diſponuntur ad corruptionem & putre‑ ‘ dinem; ſi ſint frigidi, impediunt ne diſſolvantur quæ ‘ per Balneum oportet diſſolvi, & obſtructiones faciunt ‘ difficiles curatu. Sive ſint *frigidi*, ſive *calidi*, impe‑ ‘ diunt actionem Caloris innati.

CON-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

CONSILIUM V.

Conſ. 5.

QVI *Balneo utuntur* modeſte *ſe gerant*, laſciviam *vitent omninò*, *nullius* pudicitiam, *aut* famam *lædant*, & *motus omnes inordinatos* & *conturbantes aquas ſeponentes*, quiete *conſideant. Nam qui* ambulando *nimium in Balneo*, *aut quod nimis eſt in uſu*, Nando *ſe exercent*, *non modo aquas*, *volutando*, *ſe contaminant*, *ſed* minoris *etiam reddunt efficaciæ*, *quæ fotus more*, *corpori membriſq*; *ejus* blande *placideq; applicari debent.*

CONSILIUM VI.

Conſ. 6.

POſt Embrochationem *ab Antliis optime Capiti ſit proſpectum*; *nec in morbis omnibus Capitis in uſum veniat. Privatim monet* Fallopius, ut à Stillicidio peracto XL. dies caput tectum geſtet laborans, quo tempore nunquam etiam caput ſibi abluat, caveatq; à Sole, à Pluvia, à Vento. In ἐμβρεχαῖς Corſenæ Balnei, *inquit Bauhinus*, plurimi ſalutem quærunt capite calido ſiccoq, & deſtillationibus ſalſis calidiſq; affecti; quibus tantum abeſt ut proſint, ut etiam mirum in modum obſint, & graviter noceant. *Verum de hac re in Thermarum Nocumentis.*

De Therm. Boll. *l.* 2. *c.* 15.

CONSILIUM VII.

Conſ. 7.

‘ C*Oncludo cum Conſilio* Pantaleonis *de Thermis*
‘ Tigurinis, *quod tamen* meum *non facio*, *ſed*
‘ ejuſdem *verbis* & *autoritate* Balneantibus *Commendo.*
‘ Tria *monet* induſia aliquoties madefacienda in aqua

 ‘ Ther-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'Thermarum, & ſine expreſſione exiccanda, ut ejus 'vires penitus combibant. Induant, ut, ſi corpus ſu-'det, ſentiat aliquid virium Balnei; neve fiat ſubita 'mutatio: geſtent unum induſium per triduum. *Me-'morat* Bauhinus *de Thermis* Bollenſibus *libro ſecundo*, '*Sectione priore*, *verbis ultimis.*

Expeditis *Thermarum* uſibus *externis*, & *Conſiliis*, ad *Virtutes*, quæ uſum *internum* comitantur, devenimus. Hæ autem *Regium* præcipue, & *Crucis* reſpiciunt; Nam *Regium* calidum æmulatur, & Reginæ *Crucis*, hoc tamen diſcrimine, quod *Calidum* caloris gradu intenſiore, *Reginenſe* vero remiſſiore iſto *Regis*, iiſdem fere morbis opituletur; *Crucis* autem calor temperatus, minor cæteris, *Tuto* ac *Jucunde*, licet haud æque *Citò* opem præſtet.

Balnei Regis *Virtutes.*

Balneum itaq; *Regale* & Maximum, affectibus *humidiſſimis* & *frigidiſſimis* ſuccurrit; potenter calefacit; exiccat; humores ab internis corporis partibus ad externas pellit, diſcutit, attenuat, abſtergit, & affectibus *Nervoſis* apprime ſubvenit; Convulſioni, in caloris gradu remiſſiore caute uſurpatum; Paralyſi, Senſus, & motus *defectui* cuicunq;, *maximo.* Artubus rigidis, ſtupidis, & trementibus, tonum, ſenſum, & flexibilitatem reſtituit; humores ſalſos & vitioſos evocat, ut in Symptomate dicto Balnei *Mantello*, de quo capite XV, evidenter apparet. In articulari morbo *declinante*, & ejuſdem paroxyſmo *finiente*, & præſertim in dolore iſchiadico, utile. Gonagræ veræ, & interdum chiragræ nonnihil opitulatur; & Tumores pleroſq; *ſtrumoſos*, etiam & *ſcrophuloſos* diſcutit diſſipatq;. In regione Diaphragmatis coarctatis, & cachecticis proficit. Hydropem (*Anaſarcam* maxime) morbum Ictericum, & Virgineum tollit,

aut

aut minuit. Morbis frigidis Ventriculi, Hepatis, Lienis debellat; Dolores viſcerum, Renum, Laterum (ſine *febre*) ſedat; Uteri frigidos & humidos affectus domat. * *Conceptum* promovet; &, ob fermentum *Uterino* analogum ſanguini communicatum, * *menſtrua* provocat; Doloribus uterinus quietem præſtat; & laſſitudinem tam ſponte, quàm à labore provenientem removet, unde Balneis *Aponenſibus* haudquaquam cedit. Temperiebus frigidis, & Carnoſis magis aptum, aridioribus autem, & Extenuatis minus proficuum. QUIBUS accedunt, *Lethargi*, *Epilepſiæ*, *Spaſmi leviores*, *Surditas*, *Memoriæ vitia*, *Dolores veteres*, *aliiq; Morbi & Symptomata eodem ſpectantia.* Scorbutus etiam, modo corpus bene præparatum fuerit, & *μίασμα Scorbuticum* prius rite ſubactum; & Morbi *Hypochondriaci* dolores acuti, qui moderato Balnei Temperati uſu *mitiores* evadunt, ut & paſſio *Hyſterica* & *Convulſio*; *intempeſtivo* autem uſu, & *longiori* in Thermis calidioribus mora, morbi ultimo memorati efferantur magis & exaſperantur. Imo Balnei uſu & Calore *intemperato* Leonem dormientem prius ſopitum expergefieri non raro obſervatur, & obſervatione una aut altera, In Domino *Cockburnio* Scoto-Britanno, & Prænobili Domina D. *M. C.* confirmatum inferius, ubi de *Noxis* à Temerario *Thermarum* uſu provenientibus verba faciemus.

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

* *Vid. cap.* 15. N. 50.
* *Vid. cap.* 16.

De *Regalis* Balnei Virtutibus ſpeciatim *Jordenus*: ‘Balneum Regale, ut omnium *Calidiſſimum*, ita affe‘ctibus frigidioribus, frigidis & phlegmaticis temperi‘ebus *aptiſſimum* eſt, & effecta quotidiana experien‘tia confirmata habemus in *Paralyſibus*, *Doloribus in‘veteratis*, *Iſchiadicis*, *tumoribus frigidis*, &c. tam ‘per ſudorem evacuando, *quam* partes affectas calefa‘ciendo,

De Baln. *Nat.* & *Aq. Min.* c 18.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'ciendo, humores attenuando, diſcutiendo, reſolven-'doq;. Quinetiam in *Epilepſiis*, & affectibus *Uteri-'nis*, in Scorbuto, & iſta *Hydropis* ſpecie quam *Anaſar-'cam* vocamus.

De Baln. Bathonic. *p.* 2.

De ejuſdem Balnei virtutibus *Vennerus*: *Balneum Regis calidiſſimum eſt, ornatu, ambitu, & effitacia prorſus Regale, cujus calor ferri vix poteſt. Balneum hoc calefaciendi fortiter, aperiendi, reſolvendi, attrahendi, & exiccandi virtute donatur, ideoq; frigidis & humidis tam corporibus, quam affectibus ſolum aptum eſt.*

Phthiſiol. l. 3. *c.* 11. *p.* 324.

Neq; prætereundum puto quod in Hiſtoria morbi Dominæ *Covert* memorat D. D. *Ricardus Mortonus*, in exercitationibus Medicis de *Phthiſi* nuperrime editis. *Eam*, inquit (poſt *Phthiſin* ab *Arthritide* & *Rheumatiſmo* ortam curatam) *per ſpatium ſex Hebdomadarum ad uſum Thermarum* Bathonienſium *internum, atq; etiam externum relegavi, imperando Tendines, atq; tumefactos artus, ſub finem ſingularum Balneationum diu, atq; libere aquis Thermarum Regiarum Embrochari.* Additq; paulo poſt: *Menſe Septembri ægra Noſtra ab uſu* Thermarum, *cum multo fructu reverſa eſt; præcipue vero exinde Tendines, atq; artus affecti plurimum reſtituebantur.*

Rachitidis *ætas.*

Whiſtlerus *Vindicatus.*

In *Rachitide* puerorum morbo apud Anglos *novo*, ante annum Domini MDCXVIII. plus minuſve inaudito, ac forſan *Vernaculo*, levamen maximum infantibus, pueris aut puellis à Thermis *Patriis* accedit. Cùm enim in Succi nutritii *inæquali* diſtributione, ob *laxatum* partium *tonum*, eſſentia iſtius morbi conſiſtere videtur, Thermarum calor obices removendo, tam diſtributionem Succi, quam chyli ἀνάδοσιν infirmas partes *roborando*, juvat promovetq;, unde nutrimento partibus *æqualiter* diſtributo, & viſce-

rum

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

rum obſtructionibus diſcutiendo reſeratis, eodem gradu & tenore *Nutritionis* opus progreditur. Morbum hunc ante *Gliſſonii*, *Batei* & *Regemorteri* ſcriptum clariſſimo viro, & *Doctiſſimo*, dum in Vivis, *Medico*, *Danieli Whiſtler*, Collegii Medicorum *Londinenſis* nuper Socio, innotuit, qui in *Theſibus* pro Medicinæ laurea Anno MDCXLV. *Leidæ* impreſſis de eodem ſub nomine *Pædo-Splanchn-oſteo-caces* diſſeruit, ibiq; *Nomen*, *Naturam*, & *Curam* diſerte prædicavit. Affectum iſtum nomen accepiſſe vir clariſſimus oſtendit, non à *Græcorum* vocibus ῥάχις, ῥαχίτης, aut ῥαχίτης, ſpinam dorſi reſpicientibus, ut *Triumviratui* modò memorato, Doctiſſimi viri, neq; *ſententia*, neq; *nomine* allegato unquam, *moroſius* ſaltem, ſi non *injuſte* paulo placuit; ſed ab *agyrta* quodam ὁμωνύμῳ Nomine **Rickets**, cujus cognomen jam in *Anglia* floret, ut viventes teſtantur, qui Morbi curam *Neoburgi* in agro *Berkerienſi* primus inſtituit, & ipſiſſimum remedium, *Receptam* vocant, ſibi notum fuiſſe à celeberrimi iſtius Medici, dum in *vivis* erat, ore, aliquando me accepiſſe memini, cujus memoriæ *juſta* hic perſolvere non gravabor. Verba ejus loco margine citato, ſic ſe habent. *Viginti ſex plus minus retro annis* (ſcripſit Autor A. D. 1645.) *morbus hic primum apud nos innotuiſſe perhibetur, nomenq; ſibi* **The Rickets**, *à cognimine cujuſdam id morbi Empirice primo curantis adoptaſſe dicitur. Alii ex rure volunt delicatulum hoc nomen oriundum, ex agro ſcilicet Dorceſtrenſi, ubi, qui difficulter anhelitum trahunt (quod hoc morbo laborantibus frequens eſt) dicuntur loci idiomate* **To Rucket**. *Verum de nomine amplius non litigo, fas ſit ſolum in Britannia nato vocabulo latinæ civitatis jus donare, audiatq; impræſentiarum infans infantium morbus* Pædoſplanchnoſteocaces *nomenclaturâ.*

Vid. Cl. Whiſtieri *Diſput. Med. Inaugur. Theſ.* 2.

His

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Hexaſtichon joculare.

His adjungo *Hexaſtichon* joculare quod manibus Egregii viri de *Thermis* olim optime meriti Domini *Joannis Gell*, de *Hopton* in Comitatu *Derbienſi* Baronetti, ad *Thermas* tranſmiſit Doctiſſimus, & Rei Medici Peritiſſimus, *Gualterus Charleton*, M. D. & *Regalis* Collegii Medicorum *Londinenſis*, hoc anno MDCXC. *Præſes*, quod *Joannes Comerford*, M. D. Tractatulo ſuo de aquis Mineralibus *Wexfordienſibus* in Regno *Hiberniæ*, de iiſdem aquis *minùs* candide prædicavit, poſtquam *Baronettus* hos verſiculos Regalis Balnei muro Septentrionali, in Tabella ornatâ, manu nitida exaratos, impenſis propriis affigendos curaverat. Hoc inquam, Cl *Charletoni* Hexaſticon, quod *ludicre fecit* Vir Doctiſſimus, & *tulit alter honores*, ſic ſe habet.

Carmen *Luſorium*

Thermis *Nitro-Sulphureis*, Bathoniæ in agro *Somerſetenſi*, e Terra Scaturientibus, appingendum.

Unde hic *Fervor* aquis *Terra* erumpentibus udà?
Tela olim *hic* ludens ignea tinxit *Amor*.
Et gaudens ſtridore novo, *Fervete* perennes,
Inquit & hæc pharetræ ſint *monumenta* meæ.
Ex illo *Fervent*, raruſq; *hic* mergitur hoſpes,
Cui non tittillet pectora blandus *Amor*.

An-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Anglice ſic.

What is't that to theſe Springs their Heat *im-*
parts?
Love *once in* ſport *dipt here his fiery darts,*
And with their Hizzing pleas'd, This *heat,*
ſaid he,
My pow'rs perpetual *monument ſhall be.*
Since that they ſtill *have boyl'd, and* all *do find,*
Who bathe herein, their Hearts to love *inclin'd.*

Minime *novo* miraculo;
Cum Venus *flamma* ſit aquis nata,
& inter *lacrymas* ardeant *amantes.*

Quo tàm cauſa Caloris; quàm ab uſu Balnei ad Venerem incitamentum, ſignificantur lepide.

Ex his Virtutes *Calidi* aut *Longi* Balnei poſſunt intelligi; de cujus præ cæteris calore ad quorundam mentem, & præcipue *Joneſii*, in *primo* capite dictum eſt latius. *Jordenus* vero qui Balneum hoc in ſecundo caloris gradu, poſt *Regium* ſuppoſuit. 'Balneum calidum, inquit, iſti Regis haud cedit, utpote 'caloris gradu proximum, & ad mala eadem omnino 'utile. Membris relaxatis & infirmis robur citius 'conciliare, Quidam obſervat. De Balneo enim calido 'ait: Caloris efficacia proximum Regali Balneo eſt Bal-'neum

Virtutes calidi, ait Longi Balnei.

C. XVIII.

Venner. de Baln. *Bath. p. 2.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'neum Calidum, quorum calor parum invicem differ-'re obſervatur. Balneum hoc in iiſdem affectibus 'prodeſſe ſolet, quibus *Regis*, & effecta Regali edit 'haud ſecunda. Imo Membrum quodcunq; corporis 'imbecillum & relaxatum (experientia compertum 'habeo) majoris efficaciæ quam Regis, aut cujuſcunq; 'alteriùs Balnei exiſtit. Balneum hoc & Regium af-'fectibus frigidis & humidis; & corporibus frigidiſſi-'mis & humidiſſimis optimè conveniunt. Imo in morbis frigidis quamplurimis; artuum doloribus *Lue Venerea*, & ulceribus putridis Sanandis *Regale* Balneum ſuperare Calidum *Joneſius* affirmat. In Tumoribus, præſertim Calidioribus, non æque ac Temperatum Balneum proficuum reperitur. Iſtius enim generis tumores, calore ſuo intenſo, *evocare* potius quam *diſſipare* ſolet, ut in *capite* de nocumentis planius apparebit.

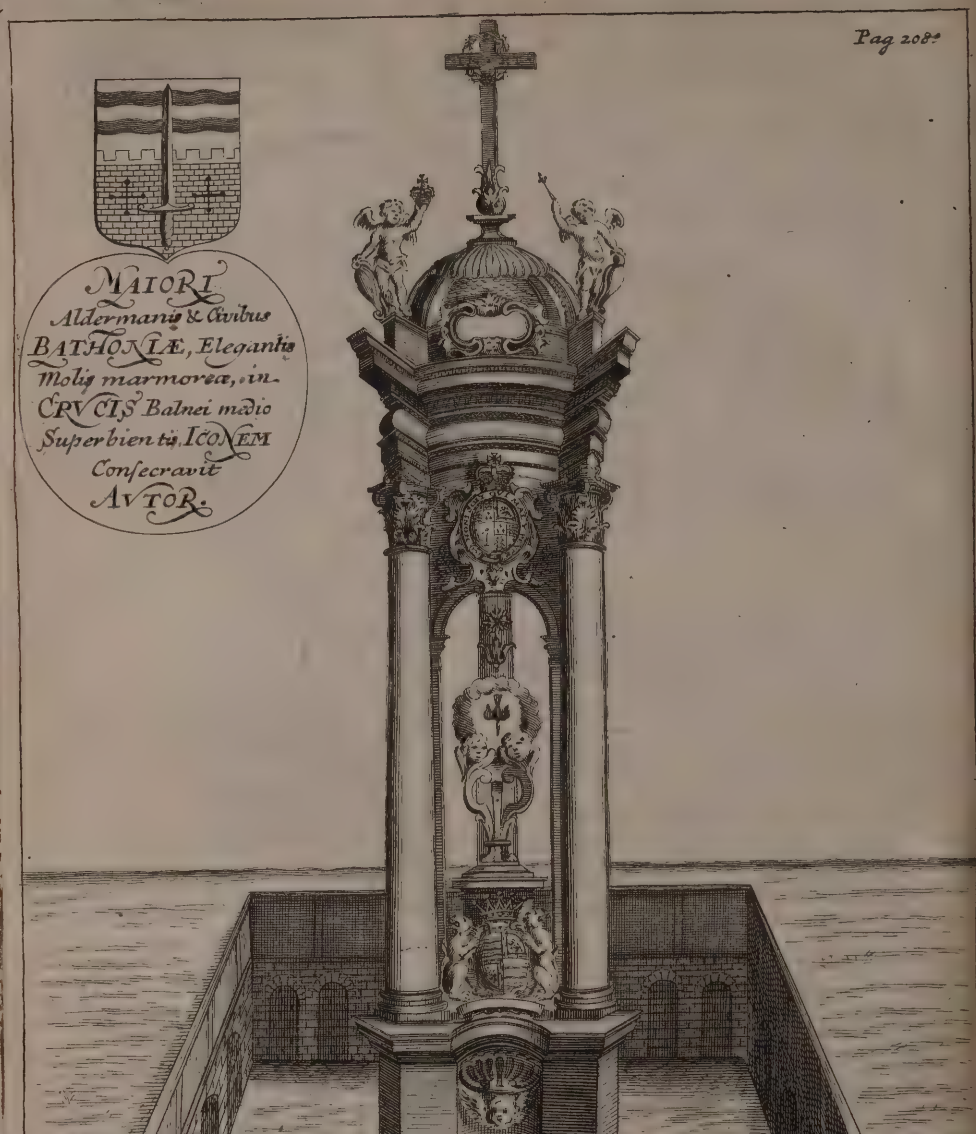
Subſ. Bath. fol. 21.

Crucis vires.

Balneum *Crucis* in contractionibus, indurationibus, & reſolutionibus Nervoſarum partium mira præſtat, Tumores frigidos diſſipat. Cachecticis, Hydropicis, Strumoſis, & præpinguibus auxiliatur. Pueris Rachitide laborantibus, calore blando & leni, præ cæteris opitulatur. Iſchiadico dolori, ſpaſmis, Convulſionibus, (in quibus cum *Cautela* uſurpari debet, ſed *Regio* & *Calido* magis innocuè) Defluxionibus, Sterilitati, fluxui alborum muliebri, & uteri prolapſui ſubvenit. Conceptum promovet, quod pluribus inſtantiis confirmari poſſit. Et quidem cum uterum nimis humidum exiccare, imbecillum, lubricum, & quaſi paralyticum roborare; & immundum vitioſis humoribus ſqualentem abſtergere ſoleat, eundem ad ſemen *melius* & *purius* retinendum efficaciter diſponit, & iſto plane modo conceptionem adjuvat; præſertim ſi injectiones cum aqua Thermarum compo-

Vid. c. 15. N. 50.

ſitæ

MAIORI
Aldermanis & Civibus
BATHONIÆ, Elegantis
Molis marmoreæ, in
CRUCIS Balnei medio
Superbientis ICONEM
Conſecravit
AUTOR.
I. Savage sculp.

ſitæ in *uteri* penetralia, modo debito veniant in uſum, & aqua calida ex Antlia, inſtrumentis commodis, in ipſius *Pudoris* ſinum infundatur. *Novis* autem *gravidis*, haud convenit, ut *Capite* XVI. dictum eſt inferius. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Eventum *lætum*, & ſucceſſus ſpei *pares*, Illuſtriſſimæ ANNÆ, *Filiæ* JACOBI II. natu *minori*, Excelſi Herois GEORGII Daniæ Principis, & CHRISTIANI IV. *Regis* Fratris *Unici*, *Conſorti*, precantur *Bathonienſes*, quæ, XIX. die *Maii* A. D. MDCLXXXVIII, unà cum *Illuſtri* Marito, ad *Thermas* adveniens, *Potationis*, & *Balneationis* ſtadio feliciter decurſo, *Regalis* Familiæ ad *Thermas* adventus, poſt *Regem*, *Reginam*, & *Catharinam* Reginam, numerum, Incolarum votis, & applauſu complevit. *ANNA* Daniæ *Princeps* apud Thermas 1688.

In *hoc* Balneo molem *novam*, ſublata *Veteri* ex *Arenaceo* lapide, (quem *ſectilem*, *ſciſſilem*, & *quadratum* in ſuperioribus nuncupavimus) *marmoream* albam elegantiſſimam, *Crucis* nomine vulgo notam, ultrò vovit *Benefactor* Munificus, JOANNES DRUMMOND, *Comes* de MELFORT in Regno *Scotiæ*, quam in Balnei *hujus* medio, hoc anno MDCLXXXVIII, *votum ſolvens*, erexit *magnificam*. Icon vero *Talis*. Annum Domini Hæc *Inſcriptio* Poſteris exhibuit: *Utriq; Parenti*, *Natoq; Principi*, *abſit gloriari*, *niſi in Cruce Domini Noſtri* Jeſu Chriſti, *ut pleniùs hauriant aqUas* CUM *gaUDIo eX fontIbUs ſaLVatorIs.* *Moles DRUMMONDIANA.* *Comes de* Melfort *Benefactor.*

Porrò, Balneum *Crucis* in morbis *Cutaneis*, *impetigine*, *Vitiligine*, *Ulceribus cruſtatis humidis*, *Lenticula*, & *Elephantiaſi* proficuum obſervatur, *Carnoſis*, *frigidis*, & *phlegmaticis* corporibus *magis* convenire, *Calidis* vero, & *ſiccis*, non item. Quibus addi poteſt, *Continuatio* Virtutum.

De Virtutibus Thermarum Bathon.

in doloribus *Nephriticis*, levaminis aliquid ex *hujus* Balnei uſu *præ cæteris* majori jure expectandum fore; &, quod *Mapletius* obſervavit, *Articulorum tumores benigne ſubducit, dolores delet, & imbecillitates levat.*

Virtutes Balnei Reginalis.

Hinc etiam intelliguntur Virtutes Balnei *Reginenſis*, quod *Contentis* Regium æmulatur, & *caloris gradu*, ad *Crucis* Balneum *propius* accedit; ut in *Primo* Capite dictum latius. In *procidentia* autem *Uteri* Cl. Mapletius *Cruciatis* Thermis *Reginenſes* præfert: *Hæ quoniam plus exiccant; iſtæ magis emolliunt.* De *Reginæ* & *Crucis* Balneis *conjunctim*, ita *Jordeuus*:

Conſ. pro D. Berry. *Devonienſi.*

'Reginæ & Crucis, *monet Cap.* XVIII, in gradu caloris 'magis temperato, temperamentis tenellulis magis 'apta ſunt, quæ Balneorum Cæterorum calor in'flammare ſolet, in quibus etiam calor mitis & 'emolliens, quam violentus, prædatorius, & per 'ſudores potenter evacuans, magis requiritur. His 'Thermis diutius immorari poſſunt ſine ſpirituum 'diſſipatione, quam in reliquis. *Reginæ* Balneum '*Crucis* Balneum calore ſuperat, Caloris tamen 'gradus temperatus pleriſq; ſatis convenit. *Crucis* 'Balneum omnium frigidiſſimum, (*aut verius minùs* '*calidum*) exiſtit, utpote paucioribus Scatebris qui'bus impletur fruens. Obſervamus tamen illud præ 'reliquis artus emollire magis, & flexiles reddere, 'partim quod Balneantes in iſto Balneo calorem 'diutius ferre poſſint; partim quia Nitri plus, quam 'Balnea cætera, ut dictum, continere videtur, quod 'melius mundificat, & cæteris Mineralibus penetra'tionem ſuperaddit, unde in contractionibus, Epilep'ſiis, Convulſionibus, Spaſmis, &c. Balneum hoc ad'modum utile judicamus, quemadmodum in morbis 'cutaneis, ut Ephelidibus, Impetigine, &c.

N. B.

De his Balneis *Vennerus* ita ſcribit : *Balneum Reginæ Regalis pars eſt, muro tantum interpoſito, oſtio pro communi introitu relicto. Balneum hoc caloris gradu ad Regium non aſcendit, ideoq; iis quibus Regalis Balnei calor eſt moleſtus, magis convenit. Crucis Balneum quoad calorem Temperatum maxime apparet, & admodum temperate calidum obſervatur. Infantibus, imbecillibus & teneris corpuſculis apprime accommodum, & quibus balnea calidiora non conveniunt. Balneum ad præſervandum corpora temperata utile. Iſta enim calidiora Balnea afficere poſſunt, & iiſdem officere. Neq; in præſervatione ſolum proficuum hoc Balneum, in ſtatu & conſtitutione temperatis, ſed iis etiam aliiſq; per modum ſanationis, quando Balnea calidiora attingere non expedit. Balneum hoc caloris ſui mitis ratione, inſigni emolliendi & relaxandi vi donatur. Ad contractiones itaq; alicujus partis utile ; infarctus pectoris, Lienis, Hepatis, Renum, & in doloribus veteribus efficax, quùm in caloris* ἀκμῇ , *& vigore extiterit ; præſertim vero iis quorum temperamentum, & habitus corporis calidiorum Balneorum uſum prohibent. Balneum hoc perfectum caloris ſui ſtatum non aſſequitur, donec Cœlum fuerit perpetuo calidum, & quando Balnea cætera, niſi in morbis & corporis habitu valde frigidis, ob illorum Fervorem nimium uſurpari nequeunt.* Hæc ſpeciatim, &, in Balneis Reginenſi, & Crucis, *diviſim.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De Baln. Bathon. *p.* 2, 3.

Balneorum autem Omnium *Conjunctim* vires addo ex mente Cl. *Jordeni*, qui ita ait : *Ob Mineralia hæc una cum calore Balneorum actuali, immerſionem in Thermas totius corporis habitum calefacere obſervamus ; humores attenuare, poros cutis deobſtruere ; Sudorem commovere ; urinam ciere ; Matricem mundificare ; Menſtrua provocare ; humores præternaturales exiccare ; partes imbecilles confirmare ; Nervos & nervoſas partes*

De Baln. *Nat. & Aq.Min.c.*18.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

omnes corroborare; cutim mundam reddere; & humores ſalſos inde evocare; obſtructiones, ſi nimis impactæ non fuerint, reſerare; articulorum, nervorum & muſculorum dolores ſedare; tumores duros diſſipare, &c. unde Balneatio *utilis eſt adverſus Paralyſes, Apoplexias, Caros, Epilepſias, Stupiditates, Defluxiones, Morbos articulares, dolores iſchiadicos, contractiones, ſpaſmos, dolores inveteratos, tumores, impetigines, ſcabies, lepras, dolores colicos, flatus, fluores albos, menſtruorum fluxum cohibitum, Sterilitatem, abortum* (utero exiſtente vacuo) *Scorbutos, Anaſarcas, & generatim effectus omnes frigidos & phlegmaticos, quos hic enumerare ſupervacaneum foret. In quibus omnibus ſanandis Thermæ noſtræ magnam opis partem præſtant, ſi periti Medici arte & Conſilio imperatæ fuerint, corpus debite præparatum, & adjumenta neceſſaria iiſdem fuerint addita. Et quum ſine Thermarum ſimilium auxilio morbi hi aliter quam ignis, Scarificationum, cauſticorum, diætarum, amarorum, & palato minùs arridentium medicamentorum tædio, & tormento, curam vix ſoleant admittere, in hac Thermis utendi methodo, amica omnia & grata perficiuntur, & remediis cæteris haud raro multo efficacius, quapropter in his morbis, omnibus aliis Subſidiis incaſſum tentatis, uſurpari ſolent.*

De Baln. Bathon. p. 4, 5.

Venneri autem opinio de Thermarum Virtutibus in genere ſic ſe habuit: *Thermæ hæ celeberrimæ ſingulari virtute donantur, non tantum adverſus morbos quoſcunq; frigidos, aut à cauſa frigida, aut humida provenientes, ſed etiam Sanitatis tempore, corporibus frigidis, humidis, & carnoſa mole laborantibus, Solamen magnum, & utilitatem haud levem afferunt. Poros enim cutis reſerant, reſolvunt, attenuant, digerunt, conſumunt, ſuperfluitates foras evocant, unaq; totius corporis habitum ſanant, & exiccant. Morbos capitis*

&

& nervorum cauſa frigida & humida oriundos, efficaciter debellant, quales Rheumata, Paralyſes, Epilepſiæ, Lethargi, Apoplexiæ, Spaſmi, Surditas, Memoria læſa, Tremores, alicujus membri imbecillitas, dolores veteres, juncturarum tumores, &c. Valde etiam proſunt flatulentis & Hydropicis, Corporis parti alicui dolenti & tumenti, modo à cauſa calida affectus non dependeat; ad tardam & ad motum ineptam corporis gravitatem; membri alicujus ſtuporem; Lumborum dolorem; morbum articularem; præcipue dolorem iſchiadicum, tumores frigidos Lienis, & Hepatis; Morbum ictericum in corporis habitu plethorico, & phlegmatico. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Utiles etiam ſunt ad pulmones humiditate nimia oppreſſos, & ad corpora mole nimium aucta laborantia, nihilq; magis efficacius quam Thermarum harum frequens uſus exilia reddit; unde qui obæſitatem evitare ſtudent, & ne præter juſtam corporis figuram argeantur timent, ad Thermas noſtras ſæpius ſtudioſe ſe conferant. Harum enim ope, & periti medici conſilio, non tantum ſanitatem ſuam conſervare, ſed indecoram quoq; corporis molem minuere poſſunt, aut prævenire. *In* Pulmonum *vitiis, &* corpulentiâ *nimia.*

Mulieribus etiam eminentem Virtutem porrigunt. Sterilitati enim ſunt remedio, & matricis morbis omnibus & affectibus cauſa frigida, & humida oriundis. Affectiones etiam cutis ſanant, quales Scabies, impetigo, ulcera vetera, &c. Quæ omnia vera eſſe, quotidiana experientia edocti, mirantes invenimus, in magnum plurimorum ſolatium, qui morbis deploratis miſere afflicti, ad Thermas accedunt, ibiq; medicamentorum efficacium ope, & Thermarum virtute, Omnipotente DEO *Benedicente, ſanitatem priſtinam recuperarunt.* *Morbis* Mulierum. *N. B.*

Item alibi: *Mineralia quæ virtutem medicinalem his Ther-* *p. 21.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Thermis impertiunt ſunt præcipue Sulphur, Nitrum, & Bituminis nonnihil. Quod tincturam ſuam inde recipiant ab Effectis apparet. Calefaciunt enim, exiccant, diſcutiunt, reſolvunt, attrahunt, emolliunt, abſtergunt, &c. Quodnam autem aliud in Terræ viſceribus, unde aquæ calidæ ſcaturiunt latere poſſit, haud ſcio: hoc tamen certo ſcio, morbos qui nullis remediis alias cedunt, curationem hic quotannis admittere.

Balneorum omnium *vires* olim.

Univerſim *olim* prodeſſe putabantur, teſte *Joneſio, ad Lentigines, Tineas, Achores, Cruſtas, papulas, puſtulas, ulcera, eruptiones bilioſas, Apoſtemata, Impetigines, Lepras,* * *Luem indicam, morbos articulares, artuum dolores, Paralyſes, Apoplexias, Epilepſias, Tremores, Spaſmos, Deſtillationes, Catarrhos, Branchos, Coryzas, raucedines, Tuſſes, oculorum & aurium humiditates, aurium tinnitus, Strangurias, Diabetem, Teneſmos, Dolores Colicos, Fluxus, Hæmorrhoidas, Febres intermittentes, Tumores & indurationes Lienis, Matricis Tumores, Hepatis frigiditatem, & durities, flatus, duritiem quamcunq;, Sterilitatem, Matricis lubricitatem, & frigiditatem nimiam, Gonorrhæam, Morbum Virgineum, hydropes, cerebri frigiditatem, memoriam læſam, & Lethargum.*

* *Vid. Cap.* XVI. *in fine.*

In imbecillitate, *& Contractionibus* Mapletius.

Clariſſimus autem *Mapletius* (è cujus *Epiſtolis* plura ſtatim) Epiſtola ad D. D. *Fraiſer*, in gratiam prænobilis Dominæ *Fairfax*, de *Balneo* Crucis: *Ad multa utile eſſet in Balneo frequenter commorari. Nam inde ſpes elucet futurum aliquando, ut infirma membra, contractæq; manus ſenſim explicari, extendi, diſtributo felicius ſanguine, & alimento, Corroborari poſſint.*

In Podagra Turnerus, *&*

Porrò hic memorandum cenſeo *Gulielmum Turnerum* Virum Doctum, & Celebrem, tractatu ſuo Vernaculo de Balneis *Bathonenſibus* retuliſſe, ſe in *Podagrâ*

grà Balneorum uſum mire approbaſſe. Verba ejus, quæ *Latina* feci, ſic ſe habent. ‘ Bathoniæ Commorans, cum quodam Podagrico, Balnea intravi, ‘ & ſi rem ex effectis dejudicare liceat, exiccant mirifice, & Podagram ſanant optime, & tempore haud ‘ ita longo, quemadmodum cum multis aliis, *Mileſius* quidam *Somerſetenſis* Ducis Hiſtrionum unus ‘ teſtis eſſe poterat. De hac re *Joannes Bauhinus*, qui *Turneri* librum vidit, & citat, de Balneis *Bollenſibus*, Lib. 3. Cap. 6. quod inſcribitur. *Ad articulorum & juncturarum Morbos: Gulielmus Turnerus* de Balneis *Bathoniæ* in *Anglia:* ‘ Videntur mihi potiſſimum Sulphure conſtare, id quod ex Odore & Sapore facile ‘ deprehenditur. Ex Effectis idem colligitur. Exiccant enim mirifice, egregiè ad Podagram faciunt, ‘ idq; brevi tempore, cujus rei atteſtatur * Comitis ‘ Somerſetenſis famuli iſtis procurata ſanitas. Quibus ſuccedit *Carolus Claromontius*, qui vulgi Opinionem de Balneorum *Bathonicorum* Virtutibus ita recitat: ‘ Eas Balineas paralyſi languidis, Arthridite diſtortis, Convulſis, & quibus torpent membra, & ‘ omnibus omnino frigidis affectibus mederi, conſtans ‘ fama eſt. *Addit:* Ego Coli dolore Cruciatis, & ‘ Lumborum prodeſſe non dubitaverim. Sed de morbis quibuſdam *ſupra* memoratis, in quibus in *Thermarum* uſu *Cautio* adhibenda, plura in Capite de *Nocumentis* Thermarum.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Bauhinus.

* *Ducis, & ſub* Edvardo VI. *Rege* Protectoris (*dicti.*)

In doloribus *colicis & Nephriticis*. Claromontius, *de Aer. aq. & loc.* Angl. *p.* 31.

Vapor etiam *Thermarum* in oculorum affectibus, ad *Rheumata* exiccanda, & Sedalium Venarum *dolorem* ſedandum, multum valet, ſi per *Sellam* Perforatam intra corpus recipiatur: In *Pulmonum* etiam affectibus, propter *Sulphuris* miſcelam, inſpiratus prodeſt.

Vaporis Thermarum *virtus.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Quædam ex Epiſtolis Mapletii.

Conſilium *ad Medicos* Extraneos.

Quùm autem *Mapletii* nuper facta fuerat mentio, quædam, quæ ad hanc rem faciunt, ex ejuſdem *Epiſtolis* ſubnectenda. Et *primo* quidem loco *Conſilium* ejus ad Medicos *Extraneos* in Epiſtola ad D. *Gaſparum Needham* ſcriptâ (inter alia ad *Thermarum* vires ſpectantia) memorare placet: 'His ita dictis, medicos 'quocunq; loco à Nobis diſſitos & remotos, uſu proinde, & ſuis de Thermarum natura obſervationibus 'minus edoctos, ſed incertæ ſpeculationis acumine 'nitentes, obteſtarer equidem, ſi liceret, ut Fontes 'noſtros Beneficium *cælitus* conceſſum, in Terræ viſceribus divino influxu progenitum, igne nondum 'intellecto accenſum, & caloris inextinguibilis pabulo, per tot ſæcula inexhauſto nutritum, & ditatum, 'à quo Noſtralibus, Exteriſq; perſæpe ſanitas, *Anglorum* genti præ vicinis aliis *Decus* atq; *Gloria* ſemper affulſerunt, nolint in terriculamenta quædam 'inania vertere, & Apinas reputare, ne Popularibus 'ſuis in ſalutis negotio obſtare, atq; invidere, & ſummo Numini, doni tam ſtupendi Benigniſſimo Largitori (quod ab Egregiis viris *DEUS* avertat) ah nimium ingrati eſſe videantur.

Thermæ Bathonicæ *Anglorum* gentis decus & Gloria.

Item Epiſtola ad D. *Joannem Wedderburne*, Equitem Auratum. 'De me tantillo, ſiqua *Te* ſolicitudo 'teneat (quid enim quin *Te* aliqua teneat dubitem ?) 'Aquis calidis me adhuc commorari ſcias, & in *Thermarum* luto hærere, minus forte læte ac feliciter Te 'jam in alium tanquam orbem erepto, & ſimul ſublatis è medio Tibi familiaribus Mihiq; amiciſſimis 'magni Nominis Viris, *Prujeano*, & *Bateo*. Vobis 'in confeſſo ſemper fuit *Thermas* noſtras Beneficium 'eſſe *Anglorum* genti *Divinitus* datum, morbiſq; 'quamplurimis extirpandis natum, ſecus ac hodierni cenſent medicorum noſtrorum Coryphæi, qui affe-

Beneficium Anglis *conceſſum* divinitùs.

‘affectibus Paralyticis cauſa frigida oriundis *Baias* ‘noſtras dicunt poſſe conducere, aliis autem vix ul‘lis convenire. *Scorbuto* nempe laborantibus vene‘num, *Hypochondriacis*, & *Hyſtericis* peſtem quan‘dam eſſe. O viros in ipſo ſcientiæ fulgore, nimioq; ‘lumine, lubenter ignaros! quos alloqui licet, ut ‘D. *Paulum* Feſtus, πολλά ὑμᾶς γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ‘Ego ſane in contraria ſemper fui ſententia, quam ſi ‘*DEUS* dederit, Sole meridiano Clariorem ali‘quando demonſtrabo.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Medici invidi *correpti.*

Epiſtolâ ad D D. *Maſon* Leiceſtrenſem pro *Nepote* ſuo ſtrumoſo, de D. D. *Bate* verba faciens: ‘Erudi‘tiſſimo Doctori probata ſunt omnia, iiſq; adjecit ‘ſuum Euge. *Thermas* quidem ipſas inter præſidia ad ‘*Strumas* accommodata, & adverſus malum tantum ‘utiliſſima numerare non dubitavit.

Ad Strumas.

Epiſtola ad D. D. *Smith* Banburienſem, pro *Crokero* Armigero Paralytico. ‘Elucet tanquam è nubeculâ ‘Thermarum virtus propitia, quæ remediorum mini‘ſterio adjuta, manus affectæ pollicem ad voluntarium ‘motum quandoq; exuſcitat, in digitis tremulum exci‘tat & involuntarium.

Idem in Epiſtolâ *Secundâ* ad D D. *Quatremain* pro Domina *Dyke*: ‘Si tandem eventum, qui Stadio in ‘Balneario labores tot hebdomadis perpeſſa conſequi‘tur ſcire aveas, & quid Boni emenſa nobilis Domi‘na reportet: Certe in hoc uno profectus fere ſum‘ma ſita eſt, frigiditate nimium Tibiæ jampridem af‘fectæ ablegata, quæ dolorem ſibi comitem habuit; ‘ejus in locum optatus calor (at Socio dolore non op‘tato) ſucceſſit, & ex æquo Tibias utrinq; vege‘tat.

Epiſtolâ ad D. D. *Buckenham* pro Domino *Layer* Vertiginoſo: ‘Præ cæteris tamen auxiliis ægrotanti

Ab Embrocharum *uſu* Beneficia.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'alias à Topicis vi calida donatis adjuto, maxime ar-'riſit Embrocharum calor, hinc nimirum ſemper 'floruit eventus. Sub Antlia enim rigatus, mira 'refectione perfuſum caput, & plane exonera-'tum, ſuoq; exutum pondere, donec confertim 'à flatuum copia denuò invaderetur, nunquam non 'ſenſit.

Ad eundem *iterùm* pro nobili Domina D. *Bacon.* D. *Edmundi Bacon* Equitis Aurati conjuge: 'Diſce-'dit itaq; Domina abſq; introducta ſiti probe deſicca-'ta, exhauſto per ſudores à Thermis quos athletice 'pertulit penu ſeroſo, adeoq; hoc uno ſi nullo alio 'nomine (nam præterea Corroborari uterum opinor) 'Fætus conceptioni, in qua deficere non conſuevit, ap-'tior, ad maturam vero retentionem, quæ aliquoties 'abſuit, multo fælicius diſpoſita.

Ad Genua infirma.

Epiſtola ad D. D. *Tymme* pro Domina *Caplen*: 'Reditum ſuum adornatura Domina, reſtitutum à '*Balneis* genuum robur ſecum adfert & Tibiarum co-'lumnas elegantem corporis fabricam jam fortiter 'ſuſtinentes reportat. Tam obſtructum in illa Hepar, 'quam cætera infarcta viſcera (quorum Tuis in Lite-'ris meminiſti) non ſolum Balneorum aquis *Remedio* '*è Topicis præſtantiſſimo*, ſed etiam aſſumptis ſelectiori-'bus medicamentis, quorum chalybeata chorum du-'cunt, reſerare & deoppilare contendimus.

Epiſtola ad D. D. *Fraiſer*, pro Illuſtriſſima Domina *Duciſſa* Monumethenſi: 'Ab aquis Calidis diſceſ-'ſit nobiliſſima *Heroina*, luxatæ olim Coxæ pluri-'mum aucto robore, cujus incrementa ſingula lite-'ræ aliquot non una vice ad Te jampridem datæ, 'enarrant priores, &c. *Et paulo poſt*: Ipſe in nervos 'contractos omnem in articulo defectum rejiciendum 'cenſebam, quorum ad relaxationem debitam valde

Ad relaxandum nervos contractos.

'con-

'conducere credebam Thermarum Crucis uſum diu 'continuatum, *&c.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Epiſtola ad D. D. *Gaſparum Needham* pro Nobili Dominâ *Fanſhaw.* 'Jubetur itaq; in Balneo Crucis 'diebus ſingulis per horam, vel ſeſquihoram, ſe prolu- 'ere, ubi digniſſima quaſi *Diana* quædam nymphis 'omnibus viſa eſt præſidere. Quanto autem cum 'profectu hoc fuerit factitatum, ipſi Dominæ enar- 'randum relinquo. Neq, enim calentes aquæ Lie- 'nem in Turbas concitarunt, neq; levati per illas 'vapores, in Corporis capitolium impetus ſuos fece- 'runt, ſed è contra tremulis quibuſdam membris 'nervorum firmitudinem conciliarunt, aliiſq; intem- 'perie frigida correptis, calorem nativum, potentiſſimi 'inſtar fotus, reſtituerunt, cum capite interea, tum Li- 'ene ſalvo & illæſo.

Ad membrorum Tremorem.

Epiſtolâ ad D. D. *Ballard* pro Domina *Waſhington:* 'Ad ſenſuum Teſtimonia provoco, ſi latus debilita- 'tum reſpicere velimus, Ecce inceſſum Dominæ fir- 'miorem, agiliorem, dextræq; digitos contractura 'omni expeditos, & ad quæcunq; munia obeunda 'promptiores, videant omnium intuentium oculi. 'Verba porro, quam in Dominæ ad Thermas adven- 'tu, facilius formari, & articulatius proferri, judicat 'auditus omnium. Lunarium purgationum periodes 'obſervavimus Thermarum adjumento certi ordinis 'recurſu acceſſiſſe Icteriq; albi abſtuliſſe metum, 'reviviſcente in Dominæ vultu roſeo juventutis flore. 'Quod ad ventriculum ſpectat, officio ipſe ſuo, per 'tanti apud Nos temporis decurſum rite functus eſt, 'appetentia neq; dejecta, neq; depravata, cujuſmodi 'perpaucis in diuturno Balneorum uſu contingit be- 'neficium.

Ad Contractiones, Loquelam læſam, & morbum virgineum.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Epiſtola ad D. D. *Gualterum Needham*, in gratiam Dominæ *Noel*: ‘ Contractionem Tibiæ quanquam ‘ non ſublatam, multo minorem ipſa Domina fatetur. Sed de his plura, quò ſpectant proprie, in Capite de *Thermarum* Effectis. Tantum hic adjungo Cl. *Williſium* Epiſtola quam ad me dedit in hoc opere memorata, non modo *affirmaſſe Thermas intus ſumptas Diabeten admirabiliter ſanare*; ſed *exterius etiam adhibitas Catamenia in plurimis, ut ut diu ſuppreſſa, provocare ſolere.*

Vid. Cap. XV.

Ad Diabeten & ſuppreſſa menſtrua.

Thermarum Mantelum.

Et, quidem hic de *rubedine* quadam, & *aſperitate* cutis, quæ *novis* Balneantibus ſolet accidere, & Balnei *Mantelum* vulgo audit, differendum foret, quum ad *virtutes* Thermarum referendum ſit, quod earundem Miniſterio *impuritates* ab *internis* corporis partibus ad *exteriores* evocentur; at vero qùum ſymptoma hoc ad *Thermarum* effecta ſpectet proprie, & à *Thermis* aliquid *productum*, quam *producibile* reſpiciat, ejuſdem Conſiderationem ad *Caput* XV. aptius rejecimus, ubi *Effecta* Thermarum de induſtria tractabimus.

Balneorum à Lapide *virtutes.*

Theſaur. Aquar. l. 2. c. 108.

Qùum autem Thermæ *Bathonienſes* non tantum à *Salibus & Sulphure*, ſed etiam à lapide *arenaceo*, (quem Nos *ſectilem* in præcedentibus, & *Autores* alii *fiſſilem*, & *ſciſſilem*, in ſcriptis appellitant,) *virtutes* obtineat, aquarum placet per dictum lapidem tranſeuntium *vires* hoc loco proponere. ‘ Aqua per ‘ lapidem ſciſſilem delabens, *inquit* Jacobus Theodo‘ rus Tabernæmontanus, Tumores Tibiaram & Pu‘ dendorum Balneo tollit; dolores per artus vagos ‘ profligat; humores vitioſos ſubcutaneos conſumit; ‘ Scabiem, pſoram, & pruritum omne genus per‘ ſanat. Lapidis ejuſdem, ſi modo idem ſit cum *Arenaceo* quem Liberum vocamus, pulveris aut magiſterii

giſterii in Thermis, aqua intus ſumpta, vires *inferius* retulimus.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Tandem *Alexandri Necham* poetæ Noſtratis, circa annum Domini DCC. in vivis, *Carmina* adjungo, quibus Balneorum *Bathonenſium* Virtutes ita celebrat:

Bathoniæ *Thermis vix præfero* Virgilianas,
Confecto proſunt Balnea Noſtra ſeni;
Proſunt attritis, colliſis, invalidiſq;
Et quorum morbis frigida cauſa ſubeſt, &c.

Vide Antiquitates noſtras Bathonicas, *Cap.* I. in fine; & Cl. *Camdenum*, in *Britannia* ſua ad agrum *Somerſet.*

Quibus ſubjungo *Joannis Pontei*, Circulatoris egregii nupèr, Carmina, in *Thermas Anglicanas*, quæ in manus meas *caſu* delapſa, Virtutes *Thermarum* illuſtriores reddunt. Sic autem ſeſe habent:

In Thermas *Anglicanas.*

Somerſettenſes *Baiæ miracula mundi,*
Naturæ ſummum parturientis opus!
Salvifici quas jure Dei, *quas Omnipotentis*
Tu recreatrices dixeris eſſe manus.
Huc etenim properans claudus, preſſuſve Veterno,
Quive diu ſpaſmo tortus utroq; fuit;
Qui lepra fædus; Corroſus Vermiculari
Illiacove gemens, Herculeove malo;

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Aſpera quem Scabies, quemve urit Perſicus ignis,
Diraq; quem vexant undiq; Mille mala:
Si ſpe conſtanti fretus, ſubmerſerit artus
Fontibus his Calidis terve quaterve ſuos,
Impiger exit aquis mirans, undiſq; ſepultam
Quiſq; ſuam labem perniciemq; ſtupet.
Dicite, qui mundi ſcrutari arcana ſoletis,
Nonne Dei *hæc ſapiunt prodigioſa manum ?*
Dicite, ſitne Ignis, vel, quæ magis æſtuat, Unda ?
Cur calet ? infecit quod medicamen aquas ?
Crediderint gentes iſtos mutuaſſe liquores
Medeam, *Æſonios his renovaſſe dies:*
Aſt ego crediderim, Siloæ *quas indidit olim*
Dotes, his Undis inſeruiſſe Deum.
Cedite Græcorum, *Latiales cedite* Baiæ !
Et Vos Spadani *cedite* Fontis *aquæ* !
Nuſquam tam medicos latices Natura *paravit,*
Talia Tu nuſquam Phæbe ! *lavacra vides.*

Succedunt Carmina *Joannis Hale* Generoſi, ad me *humaniter* tranſmiſſa.

In Baias Anglicanas.

Sanior à lecto Bathonia *ſurgit aquoſo,*
Aſſolet Hæc madidis *comptior ire Comis.*
Quàm, vice Neptuni, *Podalirius* ipſe *Tridentem*
Vibrat ? ſicca Salus jam Paradoxon *erit.*
Ægroti *emergunt Sani, dum* ſanus *Aquarum*
Philtris langueſcit ; *Prodigioſa ſitis*!
Morbus Naufragium *patitur, dum quìſq; choreas*
Morbidus, his Thermis *ducit, & haurit opem.*

Mor-

Morborum ex ſerie nunc exulat Hydrophobia,
Hæc Cane *ſub* rabido *quàm Scaturigo juvat?*
Tinge Salutiferis Pandoræ *munus in Undis,*
Protinus antidotos Pixis *aperta dabit.*
Jam Libitina *jacet liquido ſubmerſa ſepulchro,*
Gaudete infirmi! Vita triumphat *aquis.*
Balnea *quàm celebrant affixa* Tropæa *ſalutis?*
Hic * Panacæa *fluit, dum* * Panacæa *manet.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

* *Dictum* poeticè. *Nam* omnes *morbos haudquaquam tollunt.*

De Lue Venerea hic tantum dico, Recentem morbum mulcent Thermæ, inveteratum exacerbant. Quumq; rei hujus Conſideratio ad Noxas potius quam virtutes Thermarum referenda ſit, de illa Capite XVI. Commodius agendum; Capite autem XIII. de uſu Thermarum interno in eodem affectu ſuo loco diſſeremus.

Reſtat *ultimò*, ut quorundam animis de Thermarum *Bathonienſium* certis temporibus *inſalubritate* ſcrupulum eximam, in quorum numero ſunt * *Gulielmus Camdenus*, & *Aylettus Sammes*, Ambo enim viri hi doctiſſimi aſſerunt. 'Balnea Bathonica omnibus temporibus ſalubria haud eſſe, ſed ab Octava matutina ad Tertiam pomeridianam, in ſummo Caliditatis gradu poſita ſpumam eructare, quæ Balnea reddit inſalubria; quapropter, *inquiunt*, Balneorum fores tunc temporis clauduntur. Menſibus, fateor, æſtivis è fundo Balnei *ſpuma* aſcendit, haud tamen inde ſequitur *Thermas tunc temporis inſalubres eſſe.* Nam quum mane & veſperi uſus Balnei magis obtinuit, *media* diei pars, ob Solis radios Lavantibus moleſtos, Balneationi *minus* convenit, ideoq; *tunc temporis* clauduntur fores, & deſpumantur *Thermæ*, quæ ſi meridiano tempore, dum in illorum ſuperficie *ſpuma* fluitat, uſurpatæ forent, neq; lavando,

* Britan. *p.* 233.
* Britan. *Ant.* reſtit. *p.* 164.

Thermæ ſemper *Salubres.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

do, neq; potando *detrimentum* ullum alicui afferrent, quum *ſpuma* Cataplaſmatis more externe applicata, iiſdem cum *Thermarum* aqua morbis remedio eſſe ſoleat, ut in *Capitis* principio ſupra dictum; Verùm, ob rationem modò memoratam, *media* diei pars à *Balneantibus* negligitur, licet Thermalis aqua priſtinam, etiam tunc Temporis, ſalubritatem retineat.

Symptomata Balneantibus *ſupervenientia.*

Symptomata *Balneantibus* ſupervenire ſolita, ſunt Leipothymia; Vigiliæ immoderatæ; Sitis; Dolor Capitis; Alvus pigra; Sudoris profluvium; Ardor Urinæ; Appetitus dejectus; Rheumata; & *interdum* Febres Erraticæ. Quibus omnibus *remedia*, pro re natâ, in *Praxi* meâ *medicâ*, accommodare ſueſco.

De Antliæ, & Cœni *uſu*, Appendix.

De Uſu Antliarum.

Antliarum *Uſus Novus.*

ANtliarum *Uſum* in Balneis apud *Veteres* in uſu non fuiſſe, ſed à *Jordeno* hic introductum, circa annum D. MDCXXX. diximus ſuperius; *Thermali* aquâ *priùs* ex *Hydriis* in affectam partem ex alto decidente, more vocato **Bucketing**, & *Stillicidii* cujuſdam aquam in *pleno Balneo* jugiter fundentis, ope, ſubjectæ partes *ſine* intermiſſione irrigabantur. *Stillicidii* Veteris *Iconem* exhibuimus.

Verùm

Pag 229

BERKELEO CARNE
Bathonienſi, Generoſo,
Salutem Optat.
T. G.
Episto: :mium.
Locus implendi.

Verùm ut *moris* hujus *origo* obſcura ſatis pateat; *Notandum* Aſperſionum uſum ad *Balnea* naturalia *Antiquis* ipſis, monente *Bauhino*, rariorem videri. ‘Siquidem, *inquit*, ejus proprium vocabulum (quod ſciam) nec apud Græcos legitur, nec apud Latinos ‘Authores; ἐμβροχὴ, καὶ ἐμβρέχειν communius eſſe, quaſi ‘Impluvium, & Implucre, Infundere, Conſpergere. Meminit *Galenus*, & ex *Archigene* corrigit abuſum, de quo ſtatim. Apud *Plinium* ſilentium. Meminit autem *Horatius*, cum eſſet in *Baianis* Balneis; ad *Vallam*:

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

Stillicidii antiquitas.

Hiſt. Font. Boll. *l. 2. c. 6.*

De Sanit. Tuend. l. 6.

> *Qui* Caput, *aut* Stomachum, *ſupponere fontibus audent*
> Cluſinis, *Gabioſq; petunt*, & frigida *rura*.

Vocatur *Græcis* Ἐμβροχὴ; *Latinis*, Stillicidium, Inſtillatio *Impluvium*, Irrigatio, Aſperſio; *Italis* Doccia; vulgus *Ducciam* vocat.

Nomina.

Modum *optimè expreſſit* Bauhinus *l 2. c. 6.* ‘Sunt in Balneis, quæ ad hunc uſum probantur, conſtitutæ fiſtulæ, vel una, vel duæ, vel plures; quæ volubili Epiſtomio Clauſæ, aquas è communi fonte pro eo ac ‘quiſq; voluerit, vel reddere, vel retinere poterit. ‘Delabuntur autem ex alto aquæ, palmæ unius, ‘aut ad ſummum cubiti ſpatio, vel in Balneum, vel ‘in ſubjectum ad hunc uſum Alveolum. Nam duplex eſt modus: *Unus* quidem, ut is qui ſola uti ‘debet aſperſione, ſuper oblongo ſedens ſcamno, vel ‘ſuccumbens pectore, affectam ſtantum corporis affecti irorret partem. *Alter*, ut ſe in Balneum de ‘more immergens, Stillicidium ſuperne recipiat: qui ‘modus in Robuſtiore Corpore, ac Ventris affectu ‘utilior eſt, attrahente ſimul infra Balneo, ac aqua ‘ipſa Ducciæ ex ictu vehementer diſcutiente. Atq;

Modus

Duplex.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Cauſa *inſtituendi.*

‘ hæc fuit Cauſa inſtituti hujus, ut addito ictu ex ‘ alto cadentis aquæ ad calorem, vehementior fieret diſcuſſio, quæ ab Antliis *Bathonienſibus*, quam ab *Hydriis*, aut *Stillicidio*, efficacius perficitur, modo *Antliæ* violentia *nimia* non fuerit, & in morbis iſtis ſolum & Temperamentis, quibus *par* eſt, applicatio fiat. Hactenus de *Ducciâ*, aut Veterum *Stillicidio*, quæ quoad uſum cum *Antliis* noviter introductis conveniunt.

Uſus.

Ibid.

Notandum igitur *Antliarum* uſum in Morbis *frigidis* & *Inveteratis* ſolum neceſſarium exiſtere. De hac re idem *Autor*, qui commendat in duobus *potiſſimùm* morborum generibus, *frigidis* ſcilicet, & *inveteratis* ‘ ad Calefaciendum, ſiccandum, reſolvendum, emol- ‘ liendum induratas, & corroborandum imbecilles ‘ partes. Aut ratione ſitus, utpote ſi vel in alto cor- ‘ pore hæreat affectus, ut exempli gratia, Iſchias: vel ‘ ſi affectus duro oſſium & Calvariæ obice ſublatens, ‘ vim aliquam præſidii poſtulet ut penetrare valeat, ‘ ac diſcutere. Qualem obtinent eo inſultu virtutem ‘ aquæ medicatæ Sulphureæ imprimis quæ naturaliter ‘ ſunt Calidæ, ac ſubtilis eſſentiæ, ac potiſſimùm ſi ‘ vel Nitri, vel æris quidpiam admiſerint, quorum mi- ‘ ſtura majorem acquirunt tenuitatem, ac penetrandi ‘ virtutem.

Notandum *præcipuè*, *Antlias* uſurpandas eſſe ſolummodo in Morbis *frigidis*, iiſq; *inveteratis*. Nam qui in affectibus *Calidis* Antliis ſe ſubjiciunt, morbum non *tollunt*, ſed potius *exaſperant*. Abuſum hunc corrigit *Archigenes*, monente *Galeno*, & ex illo *Aetius*, ubi docet ‘ Calidarum ſponte manantium aqua- ‘ rum uſum Noxium eſſe Capitibus natura Calidis, fri- ‘ gido alioquin exiſtente affectu. Quod enarrans *Ga-* ‘ *lenus*; quia aut incendere poterunt caput, & fe-

De San. Tuend. l. 6.

‘ brem

'brem excitare: aut potius humores diſſolve- 're, ac liquabiles minus ad aliquam nobiliorem 'particulam reddere, ac Suffocationis inferre pericu- 'lum.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Antliarum utilitates.

Facit itaq; *Antliarum* uſus ad affectus omnes frigidos & inveteratos, Capitis, Nervorum, ac Juncturarum præcipue. Cæteris partibus, ut *Hepati, Lieni, Ventriculo, Utero*, minùs frigidis, *frigido* quanquam teneantur affectu, aut *perperam* Antlia adhibetur, *aut* certe non niſi *contumaci*, ac jam *deſperato* affectu concedenda. Itaq; in *Schirrhis, indurationibus inveteratis, & obſtructionibus dictarum partium; In Surditate, Catarrho, Paralyſi, Spaſmo, alicujus partis imbecillitate, Hemicrania, & genuum Tumoribus nonnullis œdematoſis*, Antliarum uſus proficuus eſſe ſolet.

Vacuo ventriculo *ſubeundum* Antliæ.

Notandum etiam *Tempus* opportunum magis eſſe *Mane & Veſperi*, ſed *vacuo* omnino *ventriculo*, & Concoctione *plene* peracta. *Nam qui cibo aut potu plenis corporibus Antliæ* (noctu) *ſe ſubjiciunt, malorum ſexum iliadem, (remedii vice,) domi reportant.*

N. B.

Capitis raſura.

Quinetiam e re foret ſi *Caput* priùs deraderetur, quà parte ſaltem *Antliæ* ſubeundum eſt, quatuor digitorum latitudine, à *Coronali* in *Sagittalem* Suturam.

Antlia non ſtatim ſubeunda.

Notandum *inſuper* Antliæ uſum non eſſe *ſtatim* ineundum, ſed poſtquam ab uſu Balnei partes Exinanitæ fuerint. *Fluxum* enim, & humorum *decidentiam* in partes inferiores, & magis nobiles *aliter* accelerat, & mali ſolum *metaſtaſin* inducit. De hac re ita *Andernacus* : *Inſtillatio, Barbaris Gutta, Italicis Ducia vocatur——fiat non primis Lavationis diebus, ſed ubi Corpus illi aliquandiu aſſueverit.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De Ictuum *numero* Medicus *determinat.*

Ictuum *numerus* apud Antliam incertus conſulentis *Medici* Judicio relinquitur, & interdum pro *Tolerantia* conceditur. Certior meta fuit apud Veteres, quoad Caput, *quamdiu ſentiant ægri aquæ Caliditatem ad intrinſecas Capitis partes penetraſſe.* Andernacus: *Inſtillanda autem* (aqua) *quotidie ad horam dimidiam, qua nimirum ad interiora penetraſſe deprehendi poteſt.* Ubi *obiter* notandum Antliandi tempus potius intra *horas*, aut *partes* horæ, quam ictuum *numerum*, ubi fieri poteſt, magis *Commodè* includendum, in quem finem *Clepſydram*, pro quatuor horæ partibus, in Antliæ *Siccæ* Camerâ ſervandam curavimus.

Clepſydra *in Antliæ Siccæ Camera.*

Opinii Fallopii.

De *Stillicidio* Fallopius: *Rivulis aquæ Salientis vel arte, vel Natura ita inſtructis, ſubjiciebatur Corpus, vel Corporis pars aliqua, in quo uſu eſt maxima vis medicamentoſa; quia ratione illius motus imprimitur vis; & iſta utendi ratio fuit frequentiſſima apud Veteres, ita ut aliqui præter modum etiam uterentur.*

Andernaci.

Andernacus ipſe Germanus: *Præterea* Germanis *& aliis qui* (*potu*) *copioſiore* (*&*) *alimento utuntur, cujuſcunq; aquæ etiam non admodum calidæ inſtillationem periculoſam eſſe conſtat.* Item: *Id vero obſervandum eſt omnes aquas Sulphureas Bituminoſaſq; ſi vehementer inſtillentur Capiti, Ventriculo, Jecoriq; adeo eſſe periculoſas, ut perſæpe mortem inferant.* Sed de Noxis ab intemperato *Antliæ* & *Thermarum* uſu provenientibus *Capite* XVI. latius agemus.

De Uſu Cœni, Fæcis, *ſive* Craſſamenti *Thermarum.*

Lutum olim *ad Solem* arefactum.

Superioribus in principio hujus Capitis dictis *hoc* addendum, *Veteres* Lutum *Thermarum* infirmis, aut aliter-

alitercunq; male affectis, partibus applicatum ad *Solem* exiccare ſolitos; unde Plinius: *Utuntur & Cæno fontium Balnearum naturalium utiliter, ſed ita ſi illitum Sole ingreſcat.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

L. 31. c. 1.

Uſus ad emolliendum partes *induratas*, calefaciendum, Siccandum; ad *diſcutiendum* ſolvendumq; *contumaces* in aliquo membro *impactas* materias, infixos alicui parti *dolores* amovendos; ad roborandum, ac firmandum *maximè* juncturas, & nervoſas partes. Uſus *duplex*; poſt uſum *Balnei*, & cum B*alneo* ipſo; *uterq*; laudabilis, præſertim ſi *Unguento* pars affecta fuerit *priùs* illita, quale ſequens *Montagnanæ*. Recipe *Olei Seſamin. Amygd. dulc ana* ℥*iſs. Medull. Crur. Bovis; Sepi Caſtrati, Pingued. Gallin. ana* ℥*i. Vitell. Ovor. N. II. Croci* ʒ*i. Cum Gum. Ammoniac. in aceto Solut q. ſ. F. Litus; additis Opio, aut Floribus Chamæmeli, ſi dolores ità poſtulaverint.*

Uſus *Luti aut* Cœni *Thermarum.*

Linimentum Montagnanæ *ante uſum Cœni.*

CAP.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

CAP. XI.

De Thermarum Bathonienſium Virtutibus; *hic* De Uſu Interno; *Speciatim*, De Potandâ Thermarum aquâ; *magnam partem Scriptum A. D.* MDCLXXIII. *ſub nomine* Eugenii Philandri. *In quo* Quæſtioni *redditur* Reſponſum. *Utrum Balneorum Bathonenſium Thermalis Aqua interne ſumi poſſit Tutò; & Quænam methodus inſtituenda ſit ab iis, qui Beneficium expectant?*

Capitis Summarium.

Scribendi occaſio. *Minerales aquæ & Metallicæ ad Potandum* ineptæ. Viv-argenteæ. Plumbeæ. Giſpſatæ. Venenatæ. Naphthatæ. *De* Bitumine liquido *participantes.* Purè *Sulphureæ. Cur Aquæ* Bituminoſæ & Sulphureæ *partes internas* relaxant, *Externas* Corroborant. *Ære infectæ. Minerales aquæ, & Metallicæ ad Potum* aptæ. Salinæ. Nitroſæ. Aluminoſæ. Vitriolicæ. Ferreæ. Aureæ. Argenteæ. Marmoreæ *ſine Gypſo. Minerales aquæ Bathonienſes* potabiles, & Ratio. *Ad* modum *Potandi aditus.* Cautiones *quædam in* uſu *Thermarum* interno. *Nobiliſſimi* BOYLEI *Conſilium. Eodem tempore Lavandum* rarò & *potandum.* Ratio *contrarii motus à* Balneo, & *potis eodem tempore* aquis *Thermalibus. Corpus* benè *præparandum.* Eſculentorum & Poculentorum ſaties *vitanda. Eſus immoderatus* Moſchatomelonum *noxius.* Methodus *potandi Thermales aquas* Bathoniæ. *Aquæ* quantitas. Diæta. *Tempus* bibendi. Medicorum *res ipſorum* Medicorum *curam requirunt. Hauſtus* Dilutivus. *Hydropotia in* lecto. *Poſt* Cænam. *Horâ* Somni.

Thermalium *aquarum* potatio *celebris.*

THermarum *Bathonenſium* aquæ Potæ, quùm *nuperis* præſertim annis *fama* percrebuit, unde *Temerarium* quendam utendi modum nonnulli *minùs* for-

ſorſan Cauti arripiant (majori hominum parte haud ſecus ac animalia *rationis* expertia, ſe invicem ſequente, & tractus *latiores* frequentante, qui non raro ad præcipitia tendunt, & *perniciem* afferunt) ut menti *propriæ*, & Amicis *quibuſdam*, ægrotiſq;, quorum *ſalus* erat curæ meæ tunc temporis concredita, facerem ſatis, QUÆSTIONIS *duplicis* Solutionem *olim* ſcripſi, in qua de *Thermalium* aquarum potatione *plane* pleneq; diſſerui, prout ſaltem *alterius* generis negotia permiſerunt, ſi non ac *res ipſa* præ manibus poſtulare videbatur.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

A D. 1673.

Priuſquam autem ad *Quæſtionem* propoſitam *particulatim* reſpondeam, unà cum de Rebus *Mineralibus* & *Metallicis* melioris notæ *Scriptoribus* præmittendum requiro, *Aquas omnes Minerales, aut. Metallicas, ad Vſum internum indiſcriminatim non admitti.* Jure itaq; excluduntur illæ quæ *Noxium* aliquid in ſe complectuntur, quale *Argentum vivum*, *Arſenicum*, *Plumbum*, *Gypſum*, &c. Quoſdam tamen quæ Præcedentium nonnullorum *quiddam* continent, in Potum admitti poſſe *infrà* erit dictum.

Aquæ Minerales & Metallicæ *ad potandum* ineptæ.

Argentum *vivum* Nervis inimicum, licet *ſolidâ*, & interdum *liquidiori* formâ, contra *Lumbricos*, quantitate *exigua*, non ſine optato ſucceſſu, exhibeant Practici, & quantitate etiam *majori* in morbis quibuſdam contumacibus, prout occaſio ſe tulerit, Uſus tamen ejus familiaris diuturnuſq; *tutus* non eſt, præſertim ſi cum aquis *Mineralibus* miſceatur unquam, quod haud ſubleſtæ fidei *Autores* affirmant, quæ majori ſolito Copia intùs hauſtæ, *ventriculum* intrant, *inteſtina* pertranſeunt, *Cerebrum*, Nervoſi generis *Originem*, multaſq; membranoſas Nervoſaſq; Corporis partes lambunt, attinguntq;, quibus *Noxas* affigunt, priuſquam ad ureteres & Veſicam, ut excernantur,

Viv-argenteæ.

per-

De Virtutibus Thermarum Bathon. perveniunt. *Quæ verò aquæ Argenti vivi venis imbuuntur*, inquit Bauhinus, *potæ rapiuntur ad Caput, idq; multis humoribus, quos ſecum ferunt, replent, qui* De Therm. Boll. l. 2. c. 1. *rurſus delapſi, labefactant gingivas, & artus, quod ſatis indicant inunctiones ex argento vivo Compoſitæ, & Catapotia inde facta.* Aquas autem *Omnes* Minerales ab *Argento vivo* provenientes *Noxias* eſſe, Autores fide digni *non* concedunt; ideoq; iſtas *Serræ Morenæ* in *Hiſpania*, haud procul à *Villa Almedien*; De Baln. Nat. & Aq. Min. c. 8. *La Nava* in *Valentiola*; Almagræ *Toleti*; & alias prope *Minium* fluvium, *innoxias* eſſe ſcribunt, quemadmodum Doctiſſimus *Jordenus* autor eſt. Quum vero aquæ, ut quibuſdam vocantur, *Venenatæ*, Minerali huic impregnationem ſuam, *Jure* non dico, an *injuria*, dicuntur acceptam retuliſſe; quumq; effectus quidam *mali*, haud oppido pauci, ab earundem uſu interno eveniſſe obſerventur, *Cautiores* quidam nonnulli illas à potu excluſerunt *penitus*. Hinc *Julius* De Ingreſſ. ad Infirm. *Cæſar Claudinus*: *In Univerſum excluduntur ab hoc Uſu* (interno nimirum) *quæ aliquid metallicum noxium in ſe habent*; inter quæ Argentum vivum enumerat. *Marcaſitæ* forſan, aut *Mineralia* quædam ſimillima quæ aquæ nonnullæ medicatæ in Tranſitu ſuo lambunt, eaſdem virtute *deleteria* poſſunt inficere; verum quum Sal *Summe* acidum, aut potius ſui generis *Corroſiva* Vis, in qua totius periculi natura, ut in *Arſenico*, conſiſtit, toti animalium generi æque infenſa, in aquis *deleteriis* forſan reſideat, an iſtiuſmodi aquæ in potu conveniant, necne, *Davus* aliquis, aut *Trapezuntius* determinet.

Plumbeæ. Aquæ *Plumbeæ* intus ſumptæ *minùs* ſalubres obſer- De Therm. c. 11. vantur. *Caveatis*, inquit Fallopius, *à potu talium aquarum quæ habent in ſe plumbum.* Et rationem aſſignat; *quia periculum eſt ne natura plumbi converſa, vel*

vel in Lithargyrum, vel in aliud ſimile, ut ſolet, hominem enecet. Regerit *Bauhinus*; *At quùm plumbum non videatur Naturæ inimicum, ſed ſalubre, ut apparet in iis quibus globi in corpore per plures annos hærent, & ex ejus Uſu ad Ulcera: Examinandum propono, an Calor humanus tantus ſit, ut eo ſubtiles ſpiritus, aut vapores plumbi ſiqui commiſcerentur aquæ, poſſint converti in Lithargyrum, redderéq; aquam mortiferam, vel Nocentem?* Cautela autem hac *minùs* forſan opus eſt, quum ſi *aliis* credendum, aquæ nullæ *plumbo* impregnatæ ſint. *An aqua medicata reperiatur quæ in ſe contineat plumbum, aut ſtannum, prorſus ignoro*, inquit *Fallopius*. Nullæ, fateor, mihi *Exteris* Nationibus de facie *ignoto*, *legendo* unquam occurrerunt, præter *Plumbeas*, *Plumbares*, aut *Plumbarias* in illa *Germaniæ* parte quæ vocatur *Lotharingia*, quæ non à *Plumbo* ſic nominari poſſint, ſed magis forſan probabiliter ex mente *Joannis Bauhini*, à *deplumandis* pullis, quod Aquarum iſtarum calore efficitur, & vocari debent *Plumiers*, ut *Pictorius* affirmat, à Voce Gallica Lotharingis Uſitata, *Plumer*, ut medicus quidam Doctus è *Noſtratibus* obſervavit. Scripſit etiam *Andernacus*, libro de Balneis, *Plumbarias*, vulgò **Plumbers bad**, Gallice dici *Bains Plumiers*. Porro in Tractu terræ vicino *Mendipenſi* in agro *Somerſetenſi*, ubi magna copia *plumbum* effoditur, aqua *plumbea*, quantum ego quidem intelligere poteram, *nulla* ſcaturit, neq; *Noxia* obſervatur *ulla*, adeo ut nec *Jumenta* quæ de illis bibunt morbis laborant, nec *Homines* qui in potum aut Cereviſiam *illas* admittunt de Sanitate priſtina decedunt quicquam, aut Valetudinarii exiſtunt, imo præ reliquis, quos obſervavi ſaltem, *floridiores* apparent. *Bauhinus* etiam Thermarum Lotharingiæ Salubritatem *Suiipſius*,

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Hiſt. Font. Boll. *l.* 2. *c.* 1.

De Therm. *c.* 11.

Hiſt. Font. Boll. *l.* 2. *c.* 1. *p.* 90, 91. Jord. *de Baln. Nat.* & *Aq. Min. c.* 10. *in fine.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Magnatum, ac *Principum* teſtimonio & experientia abunde confirmat; nec aquam per tubos, fiſtulas, aut Canales *plumbeos* decurrentem, aut in *hydriis* contentam, modo aqua propter Stagnationem *putrida* non ſit, *læſam* inde, aut *inſalubrem* conſtat. Quod ad *Mugni*, aut *Magni*, puteum *Noſtratem* ſpectat in agro *Eboracenſi*, de quo *Frenchius* Spadacr. Eborac. *Capite* XVII. quodq; ex effluviis ſolum è fodinis *Plumbi* aut *Stanni* provenientibus conſtare affirmat, quùm uſus ejus *externus* ſolum fuerit, non vero *internus*, quantum ex verbis ejus intelligere licet, ad *Caput* hoc de Aquarum Mineralium *potatione* nihil attinet.

Gypſatæ.

Gypſatæ aquæ *inſalubres* habentur ob refrigerantem nimis & *Emplaſticam* naturam, quæ ideo *mortem* inferunt, ideoq; à nemine Medicorum in *potum* admittuntur. *Fallopius: Ineptæ ſunt in potu aquæ iſtæ quæ habent in ſe ſubſtantiam Gypſeam, quales Balnei montis Grotti.* Idem dici poteſt de *Arſenico, Auripigmento, Riſagala, Sandarachâ, Ruſmate*, & *Cadmia Naturali*, quæ *Venenata* omnia, & *Summe* Corroſiva, periculoſa, & intra Corpus ſumenda non ſunt. *Nonnullas* autem *aquas in quibus Arſenicum etiam & Sandaracha, bene diluta, pro medelis inoffenſe ſumi poſſe quidam affirmant.* Bauhinus: *In multis aquis Arſenici virus remittitur haud dubie ſeu aquarum ipſarum Copia, ſeu ſpatio diluatur, adeoq; nonnullæ pro medelis inoffenſe ſumuntur.* Item: *Dilutæ admodum ex Sandarachâ aquæ Thoraci purgando laudantur, purulentas excreationes inhibent, ſuſpirioſis anheloſiſq; auxiliantur.*

Venenatæ.

Hiſt. Font. Boll. *l.* 2. *c.* 1. *p.* 94.

Sed ut ad *propoſitum* accedam propius; Neq; Aquæ iſtæ quæ in ſe habent *Bitumen Liquidum*, & præcipue *Naphtham*, ad Potandum *aptæ* ſunt; quia

Bituminoſæ.

quia ventriculum inteſtinaq; plus æquo relaxant, pinguedinis ratione partim; *partim* Humiditatis exuperantis Cauſa, unde partium Tonus *injuriam* patitur, & conſequenter Ventriculus, & Inteſtina, in certiſſimum totius damnum enervantur: *Sed & Bitumen Liquidum habentes, quod præter modum relaxant, inutiles ſunt*, inquit *Claudinus*; & *Fallopius* ſpeciatim magis; *Addatis Aquas quæ habent Bitumen Liquidum, præcipue Naphtham, quæ Aquæ Noxiæ ſunt, quia relaxant Ventriculum, & Inteſtina præter modum; partim ratione pinguedinis; partim quia habent vim humectandi. Relaxando enim diſſipant omne robur viſcerum, & ideo non conveniunt in potu.* Scio Antiquorum Teſtimonia, *Archigenis*, *Galeni*, *Pauli*, & *Vitruvii*, in Aquarum *Bituminoſarum* gratiam paſſim adduci; ad manum autem *Reſponſio* eſt: *De Aquis per Solidi, & Sicci Bituminis Venas tranſeuntibus, quæ ad purgandam alvum Utiles habebantur*, intelligendos eſſe, non de *Bitumine Liquido.* Claudinus: *Quæ per venas tranſeunt Bituminis Sicci poſſunt in potu convenire. Et de his intelligendi ſunt Archigenes, Galenus, Paulus, Vitruvius, cùm eas pro potu proponant.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Idem Judicium de Aquis *Sulphureis*, in quibus Sulphur *Solum*, ſine alio Minerali miſto, continetur, ferendum eſt, quemadmodum ex *Antylli*, antiqui Medici apud *Oribaſium*, Teſtimonio apparet, qui hanc rationem aſſignat, *quod Ventriculi Orificium relaxent, ejuſdemq; Corpus ſubvertant, & effæminent.* Quod aliorum etiam medicorum *Unanimi* Conſenſu confirmatur, quos brevitatis ergo jam omitto. *Obiter* tamen hic Obſervandum: *Quod quùm Aquæ pure Sulphureæ damnatæ fuerint, quæ Minerale aliquod in ſe continebant, quod Sulphuris qua-* Sulphureæ.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

litates noxias emendaret, approbatæ fuerint; & Sulphureæ aquæ, etiam à prædominio, habebantur aptæ ad potum, ſi modo Salem, Alumen, Nitrum, aut aliud quodpiam Minerale, minori licet quantitate, continerent, quod relaxantem, & effeminantem Sulphuris naturam ſufflaminaret. Et de *hujuſce* generis aquis Sulphureis Compoſitis, *Galenus*, & *Alexander Trallianus*, ex mente optimorum, & Doctiſſimorum *Interpretum*, capiendi ſunt.

Quæſtio. Et hinc quidem, quaſi intra rotam *Rota* altera, oritur *Quæſtio*, quæ ſolutionem expectat. *Quomodo Sulphureæ Aquæ, & Bituminoſæ relaxare dicuntur, & effæminare Interne, quum Experientia edocti ſimus in Balneis Externe uſurpatas, robur addere, & Corroborare?* *Solvitur.* Ratio rei *mediatæ*, aut *immediatæ*, Aquarum *Nervoſis* partibus applicationi imputanda videtur. In uſu enim *Externo*, cutis, membranoſa licet, aeris inæqualitates perferre aſſueta, & Muſculorum *caro*, cuti ſubjecta, contra indolem Aquarum relaxantem partem defendunt; *diſcutiente* etiam qualitate Aquæ præditæ, peccantem materiam in & circa *Nervos* Nidulantem diſſipant, quæ *aliter* ſpirituum *Animalium* motum impediret, & partium robur conſequenter minueret: *Immediata* autem ad Stomachum & Inteſtina Aquarum *applicatione*, ad reſiſtendum minus aptæ ſunt Nervoſæ partes *Internæ*, calidæ ſemper, & *exterioribus* carnoſi Corporis Tunicis, ſtraguliſq; ſemper coopertæ, ideoq; à relaxantibus *intro* ſumptis, detrimentum majus, & *injuriam* recipiunt. Sic eâ quâ par eſt diſtantia ab Igne *remoti*, beneficium ſentimus; appropinquantes autem, quàm decet, *proximius*, umbrella deſtituti, *furorem* experimur. Cum autem cuti externæ *immediate* applicentur Aquæ *Sulphureæ*, *Bituminoſæq;* membranis licet con-

conſtet, cutis, ob ſitum *externum*, ut dictum, *fortior* evadit, & ad perferendas aeris Aquarumq; *injurias*, ſiquæ fuerint, *magis* apta efficitur, quam partes internæ, membranoſæ, & Nerveæ, quæ interni Caloris fotu *diuturno*, molliores *Externis*, & magis Teneræ evadunt. Imo obſervatu etiam facile eſt, à *Diutina* Balneatione etiam robuſta corpora, pro Tempore ſaltem, *imbecilliora* reddi. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Ære Aquæ infectæ *quibuſdam* damnantur, eo quod ab *ærugine*, aut *chyſocolla*, quæ ſumme *noxia* reputantur, haud immunes ſint. Alii autem earundem uſum probant, modo de Minera *leviter* ſolum participent, ut *Viterbienſes*, quæ præſtantiſſimæ habentur. Imo *Vitriolum* naturale aquæ ſubterraneæ *Æris* venam lambenti, & intra *marcaſitam* poſtea aut *ochram* inventum, ortum ſuum debere dictum eſt *alibi*; unde Græci *Chalcanthum*, ſive *Æris florem* indigitant. *Aquas autem Æreas non exhiberem in potu, inquit Fallopius.* *Ære infectæ.* *De Therm. c.* 11.

Aquæ Minerales optimæ *interne* uſurpatæ unanimi *Autorum* probatiſſimorum conſenſu judicantur *Nitroſæ*, *Salſæ*, *Aluminoſæ*, *Vitriolicæ*, *Æneæ*, (ut ſuprà) & *Ferratæ*, ſive *Chalybeatæ*, de quibus *particulatim* differere hujus loci non eſt, quæ præter indolem *moderate* calefacientem, abſtergentem, reſtringentemq; ventriculo, & partibus corporis quas pertranſeunt, amicæ evadunt, & quod in Aquarum Mineralium Electione obſervandum, per alvum, & per Urinam evacuantur liberius, ſine additamentis quibuſdam, quæ aliæ minerales aquæ minus Activæ magis requirunt, quæq; proprietatem aquarum modo quodam alterare poſſunt, adeo ut minus inde efficaces ſint, aquis, quæ adjumentis iſtis, ut vocantur, nequaquam indigent. *Minerales aquæ ad potum aptæ.*

De

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De aquis autem *Ferratis* hic addendum illas aquarum *Mineralium* tribum à *Salſis* diſtinctam conſtituere, quibus licet *omnem* ſalem ademptum nollem, operationes tamen à *ſalinis* diſcrepantes ſæpiſſime perficiunt, de quibus *Autor* nuper laudatus: *Quæ vero ferri qualitates concipiunt multæ, ob acrimoniæ participationem, qualemcunq; pariter obtinent detergendi virtutem, ſæpe tamen languidam, ob multam iſtius Mineræ adſtrictionem. At ubi Ferratæ aquæ ex accidenti miſtura acutiores in deterſione habentur, hoc magis laudabiles ſunt, quod ſolvunt comfortando, id eſt, quod purgant quidem & refrigerant: & præterea (quod admodum utile eſt ab evacuatione, & in evauatione ipſa) purgatas exinde ac laſſatas particulas mirifice corroboratas relinquunt.* [Ibid.]

Aquæ *Aureæ*, *Argenteæ*, *Marmoreæ* ſine *Gypſo*, apud quoſdam in *Honore* ſunt, & in potu ubicunq; locorum fuerint *tuto* uſurpantur. [*De Therm. c.* II.] *Fallopius* vocat *Argentum* & *Aurum benigna metalla*, & aquas etiam *benignas* ſe credere affirmat. [*Theſ. Aquar. l.* 2. *c.* 49.] *Jacobus* autem *Theodorus Tabernæmontanus* aſſerit *aquas quæ ſubtilitates argenti habent ſalubres eſſe, non tamen quæ per venas & ductus ejus tranſeunt*: ſive *omnem aquam argenteam potu ſalubrem*; *aquam autem metalli Argenti venenatam, nocuam, & inſalubrem.* [*Hiſt. Font.* Boll. *l.* 2. *c.* I.] Addit *Bauhinus*: *Ego vero intelligere non poſſum cur aqua tranſiens per Argentum ſit Venenata, niſi jungatur illi metallicum, aut Succus Venenatus.* Tabernæmontani aſſertionis ratio *hinc* apparet, quod in Argenti venis lapis *Kobalt* & *Venena* quædam alia reperiantur, quæ *venenatas* ſuas vires aquis communicant. Et quidem inter κειμήλια *pretioſa* illa rarò obſervata, quæ in *Minerali*, *Vegetabili*, & *Animali* regno, (præter Rei *Nummariæ*, & *Antiqua* alia quamplurima,) *prodigioſa* induſtria, & [*G. C. de medio Templo* Armigeri *collectio* Rariorum.]

grandes

grandes ſumptus Humaniſſimi Viri, dictorum apud *Anglos* Studioſorum in *Primâ* claſſe, *pompâ* plane *Regiâ* collegerunt, memini me obſervaſſe cum Argento naturali *Cinnabarim*, cum *venenatis* quibuſdam reputatis, magna copia eidem *Argentarii* metalli parti, quaſi *connata* adhæreſcere. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Ex aquis *potabilibus* hæ præcipue ſunt, tàm Malæ quam Bonæ; utiles & *inutiles*; Commodæ, *Noxiæve*; quas de Aquis *Mineralibus* Scriptores commemorant; quibus conſideratis, quilibet de *Priore* Quæſtionis parte judicium ſuum ferat, modo quibus mineralibus *Bathonienſia* Balnea imbuta fuerint intellexerit; Si primario loco ex *Bitumine*, *Nitro*, & nonnihil *Sulphuris*, ut *Jordenus* opinatus eſt, conſtent, adverſus uſum internum, *Duo* Ingredientia contra *Unum* militant. Quùm autem Nitrum *majori* quantitate quam *Sulphur* Thermis inſit, ideoq; noxas à *Bitumine* & *Sulphure* ortas *mitigare* poſſit, & forſan *penitùs* abolere, *Potandas eſſe has Aquas Minerales Thermales licet*, & conſeqenter *Calidas*, fidenter pronuncio, tametſi ac *Minerales* illæ, quæ *Sulphur* & *Bitumen* neſciunt, non æquè Potabiles; quumq; quicquid de *Sulphure* ſentiendum, *Bitumen* certe cum *Thermarum* aquis miſtum non ſit, ſi exiſtat ullibi; & *triplicis* generis ſalia, *Alcali*, *Nitrum*, & *Acidum* quid, in Thermis, omni dubio procul, contineantur, ut *Obſervationes* noſtræ nuperæ evincunt, & inter ſalia *Alcaliſatum* præ reliquis, prædominium obtineat, in *Potu* uſurpatas, ſumme proficuas, & non ſine emolumento *maximo* Potandas judicamus. 'Nitri ſubſtantia, *inquit* Bauhinus, imprimis potulentis aquis maxime idonea eſt, & quæcunq; miſti ſpecies, quæ ſeu primo, ſeu ex accidenti, Nitri naturam participant, ut Sal qui aridior Nitro,

Thermales Aquæ Bathonienses *potabiles,& ratio.*

Quæſtionis *Reſolutio.*

Hiſt. Font. Boll. *l.* 1. *c.* 2.

'tro,

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'tro, vires abſterſorias aquis imprimit, ac ſervat diu-
'tiſſime. *Item, paulo poſt*, Sulphuris vel potius va-
'porum Sulphuris aliqualis miſtura, haud inutilis
'eſt potulentis aquis, * ut quas plerumq; reddit
'actu tepidas, ac minus Stomacho ingratas. *Et*
'*Fallopius* : Aquæ medicatæ aptæ ad potum, ſunt
'præcipue Nitroſæ atq; Salſæ, quæ præterquam cale-
'faciunt, expurgant etiam, ſiccant, ac roborant,
'& laudantur etiam ab Antiquis. Sane *Simpſonius*
internum Thermarum harum uſum minuere videtur, quas caute, & in quibuſdam *ſolùm* affectibus *potandas* eſſe monet. Dictis autem *ibidem* perpenſis aſſero, Licet Thermalis aqua *Bathonenſis* Univerſaliter Medicinalis haud fuerit, ad *plures* tamen ægritudines valet, quam puteum Sulphureum fœtidum *Knaresburgenſe* in agro *Eboracenſi*, infra cujus virtutes *Nobiliſſimas* Scatebras *Bathonienſes* injurioſe depreſſit. Sed *vètus* verbum eſt, *Suus cuiq; crepitus ſibi bene olet*, & cuicunq; placuerit inter Thermas *Bathonienſes*, & puteum modo memoratum ex *utrinq;* ſcriptis comparationem inſtituere, facile inveniet caput ſuum Thermas *efferre*

* Errorem N. B.

De Therm. c. 11.

Zym. phyſ. c. 1. *p.* 12.

Quantum lenta ſolent inter viburna Cupreſſi.

Et quidem Hæc *Quæſtionis* propoſitæ partis quæ ad *Thermalium* aquarum Potandarum Securitatem ſpectat *Deciſio*, tam *Rei* rationi, quam *Thermarum* principiis conſentanea, *Ingenioſis* & *Doctis*, eo ſaltem *gratiſſima*, veriſſimaque videatur.

Errores *quidam in uſu* Thermarum *interno.*

Quæſtionis partem *alteram* quod attinet, *Bibendi* nimirum *modum*, *quo uti poſſunt ii*, *qui ab Aquarum* Thermalium *potu Beneficium expectant*;

pri-

priuſquam ad *ejuſdem* determinationem procedo, declaro *Irregularitates* quaſdam me in *potanda* Thermarum aqua prout jam in uſu eſſe *iterum* incipit, obſervaſſe. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Error I.

Errat itaq; *primo*, qui Thermalem Aquam ſine periti medici, aut *inconſulti* cujuſvis *medicaſtri* conſilio potat, quùm res conſideratu digniſſima ſit, *An Aquæ Potatio conveniat necne.* Hoc judicio medici *exercitati* incumbit, & fieri nequit ſine *principiorum* Aquarum Mineralium cognitione, & *Morborum* etiam dignotione quibus *æger* affligitur. Jam vero licet Facultati meæ *medicæ minus* æquum me forte judicent *nonnulli*, dico tamen *medicos* quoſdam, *medicaſtros* plures, *ſcientia*, aut *probitate* idonea, haud præditos eſſe, qui deploratos ſuos, ad *potandas* Aquas minerales, & ad Thermas etiam, *loco ultimo* patientes miſerrimos remittunt, quiq; & Temporamentis præditos ſibi invicem contrariis, & morbis plane *oppoſitis* laborantes ægros, ad *idem* remedium *æqualiter* amandant, *Scientes* etiam videnteſq; quod uni in *ſalutem* tendit, *alteri* in perniciem haud vitandam, certamq; mortem ceſſurum ſit. *Hinc* illæ Patientum *nimis* Morientium lachymæ, & *Thermarum* etiam opprobria, Quæ *dici potuiſſe pudet.* *Medici reprehenſi.*

Hoc *Galeni* Temporibus *Empiricis* ſolenne, de quo *Autor* quidam probus ita ſcribit: ‘ Dicimus ‘ Præceptum iſtud ut medicus diligenter obſervet, An ‘ Aquæ potus conveniat, necne, eſſe ſumme neceſ‘ſarium, quia ſine ipſo fieri nequit aliquid; & in hoc ‘ præcepto multi tum recentiorum, tum Antiquo‘rum peccarunt, & tempore etiam *Galeni.* Sunt ‘ enim inter medicos nonnulli, qui poſtquam valdè ‘ defatigarunt ægros, & aliquando, præter rationem, ‘ & Inſtitutum, viderint quod res ſibi non ſuccedit Fallopius *de Therm. c.* 11.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'ſtatim, nulla alia conſideratione habita, relegent 'miſeros Patientes, ad aquas Thermales, tanquam 'ad anchoram ſacram, non conſiderantes antea, an 'Aquæ illæ conveniant, vel non conveniant, vel 'quia ignorant naturam Aquarum, vel quia ignorant 'naturam Morbi, vel utriuſq; ſimul, & ita caſu 'quicquid agunt agunt. Spero me à Malevolis quibuſdam *ita* non intelligi ac ſi Hoſpitibus ad *Bathoniam* adventum hoc modo præcluderem, *potius* autem ut medicos ibidem *praxin* exercentes moneam, ut ſi medici *Extranei*, extra urbem degentes, de *Thermarum* natura minus forſan fuerint ſolliciti, quod in *Reſidentes* Securitate evenire poſſit, ut *Scientiam*, & *conſcientiam* etiam ſuam ægris *ita* approbent, ut erga illos ſe *Candidos*, & *Ingenuos* exhibeant; neq; *Apollines*, ſed *Apollyones* potius ſunt cenſendi, qui Patientes *Soricibus* veneno interfectis *majori* non æſtimant, de *Scrobiculis* quibuſcunq; *obeunt* ſecuri, modo hoc obtinuerint, quod *fœtorem* loco non communicent. Sed omnium inſtar ſit *Teſtimonium* & *Judicium* Autoris Honore & *Nobilitate* vera præditi, (quum haud minima *Nobilitatis* pars in *Virtute* conſiſtat,) cujus hæc ſunt verba: 'Summe autem neceſſarium 'videtur, ut medici tam Naturæ Aquarum, quas 'ægrotis commendunt, quam quibus tam perſonis, 'quam Morbis, & quonam etiam modo præſcribunt, 'proſpiciant, & attendant. Tametſi enim innoxia 'medicamenta quibuſdam habeantur, & ex illorum 'numero, quæ ſi non profuerint, ſaltem nequeunt 'obeſſe, effecta tamen illa quæ imprudentem il'larum uſum, præſertim diutinam, ſæpius quam 'par eſt, comitari ſolent, monent, Mineralium 'Aquarum potum, quocum nemo tuto ludere po'teſt, tanquam titivilitium flocci faciendum non eſ-

R.B. *Armigeri.*

De Aquis Min. Sect. 2. *N.* 27. *in fine, p.* 12.

'ſe,

'ſe, unde, ut beneficii non parum videmus, ita eti-'am nocumenti non exiguum inde oriundum, præ-' ſertim aliquando, quum operatio penitus deſierit, '& forſan etiam ejuſdem recordatio Bibentis memoriæ ' omnino exciderit.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Error II.

Proximum in *potandi* uſu hodierno *reprehenſione* dignum eſt, *Quod eodem tempore & Thermalem Aquam potent, & Utantur Balneo; imo Aquam inter ipſas Aquas, & in Thermis, potant ſæpiſſime.* Quam non ſolum Judicio Medicorum *ratione* utentium, ſed *rationi* etiam ipſi contrarium hoc ſit, ex *Autoris* fide digni verbis apparet: *Sed neq; Balneum Thermarum, dum Aquæ ſumuntur, adminiſtrandum eſt; quod hoc modo ratione contrariorum motuum factorum à Balneo, quod ad Circumferentiam, & à Potu, qui ad Centrum trahit, nimis æger affligitur.* Et ne *Unius* tantum medici opinio videatur, quæ *rationi* ſuperſtructa ſufficit, *aliter* opinio ne hili quidem valet, *Alter* quoq; *idem* ſuadet: *Nec quoad infuſionem corporis placet, quoniam qui ita agunt, affligunt nimis ægrum ratione contrarii motus, qui motus contrarius ſit ab aqua in potum accepta, & à Balneo. Nam aqua quæ in corpore eſt agit ducendo à Circumferentia ad Centrum, Infuſio vero à Centro ad Circumferentiam, unde niſi robuſtiſſimum fuerit Corpus, non poterit perferre talem motum.*

Motus *contrarietate* fateor medicatas Aquas *Cathartitas* præcipue urgeri, quæ motum habent iſti à *Balneo* excitato prorſus *contrarium.* Balnei enim motus eſt à *Centro* ad *Circumferentiam*, ſive à partibus *internis* ad Corporis habitum; quum autem Aquæ Diureticæ nimis etiam accelerari poſſint, & juſto plùs *citius* ad Renes præcipitari, unde Natura vi quadam inſolita *Diabetem*, & malum aliquod aliud

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

interne pati poſſit, non ſecus ac à Balneo *externe* incommoda: Prohibitio iſta in Aquis etiam *Diureticis*, ſi non *eadem* ratione, *æque* tamen *valida* tenere obſervatur.

Hæc autem verba intelligenda non ſunt ac ſi aquarum potum *omnem* intra *Thermas* omnino prohiberent. Quùm enim externus *Thermarum* uſus diuturnus, & *alvum* conſtipare ſoleat, & *ſitim* inferre, *Thermalis* aquæ ad *duas* aut *tres* libras in Balneo potatio Symptomatibus hiſce *remedio* eſſe ſolet, ideoq; hanc ob cauſam in *Balneo* conceditur. *Eadem*, fateor, ratio militare videtur contra purgationem diebus *Canicularibus*; æſtus ſudores evocat *externe*, purgatio ad *Centrum* movet à *Circumferentia*. Verum non tam proprie contra dies caniculares, quam *æſtum* quemcunq; ſolito *majorem* quacunq; anni tempeſtate acciderit. Quum autem *caniculares* dies intra XIX *Julii*, & XXVII *Auguſti*, dierum numero *vulgo* XL, incluſi ſint, & totum iſtud Tempus, aut *major* ſaltem ejuſdem pars, interdum *pluviis* ita abundet, ac ſi menſis *Aprilis*, & Autumnus *inæqualis* convenirent, quid de *æſtu* ſentiendum ſit, evidenter apparet. Imo dies *novi* intra ſpatium prædictum quam qui aut *præceſſerunt*, aut *ſucceſſerunt* magis temperatos; ſed de hac re plenius *Capite* XIII. Hic tantum addo Balneationem in *Propatulo*, & purgationem ſub *tecto* æſtum excludente, diſcrimen magnum inter dierum *Canicularium*, & *Balnei* calorem interponere.

Porrò, *Thermalium* Aquarum *liberalius* ſaltem ſumptarum Natura in pleriſq; ad *Catharſin* primo, ad *Diureſin* tantum *Secundario* inclinat. Nam *Salia* quibus abundant, inteſtina *ſtimulatione* quadam ad excernendum provocant, quæ *majori* quantitate, &

ſpatio

ſpatio Temporis, *diutius* hauſtæ, poſt ſedem unam, aut *alteram*, ad Renes decurrunt; niſi quantitas *prima* adeo exigua ſit, ut inteſtina *ſtimulationem* inde non percipiant, & tum *omnino* in Veſicam delabuntur. Nonnullos novi *Thermarum* aquas, *Ptyaliſmi* more, reddentes ore; *alios* ſudore; *pleroſq;* vero per Alvum, & Urinas. Ter bibi *Aquarianas* aquas, inquit *Bauhinus*, & *nihil* unquam ipſarum per *lotium* aut *ſeceſſum* excrevi; ſed poſt *duos* aut *tres* dies tam copioſe per *ſudorem* exierunt, *ut ſcutella* fere potuiſſent colligi. Prohibitio autem hæc adeo arcte non conſtringit, quin & in *Balneo*, & *Lecto* etiam, *Balneo* analogo, Thermarum Aquam *interdum* potandam duxerim; Regulas enim *praxis* ſæpiſſime alterat, & à *novis* circumſtantiis medicationes *novæ* non raro emergunt.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

*De Therm.*Boll. *l.* 2. *c.* 8.

Irregularitatem *Tertiam* Thermalium Aquarum ſine debita Totius præparatione prævia ſumptionem invenio, quæ non adeo *perfunctoriè*, ut cum Thermarum aqua, & *Sale*, fieri debet, ſed *crebra* & *repetita* Catharſi, uti res poſtulaverit. *Thermales* enim Aquæ Ventriculum & Inteſtina *primo* pertranſeunt, ubi ſi *Augeæ* ſtabulum inveniant, Impuritates illæ, quæ ex Naturæ Inſtituto, *ibidem* coacervantur, non tantum aquas iſtas medicatas conſpurcant, verum una cum iis quaſi *Alphei* fluminis vi, intra corpus advectæ, meatus *intermedios* obſtruunt, & maſſam *demùm* ſanguinis contaminant. Optimè itaq; prædictus Autor: *Omnes & Vulgares etiam dicunt, purgationem debere præcedere potum Aquarum Medicatarum, & quamvis aliquibus ſucceſſerit Sanatio abſq; Purgatione præmiſſa per pharmacum, tamen raro hoc accidit; quare ante potum corpora diligentiſſime purganda, bis, ter, & pluries, ſi opus fuerit.* *Alter* etiam *Medicus*

Error III.

Do-

De Virtutibus Thermarum Bathon. Doctus de Uſu *externo* Thermarum idem pronunciat. *Balnea nemo intret, priuſquam experti Medici Conſilio, ſemel atq; iterum purgatum fuerit corpus. Nam ſi aliquis non purgatus, aut præparatus debite, Balneum intraverit, fortean* Domi vivus reverſurus non eſt, *aut ſi redierit, morbum ſæpiſſime illo ob quem Balneum intravit deteriorem multo ſecum adducit.* Vid. Cap. 15. N. 37, 38.

Cap. 20. *Pantaleon* etiam de Thermis Tigurinis: *Qui Thermas adeunt non repurgato Corpore, iis ſubtiliores humores reſolvuntur, craſſiores condenſantur, unde magna nocumenta, aliis eliquati humores Cor petunt; faciuntq; animi deliquia; aliis nauſeam invehunt; aliis pariunt obſtructiones Hepatis, & Splenis, excitant febres, icterum & alios morbos.*

Error V. Erratum *ultimo* memorandum eſt, *Eſculentorum*, & *Poculentorum* quoruncunq;, in, & *extra*, Balneum *Ingurgitatio, Commeſſationes, Compotationes*, & *Diæta* neglecta, dum *Thermarum* aquæ bibuntur, unde *Operatio* earundem *minus* efficax evadit. Sin vero eaſdem ex Natura ſua agere paterentur, aut à *cibis* aut *potibus* adjumenta reciperent, Virtutes ſuas *majori* emolumento bibentibus commendarent. *Generoſi* autem plures *præcipuè* hauſtu magno *Matutino* uno non contenti, appetitum Thermalium Aquarum *Lima* exaſperatum, tempore nimis brevi ciborum *varietate* nimia placant, & non modo *latranti* ſtomacho *offam* obtrudunt, verum etiam ad *ſatietatem* uſq; & *ingluviem* comedunt. Adeo ut ventriculo, *ſuo* more, id eſt, *peſſimo*, concoquente, & appetitu iterum *clamitante*, pro cloaca fæces *iſta* quantitate ita præparantur, ut fundi ſui fimo *proprio* ſtercorati, *fertiliores* reddantur.

No-

Notandum etiam, ſi Urina à *limpida* in auream mutata *non* fuerit, Cibum *non* ſumendum, & *Cœnam*, ſiqua fuerit, debere *prandio* liberiorem fore. Quùmq; apud Bathoniam *Moſchato-Melonum* copia ſit, ne in uſu eorundem peccatum ſit, *cavendum*, quùm *Quidam apud locum nuper, ſtatim ab Eſu, ob eandem non dico cauſam, vitam morte commutaverit:* Iſtiuſmodi enim *fructu* Aquarum Mineralium *potoribus* Scriptores interdicunt. Sed de *Thermalis* aquæ Potorum *Diæta*, in fine Capitis dicendum reſtat.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Moſcato-melonum *eſus immoderatus* noxius.

Ne vero *diutius* protraham, quæ *breviora* eſſe deſignaveram, *Conſilium* jam apponam, quod in potanda *Thermarum* aqua *neceſſarium* exiſtimo.

Methodus *potandi.*

Poſt debitam Corporis *præparationem*, quæ *medici* eſt provincia, quod Potanti incumbit eſt, ut circa *quintam* aut *ſextam* matutinam ſurgat, & levato *naturæ* onere, ſi *Opus* fuerit, & *Uſus* poſtulaverit, ad excitandum *Nativum* calorem *pauliſper* deambulet, tum, ſi ſtaturæ majoris non fuerit, & *infirmum* Temperamentum non prohibeat, Aquæ libras *tres*, in modum qui ſequitur, *tuto* exhauriat. Apud locum ipſum *Vitrum*, (aut *Cratera*) quilibet libram *ſemis* aquæ continens, exiccet *primo*; & morula quadam interpoſita, bibat tantundem; *tum* quadrantis horæ ſpatio obambulans, & ad *locum* ipſum reverſus, *libram alteram* bibat, hauſtibus *duobus*, ut prius; & ita poſt Quadrantalem motum, *partitis* hauſtibus, *Tertiam*; Craſtino vero die præcedentibus addat *libram ſemis*, & ita quotidie quantitatem *augeat*, donec ad libras *ſex* aſcenderit, ultra quas *nemo* ex præſcripto meo, inter *primi* generis Homines, ſolet procedere. Quum libras *ſex* intra ſe receperit *Patiens*,

Doſis Infima.

De *Virtutibus* Thermarum & *Bathon.*

ens, ibi *diu* manendum non eſt, ſed die *uno*, *altero*, aut *tertio* elapſo, iiſdem gradibus deſcendendum, quibus *antea* erat aſcenſum. Ita ut *duodecim*, aut *quotuordecim* dierum ſpatio bibantur *Thermæ*, ſine intermiſſione, aut uſu *Balnei*, quibus *Thermarum* Aquarum Vires quilibet experiri poſſit. Plures autem dies aſſignari queant ex præſcripto *Medici*, cujus *Judicium* hac in re *neceſſarium* videtur.

Media. Qui vero Temperamento *robuſtiore*, Statura *majori*, præditi, & morbis *magis* urgentibus laborant, libras *quatuor* poſt ambulationum intervalla prædicta ſumant, & ad *Congium* unum, gradibus *ſupra* memoratis, aſcendant, quam *Mediocrium* hominum *doſin* Exiſtimo. Tandem

Maxima. Omnium *maximi*, qui *maximam* doſin ferre poſſunt, à libis *quinq;* incipiant, & ad *Decem* procedant, ultra quas aſcendere *neceſſum* non eſt. Aquæ enim medicatæ quæ *prædicta* quantitate hauſtæ Operationem rite non perficiunt, aut *ratione ponderis* ſolius evacuantur, ut aqua *Communis*; aut *majore* quam par eſt, quantitate potæ, nec *debite* redditæ, *Catarrhos*, *Rheumatiſmos*, *Hydropem* etiam interdum, & *Arthritidem*, Salutis vice, bibentibus impertiunt, ſed quantitatem, ſive *doſin* aptiſſimam prudentis *Medici* Judicio, & *Patientis* etiam, quum pro *Tolerantia* videatur, *Ventriculo*, remittam. De hac Tolerantia notandum, illam eſſe non *quantum* ferre, ſed *quantum* Potor *commode* ferre poteſt. Bene enim *Bauhinus*: *Turpius labuntur in Thermarum uſu, ſeu abuſu verius, quùm cunctis quantitatem potuum tantam quantam capere poſſunt præſcribant, contra Naturæ, & artis medicæ præcepta faciunt, qui ad potus ſatietatem ſe ſaturant.* Plinius *ſcribit de iis qui vide-*

*Hiſt.Font.*Boll. *l.* 2. *c.* 15.

L. 31. *c.* 6.

videbantur ſibi magni viri qui majorem copiam aquarum bibiſſent; unde aliqui tantum bibebant & tumidi adeo fierent, ut annulus quem geſtabant digitis tegeretur à Cute. Fallopius aſſerit *ſe quendam Presbyterum vidiſſe qui tantum Aquariæ aquæ biberat, ut trium dierum ſpatio tumidus ita manſerit ut non amplius ab aliquo agnoſceretur.* De *Bonoſis* & *Tricongiis*, præſertim *Germanis*, vide quæ annotavimus in *ſequente* Capite.

De Virtutibus Thermarum Bathon.

De Therm. c. 10

Notandum etiam *motum* & ambulationem ab e pota aquâ *neceſſario* non requiri, quùm *jacentes* in lecto, aut *ſtantes* erecti, *Thermalium* Aquarum tranſitum *æquè* Celerem inveniunt. Magis forſan requiruntur *aſcenſus* & *deſcenſus* in Potatione *gradus*, quos tamen *aliqui* ſine noxa *non* obſervant. De his omnibus *Bauhinus: Incipiendus erit à tribus vel quatuor, vel quinq; ſed non pluribus libris, & eo uſq; augendus donec quantitas fuerit, reduplicata. Ut ſi, exempli gratia, corpus eſſet imbecillum, prima vice exhibendæ tres libræ, quæ erunt ſex cyathi; altera, ſeptem; tertia, octo; quarta, Novem; quinta, decem; ſexta duodecim; ſed non procedatur ulterius. Si Corpus fuerit validius exhibeantur prima vice octo Cyathi, ſive libræ quatuor, & quotidie augebitur, donec perveniatur ad ſedecim, ſive libras octo, ſed nunquam excedatur numerus viginti Cyathorum, ſive librarum decem. Cum ad ſummum perventum fuerit, non inſiſtendum in illo numero, ſed retrocedendum ſenſim, donec deveniatur ad minorem numerum quo cœptus potus.*

Hiſt. Font. Boll. l. 2. c. 9.

Circa *duodecimam* matutinam, aut *ſerius* ſi mos poſtulaverit, quando *Thermarum* aquæ *maximam* partem evacuatæ fuerint, leve *prandium* ſumatur, conſtans *ovis*, *Brodio*, Carne *vitulina*, *Vervecina*, *Caponum*

Kk

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

num, *Pullorum*, & *Cibis* ſimillimis, qui *facile* digeruntur. Verſus *noctem* vero hora *quarta*, aut *ſexta* veſpertina, Cæna ſit *liberior*, adeo ut ventriculo craſtino mane *vacuo*, Thermales aquæ *iterum* more debito in vaſculum quantum fieri poſſit, *putum purum* recipiantur. Inter vina *Rhenanum*, *Album*, & *Claretum* præfero; liberalius *Vinum* bibat Aquæ-potor, *Cerevisiam* parum. Quod ad *Morbos* & *Symptomata* ſupervenientia attinet, de illis *impræſentiarum verbum ampliùs non addam*, ſed *medicorum* provinciam ipſis *medicis* prono animo lubenſq; reſigno:

> ——*Quod medicorum eſt*
> *Promittant medici; tractent fabrilia Fabri.*

Frenchius *Spadacr. Ebor. c. 9.*

Tantum addo, quemadmodum in uſu *externo* Cap. X. Conſ. 2. ſuperiùs annotavimus, abſoluto potandi curſu, in *diæta* regimen obſervandum eſſe, quod quidem tenue ad *menſis* unius ſpatium ſe (minimùm) extendat, quo cruditatibus omnibus amotis aut præcautis *natura* infirmitates corporis *felicius* debellat. E re etiam fore arbitror, ut qui *Cibos* ſuos ingeſtos male concoquunt, horis *tribus* aut *quatuor* à paſtu exactis, *hauſtum* aquæ *dilutivum* ſumant, quem intra *libræ* unius quantitatem ſiſtant, quod ad *diluendum* chylum, & *felicius* diſtribuendum ſummopere conducit.

Hauſtus dilutivus.

Hydropotia in lecto.

Moris etiam apud nonnullos eſt aquæ medicatæ calices in *Lecto* exiccare: Lectum enim ejuſq; calor *Exercitii* vices explent, & corpus hoc modo ἀραιὸν efficitur; adeò ut aqua, *iſthoc* modo pota, in aliquibus *celeriùs* pertranſeat; infirmis itaq; corporibus, & *minùs* perviis *magis* convenit. De *Hydropotia* in lecto.

Spadac. Eb. c. 10.

lecto ità *Frenchius*: *Sæpius obſervavi medicatas aquas ipſorum corpora felicius permeare, qui in lecto jacuerunt, aliter verò non; Rationem concepi, quod meatus Corporis ab aere, ſub dio, conſtipati fuerunt; calore autem lecti aperti & reſerati, ubi corporis habitus laxus magis, & quaſi inflatus videtur.* Modum itaq; *bibendi* uniuſcujuſq; potoris *mori*, & *experientiæ*, relinquo. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Cubitum ituris intra libram *propinat Tabernamontanus*: *Quotidie poſt Cœnam, inquit, antequam ingrediatur lectum toto potus tempore bibendæ acidulæ, quotidie aucto potu donec bibatur ad libram.* Monet autem *Bauhinus ſe non futurum authorem ſuis ægris, ut bibant acidulas à Cœna cubitum ituri* (*ne videlicet perturbetur concoctio*) *niſi tanta eſſet ſitis quæ Somnum impedire poſſit.* Ad *plures* vero dies ex præſcripto meo *bibit* proficue Miles *Devonienſis* cubitum iturus] Regalis Balnei aquæ antliatæ libras *tres*, ſed vacuo ventriculo, ut in *Epiſtolis* meis Medicinalibus, in *Epiſtolâ* ad D. *Davy* Exonienſem, legere licet. *Hora* Somni. De Font. Boll. *l. 2. c. 9. verb. ult.*

Monendum deniq; in *fine* hujus Capitis *Lectorem* cenſeo, in Regali Balneo ſub mole ligneâ *Cruce* vocatâ, *Ciſternam* plumbeam inuerſam ad diſſipandam ſcatebram maximam ſubjacentem *antiquitùs* collocatam, cujus longitudo *ſex* pedes (circiter) occupat, latitudo vero *quatuor*, cujus angulo *auſtro-occidentali* Antlia *minor* ſuperne directè infigitur in potantium Commodum, ut Thermalis aqua inde *purior* aſcendat, Lateri vero interius *oblique* canalis plumbeus aquam ad *Antliam* ſiccam derivans apponitur, & circa partem *ſuperiorem* ad latus *auſtrale* orientem verſus, Canales plumbei ad *Antlias* Regiam & Re-

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

Reginenſem tendentes, ut ex *ſchemate adjecto* clariùs apparet. Supra antliam ad potandas aquas *hæc* Inſcriptio legenda: *Antlia hæc ſuper Scatebram calidam directe Civitatis Cameræ ſumptibus erecta, motu & conſilio Honorabilis Viri, Domini* Alexandri Fraſier, *Majeſtatis Regiæ* CAROLI II. *Archiatri A. D.* 1674. *Benjamino Baber* Camerario. Verùm de illâ *Capite* XIV. plura occurrunt.

CAP.

CAP. XII.

De Thermarum Bathonienſium Virtutibus: Hic, *De* Interno *Thermarum* uſu; *ſive de Thermarum* Aqua Potabili.

Capitis Summarium.

Præcedentium Continuatio, & Confirmatio. *Thermarum* Potatio. *Modus* potandi. *Objectio*, & *ejuſdem* Solutio. *Noxa* nulla *à materiâ* lapideâ. *Magiſterii* inſipidi *Uſus in Sanguine* dulcorando. *Thermarum* Bitumen *non nocet*. Ex-principium *Solum*. *Spuma* duplex. *Anni Tempus* quando *aſcendit*: *Nocumentum* nullum *à Sulphure*. Sal *Thermarum*.

THermarum *Uſum internum* quod attinet, *nuper*, nec ſine Cauſa, *adeo* decantatum; Cùm in præcedenti *Capite* manifeſtò appareat, Aquas *Acidas*, *Nitroſas*, & *Salſas*, ab Autoribus *probatiſſimis* in *potum* admitti, quùmq; *dubium* non ſit, quin *Salia* quædam iſtius generis *viſibilia*, & *oculis* ſubjecta; *alia* in ſucco aut halitu, *inviſibilia*, tranſeuntia, & *halituoſa* in Thermis contineantur; legitimis conſequentiæ legibus, ut ſuperius dictum, *concludendum* cenſeo, *Potabiles Aquas eſſe*, nec ſine fructu *potandas*. Nec inimicus *Calor* eſt, aut *Stomacho* obnoxius; neq; *nauſeam*, (niſi *intemperanter* hauſta ſit aqua *Tepida*,) creat omnino. Verum quum Thermarum *Po-* *Thermæ ſunt Potabiles.*

De *Virtutibus* Thermarum] *Bathon.*

Potatio, ab annis aliquot lapſis retro, *multum* percrebuit, de hac re, *hic* ſtatui *latius* diſſerere. *Potandi* itaq; *Modus* jam ſuccedit, *quidq; illis faciendum incumbit, qui ab interno ejuſdem Uſus beneficia expectant*, quibus quæ in præcedenti *Capite* dicta ſunt, *confirmata* redduntur.

Objectio.

Et ſtatim hîc *Objectio* occurrit, quæ *Solutionem* poſtulat, & internum *Thermarum* uſum demoliri videtur. Dicat igitur aliquis: *Quùm* Thermales *Aquæ, quæ Corpori nocumento eſſe poſſunt, ex nuperis Obſervationibus, in ſe Contineant, Uſum earum internum haud tutum videri; viamq; rectam ad pretium earum minuendum fore demonſtrare Contenta, quorum aliqua Sabuloſa, & indolis lapideæ quum ſint, meſenterium, Venas lacteas, reliquoſq; Corporis meatus, inſerciant, & ad Sabuloſæ materiæ Saburram, intra Corpus coacervandam, viam ſternant, unde calculi & Podagræ inſultus oriantur, aliiq; affectus præter naturm Originem accipiant*: Alia, *quæ relaxantem indolem, & effeminantem participant, partibus nervoſis labem imprimant, & inteſtina præſertim & Ventriculum, tranſeundo debilitent. Ab hoc itaq; Thermarum Uſu cavendum videtur, quum à partibus non ſalinis emergentibus, ut videntur, Noxis, & Commodis à ſalinis expectatis, lanci impoſitis, noxæ præponderent.*

Solutio.

Huic autem *omnium* quæ in contrarium dici poſſunt *Summæ* (ni fallor) ſic *Reſpondeo.* Quum partes in, & circa *Thermarum* contenta, culpæ *maxime* obnoxiæ, ſint *Materia* quædam *Sabuloſa*, *Bitumen*, & *Sulphur*, priorem *pollen* adeo *tenuiſſimum* exiſtere, & cum *Thermarum* conſiſtentia ita *intus* commiſceri, ut *revera* nomen iſtud illi jure *haud* competat, ideoq; *ſic* appello, ratione habita ad *minùs* albam, & Tenuem, quæ *evaporando* apparet, ut *alibi* obſervatum; *hunc*

Noxa nulla a materia ſabuloſa.

Vid. Obſ. 83.

hunc autem in Aquis Thermalibus exiſtentem, *mollem*, *impalpabilem*, & quovis magiſterio *læviorem*, meatus omnes, una cum *Thermarum* latice percurrere neceſſe eſt. Nec *mora* in corpore adeo *longa* eſſe ſolet, ut *ſeparationem* inducat, quæ in liquoribus *calidis* haud ſolet evenire, niſi, ſi quando forſan *Thermalis* aqua *hæſerit* in tranſitu, in quo periculum *maximè* collocandum videtur. *Calor* enim Naturalis *violentus* non eſt, tenorem *moderatum* & *æqualem* ſervat, & Thermarum *analyſi* faciendæ *impar* exiſtit, quemadmodum *igne* efficitur. Quapropter *pulvis* hic tenuiſſimus, poſtquam munere ſuo functus eſt in corpore, per communes evacuandi ductus *immuniter* amandatur, modo *Thermæ* intra Corpus *diutius* non perſtiterint. Notandum etiam *liquores calentes ſedimentum non deponere*, ut in *Urinâ* obſervare eſt, quæ niſi *frigore* conſtricta, *hypoſtaſin* non oſtendit.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Porrò, *Magiſterii* hujus *inſipidi* haud levis momenti *Uſus* eſſe poſſit. Nam, ſi Sanguinis *acrimonia* fuerit retuſa, humores *acres* ſubacti, *mitigati*, & *dulciores* redditi, quemadmodum *multorum* experientia compertum habemus, *nihil* in *Thermis* mihi notum occurrit, cui hoc *majori* veritatis ſpecie, quam pulveri huic tenuiſſimo & *inſipido* attribuam; qui, *Cancrorum oculorum*, *Cretæ*, *perlarum* inſtar, & *Corallii*, (quæ *Sabuloſa* licet fuerint, *intra* Corpus tamen *proficuè* ſumuntur) *acorem* imbibendo, (cui magis aptum *inſipidum* exiſtit) aut humorum *proprietatem* alterando, *acrimoniam* demulcet. Hinc in *Morbis* qui in *Sanguinis* δυσκρασία conſiſtunt *Hydropotia* proficua, *Scorbuto* nimirum, *Scabie*, *Elephantiaſi*, &c. quem ab indole nimis *Salſa*, aut *acida*, ad craſin *priſtinam* reducit.

Magiſterii inſipidi *Uſus*, ad *Sanguinem* dulcorandum.

Fer-

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

Cur fermentatio immodica *non accidit in viſceribus.*

Fermentatio (fateor) *interna*, inſipidi hujus *pulveris* ope, quemadmodum in *Thermis*, ob eandem cauſam, *exterius* eveniſſe, in præcedenti *Hypotheſi*, partim monuimus, Jure merito expectanda videtur, ſi pulvis *ſeparatus* foret, & *acidis* in viſceribus, *Ventriculo* putà, *Liene*, aliiſq; *ſtudiosè* commiſtus, unde *Eructationes*, *inflationes*, aliaq; forſan, incommoda ſequerentur, quæ, in *flatu* præſertim *Hypochondriaco*, malorum cumulum augerent; cum autem *Thermalis* aqua, quæ pulverem *fluidum* reddit, *cito* pertranſeat, ac materiæ intra corpus proventus adeo *Uber* non ſit, ac *ſubter* terram apparet, nec *acida* quæ acidis *ſubterraneis* reſpondeant, ibidem reperiantur, effectuum malorum *Vaniſſimus* metus omninò diſparet, præſertim cùm *nihil* tale à quopiam hactenus obſervatum fuerit. Imò, ut quòd Aquæ-potoribus *appetitus* incrementum ſumat, *Salibus*; ita quòd Ciborum *concoctio* meliùs perficiatur, *fermento* in aqua, cui pulvis hic *multum* contribuit, deberi videtur, qua de re *alibi* plura. *Hic* tantum noto, quod exiſtentiam ejus in aqua ulterius confirmat, pulverem hunc *inſipidum* Balneorum, præſertim *Crucis*, annulis hyberno tempore adhærere ſolitum, qui ob Contactum *Cupri* ita vireſcit ut *æruginis* naturam & colorem æmuletur; adeo ut *Henricus Dyer* iſtius Balnei *Serviens*, & *Chirurgus*, ſe ex *hoc pulvere*, *melle*, & *aceto* miſtis, *Unguentum* bonum *Ægyptiacum* confeciſſe teſtetur. Ex *Viriditate* pulvis hic Civitatis * Superioris ordinis Incolæ *Vitriolum* videbatur; Verùm quum Saporem nullum obtineat, nec in aqua diſſolvitur, pulverem hunc *inſipidum* eſſe à *cupro* tinctum, evidenter apparet.

Vid. Cap. 13.

* G. G. *Aldermano.*

Thermarum Bitumen *non nocet.*

Bitumen quod attinet, *liquidum*, aut *ſolidum*, quorum *prius*, apud rerum *Mineralium* ſcriptores, (quo-

ad

ad uſum *internum* audit peſſime) *nihil* mali inde provenire poſſe puto, eò quod nec miſtum *Thermis* opinor, nec cum iiſdem revera ſit *miſcibile*; illud autem *certis* anni Temporibus, *menſibus*, puta, *calidioribus*, ſed præſertim à verno Tempore *æquinoctiali*, Scaturigines eructant, in *Thermarum* ſuperficiem, Thermales Aquas *ſine* miſcelâ, in aſcenſu, pertranſit, & *Uliginis* forma, aut ſpumæ, in *ſuperficie* ſupernatat, quod ſi abſtuleris, & Exiccaveris *picis* inſtar ſolidæ inflammatur, ut *alibi* obſervatum. *Bitumen* hoc in Thermis *liquidum*, *petroleum*, aut impurioris *Naphthæ* genus quoddam æmulare videtur, quod aquas minùs aptas ad Potandum reddere, in præcedenti *Capite* dictum eſt; verum quum nec hoc *Bituminis* genus *Chymati*, ſeu *fluori* aquarum, ſe immiſceat, ſed *appendicis* more, adhæreat ſolum, & *ſupernatet*; nihil noxæ *Thermarum* aquis inde ſolet, aut poteſt accidere. Et quidem hinc evenit, quod Doctiſſimus *Jordenus* refert à *quibuſdam*, ſuo Tempore, traditum, quod dum *Anna*, JACOBI fæliciſſimæ memoriæ *Magnæ Britanniæ* Monarchæ *Primi* Regina, in Thermas *Regales* immerſa fuerit, *flamma quædam, Candelæ inſtar accenſæ, prope ipſam* Reginam, *è Thermarum fundo ad ſuperficiem aſcenderit, Ubi cito evanuit*. Ignes, fateor, in aquis *quibuſdam*, & circa *humana* etiam corpora, interdum viſos, memorat *Plinius*. *Accenſum* autem quiddam haud fuiſſe, ſed *Ballam* quandam *flatulentam*, in Thermis *ſæpiùs* obſervatam; aut materiam aliquam *Bituminoſam* in Thermis haud ſolutam, & in earundem ſuperficie, ſe, in *Circularem* formam, dilatantem, exiſtimat *Vir doctus*, eo perſuaſus, *quod intra Thermarum Aquas accendi fuerit impoſſibile; & probabile ſit, non extinctam, ut aiunt, fore flammam, in ſuperficie, ſed ſu-*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Vid. Obſ. 10.

*DeBaln.*Nat.& *Aq. Min. cap.6.*

Circa Annam, Jacobi *Primi* Reginam, *flamma,in Thermis* Regiis.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* *pra Thermas elevatam, ardentius combuſturam*; Quod contra ignem *ſubterraneum* in ipſis Thermarum Canalibus, ut *nonnulli* contendunt, *accenſum*, Capite VIII. à *nobis* traditis conſonum videtur. Hoc tamen noto, *Bituminis* liquidi, *Naphthæ*, aut *Petrolei* genus quoddam cum aquis Thermalibus *non* miſcibile, ut dictum, è *Thermarum* fundo aſcendens, *Obſervationi* huic, ſi non *fabulæ*, ortum præbuiſſe.

Vid. Cap. 8.

Jam vero *quantitate* Bituminis ad alia *Mineralia* exiſtente *majori*, Temporibus etiam naſcendi, apparendi ſaltem, *incertis*, unà cum indole cum *Thermali* aqua miſcendi *minime* Capaci, *aliter* ſane non aſcenderet è fundo, & in ſuperficie fluitaret, his inquam conſideratis, *mirum* videtur Clariſſimum *Jordenum* modo memoratum, *Balnea hæc Bituminea eſſe à Prædominio* credidiſſe, & ſcriptis ſuis *paſſim* aſſeruiſſe, niſi *Prædominium*, quod probabile, inde hauſerit, quod Thermas *ſuperet*, & iiſdem innatando, ita *prædominetur*, & tum Aquam oleo Tectam, *oleoſam* eſſe à *Prædominio*, eodem jure poterat aſſerere.

De Baln. Nat. *& Aq.Min.cap.* 6.*in fine,&* alibi.

Quum autem de *Spumæ* hujus inflammabilitate & indole *Bituminea*, dubitet *Martinus Liſter*, M. D. in ſuperioribus laudatus, ſciat Spumam hanc *duplicem* eſſe, oleoſam *Unam*, Coloris *Cærulei*, & in Summitate *nitentem*, quæ *lubricitate* ita pollet, ut intra digitos *vix*, ac *ne vix* quidem teneri queat; quædam *nigrior* & *Pici liquidæ* ſimilior; *quædam* albidior & *magis* Spumoſa. *Hæc* exiccata *inflammabilis* eſt, & eructata obſervatur à Scatebris in *Balnei* fundo exiſtentibus, per ipſas *Thermas* moleculis *ſeparatim* aſcendens, in placentulas quaſdam in ſuperficie unitur, circa *æquinoctiale* Vernum à menſe *Martio* ad *Octobrim* uſq;, & interdum *Novembrem*, parcius tamen, & *Cremoris* te-

In Tranſactionibus Philoſophicis, *& de Font. Medic.* Angl. *Exercit.pr.c.*12. *verb. ult.*

Anni Tempus *quando* Spuma *aſcendit.*

tenuis aut *Cuticulæ* inſtar, menſibus *frigidioribus*; menſibus *Decembri, Januario,* & *Februario,* intra totum annum exceptis, *Sudis* præcipue *tempeſtatibus* & *ſole* illuſtratis; de quo *Spumæ* genere *Notandum, quod à locis ſubter terram ad* Balnei *fundum, cum Scatebris delatum, per totum annum ibidem remaneat, menſibus autem calidioribus prædictis, Solis Radiis, uti volunt, è fundo evocatum, in ſuperficie fluitat, unde majorem Luti, in fundo Balnei quantitatem hyeme, quando Spuma non aſcendit,* Ductores *obſervant. Altera* vero Spumæ ſpecies *Muſcoſa* obſervatur, de qua ſupra, quæ in *Thermarum* ſuperficie etiam *ſæpius* fluitat, & è *Thermarum* lateribus & fundo *Carptariis* ductorum manibus purgatis exoritur. Hæc Cruci *Ligneæ* in Regio, quouſq; aqua aſcendit, *præcipue* adhærens, in *Thermarum* etiam ſuperficie *non raro* fluitans, *non* comburitur, nec *Bituminoſæ* materiæ aliquid in ſe complectitur, in quam, quum *Bathoniæ* fuerat, forſan, incidit Vir Doctus, & per totum anni ſpatium *majori minorive* quantitate occurrit.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Vid. Cap. 2. *in fine.*

Porrò, in ſuperioribus *Bitumen* inter *Principia* ægerrimè admiſi, inter quæ haud *aliter* apparet, niſi tanquam *Ex-principium,* exauctoratum, nimirum, & mere *acceſſorium,* aut plane *Supernumerarium,* olim tamen habitum *Principium.* Addo etiam, *Bituminoſæ Materiæ in Thermarum ſuperficie fluitantis; Summitatum digitorum, Crucis Balnei Calore, in rugas coactarum; & Nidoris Sulphurei propè Balneum* Argumenta, ad *Principiorum* numerum *Ternarium* ſtabiliendum, haud *maſcula* videri, & *minùs* efficacia ad aſſerendum illud in *Thermis* abundare *maximè,* quod cum iiſdem *miſceri,* aliter quam *confundi,* & *confuſum* manere utpote è fundo per *Aquas* ipſas *ejaculatum* ſubito, & in ſuperficie *fluitans,* non eſt poſſibile.

Jordeni *argumenta pro* principiorum *ſuorum* Triade.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* Veroſimile autem interdum opinatur *Nobiliſſimus* Autor *Medicatam Aquam de Bitumine etiam, & Sulphure, Calore Subterraneo contemperante; participare, quùm Calor ambas illas Subſtantias fundere, & incorporare poſſit intra terram, ut ſupra illam à ſe factum facile teſtatur.* Aquæ autem iſtiuſmodi, ſi quæ ſuerint, *rariſſimæ* ſunt, neq; ſub examen ſuum adhuc *unquam* ceciderunt, & iſtius Scriptoris *Illuſtrioris* conjecturæ ſolum probabili, originem, forſan, ſuam, & ortum debent. Nam *Ingenioſi* Pariſienſes-Galli, cum laude *ſæpius* memorati, aiunt: 'Bitu-'minibus proprium eſt cum aqua non miſcere; ſi li-'quida fuerint, ſupernatant; ſi craſſa, & terrena, 'in fundo inter lutum, ſubſidere ſolent. *Et paulo* '*poſt*: Sulphura & Bitumina in Aquis obſervare fa-'cillimum eſt. Nam, aut in fundo ſubſidunt, aut 'in ſuperficie ſupernatant; cum aquâ miſceri, ut ſa-'lia, incapacia omnino, & inhabilia exiſtunt. Porrò, idem fere ſtatuit *Jordenus*, Bituminis tamen *prædominium* inde, ut dixi, *malè* collegit. '*Bitumina*, '*inquit*, hæc oleoſa, & Unctuoſa quum ſint, in aqua 'per ſe, ſine ſucci alicujus Mineralis ope non diſſol-'vuntur, ſed cum illa confunduntur. *Bitumen* au-'tem *Balnea Noſtra Bathonienſia* in agro *Somerſettenſi*, 'principaliter ingreditur, Nitro tamen multo dilu-'tum, quod ſolutionem meliorem facit, & aquam 'reddit magis limpidam. Quod in Balneis noſtris 'Bitumen Prædominium obtineat, effectis probatur. 'Nam Nervos egregie corroborant, artus emolliunt, 'rheumata exiccant, Paralyſes & Contractiones ſa-'nant, &c. Effecta autem hæc *Sulphur* potius *adeſſe* arguunt, quam *Bitumen*, eoq; magis, quod argentum *aureo* Colore tingendi vim, quam *Bitumini* *Jordenus* adſcribit, majori forſan jure, ut in præcedentibus,

Marginal notes: *De Aq.* Miner. *p.* 75. N. 5. — *Examen. Aq. Min.* Galliæ, *p.* 50. — *p.* 114. — *De Baln.* Nat. *& Aq. Min. cap.* 6. *in fine.* — ☞ — *Ibid.*

dentibus, modicæ *Sulphuris* miſturæ tribuatur, (licet *majori* quantitate miſtum *Sulphur*, argento, aut metallo quolibet *albo* immerſo *nigredinem* affigat) Et Bitumen aut in Superficie, aut fundo remanere, neq; *aliter* aquæ, *Nitroſæ* licet, *commiſceri*, dictum eſt ſuperius. Hinc in *Nitroſis* aquis *Bourbon l' Archambault in Borbonnois* referunt Ingenioſi in ſuperioribus *ſæpius* laudati, 'Bituminis aut Sulphuris 'nihil extra Nitroſi Salis partem inventum fuiſſe, 'Sedimenti etiam terram oleoſi nihil continere, 'ſed in aceto diſtillato, magnam partem, ſolutam 'fuiſſe.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

*Obſ. ſuper Aq. Mir.*Gall.*p.53.*

Quoad *Sulphur*, partem *Ultimam*, in Thermali Aqua *Culpæ* obnoxiam; tametſi *Thermis* inſit, mole *Bitumine* multo majori, & partem Contentorum fere *quartam* conſtituat (*quarta* enim pars, ut plurimùm calcinando deperit) neq; *Unctuoſitate*, aut *aliter* relaxat, aut effæminat ut nugantur *quidam*. Quicquid enim *oleoſi* participat, ingredientibus cæteris, in quorum ſinum recipitur, quibuſque adeò *arctè* unitur, *alteratur* adeò, ut *nihil* ejuſdem *ullibi* appareat, ſed *inflammabilitate* præcipuè, quam *odor*, & *color* comitantur, ſeipſum prodat. Porro, *Sulphur* in *Thermis*, fermentationis vi, adeo *comminuitur*, ut quaſi cum *Sale* & *Aqua* in qua ſolvitur *Sal*, unum corpus conſtituat; *Virtutes* itaque & *beneficia* nota Sulphuris per meatus Corporis cum *Thermarum* aqua circumducti, magis hinc expectanda videntur, *Pulmonibus*, puta, *ſuccurrere*, *partes imbecillas fovere*, & *refocillare*, *nec non officia omnia illa optima præſtare*, *quæ in compoſito experimur*, *quod Sulphur ingreditur*, potius quam *Salmacidis* undas, ex ipſa *Caria*, huc uſque proceſſiſſe, *inaniter*

Nocumentum nullum *a* Sulphure.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

ter ſuſpicari, aut effæminante *Sulphuris*, aut *Bituminis* natura, neſcio quâ, perterreri, quæ mala ſolum *imaginaria* crearet. Si quiſquam autem *Nocumenti* aliquid à *Sulphure* adhuc pertimeſcat, *Sal* è Thermis à *Nobis* extractum arte illi in promptu eſſe poſſit, in quo *Sulphur non* eſt, quod in *Thermalibus* aquis *ſolutum*, minorem aquæ quantitatem *Bibentibus* commendat. Sed de hoc *Sale* in XIV. Capite *plura* dicentur.

CAP.

CAP. XII.

De Aquæ-Potorum *Regimine*, *&* aliis *ad* Internum *uſum ſpectantibus.*

Capitis Summarium.

De Thermali *aqua Potandâ* Regulæ. *Bibendi* Tempus, *&* *quantitas. Circa Potationem* Thermalium *Aquarum* Quæſtiones *Undecim*, *&* Reſponſa. *In Lue Venerea utilis. Thermalis aqua Pota* Centum *annos retro. Ratio* deſuetudinis. Eugenii Philandri προσφώνησις. *Uſus* internus *per modum* Injectionis. *Uſus in arte* Pharmaceuticâ. *Vaporis* Uſus.

DImicatis jam & in fugam miſſis *Hoſtibus*, qui *Thermarum* uſum *internum* impugnare videntur, *majora* beneficia à miſtura *ſalium* expectanda, debent ſuccedere; Verum cum *hanc* provinciam *juſto* Capiti, quod ſequitur, demandaveram, ad *regulas* in ægrorum *commodum* memorandas deſcendo, in quarum *obſervatione*, ut in uſu aquarum *Thermalium* externo, ægri debent ſe non *diligentes* modò, ſed & *Patientes* præbere. Nam, ‘Quid poſſunt in Chro-‘nicis præſertim fixiſq; morbis, auxilia quantumvis ‘valida, quibus optatum exitum Impatientia præ-‘cidit? Exinde, quod Pharmacorum lentam operam ‘præſtolari reſpuerunt, averſati quicquid verbo ci-‘tius non medetur: elanguerunt haud pauci, & ‘tandem ad Portum ſuum, non illum Sanitatis ap-‘pulerunt,

Maplet. *Ep. ad D. D.* Conyers.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

'pulerunt, *Charontis* cymba vecti. At Salutis reverſuræ eo quod non advolet, ſed obrepat, delere potius 'velle veſtigia, quam eadem perfectius formare, de'mentiæ opinor eſſe Belluinæ.

De potanda Thermarum *aquæ* Regulæ.

Ante *Potationem* itaq; neceſſarium videtur, ut Corpora bene *præparata* fuerint, utq; judicium *medici* determinet, an Thermalis aquæ *Potus* conve-

I. niat, necne. Uſus enim cujuſcunq; rei *temerarius*, noxius eſſe ſolet, ratioq; *optima*, cur multa *non* eveniunt, obſervatur, quod nullo Jure *expectanda* forent. *Præparatio* hæc non *Thermarum* aqua ſalita, *Syrupo Roſarum*, *Manna*, cæteriſq; medicamentis *alimentaribus* apte efficitur, ſed Pharmacis *propriis*, & *effective* Catharticis, *repetitis* etiam prout prudenti *medico* viſum fuerit. Impuritates enim in *primis viis*, *Ventriculo*, *Inteſtinis*, *Meſenterio*, &c. coacervatæ, cum *Thermali* aqua intra Corpus penetrantes unà *Sanguinem* conſpurcant, indeq; oritur malorum *Ilias*; ſin autem Corpus fiat *ἄῤῥον*, *medicata* aqua ad partes deſtinatas, non *purius* modo, ſed *facilius* pertranſit.

II. Minus etiam Commodi *Potantibus* accedit, ſi *Thermalem* Aquam biberint *inter* Balneandum, quod conſultiſſimorum *medicorum* præſcriptis renititur. *Siti* autem exiſtente *moleſta*, bibendum erit *aliquid* in Thermis, ut ſedetur paululum, horæ autem *dimidio* ante egreſſum è Thermis, *liberius* bibendum, & in *lecto* etiam ſi res poſtulaverit; *aliter*, tempus aliquod ad *bibendum* ſeponere, & iſto durante, in *Thermas* nonn immergi, Juſtam *utriq*; uſui libertatem concedit, operationes exerere, nec ſe mutuo ſubvertere, ac impedire, ut *non raro* ſolent, quando *unà* concurrunt.

Ad

Ad *Eſculenta*, & *Poculenta*, rationem etiam optimam haberi oportet, dum *potantur* Thermæ; ut *prandium* ſit ex cibis Euchymis, & *facile* concoctis, *hora duodecima*, aut *prima* poſt meridiem; utq; *Cæna* brevior ſit, & tempeſtiva, unde *Corpus* primo mane ſit *Jejunum* & *Vacuum*. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* III.

Optimum *bibendi* Tempus *matutinum* exiſtimo, apud *locum* ipſum, ſin minùs, *domi*, Thermali aquâ in *vigore* caloris ex Antlia *recentèr* hauſtâ, & *argenteis* vaſis incluſa; ambulando *quadrantem* horæ, poſt libram *Unam*, aut ſaltem *Duas*; aſcendendo à libris *tribus*, *quatuor*, aut *quinq*; ad *ſex*, *octo*, aut *decem*, prout *Thermalis* aqua grata fuerit, & quicunq; *Potor* ferre poteſt. Regula enim *nulla* hic *ſtrictè* locum habet, ſed *generalis* videtur, *Pro Tolerantia*, donec *medicatâ* aquâ ventriculus *non* opprimitur, aut *nauſea* ſuperveniat, niſi in *quibuſdam* morbis, in quibus *Thermalium* aquarum *minor* quantitas requiritur; quod modo *Antiquo* conſonum videtur, de quo *infra*, ubi hoc præceptum: *Tantum Thermalis Aquæ ſumatur intus, quanto Ventriculus non opprimitur.* Dierum ad *potandum* numerus, *Septem*, *Quatuordecim*, *Viginti*, aut *Triginta*, poſt quem ſucceſſum eundem *haud* obſervavi, ac in ſpatio *intermedio*, ideoq; *diuturnior* ejus uſus, *una* vice, niſi in *quibuſdam* caſibus, nemini incumbit. Generoſus autem *quidam*, cujus hiſtoriam inferius trademus, *Thermales* Aquas non ſine *magno* Commodo bibit ad *menſes* ferè *tres*, diebus pauciſſimis ab uſu ejus *interno*, iſto Tempore, *intermiſſis*, majuſq; beneficium ſe diebus *poſtremis*, quam *primis*, accepiſſe retulit. *Alios* autem novi ſe *aliter* habuiſſe, ideoq; pro *morbi* & *Temperamenti* natura, bibendi tempus ſtatuendum videtur, *Menſis* vero ſpatium, *ut plurimum*, ſufficit, niſi *aliter* prudenti *medico* vi-

Bibendi tempus & quantitas.

Dierum ad potandum Numerus.

Vid. Cap. XV. *N.* 29.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

French. *Spadacr. Eb. c. 9.*

viſum fuerit; Nam interdum *longius* temporis ſpatium ad *Bibendum* requiritur. *Anglus* ſiquidem *Anglos* erroris inſimulat, qui Septimanas *duas*, *tres*, aut *menſem* ſolum aſſignant, in quocunq; morbo. *Et hinc procedit*, inquit, *quod felices Curationes multi non attingunt, quas in medicatarum aquarum uſu diuturno perſiſtendo obtinere poterant; & ita non modo miſerias proprias prolongare ſolent, ſed Aquas ipſas Calumniis dehoneſtant. In Germania*, addit, *Spadanas aquas potant tres menſes; aliquando Sex; & interdum duodecim, ſi res poſtulaverit; & tandem ad curandos morbos deploratos, quos vulgo curam non admittere ſuſpicati ſunt, efficaces inveniunt.*

Reſtat jam ut *Quæſtionibus* circa hanc rem, quibuſdam aptemus *reſponſa.* Quarum *prima* eſt,

QUÆSTIO I.

An Thermalis *Aqua* Calidè *bibenda ſit, an* frigide?

Vid. Andreæ Baccii *Teſtimonium, Cap. 2. memoratum in* principio.

Huic *Quæſtioni* jam reſpondi *Calidiſſimè.* Halitus enim in quo *Juvamenti magna vis* conſiſtit, & partem *acidam* volatilem complectitur, *cito* pertranſit, virtuſq; *Thermalium* Aquarum *plurimum* minuitur; ſi refrigeſcant. *Halitu* itaq; *Thermalis* aqua magis redditur *Acidula*, eoq; ad *potandum*, ut iſtius generis reliquæ, *magis* apta. Cùm autem in *quibuſdam* affectibus Calor *noxius* eſſe poſſit, ut in *Pulmonum hæmoptoe*, & Vaſorum rupturâ, *rhexiſne* ſit, *Diabroſis*, an *Diapedeſis*, frigeſcentem propino (Vid. Cap. 15. N. 65.) Immo *actu* frigidam, Salium vi, *efficacius* alvum movere, *Experientia* Compertum, *Spirituosâ* parte, quæ *celeriorem* intra Corpus tranſitum procurat, & διέρησιν promovere ſolet, cum *Thermarum* Halitu avolante.

Sub-

Subſtantiæ hæ *ſpirituoſæ* ſubtiles adeo ſunt, & *penetrantes*, ut obturatum vitrum *pertranſire* ſolent, de qua re *vide* ſupra Cap. VII. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

QUÆSTIO II.

Majorine, an *Minori* quantitate *Thermarum* Aqua ſit bibenda.

Quùm aqua *Communis* quælibet non medicata, *copioſius* hauſta, ſolius *ponderis* ratione, *quantitatis* mole, aut *Salis* forſan Communis ſubterranei *mixtura*, & *alvum* moveat, & Corpus pertranſeat, *medicatas* aquas iſtas, quæ ultra libras *octo* ſumptæ, *non* operantur, *imbecilles* Judico, & *minus* efficaces. Quantitatem itaq; intra libras *tres* & *decem*, ſtatuendam duxi, *ultra* quam aſcendere neceſſum non eſt. Multo minus *Bonoſos* iſtos, & *Tricongios* Germano *more* potantes probo, qui ad libras *viginti*, imo *triginta*, ingurgitant. *Gæringus* autem vidit Civem *Leodienſem*, Anno 1576. qui *ordinarie* bibebat mane *libras* XXXII, & à *meridie* fere totidem, abſq; noxa *ulla*, præter quantitatem ſatis inſignem, quam abſq; vino bibebat in *Prandio* & *Cæna*. *Spad. Font. deſcr. c. x. interprete* Ryetio.

QUÆSTIO III.

An Thermalem *Aquam liceat cum* cibis miſcere? *Sive*, *An* Thermarum *aqua adhibenda ſit* inter paſtus?

Sine Reſtrictione, *non* Affirmo. Vacuo enim Ventriculo, & *Majori* quantitate, quam poculentis, *inter* Prandendum, aut Cænandum, communibus concedimus, (quando *Sæpe Parumq; eſt bibendum*) ſumi

 debet:

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

debet. Cùm tamen *alimentoſa* quædam *medicamenta* ſint, in *Torminibus Inteſtinorum*, *Ventriculi inflationibus*, & *Cardialgia*, ad majorem moram, *parvâ* quantitate, in iſtis, aliiſq; *Ventriculi*, & *Inteſtinorum* affectibus, *inter paſcendum* concedendam opinor. *Aliter*, voluptatis, aut curioſitatis cauſa, bibere, *abſurdum*. Damnat Baccius, *ut abuſum inſignis periculi, aquas medicatas in potibus ac cibariis uſurpare.* Novi autem *Generoſum* qui in *concoctione depravata*, & *laxato* inteſtinorum *tono* levamen magnum à Thermarum *Bathonienſium* aqua *mera* inter paſtus *moderate* pota, ſe accepiſſe retulit. Generalem autem uſum *indiſcretum* improbo cum *Bauhino*, de Thermis *Boll.* l. 2. c. 6. p. 106, 107.

De Therm. l. 2. c. 19.

QUÆSTIO IV.

An Thermarum *Uſus* Externus, & Thermalis *Aquæ potæ* Internus, *eodem* Tempore, *aut die conveniat?*

Si, *An in Balneo Thermalis Aqua fuerit ſtricte potanda*, quæſtio ſit, Nego. Motus enim *Contrarius* à Centro ad circumferentiam, & ab *hac* ad illud, prohibet; & immerſio in Balneum, & *Thermarum* aquæ potio, *uno eodemq; tempore* celebrata, & incommoda foret, & crearet moleſtiam, *ægrè* ſaltem, ſi non *minime* ferendam. Hinc *Hippocrates* V. Sect. IV. Balnea calida affirmat *obſiſtere purgationibus*, & *tunc præcipue quum vehementioris extiterint caloris.* *Mane* autem *Balneum* intrare, & verſus finem Aquam ex *Antlia* hauſtam, potare, etiam in *Thermis* ipſis, aliquibus concedo, qui *Thermalium* Aquarum in habitum Corporis *penetrationem* majorem requirunt, & pleniorem διούρησιν, ut in morbis *ſanguinis*, & *habitus* etiam

am vitiis, quæ *copioſis ſudoribus*, aut etiam *διαφορήσει* juvantur. Tempore autem *matutino* Aquam *potare*, & peracta concoctione *Veſperi* Thermas ingredi, *abſurdum* non eſt, ſed illis *proprium*, qui *brevioris* viæ curſum inſtituunt, & Temporis anguſtiis *Bathoniæ* præmuntur; verſus *finem* autem *Balneationis*, & in *lecto*, in caſibus prædictis, libram *unam*, aut *alteram* bibentibus commendo. Ità olim Bauhinus: *Meis ægris*, inquit, *in quibus mihi opus videbatur, & potiſſimum iis qui difficulter ſudabant, Ego in Exitu Balnei magnum hauſtum ex latice fontium deſumptum, quam calidiſſime fieri poterat, exhibebam in lecto, Ipſemet quoq; ſumebam, & certe Mihi—admodum conferebat, nec non* Dominæ *meæ quam ad Thermas illas deduxeram.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De *Therm.* Boll. *l.* 2. *c.* 6.

QUÆSTIO V.

An Diebus pluribus continuis *ſumenda ſit* Thermarum *Aqua*; *an* Thermis *utendum* interpolate.

Potandæ *Thermarum* Aquæ dies quoſdam aſſignare, in quibus *Thermis* utendum non eſt, rationi *magis* conſentaneum videtur, ut aqua intra Corpus vim ſuam & virtutes exerat liberius. Sin vero dies *quatuordecim*, *viginti*, aut *triginta* interno uſui concedere non poſſint, quod *omnino* utiliſſimum, *Thermalem* aquam potent, & *Thermis* utantur, *alternis* ſeptimanis, aut *ſeptimana* inter utrumq; uſum partita, *tribus* minimùm diebus *continuis* aut lavandum erit, aut bibendum commodius. Diebus autem *alternis* lavare, & bibere *omnino* incommodum. De qua re Autor quidam Anglus ita ſcribit: *Quum nonnulli aquæ non quotidie, ſed alternis diebus uſum conſulant, nullo modo iiſdem aſſentire poſſum. Intermiſſionis enim dies remora*

Anonym. *de Aq. Med.* Warwic. *p.* 25.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

mora natura ignava, & in onere ſuo ſublevando pigrior evadet. E contra vero, ſi quotidiano aquarum potu provocata, & irritata fuerit, ad Evacuationis opus aptius multo, & diligentius ſe accingit. Quotidianam itaq; potius quam interpolatam Aquarum Uſum magis probo. Bauhinus etiam de Font. *Boll.* l. 2. c. 9. *Sunt qui interpolatis tantum diebus exhibent* [aquas medicatas] *altera ægrum in Balneum immergunt, Tertio die iterum exhibent; ſed non placet. Alii mane exhibent aquam & veſperi infundunt corpus. Sed nec hoc Mihi placet.* ☞ *Ego non infunderem Corpus, quouſq; abſoluta eſſet Potatio; & exhiberem aquas non interpoſitis, ſed continuatis diebus.*

QUÆSTIO VI.

Utrum magni Thermalium *Aquarum hauſtus conveniunt, an* Minores?

Cùm Thermalis Aqua *magna* quantitate ſimul hauſta, & Ventriculum relaxet, & *Nauſeam* creet, imo *vomitum* in pleriſq; non raro provocare ſoleat, ultra libras *duas* hauſtibus *duobus*, aut *quatuor* ſumptas, procedere *non* expedit, à quibus obambulandum *pauliſper*, & poſt *quadrantem* horæ, revertendum, idemq; faciendum, donec *totalis* Aquæ quantitas abſorpta fuerit. *Alii* ſiquidem libras *duas* in *quatuor* hauſtus dividunt, & *facillime* diſtributas inveniunt, nec adeo *cito* per alvum evacuatas. Summa eſt; *Qui Diureticam ejus naturam experiri deſiderant, minores hauſtus ſumant calidiſſimos;* ☞ *qui Catharticam, majores paulo frigidos, aut frigeſcentes propinent.*

QUÆ-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

QUÆSTIO VII.

An cum Thermali *Aquâ liceat* Medicamenta *miſcere?*

Hoc facilè conceditur in *Medicamentis* quæ *Violenti* aliquid *non* participant, ejuſdem tamen generis eſſe debent, quæ in *Thermis* continentur, & cum iiſdem uniuntur, quorum ope, *Thermales* Aquæ magis efficaces exiſtunt, & *operationes* promoventur. Tale eſt *Sal* quidam ex Aquis ipſis *Thermalibus* comparatus, & in iiſdem, ad majorem impregnationem, *Solutus* iterum, & proficuè potus. Ad purgandum *validius*, diſſoluantur *Manna*, *Tartarum*, aut *Syrupus* quidam *purgans*. Ad *ciendas Urinas*, Syrupus *Diureticus*, aut Sal *Mineralis*, aut *Vegetabilis* appropriatus; *Abſinthii* etiam, *Chalybis*, &c. In *Paralyticis*, Spiritus *Lavendulæ*, &c. *Aſthmaticis*, Spiritus *Croci*, &c. *Salium* enim, & *Spirituum* diſſolutionem, probo *maxime.* Inter *Spiritus*, utiles ſunt, *Spiritus Nitri Dulcis*, *Sulphuris* per campanam, *Vitrioli*, *Cochleariæ*, *Salis*, *Lavendulæ*, &c. Inter *Salia*, *Prunellæ*, *Tartari*, *Geniſtæ*, *Fraxini*, *Tamariſci*, *Corallii*, *Chalybis*, &c. Inter *Tincturas Croci*, & *Coralliorum.* E *quibus*, & quibuſdam *aliis* analogis componuntur *medicamenta*, *quæ* Thermalibus *Aquis*, *in* praxi *medica*, *commiſcere* ſoleo, nimirùm, *Mixtura Ecphractica*, *Orectica*, *Antiſcorbutica*, & *Infrigidans*; *Spiritus Antiparalyticus*, & *Diureticus*; *Tinctura Thoracica*, & *Dulcifica*; quorum *vires* adjutrices, *plures* ſunt experti.

QUÆ-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

QUÆSTIO VIII.

Quibus anni Tempeſtatibus Hydropotia *celebretur?*

Menſibus *Calidiſſimis* Aquas *frigidas* Minerales bibi ſolitas notum ſatis, felicius autem *Temperatis*, idq; *diluculo*, priuſquam radii *Solis* Terram nimis aperuerint, aut aquam ipſam *diutius* verberaverint, quo medicatæ aquæ Virtus *plurimum* minuitur. *Thermalis* autem Aqua *calida* quùm ſit, non iiſdem ſolum, ſed menſibus etiam frigidioribus bibenda, imo *frigidiſſimis*, quibus maxima virtute pollet Aqua, & ſpiritus *acidos* plures poſſidet, quos frigus uniendo conſtringit, & evaporare non ſinit. *Thermarum* aqua, iſtis temporibus, cum gallis, colorem exhibet magis purpureum, fortior eſt, & diutius in vigore manet, quam æſtate. Diuretica etiam magis, meſenterium, Sanguinem, & renes melius repurgat, & caute ſecundum artis regulas uſurpata, effectus magnos edit, & majores promittit. *Frenchius* de aqua medicata *Knaresburgenſi*: *Obſervavi aquam hanc Spadanam ſpiritibus Mineralibus hyeme magis impregnatam, eo quod Terra conſtricta ſpirituum perſpirationem omnino prohibeat; Pluvia autem Tempeſtate dilutam & Tenuem; quod Scatebrarum venas aqua pluvia ingrediatur, & intra Terræ viſcera ſubſidens, cum ſcatebrarum aqua commiſceatur. Aqua etiam æſtate fortior eſt mane quam meridie, quia noctis frigiditas Terram conſtringit, quam ſolis calor aperire conſuevit. Valeant itaq;*, inquit, *Morellus* de *Balneis* Patavinis, *qui Tempore hyemis aquas Thermarum nolint exhibere, exiſtimantes eas Brumali tempore aliquid virtutis acquiſitæ dimittere, quùm tamen eo ſint Tempore perfectiores, omnibuſq; qua-*

Spadacr. Ebor. c. 7. p. 69.

Apud Bauhinum *de Baln.* Boll. *l.* 2. *c.* 9.

qualitatibus potentiores. Frigus enim ambiens non ſinit aquas ita diſflare, & ſpiritus exhalare, unde perfectior illarum actio redditur. Quare ex parte aquarum hyems videtur magis opportuna quam aliud Tempus. Idem ex parte ægrotantis eſt, quandoquidem Virtus eſt fortior ad ſuſtinendam tantam aquæ copiam, nec aer frigidus debet hanc aquarum adminiſtrationem impedire, quùm ad libitum noſtrum poſſit alterari. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

QUÆSTIO IX.

An annus Biſſextilis, *& dies* Caniculares *malignam aliquam influentiam* Thermis *impertiant?*

Cur ab anno *Biſſextili* metus aliquis oriatur, mirum; quum pars ſit Temporis primum ab *Auguſto Cæſare* ita diſpoſita, ideoq; *influentiam* nullam habere poteſt, nec ſecum *momenti* aliquid ferre, aut mutare *quicquam* præter Temporis rationem. Verum, quùm *Canem* ſtellam *fixam* olim cognoverint, *Biſſextilem* forſan, *Cometam* reputaverint, & motu ſuo à *quarto* ad *quartum Saturnum* referre, cujus influentiam *Generationi*, *Naturæ humanæ*, & *bono Corporis habitui*, præ cæteris Planetis, inimicam eſſe aſſerunt. Fixa autem Stella, & Cometa, ejuſdem prorſus efficaciæ exiſtunt; Thermas enim nec Canis mordet, nec Biſſextilis conturbat. Bene igitur concludit *Bauhinus*, Hiſt. Font. *Boll.* l. 2. c. 2. p. 119. *Falſa eſt omnino opinio dicens potum aquarum Thermalium non eſſe tutum anno Biſſextili.* Quod ad dies *Caniculares* ſpectat, profiteor me *Triginta* annorum ſpatio ex quo *Praxi medicæ* me primitùs addixi, *neq; Venæſectionem, purgationem, aut Balneationem ſolito magis laborioſam, multo minus periculoſam, nec ullo modo letha-* *Opinio* Savanarolæ *refutata.* *N. B.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* *lem obſervaſſe.* Adeo longe recedunt Tempora *noſtra* ab iſtis *Hippocratis*, qui Timorem hunc *vanum* Orbi, & potiſſimum *Anglis*, primus incuſſit, ſcribendo ſolum, περὶ κύνα, καὶ ὑπὸ κυνὸς, αἱ φαρμακεῖαι ἐργώδεας. *Ante Canem, & ſub Cane, purgationes difficiles.*

Sect. 4. Aph. 3.

QUÆSTIO X.

Quænam præmittenda ſit, *Lavatio, an* Potatio?

Potationis uſum *internum*, Externum illum *lavandi* melius præcedere dixi ſuperius, eo quod Aquarum *Thermalium* Potatio, Corpus modo quodam *purgando* præparet ad Thermas intrandas. *Balneum* autem, Aquæ reliquias potentius diſſipat, & evaporando conſumit. Ita *Manus* quod aiunt, *Manum lavat*, & Hydropotiæ hoc modo *Balneatio* miniſtrat. *Bauhinus*: 'Mihi placet ut aqua prius purgandi Corporis 'gratia bibatur, vel ſex, vel ſeptem, vel decem, vel 'quindecim, vel pluribus diebus pro morbi conditio'ne: deinde lavetur totidem, aut pluribus, & ſi 'morbus externa potiſſimum affligat, ut citra potio'nem Balneum adhibeatur. Et *paulo poſt*: Ad ſum'mum vero, ſi cui potu & lavacro utendum ſit, is 'per plures dies ante bibat, & poſtea lavet; non è 'contra. Ex potu enim Purgatio fere intelligitur, 'ex Balneo autem alteratio, rectificatioq; membro'rum. At hoc inter prima Medicinæ inſtituta eſt, 'Purgari prius debere corpus, quam alterari & con'fortari. Sed è *Vepretis*, in Viam *Regiam*, poſtquam *Ultimæ* Quæſtioni *reſponſum* eſt redditum, nimirum

De Therm. Boll. *l. 2. c. 6.*

N. B.

QUÆ-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

QUÆSTIO XI.

An Thermarum *Aqua ſit* potanda in *Lue Venerea?*

Circa hanc quæſtionem *Authores* qui de *Balneis* Naturalibus, & Aquis *Mineralibus* aliquid ſcripſerunt *digladiantur*, ut ex ſcriptis illorum intelligere licet. Nobis autem, in *hoc* Tractatu,

Nullius addictis jurare in verba Magiſtri,

Duorum contra-ſentientium opiniones aſſignemus, & *noſtra* tandem *claudemus rivos.* 'Sunt aliqui qui di- De Therm. c. 11. 'cunt aquas, inquit *Fallopius*, non eſſe exhibendas iis Fallopii *Opinio.* 'qui laborant morbo Venereo; quoniam, dicunt, pro- 'ritaretur magis morbus, incaleſceretq; præter mo- *N. B.* 'dum Hepar, & hæc eſt Communis Sententia. 'Ego vidi exhibitas iſtas aquas quamplurimis labo- 'rantibus eo morbo, & aliquibus fuiſſe proritatum, 'plurimos tamen vidi quibus profuerint. Colligo 'hoc dogma obeſſe in eo morbo incœpiſſe, cum non- 'dum eſſet inventa ratio morbi curandi per Lignum 'Indicum, & cum neſcirent medici curare, mitte- 'bant ægros ad Balnea, nihil aliud exhibentes quod 'poſſet morbum ſuperare. Ego ſum ejus ſententiæ, *N. B.* 'quod laborantibus eo morbo conveniat potus aqua- 'rum Thermalium, dummodo prius factæ fuerint 'magnæ purgationes, & requiſita præmiſſa, & re- 'ctè adminiſtrata. Nam vidi plurimos hac ratione 'fuiſſe ſanatos. Non utatur tamen qui eo morbo *N. B.* 'laborat his aquis medicatis per Inſeſſionem, ſed in 'potu tantum. *Bauhinus* autem de Therm. *Boll.* l. 3. Bauhini *Opinio oppoſita.* 'c. 69. Agnoſco ingenue ſingularem Dei benigni-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* ‘ tatem in acidulis, ad multos morbos utilibus præ‘ſertim vero ad viſcerum intemperiem, Ventriculi ‘dyſcraſiam frigidam inæqualem, Hepatis intemperiem calidam, quæ Capiti Vaporibus demandatis ad ‘Catarrhos occaſionem præbet: arenulas & calculum renum: lienis affectus: febres erraticas: vaſorum obſtructiones: Retentricis Virtutis imbecillitatem, indeq; pendentes morbos: in *Lue* autem *Venerea* ‘tantum abeſt ut id præſtent, ut contraria facultate

N. B. ‘ præditæ ſint, &c. *Item, verbis ultimis*, Alterum ‘vero eſt cur Gallici Thermas caveant, eo quod atteſtante experientia, actu humidæ ſunt: ex quo ‘apparet ſpecificum remedium hujus luis ſiccitati, ſive

Authoris *opinio.* ‘ per ſe, ſive per accidens, aſcribendum eſſe. Jam vero ut ſententiam *Noſtram* proponam. Cum Thermarum *intus* ſumptarum vires omnino in *alvo ſolvenda* aut *Urina cienda* occupatæ non ſint, ſed *partim* ſudoribus Eliciendis, *partim* Ptyaliſmo promovendo, quæ corpus *exiccant* inſerviunt, ut *alibi* in hoc tractatu probatum dedimus, cur è remediorum *antivenereorum* numero amoveatur penitus *Hydropotia*, Nobis non conſtat, præſertim ſi animo reputemus particulas non *catharticas* modo, ſed *alterativas* etiam cum aqua commiſceri, quæ *Venenatam* luis naturam non *evacuando* ſolum, ſed *obtundendo* debilitant.

Ad fiduciam in potandis *Thermarum* aquis *majorem* creandam, *Notandum* porrò, *Aquas has in potum pluſquam centum annis retro actis, admiſſas fuiſſe.* Scripſit enim *Joneſius*, Anno Dom. MDLXXII, apud quem hæc leguntur.

I.

Regulæ tres *de potandis* Thermarum *Aquis* Superiori *Sæculo.* *Circa horam Unam ab orto Sole Aqua eſt bibenda, à Scaturigine, Corpore bene purgato prius, & ſex horarum ſpatio à repurgato Balneo.*

II.

II.

Tantum Thermalis Aquæ ſumatur intus, quanto Ventriculus non opprimitur. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

III.

Hauſtâ Thermarum Aquâ, in aere Temperato potanti obambulandum.

Quibus apparet, & *præparationem* Corporis, & Thermalis aquæ *puritatem* Veteribus illis curæ fuiſſe, quod nihilo tamen minus *poſteris* incumbit. *Pericula* enim & *beneficia* majora aut *minora* à *Thermalium* Aquarum uſu *directo*, aut *indirecto*, certiſſime proveniunt.

Quod uſus *internus* poſtea in *deſuetudinem* abierit, rationem meliorem *Temporum protervià*, aſſignare vix poſſum, cui methodus in potandis Aquis *aptæ* defectus, & naturæ *Thermalium* Aquarum veræ *ignorantia*, non parum contribuant. Hactenus de Aquâ Thermarum *Potabili*; verum Nos *Eugenii. Philandri* προσφώνησις hic interpellat. *Ratio* deſuetudinis.

Ad Aquas *medicatas* frigidas in *Angliâ*.

Προσφώνησις.

Vos Ebeſham, Northall, Acton, Tunbrigia, Stretham,
Aſtrop, Sene, Dulwich, *cedite* Bathoniæ!
Parnaſſum *ſuperas licet* Iſlingtonia, *Thermis*
Si collata * Triceps *vis Tua*, *laudis inops.*
Et rutulans Hoxten *nuper fulgore* Cometa!
Bathoniæ *aſpectu Stella* miſella *lates.*
Solis aquis, *præcor*, *vultus opponite* Veſtros,
Obruitur radiis Veſtra pupilla *ſuis*.

* *Tres fontes* Iſlingtoniæ.

An-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Anglorum *Baiæ prælucent* omnibus, *inter*
Lumina, *ſic ſplendens* Luna, *minora*, *micat.*
Thermarum *Famuli!* Dominum *cognoſcite Veſtrum*,
Quilibet in Calidas *officioſus* Aquas.

Injectiones in Uterum, Vrethram, Anum.

Uſum *internum* partim occupant *Injectiones*. Immittuntur enim Aquæ Thermarum in *Vterum*, *ductus Vrinarios*, & *Anum*, ad *Sanandas* Excoriationes, & imbecillas partes *corroborandas*, fovendaſq;. In affectibus ſiquidem *Vterinis*, causâ frigidâ oriundis, *ſummè* proficuæ. Verum de *Virtutibus*, ab *Interno* Thermarum, & earundem etiam *Salis* uſu, provenientibus, in ſequenti *Capite* plura. Tantum addo quod in *Vterum* injiciantur ad *Vterinas* partes calefaciendas, exiccandas, & abſtergendas; in *Vrethram*, & ductus *Vrinarios*, ad exiccandum ſanandum, & abſtergendum Ulcera, & Excoriationes qualeſcunq; mitigandas ſanandaſq;: in *Anum*, ob cauſas conſimiles, & præcipue in *paralyſi*, ſive reſolutione *Sphincteris*, & ad muſculos *Ani* imbecilles, & *reſolutos*; in lapſu *fundamenti* dicto, ſive *Inteſtini recti* prolapſu extra anum.

Injiciuntur *Thermales* aquæ aut *per ſe*, aut *cum* medicamentis appropriatis ex judicio medici miſtæ, quibus *vehiculi* cujuſdam, aut *baſis* optimæ vices præſtant. Pro *decoctionibus* autem & *Infuſionibus* purgantibus *menſtruum* aptum, & omnium forſan *utiliſſimum* evadunt, & poſt operationes *Catharticas* Thermæ potæ, *Carnis* brodium, *ſerum* quodvis, aut liquorem *poſſeticum*, longe ſuperant. In *Cereviſiis* medicatis, *brodiis*, *Julapiis*, *Emulſionibus*, & pluribus *medicamentorum* formulis *utiles* ſunt. Verum hæc peritorum *medicorum* praxi reinquo.

Vapor

Vapor etiam *Thermarum*, in *pulmonum* præcipue, & *oculorum* affectibus, uſui eſſe poſſit; ut in Capite de *Uſu* Thermarum *externo*, quò *oculorum* affectus ſpectant proprie, dictum eſt ſuperius. Ad internarum quoq; *Hæmorrhoidum* dolorem *mitigandum*, intra *anum* receptus *Vapor* plurimum valet.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Vaporis Uſus.

CAP.

CAP. XIV.

De Thermarum *Virtutibus*; hic *de* Uſu *Earundem* interno; *ſive de* Thermalis *aquæ* potæ, *&* Salis *inde extracti* Virtutibus.

Capitis Summarium.

Ad Morbos & Symptomata, *in quibus* Thermarum Sal, & Aqua Pota *prodeſſe ſolent*, *tranſitio.* Jordenus *non novit Sal* Alcali *in Thermis.* *Morborum & Symptomatum* enumeratio. *Ductuum* Chyliſerorum & Urinariorum *deſcriptio.* *An* Thermales *aquæ cum* Sanguine *miſceantur.* *De potandis* Thermarum *aquis Judicium* Jordeni. *Thermarum* Salis *conficiendi* modus. *Aquarum medicatarum* Salſarum, & Nitroſarum *vires.* Alexipharmacum *contra malignitatem*, & Venenum *Calami* Gulielmi Simpſonii.

UT *Thermalis* aqua, & Sal *Alcalino-nitroſus* inde extractus, & in eadem diſſolvendus, *Potu* & *Lotu* feliciter uſurpanda laude ſua non fraudentur, utq; *rite*, & more debito, in uſum veniant, ſine Vana eorundem expectatione, quæ *nemini* Jure meritò expectare licet; Morborum quorundam *Catalogum* hîc exhibere par eſt, in quibus *Uſui* eſſe poſſunt, & *proficuè* uſurpari. Et ſane, quum hæc *longe* ante Caput XV. de *Effectis* ſcripta fuerint, *Theoriæ* ἀυτοψίαν, *praxis* confirmavit, ideoq; ad particularium

Catalogus *Morborum.*

mor-

morborum *hiſtorias*, in praxi medica *poſtea* obſervatas, hinc & inde *Lectorem* remitto.

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

In genere.

Et *primo* quidem in omnibus morbis & ſymptomatis, quæ *Refrigerationem*, *abſterſionem*, *penetrationem*, & *Evacuationem mitem* exigunt, non parum adjumenti *Thermarum* Aquæ potoribus acceſſurum exiſtimo; ſub quorum *Vexillo* mala *multa* militant.

Priuſquam autem ad Virtutes *Salis* particulariter procedam, annotare placet *Edvardum Jordenum*, qui Balnea *Bituminoſa* eſſe à *prædominio* minus recte ſtatuerat, purgantem etiam & evacuantem *Thermarum* naturam, ob ignorantiam Salis *Alcali* in Thermis, *minimè* agnoviſſe, quæ tamen viſa eſt ſuo tempore *Ductoribus* Balneorum innotuiſſe. *Balnearum Ductores*, inquit, *Thermalem aquam Sale miſtam Hoſpitibus ſolent ad purgandum propinare, fidem in iiſdem, quantum poſſunt, creantes*, purgantem qualitatem Thermis noſtris ineſſe, *quum ſatis liqueat quod Salis eadem & fontanæ aquæ quantitas idem perficiet. Balnea Noſtra vires veras quæ laudes merentur ſatis multas habent, adeo ut fictitiis ſuſpitionibus ad commendandum opus non ſit.* Bitumen & Nitrum in iiſdem contenta ad *alterativum* remedium non tamen *Evacuativum* ſufficiunt. Verum hoc inter ſagacis *aliter* iſtius viri *errores* & παροράματα numerari debet. Nam, nitrum per *alvum* evacuare, & per *Urinas* Cap. V. ſuperius probatum, & Capite XVIII. *Tractatus* ſui ab *eodem* conceſſum; & Sal *Alcali* qui in Thermis, ex ejuſdem mente, *prædominium* obtinuit, remedium, *eodem* etiam *confitente*, evacuativum conſtituit; quod Ductores forſan obſervantes, communem ſalem cum Thermarum aquis, ad augendas vires ſolebant commiſcere. Addo Nitrum impurum, virtute Alcali, alvum

De Baln. Nat. & *Aq. Min. c. 16.*

Vid. Cap. 4.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.* C. 9. p. 68.

commovere. Miror interim quomodo *hæc verba* rerum *Mineralium* callentiſſimo Viro excidere poterant: 'At vero aquæ Catharticæ infrequentiores ſunt, niſi 'ratione ponderis, & iſto modo aqua quælibet purgare poſſit; & aquæ noſtræ Thermales *iſthoc modo* purgant (*non Virtute* Salis in iiſdem naturaliter exiſtentis) qui ſtimulationem quandam iiſdem communicat. Hanc aquam communiter Doctores 'Noſtri illis, apud quos conſilium eorundem locum 'obtinuit, ſolent in potum præſcribere, an vero 'morbis conveniant, necne, neſcientes plane, parum curant, neq; incommoda, & nocumenta, quæ 'ſæpe numero in quibuſdam (non paucis) male affectis inde exurgunt morantur quicquam. Hoc autem *Creperæ* etiam tunc temporis *Thermalium* aquarum *potationis* luci tribuendum exiſtimo.

Speciatim ad morbos Ventriculi.

A *Ventriculo* itaq; auſpicandum, eo quod pars ſit, in quam *Thermalis* aqua primo admittitur; emolumentum etiam quod eidem *inde* accedit, in *Totum* Corpus diſtribuitur. *Ventriculus* enim ad quamlibet partem neceſſarius exiſtit, ſine quo labaſcit totum, & *gradatim* perit. Ad munus hocce *magis* apta videtur *Thermarum* aqua intus ſumpta ob *amaram* Nitri naturam, de qua vide *plura* Cap. V. ubi de hac re plenius diſſerui; unde *amarulenta* fere omnia *Stomachica* obſervantur; & *Decoctum amarum*, *Tinctura ſacra*, &c. in *Ventriculi Hepatis*, & *Lienis* affectibus uſui magno eſſe ſolent.

Receptaculum itaq; hoc Utile, ab Impuritatibus in *fundi*, aut *plicaturis* remanentibus *hydropotia* mundificat, & ad Cibum *melius* recipiendum, & retinendum, unde pendet *Micro-coſmus*, diſponit, quo *chylus* redditur ad nutriendum *aptior*, ſanguis *purior*, & Spiritus *agiles* magis & lucidiores, quibus *ſenſus* & mo-

tus, quaſi *rotis* & *machinis* circumvolvuntur. Vid. Cap. XV. N. 29.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Ad appetitum *excitandum valet.*

Emolumentum proximum eſt, quod *Thermalis* aqua pota *appetitum* excitet, & Cibum *magis* gratum Potoribus reddit. Hoc *univerſi* fatentur, qui eandem *potant*, & quicquid *Tunicarum* internarum fibras, & filamenta ſenſationis organa, viſcoſitate nimia oblinit, abſtergendo *partim* efficitur; *partim* qualitate Eſurina in Sale nidulante, cibi appetitum provocante, quem *Famem* vocamus, immediata partibus applicatione memoratâ Superius. *Eſurinâ* hæc qualitate *Thermalis* Aqua *Communem* ſuperat, quam *Hippocrates* ob mixturam Salis minorem *Voracem* dixit. Abluendo enim *Ventriculum*, & abſtergendo ſordes moderate, *appetitum* acuit, magnis autem & *diuturnis* potationibus, abluto penitùs Ventriculi fermento, *appetitus* dejicitur, ut *Bonoſis* quibuſdam & *Tricongiis* notiſſimum, qui *minus* edaces eſſe obſervantur. Hæc autem *Vorax* Thermarum aquæ natura, miſtura majori Salis *efficacior* evadit.

Τὸ ὕδωρ βοῤῥόν· Hipp.

Reſtinguit ſitim.

Sitim etiam potenter reſtinguit, quæ *moleſta* eſſe ſolet, & liquoribus *intus* ſumptis interdum *ægre* ſedata. *Thermarum* autem aqua infrigidando, & humectando, remedium optimum reperitur, nec quidem *magna*, quorundam experientia, quantitate pota. Vid. Cap. XV. N. XXX.

Ad Cardialgiam.

Prodeſſe ſolet in *Cardialgia*, acribus, & blioſis humoribus, *Nervos*, & *Membranas* Stomachi, ſive orificii Ventriculi *ſuperioris*, ob *Cordis* Viciniam & Sympathiam, antiquitùs *Cor* nuncupati, oriunda; *Thermalis* autem aqua pulveris inſipidi, *oculorum cancrorum* & *corallii* æmuli, in eadem contenti *virtute* præcipuè, humores feros *acrimoniæ* participes, alte-

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

alterat, abluit, & *demùm* evacuat, ita ut ceſſet Symptoma, & *indolentia* inſequatur.

Inſarctus.

Tranſitu etiam è Ventriculo *immediate* (iſta enim via *Minerales* aquas *partim* pertranſire reor) *obſtructiones* circa ejuſdem vaſa, ad eundem aut *omentum* pertinentia, à Vena *Porta* derivata, & apud *Anatomicos* Nominibus vaſorum *Gaſtricorum*, *Epiploicorum*, & *Gaſtro-Epiploicorum* nota, reſerat, quæ quicquid ab Arteria *Cæliaca* tranſmittitur, ad *Hepar* indeq;, per Venam *Cavam* ad *Cor*, lege ſanguinis *circuitus*, apud *omnes* fere jam *recepti*, traducunt.

In Fluxibus Diarrhæa, Dyſenteria, Urina Cruenta.

Porrò, adjumenti multum præſtant *Thermarum* Aqua & Sal in *Fluxibus*, cum aut ſine ſanguine, *Diarrhæa*, *Dyſenteria*, & Urina *Cruenta*. Ob naturam ſiquidem abſtergentem, & Evacuantem leniter indolem, *acrimoniam* demulcent, *pungentes* particulas everrunt, & per portam *Eſquilinam*, cum fæcibus amandant. Sin autem medicamenta *adſtringentia* requirantur; Curatio *facilius* & citius ſuccedet, ſi *Thermalis* aqua in modum *potionis*, aut etiam *clyſteris*, prius uſurpetur, quod *aliis* medicamentis *viam* ſternat.

Colica.

Succurrit etiam *Colicæ*, ob rationem *ſuprà* memoratam & *Calorem* etiam, viſceribus familiarem, & *flatibus* inimicum; adeo ut qui de Aqua hac *Thermali* bibunt, *ructus* & *flatus* aliis multo frequentius emittentes, levamen *magnum* inde ſe accepiſſe teſtentur. Al. *Trallianus* in hoc affectu exhibuit *Thermales* aquas in potu, *tum* ut evacuet, *tum* etiam ut calefaciat, & tales uſurpavit aquas in eodem dolore *Avicenna*, l. 3. Fen. 16.

Ad calorem *dictum* Hepatis.

Opitulatur quoq; morbo, quem vulgo ſed impropriè vocant *Calorem Hepatis*, quando facies *rubicunda* eſt,

eſt, *puſtuloſa*, corpuſq; papulis *bilioſis* ſcatet & affligitur; Sedem vero habet in *Sanguine*, quem *Thermarum* aqua temperat, & ad gradum *Naturali*, & *Balſamicæ* compoſitionis ſuæ *primæ* Temperiei reſpondentem, reducit. Vid. Cap. XV. N. 60.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Hepatis etiam *Lienis*, & Veſicæ *felleæ* infarctus aperit, ideoq; in flatu *Hypochondriaco*, quouſq; *Lienis* vitio oriundus ſit, *Scorbuto*, Morbo *Icterico*, & Obſtructionibus *meſenterii*, unde *plurimum* Emolumenti Corpori accedit, ſi *Thermalis* aqua Tranſitum ſuum *liberius* perfecerit; cum ibidem ſit ut plurimum *Sentina* Corporis, quæ *hoc modo* repurgatur, ut Cænoſa Canalia apud *Briſtolium*, Diluvio *Davidico*; Stato *enim* Tempore, Feſto nimirum S. *Davidis*, ſingulis annis, Civitatis vicina loca fluvius *Avon* inundat, & fæces una ſecum abducit, quod vulgo dicitur *Diluvium Davidicum.* Vid. Cap. XV N. 98.

Vitia Hepatis, *&c.*

Prodeſt etiam *moderate* prius, dein *pleniori* quantitate ſumpta, contra *renum* ſabulum, *arenam* etiam aut *phlegma*, aliaq; illos, aut *Vreteres* obturantia, quos *mundat* optimè, & *accretiones* prævenit, quæ in *Tophos* & lapillos *poſtea* ſolent deſinere, adeo ut contra calculum *prophylactica* ſit Thermalis aqua, & *nuper* concretum aut *concreſcentem* reſolvat. Vid. Cap. XV. N. 26.

Renum.

Probatum etiam in *Diabete* remedium, quem *ſitis* comitatur, quam *nitri* ope potenter reſtinguit, *laxatas* partes virtute *ferri* leniter conſtringit & moderatè pota aqua, ne *Urinæ* fluxus *nimius* promoveatur, effectus magnos edit, quemadmodum Vir *Illuſtriſſimus* haud ita pridem expertus eſt, qui poſtea *Thermarum* aquam potandi, & *lac*, eodem die, ſugendi peſſimo medici cujuſdam *extranei* conſilio, poſt *magna* beneficia abs uſu Thermalis aquæ *ſolo* recepta, & *publico* grati

In Diabete.

Robertus *nuper* Baro Brooke.

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

grati animi teſtimonio agnita, magno Bonorum Civium *Bathonienſium* luctu, è vivis *apud locum* ipſum XIII. die *Februarii* A. D. 1676. fuerat ereptus. Cl. etiam *Williſius* Epiſtola ad me data, *Thermas intus ſumptas Diabeten admirabiliter ſanare* affirmat; & Hydropotiam *probatum in Diabete remedium* appellat. Hinc eſt quod *Briſtolienſis* aqua *Tepida* cum Thermis *Bathonienſibus* quoad *Salia* & *Ferri* etiam participationem conveniens, *eundem* etiam morbum curare ſoleat, ut *Capite* XVII. dicendum reſtat. Porro, *Ricardus Morton*, Med. D. Reg. *Coll.* Medicorum *Londinenſium* Socius, & practicus *ibidem* celebris, *Tabem a Diabete, ſeu nimio Urinæ fluxu, provenientem potatione longa Bathonienſium, Iſlingtonenſium, aut cujuſcunq;] alterius aquæ Mineralis chalybeatæ, curandam eſſe monet.* De qua re plura ſcripſi *Capite* XVII. de Thermis *Briſtolienſibus.*

Phthiſiol. l. 1. c. 8

Ad Hydropem *&* Podagram.

Ad *Hydropem* etiam, ut medicamentum purgans, & diureticum, bibere non erit abſurdum, (aquâ ut ut in corpore *copioſe* nimis prius exiſtente) modo *Thermalis* aqua cito evacuetur. Salſos enim humores *Thermarum* aquæ ſecum *unà* educunt & eliminant; & Virtute *Salis*, corpus *nimis* humidum *exiccant.* Idem etiam de *Podagra* dicendum. *Baccius* de aquis *Salſis* naturaliter. *Artuum extuberationes inhibent, inflationes, & ædemata diſcutiunt, ejuſmodi podagricis, & Juncturarum affectibus medentur: informem exiccant hydropiſim;* quod tam de *interno* quam *externo* Thermarum uſu intelligendum videtur. Vide Cap. XIV. N. 16.

Ad alborum fluxum *&* Conceptionem.

In fluore etiam *albo* muliebri *abſtergendo & corroborando* adjumentum præſtat, & quod *conſequenter* ſuccedit, ad *concipiendum* præparat. Adeo ut in quibuſdam *Sterilitatis* generibus, vix ullum *magis* efficax re-

remedium inveniatur. *Plinius* dicit *Aquarum aliquas ſterilitatem fœminarum abolere, & conceptus ipſis repreſentare, ſicut Sinueſſanas in Campania, Theſpiarum fontis in Bæotia, Elati fluminis in Arcadia; qui effectus ſignificant ejuſmodi aquas eſſe Nitroſas. Etenim hæ vulvam, quoniam eam abſtergunt, conceptioni faciunt habilem*, inquit *Georgius Agricola*; & paulo poſt *Nitroſæ vulvam ad concipiendum aptam faciunt.* Vid. Cap. XV. N. 50. & Cap. X. in *Virtutibus* Balnei *Crucis*: In *alborum* autem *fluore*, quam in *Sterilitate* multo cautius uſurpandæ. Utile etiam ut *Nutrices*, quæ infantibus *mammas* ſuas præbent, de *Sero* cum Thermarum aqua parato bibant. Nam ab epoto *Thermali* Sero lac ad *mammas* liberiùs profluere *lactantes* quædam fœminæ obſervarunt.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

De Nat. eorum, &c. l. 2.

Prodeſſe etiam *experientia* compertum eſt, in ſanguinis *impuritatibus, impetigine, Elephantiaſi, cutaneis morbis* quibuſcunq; & ad *Lumbricos.* Vid. Cap. XV. N. 17, 27, & 36.

In vitiis ſanguinis.

In morbis Capitis *minus* forſan utilis; de iiſdem tamen *Agricola*, ubi de Aquis Nitroſis: *Capita Succis frigidis, qui mentem obtundunt, repleta, exiccantes & roborantes, eandem mentem denuo acuere, & ſanitati reſtituere poſſunt.* *Fallopius* de Thermis, c. 11. *Multi medici aquas Thermales exhibent in potu ad affectus Capitis, & videmus Caput juvari; quod non ſit per ſe, ſed per accidens, hoc eſt per conſenſum ventriculi, quia remoto Ventriculi affectu removetur & capitis læſio. Si vapores qui elevantur à potu aquæ ſint Sulphurei, & caput ſit frigidum, juvabunt per ſe: ſed ſi aqueæ, oberunt valde.* Rulandus: *Capitis morbis ſuccurrunt aquæ Nitroſæ, Salſæ, Dulces.* Ulterius tantùm adjungam, quod de *Nitroſis* Aquis tradidit *Athanaſius Kircherus*; Illas viz. *Cachexiam corrigere, al-*

In morbis Capitis *minus utiles.*

*De*Nitroſarum *Aquarum virtutibus opinio* Kircheri.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

alvum ducere, Nervoſi generis morbis ſuccurrere, illiſq; qui defluentibus humoribus in Pulmones obnoxii ſunt, opitulari; Impetiginem, & morbos cutaneos ſanare; Sonitum aurium, ſi iiſdem Aqua inſtilletur, demere; & ut verbo ſe expediat, Qualitatem abſtergentem ſummam Nitrum aquis impertire concludit, prout majore, aut minore quantitate, eaſdem ingreditur.

Ubi *Notandum*, quum *Nitroſas* aquas in *defluxionibus in Pulmones, eoſq; etiam tabida diatheſi imbecilles redditos, at in extenuatis, & attritis*, commendet *Kircherus*, facile eſt determinare, *cuinam Mineralium* beneficium iſtud *Chirurgo* Noſtrati *Celeberrimo* creandi, palmam tribuere, qui *Thermalem* aquam potando, corpore extenuato, & voce *rauca*, dimiſſi, vocem *claram*, habitum corporis & pulmonum *optimum*, in majorem *Thermalium* aquarum famam recuperavit. Vid. Cap. XV. N. 28, 53, & 54.

D. Ric. Wiſeman, *nuper Serviens Chirurgus* Regius.

Ductuum Urinariorum *deſcriptio.*

In *illorum* autem gratiam qui *Aquæ-ductus* ab ore ad *Vreteres*, & *Veſicam* ſcire deſiderant, unde de Aquarum *Thermalium* utilitate, & operandi *Sphæra* Judicandum melius, de hac re quædam, *Coronidis* vice, ex *Medicis* meis *Exercitationibus* prælo paratis, breviter ſubnectam.

*Exerc.*Medico-phyſic. *Dec. Ex.* VI.

Potus itaq; *Communis*, aut *Mineralis* Aqua, in *Ventriculum* per *Gulam* deſcendens, (nam de *Trachæa* nihil hic dicam) illinc tranſit, aut *immediate* per *Venas* ad *Ventriculum* ipſum, *Omentum*, &c. ſpectantes, aut *mediate* per orificium ejuſdem *inferius*, Pylorum *dictum*, in *Inteſtina*, unde maximam partem per *Venas lacteas* meſentericas, ad Glandulas *lumbares* Cl. *Bartholino* adſcriptas, *partim* forte per venas *Meſaraicas* decurrens, ad *Hepar* deducitur. A *Glandulis*, aut receptaculo, materiam potulentam ad *renes*, & *Vreteres*

teres rectè deferri *quidam* affirmant, verum quùm *hæc* opinio, haud extra *omnem* Controverſiæ aleam ponatur, ut *alibi* notavimus, de *ejuſdem* veritate audeo nihil *hic* ſtatuere, tantum addo, partem *majorem*, à chyli *receptaculo*, aut *glandulis*, per venas *lacteas Thoracicas*, in dextrum *Cordis* Ventriculum, via *regia*, exonerari, inde per *pulmones* in *ſiniſtrum*, tum in *Aortam*, ac demum motu ſanguinis Circulari, in Arterias *Emulgentes* deferri, & ad *renes* amandari, ubi ob *renum* fabricam *colando* ſero accommodam, Serum à *Sanguine* ſeparatur, & per *Vreteres* in veſicam delabitur, unde per *Vrethram* iterum in conſpectum prodit, ubi aquam jam relictam velim, ut *nulli* uſui inſervientem, donec *matulam* recuperaverit, & *Medicaſtrum*, aut vatem aliquem *triobolarem* invenerit. De *breviori* tranſitus Urinæ via à nobis *alibi* eſt dictum, & *Jo.Comerford*, M.D. *Hibernus* libello ſuo de *aquis Mineralibus Wexfordienſibus*, de aquarum tranſitu menti *noſtræ* conformis, erudite diſſeruit, ubi *Medicatæ* iſtius aquæ *virtutes* & operandi modos, *ingenioſè* admodùm explicavit.

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Exerc.de pocu-lent. tranſitu ad Renes, *MS.*

Sed de his plura in *Exercitatione* de *Poculentorum Tranſitu ad Renes*, quæ inter *Novem* alias, quas, *Deo* dante, publici Juris *aliquando* faciam, *ſextum* locum occupat, unde *problema* hoc Ingenioſis proponendum deſumam, *viz. An Aquæ Minerales, pulſu nihilo magis celeriùs citato, via Regia memorata poſſint Sanguine commiſceri?* Pulſus enim intra *quadrantem* horæ *octingentos*, in Carpo proprio numeravi ſiccus; epotis autem Thermalis aquæ libris *quatuor*, intra horæ ſpatium *trecentos* ſupra *tres* mille, ſive pulſus ſolum *viginti quinq*; Ultra *octingentos*, pro ſingulis horæ *quadrantibus* inveni, quod numero forſan *haud* exacte poſito aſſignari poſſit. Craſtino vero die, *duplicata*

Problema Ingenioſis *propoſitum.*

De Virtutibus Thermarum *Bathon.*

ta Aquæ quantitate, & potis libris *octo*; intra *Semi-horæ* ſpatium ab incœpta operatione per *ſeceſſum*, & *Urinam*, pulſus *mille* & *ſeptingentes* tantum obſervavi. Die *tertio* hauſtis libris *ſex*, duabus horis elapſis, & finitis omnibus per alvum evacuationibus, *copioſe* etiam & *limpidè* fluente lympha, intra *idem* temporis ſpatium, *mille* & *ſexcentos* pulſus numeravi; pulſibus nihilo *magis* Thermalis aquæ *acceſſione* auctis, quam quum aquas *Siccus* non potaveram. Jam vero intra horæ *unius* dimidium aquæ *libram unam ſemis* eminxeram. An vero hoc Doctiſſimi *Entii* opinioni favet, quæ *Urinæ* materiam affirmat per *nervos*, ad *renes* deferri, an viam *aliam* breviorem eſſe arguere videatur, impræſentiarum *determinare* haud libet.

Animadv. in Thruſt.*Diat.de reſp.Uſ.pr.p.62.*

Interim clariſſimi *Jordeni* de Potandis aquis Thermalibus Judicium ſubjungo. *Internum Uſum Thermalium Aquarum*, inquit, *pro meritis me laudare non poſſe doleo, eo quod Aquam quam jam habemus, impuram eſſe, nec ut è ſcatebris ebullit, ſed Balnei aquæ commiſtam ſuſpicor. Si hoc non eſſet, apud me dubium non eſt, quin ſumantur interne, ad calefaciendum, exiccandum, mollificandum, diſcutiendum, glutinandum, diſſolvendum, obſtructiones reſerandas, renes & veſicam abſtergendum, in doloribus Colicis, Matricis, paſſione hyſterica, & Sterilitate cauſa frigida oriunda,* &c. *virtute Nitri humores craſſos incidunt, attenuant, & per Urinas deturbant; Sulphuris vero exiccant, reſolvunt, emolliunt, attrahunt, & in affectibus Uterinis humoribus frigidis & flatulentis originem debentibus utiles præcipue.*

*DeBaln.*Nat.& Aq. Miner. *c.* 16. *p.*150,151.

Scrupulus autem de *Impuritate* aquarum Thermalium dubitantium animis *nunc* eximitur, de quo *tunc* temporis ſe ſollicitum habuit *Optumus* ille Senex. Antlia enim *Regalis* Balnei ſicca, Anno 1661, poſtea ere-

erecta, ex ipſis *Scaturiginibus* aquam exhaurit; Antlia etiam altera *Minor* & levior in Balneo Regio, ſupra Ciſternam *Regalem* Scatebram contegentem, *jam* apparet, & potandis Aquis *Thermalibus* deſtinatur, conſilio viri conſultiſſimi D. *Alexandri Fraiſer*, Equitis Aurati, & Medici *Regii* quondam primarii, Anno Domini MDCLXXIV. Adeo ut *Thermarum* aqua jam *puriſſima* habeatur, & ad uſum internum, *Jordeni* etiam Judicio, valde accommoda. Antlia hæc bibentibus *in* Balneo Aquam *puram* ſuppeditat; ut alia dicta *Sicca* bibentibus in *Sicco*. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Quùm autem *ſæpius* in præcedentibus *Salis* cujuſdam *Thermarum* facta fuerit mentio, *Sal* iſte *hoc* modo conficitur.

Recipe, *Thermalium Aquarum quantum vis; evaporetur ad Siccitatem; Calcinentur Contenta; fiat inde, in Communi aqua, lixivium purum; evaporetur Vitreis organis ad Cuticulam; in loco ſtigido, duodecim horarum ſpatio, reponatur, & Sal æquivocus, ex Communis Salis cubis, & Nitri Stiriis conflatus, apparebit, quem Alcaliſato, aut Alcalino-Nitroſum Thermarum Salem purum indigito.* *Thermarum* Salis *conficiendi modus.*

Notandum vero Mineralia *impura* in ſuccis, aut *Venis* ſuis naturalibus, majorem *Eſurini* Salis proportionem in ſe continere, nativos ſpiritus *plures*, & aciditatem *majorem* præbere; quam quum *ignis* vi *liquata* exiſtunt; ideoq; virtutes efficaces *plures* penetrantes *ante* calcinationem aquis communicant, de qua re vide *French.* Spadacr. Ebor. c. 6. in fine, p. 65. *Aciditatem* etiam ignem deſtruere, *hinc* apparet, quod *purum* Sal lac *non* coagulet, ut *Obſ.* LXXXIII. in *Centuria* relatum. In

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Corporibus itaq; ſuccis *acidis* abundantibus, & ad ſanguinem *dulcorandum*, uſui magno eſſe ſolet, ſi aquis *Thermalibus* commiſceatur. Quumq; Ingenioſi apud *Gallos* Philoſophi aſſerant, *Bitumina & Sulphura cum aqua miſceri ut Salia, incapacia omnino & inhabilia exiſtere:* de Bitumine concedo, *Sulphur* autem Fermentationis vi *adeo* comminuitur, Salis *Alcali*, & *Nitri* mixtura *ita* diſſolvitur, ut in aquis ſtatum *fluidum* obtineat, & cum *Salis* particulis *arctè* unitum, *idem* plane corpus una conſtituat; quapropter *Thermarum* ſalem non modo *Alcalino-Nitroſum*, ſed *Salino-Sulphureum* ſalem etiam, ubiq; indigitavimus. *Sulphur* autem & *aciditatem* ejus, *Ignis* conſumit.

Exam. aq. Min. Gall. p. 114.

Qundoquidem verò *Salem* Thermarum prædictum, ex Communi *Sale* & Nitro conflatum dixerim, quædam, ex probatis autoribus, ad aquarum medicatarum tali *Sale* infectarum uſum ſalubrem, tam *internum*, quam *externum* ſpectantia, placet annectere: *Reperiuntur*, inquit *Joannes Bauhinus*, *Celebres fontes & Thermæ, Salis & Nitri participes. Fallopius* in hunc ſenſum: *Aqua quæ habet in ſe ſuccos ſalis, ſi aſſumatur in potum, detergit, roboratq; valde Ventriculum, & evacuat abundantiam humoris pituitoſi, diſcutit etiam, nec lædit ullum viſcus.* Et Alibi: *Aquæ medicatæ aptæ ad potum ſunt præcipue Nitroſæ atq; Salſæ: quia præterquam quod calefaciunt, expurgant etiam, ſiccant, & roborant: & laudantur etiam ab Antiquis. Nam* Antyllus & Aetius *exhibebant in affectibus corporis interioribus; Imo dicunt quod applicatæ etiam extrinſecus, faciant ad fugandos morbos intrinſecus.* Georgius Morellus: *Prima aqua Virginis eſt temperata, quia modica ſalſedo attemperat frigiditatem & humiditatem*

*Hiſt.Font.*Boll. *l.* 1. *c.* 9.

De Therm. c. 9.

c. 11.

De Aq. *Med.* Patavinis.

tem aquæ. Idcirco utimur illa in potu tantum, ut attemperemus Jecoris, Ventriculi, Cæterarumq; Corporis partium fervorem. De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

Ex viribus quas *Dioſcorides* tribuit *Sali*, ſatis conſtat aquas *Salſas*, non exiſtimandas ineptas medicinæ. *Salis*, inquit, *natura communiter perquam utilis eſt, adſtringit, abſtergit, expurgat, diſſipat, reprimit, extenuat, & cruſtas inducit, ſed hoc intereſt, quod alius alio ſit præſtantior. Quin & à putredine vindicat. Admiſcetur medicamentis pſoras abſtergentibus, excreſcentia in oculis reprimit, & pterygia conſumit, Cæteraſq; Carnis exuberationes tollit Clyſteribus infunditur: diſcutit laſſitndines ex oleo illitus. Contra Hydropicorum tumores auxiliatur,* &c. *L. 5. c. 126.* Salis *vires.*

Quibus addo verba *Jacobi Theodori Tabernæmontani*, quæ tam de ipſo *Sale*, quam ejus *Spiritu* affirmari poſſunt. *Salſæ quæ tantum ſpiritualem habet Salem h. e. animam & ſpiritum, internus quam externus Uſus ſalubrior efficaciorq;, calefacit, diſcutit, aperit, conſumit, ſiccat, abſtergit, roborat: refrigerato, & pituitoſo Ventriculo ſubvenit: Concoctionem adjuvat: Uterum frigidum calefacit, roborat: menſes movet, fluorem muliebrem ſiſtit: obſtructiones tollit renum, Veſicæ: Urinam cit: calculos, arenas pellit: tenue, aqueum, frigidumq; ſemen virile corrigit: flatus Ventris diſcutit: tollit Ventris Dolores, colicum, iliacum: alvum movet, & craſſam viſcidam contumacem pituitam incidit, & per alvum educit.* Ex dictis apparet *momentum* argumenti quod affert *Simpſonius*, quo *internum* Thermarum harum *Uſum* demoliri nititur, viz. *quid Antimoniale, Arſenicale, aut forſan Bituminoſum quoddam Sulphur, Pyritæ, vel Marchaſitæ Sulphur iiſdem affine, in ſe contineant, quod ad potandum omnino ineptas, imo tuto non po-* *Theſaur. Aquar. l. 2. c. 1.* *Zymol. Phyſic. p. 12. &* Paragr. *in fines.*

De *Virtutibus* Thermarum *Bathon.*

potandas reddit. Verum ſi in aquarum medicatarum *ſeptentrionalium* ac *Auſtralium* natura ſit *æqualiter* verſatus, quicquid de *iiſdem* etiam tradit, poſſit merito in *dubium* vocari. Nam præterquam quod *Antimonium*, & præſertim *Arſenicum*, niſi *Venenati* ſaltem *maligni* hominis conjecturâ, *hic* locum non habent, neq; (quicquid de *Sulphure* dicendum) compoſitionem aquæ omnino ingreditur, & *Sulphur*, fermentationis vi, adeo comminuitur, ut cum aquis *Thermalibus* intimiùs miſtum, cum *Sale* ipſo, in fluido aquarum ſtatu, corpus *Unum* conſtituat. Mutavit poſtea mentem, & *paragraphum* alium, hujus loco, ſubſtituit, in quo *eandem* rem paulo *mitiùs* expreſſit, quod ſolertis *alias* Viri, *malevolentiæ*, aut *ignorantiæ* potius, quam *Virtutibus* accenſeo.

CAP.

CAP. XV.

De Thermarum *Effectis:* *Ubi,* *De Thermarum* Mantello, *& Morborum quorundam,* Thermarum *ope præcipuè Sanatorum, HISTORIIS.*

TAmetſi Sagacibus quibuſdam *Naturæ* myſtis Aquarum Mineralium, aut *Thermarum* Cognitio à *Priori,* quæ *difficillima* eſſe ſolet, gratiſſima ſit: attamen *certiſſima* earundem ex *quorundam* mente, cognoſcendarum ratio, certe *maxima* ægrotis præcipuaq; confidentia, ab *Effectis*, accedit. *Solamen* enim *Miſeris Socios habuiſſe doloris*, & morbis *afflicti*, aut ab iiſdem *recuperati*, ægritudines ſuas *comparare* amant, & *unde* acceptum fuit, aut accipi poſſit remedium, ſolent inquirere. At vero quum *Effectorum Catalogus*, à nemine, quod ſciam, hactenus ſit confectus, quod *maxime* dolendum, & in *Thermarum* naturam inquirenti lucis *multum* fæneraret, *Hiſtorias* pauciores multo communicabo, quam à *Balneis* annorum Centuriis, adeo pluribus *retro* celebratis, *notis* ſaltem, expectare fas ſit. Sciat igitur qui hoc *mihi* vitio *forſan* vortat, *ut* hac in re qui ante *Nos* fuerunt defecerunt, (*Mapletio* ſolum *Obſervationes*, & *Conſultationes* ſcriptis mandante, quæ tamen *quorundam* incuria, magnam etiam partem *perierunt*) *ſic* qui ſuccedunt, ut *defectum* hunc abunde ſuppleant, me rogatos velle, quibus fructus *laborum* ſuorum *uberrimos* opto ſpondeoq;; & ſi Medicorum

Certiſſima Mineralium *Aquarum cognoſcendarum ratio.*

Su-

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Supremi preſcriptis ore, (dixit enim *Fiat Balneum*, ut Nos præſcribimus hoc modo *fiat Juſtitia*, ruiturum Cœlum *minimè*, ſed expertus ipſe *ſuccurſurum* promitto. Interim, nihilo magis *Aquis Solis* in opprobrium cedit, quam *ipſi Soli*, qui dies & annos, curſu ſuo *perenni*, indeſinenter metitur, curante parum, an aliquis ſit, *necne*, qui eoſdem dinumerat. Miſſis itaq; *Hiſtoriis* incertis & frivolis, *nonnullas* experientia *propria* confirmatas proponam; *priores* autem quaſdam à fide dignis ſcriptas, & *relatas*, memoriam meam longe ſuperare *lubens* profiteor. Priuſquam autem ad *Hiſtorias* procedam, de *Thermarum Mantelo* quædam præmittam.

De Thermarum Mantello *dicto.*

Mantele *Balnei*

Ad Thermarum *Effecta* potius quam *Virtutes* pertinet *Symptoma* Balneantibus haud rarò conſeſtim ſuperveniens, quod Balnei *Mantelum*, aut *Mantellum*, indigitari ſolet. Iiſdem ſiquidem qui *Thermarum* Uſui ſe *primò* addicunt evenire conſuevit, ut *Rubedo quædam cum aſperitate Cutis, ſcabiem referente, ſtatim appareat in juncturis artuum, manuum Carpis, Trunco Corporis, præſertim vero Tibiis & pedibus conſpicua; quæ ejuſdem Balnei Uſu brevi diſparet.* Ductores *novos* præcipuè infeſtare ſolet, & eandem cutis *rubedinem* Hoſpites ad *Bathoniam* advenientes *primò*, intra Triduum ab adventu, ſi utantur Balneo, ſæpenumero experiuntur, adeò ut in Commune Verbum tranſiit, *Niſi tribus vicibus utaris Balneo Scabie tentaberis.* Balneum autem Haſtæ *Achilleæ* more, & *Vulnus* facere, & *ſanare* obſervatur. Nam *primâ* aut *ſecundâ* vice apparet *Mantele*, *tertiâ* aut *quartâ*,

(Margin notes: *Quid.* — Proverbium *apud Thermas.*)

quarta, vaneſcit. *Antliæ* etiam aquâ perſuſæ partes dolentes, remedium accipiunt. De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Symptoma hoc Thermis *omnibus* commune, *ab illuvie ſanguinis, & mala ejuſdem diatheſi*, oriri videtur, quæ in *Cachecticis*, *Scorbuticis*, & *impuris* corporibus quibuſcunq; à calore Balnei evocata, in *ſuperficie* corporis ſubito effloreſcit, eodem *fere* modo, ac *Rubeolæ*, *Morbilli*, & *Variolæ*, calore febris *præternaturali* motæ, *macularum*, aut *puſtularum* formâ cutim diſtinguunt. Ex hoc *Phænomeno* Vires Thermarum à *Centro* ducentes ad *Circumferentiam* arguere licet. Cauſa *Symptomatis.*

Notandum *humorem* è puſtulis prurientibus vi quadam inter ſcalpendum ruptis erumpentem *Salſum* eſſe, & *Thermalis* aquæ Communis aut *Antliatæ* applicatione dolores eatos ægerrime ferendos. *Balneorum* autem, & *Antliarum* uſu, neglectum *aliter* malum, confeſtim evaneſcit, (licet *Unguento albo*, & *Emplaſticis* quibuſdam aliis *quidam* utuntur) & interdum in *eodem* Balneante *recurrere* obſervater. A Balneo *Temperato* excitari ſolet à *Calido* diſſipari; quod Thermarum vim *moventem*, & *removentem* deprædicat. *Humor* Salſus.

Simile quiddam in *Mugni*, aut *Magni*, (quem *Divorum* Catalogo *quidam* inſcribunt) puteo frigido *Eborocenſi* prope *Knaresborough* obſervavit Chemiæ *juxta* ad rei medicæ peritus *Joannes French*, M. D. in quo *plumbi* aut *Stanni* effluvia fermentationem quandam efficiunt, adeo ut quando aqua poros Coporis penetraverit, inter humores levem aliquam *fermentationem* procurat, & ex conſequenti, in corporis habitu *calorem* excitat, unâq; calorem naturalem evocat exteriùs. ‘Hoc apparet, *inquit*, ſi hanc ‘aquam ad Balneandum aut Lavandum intrando quiſ- Spadacr. *Eb.* c. 17.

 ‘piam

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

'piam uſurpaverit, & per quadrantis horæ ſpatium, aut amplius paulo, in eadem permanſerit, ab 'exitu ſtatim, totò corpore Rubedine affecto, per'calidus evadet, itàq; diu manebit, tametſi in aere 'frigido perambulaverit, imo tametſi veſtimenta 'prius exuta nondum induat. Cur autem eædem particulæ *fermentationem*, & conſequenter *calorem*, in aqua frigida *non* exuſcitant haud declarat; *probabile* tamen *frigiditatem* aquæ corporis habitui exterius applicatæ, calorem *internum* naturalem intendere, & *febriculam* intra Corpus, propter *antiperiſtaſin* à frigore ortam, accendere. In aqua autem *frigida* ex ſe *nihil* tale evenire poteſt. Ità in *Terram* jacenti non *frigus*, ut aiunt, *intro ſuſcipitur*, ſed *obſtructis* poris, & *impedita* tranſpiratione, ob fermentationem in *ſanguine* excitatam, *Febris* oboritur. In *Thermis* autem aqua intra corpus per *poros* cutis & *venas capillares* admitti videtur.

Exulceratio *Cutis.*

In Balneis *calidioribus* lavantibus, non *Rubedo* ſolum, ſed *Exulcerationes* etiam ſuperveniunt, quod *Salis* & *Nitri* in iiſdem *acrimoniæ nimiæ* tribuendum exiſtimo. Harum ab eodem Balneo *Sanationem*, Balneandi terminum *metamve* quidam poſuerunt. *Savanarola* : 'Sunt autem, qui tunc à Balneis abſti'nendum eſſe doceant, quando Cutis ex facultate 'illarum, nimirum ex Sale, ulcerata, rurſus conſa'nuerit: quanquam inveniantur, qui bis aut ter ex'ulcerentur, convaleſcantq;. Alii vero ne ſemel 'quidem, ſed materia in his paulatim per meatus 'digeritur, quod indubie pro corporis habitu, ſive 'raro, ſive denſo, ſive mediocri, accidit. *Item paulo poſt*: Non eſt facultati aut laudi Balnearum qua'rumcunq; Cutis eroſio Exulceratioq; tribuenda, ſed 'potius acrimoniæ Salis & Nitri quæ in iiſdem con-

Apud Bauhin. *Hiſt. Font.* Boll. *l.* 2. *c.* 4.

tinentur.

'tinentur. *Cauſam eodem loco refert* Bauhinus: 'Ego 'ſane obſervavi noſtros Germanos ſolere plerumq; ab 'uſu Balneorum etiam dulcium aquarum, incidere in 'eruptiones, rubores, Exulcerationeſve Cutis, idq; 'crebrius aliis nationibus: Cauſas eſſe puto jam ab 'Andernaco aſſignatas, moram diuturniorem in iis; 'quod non rite repurgentur; quod multum bibant & 'comedant dum lavant. De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Quod Symptoma hoc interdum ſoleat *recurrere*, id moræ in Balneo longiori imputandum conſtat, quum tamen *diuturnior* paulo ejuſdem Balnei (ut dixi) *Uſus* rubores omnes & excoriationes tandem *ſanat*. Idem medicus quoad *Balneorum* uſus admirabilis. *In mirabili Balneo* Bollenſi *obſervavi quibuſdam cutim* non *exulcerari, aliis* cito & aliquoties *erumpere. Exiſtimaverim illos qui ſudant facile*, minus *eruptionibus obnoxios: nec vero præcipuam cauſam attribuerim eruptionis*, Mineralibus vim ſuam imprimentibus aquis medicatis: *quamvis non dubitem etiam* juvare, & augere. *Quicquid ſit*, diuturna experientia conſtat, eos qui exeunt ex Balneo, cum prodire volunt eruptiones, vel cum prodiere, aut ulcerationes in totum non ſunt curatæ, ſæpe in graves incidere morbos: *id quod ipſemet etiam in* meipſo *obſervavi in Uſu Balnei acidularum* S. Petri *in valle* Gresbachianâ. *Cùm enim ob* ulcus renis, *aliquando* bibiſſem *acidum fontem* copioſe, *mane* jejuno ventriculo, ac ante *Cœnam*, & *pro quotidiano potu, bene* prius *repurgato Corpore*, *tum per* Cathartica, *tum etiam per* aquæ potum, & Sudores, *volui quoq; experiri* lavacrum: *quod cum tardius incœpiſſem*, & tanto *tempore non poſſem ferre lavationem*, quanto *perferebat Il. meus* PRINCEPS (*qui* feliciter *eas aquas bibit* inter cibos *loco potus, aſcenditq; balneando ad* XII. horas *cum incœpiſſet ab hora*

Cauſa *Recurſus*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

ra ſemis, & *ita paulatim iterum deſcendiſſet) atq E. C. abſolviſſet balneum, rite curatus ab* Exulceratione : *Ego qui incipiebam nonnihil* Exulcerari *nolui remanere in Balneo, ſed* eum *ſequi* (*licet* ILLE *pro ſuâ ſummâ clementiâ vellet* me *remanere*) *incidi in* gravem *morbum.* Conſilium igitur meum eſt, ut poſt eruptionem balneent adhuc, ſed non diu maneant in lavacro, niſi cogantur, & ſæpe vidi coactos, ob ardorem & pruritum : Continuent autem per paucos dies Balneum, paulatim deſiſtendo, donec in totum curata Cutis ſuo nitori reſtituatur. *Ita idem Balneum,* Haſtæ *more modo memoratæ*, Vulnus opemq; tulit. *Sed ad* Hiſtorias.

Uſus Balnei diutinus *tollit.*

CENTURIA PRIMA.

I.

D. Humphredi Lloyd, *in dolore iſchiadico hiſtoria.*

Dominus *Humphredus Lloyd* Eques Auratus, Vir Doctiſſimus, & *Cambro-Britannus* ictu Equi dolore *iſchiadico* pertinaci laborans, *Thermarum* harum uſu per *ſeptimanam* ſanatus erat, ipſo *Teſte* his verbis: *Alia Belgarum Urbs, Ptolomæo Aquæ Calidæ ; Antonino Aquæ Solis ; Britannis Caer Baddon ;* & *Anglis* Bathe *dicitur ; Balneis Aquarum Calidarum Saluberrimis clara ; cujus rei Ego certiſſimus Teſtis eſſe poſſum. Nam quùm ex ictu Equi Mediolano in Italia, excepto, dolore iſchiadico, duodecim continuis menſibus laborarem, diverſiſq; doctiſſimorum Medicorum Conſiliis non convaleſcerem, his Balneis, cum tantum ſex diebus Uſus eſſem, ſanitati priſtinæ reſtitutus ſum.* Fragm. Deſcript. *Brit.* p. 16.

II.

II.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Altera *longior* eſt, verum quia *gratum* animum ſapit, & *pium*, ut in Tabella *Regalis* Balnei parieti idiomate *Anglicano*, affixâ reperi, inſerendam duxi, & in *Latium* transferendam.

SOLI TRIN-UNI DEO GLORIA.

Ricardi Roe, *Clerici in macie, & Paralyſi* Univerſali ; *uſu Balnei* Regii.

'Cùm Ego *Ricardus Roe*, Divini verbi prædicator, '*Warwici*, non morbo ſolum periculoſiſſimo laboraveram, qui Carnoſas partes adeo conſumpſerat, ut vix 'aliud præter oſſa & pellem ſupereſſe videretur, & ad 'iſtum infirmitatis gradum M E perduxerat, ut ſeptimanis pluribus ſuccedentibus, qui me viderunt moriturum putarunt, & expiraturum illico; ſed eodem 'etiam tempore Univerſali Paralyſi correptus, omnino 'claudicarem, adeo ut tota hyeme, Anni 1629, & 'Veris inſequentis partem magnam, manibus, pedibus, 'membriſq; aliis immotis decumberem ; ad cujus remedium meipſum ad Regale Balneum huc applicui, 'ubi, ætate non obſtante, (annum enim ultra quinquageſimum primum numeraveram) & corporis Valetudine infirma maxime, nec omnium judicio, Thermarum calori ferendo pari, viſum erat *D E O*, qui 'pro ejuſdem clementia olim me ſepulchro eripuerat, 'non tantum maceratum corpuſculum ad Balneum 'ſuſtinendum quotidie invigorare, ſed Benedictionem 'adeo miram adjungere, ut ejuſdem ope, motum & 'ſenſum in ſingulis membris omnino recuperaveram, 'in illorum admirationem, qui infirmitatis præcedentis meæ conſcii, meminerunt. Pro quo unà cum 'omnibus aliis beneficiis, à Domino in me collatis, 'me devinctum fateor ad Tribuendum, & Tribuere 'cupio ex animo, gratias omnes, & Laudes quas 'poſ-

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

'poſſum maximas, magno ejuſdem & Magnifico 'Nomini, toto Vitæ meæ ſpatio quod inſequitur. 'Majeſtatem ejus humiliter implorans, ut ad idem 'aliquali modo perficiendum habilem me & idoneum 'efficeret. Cumq; in hoc loco Beneficium adeo 'magnum ſim expertus, Gratitudinis quoddam minu'tilum teſtimonium manu mea ſubſcriptum, in grati'arum actarum memoriam perpetuam, etiam hic re'linquere in Votis habui, pro ſummâ illâ Benedictio'ne, quâ hic dignatus eſt Dominus Servum ſuam mi'ſellum, & minime dignum *Ricardum Roe.*

III.

A Tabellâ hac *votivâ* gratiſſimâ & *piâ*, in *Thermarum* famam, & *aliorum* ſolatium linguâ *Vernacula*, publice expoſita, ad hiſtoriam *alteram* communicatam tranſeo.

Operarii *cujuſdam, in morbo* ſimili, *uſu* ejuſdem *Balnei, &* Thermarum Spumæ.

Circa *annum Domini* MDCXL, in *Argenti-fodinis* quibuſdam *Cambro-Britannicis*, melioris notæ *Operarius*, aurâ quadam *Venenatâ*, & *peſtiferâ*, quæ vicinas herbas, & adjacentia vireta *enecare* ſolet, tanquam *malo* quodam *genio* aut *ſydere* afflatus, in *Totius* corporis *Paralyſin* ex improviſo incidit, quæ artuum *omnium* motum ſtatim aboluit. *Bathoniam* recuperandæ ſalutis gratia confeſtim *rheda* advectus, & *Veterani* Medici, D. D. *Samuelis Bavii*, tunc temporis *celeberrimi*, conſilio, in Balneum *Regium* immerſus; in ipſo Balneo, *Thermarum Spumâ*, Emplaſtri more, quotidie obductus; menſis *unius*, & paulo amplius ſpatio, incedere, & parumper ambulare incœpit; ſpatio autem prædicto *ter* numerato, *ita* convaluit, ut *ſine* baculi adjumento incederet *ſtrenue*, & Equo etiam *ferociori* vectus, domum tandem *unâ* tempeſtate, *ſanus* revertebatur. Hoc relatum habui à *Gulielmo Purlewent*, Vete-

nani

nani *Doctoris* ſamulo *Veterano* jam vivente, qui *operarium* novit, & attendere ſolebat.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

IV.

Domina *Pine*, propè *Barneſtaple*, in Comitatu *Devon*, Univerſali *Paralyſi* correpta, manente ſenſu, A.D. 1658. ad *Bathoniam* advenit, & *ſex* hebdomadis Thermis *Regiis* & *Reginenſibus* uſa in *tantum* convaluit, ut ſibimetipſi Cibum *ibidem* ſubminiſtrare poterat; hyeme autem *rure* conſumpta, ubi vires *ſenſim* recuperavit, III *Maii Thermas* repetiit in meliorem *multo* ſtatum redacta, & annis *quibuſdam* inſequentibus *Aquis Calidis* aſſueta, *Sanitati priſtinæ reſtituta eſt*. Hæc habui ab *oculato* Teſte.

Dominæ Pine, *in* Paralyſi Univerſali, *Balneorum* Regis, *&* Reginæ *uſu.*

V.

GULIELMUS HOWARD, Vice-Comes *Stafford* Paralyſi *Univerſali* laborans Balnei *Regalis* Uſu in *omnibus* artubus *motum*, & *ſenſum* recuperavit, in *ætate provectâ*. Balneavit etiam *Brumali tempeſtate* privatim, *Thermali* aquâ, in idonea vaſcula, à *Regio* deductâ, *Anno Domini* MDCLXVII.

Vice-Comitis Stafford, *in* eodem *morbo* ibidem.

VI.

Benjaminus Baberus, Civitatis *Bathonienſis* Senator, dolore *iſchiadico* correptus, poſtquam *Regali* Balneo uſus fuiſſet; & *ictuum* ex ejuſdem Antliæ irruentis aquæ *decem* & *octo millia* ſuſtinuiſſet, brevi *convaluit*, Anno Domini MDCLXV. ex ejuſdem relatione 13 *Feb.* MDCLXXIX.

Ben. Baberi, *in* dolore iſchiadico, *uſu* ejuſdem *Balnei.*

VII.

Honoratiſſimus Dominus *EDVARDUS BRABAZON*, Comes de *Meath*, in regno *Hiberniæ*, & *Comitiſſa* ejus,

Comitis de Meath, *&* Comitiſſæ.

in

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

ſlatu hypochondriaco, & *artuum imbecillitate* laborantes, uſu Balneorum *Regis* & *Reginenſis*, *Embrochationis* ope, & Thermarum *potatione*, levamen acceperunt, *Anno Domini* MDCLXX. Nobiliſſimus autem *Comis* ex *Hiberniâ* in *Angliam*, Bathoniam *iterùm* meditans, trajiciens, *Sanitatis* ſimul ac *vitæ* jacturam paſſus eſt naufragio *titulo* & *hæreditate* filio relictis *Primogenito*; quo etiam mortuo, Dominus *EDVARDUS BRABAZON* filius *Secundus* iiſdem potitur.

VIII.

Dominæ Noel, & filii; *aqua* pota *Balnei* Calidi.

'Illuſtris Domina, Domina *Noel*, membris capta, '& mihi à D. D. *Gualtero Needham* commendata, mihi dixit, tam ſeipſam, quam filiam ejus olim motibus convulſivis correptum, & crure paralytico jam 'infirmum, ab Aquarum Balnei Calidi Meraca potatione, ex me præſcripta, alvos laxas, & bis quotidie 'ſeceſſum petentes, ſortitam fuiſſe. VI *Aug.* MDCLXIX. *Mapletius.*

IX.

Avunculæ ejuſdem Dominæ, in prolapſu uteri, uſu Balnei Crucis.

'Avuncula ejuſdem Dominæ eodem mihi narravit, 'die, ſe prima in Thermas Crucis immerſione, μήτρ᾽ ἐξπρόπτωσιν quæ annos octodecim perduraſſet, ſenſiſſe 'correctam, uterumq; in ſedem propriam repulſum, 'in quâ poſteà permanſit. *Mapletius.*

X.

Dominæ El. Spencer, Arthriticæ, *aqua* pota *Balnei* Reginenſis.

'Nobilis Domina *Elizabetha Spencer*, Arthritica, 'Aquam ex Antlia Balnei Reginalis hauſtam bis ſingulis diebus Epotam, per lotii meatus transfluere, & 'in matulam libere exonerari aſſeruit 16 Aug. MDCLXIX.

XI.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XI.

Nobilis *Domina*, domina *Porter* Cornubienſis *dextri lateris paralyſi* correpta, quæ *Scorbuto* originem ſuam acceptam retulit, & *Hemiplegia Scorbutica* propriè ſit dicenda, poſt debitam *totius* præparationem, & labis iſtius Sanguini, & viſceribus impactæ, *medicamentis* quibuſdam per *duas* ſeptimanas ſumptas, emendationem, *ante* ingreſſum in *Thermas*, *Reginenſis* præcipue, & interdum *Regis* Balnei uſu, *tribus* ſolum ſeptimanis, *omnino convaluit*, & *ſanitati priſtinæ reſtituta fuit* 22. *Maii*, *Anno Domini* MDCLXX.

Dominæ Porter *in* Hemiplegia dextra Scorbutica, *uſu* Reginenſis *Balnei & Regil.*

XII.

Joannes Harvey Civitatis *hujus* haud ita pridem *Sculptor* peritiſſimus, *Siniſtri lateris Hemiplegia*, & *Stuporibus in artubus* ita afflictus, ut *unius* digiti manus lævæ ſummitate forte abſciſſa, dolorem *non* perceperit; Pede etiam *adeò* ſenſu privato, ut *nudo terram calcans, & cum baculo obrepens, crepidam ſe amiſiſſe non cognoverat*; uſu *Crucis* Balnei, etiam *hyeme*, *motum* & *ſenſum* in *omnibus* membris recuperavit, 14. *Novemb.* MDCLXXI.

Jo. Harvey *Bathonienſis in* Hemiplegia Siniſtra, *uſu* Crucis *Balnei* Hyeme.

XIII.

Honoratiſſimus *dominus*, Vice Comitum *Primus*, Dominus *LEICSTER D'EVEREUX*, Vice-Comes *Hereford*, ab *Equi* inter venandum *Vulpem* lapſu, *contuſione* laborans, quæ *dextri* Brachii *motum elevationis* abſtulerat, Balneorum *Regis*, & *Reginenſis*, *Antliarum* etiam, uſu, in *iiſdem* Balneis, *motum priſtinum recuperavit*, *Anno Dom.* MDCLXXII.

Vice-Comitis Hereford *in* Contuſione Brachii, *uſu Balneorum* Regis & Reginæ.

Peritus *quidam* operator Humeri Os *luxatum*, mora

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

ſua apud *Thermas*, reſtituit, quod *Thermarum* uſus poſteà confirmavit.

XIV.

Dominæ Harvey *in* Cachexia, *uſu Balnei* Crucis.

Generoſa *domina*, Domina *Conſtantia Harvey*, *Cachexia* & *Malo corporis habitu laborans diu*, Crucis *Balnei* uſu præcipue, & *Thermalium Aquarum* etiam *Potatione*, feliciter *convaluit*, 10. *Aug. Anno Dom.* MDCLXXIII. Nuperrime autem *hanc dominam Grenovici reviſens* gratias egit, & ſe valentem *optimè*, & a multis annis *ſanam*, corona *amicorum* circumſtante, exhibuit, 11. *Junii*, *Anno Dom.* MDCLXXXVI.

XV.

Joannes Revet *Londinenſis in* Hemiplegia, *uſu Balnei* Regalis.

Joannes Revet Londinenſis *Sereniſſimi* & *Clementiſſimi nuper* Regis *CAROLI Secundi* ærarius, *Hemiplegiâ* laborans, *Regalis* Balnei uſu *convaluit*, Teſtatum fecit literis *annulo æreo majori*, in gratam rei memoriam a ſe donato, & ad *Regalis* Balnei in *Reginenſis* introitum, appenſo, inſcriptis, *hunc* in modum.

DEO GRATIAS.

Ego JOANNES REVET *Ærarius Regius*, *annos natus quinquaginta ſex*, *menſe Julio jam inſtante*, *Anno* 1674, *in hoc loco*, *vera Paralyſi*, *in uno latere*, *a Capite ad Calcem*, *olim correptus*, *ſanatus fui.*

XVI.

Gulielmi Coo *Arm. in* Paralyſi, *uſu* Crucis *Balnei.*

Gulielmus Coo de *Grandſord* in agro *Northamptonienſi* Armiger, *multum* & *longo* tempore, *Paralyticus*, uſu *Crucis* Balnei *convaluit*, ob quod *plumbeæ* crepidini,

Anathematis more, circa *ejuſdem* Balnei *Crucem*, ſive *Columnam mediam*, literas *has* inſcriptas curavit: De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Vota mea Solvo Omnipotenti Thermarum D E O, *Gulielmus Coo, de Grandford, in Comitatu Northamptonienſi Armiger, Ætatis meæ* LXIII. M DC LXXV.

XVII.

Mercator quidam *Londinenſis* Anno Ætatis LXX, *Podagra* laborans & eadem *ita* afflictus ut per ſex Septimanas a lecto ſurgere *non* poterat, nec ſine *aliorum* ope, eundem intrare *grallis* etiam uſus, menſibus *Compluſculis*, Crucis *Balneo*, cum *validis fricationibus*, *tribus* Balneandi Tempeſtatibus fretus, in *tantum* convaluit, ut baculo ſolum, quo uſus eſt communiter, innixus, *ambulet fortiter*, *pedeſq;* ac *manus flexiles* & *indolentes* poſſideat. *Chirographum* manu propriâ *ſenex* optimus gratus ſignavit, 5 die *Aug.* M DC LXXVI. *Mercatoris Londinenſis in Arthritide, uſu Balnei Crucis.*

R. P.

XVIII.

Domina *E. T. Londinenſis*, eruptioribus in Cute vexata, *Crucis* Balnei uſu præcipue, *interno*, *externoq;* ſanata *Bathoniæ*, 10 *Julii* M DC LXXVI. *Sana* manſit poſt *decennium* Londini *Anno* M DC LXXXVI. *E. T. In* Cutis morbo *uſu Balnei* Crucis.

XIX.

Benjaminus Adams, Servus *Gulielmi Allen* de *Smithfield* apud *Londinenſes*, *iſchiadico dolore* correptus, & *Regalis* Balnei *duabus* tempeſtatibus *immediate* ſuccedentibus, uſui aſſuetus, *Sanitatem recuperavit*, 7 die *Auguſti* M DC LXXVI. *B. Adams in dolore iſchiadico uſu Balnei Regis.*

De Effectis Thermarum Bathon.

XX.

In Capitis Achoribus, uſu Crucis Balnei & Antliæ ſiccæ Longi.

Nobilis domina, inter *Trinobantes*, *Achoribus quibuſdam in capite manantibus* diu afflicta, una cum *Salſa* materia inter Suturam *Lambdoideam*, & *Collum*, in *occipite* erumpente, Balneo *Crucis*, & *Antlia ſicca Longi Balnei*, vulgo *Calidi*, *quinq*; hebdomadarum ſpatio, uſa, ab hac ægritudine *Sana* erat facta, 16 *Aug.* MDCLXXVI.

XXI.

D. Alexand. Cuningham Mil. & Bar. in paralyſi, uſu Balnei Regalis.

Prænobilis dominus, Dominus *Alexander Cuninghamius*, de *Corſhell*, in Diviſione, dicta *Shira*, de *Aire*, in Regno *Scotiæ*, *Miles*, & *Baronettus*, affectu *Paralytico* afflictus, in *Artubus* præcipue, *quinq*; Septimanarum ſpatio in Balneum *Regium* immerſus, *Sanitati reſtitutus eſt.* Artus (*brachia* & *Pedes*) *Stupefacti*, & ſenſu *fere* privati, a periculoſis ſymptomatis *immunes* exiſtunt, 20 *Aug.* M DC LXXVI.

XXII.

Matt. Bennet in Hemiplegiâ dextrâ, & Spaſmis Symptomaticis, uſu Balnei dicti Calidi.

Matthias Bennet, de *Cliſton* in agro *Warwicenſi*, Calceator, *dextri lateris Hemiplegia* correptus, *cum ſpaſmis magnis, & multis, muſculorum oris, Brachiorum, & partium aliorum, præſertim vero digitorum Siniſtræ manus*, poſt *duodecim* dierum Balneationem, *una* Tempeſtate, & *trium* Septimanarum, *altera*, Balnei dicti *Calidi* ope *convaluit*, 23. *Maii* MDCLXXVII.

Notandum *Spaſmos* hos ab *inanitione*, ob ſpirituum animalium, in paralyſi, *imbecillitatem*, & *defectum*, ortos, & *Symptomaticos*, ſanata *paralyſi*, evanuiſſe; *Spaſmos* autem & motus *Convulſivos eſſentiales*, Balnei hujus uſu *irritari*, dictum eſt *alibi*.

XXIII.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XXIII.

Robertus Forder, de *Eaſton* prope *Ventam Belgarum*, in agro Patrio *Hantonienſi*, *dolore Iſchiadico* afflictus, uſu Balneorum *Regis*, & *Reginalis*, duabus Tempeſtatibus, *convaluit*, 8 *Junii* MDCLXXVII.

Rob. Forder, Hantonienſis, *in* dolore Iſchiadico, *uſu Balneorum* Regis *&* Reginæ.

XXIV.

Margareta Fiſher de *Nebinſhea*, in Comitatu de *Cork* in Regno *Hiberniæ*, annos nata *duodecim*, utriuſq; Cruris *paralyſi* laborans, & *Siniſtri* pedis contractionibus, *Crucis* Balneo, *octo* Septimanis uſa, *convaluit*, 15. *Aug.* MDCLXXVII.

M. Fiſher Hiberna *in* Cruris utriuſq; paralyſi, *uſu Balnei* Crucis.

XXV.

Joannes Robertſon de *Nooke*, in Paræcia de *Cletar*, in Comitatu *Cumbrienſi*, ſub *forma* Pauperis *Bathoniæ* Commoratus, *cum Paralyſi univerſali, unius anni ſpatio laboraverat*, quæ *manuum* & *pedum* uſum *omnem* abſtulerat, & ad *iſtum* infirmitatis gradum ſe reduxerat, ut *quatuor* menſium ſpatio, in lecto, *ſine* aliorum ope, ſe movere *non* poterat; *Balneo Calido tribus menſibus uſus quotidie, & uno menſe Regali, optime convaluit*, 11 *Septemb.* MDCLXXVII. Hic, *biennio* poſt, *Londini* me invenit, gratias egit, & in ædibus *Humaniſſimi*, & Doctiſſimi Amici, *Nicolai Carter* M. D. & Coll. *Lond.* Medicorum *Regalis* nupèr *Socii*, *Sanum* ſe ſiſtebat Coram.

J. Robertſon *Cumbrienſis* Pauper, *in* paralyſi univerſali, *uſu Balnei* Calidi *&* Regalis.

XXVI.

Magnæ ſpei Adoleſcens, *Ricardus Sancto-Legerus*, filius *Nobilis* militum *Tribuni* de *Howards-Hill*, in Comitatu de *Cork* in Regno *Hiberniæ*, annos natus *quatuordecim*, *paralyſi in utroq; Crure correptus præcipue*, quo

D. Ricardi Sancto-Legeri Hiberni, *in* utriuſq; Cruris paralyſi, *uſu Balnei* Regis

De Effectis Thermarum *Bathon.*

ſpatio *unius* anni laboraverat; *tribus* hebdomadis *Regali* Balneo, & interdum *Reginenſi* utens, *Convaluit. Primo* ad *Thermas* adventu, motus in artubus inferioribus *penitus* defecit, & *duo* priores articuli *omnium* digitorum *utriuſq;* manus *ſenſu* caruerunt. Uſum autem *Balnei* poſt Convaleſcentiam Continavit, & *decem* hebdomadis hic tranſactis *Strenue* diſceſſit, 18 *Septemb.* M DC LXXVII.

XXVII.

Thomas Brookes *in* Renum *&* Veſicæ *morbis, &* dorſi *dolore gravativo diciturno,* Regalis *Balnei aqua* pota *ex* Antlia ſiccâ.

Thomas Brookes Londinenſis, Sexagenarius, Capite & *inde* Nervorum origine *male* affecta, *Membrorum imbecillitate*, nec non *Sedecim* annos dolore *renum* & *dorſi* gravativo laborans, Anno MDCLXXIX. *Bathoniam* inviſit, ubi remediis quibuſdam *præparantibus* præmiſſis, *Thermalem* aquam Balnei *Regis* ex *Antlia ſicca* eructatam debita methodo, & ordine *me ſuadente* potans, *Pollinis* cujuſdam quantitatem ſatis magnam excrevit, quod in fundo *matulæ* ſubſidens, urina ad *Siccitatem* evaporata, *octo* pilulas, ad inſtar globulorum Bombardæ *minoris* conſtituebat, *Saxeæ* duritiei, & coloris; *domi* autem redux, ejuſdem *Sabuloſæ* materiæ puriſſimam *Similam* Simulantis *tantundem* eminxit, quantum ad *quinquaginta quatuor* globulos, æqualis cum *prioribus* magnitudinis ſine *cujuſcunq;* alterius admiſtione conficiendum ſuffecit. *Tota* hæc materia Similaginea tractu temporis *haud ita longo* excreta, globulum lapideum *Sex* Unciarum pondo potuiſſet conſtituere, quâ evacuatâ, dolor *gravativus* poſteà ceſſavit, *Patiens* vero *Dominus* malorum *Iliade* affectus confectuſq; Elapſo tandem *anni* ſpatio, aut *circiter*, cum morte *vitam* commutavit. *NOTANDUM* lapillos duritiem plane *marmoream* æmulaſſe; Pavimento ſiquidem alliſi in manus *Solidi* revertebantur,

illorum ad morem quibus pueri in *luſibus* communiter utuntur & *Marmoreos* vocitare ſolent. Materiam *hanc* lapideam intra corporis meatus *internos* genitam hærentemq; *Thermalium* aquarum uſu evacuatam fuiſſe, & non ab aqua ipſa Communicatam, *inde* patet, quod Sabuloſæ materiæ *pondere* remoto, *diuturnus dolor gravativus* ceſſaverit, neq; in ullo *alio* Thermarum potore *tale* quippiam *anteà* obſervaveram. Sed hac de re in Capite XII. *de induſtria* diſſerui. Vide etiam *infrà* N. LIV. ubi *Simile poſteà* obſervatum. Globulos *hos* lapideos *Decimo* die *Junii* MDCLXXXVII. deliquii *nihil* paſſos, in *eodem* duritiei ſtatu permanentes conſpexi, ac *Septem* annis retro lapſis *poſt* excretionem pollinis obſervaveram.

De *Effectu* Thermarum *Bathon.*

XXVIII.

Anno Domini MDCLXXXI. *Jacob. Hall* Miles Gregarius ex *Hibernia* profectus, non ſine *horrendis tremoribus* movere *vix* poterat, adeo quidem *violentis*, ut *Civitatis* muro vicinus, cum *vitæ* periculo per *Crenam* in muro, in præcipitium *fere* inciderat, aſtantium quorundam ope a *certa morte* liberatus, artus etiam crebris contractionibus *involuntarie* movebantur. Tremoribus *his* mirandis, *octodecim* menſium ſpatio in *Hibernia* afflictus, *anno* prædicto, ſpe remedii, *Bathoniam* ſe contulit, & *Longo* Balneo, vulgo dicto *calido*, ſex *Septimanas* ſe addixit; *primo* menſe ab Ingreſſu, *baculum* abjecit; *anno* vero *Succedente*, eruptionibus in Cute *fœdiſſimis* laborans, *eodem* Balneo *iterum* uſus, ab *iiſdem* etiam, menſis *unius* ſpatio, *ulterius* Tremulus, *ſanus* evaſit. Balnei autem *uſu diuturno*, roboratis Nervis, faceſſerunt *poſteà* Tremores,

Jacob. Hall *Hibernus in* Horrendis. Tremoribus, *&* cutis *fœ*dationibus, *uſu Balnei* Longi.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

res, & *Anno* MDCLXXXIII. *Bathoniæ* Tremulus *ſanus* intererat, & affectum prædictorum *curam* deprædicavit *publice.*

XXIX.

P. Bonamicus *Sarnienſis* Sub-Decanus *in* Paralyſi Scorbutica. *Thermarum* omnium *præter* Calidum, *uſu.*

Petrus Bonamicus Sarnienſis ejuſdem Inſulæ *Subdecanus*, tribus *abhinc* annis *Colica* laborans, materia *Poſtea* in Nervos tranſlata evaſit *Paralyticus*, Acceſſit etiam *μίασμα Scorbuticum*, quo maſſa *Sanguinea* contaminatur, & *Spiritus animales* languidi fiunt, & imbecilles; cutis etiam *maculis*, & *Puſtuloſis eruptionibus* ſæpius fædabatur, *digiti* contracti, *pedes* vacillantes, & * caro muſculoſa *interna* pollicis *dextræ*, manus *valdé* Subſidebat; Quinimò

* *Vide* N.LVI.

Pallor in ore ſedet, macies in Corpore toto.

Primus Temperatarum *Thermarum* uſus *moderatus*, menſis Circiter *unius* ſpatio, magnum Valetudinis *incrementum* attulit, iiſdem uſus *Secundò*, alterâ putà Balneandi Tempeſtate, *majus* adhuc beneficium ſenſit. Poſt *quatuor* demùm annorum intervallum, valetudinis *confirmandæ* gratiâ *Bathoniam* repetens *Tertiò*, rediit habitu *ferè* athlelico, *euſareo* corpore, & membris *toroſis*, tantum artuum *extremitates*, & præſertim pedum *metatarſi* imbecilles, cætera *ſanus*. Viſcera etiam *interna*, quantum *tactu*, aut *conjecturâ* aſſequi poſſum, labe *nullâ* contaminata, & partium prædictarum *imbecillitatem* deme, *omnia* vegeta, & robuſta poſſidens. Balneis autem *Reginenſi* & *Regio* uſus eſt *præcipuè*, Crucis vero *interdum*, & Aquam bibit *Antliæ Siccæ* Balnei *Regalis*. In *patriam* reverſus eſt menſe *Julio*, Anno MDCLXXXI.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XXX.

Jacobus How Londinenſis in flatu Hypochondriaco, & humorum acrimonia, & ferocia, *uſu Balnei* Crucis, & *Thermis* Regiis *potis* Crucis, & Calidis.

Jacobus How Generoſus *Londinenſis* præter propter Quadragenarius, *flatu hypochondriaco*, & conſequenter, *mala ventriculi* & *Inteſtinorum diatheſi* laborans, quâ cibus intro-ſumptus, *ægrè* retentus, & qui remanſit in *mali* moris ſuccum converſus, unde *Anorexia*, *Atrophia*, & *habitus corporis emaciatus*, Tabem minitans, cum *magna* Virium *imbecillitate* ſucceſſit. Acceſſit etiam Succorum *Pancreatici* & *Bilarii* fermentatio *indebita*, & efferveſcentia interdum *adeò* effera, ut humores *acres* & *flatulenti*, ſurſum deorſum impetum facientes, in *Inteſtinis* Tormina, in *Ventriculo Nauſeam*, *Vomitum*, & *Inflationem* creaverint.

Poſt *varia* remedia *diverſorum* Medicorum menſe *Junio* Anni MDCLXXXI. *Bathoniam* ſe contulit, ubi uſum Balnei *externum* ægre ferens, ad *internum*, meo conſilio, ſe recepit, unde, *prima* vice, ob *rebellem*, & *pertinacem* humorum naturam, & *Pelidæ Stomachum*, multo *peiorem* ſe habuit, immo *mortem* cogitans, *funeris ſui curam* mihi commendavit. Tractu autem Temporis, *minori* quantitate, *longioribus* intervallis, & *Jejuniis*, Thermali Aquâ Sumptâ, faceſſerunt *Vomitus*, & *Vomendi Conatus*, Inteſtima *corroborata*, & habitus *Euſarcus* rediit, adeò ut *nunc* Temporis appetitu ſatis *bono* fruens, *bis* aut *ter* de die edit, *benè* digerit, Chylum *bonum* diſtribuit, functiones *omnes*, & vitæ munia obit *feliciter*. Novembris autem menſe *ejuſdem* Anni, comeſto quodam *ventriculo* ingrato, *vomitus* rediere, adhibitis autem *Tempeſtivè* Stomachicis, *Georgii How* M. D. & Coll. Med. *Lond.* Soc. *Nepotis*, conſilio, *omninò* ceſſabant, ità ut etiamnum ſanitate *integra*, & *proſpera* valetudine potitus ſit 23 *Novemb.* 1681. Ad *lavandum* verſus *finem* uſus eſt *Balneo Crucis*, & ad

De Effectis Thermarum *Bathon.*

bibendum Thermis *Regiis*, *Crucis*, & *Calidis* aſſuevit ad menſes fere *tres*,*majuſq;* beneficium diebus *poſtremis* quàm *primis*, ſe accepiſſe retulit, ut *Capite* 12. dictum ſuperiùs.

XXXI.

K. *C.* Londinenſis, *in* ſiti ingenti *aqua Balnei* Crucis *pota.*

K. C. Londinenſis *Generoſa*, prodigioſa *ſiti* diutius vexata, adeo ut (ex *ejuſdem* relatione) *lingua ejus palato fere adhærebat*, Doctoris *Fiſher* Londinenſis, aliorumq; *ibidem* medicorum præſcriptis *fruſtrà* obſervatis, *Crucis* Balnei Aqua *Thermali*, ex *Antlia minori* in *Balneo* petita, librarum ſolum *quinque* quantitate ad ſummum, *Septimanarum totidem* ſpatio, *quotidie* Epota, *Anno Dom.* 1681. Remedio *iſto* ſe a Symptomate prædicto *ſanam* Londini ultro, mihi *aliter* ignota retulit 20. *Mar.* MDCLXXXIV.

XXXII.

Alexander *Comes* d' Eglintown *Scotus*, *in* Contuſione, *uſu Balnei* Crucis, prima vice; *altera vero*, Reginæ, *&* Regis.

Nobiliſſimus Dominus, *Dominus ALEXANDER*, *Comes D' EGLINTOWN*, in Comitatu de *Aire*, in Balivo de *Cuningham*, &c. Dominus *Montgomerie*, in Regno *Scotiæ*, ab *equo*, inter venandum *Vulpem*, in cuniculos *improviſim* delabente, lapſus, & utriuſq; manus & *Brachii* præſertim *dextri*, muſculos & *tendines* comprimens, ut Brachiorum motum *valde* imminutum lapſus induxerat, ictu inſuper *Bregmati* impacto, humero *dextro*, & *dextro* cubitui, digitorum etiam Tendines *adeo* rigidi, ut *nullo* modo flecti potuiſſent, aut *introrſum* moveri, *Stupefacti* quoq; digiti, & *ferè* inſenſiles; *Trium* Septimanarum ſpatio, in Thermas *Crucis* immerſus, & *Embrochationem* ad ictus aquæ Antliatæ *Septingentos* ſupra *digitos* & *Carpum*, per dies *aliquot* continuos, *Centenis* etiam nonnullis *Capiti* inflictis, paſſus, in Balnei *Longi* Camera *eidem* uſui

uſui aſſignata, motum *muſculorum*, & *Spirituum* animalium *priſtinum* recuperavit, quarto die *Aug.* 1682. Circa finem menſis *Auguſti* Anni MDCLXXXIV. *rediens* Nobiliſſimus *Comes* artuum *Curationem* confirmavit, & prædicavit *publicè*, Balneum *repetens* ob *Capitis* Medelam. Nuper autem *Belgarum Ventæ*, unà cum *Sereniſſima Majeſtate Regia CAROLI SECUNDI*, *accupio* detentus, & *accipitro* intentus nimis, ex equo *iterum* lapſus, Thermis *Reginenſibus*, & *Regiis*, Antliis etiam tam *ſiccis* quam *humidis*, per *octiduum*, non ſive Convaleſcendi ſpe, uſus, *domum* reverſurus eſt, ultimo die *Septemb.* Anno Domini 1684.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XXXIII.

Honorabilis *Dominus* & Fortiſſimus *ROBERTUS HOLMES Eques Auratus*, & *Vectenſis Inſulæ* Gubernator, in *doloribus Veteribus*, & *Contuſionibus*, bellorum, præſertim *Maritimorum*, tempore Contractis, *nihil*, æquè ac *Thermarum* uſum, *proficuum* invenit, unde iiſdem, *quotannis* ferè, ſolet aſſueſcere. Ob manum Dextram, *Chiragra* laborantem, *Thermis* interfuit, 20 *Sept.* MDCLXXXVIII.

D. Robertus Holmes *Eques Auratus in* Contuſionibus *uſu* omnium *Thermarum.*

XXXIV.

Immanuel Weſton de *Elſemore* in Comitatu *Salopienſi*, annos natus *quindecim*, Tinea & *laminoſis exuviis Capitis* laborans, ſpatio *quinq;* annorum, in *Leproſorum* Balneolum *vigeſies* immerſus, *ſine* Medicamentis, Balneando *ſolùm*, & *lavando* Caput, *Caput Sanum* exhibuit 14 *Jun.* MDCLXXXII. *Duo alii* quorum *nomina* ſunt *ignota* Regalis *Balnei* uſu & *Limi* ejuſdem applicatione, in *eodem* Capitis morbo *remedium* habuere.

Emanuel Weſton *Salopienſis in* Tinea Capitis *uſu Balnei* Leproſorum.

Duo *alii ignoti in* eodem *morbo uſu Thermarum* Regis, *&* Limi.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XXXV.

Marg. Garey *Scota in ulceribus humidis inveteratis uſu Calidi & Leproſorum Balnei.*

Margareta Garey in Comitatu *Aberdenenſi*, & parochia de *Aford*, in Regno *Scotiæ* clauda, *ulceribus humidis in ambobus genubus*, & *humero* etiam *Siniſtro* ſcatentibus, ſpatio *trium* annorum, uſu *Calidi* & *Leproſorum* Balnei, *Sanata* erat. Abjectis grallis *fortiter* incedit, & prædictas partes *ſiccas*, *carne* & *cute* naturaliter obductas exhibuit, 17 *Aug.* M DC LXXXII.

XXXVI.

Maria Eliot *Londinenſis in* mitiori ſpecie Elephantiaſis a Nativitate; *uſu* Regis *&* Reginæ *Balneorum.*

Maria Eliot, duodecim *annorum* puella *Joannis Eliot* Londinenſis, Mercatorum ſciſſorum *unius*, filia, *eruptionibus in Cute denſis & fœdiſſimis* laborans, cum *maculis roſeis* primo, *mox* laminoſis & *albidis*, ad affectum dictum *Elephantiaſin* proxime accedentibus, a *Navitate* afflicta, Balneis *Regis* & *Reginæ*, *quatuordecim dierum* ſpatio *Anno* M DC LXXXII. uſa, *Sana* Domum, rediit; *Vere* autem & *Autumno* ſuccedentibus annis *recrudeſcente* parum Malo, puella *jam* verno tempore, *albiſſimam* cutem, ſed *omnino ſanam* in ædibus paternis oſtendit, 6 *Maii* M DC LXXXVI.

NOTA.

In hoc morbo *Balneorum Sulphureorum* uſum damnat *Williſius* Prax. Med. Sect. 3. c. 7. eo quod *Sanguinem Exagitando, & nimis calefaciendo ejus craſin diſſolvant, & humores vitioſos copioſius iſthoc modo ad cutim amandant. Et plurimos ſe noviſſe refert qui in impetigine a Balneis Bathonenſibus redierunt Leproſi; alios, & præſertim Virginem prænobilem, qui ſe putarunt beneficium accepiſſe primo, mox vero in Statum multo pejorem lapſi in deterius vergebant.*

Verùm præterquam quod *Græcorum Lepram* haud recte forſan de *Impetigine* intelligat, quum de *Elephantiaſi*,

tiaſi, *Alpho*, aut *Vitiligine alba*, ſquammoſa, & aridâ Sermo noſter ſit factus, affirmamus *Balnea Bathonenſia* in hoc affectu fore *Valde* proficua, & Hiſtoriæ *hic* & *inde* memoratæ idem confirmant, præſertim ſi *internus* Thermalium aquarum uſus *Externum* præcedat, quod in D. *Ricardo Vernon*, bonæ ſpei adoleſcente in Centuria *Secunda* luculenter apparet. In *Impetigine* autem *verâ*, quam *TETTER* vocamus, aut *RINGWORME*, Balnea hæc, ab *minorem* acidi permixtionem externe uſurpata, *minus* valent. In *Lepræ* autem *utraq;* ſpecie apud nos *Siccâ*, viz. Et *Humidâ*, ſed in *Siccâ* magis, Balnea Noſtra *Bathonica*, quicquid in contrarium dixerit *Vir Clariſſimus*, convenire obſervantur. *Notandum* etiam morbum interdum *reverti* Solitum, certis præſertim anni Tempeſtatibus, ideoq; *una* Balneandi Tempeſtas, ad eradicandum morbum haud ſufficere conſueuit, ſed *duæ*, *tres*, aut *plures*, prout altas, aut breviores radices morbus egerit; quemadmodum in *Hiſtoria* præſenti, II. *Centuriæ* 2, aliiſq; manifeſtum ſit. In *Pejus* itaq; ruere poſſunt poſt *primam* Tempeſtatem, quos *Secunda*, aut *Tertia*, Sanitati reſtituet.

De Effectis Thermarum Bathon.

XXXVII.

Johannes Coſens Hantonienſis quinquagenarius, Sereniſſimæ *nuper* Majeſtatis Regiæ *CAROLI* II. *Sclopetarum faber* peritiſſimus apud Londinenſes, in Platea Celebri vulgo dicta **The Strand**, ex adverſo Vici *Norfolcenſis*, habitu *Athletico* præditus, & *Plethora* laborans, *Stupore* & *motu* valde imminuto Artuum, Brachii præſertim *dextri*, Subitaneo correptus, *tribus* aut *quatuor* vicibus in *Reginenſe* Balneum & *Regium* immerſus, medicamentis *nunquam* aſſuetus, & potionem purgantem *unicam* haurire deſiderans, in

Jo. Coſens in motu *a Thermis* abolito, *&* iterum reſtituto, *uſu Balneorum* Regis, & Reginæ.

motum

De Effectis Thermarum Bathon.

motum artuum omnium abolitum incidit, qui die *uno*, aut *altero* illum *ita* affligebat, ut *nullo* modo Seipſum movere poterat, *Sentiebat* tamen. *Decem* vero dierum uſu Balneorum *eorundem* ulterius continuato, præſertim vero *Regis*, & *Lotionis* cujuſdam *extra* Balneum corroborantis applicatione, *motum priſtinum recuperavit*, & domum *Sanus* rediit 12 *Septemb.* MDCLXXXII.

XXXVIII.

Devonienſis *quidam* Simile *paſſus, in* eodem *Balneo.*

Præcedenti *Hiſtoriæ*, licet *extra* annorum ſeriem, *ſimillimam* liceat annectere. *Devonienſes* quidam, melioris notæ *Cives*, Circa *annum* MDCLXXVI. *Bathoniam* ſe contulerunt, *partim* Thermarum viſendarum cauſâ, *partim* in unius è numero gratiam, qui *Claudus* evaſerat. Poſt *hujus* aut *illius* Septimanæ in Thermis Regiis moram, *Claudus* motum, magnam partem, recuperavit, *Sanus* vero Athleticus, qui primis viis fæcibus *non* levatis, ut *Claudo* ſe præſtaret *Comitem*, quotidie, & *longiori* quam par erat ſpatio, *Thermis* utebatur, *Claudicabat.* Nocte *intempeſta*, ad ex improviſo *Claudum*, prius vero *Sanum* vocatus, morbi cauſam *Statim* explicui, & Medicamentis purgantibus & Corroborantibus *in lecto* adhibitis, ad gradum *iſtum* roboris infirmum *tandem* perduxi, ut Thermis illum *iterum* tuto Committi poſſe judicaverim. Iiſdem autem *Thermis decies* immerſus, motum *priſtinum* omnino pro tempore abolitum, *recuperavit. Thermarum* itaq; uſus (*haſtæ* inſtar a *Poetis* decantatæ.)

——Quævulnera fecit,
Solus Achilleo *tollere more poteſt.*

XXXIX.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XXXIX.

Joannes Pyke Exonienſis, *Calcaneorum dolore* per *Septennium* laborans, ut *ſine* magnis doloribus ſtare *non* poterat, *Sedebat* autem, & *jacebat* indolens, uſu Balnei *Calidi* quarta vice, & Scatebris Calidis *diutius* inſiſtens, ab *omni* dolore *immunis* evaſit, 14 *Octob.* MDCLXXXII.

Jo. Pyke *Exonienſis in* dolore calcaneorum, *uſu Balnei* Calidi.

XL.

Domina *Anna Lane* Banburienſis in Comitatu Oxonienſi Joſiæ Lane M. D. *ibidem* praxin exercentis *filia*, clauda *dextro latere*, & *duabus grallis uſa*, *Bathoniam* adiit. *Primò* anno Balneum *Crucis* tantum roboris incrementum attulit, ut grallam *unam* abjecerat. Anno *proximo*, & ita *ſucceſſive* duobus annis *Regio* uſa, grallam *alteram* dimiſit, & *ſine* grallis ambulat, ope *Baculi*, 14. *Junii* MDCLXXXIV. *Eandem* ſine baculo ambulantem vidi *Bathoniæ*, 28 *Junii* MDCLXXXVI.

D. Anna Laud *Banburienſis in* dextri cruris imbecillitate; *uſu Balneorum* Crucis, *&* Regii, *quatuor* Balneandi *Tempeſtatibus.*

XLI.

Ingenuus Juvenis, *Franciſcus Laughton* Notinghamenſis, è parochia *Divi Marci*, *Bathoniam* inviſit 5 *Maii* Anno MDCLXXXIV. latere *dextro* Claudus, & *duobus* baculis uſus, vice *grallarum*, Tumore laborans *a ſummo pede ad inguen uſq;* anni *unius*, & *dimidii* ſpatio; *duobus* etiam *ulceribus* humidis afflictus, in Tibia *uno*, in fæmore *altero*, *Leproſorum* Balneo uſus, *duos* menſes, ulcera *exiccata*, Tumorem *Subſidentem* & *omnia* mala *Sublata* habuit, tantum *curvitas* quædam in *claudi* lateris tibia remanebat, 6 *Junii* 1684.

Fr. Laughton *Nottinghamenſis*, claudus, *in* tumore pedis, *&* Ulceribus veteribus; *uſu Balnei* Leproſorum.

XLII.

Jure-Conſultus quidam *clarus*, contra *Medicorum* quorundam

J. Conſultus in Hydrope *&* Cachexia, *uſu Balnei* Crucis.

De Effectis Thermarum Bathon.

quorundam *Londinenſium* conſilium, *cum periculo vitæ* in itinere ſubeundo, *Bathoniam* adiens, *Tumoribus pedum*, *Hydrope*, & *cachexia*, miſere afflictus, Balnei *Crucis* uſu *trium* aut *quatuor* hebdomadarum ſpatio, non ſine *propriâ*, & Spectantium *omnium* admiratione, *Sanitatem*, magna ex parte, *recuperavit*. Ante abitum autem Teſtatus eſt, *loco publico*, menſe *Julio* 1684. *Sanum* fuiſſe.

XLIII.

Car. Child *Pharmocopola* Bathon. *in* Rheumatiſmi *Specie, uſu Balnei* Regalis.

Carolus Child Pharmacopola *Bathonienſis* humoribus quibuſdam *Acido-Salſis*, in Tibiæ *muſculos* & *tendines*, circa *metatarſum* præcipue, *Rheumatiſmi* more defluentibus cum dolore, *claudus*; Regalis Balnei uſu *decies* aut *duodecies* repetito, *Sanus* ambulat ultimo *Septemb.* Anno Domini MDCLXXXIV. *dolores* & *imbecillitas* ſolent recurrere, ſed *Regalis* Balnei uſu, *toties quoties*, tolluntur.

XLIV.

Edw. Shepheard *Bathonienſis in paralyſi Linguæ, uſu Epiſtomii Balnei Regis.*

Edvardus Shepheard Bathonienſis, Inteſtini operis faber, *paralyſi linguæ* in pueritiâ laborans, adeò ut vel *deglutire* vel *loqui* vix potis erat, *puerulorum* more, ad expiſcandos *Teruncios* in Balneum *Regale* ſe immergere ſolitus, ejuſdem Thermalis Aquæ *Epiſtomio*, diu noctuq; ſponte *tunc temporis* aquam reddenti os *ultro* applicando, & *Thermalem* aquam ad *radicem* linguæ hoc modo *diu* excipiendo, *tandem* vocis & muſculorum uſum *priſtinum* in *ſolidum* recuperavit, ex *ejuſdem* relatione, voce *Strenua* & *laudabili*, 26 *Septemb.* MDCLXXXIV.

XLV.

Gul. Perkins *Sen.* Londinenſis *in eodem morbo, uſu Balnei, & Aquæ* Regalis.

Gulielmus Perkins Senior Londinenſis, *eodem* morbo laborans

laborans in ætate *provecta*, Thermarum *Regiarum* uſu, & *Thermali* aqua *Gargariſmatis* more uſurpata, *beneficium* ſenſit *Bathoniæ*, 20 *Octob.* M DC LXXXIV. *Biennio* autem a *Thermarum* uſu jam elapſo, verba *Articulatius* multò profert, & *multum* Commodi ſe a *Thermis* accepiſſe, *planè* teſtatus eſt 8 die *Mart.* M DC LXXXVI.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XLVI.

Domina *Elizabetha Jordan*, Joannis *Jordan* de *Stifford* in Comitatu *Eſſexiæ* Armigeri, Uxor, *Bathoniam* ſe contulit Anno Domini M DC LXXXIV. & in *Reginæ* Balneum *trium* Septimanarum ſpatio immerſa, *dextrum* brachium prius diu *imbecillum*, & naturali motu *privatum*, Sanum habuit. Retulit *Maritus* Londini 5 *Maii* M DC LXXXVI. *Colicâ*, & *inteſtinorum torminibus* poſteà vexata, obiit *Stiffordiæ*, 29 *Julii* A. D. M DC LXXXVI.

Domina Jordan *in imbecillitate Brachii* dextri, *uſu Balnei* Reginæ.

XLVII.

Illuſtris Domina, Domina S. *Rheumatiſmo*, & *Arthriticis affectibus* diutius afflicta, Thermarum *Cruciatarum* ope *Levamen* obtinuit, A. D. M DC LXXXV.

Domina S. in Rheumatiſmo *&* Arthritide *uſu Balnei* Crucis.

XLVIII.

Spectabilis, & Fortiſſimus Dominus, *Oliverus Nichlis*, *JACOBI* Secundi Militum Tribunus, quem alio nomine *Colonellum* vocamus, poſtquam annis quibuſdam ſuperioribus, ob *paralyſin*, & Nervoſarum partium infirmitatem, *Balneo Regali* feliciter aſſueverat, ab Aquæ *Regiæ* Antliatæ ad dies 21. potatione *Confirmationem* magnam ſe accepiſſe retulit, menſe *Octobri* 1685. Aquam etiam *Regalis* Balnei ex *Antlia Sicca* eructatam, potavit iterum Vir Strenuus,

Ol. Nichlis *Militum Tribunus, in* Nervorum imbecillitate *uſu Balnei* Regalis, *& Thermalis Aquæ* Sæpius *potæ fœliciter.*

De Effectis Thermarum Bathon.

menſe *Auguſto* 1686. Forti huic ac Generoſo Domino, ob Amorem, & Benevolentiam in *Thermas* laudes, & Gratiæ debentur plurimæ.

XLIX.

Joanna Lowther *Briſtolienſis* dextro crure clauda *a puerperio, uſu Balneorum* Regis & Reginæ.

Joanna Lowther Briſtolienſis, annos nata 38, *dextro* latere poſt Puerperium *Clauda*, circa menſis *Maii* principium, Anno 1685, die 17 *Julii* proxime ſequenti, *Bathoniam* adiit, & Balneorum *Regis* & *Reginenſis* ope quotidianâ, ſpatio *ſex* Septimanarum, & ictus aquæ Antliatæ *duodecies Centenos* ſuper latus affectum paſſa, cúm adventu ad *Thermas* ſe movere non poterat ſine ope, *Spretis, & ſuſpenſis grallis*, baculo, & dolore *omni* vacua, me præſente, *Sana* ambulavit, Domum læta reverſura, 28 *Aug.* 1685.

L.

Generoſa Wellenſis in Paralyſi, & prolis defectu uſu Thermarum, duabus Tempeſtatibus.

Generoſa quædam *Wellenſis*, duos ſupra Triginta annos nata, *duodecim* annos nupta, & nondum impregnata, *ſiniſtri* lateris paralyſi, ex improviſo correpta, & poſt *Decem* menſium ſpatium, cujuſcunq; generis remediis fatigata, tandem ad *Bathoniam*, *Milliariorum* quindecim, iter inſtituit, Anno Domini 1664, ubi præparantibus ſolitis rite præmiſſis, & remediis internis debite uſurpatis, *prima* Balneandi Tempeſtate, *ſex* hebdomadas præter propter in *Thermarum* uſu conſumpſit; *Hyeme* vero appropinquante, *Balneare* deſtitit; beneficium autem anni Elapſi finientis, animum addidit, *Vere* inſequenti, adventus maturrimi, ubi *verè*, & *æſtate* etiam tota, *Bathoniæ* contritis, non ſolum *brachii*, *manus*, *linguæ*, & *Cruris* uſum magnam partem recuperavit; verum etiam Septimanis haud ita pluribus elapſis, ad maritum reverſa, & conſortio ejus uſa, *concepit*, & *octodecim* menſium

menſium ſpatio interjecto, liberos *quinq;* peperit, & *Paralyſeos* recidivam nunquam eſt paſſa, Teſtatus eſt * *Bathonienſis* quidam medicus, qui, olim ægram, anno uno ſupra viceſimum poſt diſceſſum à Thermis, à *Paralylico affectu ſanam*, & numeroſa prole Stipatam vidit, Anno 1 6 8 5. *Tranſact. Philoſoph.* N. 169.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

* Ro. Peirce, *M. D.*

LI.

E. G. filiola *R. G. Bathonienſis Tineâ* & laminoſis *Capitis* exuviis, quales in *Squammoſa* cute ab *Elephantiaſi* provenire ſolent, *à Nativitate* laborans (quam recens natam, *febre*, & *inteſtinorum doloribus* confectam fere, *meis Conſiliis* ab inſtante morte liberatam, Parentes grati jam agnoſcunt) *Regalis Balnei* uſu, & *Limi* ejuſdem applicatione, abraſo prius capillitio raro, & Medicamentorum quorundam Externorum ope, *Sanum* Caput, & Capillitium *denſum*, Puellarum cæterarum ab hoc morbo immunium inſtar, Exhibuit 5 *Novemb.* 1 6 8 5.

E. G. Bathonienſis *in exuviis Capitis laminoſis, uſu Thermarum* Regiarum Limi, *& Medicamentorum externorum ope.*

LII.

Arthurus Sherſtone quondam de *Bromham* in agro Wiltonienſi, tunc vero *Bathonienſis*, Generoſus, fere *Quinquagenarius*, confecto quodam brevioris ſpatii itinere, in *Rheumatiſmum* incidit, qui poſt dolores atroces univerſales, in cujuſcunq; generis affectiones articulares, *Chiragram*, *Gonogram*, *Podagram*, particulatim terminavit. Periit etiam omnino *Artuum inferiorum* motus, adeò ut a lecto ad focum in *Sella* geſtaretur. *Detracto* vice una, aut altera, ad majorem Solito quantitatem *Sanguine*, Medicamentis etiam internis, externiſq; Studioſe adhibitis, *inflammationes*, *Tumores*, qui in pedibus *ædematoſi* fuerunt, & quales *Hydropicorum* eſſe ſolent *omnino*; dolores

Arthurus Sherſtone *Senior*, *in* Rheumatiſmo; *uſu Balnei* Regienſis *Hyeme.*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

quoq; *magnam partem* evanuerunt, *pedibus* etiam & *Tibiis* motu priſtino reſtituto. Quùm autem dolores *vagi* reſtiterint, & humores relicti, in Brachii *Dextri* & *Siniſtri* Nervos, Muſculos, & Tendines ita viciſſim conſederant, ut eorundem etiam motum *alternatim* fere penitus abſtulerant, Thermis *Reginenſibus* ægrotum in partibus inferioribus Satis validum, *Brumali* licet Tempeſtate Commiſi, quarum uſu moderato, *Brachiorum* uſus rediit, & doloribus mitigatis primo, tandem fugatis, æger *Convaluit*, quarto *Decemb.* 1685. A prædictis affectibus *Sanus* manſit *Bathoniæ* 7. *Sept.* 1688.

LIII.

Georgius Kelly *Londinenſis*, *in malorum Iliade*, *ope Thermalis Aquæ* Regalis *potæ*, *&* *Balnei* Longi.

Georgius Kelley Barbi-Tonſor *Londinenſis*, annos natus *Triginta duos*, ventriculo *male* affecto, *flatibus*, *Inteſtinorum*, & *Ventriculi Torminibus* ingentibus, *valde* excruciantibus, & *maxime* moleſtis, *diù* vexatus; laboravit etiam *febre Hectica*, *febre quotidiana Intermittente*, *habitu Corporis ad Tabem inclinante*; Thermalem Aquam *Regalem*, ex *Antlia Sicca* ibidem eructatam, à libris *tribus* ad *Octo* bibit ſpatio dierum *quatuordecim*. Finitis autem *duabus* Septimanis, Commodum inde *ſatis Evidens* percepit; *duabus* autem hebdomadis in potanda *Thermarum* Aqua ulterius Contritis, beneficium ſenſit *quotidie*. Menſis itaq; *unius* tempore *perfectum Sanitatis Statum obtinuit*, quo jam fruitur. Balneavit tandem *quater*, in *Longo* Balneo verſus finem menſis, *veſperi*, quum die præcedenti *Thermalis* aqua per *Alvum* & *Urinas*, libere tranſiiſſet. Ore proprio teſtatus eſt, curæ meæ commiſſus, 24 *Julii* 1686. Subſcripto nomine

Georgii Kelly.

LIV.

De Effectis Thermarum Bathon.

LIV.

Henricus Owen Londinenſis, ad Inſigne *Angeli* & *Coronæ*, in platea dicta **Thread-needle-ſtreet**, *Concoctione mala, flatibus, Urinæ Obſtructione,* & *Torminibus Inteſtinorum* laborans, *Bathoniam ſe contulit Secundo* (vice *prima* in efficaci exiſtente) Anno Domini 1686. ubi manſit ſpatio *ſex* hebdomadarum. Bibit *Regalis* Balnei aquam Antliatam, per *unam* Septimanam, ad libras *tres*. Crucis Aquis immerſus dies *quindecim*, Thermalem iſtius Balnei Aquam bibit ad libras *tres* quotidiè, durante ſpatio dierum *quindecim* memoratorum. *Apud locum ipſum* ſenſim convaluit, & poſt diſceſſum a Thermis, *materiam multam Sabuloſam* & *Turbidam, per tres menſes, cum Urina eminxit.* Jam verò è *macilento habitu, Tabeſcenti,* & *deplorato* ferè prædito, *Euſarcus*; *Florente vultu*; *Concoctione*, & conſtitutione *bona* fruitur & laudabili; *Cætera*, excepto ſolum *Iſchiadico dolore*, Sanus, in quo *levamen* etiam ſe accepiſſe fatetur. Ore proprio hæc dictavit; 8 die *Februarii* Anno Domini 1686. Vide N. 26. ubi *Simile* quiddam in D. *Thomâ Brookes* Notatum.

Henricus Owen *Londinenſis*, Simili fere modo *affectus Thermarum* Regis & Crucis *aqua pota*; *uſu Balnei* Crucis.

LV.

Moſes Levermore Chirurgus, *Colicâ* laborans, quæ poſtea ſe in *Paralyſin* mutavit, *Regalis* & *Crucis* Balneorum, præſertim vero *Crucis*, uſu, motum priſtinum *recuperavit* 3 *Septemb.* 1686. Eundem *Sanum* vidi *Londini* 20 *Junii* 1688.

Moſes Levermore *Neviſenſis*, *in* Colico-Paralyſi, *uſu Balneorum* Regis & Crucis.

LVI.

Elias Pomeroy Devonienſis, Armiger, *eodem* morbo laborans, menſis *unius*, & Paulo amplius ſpatio in Thermas *Regias* immerſus, *haud leve beneficium* inde acquiſivit.

Elias Pomeroy *Devonienſis Ar.* in Simili *affectu*, *uſu* Regiarum *Thermarum* & Antliæ Siccæ.

De Effectis Thermarum Bathon.

acquiſivit. *Antliam* etiam *Siccam*, in manus debiles decidente Aqua, ad ictus *Sexcentos* ſæpius ſubſtinuit, 4 *Septemb.* 1686. In utroq; ægro, Muſculus ad *radicem* pollicis manus *dextræ* valde ſubſidebat, ut in *Petro Bonamico* Sarnienſi obſervatum, N. 28.

LVII.

Jo. Trevor *Generoſus in* Cerebro *ictu* Concuſſo, *uſu Balnei* Crucis, *&* Antliæ *in Balneo.*

Joannes Trevor, Generoſus, ictu quodam, *Bregmati, petroſo oſſi*, & *Temporali muſculo* inflicto, quo cerebrum *valde* affectum, & Concuſſum videbatur, non ſine *vitæ* periculo anteacto, & præſenti etiam Salutis & *memoriæ Noxa*, & diſpendio, *Bathoniam* adiit ineunte *Auguſto*, Anno Domini 1686. Poſt menſis *unius* moram & *Crucis* Balnei, & ejuſdem *Antliæ* in Balneo, ſuper caput & nucham etiam uſum, *levamen* magnum invenit, & ſe in Statu Convaleſcentiæ fuiſſe teſtatus eſt 3 *Septemb.* 1686. Hunc ad *multò* meliorem *poſtea* Sanitatis ſtatum redactum vidi *Roffæ* 26. *Aprilis* 1688, quod *Thermis* tunc Temporis retulit acceptum.

LVIII.

Joannes Worley *Londinenſis*, *in affectione* Scorbutica; *Thermarum* Regiarum *aqua pota*, *&* *uſu* Balnei.

Joannes Worley Oenopola, ad *Taurini* Capitis Inſigne in loco apud *Londinenſes* Celebri, dicto **Clare-Market**, *Scorbuticâ affectione*, & malâ Sanguinis diatheſi laborans, unde eruptiones in Cute moleculis *ab urticæ ſtimulis* provenientibus Simillimæ effloruerunt, quæ moleſtiam non levem illi creabant; Aquam Thermalem *Regiam* Antliatam *trium* Septimanarum ſpatio potans, ad libras ut plurimum *Septem*, & ad ſummum *Novem*, poſtquam *Septies* in Thermis *Regalibus* Balneaſſet, a moleſtiis Symptomatis prædictis *liber* evaſit; Ipſo Teſte, 4 *Septemb.* 1686.

LIX.

De Effectis Thermarum Bathon.

LIX.

Nic. Trevanion Londinenſis in dolore Iſchiadico, uſu Balnei Regis.

Nicolaus Trevanion Mercator Londinenſis, circa Merces *Luſitanicas* præcipue occupatus, priſcorum morum & Antiquæ probitatis Vir, in *Ætate provectiori* dolore *Iſchiadico* correptus, qui *quatuor* menſium ſpatio ipſum *valde* excruciaverat, 19 *Auguſti* 1686. ſpe remedii, *Bathoniam* inviſit, & *tribus* tantum ſeptimanis *Regali* Balneo uſus, & *Antliæ* in eodem Balneo intra temporis ſpatium prædictum, ictus *ter millenos* circiter, ſuper *Coxendicis* Regionem ſuſtinens, domi *Sanus* rediit. Ità manſit, *ſine dolore*, aut motus aliquo impedimento, 17 die *Januarii* 1686, quo tempore, ex ore *proprio*, in *propriis* ædibus, hæc accepi. Idem poſtea *ſanus* in *Luſitaniam* trajecit A. D. 1688.

LX.

J. P. *in* faciei rubedine, *&* puſtulis, *aqua Thermali* Regiâ *Pota*; *&* *uſu Balnei* Crucis *in* doloribus veteribus *Tibiæ*.

J. P. Mercator *Londinenſis*, iiſdem mercibus præcipue intentus, *doloribus veteribus* in Tibia, *Faciei rubedine*, & *puſtulis* vexatus, menſibus *duobus* Thermalem aquam bibendo, dein Balneando *hilariter* contritis, *multum* commodi inde percepit, 10 die *Octob.* 1686. In confirmationem *Balneo* uſus eſt, & *potavit Aquam* A. D. MDCXC.

LXI.

* *Deptford.*

Gul. Day *in* dolore Iſchiadico *uſu Balneorum* Regis *&* Reginæ.

Gulielmus Day de * *Vado profundo*, in agro Cantiano *Naupegus*, ob caſum intra *Navim*, & duriorem *ibidem* decubitum, *dolore Iſchiadico* graviter afflictus, qui illum *unius* Anni ſpatio, remediis omnibus non juvantibus, vexaverat, *Bathoniam* ſe contulit A. D. 1674, cum grallis, *ſine quibus diu ſe movere non poterat.* Poſt *duarum* Septimanarum in Thermas *Regias*, & *Reginenſes* immerſionem & *Embrochationem ſub*

Antlia

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Antlia ad ictus haud ultra *quingentos* una Vice, *ſine grallis Cœpit incedere*; & ſeptimanis *quibuſdam* aliis elapſis, ſuſpenſis grallis, *de morbo triumphavit*. Audivi gratum hominem *hodie* eadem *Londini* prædicantem; *robuſtum* etiam, & *ſtrenue* ambulantem vidi poſt annos 12, a Sanatione *Bathoniæ*, 9 *Maii* 1687, præſente *Carolo Gery* Pharmacopola *Londinenſi*.

LXII.

Car. Wiloughby *M. D.* Podagricus *uſu Balnei* Reginæ.

Carolus Willoughby M. D. Oxonienſis, & Practicus Celeberrimus *Dublinii* Hibernorum Metropoli, *Regi-nalis* Balnei uſu in *Podagra*, levamen accepit. Paroxyſmum etiam *ſtato* Tempore recurrentem, Balnei uſus, *menſem unum* ulterius protruſit, & perſpirationem *mire* promovendo inſultus *mitiores* poſtea, & *Breviores* promittit. Teſtatus eſt 7 *Octob.* 1687, apud *Aquas Calidas*.

LXIII.

Dominus W. Londinenſis *in* Paralyſi univerſali *Balneorum* Regis & Reginæ *uſu.*

Joannes W. Londinenſis, univerſali *Paralyſi* poſt *Rheumatiſmum*, & miſſionem Sanguinis *nimis* largam adèo afflictus, ut per *longum* Temporis tractum abſq; grallis incedere non poterat, Thermarum *Bathonienſium Regiarum*, & *Reginalium* uſu Anno 1680, & ſuccedentibus quibuſdam ita convaluit, ut a *pluribus* annis *ſanus*, in gratam rei memoriam, *robuſtus* licet, *Thermis* aſſueſcit. Hæc retulit *Londini* 2 *Dec.* 1687. *Idem* apud *Aquas Calidas* mecum *Sanus* ad fuit 10 *Aug.* 1688.

LXIV.

Corn. Dyer *in* Contracto poplite, *uſu Balneorum* Regis & Reginæ.

Cornelius Dyer de *Headington* in Comitatu *Wiltonenſi* annos natus 17, *Contracto poplite ſiniſtro* laborans ſpatio *quinq;* annorum, & diverſorum remediorum

tædio

tædio ſatigatus, anno 1664, ad *Bathoniam* advenit, & *Regali* Balneo, & *Reginæ* uſus *ſex* tantum vicibus, *relaxatum poplitem* & *Corroboratum* habuit. Diebus autem 15 Elapſis, *perfecte* convaluit, & in *Sano* ſtatu ſe ad *hunc uſq; diem* manſiſſe Teſtatus eſt 25 *Junii* 1687. *Londini*, Ætatis anno 40.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

LXV.

Generoſa *quædam* Hæmoptoe *graviter* laborans, & poſt diverſa remedia, *cum periculo Vitæ* Bathoniam adveniens, *Thermalium* aquarum *frigeſcentium* & *frigidarum* potatione, ſine uſu *Thermarum* externo, ad ſanitatem priſtinam reſtituta eſt; Teſte Ipſâ apud *Thermas* menſe *Julio* 1688.

Hæmoptoe *Thermalium aquarum* frigidarum *potatione Sanata.*

LXVI.

Gulielmus Headach de *Gillingham* in Comitatu *Dorſet* Calcearius, 22 annos natus, *artubus inferioribus Captus*, 5 die *Maii* A. D. 1687. ad *Bathoniam* ſe Contulit; tam *motu* quam *ſenſu* caruerunt partes affectæ, *poplites contracti*, & Tibias motus *Spaſmodici* ita vexarunt, ut ulterius Contractas tamdiu curvas tenuerunt, donec vi magnâ diſtentæ, *prolongatæ* fuerunt. *Tribus* Septimanis *Thermarum* ut plurimum *Regiarum*, unicâ autem vice *Reginenſium* uſu hic elapſis, ſine adjumento aliquo manifeſto diſceſſit, & poſt *octo* Hebdomadarum ſpatium *domi* tranſactum, *Robur artubus accedere ſenſim percepit.* Circa Divi *Michaelis* Feſtum Calceatorio operi, pro Conſuetudine, ſe accixit. Proximo verò anno (inſtante viz.) *Viginti* millium paſſuum iter *pedibus* ſuſcepit, nullâ aliâ coactus neceſſitate, quam ut *Thermas* olim *Beneficas iterum* inviſet, & jam *perfecte* Convaluit; quod ore proprio teſtatus eſt 23 die *Junii* 1688; quo Tempore Lau-

G. Headach *Calcearius in* Artuum inferiorum Paralyſi *uſu Balneorum* Regis & Reginæ.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

dem DEO conceſſit, & *Thermis* honorem, ſuſpenſis grallis ſupra Thronum *Bladudi* in Thermarum *Regiarum*, & *Reginæ* interſtitio.

LXVII.

H. Ivy *A. M.* *aqua pota in* mole nimia.

Hugo Ivy Rector de *Foſcot* in Comitatu *Somerſet*, in Abdominis, & totius etiam corporis, *mole nimis auctâ*, Antliæ *Siccæ* aquam potavit, & *beneficium* agnovit exeunte *Auguſto*, 1688.

LXVIII.

J. Binmore *Exonienſis, in* Paralyſi & Hydrope *uſu* Reg. *Baln.* & Luti.

Joanna Binmore Exonienſis, ab Beneficium in *Rheumatiſmo* qui *Paralyſin* induxerat & *Hydropem*, ab *aqua pota*, & *Regalis* Balnei *Lutiq;* uſu acceptum, gratias egit publice 20. *Aug.* 1688.

LXIX.

Paralytica *uſu* ejuſdem *Balnei.*

Alia etiam *membris capta*, & in ædibus *Thomæ Parker* Bathonienſis Sellarii, *Paralytica*, ab *ejuſdem* Balnei uſu *Levamen*, eodem tempore grata agnovit.

LXX.

Generoſa *quædam in* fluore albo *uſu* Crucis *Balnei*, & *Thermarum* aqua pota *interdum.*

Generoſa quædam *Londinenſis*, ſub Medicorum Clariſſimorum *Londinenſium* cura, *fluore* tamen *alborum* interdiù noctuq; apud locum *graviter* vexata, *Crucis* Balneum meo conſilio, in remedium Petiit 27. *Julii* 1688, & intra menſis *unius* ſpatium, in *Thermas* modo memoratas placide immerſa, ſepoſitis Medicamentis quæ *Londino* ſecum apportaverat, poſt *tres* Balneandi vices ab adventu uſq; ad 24 *Auguſti*, quo hæc Scribo, de fluore iſto ſe *nihil* inaudiviſſe, & illo ipſo tempore ab eodem *immunem* eſſe, retulit 23 *Aug.* 1688. In hac *Nobili* ægra, *uterum & partes inſervientes, durioris partus laboribus imbecilles redditas* Thermæ,

Thermæ Crucis *Corroborarunt.* Thermarum etiam iſtarum *aquam potavit* parciùs.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

LXXI.

Elizabetha Booth Generoſa *Clauda*, in Beneficii à *Thermarum Crucis* uſu memoriam, ad *Crucem* Novam Marmoream *Drummondianam* ibidem baculum appendit, 3 *Sept.* 1 6 8 8.

D. Eliz. Booth *Clauda, uſu B. Crucis.*

LXXII.

Domina *Noble*, Londinenſis *Clauda* Balneo *Regio* ad plures dies uſa *mæſta* diſceſſit; brevi autem ſe *multum* commodi percepiſſe ultro reſcripſit menſe *Aug.* 88.

Clauda *poſt diſceſſum a* Thermis *juvamen percepit.*

LXXIII.

Clauda altera *Herefordienſis* apud locum, earundem *Thermarum* uſu, balneandi tempeſtate *unicâ* convaluit eodem anno, & menſe.

Clauda *apud locum convaluit uſu B.* Regis.

LXXIV.

Collins Wolrich Pharmacopola *Salopienſis*, crebris Vomitibus, ventriculi imbecillitate, mala concoctione, inappetentia, & inteſtinorum lubricitate *diù* vexatus, aqua ex Antlia *Regalis* Balnei pota *convaluit*, & gratias egit publice in Eccleſia D. D. *Petri & Pauli* 7 *Septembri* 1 6 8 8.

D. Wolrich *in Ventriculi & Inteſtinorum affectibus* aqua pota *B.* Regalis.

LXXV.

Robertus Harington Generoſus, *diù* & *valdè* Hypochondriacus, in *Ventriculi*; & *Inteſtinorum tono*, *flatibus* & *Hypercatharſi* nimium laxato, ab uſu *Regalis* B. externo, ſe *multum* commodi accepiſſe retulit 7 *Sept.* 1 6 8 8. *Aquam potam* dixit *non competere:* Hæc inter *Obſervationes* anomalas.

D. Rob. Harington *Hypochondriacus uſu* B. Regis.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Fiſher Littleton *L. L. D. in Colica, aqua pota B.* Regalis, vere *&* autumno *per* Biennium.

LXXVI.

Fiſher Littleton L.L.D. apud Commune Doctorum Hoſpitium *Londini* Commorans, & Exercens, *Colica* plurimum vexatus, & *Clariſſimorum* Medicorum conſiliis fatigatus, in *articulo mortis*, ſpe remedii *Bathoniam* adivit; potavit aquas *Regias*, aptis Tempeſtatibus, ad *plures* dies, *Vere* præſertim & *Autumno*, per *biennium. Primo* anno Commodum percepit; *Secundo* verò tantum non convaluit. Teſtimonium exhibuit 24 *Sept.* 1 6 8 8. In Confirmationem *potavit* aquas *Thermales* iterùm A. D. 1 6 9 0.

Henricus Higdon *Londinenſis, in parte Corporis inferiore ſtupefacta uſu B.* Regis *&* Reginæ, *motu reſtituto poſt diſceſſum.*

LXXVII.

Henricus Higdon Londinenſis annos natus 16, *imbecillitate & Stupore a parte corporis media, ab umbilico deorſum* præcedenti menſe Decembri laborans, *contractis* etiam *artubus* inferioribus, motu *omnino* abolito ſed manente *ſenſu*, 6 *Maii* 1 6 8 7, ad *Bathoniam* ſe contulit, & *Regis, Reginæq;* Balneis *duos* menſes uſus, *ſine* beneficio *mæſtus* diſceſſit; poſt *unius* autem Septimanæ *domi* ſpatium, in partibus *pridem* ſtupefactis, doloris *cujuſdam* facile ferendi ſenſum, *ob ſpiritus animales* pedetentim repentes, & curſitantes animadvertit, ex quo Tempore motus *indies* ſuccrevit, adeo ut intra *menſis* ſpatium, adjumenti alicujus levis ope, gradus *duos* aut *tres* promovere poterat; poſt *alium* menſem *plures* alios, ita ut, D E O *Benedicente*, circa *Chriſti* Natalitia *domi*, abſq; baculo ambulare poterat; & 21 *Aprilis* ambulavit foras, & jam baculo pro *more* ſolum, non ex *neceſſitate* utitur. Hæc ex ipſius ore habui *Bathoniæ* 24 *Sept.* 1 6 8 8, quando Thermis *Regiis* in Confirmationem *iterum* uſus, gratias

gratias egit DEO *Thermarum* Creatori, à quo *Omne Bonum deſcendit*, & ſubſcripſit

Henricus Higdon.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

LXXVIII.

Ambroſius Gill de *Bradnitch* in Comitatu *Devon*, annos natus 42, *Membrorum omnium imbecillitate* 14, annos laborans, 13 autem Septimanas ante adventum ad *Thermas* ita imbecillus ut incedere non poterat, ad *Bathoniam* ſe contulit 10 *Sept.* 1688. Thermis *Regiis* & *Reginenſibus* uſus eſt dies 14; potavit aquas *parce* in Balneo, *liberius* in *Thermas* non immerſus, & 25 *Sept.* Sanus diſceſſit. Hæc habui a *Radulpho Fowler* Generoſo, qui toto tempore *Bathoniæ* ſecum interfuit, & *recuperatum* nuper ægrum diſcedentem vidit.

Amb. Gill *Devonienſis in* totius Corporis imbecillitate *uſu B.* Regis *&* Reginæ.

LXXIX.

Thomas Bonny Londinenſis 15 annos natus, *Fiſtula in Cruris dextri* Tumefacti interna parte, ab inguine ad genu diu vexatus, menſe *Auguſto* Bathoniam adivit; in Thermas *Regis* & *Reginæ* immerſus (*potavit* etiam interdum aquas *Regias*) abſterſo Ulcere Sinuoſo, ejuſdem Orificium *fere* clauſum obtinuit, & *Tumor* remiſit. Adjumentum faſſus eſt primo *Octobris* 1688. *Idem* etiam *oſſiculum* a Tibia *ibidem* ſeparatum, *excluſum* habuit.

Tho. Bonny *Londinenſis in* Fiſtula *uſu Balneorum* prædictorum.

LXXX.

Novem annorem *Londinenſis* Alter in externa ſiniſtri Cruris parte *Fiſtula* laborans Solamen magnum invenit 2 *Octob.* 1688.

Londinenſis alter *in* Fiſtula *uſu eorundem Balneorum.*

De Effectis Thermarum Bathon.

LXXXI.

Pauper Claudus poſt diſceſſum Convaluit uſu B. Regis, Reginæ & Leproſorum.

Pauper quidam *pedibus captus* anno 1684, ad *Thermas* quà potuit, advenit; uſus eſt Balneis *Regis, Reginæ* & *Leproſorum*, ad *plures* Septimanas; *abſq; beneficio diſceſſit*; vere inſequente *Sanus* rediit; gratias egit; & *perfecte* Convaluit. Teſtis *Thomas Parker* Sellarius *Bathonienſis* 12 *Octob.* 1688.

LXXXII.

Edv. Wyke Weſtmonaſterienſis, in flatû hypochondriaco & Colica; pota Aqua Balnei Regis.

Edvardus Wyke Generoſus, è parochia D. *Margaretæ* Weſtmonaſterii *flatu hypochondriaco* & *Colica laborans* 23 die *Julii* Salutis humanæ reparatæ anno 1688, ad *Thermas* advenit; doloribus & imbecillitate *ita* premebatur ut *incurvato Corpore* incedere cogeretur; *febre* etiam continua inflammatus, & ingente *Site* vexatus Thermarum *Regiarum* aquam per *Antliam* derivatione, *pro Tolerantia*, plures dies hauſit, menſe *uno* elapſo *ulterius* proceſſit, & *diutina* conſtantiq; Aquarum *Thermalium* potatione morborum & Symptomatum prædictorum, *apud locum* remedium invenit. Ob hoc *beneficium* gratias egit Vir pius, publice in Eccleſia D. D. *Petri* & *Pauli*, DEO *Supremo* Morborum *Depulſori*, ac Medicorum *Archiatro*, & memoriam rei *gratus* petiit 22 *Sept.* 1688.

In hoc Generoſo Notabile *Thermarum Aquam non Communi Seceſſus, Vrinæve modo, ſed per Sudores tranſiiſſe; fuiſſeq; vice tantum unâ, aut alterâ, in Thermas immerſum.*

LXXXIII.

Tho. Boniface Londinenſis Claudus; uſu Balneorum Regis & Reginæ.

Thomas Boniface Londinenſis, annos natus Quinquaginta circiter, *Paralyſi*, & *artuum inferiorum imbecillitate* laborans, menſe *Junio* cum grallis *Bathoniam* adivit;

vit ; *Regis* & *Reginæ* Balneis *unius* menſis ſpatio uſus, grallas *dimiſit*, & ſine grallis quas *hic* ſuſpendit, *Lætus* diſceſſit, A. D. 1 6 8 8. *Brevi* hic *poſtquam Balneo uti cæpit, ad ipſum Balneum indeq; retro ad Hoſpitium, abſq; ope, pedibus ambulavit.*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

LXXXIV.

Edvardus Huddle de *Cheſham* in agro *Buckinghamienſi* exeunte menſe *Auguſto* ad *Thermas* acceſſit ; *univerſum Corpus Ulceribus ichoroſis ſcatebat*, & poſt impenſa magna & ingentes ſumptus in remedium, deſperans fere, tanquam ad *ſacram anchoram*, ad Thermas advenit, & *ſex* ſeptimanarum curriculo, Balneo *Regio*, & *Reginæ* uſus, potando etiam aquam in *Balneo* parcius, *ulcuſculis ſanatis*, Sanus diſceſſit, menſe *Septembri* 1 6 8 8.

Edv. Huddle *Buckinghamienſis in* totius corporis ulceribus *uſu Balneorum* Regis *&* Reginæ.

LXXXV.

Anna Walker Herefordienſis anno 1 6 8 2, ad *Bathoniam* iter plauſtro ſuſcepit, *artuum omnium motu abolito, adèo ut nec ſtare poterat, multo minus incedere, ſed puerulæ more, brachiis geſtaretur :* per totam æſtatem Thermis *Regiis* incaſſum uſa, *vere* ſuccedente rediit, & Solamen invenit ; *autumno* autem inſequente iiſdem Thermis *iterum* uſa, *Convaluit.*

Anna Walker *Herefordienſis in* artunm omnium motu abolito reſtituto *uſu Balnei* Regii tribus *Tempeſtatibus.*

LXXXVI.

Henricus Jones è *Batavia* ſine *brachii & manus dextræ uſu* ad *Thermas* adveniens, & Thermis *Regiis* & *Reginæ* fretus, ad dies 14, eodem anno *Convaluit.*

Hen. Jones *in* brachii & manus dextræ defectu ; *uſu* Regis & Reinæ *Balneorum.*

LXXXVII.

Herefordienſis Quædam annos nata 40, & *tres* annos *Rheumatiſmo* laborans, adeo ut *toto tempore nec veſtire ſe*

Herefordienſis *quædam*, *uſu* eorundem *Balneorum*, *in* rheumatiſmo.

De Effectis Thermarum Bathon.

ſe poterat, nec Sibimetipſi cibum ſubminiſtrare, manus etiam & pedes *tumefactos* habuit; anno 1683, ad *Bathoniam* ſe recepit, uſa eſt *Regis* & *Reginæ* Thermis ad *tres* Septimanas, & *Convaluit*. Finita *unica* ab adventu Septimana *veſtiebat* ſe, & *ſibi cibum præbuit*.

LXXXVIII.

Henricus Cutler *in* paralyſi univerſali, & Tremoribus involuntariis, *uſu Balneorum* eorundem.

Henricus Cutler de *Lampert* in Comitatu *Somerſet* faber ferrarius, *paralyſi univerſali*, & *Tremoribus*, Crurum præſertim, *involuntariis* diutius afflictus, *iiſdem* Thermis uſus eſt *eodem* anno *tres* menſes; *Sine beneficio aliquo inſigni diſceſſit*; octo autem Septimanis poſt abitum elapſis, *infirmis membris robur acceſſit*, & circa Feſtum D. *Michaelis* anni inſequentis, iter ad *Thermas* pedibus inſtituit, & in gratam rei agnitionem *Ductoribus* & *Sellariis* Omnibus *forcipes* in peto Sugendo utiles, *ſui Operis*, quos ſecum attulit, (& vidi) dono dedit.

LXXXIX.

Tabitha Tayler *in* poplitibus contractis, *uſu* eorundem *Balneorum*.

Tabitha Tayler, ex Hoſpitio *D. Thomæ* infrà Burgum dictum *Southwark* miſſa, anno 1684, ad *Bathoniam* acceſſit, *poplitibus ita contractis ut ſuper genua incedere cogeretur*, imo *manibus pedibuſq; greſſum promoveret*; in *Regis* & *Reginæ* Thermas *tres* menſes immerſa *ſtabat erecta*, & *ſine gralla*, aut *etiam baculo*, *Sana diſceſſit*.

XC.

Warwicenſis *juvenis*; *in* rheumatiſmo, *uſu Balneorum* prædictorum.

Warvicenſis quidam *Juvenis Univerſi corporis doloribus à Rheumatiſmo* vexatus anno 1684, Thermis *Regiis* & *Reginæ* uſus eſt ad *quatuor* menſes; Circa *Omnium Divorum* Feſtum doloribus *gravioribus* afflictus diſceſſit, *diu noctuq*; ita prementibus, ut Somnum & quietem fere *Omnem* abſtulerunt. Ad *Thermas* accedens

dens uſus eſt grallis; diſcedens, propter dolores Tener, illis uti non poterat. Idem vero circa Feſtum *Annuntiationis* inſequentis anni, *pedeſtri itinere Sanus rediit*, & ita remanſit. Hinc *Thermas calidiores affectus pure Rheumaticos (Saltem pro tempore) exaſperare conſtat.*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

XCI.

Juvencula quædam *Dorothea Roſſington* prope *Londinum* exuviis laminoſis à *toto* corpore, *mane* præſertim, in *lecto* decidentibus, quæ morbum dictum *Elephantiaſin* comitantur laborans, menſe *Julio* 1688. ad *Thermas* acceſſit, & in Thermas *Regias* & *Reginenſes* ſex tantum Septimanas immerſus domum *Sana* rediit, relicta ſolum circa digitos *prurigine*, quæ ad morbum præcedentem *nihil* attinûit.

Dorothea Roſſington *in* Elephantiaſi; *uſu Balneorum* Regis *&* Reginæ.

XCII.

Gulielmus King de *Bromham* in Comitatu *Wiltonenſi*, intemperie *frigida*, & *Tremoribus continuis*, iſtis *febris intermittentis* haud diſſimilibus *diu* vexatus, & in *tanto* frigiditatis gradu poſitus, ut *Stragulis pluribus* ſuperimpoſitis calorem *vix* ſentiret, imo *inter duo lecta* interdum dormire conſuevit, ultimo die *Auguſti* A. D. 1688, ad *Bathoniam* advenit, & *Regis* & *Reginæ* Balneis ad dies 14 uſus, ab *Intemperie* & *Tremoribus* prædictis *Liber* evaſit. Abiit 13. *Sept.* 1688.

Gul. King *in intemperie frigida, & tremoribus; uſu Balneorum prædictorum.*

XCIII.

Thomas Smart de *Bromham* in Comitatu *Wiltes*, Inteſtinorum Torminibus *ità graviter* afflictus, ut *erecto corpore nec incedere poterat*, *nec ſedere* (quietem enim non niſi ſuper *Inteſtini operis* Sellam *incurvato Corpore*

Tho. Smart *in* Torminibus Inteſtinorum; *uſu* eorundem *Balneorum.*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

pronus obtinuit) Septimanâ *unâ* ante Diem *Dominicam in Albis* ſive Feſtum *Pentecoſtes* 1688, ad *Thermas* ſe contulit, *Aquas* potavit, *Regis* & *Reginæ* Balneis uſus eſt, & *Convaluit.* De *hoc*, & *Decem* aliis præcedentibus Teſtatus fuit *Thomas Parker*, Sellarius *Bathonienſis* 13 die *Octobris*, A. D. 1688.

XCIV.

G. *M.* Arm. *in* doloribus veteribus; *uſu Balnei* Crucis.

G. M. Armiger in *doloribus veteribus* Balneum *Longum* proficuum invenit 20 *Auguſti* 1688.

XCV.

Generoſa Londinenſis *in affectione* Rheumatica, & Scorbuto; *uſu Balnei* Crucis.

Generoſa quædam *Londinenſis* affectione *Rheumaticâ*, & *Scorbuto* Laborans, menſis *unius* ſpatio Balneo *Crucis* eſt uſa, & ſe *adjutam* dixit 22 *Aug.* 1688.

XCVI.

Matrona Devonienſis *in* Rheumatiſmo *uſu* ejuſdem Balnei.

Matrona *Devonienſis* in *Rheumatiſmo inveterato*, uſu *Crucis* Balnei *beneficium* obtinuit 30 *Aug.* 1688.

XCVII.

R. Young *Prebendarius de* Windſore *in imbecillitate malleoli*; *uſu* ejuſdem *Balnei.*

Ricardus Young Prebendarius *Windeſorienſis* Thermarum *Crucis* uſu, & *Antliæ* ibidem ope, *imbecillis malleoli* confirmationem accepit menſe *Auguſto* 1688.

XCVIII.

Devonienſis *Miles in* Hepatis *&* veſicæ fellis *obſtructionibus*; *uſu* ejuſdem *Balnei.*

Militi Cuidam *Devonienſi* in *Hepatis*, & *Veſicæ felleæ* obſtructionibus, Aqua *Regalis* Balnei *Antliata*, ad dies 21 *pota*, profuit, 8 *Octob.* 1688.

XCIX.

Joſ Pleydall *Archi-D.* Ciceſtrenſis *uſu* ejuſdem *Balnei.*

Joſephus Pleydall Archidiaconus *Ciceſtrenſis*, in *affectibus Rheumaticis*, & ſtatu corporis *habitiore*, à *Cruciatarum*

Cruciatarum Thermarum uſu *Beneficium* oblinuit, 4 *Oct.* 1688; *Ignotus* etiam ob *Beneficium* ad *Urinæ* ductus ſpectans in *potanda* Thermarum *aqua* acceptum *gratias* egit *publice* in Eccleſia D. D. *Petri* & *Pauli*, 14 *Octob.* 1688. *Archidiaconus* potavit aquas *mane*, & *veſperi* intravit Balneum.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Ignotus *quidam* potâ *Thermarum* Aquâ *in* Urina fæculenta.

C.

Ipſe Ego à longo itinere *Bathoniam* reverſus, & in *Dolorem Iſchiadicum* excruciantem valde *Statim* lapſus, *Regalis* Balnei uſu, *tribus* ſolum vicibus tentato, *Convalui*, 18 *Septemb.* 1675.

Autoris *Beneficia a* Thermis *accepta in* dolore Iſchiadico.

Quinetiam *Dextræ* manus carpus *caſu* debilis *Regalis* & *Reginenſis* Balnei uſu, & *Regalis* Balnei *Antliæ*, ictubus Thermalis Aquæ decidentis *quingentis* percuſſus 14 die *Octob.* non ſine *DEI* Benedictione, *præſentaneam* opem ſenſit, & *robur* priſtinum *recuperavit.*

In dextri Carpi debilitate.

Addo, quod A. D. 1688, Calendis *Maii* apud *Durobrevem*, alias *Roffam*, *Cantii* Civitatem, & *Cathedralem* ædem ANGLIAE *vetuſtam*, in manus *dextræ*, & *dextri* Brachii uſum *abolitum*, dum rebus Navalibus in Claſſe Regia, **Chatham** intereſſem, à *Rheumatiſmo* incidens, Venæſectione & *Topicis* præmiſſis, uſum poſteà *Londini* recuperaverim; parti autem infirmæ *Crucis*, *Regis*, & *Reginæ* Balnea *robur & vires Bathoniæ* afflarunt; & *Regalis* Balnei *Antliæ* uſus, *manum* quâ hæc ſcribo, ad *ſanitatem* priſtinam eodem anno *reſtituit.*

In dextræ manus & Brachii *imbecillitate.*

Ob quæ, aliaq; Beneficia DEO *Vero*, *Archiatrorum Archiatro*, *Ægrotorum*, *Infirmorum*, *Claudicantium*, & *quibuſcunq; morbis laborantium Supremo Medico*, *Omniumq; qui in ejus ſinum Fidem*, & *Confidentiam ſuam Securi reponunt*, Conſervatori, & Vindici, *Laudes ſint & Gratiæ* in Sæculorum Sæcula.

Gratiarum actio *pia* Centuriam *Claudens.*

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

Centuria Secunda.

I.

D Ric. Crumpe Eq; *Aur. in* Contuſione *uſu Balnei* Regis & Reginæ.

Dominus *Ricardus Crumpe* Eques Auratus & Aldermannus *Briſtolienſis* doloribus *ægerrime* ferendis *miſere* afflictus, quos ex equo lapſus *olim* induxerat, quibus latus totum *lævum*, præſertim vero *Caput*, *Humerus*, & *Brachium*, valde contuſum; poſt *multorum* remediorum uſum *minus* efficacem, tandem ad Thermas *Bathonienſes*, ſpe remedii, ſe contulit A. D. 1676, ubi poſt *Regis* & *Reginæ* Balneorum uſum ad *tres* Septimanas; & *crebras* Antliationes, *parum* juvanimis *apud locum* invenit, ſed *biduo* ſolum *domi* elapſo, doloris *remiſſionem* ſenſit; qui poſt *tres* hebdomadas *omnino* evanuit, nec *rediit* unquam. Teſtimonium hoc exhibuit 2 die *Septembris* Anno ætæ Chriſtianæ 1689. *Bathoniæ.* Ità Teſtor

Ric. Crumpe.

II.

D. Ric. Vernon *in* Elephantiaſi *uſu Balnei* Regis & Reginæ.

Ricardus Vernon Georgii Rectoris de *Bourton* ſuper aquas in agro *Gloceſtrenſi* filius, annos natus 14, & *decem* annos mitiore *Elephantiaſis* ſpecie laborans, cum *maculis fuſcis*, & *ſquammis quibuſdam albis* cutim infeſtantibus, *potavit* aquas Thermales ad dies *Septem*, dein *Reginenſi* Balneo & *Regio* uſus ad *tres* Septimanas, *omnino Convaluit.* Sumpſit etiam *Electuarii* ſanguinem depurantis *Moſchatæ nucis* quantitatem *mane* & *ſerò* ſuperbibendo *Thermalis* aquæ hauſtum minorem tam in *Balneo* quam in lecto. Teſtimonium exhibuerunt *Pater* & *Filius* 6 die *Junii* A. D. 1689. Addidit *Pater morbum circa hanc anni tempeſtatem quotannis recruduiſſe*; & inſequente *hyeme*, his non

non obſtantibus *recruduiſſe* audivi, ideoq; ad ſanationis perfectionem *longiorem* apud *Thermas* moram requirit. Poſt *Octo* Hebdomadarum ſpatium *apud Thermas*, *ſanus* diſceſſit 19 *Junii* 1690. De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

III.

Henricus Clempſon de *Everſholt* in Comitatu *Bedfordiæ* Calcearius ad *Bathoniam* advenit die *Lunæ* poſt dominicam in *Albis* A. D. 1687, uſus eſt *tres* menſes Balneo *Calido* dicto, & interdum *Leproſorum*; & anno *proximè* ſuccedente tantum Balneo *Calido* ad *duos* menſes; annoq; domini 1689, *Maii* die 29, gratias egit DEO Thermarum ope à *Lepra alba ſicca cum multis Squammis*, quam *Elephantiaſim* vocamus *Confirmatam*, Sanum facienti, quæ *Sex* annorum ſpatio illum *miſerè* afflixerat. Hoc teſtatus eſt 8 *Julii* 1689. reverſurus *domum*.

H. Clempſon *in* Elephantiaſi Confirmata *uſu* B. Calidi, *&* Leproſorum; *per aliquot temporis ſpatium*, tribus *annis* proxime *ſequentibus*.

IV.

Franciſcus Heckington de North Allerton in Comitatu *Eboracenſi*, annos 31 natus, 10 *Junii* anno Domini 1689, *Bathoniam* inviſit; laboravit *ingenti Tumore Albo* in *genu ſiniſtro à ſex menſibus* elapſis, uſus eſt Balneo *Calido*, & *Antlia* ejuſdem ad *quinq;* dies, & *convaluit* Dimiſſo autem *Tumore*, ſed manente *imbecillitate* à Balnei uſu *Confirmationem* expectat. Teſtimonium exhibuit 20 die *Junii*, A. D. 1689. Notandum, *Tumorem hunc* flatulentum *potius*, *quam* pituitoſum *fuiſſe*.

Fr. Heckington *In* Tumore genu flatuoſo, *uſu B.* Calidi.

V.

Jacobus Ellesby vir Doctus & Pius *Vicarius* de *Chiſwick* ſuper *Thameſin*, in *laxo fibrarum tono*, *Ventriculi*, & *Inteſtinorum* imbecillitate, *Macie corporis*, & *magno*

Ja. Ellesby *A. M. in* laxo fibrarum tono *&c.* Aquâ potâ *Balnei* Regalis.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

no virium languore ex aquis potis Thermalibus *Bathoniæ multum* commodi percepit, & gratias egit *publicè* in Eccleſia Apoſtolorum *Petri* & *Pauli* ibidem menſe *Maio* A. D. 1690. *Autumno* ejuſdem anni potavit aquas *Secundò*, & ſanitatem *partam* Confirmavit. *Sanum* vidi *Londini* 12. *Nov.* 1690.

VI.

Jac. Haſtings *Bathonienſis in* Paralyſi univerſali *uſu Balneorum* Regis *&* Reginæ *ad* plures *menſes &* Brumali *etiam* Tempore

Ego *Jacobus Haſtings* ad Inſigne Rotæ *S. Catharinæ* infra Civitatem *Bathon* in Comitatu *Somerſetenſi* Teſtimonium exhibeo, quod Annis 1688, & 89, *Paralyſi univerſali*, & *ſumma imbecillitate* laborans, quæ 25 ſeptimanarum ſpatio me *Lecto* affixerant, uſu Balneorum *Regis* & *Reginæ* ad *plures* menſes, *apud locum* ſanatus fueram. *Thermis* etiam uſus fui prout opportuna ſe dederunt tempora, haud ſine commodo, *Brumali tempeſtate.* Hæc *manu* meâ *ſubſcriptâ* confirmata dedi 9 die *Julii* A. D. 1690.

Jac. Haſtings.

VII.

Fr. Molineux *Warvicenſis in* manus *&* Brachii *motu* abolito *eorundem Balneorum uſu.*

Dominus *Franciſcus Molineux* de *Stratford* ſuper *Avon* in agro *Warvicenſi* annos natus 45. Feſto *D. Joannis Baptiſtæ* A. D. 1690, *Bathoniam* inviſit, *cum ſiniſtræ manus & Brachii motu abolito* menſes *ſex*, uſu Balneorum *Regis* & *Reginæ* ſpatio *trium* Septimanarum motum & ſenſum *apud locum* omnino *recuperavit.* Lætè Subſcripſit Senex lepidus 14 die *Julii* 1690.

F. M.

VIII.

De *Effectis* Thermarum *Bathon.*

VIII.

Ego *Robertus Sheyler* in **Coffee-***Polio* ſub Inſigne Capitis *Turcæ* infra *Civitatem Bathon* Teſtor me *dolore Iſchiadico* laborantem *Regalis* Balnei uſu *tribus* ſolum vicibus *perfecte* convaluiſſe. *Nomen* meum Subſcripſi in *veritatis* Teſtimonium 6 *Aug.* 1690.

Rob. Sheyler *Bathonienſis in* DoloreIſchiadico, *uſu Balnei* Regis.

Robertus Sheyler.

IX.

Generoſa quædam ob Beneficium *Thermarum* uſu præſtitum DEO *Sanationum fonti*, gratias egit *publice* in Eccleſia *Apoſtolorum* Petri & Pauli *Bathoniæ* 6 die *Auguſti* 1690.

Generoſa *ob beneficium a* Thermarum *uſu.*

X.

Domina *Wogan* Londinenſis *Clauda* artuum inferiorum uſum recuperavit *domi* A. D. 1689, *Regis* & *Reginæ* Balneis aſſuevit, & *apud locum* beneficium *haud* percepit. Teſtata eſt *Londini* 4. *Novemb.* 1690.

D. Wogan *Londinenſis* Clauda; *uſu* Regis *&* Reginæ *Balnei.*

XI.

Gulielmus Dixie Generoſus, Domini *Beaumont Dixie* de **Market-Boſworth** in Comitatu *Leiceſtrenſi* Baronetti, filius, Rheumatiſmo *quinq;* menſium ſpatio *miſerrime* afflictus, & ad iſtum infirmitatis gradum redactus ut anno ætatis ſuæ 22, *ſine grallis* incedere non poterat, poſt *varia* remedia à *Medicis Celeberrimis Londini* incaſſum exhibita, ad *Bathoniam*, quaſi Deploratus, *mæſtus* acceſſit 23 *Auguſti* 1690; ubi poſt *Crucis* Balnei uſum ad menſes *duos*, & ſub *Antliæ* embrochationem ad vices 24, *apud locum* ſine ope ambulavit, & *perfecte Convaluit*; Ob quod gratias egit

G. Dixie *Generoſi in* Rheumatiſmo *uſu Balnei* Crucis.

egit

De Effectis Thermarum Bathon.

egit DEO in Eccleſia *maxima* apud *Bathonienſes* 19 die *Octob.* 1690, qui *gratiarum-actioni* publicæ deſtinatus erat per Totum ANGLIÆ Regnum.

Hæc ab *ipſius* ore habui 21 die *Octobris*, quando, *eàdem rhedâ* vectus, ad *Auguſtam* ANGLORUM *Metropolim*, hoc anno, *Secum* unà adveniſſem.

C A P.

De Nocumentis Thermarum Bathon

CAP. XVI.

De Nocumentis *Thermarum*; *ſive*, Noxis *a Temerario* Thermarum *uſu provenientibus.*

Capitis Summarium.

Affectuum Natura *in quibus* Thermæ *non Conveniunt. Cl.* Mapletii *Obſervatio.* Thermarum *vires* peculiares, & *Officium* proprium. *Morbi in quibus* Thermarum *uſus* minus *convenit. Singulorum* Natura, ætiologia, & ratio *Noxæ*, *Uſus in* Paralyſi Tremula. Autoris *Epiſtolæ pars ad D.* Joannem Wedderbourne, *Equitem Auratum*, *de* Scoto-Britanno *Nobili*, *in* Convulſione. *Sani à* Thermarum *uſu* minus *commodo èvaſerunt* Claudi. Rheumatiſmo *laborans*, declinante *morbo corroboratus* hyeme. Paſſio Hyſtericæ Simillima *in* Viris *obſervata. Cl.* Mapletii *Virginis* Nobilis *paſſione* Hyſterica *laborantis Hiſteria.* Nobiliſſimæ Virginis *eodem morbo Correptæ Hiſtoria* Autoris. *Cl.* Williſii *pars Epiſtolæ ad* Autorem, *de eadem Virgine. Illuſtris Matronæ* Cambro-Britannæ lethalis *Noxa* Bathoniæ, *in* Motibus Convulſivis & Hyſtericis. *De* Tabe Anglica, & Nephritide, *quædam. Externorum morborum* Thermarum *ope ægrè Sanatorum* Inſtantiæ. *Quædam è* Mapletio. Antliæ *uſus*, & *præcipuè in* Capitis Embrochationibus, *caute adhibendus. Ex* Malâ *ejuſdem* adminiſtratione, *Noxæ. De* Thermarum *uſu in* Lue Venereâ.

HUC uſq; de *Beneficiis* quæ à *Thermarum* uſu *Externo,internoq;* expectari debent diſſeruimus quùm vero de *Thermis Bathonicis juſtum Tractatum* ſcribere decreveram,

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

creveram, hic de Thermarum *Nocumentis* quædam ſubnectam.

Affectuum natura *in quibus Thermæ* non *conveniunt.*

Et quidem *affectus iſti quorum Cauſa Morbifica, in Humorum tenuitate, ferocia, aut motu inordinato conſiſtit, parum adjumenti à Thermarum uſu recipiunt.* Quum enim *Thermalis* Calor humores Corporis *fermentationis* ope, ignis *inſtar* culinaris, *fuſiles* reddat, quod *Tenue* eſt, *ferox*, aut *indebito* quodam *motu* præditum, Commotum, & in *Turgeſcentiam* actum, non prius per cutis *poros* eliminatur, quam *motu* effero, & *minus* ordinato præcipitatum, in Corporis partibus tam *internis*, quam *externis*, tragædias excitaverit. *Simile* obſervavit pridem *Clariſſimus* Mapletius: *Agitati* inquit, *Thermarum Calore, acres, ſalſiq; ſucci, nova fermentatione bullient, novam rabiem induent, novamq; Carnificinam (experientiâ quippe jam teſte nitimur) inteſtinorum Tunicis affigent*, &c. Eodem etiam referendum videtur quod Thermæ *catamenia ante præſtitutum tempus, non rarò provocent.* Fermento ſiquidem *Uterino*, (de quo poſteà in *paſſione hyſtericâ* plura) *Thermarum* fermento ſuperinducto, fermentorum *vis Unita fortior* evadit; Idem *Autor*, in Hiſtoria Patientis *ejuſdem* Dominæ; *Suppetias attulit, opinor, purgatio muliebris, eaq; Satis ordinata, niſi quod uſitata periodo paulo Citius, ipſam accelerarat accommodatus iſtos ad uſus Thermarum Calor.*

Reſp. ad Epiſt. D. Alexand. Fraſer, *in gratiam* D. Fairfax.

Ibid.

Thermarum Officium proprium.

Officium autem Thermarum *proprium* eſt, *Spiritus languidos* erigere, & fovere, pro laxato fibrarum tono, firmitatem *partibus reſtituere, & membris infirmis, ac imbecillibus robur priſtinum Conciliare.* At vero affectiones iſtæ, quæ *fermentum* quoddam in ſe comprehendunt, *hoc* fermento, ut dictum, addito exaſperatæ, *ferociores* evadunt, adèo ut humores turgidi, calore hoc *naturali* fuſi, *Cerebrum, nervoſas partes,*

tes, & *articulos*, hoc modo *vehementius* invadunt, unde *paroxyſmus* exoritur, ideoq; *morbis* iſtiuſmodi, aut *Symptomatibus* afflicti, in *Thermarum* uſu *Cautiores* eſſe debent. Hujus generis inter morbos *internos*, ſunt *præoipue Sex*, *Convulſio*; *Morbus Articularis* (& qui eodem ſpectat *Rheumatiſmus*) *Affectio Hypochondriaca*; *paſſio Hyſterica*; *Tabes Anglica*; & *Nephritis*; de quibus *Omnibus* pauca ſubjungam.

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

Morbi *in quibus Thermæ* minus *conveniunt* Sex.

Convulſio.

Jam vero, cùm *Convulſio* acriori materiæ in *Nervoſo* genere hoſpitanti *originem* ſuam immediate debeat, à Calore *Thermarum* majori *minùs* tempeſtive, & *inordinate* uſurpato, levamen expectandum *non* eſt. Eodem itaq; modo, ac *major*, & *intemperantior* Caloris gradus materiam *acrem*, ac *Vellicantem* provocat, & irritat, *mitior* gradus, & *Tempeſtive* uſurpatus, *diſſipat*, mitigatq; Quemadmodum in Domino *Cockburno* Barone *Scoto-Britanno* evenit, qui *motibus Convulſivis* diutius vexatus, & medicorum Celeberrimorum *Scotò-Britannorum* D. *Joannis Wedderbourne*, Equitis Aurati, D. *Roberti Cuningham* Eq; Aur. & D. D. *Young* Conſiliis, ad *Thermas Anglicanas* amandatus, *immoderato*, & intempeſtivo nimis Thermarum *Regiarum* uſu, in *priſtini* morbi paroxyſmum incidit; *moderato* vero poſtea in eaſdem *Thermas* immerſione à paroxyſmis apud *Bathoniam* liber evaſit. De hoc Illuſtri Adoleſcente, in *Conſilio Epiſtolico*, ad Virum longe Clariſſimum, D. *Jo. Wedderbourne*, Equitem *Auratum*, & M. D. *Edinburgi* ſcripſi *Bathoniâ* 13 die *Julii* Anno Domini 1668, in hæc verba: *Morbi qui Adoleſcentem Egregium diù, & immaniter vexavit Hiſtoriam, accuratiſſime delineatam, vidi, Medicorum Clariſſime! Eques Celeberrime, quumq; ad morbum decollandum multiplici remediorum apparatu medici doctiſſimi D. D. D. D. Cuninghamius, & Young, Tecum ſociis operis uſi fuiſſent*, &c.

De Nocumentis Thermarum Bathon.

Et Sane quùm iſtius morbi cauſa continens, quæcunq; ſit intra genus nervoſum contineri, extra omnem controverſiæ aleam poni videatur, quod Crebris, & haud ita facile æquiparandis contractionibus, non potuit non imbecillius reddi, unde Convulſio non raro in Paralyſin degenerat; ad Nervos corroborandos, & materiæ morbificæ reliquias diſcutiendas Thermarum Regiarum Temperatarum uſum, ſive Balnei Regis partis ab erumpentibus ſcatebris remotioris, moderatum conſului, &c. His peractis quamdiu moratus eſt *Bathoniæ*, â paroxyſmo *convulſivo* Baro noſter manſit *immunis*, poſtquam ex *intempeſtivo* uſu, & *immoderato*, etiam in ipſo *Balneo*, tantum non *Lethalem* contraxerat; quod *Literis* ad Cl. *Williſium* teſtatum dedi, qui *Adoleſcenti* Prænobili in Mandatis dederat, ut à *Thermis Calidiſſimas* abſtineret, priuſquam Curæ Noſtra Patiens *Nobilis* ſe Commiſit, qui tempore *haud ita longo* poſt *Convulſus* obiit. *Generoſus* etiam poſt Vinorum tenuiorum *Serotinum* potum *Regalis* Balnei ſcatebras *Calidiſſimas* mane inconſulto adiens, & in Balneo ſolito *diutius* manens, poſt egreſſum è *Thermis*, antequam lectum recuperavit, partibus omnibus *contractus*, & mire *convulſus*, opem Noſtram imploravit 11 die *Septembris* 1690. & *Sanus* evaſit.

Vid. plura in Epiſt. Medicin.

His adjungenda foret Hiſtoria Virginis *quondam* Prænobilis, Honoratiſſimorum Parentum ſpei Unicæ, *Illuſtriſſimi Comitis Wiltonienſis* poſtea Uxoris, quam motibus *Convulſivis* vexatam, quum *Thermas*, & *Aquarum potationem* cum periculo vitæ ſolum *tentaverat*, ab affectu Soporoſo Caroticove, *Lethargo* ſimillimo *lethali* ferme, conſiliis meis ſecundante DEO, recuperaveram. Verum quum Symptomata, ad *paſſionem* dictam *Hyſtericam* proprie ſpectent, de eadem *inferius* ſuo loco differam.

Notandum

Notandum interim hoc in loco *Paralyſin* interdum *Convulſioni* adjunctam affectum iſtum Conſtituere, quem *Paralyſin Tremulam* vocitare ſolemus, in quo *Convulſivi* motus leves *perpetui* exiſtunt. In hoc affectu *complicato* diſtinguendum quinam affectus *alteri* prævaleat. Si *Convulſio*, Thermæ *minùs* conveniunt; ſi *Paralyſis*, utiliores evadent. Expectandum etiam an *Convulſio* tranſire, aut mutari poſſit in *Veram Paralyſin*, quæ in *puerili* & *juvenili* etiam ætate Sanationem à *Thermarum* uſu *non raro* admittit, ut & *Tremula Paralyſis interdum*, quemadmodum Capite 15. N. 26. videre licet.

De Nocumentis Thermarum *Bathon.*

Uſus in Paralyſi Tremula.

Morbus Articularis.

In *Podagrâ*, (& *Affectu Rheumatico*) ingruente paroxyſmo, à *Thermis* abſtinendum Communi *omnium* Incolarum ore ſancitum eſt, *declinante* vero, aut *finito*, ad roborandos articulos *Thermæ* conducunt. Quum enim humores in paroxyſmo *in fluore* ſint, & *Thermarum* calor fluxum *promoveat*, inchoato jam, aut *appropinquante* paroxyſmo, à *Thermis* temperare prudentiſſimum eſt. Poſtea vero articulos *imbecilles* redditos, vi ſolita fotoria, *Thermæ* corroborant, & calore etiam *blando* fomenti more *majoris*, humorum reliquas diſſipando diſcutiunt. Vide quæ ex *Avicennâ* notavit *Bauhinus* in fine Capitis de *Lue Venerea*. Quam autem *periculoſæ* aleæ plena res ſit *humoribus in corpore ſcatentibus, ſine debita humorum evacuatione prævia, in Thermas immergi*, inde ſatis conſtat, quod *plures* noverim, qui *Thermas* ingredientes, *Cæterà* ſani, in *artuum omnium motum abolitum* ex improviſo inciderunt, de quibus in *Hiſtoriis*, quæ *ſuperius* traduntur, *plures* occurrunt, & in Sclopetarum Fabro *Regio* & Devonienſi eminenter apparet. Novi autem Podagricum *Bathonienſem* qui *Tumore*, *Inflammatione*, & *dolore excruciante* admodum vexatus, *Reginenſis* Balnei

D. Ric Gibbes.

De Nocumentis Thermarum Bathon.

Balnei parti *magis* Temperatæ, vulgo **The Parlour,** ſævientibus Cruciatibus, & remediis aliis *incaſſum* tentatis, ſe *ultro* commiſit, & à prædictis ſymptomatis excruciantibus *liber* evaſit. Ex ipſius *ore* hæc habui 21. *Aug.* 1688. *Hæmorrhoidum* etiam intumeſcentium *dolorem*, ſimili modo ac *Thermæ* ipſæ in *Podagra* ſedare Capite 10. retulimus.

Notandum quoq; Doctiſſimum Virum *Gulielmum Turnerum* M. D. ſcripſiſſe ſe *Thermarum* uſum in *Articulari morbo* mirum *inveniſſe*; quod ut *aliorum*, ita *Mileſii* cujuſdam *Hiſtrionis* exemplo confirmatum dedit, ut *ſupra*, cap. 10. verſus finem dictum fuit. Inter *Hiſtorias* etiam memoratas *ſuprà*, *Ricardi Pepys* Mercatoris *Londinenſis* Experientia, & *Teſtimonium*, quod manu Senis optimi Signatum habui, *idem* confirmat, & de articulorum *corroboratione* extra paroxyſmum, aut *finiente* illo Thermarum *Temperatarum* ope intelligendum eſt Et quidem quum *finito*, aut *finiente* ſaltem paroxyſmo *Mitiores* Thermæ in hoc morbo videantur *magis* proficuæ, *Podagricos* aut affectionibus *Rheumaticis* laborantes ante Paroxyſmi *declinationem* Thermis committere, *Nobis quidem eſt Religio*, unde hodie, 30. viz. *Novembris* Anno Domini 1685. D. *Arthurus Sherſton* Senior Bathonienſis Incola, *rheumatiſmo*, & *doloribus arthriticis* miſerè afflictus, & conſiliis meis, ab iiſdem *magnam partem* liberatus, ad dolores *mitigandos*, & humorum *reliquias diſcutiendas* Thermarum *Reginenſium* vires, *Brumali Tempeſtate*, me jubente, experturus eſt, quæ, poſt aptorum remediorum *alterius* generis uſum, laſſatis Membris *indolentiam* magnam, & *robur* inſigne, *afflatu* quodam, communicarunt. *Idem* anno 1688, quo hæc ſcribo ab illo tempore à prædicto affectu ſe *Sanum* agnoſcit.

Vid. Cap. 15. *N.* 52.

De

De *Flatu* vero *Hypochondriaco* impræſentiarum nihil aliud dico, quam quum *fermenti in Ventriculo vitium*, inter morbi hujus cauſas *primarias*, Nobis ſaltem videatur *præcipua*, unde Cruda *nimis*, & flatulenta materia *Sanguini* communicatur, & *Lien* forſan humoribus *Tartareis primo* obſtruentibus, *tandem ſchirroſis* poſtea abundet, corpore ipſo *utri* liquore *nondum* debite fermentato pleno, reddito *ſimillimo*, abs aquarum *harum* Thermalium fermento, *externe* communicato, morbum hunc *ſæviorem* exiſtere, mirum non eſt. Ita fermentum *pani*, & *Cereviſiæ*, eâ qua par eſt, *quantitate* additum, meliorem *utriq;* ſtatum conciliat; mole vero *plus juſtâ* commiſtum, in morbum *utriuſq;* & ægritudinem evadit. Novi autem *Hypochondriacum*, qui in *fibrarum Ventriculi* & *Inteſtinorum imbecillitate*, & *tono à flatuum diſtentione* & *hypercatharſi*, injuria affecto, ab *externo* Thermarum *uſu* levamen magnum accepit. Vid. Cap. 15. N. 75. De uſu *interno* ſuo loco dictum; jam vero, quum *eodem* ſpectant, ad *Germanum* fratrem *Affectionem Hyſtericam*, unde quid de *Flatu* etiam ſentiri debeat, intelligendum ſit, deſcendo.

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

Flatus Hypochondriacus.

Paſſio hæc *Hyſterica* dicta, *Fermento* cuidam *Uterino* vitiato, aut *abundanti* nimium, æque ac *alteri* in *Ventriculo* erranti Stomachico, *Flatus* dictus *Hypochondriacus* ortum ſuum, &] originem debere videtur; unde *fæmineo* generi non ſolùm tribuitur, ſed molliori etiam *utriuſq;* Sexus indoli communis eſſe ſolet. Quum enim Fermentum *Uterino* ſimile, aut in *Ventriculo*, aut in *aliis* quibuſcunq; cavitatibus natum, in *Viris* etiam latens, ſeſe exerit & è *potentia* ſua in *actum* producitur, affectionem *Conſimilem* creat, ut *Williſius* pridem obſervavit ab *hyſterica paſſione*, (in *viris* præſertim *delicatulis fæmineo* temperamento,

Hyſterica *paſſio.*

ruſiſq;

De Nocumentis Thermarum *Bathon.*

ruſiſq; capillis, præditis) haud *multum* diverſam, ut in D. *Chriſtophoro Norton* Eboracenſi Armigero, olim me notaſſe meminerim, qui *Thermarum* vires *ſæpius* expertus, *parum* Juvaminis inde recepit ſed Paroxyſmorum ab *Hyſtericis* nihil abludentium recurſu, & ferociâ, *diutius* affligebatur. Balnei ſiquidem, ſive *Thermarum*, fermentum *innatum*, illud intra corpus ita exacerbavit, ut Leonem nictitantem *prius* expergeſecerit, & malum unum *alteri* accumulatum dederit. *Balnei* etiam *calor* humores peccantes,& fermentum *uterinum* eodem *fere* modo, ac *rheda*, agitare ſolet, cujuſmodi vectionis motum Symptomata *Hyſterica*, tam inducere, quum intendere *ſtatim* apparebit. Ita Cereviſia *nondum* fermentata lagenis incluſa, & cum fæcibus agitata, *majorem* flatum, & diſtentionem producit. Quid autem de hac re ſenſerit Vir Doctiſſimus, *Joannes Maplet*, cujus Medici Clariſſimi Epiſtolas *Medicinales* publici juris facio, cujuſq; ſcripta *plura* Latina *Proſaica* & *Metrica*, *Hiſtorica*, *Philologica*, & *Medica*, Lucinam faventem expectantia, *penes me ſunt*, ex hac *ejuſdem* hiſtoria, *ſuo* more, id eſt, *accuratiſſime* delineata, quam è MSS. ejus γράμματος loco, huc tranſcripſi, videre licet. *Hiſtoria* autem manu ſua *nitidiſſima* exarata ſic ſe habet :

Cl. Mapetii *ſcripta* ἀνέκδοτα.

"Virgo Nobilis, *Anna Lee*, hyſtericè affecta, "quum amicorum in gratiam, multorum dierum "iter ad *Aquas Calidas* in eadem cum ipſis *rheda* ſuſ-"ciperet, longe gravius inter tranſeundum, quam "pro conſuetudine, ab *utero* laboravit; *Iſtiuſmodi* "*vectionis motu, ſymptomata omnia præter opinionem* "*intendente* Confecto itinere nihilo melius ſe ha-"buit, adeo ut paroxyſmos depellere, *majorem* in "ferociam concitatos, & *Crebrius* recurrentes, imo

&

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

" & *diutius* inſtantes, opus arduum invenirem, exe-
" unte menſe *Auguſto* 1665. accerſitus. Neq;
" enim Communis cum *aliis* fuit horum Typus,
" quippe præter ventrem turgidum, ſuaq; auctum
" mole, ſubitaneæ motiones ſolebant *lacertos* concu-
" tere, *manuſq;* expanſas uno quaſi momento *con-*
" *trahere* & rurſum *laxatas* oculi nictu comprime-
" re, ut jactatione *convulſiva* partes iſtas fuiſſe
" *tortas* & *correptas* meritò fuerit cenſendum.

" *Genus* proinde *Nervoſum*, cum *Utero*, quoties
" iſte afficitur, in *conſenſum* trahi, ratum habui;
" quum præterea *oculorum* & *oris* Torturam in pa-
" roxyſmis *hyſtericis* irritatam, non ſemel ante
" vidiſſem: qui ſane paroxyſmi, *an motus non ſint*
" *verè convulſivi*, videtur diſquiſitione dignum.
" In hac autem ægra *libertas anhelitus* parum fuit
" reſtricta, ita ut *Tuſſiculam* æmularetur, ſed *Caput*
" mali immune ſemper, & quoad officia ſua ſin-
" gula *integrum* permanſit. In curatione *nihil* e-
" rat prætermiſſum, quod à *vulgari* ſuggeritur
" *praxi*; neq; *Catharſis*, neq; *Phebotomia*, nihil quod
" eſſet *admovendum*, nihil quod *ſumendum*, ſpeci-
" ficis quoq; ad opem conquiſitis. At ita *parum*
" promovimus, verum hac præparatione quaſi mu-
" nita *aptior* videbatur quæ *Thermis* inſideret. Sed
" quid ni *Thermæ* conducerent? *Novi equidem*
" *Paſſionibus Hyſtericis multo gravius hac Virgine*
" *afflictas*, *tametſi* alia *quædam forma correptas*,
" *quæ ex artis cautela, in Thermas immerſæ, aſci-*
" *verunt inde Sibi mirum levamen, & ſi minus*
" *primo anno, ſecundo tamen ad eas acceſſu, libe-*
" *ratæ abierint, & tales perſtiterint.* Noſtræ tan-
" dem huic ægræ ut *Thermas* experiretur *Autor*
" fui, ac de his quæ forte contingerent præmo-

De Nocumentis Thermarum Bathon.

" nui, *fore*, ſcilicet, ut *provocaretur paroxyſmus*, " cum in *Aquis* incaleſceret. Quod factum comperit, idq; etiam ſecunda vice, metu paſſionem " *Hyſtericam* æque ac ipſæ *Thermæ* accelerante. " Ideoq; perterrita, à *Balneatione* abſtinuit neq; " *Thermarum* vires poſteà exploravit. Atqui ta- " men ad diligentem in eas ingreſtum *ægram* ipſe " hortatus fuiſſem, niſi ita diſpoſitam conſuiſſem " quæ facile in *Hecticam* delaberetur. Hinc *Paſſionem* dictam *hyſtericam*, à *Thermis* provocari plane conſtat; ea autem fuit Doctiſſimi *Mapletii* in Thermas benevolentia, ut illam judicii ſui acerrimi acutiſſimam aciem *hebetare* fere ſiverit.

Hoc autem de Thermis *Temperatis* Intelligendum. Nam de Thermis *Calidioribus* in Epiſtola alterâ ad Eruditiſſimum virum D. *Gualterum Needham* ſcripta: *In affectibus Convulſoriis & Hyſtericis à Balneis ferventioribus ſemper timui utpote quæ ſive vaporibus, ſive particulis ſpaſmodicis, irritamentum quoddam ſubminiſtraſſe ſemper obſervavi.* Et de prænobili Domina *Noel* eodem modo affecta, *ibidem* ita ſcribit: *Placuit deniq; Nobiliſſimæ Dominæ Thermas Crucis cum* Regiis *permutare, me quoad vicem unicam permittente, non autem ſuadente, vel Conſulente; ſed multa ægritudine, & pluribus paroxyſmis illud Dominæ Experimentum ſtetit.* Idem etiam *alibi* in *Epiſtolis* paſſim tradit, & in Nobili Domina *Twiſden* inſigniter apparuit, de qua vide *Obſervationes* Mapletii.

Clariſſimi hujus *Viri* Hiſtoriæ *alteram* adjungo, *Virginis* nimirum *Nobiliſſimæ*, in Convulſione *ſuperius* memoratæ, quæ ſic ſe habet. Domina *Margareta Coventry*, Illuſtriſſimi Herois, *Gulielmi* Baronis proles unica, Convulſionibus *Hyſtericis*, *Cerebri*

etiam,

etiam, & *Nervoſi generis* affectibus ſpaſmodicis obnoxia, Cl. *Williſii* hortatu, anno 1674. ad *Thermas* acceſſit; pota autem *Crucis* Balnei aquæ tantum libra *una ſemis*, & eaſdem Thermas Temperatas *vix* ingreſſa, affectus *Convulſivi* priſtini redeuntes, inſtarunt adeo, ut tandem in affectum *Soporoſum* deſinerent, *Lethargo* ſimillimum. Juſſu *matris* amantiſſimæ, fæminarum optimæ, ad Cl. *Williſium* ſcripſi, ut de ejuſdem mente, mater mente pendula certior fiat, ad quam, ab *Humaniſſimo* illo Viro, mei amantiſſimo, ita fuit reſponſum:

De Nocumentis Thermarum Bathon.

"Doleo, *Vir Clariſſime*, infelicem Succeſſum quem "lectiſſima Domina M. C. nuper à *Balneatione*, & "potu aquarum Thermalium *vix* libatarum reperit. Fuit illa jampridem *Cerebri* & *Nervoſi* generis affectibus obnoxia. Nam ſolebat interdum "*vertigine*, & levi ἀναισθησία corripi, cui *Stupores* in "artubus, & *ſpaſmi* leviores ſuccedebant, *&c.* "verum *infortuniò* accidit, dum morbos *minores* "ſubigere nitebamur, Leonem *prius* dormientem "expergefieri. Vix enim tentare *Thermarum* uſum "cæperat, quin Sanguis & humores *commoti*, & in "turgeſcentiam acti, *Cerebrum* prius imbecillum "peterent, adeoq; Tenellulæ iſti noxam exitialem "minitarent. *Sed Deo Optimo gratias, qui Veſtram* "*in uſu Remediorum operam ita Secundavit, ut Nobiliſſima Patiens ab ipſis Orci faucibus recuperaretur*, &c. Valde metuo Balneationem *denuo* "repetendam, ne cum *majori* impetu, idem malum "redeat; nec minus *Hydropotia, Probatum in Diabete remedium*, hic ſuſpecta videtur; quippe verendum eſt, ne *Lympha* in Vaſa traducta, cum "à *Sanguine* imbecilli Subigi nequeat, rurſus *Cerebrum* petat, & vitioſos humores ſecum trahens,

De Nocumentis Thermarum Bathon.

" priorem crearet *Lethargi* tragædiam, *&c.* Vid. Epp. Medicinales. *A Balneatione*, & Aquarum etiam Thermalium *potu* ægrota Præn-obilis *omnino* abſtinuit, & remediis intermis externiſq; ex præſcripto noſtro debite paratis, ſalutem *priſtinam* Nobiliſſima Patiens, benedicente Deo, feliciſſimè recuperavit. Demum vero Illuſtriſſimo Domino *Wiltoniæ* Comiti feliciter nupta, nuperis annis, ut audio, magno amicorum luctu, vitam morte commutavit.

Thomæ Mathew *de* Caſtlemeniſſe.

Secus autem ac Prænobili *huic* ægræ accidit Illuſtri fæminæ, Fortiſſimi & Ingenioſi in *Glamorganenſi* comitatu, apud *Cambro-Britanuos* Auſtraliores Armigeri Uxori, quæ motibus *Convulſivis*, & *Hyſtericis* tentata, & quoad Balneationem, & Thermalium etiam, *aliarumq;* aquarum potationem, à quibus non dico, *male* Tractata, *apud locum* ipſum Circa annum 1672. *intempeſtive* nimis obiit, poſtquam Clariſſimi Viri *Joannis Maplet*, & *meis* etiam conſiliis olim uſa, ſanitati priſtinæ Thermis *non* Juvantibus reſtituta fuiſſet.

Notandum vero, tametſi Thermarum *magis* ferventium calor *primo* ingreſſu paroxyſmos hyſtericos *excitare* ſoleat, *diuturno* tamen *eorundem* Thermarum *uſu* paroxyſmos iſtos interdum *miteſcere*, & tandem *deſinere*. Inſtantia *non* vulgaris habetur in Nobili Virgine Domina *Wyld*, de quâ *Mapletius* in Epiſtola ad D.D. *Fraſer*, de eadem. *Hinc igitur mutandi Thermas & pro Crucialis* Reginales, & Regias ; *pro mitiſſimis* calentiores *ſubſtituendi Dominæ* Autor *fui: quanquam Calidiſſimas ſibi infeſtas antea offenderat, cum de earum viribus bis terve, explendi animi cauſa, periculum feciſſet. Ab iſto enim in calore exceſſu, agitatus, commotuſq; Uterus*,

rus, cujus elevati vapores ſuffocationem non ſemel peperere. Jam autem, per gradus potius, quam per ſaltum aſſurgens, Regineis, Regiiſq; *prout cæli aeriſq; mutationes ſubinde ſuadeant, ſe totam dat; neq; hactenus ſtrangulationem ullam, aut incommodi quicquam, iſtis ab Aquis percepit.* Ita *priores* inſeſſus Equi ullum *inſanum* fere, *frequens* vero equitatio, inſanum prius *Mitem* reddit. Hinc *ratio* apparet cur in Domina *Lee* prædicta *primo* in Thermas ingreſſu *Hiſterice* affecta *repetitum* Thermarum uſum, niſi in *Hecticam* prona fuiſſet; ſuaſiſſet *Mapletius*. Priores itaq; in *Thermas* in greſſus paroxyſmos *Hyſtericos* ex hac inſtantia *excitare* ſolent, *Diuturnior* autem earundem *Thermarum* uſus *domare* conſuevit.

De Nocumentis Thermarum *Bathon.*

Tabes *Anglica*, à *Pthiſi* Veterum diſtincta, eo quod nec pulmones *Ulcere* laborent, nec *ſputum Sanguinis*, Ulceris non rarò anteambulo, *unquam* obſervetur, (ſed in *penuria, languoreq; ſpirituum, totius corporis macie, rebelli Sanguinis dyſcraſia,* & *Succi nutritii depravatione longa, qua ab Atrophia diſtinguitur, conſiſtit*) juvamenti *parum* à Thermarum uſu recipit. Quùm enim *fortior* Thermarum Calor externus, peccantes humores, & ſuperfluos, *diſcutiat*, langueſcentes ſpiritus, & infirmos prius, *magis* proſternit, & *Percuſſoris* cujuſdam apud *Diogenem Laertium* memorati, * *Æſculapio* à *Cynico* in anathema ſuſpenſi, more, in *faciem procidentes, humi conterit*, & allidit, quum ſpiritus è *contra* erigi debeant, & invigorari. Contrarium quidem fateor, evenit in *Paralyſi*, verum quum *ſæpius* in ſpirituum influentium meatuum *obſtructione*, quam *languore* ſpirituum incolarum, ut in *Tabe*, cauſa ſit, Thermæ *obicem* removendo, opem præſtant. Infimum

Tabes Anglica.

* *Cujus* Hiſtoria *e cujuſcunq; generis ſcriptoribus, a me quondam concinnata,* prælo *paratur.*

De Nocumentis Thermarum Bathon.

ſimum autem *Caloris* gradum & moram in Thermis *breviorem*, Tabidis quibuſdam *robuſtioribus* ſoleo concedere, quæ *lactis* inſtar, aut *Aquæ Dulcis* Balnei, ſpiritus imbecilles ſovendo, fermentum communicando, & humores intercutaneos *blande* diſcutiendo, ſpiritibus languentibus *vigorem* conciliant. Vide de hac Tabe *egregie* differentem *Theophilum de Garenciers*, libello inſcripto *Angliæ* Flagellum. Idem etiam de *Hecticis* dicendum, quorum calorem in habitu corporis hoſpitantem Thermarum calor, *major* ſaltem, *vehementiùs* intendit.

Nephritis.

In *Nephritide* ſolenne ſemper fuit apud *Bathonienſes* Medicos, ante ingreſſum in *Thermas*, unguentum, ut vocant, *Defenſativum* Lumbis applicare, qualia ſunt *Roſatum*, *Comitiſſæ*, *Infrigidans Galeni*, &c. ne *Thermarum* calor dolorem exacerbaret. Quoſdam etiam Novi, Balnei Crucis Calore *leni*, & *blando*, qui in hoc affectu fomenti vicem gerit, in doloribus *levatos*; & ita quidem, ut ſe inde *adjutos* dixerint. *Potum* autem aquarum *Thermalium* in hoc morbo prodeſſe; *Lavationem* vero potius *obeſſe*, præſertim ſi in Thermas *Calidiores* diutius immergantnr, ut *experientiæ* conſonum, conſtans fama eſt. In prædictis quidem affectibus *Univerſis*, & *ſingulis* Crucis Balnei uſum *præ cæteris* commendo. In *Paſſione* autem *Hyſterica*, affectione *Hypochondriaca*, & *Convulſione*, à primis in Thermas *calidiores* ingreſſibus, paroxyſmos *oriri* certiſſimum eſt; utrum vero *diuturnior* earundem Thermarum *uſus* paroxyſmos dictos *minores*, & taudem *nullos* reddat, ut in Hyſtericis *Mapletius* modo obſervavit, ipſi viderint quibus in morbis *nuper* memoratis *Thermæ* ſunt uſui.

Hactenus

Hactenus de morbis *internis.* In *Externorum* genere unum adjungam, cui *parum* levaminis à *Thermi* accedit; is eſt *genu Tumor* quidam mollis & *Phlegmaticis*, quem ad Ἐμφυσημάτων claſſem *Samuel Bavius* M. D. & Medicus haud ita pridem *Bathonienſis* Celeberrimus, referre ſolebat. *Rectius* autem ad Οἰδημάτων tribum pertinet, & non à *flatibus*, quibus *Thermæ* ſunt remedio, ſed à *pituitâ viſcidâ* membranis, & Tendinibus tenaciter adhærente, quod Tumorem hunc a vera *Gonagra* diſterminat, ortus, ut in *Epiſtolis Medicinalibus*, in Medici cujuſdam Fratre, ad *Fratrem* Medicum, probatum dedi. Pituita ſiquidem viſcida à Calore *Thermarum* diſſipante Tenacior reddita, & *Pelidæ* ſtomocho graviori prædita, *Thermis* haud cedit, ſed ob calorem partes tenaciores diſſipantem diſcutientemq; *Contumax* multo magis & *rebellis* obſervatur. Falli itaq; hinc patet *Joannem Bauhinum*, qui Thermas *Bathonienſes* in hoc morbo commendat. *Oedema quidem, inquit, quod ex frigido conſtat, & contumaci adfluxu, per exiccantia & Calorifica plerumq; diſcutitur, quorum multa diximus, & peculiaria, Aponum Borbonium, Badenias in Auſtria, Bathonias in Anglia.* Idem Tumor *manum* etiam interdum occupat, adeo ut tam *Chiragra*, quam *Gonagra*, ab eadem plane radice progerminent. Huic etiam Tumori nec *Thermæ*, nec *Antliæ* opem aliquam inſignem præſtant, quarum adminiculo diu licet continuato, Tumor etiam contumax, ab *albedine*, & intumeſcentia ſua *molli* ſolet parum recedere, quemadmodum in *puella* hoc anno 1688. expertus ſum, qui manu *ſiniſtrâ* eodem laborans, poſt crebras *Balneationes*, & *Antliationes* plures, *nihil* aut *parum* levaminis inde accepit. Non nego tamen

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

Tumor *genuum* ædematoſus *Thermis* ægre *cedit.*

Hiſt. Font. Boll. *l.*3.*c.*63.

Gonagram

De Nocumentis Thermarum Bathon.

Gonagram flatu tenſam magis & *recentem* remedium inde recipere poſſe, ut Annus 1689. in *Franciſco Heckington* confirmatum dedit. Plura vellem, ſed *manum de Tabula*. Tantum addo Tumores *Calidos* Balneorum *Calidiorum* uſu multo magis *Phlegmaticis* augeri. *Regalis* & *Longi* ſiquidem Thermarum Calor *magis* intenſus, iſtiuſmodi tumores non tam *diſſipat*, quam *evocat*, ut 10. Capite notatum *Superiùs*. Obſervavit idem *Mapletius* Epiſtolâ ad D. D. *Quatremain* pro Virgine Nobili Dominâ *Dyke* ſcripta Secundò A. D. 1668. *Obſervandum*, inquit, *in Thermas Calentes, & ſic vulgo appellatas, ingreſſæ Dominæ ſingularem Tumorem, quaſi ferrore evocatum extractumq; intra triduum contigiſſe. Imo, à Thermis iiſdem (quarum facultatem paucis duntaxat vicibus experiri libuit) & ab embrochis ex Antlia Calentiſſima, ſemper magis intumuiſſe cum dolore adaucto partes affectus, mecum ægrotans ipſa animadvertit : è contra a Balneis Cruciatis, quæ genii ſunt Benignioris, Symptomata omnia ad mititiam deveniſſe.* Idem etiam inter *Incommoda, quæ quotidiana in Thermas immerſio* affert, *alvum pigram, dejectam appetentiam, ſitim ingentem, & Virium decreſcentiam*, alibi enumerat, quibus omnibus *Thermalis* aqua intus ſumpta remedio eſte ſolet. Notandum inſuper, qui *Hydrargyreſin* aliquando paſſi ſunt, ſi *Mercurius* è corpore eliminatus *non* fuerit; magno ſui incommodo, ſe *Thermis* commiſſuros ; Mercurii ſiquidem vires *diu* latentes, prefundiori tanquam è ſomno, *Thermarum* calor exuſcitat, & per totum corpus diffundit, ac diſſeminat, ut in Illuſtriſſima Domina *eventus* ſatis *tragicus* aliquando confirmavit, de qua conſulendæ ſunt *Mapletii* Epiſtolæ, è quibus etiam inſtantiam proponam,

Quædam ex Epiſtolis Cl. Mapletii.

Ep. ad D. D. Bowles.

Domina F.

proponam, quâ ut *cautè* ſe in *Thermas* immergant *noviter* gravidæ moneantur. In Epiſtolâ enim ad D. D. *Bate* pro Nobili Dominâ, Domini *Gulielmi Baſſet* de *Claverton* propè *Bathoniam* Equitis Aurati Conjuge, ità ſcribit : *Fuerunt etiam intèr alia permulta,* Thermæ *quoq; noſtræ* Bathonienſes *in Subſidium vocatæ, ſemel ſub* * alterius *Medici ductu, ſemel inſuper ſub meo. Prior autem Medicus, illuſtriori famæ ſuæ (illa namq; conſuevit audacem inſtillare genium) Confiſus, Dominam fætu quamvis intumeſcentem Balneo* Crucis *multos per dies Commiſit, ſtudioq; non intelligibili* abortum *ex profeſſo ſolicitavit : factus tandem voti tam incongrui Compos Dominam ab eo tempore* nunquam ingravidatam *alienæ temeritatis luentem pœnas reliquit.* Plura vide in *Epiſtolis Medicinalibus.*

De Nocumentis Thermarum Bathon.

R. Peirce M. D.

Error autem hujus Medici *Bathonienſis*, totius orbis Medicorum judicio, *Cenſurâ* dignus apparuit, quod prænobilem Dominam *in primis ingravidationis menſibus,* Thermis, quæ *Catamenia* provocare ſolent, diutius commiſerit. Thermæ autem *Temperatæ* menſibus *poſtremis* & paulo *ante* partum, uti ſolent incolæ, *moderatè* uſurpatæ *idem* non efficiunt, ſed ſanguinem circa *uterum* reddendo fluidiorem, *Lochiorum* fluxum liberiorem in *Puerperio* procurant. Eundem etiam *ad vivum* depinxit ejuſdem Doctiſſimi & *vere* Medici perelegans calamus, Epiſtolâ ad Eruditiſſimum virum D. D. *Gualterum Needham* M. D. *Londinenſem* jam in Vivis, in gratiam prænobilis Dominæ *Noel*, ejuſq; filii. *In filiolo ejus recidivæ ſignis haud Eluceſcentibus,* alius *quidam Medicus Nobiliſſimæ Dominæ alicubi occurrit, qui* dictis & geſtibus *officioſis, benevolentiam ipſius aucu-*

De Nocumentis Thermarum Bathon.

patus, in Conſiliis pro redintegrando filio Mihi aſſociatur. Auditæ autem præſcriptorum ſeriei; ac methodo, cum ſuperaddendum nihil haberet, ſententiam ſuam Matri declaravit, veriſimile eſſe ab uſu tot inſignium præſidiorum habituram ipſam aliquando ſanum filium. Hactenus candide. Poſtea in Conſultationem pro Matre ipſâ adſcitas, aliter *ſe geſſit, cujus* Doloſi *perfectam effigiem, mallem ego al:oquiis potius depingere, quam calamo deſcriptam ad Te Tranſmittere.* Eventus fuit, Thermis *Crucis* cum *Regiis* vice *unica* permutatis, Mater *prius* Convulſiva, paroxyſmis *pluribus* affligebatur. Et cùm *Filium* in Thermas *Regias* ſecum deferri (ex Medici *nuper* memorati conſilio) *mater* voluerit, Is in *febrem* præcipitatus, atq; etiam in *Catarrhum*, ab ambientis frigore, poſt *Embrochationem* ſub Antlia *Regia* & ſudores immenſos oriundum, dies aliquot *male ſe habuit*; quod quæ de uſu *Thermarum* in *Convulſivis motibus* dicta ſunt, *ulterius* confirmat, in quibus *Thermæ Calidiores diutius, imo interdum una tantum vice uſurpatæ, nunquam non incommodum attulere.* Quæ vero de Gregario milite *Hiberno* in Capite de Effectis *ſupra* occurrunt, de *Paralyſi Tremulâ*, potius quam de *Motibus Convulſivis* intelligenda ſunt. *Quando enim motus Convulſivi minuuntur, aut penitus deſiſtunt, Paralyſeos Curatio Thermarum Calidiarum uſu felicius ſuccedit,* ut ſuperius in hoc *Capite*, ubi de *Convulſione* ſermo factus eſt, luculentius apparet. Hæc de Thermarum *Nocumentis*, inter alia ejuſdem indolis non pauca, *aliter* quam in *Praxi* Medica, niſi *poſt fata*, neutiquam revelanda, quæ in publicum *Eruditorum* Commodum, *impræſentiarum* nobis Communicare placuit. Quibus addo *Capitis Embrochationem* Caute & non

ſine

ſine magno judicio adhibendam eſſe, ne humores peccantes, *Antliatæ* aquæ impetu & calore, ex hoc monticulo, in planitiem ſubjacentem *minus* commodè præcipitati, *Paralyſes*, motuum *imminutiones*, imo motum interdum *omninò* abolitum, in artubus, & partibus quibuſdam aliis intermediis, producant. *In* Ἐμβροχᾶς *Corſenæ Balnei, plurimi ſalutem quærunt*, inquit Bauhinus, *capite calido Siccoq; & deſtillationibus ſalſis calidiſq; affecti; quibus tantum abeſt ut proſint, ut mirum in modum obſint, & graviter noceant.* Hujus rei inſtantia haud vulgaris eſt *Robertus Maſonus* LL.D. qui ad præcavendam *Apoplexiam* Antlia in Balneo perfuſus, ſtatim ab egreſſu *vitam* morte commutavit, unde *Mens*, ut in Epitaphio Mapletius, *tandem corpore ſoluta, purior velut è Balneo ad Cognatos ſpiritus evolavit.* Epitaphium vide in *Antiquitatibus* Bathonicis de *Eccleſiâ*, Capite Tertio. Noxam etiam in puerulo *Tineâ* Capitis laborante Obſ. 24. memorat *Mapletius*, cui *Antliæ irrigationes & Calaplaſmatum applicationes, nimis frequenter, & ſine intermiſſione puerili ætati debitâ, capiti applicatæ, humorem noxium reſolvendo, deorſum pellendo, & quam par erat feſtinantius tranſferendo, & præcipitando, linguæ* paralyſin, (*a qua remediorum quorundam ope poſtea ſanus evaſit*) *brevi dederunt.* Alios novi, qui ab Antliæ uſu *male* adminiſtrato, & oppilantibus humoribus artubus præcipuè inferioribus tenaciter impactis, ad *mortis uſq; diem* imbecilles, & remediis cujuſcunq; generis *incaſſum* adhibitis, omni motu deſtituti manſerunt, quemadmodum evenit in *Ægroto* Capite 15. N.26. qui *Capite* laborans, & *contra* conſilium meum *Antliarum* embrochationibus *immoderatis*, & minus tempeſtivis diutius aſſuetus, *obiit Paralyticus*, poſtquam

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

Hiſt. Font.Boll. l.2.c.15.

Rob.Maſonus *LL.D. moritur apud* Thermas.

De Nocumentis Thermarum Bathon. quam *idem* illi ſatum eventurum prædixeram. *Generoſa* etiam fæmina in *linguæ paralyſi* à capitis embrochationibus loquelam *injuria majori* affici, & diminutam ſenſit. Idem incommodum ab Antlia in *Trunci* aut artuum doloribus & tumoribus, ac in *Capitis* affectibus verendum non eſt, eo quod Nervi originem à *Cerebro* ſumentes, & venæ majores à *capite* deſcendentes humores utriuſq; noxios & ſuperfluos *inde* ſoleant facilius deducere. Et quidem quum *Antliatæ* aquæ Calor *magis* intenſus immediate verberando, nervoſas & membranoſas partes ſoleat *contrahere*, è re foret inter antliandum membrum affectum aliquantulum *ſubter aquas* tenere, ut decidentis aquæ Calor, mediante aqua in ſuperficie nonnihil *fractus*, dolenti membro optatum *commodum* abſq; *incommodo* affigat. Verum quum Capitis Antliatio *momenti* multum aut *periculi* in ſe contineat; ad tutiorem hac in re proceſſum Exercitati *Medici* judicium & *verba* hîc ſubjungam: Is eſt *Joannes Bauhinus*, qui ut omnia perfecit *egregie*, ità de hac re *perſpicue* è *Baccio* diſſe-

De Therm. Boll. *l.* 3. *c.* 12. ruit: ‘Propria vero, inquit, innatæ ac infixæ capi‘ti materiei diſcuſſio eſt ad *Ducciam*: hæc enim ‘diſcutiendo ac exiccando ſtatim hæret, continu‘am (ut dicunt) tollit cauſam ſimul, atq; affectæ ‘particulæ *imbecillitatem* corroborat.

Loci tres. ‘*Tribus* autem locis in Capite ſuſcipitur *Duccia* ‘pro affectus ratione. Aut enim affectus eſt *toti* ‘*Cerebro*, & *toti* Capiti communis, ut *Catarrhus*, ‘*Cephalea*, *Lethargus*, *Stupor*, *Vertigo*, *Apoplexia*, ‘*Epilepſia Memoria læſa*, *Mania*: tuncq; in *Breg-*

Bregma. ‘*mate* ubi Suturæ ſe incruciant, & cranium rarius ‘eſt ac tenuius, *Duccia* ſuſcipitur. Aut *certam* ali‘quam occupat *partem*, ut *Catarrhus* ad *oculos*

‘ad

'ad *Dentes*, ad *Aures*, *Surditas*, & *Hemicrania*; & 'tunc *pars* ipſa *affecta*, ubi commodè fit, vel com- 'muniter *bregma* ipſum, ſubjicitur. Aut *caput* quidem '*ipſum* origo eſt, cæterum affectus ad inferiores ex- 'tenditur partes, quales ſunt *affectuum nervorum* major 'pars tuncq; circa *occiput*, ubi Nervi incipiunt ad ſub- 'jecta membra deſcendere, ſuſcipienda eſt *Duccia*.

De Nocumentis Thermarum Bathon.

Pars affecta.

Occiput.

'In univerſum autem ad *Ducciæ* uſum habenda 'ante oculos ea *Archigenis* præceptio eſt, Autho- 're *Galeno*, 6. de Sa. Tu. *Quod Aquarum Calidarum* '*ſponte manantium uſus noxius eſt Capitibus natura* '*Calidis*; Quod nos declaramus experientia, viſos 'multos in *Balneis*, qui robuſti quum fuerint, & 'Capite natura *Calido*, aliquo tamen ex *frigidita-* '*te* affectu Capitis laborantes, putà vel *Hemicra-* '*nia*, vel *Surditate*, vel *debilitate viſcerum*, vel '*Vertigine*, & ſimilibus, hos ad uſum *Ducciæ* 'Calidarum aquarum, *duo* noxarum præcipue ge- 'nera incurriſſe. Aliis caput incaluiſſe, ac vel '*inflammatione*, vel *febre* fuiſſe correptum. Aliis '(quod *pejus* eſt, & frequentius) *vehemens* in capi- 'te *defluxio* oborta eſt, ſive in *Thoracem*, ſive in 'aliquam aliam *nobilem* partem, ac vel repente '*ſuffocatio* ſupervenit, maxime non bene *priùs* 'præparatis & purgatis corporibus, vel aliquis *gra-* '*vior* priore affectus incidit. Huc uſq; de *Thermarum Noxis* tam in *Medicorum* Thermis *faventium* cautelam, quam *ægrorum* Thermis utentium *Commodum* viſum erat Nobis ad alia properantibus *impræſentiarum* diſſerere.

A. Baccii Experientia.

Noxarum genera duo.

Coronidis autem loco, ſubnectendum *reſtat*, cùm Thermarum uſum *externum* in *Lue Indicâ* Joneſius probaverit, ut *Capite* 10. dictum eſt *ſuperius*; morbum iſtum Thermas *exacerbare* potius, quam *lenire*

De uſu Thermarum in Lue Venereâ.

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon* *lenire* compertum. Quùm enim ex particulis *Venenatis*, *Pungentibus*, & *acribus*, quæ Nervoſas partes, *membranoſas*, & præcipue *perioſtium* infeſtare ſolent, conſtet, Thermæ præſertim *Calidiores* in hoc morbo haud ſecus ac fermentum *Stomachicum* & *Uterinum* in Paſſione *Hyſtericâ*, & affectione *Hypochondriacâ*, acriores particulas calore ſuo *ità* commovent, & in *choream* agunt, ut qui calore *lecti* exacerbari ſolent, intenſo magis *Thermarum* calore *magis* moti, majorem multò creant moleſtiam, unde Thermarum uſu *Cacodæmon* excitatur ſolum, non *comprimitur*; & *an morbus adſit*, dolores veteres renovati *luculenter* demonſtrant. *Lue* itaq; *Venereâ* affectis, præſertim *inveteratâ* Lue laborantibus, *parum* levaminis inde expectandum, niſi forſan a Caloris gradu temperato, & ſudoribus, cum dolore *magnis*, multoq; *minus* ſi *Hydrargyroſin* anteà paſſi fuiſſent, de quâ re vide Nobiliſſimæ Dominæ Hiſtoriam, inter *Epiſtolas* Mapletii 3. *Aug.* 1 6 5 9. Generoſum etiam quendam *novi*, qui, Clariſſimorum medicorum conſilio, in hoc morbo, ad Thermas *Londino* tranſmiſſus, & ſub manibus in *pejus* ruens, a me brevi remandatus, diem ſuum *domi* obiit. Alios etiam Thermarum uſu *vexatos*, neminem autem adhuc abſq; medicamentis, *Sanatum* vidi. *Fallopius* etiam de Thermis *cap.* 11. ubi de *Lue Venereâ*: *Non utatur qui eo morbo laborat his aquis medicatis per Inſeſſionem, ſed in potu tantum.* De qua re plura *Cap.* 13. *Quæſt.* 11. verum hic *imprimis* audiendus Cl. *Bauhinus*, qui de hac re verba faciens ita ait: *Summa hæc eſt.*

Hiſt. Adm. Font. Boll. l. 3. c. 69. p. 278. I. Imprimis *operæpræcium eſt, ut morbus ipſe ſit medico & intus & in cute notus, qualis & quantus, an ferus, an benignus, & alicujus ſpei in*

Balneis

Balneis miniſtrandis. Feroci nimirum, ac magno af- fectui omnino Balnea erunt incongrua.

De Nocumentis Thermarum Bathon.

II. Deinde, *ut id remedium non tentetur per initia; cum non ita difficile ſit in fine, purgato viz. exacte corpore, ac fervore contagii intus extincto, ipſas ſaltem exteriores reliquias per Balneum abſumere.*

III. Tertiò, *ut ſive ad aliud eligendum ſit Balneum conſtet id experientia non eſſe Solitum nocere* Lue Venereâ *affectis.*

Et Tandem, *ut Balneum ipſum, ſeu jure* potuum, *ſeu Lavacri ineundum ſit, uſu conſtet eſſe* Mite, *& non adeo intemperatum. Tales videmus in Albulis prope Romam curari plurimos, vel eis alioqui uti innoxie, & tam* potibus, *quam lavacro; deniq; in aliis ſimilibus aquis non adeo ſulphuratis, nec Calidis. Contra, dum quidam ob aliam cauſam Stygianis uteretur Balneis, quæ ſunt admodum calidæ, immemor jam præteriti contagii, vetuſtos ſibi ex balneo conſcivit dolores.*

Verum ut *hæc* res lucem *majorem* recipiat, inſerenda hoc in loco quæ idem *Autor* in prædicti capitis *principio* annotavit, cujus verba propoſiti Scopum attingentia heic ſubjungo. "De *Lue* autem *Venereâ* ut privata eſt ratio in ſuis cauſis, "& *calidis* & *frigidis*, & in tota curatione à "cæteris morbis, ita *privata* quoq; ratio in *Balneis* eſſe debet. Hæc *deteſtabilis* & *ſacra* lues, "etſi varias in proceſſu agat radices, *duas* tamen "videtur habere *primas* differentias: *Calidam* ſcilicet *intemperiem*, totâ formâ naturæ operibus "inimicam, & *humorum craſſitiem* pro materia. "Quapropter *Hepar* ut plurimum, veluti *primariam* quandam Naturæ arcem occupare ſolet. "Et exinde tanquam *Tyrannus* cunctam ſanguinis

"maſſam

De *Nocumentis* Thermarum *Bathon.*

" maſſam exagitans diverſos, nec ſingulis *eoſdem* " tenore producit affectus: ſed pro *ſævitià* mor- " bi, pro humorum, quas invenit, *qualitate*, & " *quantitate*, pro *temperamento* patientis, & pro *ra-* " *tione*, ac loco partium, varios. *Ergo* ſi is *calidus* " affectus, & quædam *Hepatis* inflammatio eſt, " haud poteſt juvari a *Calido*, & *ſicco* naturaliter " Balneo. Si materia ut plurimum *phlegma* eſt craſ- " ſum, & contumax, *diffundere* balneum eſt peri- " culum, non *digerere*; obdurare, non *exiccare*; " noxios *Sudores* excitare. Quæ pericula varii *ſuc-* " *ceſſus* oſtenderunt ad balnea: quando noſtrorum " *veterum* tempeſtate vix dum comperta *tantæ* con- " tagionis ſævitia, qui ſe illis commiſerunt, *rari* " aliqui ſenſerint utilitatem, plæriq; verò, aut *in-* " *flammatione* alicujus particulæ, aut *doloribus junctu-* " *rarum*, aut *febribus* ſuerint correpti; imo cùm " viſi fuerint aliqui *in ipſis balneis miſeré periiſſe* in " eam *ſuſpicionem* poſuerunt balnea, in quoq; etiam " *alio* morbo curando, ut ea *perinde* toto cœlo " contraria, cæperint deteſtari. Quamobrem & " *Nos quoq; balnea naturalia pro curatione propria* " *Luis Venereæ deteſtamur.*

Quæſtio.

" Verum hic Nobis *ulterius* quærendum eſt: *An* " *qui paſſi ſunt Luem Veneream prohibeantur ob jam* " *dicta pericula, in quoq; etiam morbo curando à* Balneis, " *quæ alioqui illi morbo potuiſſent eſſe proprium re-* " *medium.*

Solutio.

" Ad quam quidem *Quæſtionem*, propter diverſa ex- " perimenta, quibus viſum eſt balnea *aliis* ob hoc *con-* " *tagium* nocuiſſe, aliis contrà, non tantùm non nocu- " iſſe, ſed ad *primariam* feciſſe intentionem, & ſimul " præteritæ *Luis Venereæ* reliquias percuraſſe; Idcirco " *duplici* utemur *diſtinctione*, & ex parte *Balnei*, & ex

" parte

" parte *Balnei*, & ex parte *Contagii*. Quod *Balnei* " eſt, aut *Calidum* intelligas oportet balneum, aut " *temperatum*, ſi *Calidum* exiſtat, omnia haud dubie " balnea *calida* poſſunt *patientes*, vel *paſſos* jam *Lu-* " *em Veneream*, ad id genus pericula reddere ob- " noxios. Idcirco *Avicenna* (quod tamen *Seniorum* " quoq; *Medicorum* fuit inſtitutum) ſimplicem quoq; " *calidæ* aquæ qualitatem *Articulariis* noxiam tra- " didit; quod (inquit) *is calor humores liquat, me-* " *atus aperit, juncturas humefaciendo laxat, ac ido-* " *neas eas efficit defluxionibus recipiendis*. Idipſum " uſu venit in Balneis, quæ *naturali* caleſcunt " *Sulphure*, & *verius* quo *magis* calida, & *pluri* " Sulphure abundant, quòd acrius & ſiccare, & " *colliquare* valent humores, iiſq; exagitatis, vel " *febres* excitari periculum eſt, vel aliquas fieri, " *defluxiones*. Plerumq; tamen *excitant* defluxiones, " *tum* quia Balneorum id eſt *vitium* commune, " *tum* quia nullum eſt Symptoma magis peculiare " *Lui Venereæ*, quam defluxionibus conflictari, ac " doloribus juncturarum. Quodſi Balneum *tempera-* " *tæ* caliditatis intelligas, haud mirum, nec defluxi- " onem *id* excitare valebit, nec *incendere*, ſed " uſum fore impunem ſperandum eſt, & forſan " utilem *Lue Venerea* affectis: tum in *potibus*, " unde *Hepatis* aduſtio refrigeretur: tum in *Bal-* " *neis*, ſiccando ejus vitii relicta *ulcera*, atq; *impe-* " *tigines*: maxime vero ſi ex *æquo* cum Balneo " *ejus* quoq; contagionis *ratio* habeatur: num " *calidæ admodum* ſit intemperiei ut in *principio*, & in " *juvenibus* plerunq; fit: tum enim Balnei *omne* " genus eis eſt incommodum: num potius ſic *mi-* " *nus* calidæ intemperiei, vel quæ ſaltem vetuſtate " *refrixerit*: tum enim Balnei uſum ſperabis *im-*

De Nocumentis Thermarum Bathon.

De Nocumentis Thermarum *Bathon.*

" *punem*, uti diximus; quin imo & *calidius* forſan
" Balneum *inveterato* affectu tolerari poterit. Ad
" uſum ergo; *ſive Lues* Venerea *ſit primariæ conſiderationis in Balneis, ſive potius alterius morbi*
" *conſequatur intentionem:* Summa *hæc eſt*, &c. &
" quidem de *Thermarum* uſu in *Lue Venereâ* hoc
" in loco, *hæc* dicta ſunto.

CAP.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

CAP. XVI.

De Thermis Briſtolienſibus.

Capitis Summarium.

Thermarum Tepidarum Briſtolienſium *ſitus*. Briſtolium *Emporium* Anglorum *Nobile*. *Nundinæ* Briſtolienſes *Celebres*. *Thermæ Calidæ* ex ſe. *Examen* Thermalium *Aquarum*. Thermarum *Contenta*. Cententorum *quantitas*, & *proportio*. *Partes* Salinæ, & non *Salinæ*. *Thermarum* Principia. Uſus. Virtutes *ad mentem* Authoris. *Vires magnæ ad* Flatum Hyppchondriacum, Diabeten, & Febres Hecticas. *Ferrum continent* embrionatum. *Natura* Diabetis & *ſigna* diagnoſtica. *Vinum* Xerrinum *Briſtolienſe optimum*. Non *eſt cauſa* Diabetis. Claromontius *refutatus*. *Cautio pro Chirurgis* Briſtolienſibus, & *muliercul is* Clinicis. *Cl.* Mapletii, *Medici quondam* Briſtolienſis, *Epiſtola de* Thermarum *Effectis*. Vires, & *præcipuè ad* Ulcera renum, & Veſicæ, Calculum, *alioſq; morbos, ex ejuſdem Medici Doctiſſimi* Epiſtolis *aliis*. Tobiæ Venneri *M. D.* Bathonienſis *opinio de* Naturâ, & Viribus, *Tepidarum Aquarum* Briſtolienſium.

Quùm Capite *Nono* Tractatus hujus Aquæ Rupium D. *Vincentii* facta fuerat mentio, ut *Bathonienſibus* Vicinæ, decem quippe ſolum millia paſſuum diſtant, operæpretium duxi de illa, hoc in *Aqua Rupis* D. Vincentii.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

in loco, paulo *fuſius* differere, quæ inter Thermas *Britannicas*, & Medicatas aquas *Angliæ* calentes celeberrimas locum habet haud immeritò.

Thermarum Briſtolienſium *ſitus.*

Sitæ ſunt *Thermæ* juxta *Briſtolium*, Urbem Celebrem, & Emporium *Anglorum* Nobile, *Navibus*, *Mercibus*, & *Mercatoribus* opulentis abundans, haud procul à Tractu Terræ Cambro-Britannicæ *Walliâ* vocato, inter *cujus* incolas, & totius etiam *Angliæ* negotiatores Commercia intercedunt cum *Briſtolienſibus*, Nundinis præcipuè *duabus* magnis, circa D. *Pauli* converſionis diem, & *Jacobi* Apoſtoli Feſtum, Septimanæ *unius* ſpatio, *annuatim* celebratis; mille paſſus circiter extra Civitatem, ad *Gloceſtrienſis* agri confinia & *Amnis* marginem, in loco confragoſo, ad ingentium *Rupium* pedem, ubi, per Tubum *Metallinum* magnum, aqua medicata *Tepida* è Petra profluit, quæ *lapidibus* inter gemmas pretioſiſſimis *ſplendore* æmulis abundans, Divi *Vincentii* nomine appellatur, quem ſingulis æſtubus, *quatuor* aut *quinq;* horas, marina Salſedine tumens fluvius *Avon* inundat, adeò ut donec *refluxus* maris fuerit, aditus ad locum nullus pateat.

Briſtolia Emporium Anglorum *Nobile; &* *Nundinæ.*

Civitas Briſtoll *opulenta &* *Magnifica.*

Briſtolienſis Civitas opulenta, & Magnifica, *Comitatum* integrum in ſe comprehendens, ad bonum *publicum* promovendum prompta, ad excludendum, acceſſu maris, *æſtuantem* fluvium, navavit operam, & aliquando illud *Civitatis* ſumptibus effectum iri audio, quo ad *Balneantis*, aut *Bibentis* placitum, Medicatæ aquæ Beneficium quocunq; tempore aut *peti* poſſit, aut apparari. Jam vero aqua iſta in *refluxu* maris, *interno* uſui, & applicationibus quibuſdam *Externis* ſolummodo inſervit. Aliter in *Balneum* Tepidum, aut Subtepidum, aqua Salutifera evaderet, ſi *area* ad Thermalem

aquam

De Thermis *Briſtolienſibus.*

aquam excipiendam accommoda comparari potuerat. *E gemmatâ* etiam Rupe proſiliens Aqua, Gemmarum *maxime* pellucida, & *pretioſa* evadit. Sin autem in *Balneum Aquæ Dulcis* promoveri poterat (& *Cives* promotionem meditari ſubaudio) in morbis iſtis in quibus *infimus* caloris gradus *magis* requiritur *Thermas* has, *præ cæteris*, neceſſarias exiſtimo; & in *Tabidis*, & *Hecticis* præcipue, quorum vires caloris gradus *Summus*, aut *Medius*, ſolet proſternere, laudes magnas, imo *primas*, mereri.

Aqua medicata Rupis *gemmis præferenda.*

Aquam *hanc* Medicatam, calorem ſuum, qualem qualem *eſſentialiter* obtinuiſſe, & non à Thermis *Bathonienſibus*, per modum *derivationis*, accepiſſe communicatum, probabile videtur, quod Fermentationis gradus *minor*, qui ob majoris aciditatis *defectum*, ultra *Teporem* non aſſurgit, in eadem appareat. Contenta etiam *nonnullla*, quæ in *Thermis* Bathonienſibus *non* obſervantur ἰδιοσυγκρασίαν, ſive *peculiare* Thermarum *Temperamentum* arguunt. Aliter, longo iſto Milliariorum *decem* itinere confecto, ex iſto in Balneis *Bathonicis* exiguo Salis in aqua *Baiſtolienſi*, hoc ſuppoſito, remanentis *quiddam*, Sapore ſuo *ſalſo*, & *calore* ab aquis Subterraneis, *undiq;* irruentibus longius ante ſpoliatum fore credere abſurdum non eſt.

Thermæ *Calidæ* ex ſe.

Vid. Cap. 9. *in principio.*

Ab Ingenioſo *quodam*, fateor, relatum habui ſe obſervaſſe fumum in foſſa quadam juxta viam *Regiam* prope villam dictam *Dundry* in agro *Somerſetenſi* haud procul à *Briſtoliâ* verſus Thermas *Bathonienſes*, qui Thermarum *Bathonienſium* Canalium odorem naribus refricuit, *Balneumq;* Aquarum Thermalium *ibidem* inſtitui poſſe ſuſpicari. Verum donec *ultra* ſuſpitionis ambitum opinionem ſuam promoverit amicus *Obſervator*, & *Balneum*, ſive Aquæ *actu* & *naturaliter*

JoanneAubrey R. S. S.

De Thermis *Briſtolienſibus.* *raliter* calidæ quantitatem, *iſtic*, aut *alibi* inter utramq; Civitatem *viderim*, aut inventam *certo* fando acceperim, *Briſtolienſes* Thermas peculiarem *Teporis* ſui cauſam *in ſe* continere non dubitabo.

Quoad principia *Tepentis* hujus *Putei*, ut vocatur vulgo, ſine quibus *virtutes* ejus haud poterant intelligi, de illis varii *varia* tradiderunt. Quod *propriâ* experientia compertum habeo, ſic ſe habet.

Contenta. Poſtquam Congios Thermalis hujus aquæ *duos* evaporaveram *quinq;* Scupulos contentorum obſervavi. è quibus *quatuor* Terra erant rubicunda, *ferrum* referens calore, Subſtantia autem levis & friabilis, cum partibus quibuſdam *lapidis Calcarii.* Scrupulus alter, vitreis organis evaporato lixivio, *Alumen* referebat. Cum autem lapis *Calcarius*, præſertim præcipitatus, *Alumen* ſimulet, *Aluminoſum* eſſe certo concludere non poteram.

Ricardus Millechamp *Pharmacopola* Briſtolienſis. Ad plenius inquirendum *Ricardum Millechamp*, Pharmacopolam *Briſtolienſem* peritum & Sedulum, Cadum *unum* ejuſdem Aquæ evaporare Curavi, quod factum *primò* in fornace, ad congios *tres*, aut *quatuor*; dein in Vitro Evaporatorio exiccavit, & contenta tranſmiſit, quæ Uncias paulo minus *quinq;* pendebant cum *Semiſſe*. Unciæ vero *quatuor*, Rubea & Ferruginea illa Terra *ſupra* memorata, aliud etiam, *minori* tamen quantitate, *album*.

Pars non *Salina* qualis. Parte *non* Salina (ut à *Salina* diſtinguatur quæ Lixivium conſtituit) in Crucibulum injecta, & calcinata, Terram *nihilo-magis* duriorem evadere, ſed *magis* friabilem, & colorem *ferrugineum* amittere, & propius ad cæruleum accedere obſervavi; *album* vero aquâ mixtum, prima injectione *Sibilum* edidit, *poſteà* in partes ivit, aquam reddens *albam*, reſidentiam, *calcis* inſtar *Vivæ*, in vaſis fundo, reliquit; utraq; etiam

ſubſtantia

ſubſtantia *alba* & *cærulea*, poſt infuſionem exiccata, albidior evaſit, & *calci* Simillima. De Thermis *Briſtolienſibus.*

Ferri itaq; minera *minor* cum ipſo *Calcario* lapide quo Tractus Terræ Circumjacentis abundat, miſceri videtur; unde *ferruginea* materia *Calcario* lapidi infixa, & ab eodem ſuperata, *Calcis* modo *alba* & *friabilis* evaſit. Addo me *Iſlingtonenſis* Aquæ *Londinum* prope meritò celeberrimæ Terram, manifeſto *ferrugineam*, inde mecum *Bathoniam* allatam, à *Briſtolienſi* illa, quæ *ferrum* retulit, diverſam *Parum*, aut diſtinctam obſervaſſe: Ferri vero mineram quam *Iſlingtonenſis* perfectam magis & *Adultam* dedit, *Briſtolienſis* aqua *Crudiorem*, & quaſi in *cunis* exhibuit. In *Rupe* autem Terra, cui *quaſi-Adamantes* adhærent, *Ferri* Mineram ſpectantibus *perfectius* oſtendit. Ferrum *adeſt cum lapide* Calcario.

Partem *alteram* Salinam, in Lixivium imbibitam ad *Semi-libram* evaporavi, & in loco *frigido* ſeponens noctu, *ſtirias* longas & Tenues *mane* inveni, iſtis *Crucis* Balnei *Bathonienſis* valde Similes, quantitate *trium* drachmarum. Liquoris reſiduum evaporavi *ad Siccitatem*, & Unciam *unam* Salis *alterius* generis, obſervavi. Partem Salinam *non* Salina Superat longe, ad quam *quintam* circiter numerat, & vix hac ratione, grana *duodecim* videntur in *Congio* contineri. Iſta autem *Bathoniæ*, quadraginta *circiter* continet impura. Salinæ *partis* ad non *Salinam proportio.*

Ut de *Thermalis* hujus aquæ *Principiis* dicam breviter, *Ferro* illam conſtare puto; *Sale* etiam *Nitro-Sulphureo*, & *lapide Calcario*, proportione *ſuprà* aſſignata. Contenta etiam *Salina*, & *non* Salina, *dimidiam* prope quantitatem *Bathonienſis* æquant, ubi Salina *Tertiam* numerant, hic *quintam*. Principia.

Quod *parum* acidi, nec *multum* ferri Thermis inſit, *hinc* appareat, quod nec aqua calore fere *infra* Teporem *Parum* acidi *&* ferri *in ſe Aqua Complectitur.*

De Thermis *Briſtolienſibus.*

rem prædita, aut *lixivium* ſalibus apparatum, neq; cum *gallis* colorem *purpureum* dant, nec *Lac* coagulant. Fermentatio etiam ob *aciditatis* juſtæ *defectum* adeo *languida* exiſtit, ut caloris gradum *aliqualem* difficulter producit. Sal generis *alterius* eſt *pure* alcaliſatus, & *ejuſdem* prorſus naturæ cum *Alcali* Bathonico. Ab hoc facultatem *mediocriter* purgantem, ut à *Nitro* virtutem *refrigerantem*, & penetrantem obtinuerunt; licet *Nitrum* etiam *impurum*, cum ſale *Alcali* miſtum, ventrem Commoveat.

Calcarius Lapis *probatur.*

Porrò *lapidem* hunc *Calcarium* fuiſſe ut Evidentius appareat, poſtquam partem *non* Salinam fortiſſimo igne calcinaveram, in ejuſdem Aqua *Sulphur* decoxi, quod in eadem *plene* Solutum, *aceto diſtillato*, *Spiritu Vitrioli*, & *Oleo* etiam *Tartari*, non ſine odore *fætido*, præcipitatum erat, quantitate *haud* exiguâ.

Thermarum vires *ad mentem* Autoris.

Thermæ igitur *Briſtolienſes* iiſdem cum *Bathonienſibus* Salibus, *minore* tamen proportione, imbutæ, omnino *eadem* cum *Bathonienſibus* Thermis perficere non poſſunt, *majore* tamen quantitate, & *Temporis* ſpatio potæ, effectus edunt à *Bathonienſibus* haud diſſimiles. Cùm vero *Ferrum* etiam ſuo modulo participent, in morbis ad quos *Tunbrigienſes* Acidulæ adhiberi ſolent, magno cum emolumento uſurpari poſſint. Quibus addo Cl. Virum *Edvardum Jordenum* Doctiſſimo libro de *Balneis naturalibus*, & *Aquis Mineralibus* à me jampridem edito cum *Appendice* A. D. 1678. Medicatam aquam *Briſtolienſem* Ferratis accenſuiſſe, & in eandem claſſem cum *Tunbrigienſibus* retuliſſe; quod Medicis quibuſdam *Noſtratibus* documento eſſe poſſit, qui *ferri* participationem ab aquis Medicatis *Briſtolienſibus* excludere Satagunt.

Monitio ad Medicos.

Aquæ Iſlingtonenſis & Senenſis *Ferratæ.*

Aquis Medicatis *chalybeatis*, aut *Ferratis* Tunbrigienſibus *plurimùm* attribuo, Solentq; apud me poſt *Salſarum* aquarum uſum imperari; nullus

nullus tamen dubito, quin *Iſlingtonenſis* prope *Londinum*, *Senenſis* in agro *Wiltonienſi* (de quo poſteà) *Aſtropenſis* intra Comitatum *Oxonienſem*, aut *Briſtolienſis* aqua, ritè uſurpata, effectus non diſſimiles, & forſan iſtis *pares*, exhibebunt. Nam ut *Iſlingtonenſes* aquas, & *Senenſes* quæ majore proportione de *Ferro* participant, de quibus *alias*, jam mittamus, aciditas in aquis *Briſtolienſibus* qualis qualis, ad *ferrum*, aut more *chymico* loquentes, *Martis* vitriolum, pertinere videtur; quemadmodum in Thermis *Buxtonenſibus* obſervavit *Liſterus*. *Hi autem fontes*, inquit, *limpidiſſimi ſunt*, *vixq; ullum lutum demittunt*, *& atramentoſi*, *certe æſtate*, *non ſunt*, *& tamen Metallum aliquod*, *Ferrum puta*, *plane ſapiunt*. Quod vero *hyeme*, & Tempeſtate frigida, *atramentoſi* ſunt, id *ferro*, aut *vitriolo* Martis adſcribendum puto, quod *Solis* calor in *æſtate* diſſipat, & *vaporando* conſumit. Cum autem ferrum *crudius*, & minori etiam quantitate in Thermis *Briſtolienſibus* contineatur, *inde* procedit, quod *Briſtolienſes* Thermæ *nullo* tempore cum gallis atramentoſæ evadunt. Et licet *minima* Salis *Chalybis* pars, aut particula parabilis, *ingentem* communis aquæ quantitatem valeat inficere, ut præcedentes *Obſervationes* capite IX. memoratæ luce clarius evincunt; Terræ tamen *Ferrugineæ*, aut *Embryonati* ferri materia *cruda*, quæ, non à *Succo*, ut in mineralibus, ſed à *duriore*, Sabuloſâ interdum, interdum *Solida*, & ponderoſa magis materia in *Metallis*, incrementum ſumit, multo *major* proportio, nihil tale effectum reddet; Nam, *ferrum crudum, priuſquam ad metalli perfectionem pervenit ex quo chalybs conficitur, colorem purpureum medicatis aquis haud impertit*.

De Thermis *Briſtolienſibus*.

De Font. Med. Angl. exerc. *pr. c. 4.*

Vid. cap. *9.*

Convenire igitur videtur Thermarum *Briſtolienſium* aqua pota, in *Ventriculi Inflationibus*, *Inteſtinorum Torminibus*,

Aquæ potæ Virtutes.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

Torminibus, *Diarrhæa*, *Dyſenteria*, *Excoriationibus quibuſcunq;* *Stranguria*, *Renum* & *Veſicæ calculo*, ac *Ulceribus*, & præcipuè, quod Ferri mixturæ debetur, in *Diabete*, & *Flatu Hypochondriaco*, quod Reverendo admodùm, & Erudito Viro D. D. *Samueli Ward* Academiæ *Cantabrigienſis* Florentiſſimæ ornamento, & *Sidneiani* Collegii Magiſtro, olim notiſſimum, cum aquam *hanc* Thermalem Briſtolio *Cantabrigiam* in uſum proprium *magnis* ſumptibus advehendam curaverat.

T. Fuller *S.T.D. Hiſt.* Angl. *Her. in agro* Som.

Naturæ Diabetis.

De *Diabete* autem hic annotandum occurrit, quum in *laxato fibrarum tono*, & *partium internarum*, *ductuumq;* *imbecillitate* conſiſtere videatur, unde *continui* ut vocatur *ſolutio*, *interna paralyſis*, *partium quædam ad functiones mortificatio*, & tandem *mors*, inſequitur, aquæ *chalybeatæ* adſtringendi & corroborandi vi *infirmis* partibus Solamen magnum exhibent; & Thermæ *Bathonienſes*, quæ *externè* uſurpatæ, *paralyſi* ſunt remedio, *internè* ſumptæ, ob *eandem* rationem, *Diabeten* ſanant.

Quæ de Renum *vi attractrice* ſcripſerunt *Veteres*, nugæ ſunt, quorum mens ut aliquatenus intellecta ſit, ſi *moleſtum* non fuerit, *Commentarium* adjungam, quem in *Academia Oxonienſi* ſcripſi *Adoleſcens* admodum in Collegio *Wadhami*, in libellum *Theophili* περὶ οὔρων, cui è MS. in Bibliothecâ *Bodleiana* celeberrimâ ſervato, priùs à *Federico Morello* Architypographo *Regio* manco edito, *integritatem* reſtitui, *verſione* etiam *Latina*, *notis*, & *prolegomenis* illuſtravi; Autor MS. *apud me* prelo paratus, unde hæc deſumo,

Theophilus περὶ οὔρων *Gr. L. MS.* penes me. *cap.* 5

Οὗ ἐστιν λεπτὸν καὶ λευκὸν πολὺ οὐρούμενον καὶ ἀθρόως Διαβήτην σημαίνει, ὃν οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν εἰς ἀμίδα διάρροιαν ἐκάλεσαν καὶ τις τῶν σοφῶν αὐτῶν ἐξοχώτατος εἰς οὖρα διάρροιαν ἄλλοι δὲ Διψακόν. Οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἔχοντος δηλονότι, τοῦ

ἀνθρώπου,

ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρὰ φύσιν διατεθέντος, διὰ θερμὴν δυσκρασίαν τῶν νεφρῶν. Τῇ οὖν ἀπείρῳ ὁλκῇ τῶν παρὰ φύσιν διατεθέντων νεφρῶν, τὸ τοιοῦτον οὖρον ἔρχεται. Quæ ex *noſtra verſione* ita ſonant Latine. *Urina Tenuis alba multa & confertim micta profuſa*, Diabeten *oſtendit, quem docti medici* Diarrhæam ad matulam *vocarunt, & quidam inter Doctos præſtantiſſimus* Dipſacum: *Homine nempe ſe non naturaliter habente, ſed præter naturam affecto, ob calidam Renum intemperiem. Propter immenſam ſiquidem renum præter naturam diſpoſitorum attractionem, Urina talis profluit.* Sequitur *Commentarius.* De Thermis *Briſtolienſibus.*

Διαβήτην σημαίνει] *Diabetes eſt celerrima & copioſiſſima Urinæ tenuis albæ & ſuavis* (chyli quippe *parum* alterati) *emictio.* Vocatur *aliis* nominibus διάῤῥοια, εἰς οὖρα διάῤῥοια, διψακός, διάῤῥοια καὶ ὕδερος εἰς ἀμίδα. Diarrhæa, *ad Urinas Diarrhæa, Dipſacus, Diarrhæa,* & Hydrops *ad matulam.* Urina *multa, Tenuis, alba, confertim micta* Diabeten *ſignificat.* Actuarius: *Multa urina provenit in Paſſione, quæ ab accidente* Sitibunda, *à celeritate evacuationis*, Diabetes, *&* Fluxus Urinæ *appellata eſt. Eadem alba eſt & Tenuis.* Item: *Ob diuturnam malignamq; evacuationem vel Ventris, vel Sanguinis, vel etiam Urinæ, veluti in* Diabete, *Urinam tenuem videre eſt, atq; albam.* Priori loco *Interpres* reddidit διάῤῥοιαν εἰς ἀμίδα, ut in Exemplari *Græco* legitur, per *Fluxum Urinæ*; reddi autem debet, *Diarrhæa*, aut *Fluxus ad Matulam.* Galenus de *Criſibus*, affectum hunc *Lienteriæ* comparat. Nam ut in *hac* cibus non multum mutatus *citò* dejicitur; ita & in *illo* potus *parum* alteratus *brevi* excernitur. Τὸ δὲ οὖν πάθημα, τοιοῦτον ἐστίν, οἷον ἐν τῇ περὶ γαστέρα λειεντερία, νέκρωσις ὡς ἂν εἴποι τις ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων,

De Jud. Urin. *l.* 1. *c.* 11. — *l.* 2. *c.* 1. — *l.* 1. *c.* 3.

De Thermis *Briſtolienſibus.* ἀλλοιωτικῆς τε, καὶ καθελκτικῆς. *Affectus igitur talis eſt qualis in ventris* Lienteria; *mortificatio quædam ac ſi quiſpiam dixerit duarum facultatum, Alteratricis, & Tractricis, aut Attrahentis.* Cui adſtipulatur *Alexander Trallianus*, his verbis: Ὁ δὲ Διαβήτης καλούμενος ἐστὶν ὅταν ἀμετρότερον ἐκκρίνεται τὸ οὖρον αὐτοῖς, πολλάκις ἅμα τὸ πίνειν, ὁιόνπ καὶ τοῖς λειεντεριάδεσι συμβαίνει τὸ τὰ σιτία ἐκκρίνεσθαι, μηδὲ βραχὺ δυνάμενα κρατεῖσθαι ἐν τῇ γαστρί, καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ τρέφειν τὸ σῶμα. l. 8. c. 8. Diabetes *vocatus* [morbus] *eſt quando præter modum excernitur Urina illis, interdum ſtatim ac biberunt, quemadmodum accidit in* Lienteria *affectis cibos excernere, neq; momento fere temporis retineri queant in ventre, ut alterentur, & corpus nutriant.*

Καὶ τὶς σοφῶν αὐτῶν ἐξοχώτατος] Quinam fuerit *hic* medicus quem *Theophilus* præſtantiſſimum *appellat* non conſtat. *Galenus*, loco laudato, vocat ἄνδρα τίνα παλαιὸν, *vetuſtum aliquem Hominem*, non autem Nomen ejus memorat. Ὅταν δὲ inquit, ταχέως διεξέρχεται τοῦτο καλεῖται μὲν ὑπὸ τινῶν ὕδερος εἰς ἀμίδα τὸ πάθημα, διαβήτην δὲ ἔνιοι προσαγορεύουσι, ἄλλος δέ τις παλαιὸς ἀνὴρ εἰς οὖρα διάῤῥοιαν ὠνόμαζε. *Quando vero* (inquit) *ſubito excernitur* [Urina] *vocatur à quibuſdam hic affectus* Hydrops ad matulam; *alii* Diabeten *indigitant; alius autem vir ex antiquis*, ad Urinas fluxum, *aut* Diarrheam *appellitat.* Quicunq; autem *Antiquus* ille fuerit, *Galenus* quidem eodem loco *Diabeten* ita nuncupat; διὰ ταῦτα ἄρα, inquit, χείριστον μὲν ἡ εἰς οὖρα διάῤῥοια, διττὴ γὰρ ἡ κακία. *Peſſima autem* ad Urinas Diarrhea. *Duplex enim malum. Duplex* Meth. Med. l. 6. hoc vitium *Actuarius* explicat, ubi *eadem* expreſſione utitur. ὁ δὲ διαβήτης, ait, ἐστὶ μὲν τοῦ ἥπατος, ἐστὶ δὲ καὶ τῶν νεφρῶν πάθος, διάῤῥοιά τις ὢν εἰς οὖρα. Diabetes *eſt vel* Hepatis, *vel* Renum *morbus, quum* Diarrhea ad Urinas

Urinas *ſit.* *Alexander Trallianus*, loco citato: τινὲς τοῦ Διαβήτην μόνον καλοῦσι τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ εἰς οὖρα διάῤῥοιαν, διὰ τὸ διαῤῥεῖν εὐθὺς τὸ πόμα. *Quidam non* Diabeten *modo vocant affectum*, ſed Diarrheam ad Urinas, *propter celerem potus tranſitum.* De Thermis *Briſtolienſibus.*

Ἄλλοι δὲ Διψακόν.] *Alexander Trallianus*, eodem loco: Ἐπειδὴ γὰρ ἀμέτρως διψῶσι, τοῦ ὑγροῦ παντὸς ἐκκενουμένου Διψακὸν τὸ πάθος ὠνόμασαν. *Quoniam præter modum ſitiunt, humiditate omni evacuata,* Dipſacum *ſive* morbum Sitibundum *nominant.* *Actuarius*: Πλεῖω οὖρα πρόεισιν ἐπὶ τοῦ Διψακοῦ μὲν, ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος πάθους ὀνομαζομένου, Διαβήτην δὲ, καὶ διάῤῥοιαν εἰς ἀμίδα ἀπὸ τῆς ταχίστης κενώσεως. *Urinæ plurimæ procedunt in* dipſaco, *ab affectu ſuperveniente* ita *vocato*; Diabeten, & Diarrheam ad Urinas *ab evacuatione ſubitaneâ*, [indigitant.] De Jud. *Urin.* *l.* 1.

Ἀλλὰ παρὰ φύσιν] Jam Diabetis *Cauſam* Veteribus aſſignatam, aſſignat *Theophilus*; *calidam* nimirum *Renum intemperiem*, quam *Actuarius* latius proſequitur, & *Sitis* iſtiuſmodi *enormis* rationem reddit, his verbis, quæ *Latine* ſic ſonant: *In paſſione quoq; quæ* Diabetes *appellatur, intemperatura quædam inauctæ caliditatis circa Renes cauſa eſt. Hæc enim ità affecta Renes attractabundos ſeroſæ ſubſtantiæ efficit. Hi vero ab Hepate venarumq; omni genere æqua tractione citò attrahunt, legem naturæ Membris nullam ſervantes. At vero quoniam ob hanc rationem accidit egeſtas, atq; naturalis humiditas deſertur, à tanto humiditatum raptu*, ſitis non mediocris *homini ſuboritur, nec minores ſunt potus quam* ſitis & *Urinarum excretiones, renibus ſecundum proportionem attrahentibus ad ſe humiditates.* Ita *Actuarius.* De Cauſ. *Urin.* *l.* 1. *c.* 4.

Scriptum erat *prius* apud *Theophilum* διατεθέντων, quod *mutandum* cenſeo in διατεθέντος de *homine*,

De Thermis *Briſtolienſibus.*

non de *Renibus*, ut *Homo* dicatur in *Diabete* non *naturaliter*, ſed *præternaturaliter* affici; cujus rei rationem ſubjungit *Autor*, διὰ τὴν θερμὴν δυσκρασίαν τῶν νεφρῶν, *ob calidam Renum indiſpoſitionem*. Poteſt autem legi ut in *Oxonienſi* codice ſcriptum, οὐ κατὰ φύσιν ἔχοντος δηλονότι τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρὰ φύσιν διατεθέντων τῶν νεφρῶν, τό τοιοῦτον οὖρον ἔρχεται. *Homine nimirum non ſecundum naturam ſe habente, ſed præter naturam affectis renibus, tale lotium excernitur* Nam verba, [Τῇ οὖν ἀπείρῳ ὁλκῇ τῶν παρὰ φύσιν διατεθέντων νεφρῶν] intra *parentheſin* incluſa, verſio MS. *Latina* Oxonienſis non agnoſcit. Ex dictis apparet quam inepte *Morellus* τῇ οὖν ἀπείρῳ ὁλκῇ τῶν νεφρῶν verterat *Quare ob immenſum Renum pondus*; Cum ὁλκὴ hoc in loco non *pondus* ſignificet, ſed *attractionem*.

Hæc in *Adoleſcentia* ſcripſi, quum annum ætatis meæ *decimum octavum* vix numeraveram, cum multis aliis ad *Autoris* iſtius *Pii* illuſtrationem ſpectantibus, quæ *jam* recitavi ut appareat quam longe recedunt quoad *Theoriam medicam* ab iſtis Antiquorum *noſtra* Tempora. *Diabetis* enim eſſentia non in *attractione aliquâ renum auctâ*, ſed in *viſcerum & ductuum internorum ab ipſo ventriculo ad ipſos etiam renes, & urethram uſq; ipſam imbecillitate*, conſiſtat, & ut *Galenus* recte ſtatuit, *ad functiones naturales morte quâdam*, quas aquæ *Chalybeatæ*, & *Antiparalyticæ*, corroborant, & quaſi *exuſcitant*. Hinc, ob laxitatem etiam Ventriculi *flatibus* diſtenti, aquæ *Chalybeatæ*, & Medicamenta etiam è *Chalybe* præparata cum aquis *miſta* aut *per ſe*, partes *nimis* laxas conſtringendo, & *ita* roborando, in *flatu Hypochondriaco* opem præſtant: *Nam cum* chalybs *tam adſtringentes, quam aperientes partes in ſe contineat, & obſtructiones inveteratas reſerat, & infirmas fibras, in quibus partium*

t onu

tonus præcipue verſatur, mirifice corroborant. Sed ut ad *Briſtolienſes* Thermas revertar, *Diabetis* confirmatæ, iſtarum uſu nuperrime ſublatæ, inſtantiam *celebrem* annectam.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

Monendum autem *priùs*, quùm Civis hic, qui *Diabete* laboravit *Briſtolienſis* fuerat, ubi vinum Hiſpanicum *Xerezenſe* dictum optimum, Anglicè **Sherry Sack**, præ cæteris locis, in deliciis eſt, cauſam morbi *iſtius* generis vino tribuendam *haud* eſſe, ut *falſò* quidam ſuſpicati fuerunt; vina ſiquidem *Hiſpanica*, & ſpeciatim *Canarinum*, & *Xeranum*, calidiora quùm fuerint, & *minori* quantitate ſumi ſolent, & calorem nativum internarum partium *refocillant*; è contrà vero, in *Diabete* partes *imbecilles*, *languidæ*, & *deficientes* exiſtunt. Quæcunq; igitur *vina*, aut *potus* genera quæ *languorem*, aut *imbecillitatem* partibus internis, & præ cæteris *chyliferis ductibus*, & *Urinariis* inducere ſolent, morbum *hunc* & creare poſſunt, & accelerare. Vitandus itaq; potius vinorum *Gallicorum* potus nimius & ingurgitatio; *Germanica* vina Tenuia, *Rhenanum*, *Vetus*, & *novum Hock*; *Pomatii*, & ut verbo me expediam, liquorum quorumcunq; *vinorum* autem præcipue, *tenuium*, & *penetrantium* uſus, & præſertim ſi *aceſcere* incipiant, Compotationes *vacuo Ventriculo*, & præcipue tempore *Matutino*. Nam quùm iſtiuſmodi poculentorum *magna* copia, quaſi flumen *Stygium*, per tenellas & infirmas ductuum fibras decurrit, natura neutiquam *valens* perferre talem motum, violentum, & rapidum, tractu temporis *flacceſcit*, & tandem à munere ſuo *prorſus* deſiſtit, ideoq; *alteratio*, *retentio*, & *facultates* vulgo, aut *virtutes* dictæ cæteræ, quæ *nutritioni* ancillantur, peſſum eunt, unde chylus *parum* alteratus *ſubitò* excernitur, *Tabeſcit* corpus, & defectu

Vinum Xeranum *Briſtolienſe* optimum.

Non eſt Cauſa Diabetis.

tandem

tandem nutrimenti *ſuccumbit morti*, in quo *Tabis* à *Diabete* provenientis natura *rectiſſime* poni poteſt, & conſiſtere videtur; qui *ſæpiſſime* iiſdem ſolet præcipue accidere, qui vinorum *dictorum* potui immoderato ſe addicunt, & ob diuturnam cum Calice familiaritem, *Boni Socii* vocantur. Raptus etiam *acidorum* ad renes partium vehentium *tonum* pungit nimium, & *tandem* occidit, quapropter Νέκρωσις *Galeni* hic locum habet, quæ niſi remedia efficacia *tempeſtive* adhibeantur, *Sandapilæ* præcurſor eſt, & *feretri* prodromus. Paſſio hæc, *Galeni* temporibus, adeo *rara* erat, ut vix *unum*, aut *alterum* eadem affectum ſe noviſſe referat, quod aut Aquarum *tunc temporis* potationi magis uſitatæ, aut *forſan* Temperatæ Vivendi rationi debetur; licet *Romanorum* quorundam Compotationes, quando & *biberunt*, & *pede libero pulſarunt terram*, ut in *Bacchi* orgiis, & *Liberi* patris ſacrificiis, fieri ſolebat, ſatis *celebres* fuiſſent. Verum hæc *furore* tantum *uno* aut *altero* terminabantur; Compotatori vero, per *totum* vitæ *curſum* perdurant. De *hoc* affectu, *hoc* in loco, *liberius* ſcripſi, eo quod morbus *iſte* apud plures *nuperis annis* graſſari incipiat; utq; *Xeranum* vinum *quod ſemper mihi cordi fuit*, à calumniis liberem, & *Libero* etiam *Patri*, meo more *Sobrius* litarem. Sufficiat itaq; ad *dignotionem* affectus, ut in *Diabete* Urina ſit *copioſa*, *celerrime excreta*, *Tenuis*, *alba*, & *Dulcis ſaporis*; quibus à *cæteris* renum, & veſicæ morbis, præcipue ab *Urinæ incontinentia*, diſtinctio apparet. Verum dùm *hæc* ſcribo, opportunè admodùm ſalutavit me *Epiſtola* Humaniſſimi, & in *Praxi Medicâ* Briſtolii *diutius* verſati, D. D. *Thomæ Harbechii*, medici celeberrimi, & Obſervationum mearum *Bathoniæ* oculati teſtis, ut in *Alloquio* ad *Lectorem* memoratum plenius, cujus

Boni Socii *qui.*

Signa *Diabetis* Diagnoſtica.

feſtinans

De Thermis *Briſtolienſibus.*

feſtinans calamus *Naucleri* cujuſdam *Briſtolienſis* qui Rebus *Navalibus* addictus, Nautis præſuit, Domini *Alexander*, à Diabete *confirmata*, & *deplorata* ſanati, hiſtoriam non minus *elegantem*, quam *gratam* exhibuit; quam, quoniam *eandem* ab *eodem* prius literis petieram, ut in *Epiſtolis meis Medicinalibus* ſuo loco patebit, *Reſponſum* ejuſdem libenter adjungam, rogata prius *Lectoris* venia, quod de me *Tantillo*, *alterius* licet verbis, *adeo magna* prædicaverim. Humaniſſimi Amici *Epiſtola* ſic ſe habet.

Domine Egregie,

EXpetis à me Obſervationem Diabetis *Potu Aquarum fontis Sancti* Vincentii *Curatæ*, *in* Nauclero *quodam*, *nomine* Alexandro, *hujus Civitatis*; & breviter *hic habes*. *Vir prædictus imprimis* Urinæ profluvium *per aliquot tempus paſſus*, *cui ſenſim* febris lenta *ſupervenit*, & *brevi in* Diabetem *incidit* Confirmatam & Deploratam; Mingebat etenim, *Mirum dictu*! Urinæ limpidæ dulceſcentis circa tres Congios ſpatio horarum 24. tantâ Virium proſtratione, ſpirandi difficultate, & ſiti inextinguibili laborabat, ut lecto affixus moribundus videbatur: *Sub veſperam ad conſulendum cum* Doctore Chancey, *qui* prius *ægrum curaſſet*, *accerſebar*: *inter alia remedia præſcripſimus Potationem Aquarum fontis St.* Vincentii *ad libitum*, *quod ægro fuit* gratiſſimum; *dictum* & *factum*; *quid tandem*? *Illâ nocte circa libras* 24. *ingeſſit*, tantundemq; *per Urinas reddidit*; *Propediem invenimus omnia Symptomata* Mitiora: *Sitis* & *febris* imminuta *reſpiratio* liberior, & *pulſus multo* Melior *cum blandâ* diaphoreſi. *Indies deinde concedimus Aquæ* tantum *quantum* Siti *reſpondere valeret*, (*cum*

 idoneâ

De Thermis Briſtolienſibus.

idoneâ victus ratione) de die, & *de* nocte, *à paſtu,* & *ante* Paſtum *indiſcriminatim, quotieſcunq; libueret. Sic intra dies* quatuordecim, *vel eo circiter,* diluta *eſt* Diabetes, & *vires quoquo-modo reſtitutæ : Sed æger perſtitit in* Aquæ potatione *per longum tempus, imo vice potus ordinarii,* & *jam per* biennium *Sanus evaſit.*

Curationes multas *harum Aquarum potu, non modo in* Diabete, *ſed Morbis* Hypochondriacis, Hecticis, Scorbuticis, *imo* Hydropicis, *Tibi communicarem quotidianâ experientiâ fretus, ſed hæc fruſtra fierent, cum Tu* Hiſtoriam *earum* Naturalem *adornare ſuſceperi ; hanc jam diu* vehementer *expectavimus, rei publicæ literariæ* procul dubio *multum profuturam* & tanti *viri indagine* & *acumine dignam. Calamum* feſtinantem *excuſatum habeas. Salve* & *vale,*

Dab. *Briſtoliæ* 12 *Apr.* 1690.

Tui *Obſervantiſſimus*

THO. HARBECH.

His accedit famam ejus ad *Calculum,* & *ulcerum* externorum *curationem* annis aliquot retro actis *multum* increbuiſſe. Addo *Caroli Clarcmontii* Experientiam, Sententiam, & Verba ; Briſtolii *ad oram maris è* Rupe *Fons oritur, haud quidem idoneus uſui quotidiano, ſed ad ſanandos morbos aptus.* Item : *Quæ autem ex* Vincentina *rupe* [aquæ] *eas expellendis calculis* & *Inteſtinis infarctu liberandis eſſe utiles aiunt. Eas ego certe ferre non potui, quod* & *Vomitum mihi cierent cujus admodum ſum impatiens,* & *magna cum difficultate emingerentur: Acerbæ quoq; guſtu erant. Qua ex rupe ſcaturiunt, ea perpulchra eſt* & *Adamantium aliquid habet ſimile. Revera*

De Aer. Aq; & Loc. T. A. p. 29. 30.

ra magno ferri molimine excinduntur ex ea lapilli, qui expoliti arte gemmaria plurimum ſplendoris habent, & ab imperitis pro Adamantibus æſtimari poſſunt. Fons è Saxi radicibus exoritur, adeo in ipſo æſtuario, ut reciprocationibus maris fluctibus operiatur, qui ubi retro ceſſere, fontis aquæ nulla maris infectæ ſalſugine, priſtinum, i. e. *Subacerbum retinent Saporem. Aquas cum ex ejuſmodi Saxo exiliant, difficile coqui neceſſe eſt, quare ſi non aut emingantur, aut vomitu rejiciantur, inteſtina torquere & Hernias parere compertum eſt. Magna vero copia præſcribi ſolent à medicis, ut neceſſe ſit ſubverti ventriculum, qui ſi valens ſit, nec ad vomendum facilis, poſt longam certe, & laborioſam, qualis imperatur ab illis ambulationem, per Veſicam evacuabuntur.* De Thermis *Briſtolienſibus.*

Quùm autem *Cornicum* oculos apud *Anglos* Peregrinus *ille* Scriptor hic, & paſſim in opuſculo, *ſtylo* pupugerit, in verba ejus liceat parumper ~~inquirere~~. *Quod Vomitum cieret* Briſtolienſis *Aqua medicata*, id non *Emeticæ* facultati Thermis inhærenti, ſed magnæ aquarum *intus* aſſumptarum copiæ tribuendum Opinor, quum *aqua* præſertim *Tepida* majore ſolito quantitate hauſta, ex *ejuſdem*, omniumq; *mente* ſoleat *Ventriculum Subvertere.* Nec *acerbus*, aut *Subacerbus* Sapor, qui palato ſuo *vitiato* forſan debuit originem *aliunde* majori veritatis ſimilitudine procedere poteſt, quam ab *Alumine*, quod in *Thermis* ad *guſtum* ſaltem non contineri *inde* patet, & etiam quod *nullo* modo Lac coagulent. Neq; *acidum* in Thermis obſcurum, in *cauſa* eſſe queat, eo quod cum gallis *non* purpuraſcunt. Cuinam vero *alteri* Sapor iſte *fictitius*, aliter ſaltem obſervatus *nunquam*, adſcribi poſſit, ipſe viderit. Sed *coctionis eſt difficilis aqua Thermarum, eo quod è Saxo proſiliat.* Saxum itaq; & Thermarum aqua *ejuſdem* ſunt naturæ, aut *Saxum* particulas quaſdam *Lapideas* Claromontius *refutatus.*

 Thermis

De Thermis *Briſtolienſibus.*

Thermis communicat, quod Saxo *Mollioris* cerebri Commentum *Fungus* non credet; & *Piſces Saxatiles* δύσπεπτοι evaderent, quod aquis gaudeant, quæ *lapidibus* abundant, quod communi *hominum* notioni, & Medicorum *omnium* præſcriptis adverſatur. *Inteſtina torquere* & *Hernias parere compertum eſſe* nemo dixit, qui tanquam *Canis ad Nilum* aquam *primis labiis* deguſtavit, multo *minus* qui *plenis* ſe *calicibus* proluerit, niſi *forſan* crebra aquæ ingurgitatione, *crepuerit*, & ventrem ruperit *Bonoſus*, ut *prius* ob eandem cauſam *vomitum* provocaverat. Verum qui de Aquis *Bathonienſibus* tam *egregie* philoſophatur, de Thermis *Briſtolienſibus*, *falſa*, *inaudita*, & *contumelioſa* proferre, mirum non eſt, quas *duras* eſſe, *crudas* & *graves* aſſeriut. Miſſo itaq; hoc *Nobili Davo*, ad Cl. *Mapletii* Epiſtolam ad D.D. *Bate* dudum ſcriptam procedo, ubi de Thermarum *harum* virtutibus, & effectis, *elegantius*, & doctius hoc *fungo* diſſerui.

Cautio pro Chirurgis Briſtolienſibus, *& Mulierculis Clinicis.*

Verum ut *Chirurgi* audaculi, *mulierculæ* garrulæ, & *aſtantes* frivoli, qui medicorum conſilium, *ibidem* præcipuè, floccifaciunt, & in præcepta medica, *præſente* etiam *medico*, non raro involant, unde ægrotantes injurias *maximas* patiuntur, *Caveant* in proſterum, ex eodem *Claromontio* Hiſtoriam huc ſpectantem hic ſubnectam. Nam, *aliquiſq*; malo *fuit uſus* in illo. *Briſtolium*, inquit, *Civitas eſt tota Britannia Nobilis, me per eam iter facientem Chirurgus quidam haud ſane imperitus, & antiqua mihi familiaritate notus forte fortuna obvium habuit, manuq; prehendens, oportune inquit Te nunc habeo; itaq; niſi moleſtum eſt, veni quæſo mecum, & tuum mihi conſilium impertire: & cum dicto deduxit ad juvencalam quandam Lienoſam, & cui menſtrua jampridem non defluxerant. Tum ille Chirurgus, quid Cenſes*, inquit, *huic ne venam aperiam è cubito?*

De Aer. Aq. & Loc. T. A. p. 69.

Ego

Ego vero, inquam, *nihil minus, quin eam purgato per ſuperiora. Tibi enim ante denuncio quo magis Caveas, futurum ut Convellatur ſi ſanguinem ei, non prius purgato Ventriculo, detraxeris. Crudis enim & lentis, & omnino pravis redundat humoribus. Ac ille quidem hæc audiens hæſitavit. Cæterum puella & ejus affinibus qui aderant adhortantibus ut porro pergeret, aperuit lanceola venam cubiti dextri mediam; & vix quatuor unciæ Sanguinis effluxerant, cum illa vehementer convelli cæpta, denuntiati à me infortunii eventum comprobavit. Tum vero Chirurgus me reſpiciens, trepidare, & majus aliquod malum formidare* (incæpit.) *Sed odorato vino revocata eſt. Ac ſub veſperam poſtquam ei clyſtere ſunt abluta inteſtina melius habuit, deniq; medicatis potionibus ad priſtinam intcgramq; valetudinem eſt reſtituta. Nec vero Soli huic puellæ contigit ut convelleretur, & animo ſolveretur : me præſente & prædicente, compluribus aliis, cum viris, tum fœminis, idem evenit, quorum caſus commemorare non eſt Noſtri inſtituti.* Sed ad Epiſtolam *Mapletii.*

De Thermis *Briſtolienſibus.*

Ad D. D. *Bate,* Medicum *Londinenſem.*

Vir præſtantiſſime,

“ PRæſcripto die, quem Tabellionis nuperi ad *Lon-*
“ *dinum* recurſu, Tibi indicavi, exivit urbe, *Briſto-*
“ *lienſium* Aquarum noſtra Nobilis magis quam Stre-
“ nua *Potatrix,* &c. Quam ſecuta methodum, &
“ quibus inſtructa adminiculis, generoſior illa domina,
“ in uſu Aquarum perſtitit, ſat, ne ſim in iſtis mo-
“ leſtior, ſuperiores literæ demonſtrarunt. Quem
“ tamen pepererunt effectum, utq; vires ſuas exerue-
“ runt, tot Hauſtus aquei, nunc libet paulo auctius
“ adjicere. Præterquam enim, quod *facultate medio-*
“ *criter purgante, manifeſto fuerunt præditæ,* virtutem

“ inſuper,

De Thermis *Briſtolienſibus.*

" inſuper, ad pauciores ſaltem horas, *refrigerantem*, " Aquæ explicuerunt. Sed *Calculi* expulſionem, in " quam mentes ferme omnium intendebantur, multo " *minùs* promoverunt. Memini autem in iſto Aqua- " rum præſidio, *Refrigerium* unicè, non Calculi " *propulſionem*, Te quæſiiſſe, atq; Hæc ipſa prioribus " diebus quæ fuit *parca*, ſub bibendi finem, *nulla* " contigit. Coralliarium proinde illud pene auſim " inferre, *Dominam noſtram Renum Calculo haud eſſe* " *afflictam*, quùm ad Arenularum ac lapidum detur- " bationem, *quæ tam potenter valent Aquæ*, nihil " denuo ad eum finem, ne *diu* inhauſtæ, profecerint. " Addi etiam poteſt, Dominæ in *Renali* regione ſæ- " vientem Dolorem auctiorem eſſe, quam ſolet " ibidem repoſitus *lapis* creare. Dolorem perſentit " ægra, *interno* cum dolore conjunctum, & ſeſe ad " *viſcera* interdum, & *Vteri* ſpatia, diffundentem, " atq; ut ipſa loqui amat, *evibrantem:* qui forte non " eſt proprius *Calculi* dolor.

" Porrò, cum *earundem* Aquarum vim Sanativam, " *quæ certe admodum eſt illuſtris*, mecum in animo " contemplor : neq; *Renum Vlcere* aliquo vexari " *Ægram* noſtram, rurſus auſim concludere. *Vidi* " enim *minori, quam quo Noſtra Aquis aſſuevit, Tempo-* " *ris ſpatio, ſubitaneo tanquam miraculo perſanata, Par-* " *tium Externarum Cancroſa Vlcera, quæ crediderim* " *equidem Inſanabilia. Lota ſcilicet quotidie tepidi* " *Fontis iſtius unda, quæ cum impetu per fiſtulam arbo-* " *ream ante decurrit, quam ſtratum ſubtus pavimentum* " *feriat, & Fota poſtmodum linteo quadruplicato unda* " *eadem madido: prima ſtatim vice, ſolamen lene per-* " *ceperunt, poſtea detumuerunt, deinde colorem paulatim* " *immutarunt, tandem in laudabilem Carnem Coaluerunt.* " Quin & aliquot *ejuſdem* Aquæ hauſtus, *Vlceribus*

" infecti,

"infecti, diebus ſingulis, ad *Curationem* peractam
" uſq; pro *arbitrio* aſſumpſerunt. Quod ſi *Fons* iſte
" tantum poſſit *exterius*, in *malignis* ac *fœdiſſimis* Ul-
" ceribus eluendis & extirpandis : quid impedit, quo
" minus ad *Renum*, ſi qua adſint, curanda Ulcera,
" *intus valeat*? &c. *vale*, Vir Clariſſime. *Bathoniæ*.
" Anno ſalut. CIↃIↃCLV.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

Idem etiam ad literas D. D. *Creyghtonii*, Eccleſiæ *Wellenſis* tunc Temporis *Decani*, poſtea *Epiſcopi*, Renum etiam, & *Veſicæ* calculo afflicti, Data *Aquis Calidis*, 3. Calend. *Oct.* 1688. Reſponſione, poſt remedia varia propoſita. " Sin ab iis parum proficias certe ut *Te-*
" *pentium* Aquarum D. *Vincentii* rupe prope *Briſtoli-*
" *enſes* effluentem, potationem aggrediaris autor ſum.
" *Iſtæ, nimirum, Aquæ ad Renum* & *Veſicæ affectus,*
" *quovis modo oriundos, præclaræ medelæ opem afferunt.*

Vires ad Renum & Veſicæ Calculum.

Item ad *ejuſdem Decani* literas Reſcripto Dato *Briſtolii*, 10 *Januarii* CIↃIↃCLXVIII. " Conſilium
" etiam de ſcaturigine nobis *Briſtolienſibus* vicina,
" liceat Tibi recoquere & rurſus hortari, ut quas
" Rupes *Vincentiana* effundit, ſavente cœlo ſub redi-
" tum *veris* benigniori, medicè *potare* Aquas non
" recuſes.

Imò, *Tertio* ad *Decani* literas, Idibus *Martiis*, 1688, ſcriptas, Reſponſo, *Briſtolii* Dato, 7. Cal. *Aprilis*, 1669. " Ad Rupem *Vincentianam* Tibi confugien-
" dum eſſe arbitror, è qua proſiliunt Aquæ *Renibus*,
" & *Veſicæ*, ſive *calculoſis*, ſive *exulceratis* ſuccurrere,
" nec non Sanguinis maſſam contemperare, & ab illa
" ſegregandam urinam *lenire*, & *edulcorare*, aptæ
" natæ. Harum vires *Tecum* forſan experietur Nobi-
" liſſimus Gener Tuus *Poulettus*, & ſe Tibi combi-
" bonem præbebit. Nolim periculi quicquam ab
" earum *potatione* metuas, cùm ὑδροποσίαν iſtam per

" *Veterum*

De Thermis *Briſtolienſibus.*

" *Veterum* heminas, Febrium incendia extinguentium, " non ſis dimenſurus, neq; ad Regionum *ferventiſſima-* " *rum* conſuetudinem, qui Cœlum hauris *multò* cle- " mentius, poculorum Tuorum numerum revocatu- " rus. Item Epiſtolâ quadam ad D.D. *Wall. Celeberantur & Briſtolii, Tepidi fontis, è præfracta rupe ad Amnis Marginem ſuſpenſa, profluentes aquæ deq; viſceribus Terræ, quam dilapſu proluunt, creduntur facultatem Nephritice affectis, & intemperatis renibus, amicam advehere. Divi* Vincentii *nomen, petroſum illud præcipitium accepit; Fons autem ipſe de Rupe Cognominatur. Hujus nempe aquas quoties reciprocus Maris æſtus locum & aditum concedit, vacuis venis potare largiter, præcipuum eſt inſtitutæ jam noſtræ medicationis caput; effodiuntur non ita procul inde viles Lapilli, ſed prætioſiſſimis tam fulgore quam colore æmuli; adeo ut illorum virtute ſimulata, ſibi facile imponi patiantur inſcii. Ego vero &* Aurum *iiſdem de rupibus erui poſſe confido; aut etiam Aquam, cryſtallina quæ jam aliis fluit, mihi* Argenteam *futuram.*

Via Recta *ad vitam* Longam *p.* 333.

Succedit tandem Cenſura *Tobiæ Venneri* M. D. *quondam* Bathonienſis, quam *ſine* cenſura, in *puris Naturalibus*, Lectoribus exhibeo: " Aqua Rupis " D. *Vincentii*. Subſtantiæ puriſſimæ, cryſtallinæ, " *Cryſtallinorum* & tranſparentium lapidum pretioſo- " rum in rupibus *copioſe* inventorum, æmulæ exiſtit, " non *minus* odore, & guſtu, commendatione digna; " *quam* colore, & Subſtantia amabilis. Temperaturâ " Totius *Angliæ* reliquas ſuperat, inter calorem & " frigiditatem fere media. *Ferè*, inquam, quoniam " ad *hanc*, magis quam ad *illum*, inclinare videtur; " unde in viſcerum *inflammationibus* extinguendis " efficacior evadit; temperamenti tamen *optimi* rati- " one, *Ventriculo* non ſtatim inimica, ſi in deteriori

" ſtatu

"ſtatu à *frigore* non fuerit. A *Sulphure* & *Nitro*, "utroq; exiguo, facultates ejus *medicinales* recipit. "*Sulphur* non abundare *inde* colligitur, quod aquæ "calor *obſcurus* ſit, eaq; ipſa *vix* Tepida. *Nitri* pa-"rum ineſſe patet, præter probationem, quoniam à "curioſo, & perito ad propoſitum palato, *guſtu* vix, "ac *ne vix* quidem percipi poſſit. *Quin Aqua hac* "*Mineralia quædam alia utilia participet nullus dubito,* "*quod futuræ indagini, & commodius habitantibus re-*"*linquo.* Quæcunq; autem *Mineralia* in aquæ hujus "gremio latent, ſufficit quod *duo* adeo præſtan-"tia, qualia *Sulphur* & *Nitrum* contineat, & *ita* qui-"dem miſta, ut temperamentum, & facultas ejus "Medicinalis aquis *cæteris* præluceant, ut in ſequen-"tibus apparebit.

Inflammationibus itaq; omnibus internarum partium potenter pene frigidam ſuffundit, neq; ventriculo ut dictum ſubito inimica, ut aquæ cæteræ exiſtit, qualitate etiam mundificante miti eſt prædita; unde Ventriculi ardoribus, Cardialgiæ, Hepatis & renum inflammationibus, & humoribus aduſtis efficaciter ſubvenit. Jocineribus *calidis, laborantibus, vultuq; rubente & puſtuloſo; Inteſtinorum Siccitate & renum obſtructione afflictis, ſuccurrit,* Hepate *calido tentatis, cum cryſtallo Minerali, non ſine optato ſucceſſu, propinavi, ſicut in inflammatione etiam & obſtructione renum.* Renum *enim affectus, non ſolum inde levamen acceperunt, verum etiam magna arenæ, & materiæ fæculentæ obſtruentis copia evacuata fuerat.* Calculo *autem,* Stranguriæ, & *purulentis* renum *Ulceribus apprime convenire hinc apparet, quod virtute mundificante, & abſtergente polleat. Saccharum autem, aut adjunctum aliquod bonum & efficax, cum eadem miſcere non erit incommodum, ut ad partes affectas tranſitus eelerior fiat. In Ulceribus etiam Inteſtinorum utilis eſt,*

Virtutes *ad-mentem* Veneri.

De Thermis *Briſtolienſibus.*

modo cum adjuncto aliquo convenienti, ut Mel Roſar. &c. *ſumatur, quod curſum ſuum a venarum oſculis avertat, & tranſitum per inteſtina ad anum rectà promoveat.*

Verum Thermarum *harum* uſum, & Examen *ulterius*, Doctiſſimis iſtius loci Medicis, Mihi, præ cæteris, notiſſimis D. D. *Thomæ Harbechio*, & *Gulielmo Turgeſio*, jam relinquo; quorum *veniam* peto, & *hanc veniam petimuſq; damuſq; viciſſim*, quod in *illorum* meſſem *meam* falcem immiſerim.

C A P.

De Thermis *Buxtonenſibus.*

CAP. XVIII.

De Thermis Buxtonenſibus.

Capitis Summarium.

Thermarum Buxtonenſium *ſitus & dimenſiones. Ambitus inſtar* Crucis *Balnei* Bathoniæ. *Ratio Nominis.* Buckſton. Buckſtand. Buckden. Buckland. *Thermæ* olim *Clariores. Thermæ* Tepidæ *aut* Subtepidæ. *Fontes* frigidi *Novem. MARIAE* Scotorum *Reginæ* Diſtichon. *Deſcriptio accurata* Liſteri. *Thermarum* uſus. Simpſonius *refutatus. Virtutes plures* è Joneſio. Hobbeſiana *Carmina.*

UT in Auſtralibus *Angliæ* plagis Thermæ *Bathonienſes*, & *Briſtolienſes*, ita in Septentrionali *Anglorum* ora Thermæ ſunt à *Buxto na*,oppido in agro *Derbienſi*, *Buxtonenſes* vocatæ, & S. *Annæ*, ut quidam, dedicatæ, quæ intra ædificii *cujuſdam* venuſti partem comprehenſæ & in *viginti quatuor* pedum longitudinem protenſæ, & *duodecim* pedes cum *Semiſſe* latitudinis dilatatæ, *Crucis* Balnei apud *Bathonienſes* ambitum fere æquant. A *Cervis* Thermæ locuſq; *nomen* obtinuerunt, & ſcribi debet *Buckſton*, i. e. *Cervorum oppidum* ; aut, forſan, *Buckſtand*, à *Cervis*, qui è ſaltu adjacente ad potandum, hoc in loco, *ſtare* ſolebant ; quod eo redditur Similius vero, quòd aqua hæc frigore nunquam congelata (ut à Doctiſſimo Domino *Thomâ Delues* Baronetto relatum habui) ad potantium *Cervorum* uſum, erat ſemper accommoda.

Thermarum Situs.

Fullerus.

Dimenſiones.

Ratio Nominis.

De Thermis *Buxtonenſibus.*

Porrò *tres* literæ c k s, communi pronunciandi modo, *unâ* X continentur.

Buckden *Palatium Epiſcopi* Lincolnienſis.

A *Cervis* etiam *Lincolnienſis* Epiſcopi Palatium intra Comitatum *Venationum*, vulgò *Huntington*-ſhire, nominatur *Buckden*, ſive *antrum*, aut Conventus *Cervorum*. Sedis hujus præſens *Epiſcopus* eſt Doctiſſimus Senex *THOMAS BARLOW*, *quondam* Reginalis *Collegii* Præpoſitus *Oxoniæ*; Bibliothecæ *Bodleianæ* meritò celeberrimæ *Proto-Bibliothecarius*; & in inclytâ *Academiâ* pro D. *Margaretâ* S. S. Theologiæ *Profeſſor* Publicus; cujus *Amorem* ergà me, & *Thermas Britannicas* Singularem, hoc in loco *aptiſſimè* Commemoro.

Buckland *in agro* Hantonienſi.

Ità *Joannis Button* Armigeri ſedes in ſaltus, dicti *Novi*, auſtrali ora, prope *Lymington* in agro *Hantonienſi*, vocatur *Buckland*, à *Cervorum* & *Damarum* copia, quæ è ſaltu magno, qui *Novus* audit, in agros vicinos deſcendere ſolebat.

Hæ annis ſuperioribus *clariores* evaſerunt, *nuperis* autem *Bathonienſium* Thermarum creſcente fama *obſcuriores*, & Aquæ etiam *frigidæ* miſtura *minus* efficaces, fere in deſuetudinem abierunt, adeo ut ad *Auſtrales* Thermas *Septentrionales* etiam ægri *jam* accedunt.

Thermæ Subtepidæ.

Iſtarum aqua *vix* Tepida infra *Crucis* Balnei calorem ſubſidet, & Thermarum *Briſtolienſium* Teporem æmulatur. Honoratiſſimi autem Domini GULIELMI CAVENDISH Devonienſis *Comitis*, ad quem hæreditario jure pertinent, auſpiciis, *Thermæ* antiquam ſamam recuperare poſſunt, & ad nitorem *priſtinum* & forſan gloriam reſtitui. Has *Gulielmus* Devoniæ Comes, præſentis *Pater*, ut & *ante* illum *Georgius Talbot* Salopiæ *Comes*, ſæculo *ſuperiori*, ſumptibus ſuis, *ſuo* Tempore ornarunt.

Devonienſis *Comitis fundi pars.*

A quibus Ornatæ.

Verum

Verum quoniam *longius* remotæ, ſub notitiam meam *aliter* quam fama, & *quorundam* ſcriptis, (inter quos *Gulielmus Camdenus*, Doctiſſimus *Angliæ* Antiquarius, in ſua *Britanniâ*, in agro *Derbienſi*, quædam videns annotavit,) nunquam ceciderunt, ad *Joannem Joneſium* Cambro-Britannum, qui *præcedente* ſæculo *illic* Medicinam fecit, & de iiſdem *Tractatum* brevem ſcripſit, *Anglorum* dialecto, Titulo *Beneficii Buxtonenſis*, Subſidio ſuo *Bathonienſi* annexum, Anno MDLXXII. in lucem editum, Lectorem *Anglicum* jam remitto. Nobis autem *hoc* in loco iſtarum Thermarum *nomen*, inter *Thermas Britannicas*, in Britannicarum Thermarum *Hiſtoriæ* complementum, memoraſſe ſufficiat, donec obſervationes futuræ, *propriæ*, aut *Communicatæ*, ad capitulum in *Caput* augendum, cum *Icone*, favente DEO, materiam ſuggeſſerint. Interim, quæ de Thermis *hiſce* à probatæ fidei *Autore*, & ocularo teſte, ſcripta ſunt, audi.

De Thermis *Buxtonenſibus.*

Joneſius *de iiſdem ſcripſit* Angliee, *A. D.* 1572.

Camdeni verba ſic ſe habent: *Ad Vagæ fluminis oſtium haud procul abhinc aquarum frigidarum fontes novem ſcaturiunt, locuſq; hodie vocatur* **Buxton-Wells,** *cujus aquam Ventriculo, Nervis, Totiq; corpori amicam, experientia compertam,* GEORGIUS *Salopiæ Comes, ædificiis nuper honeſtavit, & jam Generoſorum, & Nobilium concurſu incipit famam priſtinam recuperare.* MARIA *Scotorum Regina, &* JACOBI *Primi mater, cui Thermis his intereſſe placuit, illis hoc Diſticho valedixit:*

In agro Der*bienſi.*

Buxtona, *quæ Calidæ celebrabere nomine Lymphæ,*
Forte mihi poſthac non adeunda, Vale:

Quod verò hæ aquæ *Veteribus* innotuerint, *via Regia*, ſive Platea lapidibus *alte* ſubſtratis conſtans,

De Thermis *Buxtonenſibus.*

dicta **Bath-Gate**, à *Burgho*, viculo 7. millia paſſuum à *Buxtonâ* diſtante, ad *Buxtonam* ducens manifeſto, aperte declarat. Ità viam *Regiam* à diverſis *Angliæ* locis *Saxonum* tempore ad *Bathoniam* tendentem, vocarunt Anglo-Saxones **Akeman-ſtreet**, ut in *Antiquitatibus Bathonicis* dicendum reſtat.

Succedit *Liſterus*, qui aquas Tepidas *Derbienſes* vocat:

Aquæ *Tepidæ* Derbienſes,
Buxton-Wells dictæ.

Liſter *de Font. Med.* Angl. *Exerc. prior. cap.* 4. *in fine. p.* 46.

Aliæ autem, inquit, *ſiquæ Thermæ apud Nos, eæ in agro* Derbienſi *inventæ ſunt: ex iis autem, quæ* Buxton Wells *vulgo audiunt, ipſe vidi;* & Tepidæ *quidem* Aquæ *ſunt. Is autem Fons inſignis eſt, & multa aqua decurrit; ipſe autem Fons fornice ſatis amplo includitur ad commodiorem Balneationem, perinde ut in maxime calidis Regionibus quantum obſervavi, mos eſt (de* Aquis Sextiis *Gallo-provinciæ aliiſq; tranſmarinis teſtis oculatus loquor) & minime Sub dio,* ut alibi * *apud nos admodum inſalubriter fit. Fornicem autem ingredienti aer admodum tepidus ſentitur, & niſi ex altera parte ædificii feneſtra ſemper, certe interdiu, aperiretur, loci tepor alicui facile ferendo non eſſet, ubi autem paries libero aquæ exitui patet, vaporem, fumi inſtar, etiam diebus æſtivis ſolſtitialibus, ſummæ aquæ inſidentem conſpicere licet; illud tamen verum eſt, aquam nemini ſub prima immerſione admodum tepidam videri; & à paucis momentis miraberis te non ante illam calidam ſenſiſſe, adeo tam tepore jucundo te per omnia membra blanditur: item, ſi pedem nudum aquæ ebullienti (quod pluribus Balnei locis fit) ſuperinjicias, illam tepidam manifeſtè ſenties. At maximam anni partem, præcipue brumæ, vehementer fumat.*

Fons fornice *incluſus.*

* Bathoniæ.

Aqua ſub primum ingreſſum haud Tepida *videtur.*

Præter

Præter hunc autem fontem fornice circumductum ſunt & alii nonnulli tepidi prope erumpentes; quorum unus appellatur Sancta Anna Buxtonenſis, *de quo quidem bibitur, & vomitum movet, ſi de eo plurimum ingurgitetur.* De Thermis *Buxtonenſibus.* S. Annæ Buxtonenſis *Fons.*

Hi autem Fontes è lapide ſciſſili nigricante ſcaturiunt, cui fere carbones foſſiles ſubſunt; & in montibus quidem ad meredιem occaſumq; altero tantum miliari diſtantibus, iidem etiamnum ad uſum effodiuntur. At id ex rivuli vicini ripis, ipſoq; clivo, cui ipſæ ædes ſuperſtruuntur, ſi diligenter rem attendas, Tibi liquido comſtabit. *E Sectili lapide* nigriante *fontes ſcaturiunt.*

Hi autem fontes limpidiſſimi ſunt, vixq; ullum lutum demittunt, & atramentoſi, certe æſtate, non ſunt, & tamen metallum aliquod, ferrum puta, plane ſapiunt. *Fontes* limpidiſſimi *ſunt & ferrum Sapientes.*

Ex Triginta duabus autem libris utriuſq; Fontis ad ſiccitatem coctis, vix unum vel alterum ſcrupulum Salis habui, ſine ullis laminis lapideis, quamvis iner coquendum pulvere quodam cinereo plane lapideo, Lebetem æneum ſtanno obductum admodum infecit. Is autem Sal, maximam partem, in cryſtallos ſalis vulgaris conſtringebatur, quibus interjectæ ſunt paucæ cryſtalli lapidis calcarii. Hæc Liſterus. Parum *Salis* communis *continent.*

Uſus *Thermarum* ad *Lavandum* maxime increbuit, quarum uſum *internum* damnat *Simpſonius* eo quod de *Sulphure Bituminoſo* participent. Verum quoniam, propter *eandem* Cauſam, Thermarum etiam *Bathonienſium* potatio illi *minus* arriſerit, quæ, annis quibuſdam *proxime* elapſis, beneficia *quamplurima* bibentibus exhibuit, argumentum iſtud contra *internum* earundem *uſum* minus valet, cujus vim, quoad *Sulphur* etiam & *Bitumen* in Thermis, *ſuperiùs* retudimus. *Zymolog. Phyſic. c. 2. p. 12. 13.* *Vid. c. 12.*

Quùm vero in *ſuperioribus* ſcripti cujuſdam *Joannis Jones* de Thermis *Buxtonenſibus* facta ſit mentio, in Lectoris *latini* gratiam placet hic *Notabilia* magis, ex eodem autore, *latio* donare. " Sitæ

De Thermis *Buxtonenſibus.*

"Sitæ ſunt in ſumma agri *Derbienſis* parte dicta "*Peke*, diſtantes ab ædificiis dictis *Chatſworth* 10. "Millia paſſuum; à *Mancheſter* & *Market Cheſterfield* "16. *Derbiâ*, 20. ab *antiqua* & *clara* Civitate dictâ "*Weſt-Cheſter*, Civitate *Litchfield*, & *Staffordia*, 30.

"Ab oppido ſumpſit nomen *Buxton's Well*, quod "*ita* vocatum à quodam, *Saxonum* tempore nomine "*Buxton*. Nomenclatura ſiquidam *Britannica* non "eſt; & ultra *Hengiſti* ætatem non aſcendit. For- "ſan à *Cervorum* hic *ſtatione* pridem vocabatur "*Buckſtand*. Prior autem conjectura *magis* placet.

"Non tantum *his* diebus, ſed *plures* etiam annos "*retro*, multa ægrorum *Millia* has aquas pro *Balneo* "uſurparunt; unde inter *Burghum* & *Buxtonam*, via "Regia, *Foſſa* dicta, apparet ſuper paludes lapidibus "ſubſtrata, dicta *Bath-Gate*, adeo antiqua, ut *omnium* "jam viventium memoriam *longe* ſuperet. Superſti- "tioſa quædam de *fonte* ſpes à locis longe diſtantibus "illos *huc* attraxit, potius quam Balnei *proprietas*, "temperatura, & qualitas, de quibus ne *cogitarunt* "quidem advenæ, quùm *nihil* unquam de *iiſdem* "dictum aut *ſcriptum* fuerat.

"Quoad Balneum *primum* & *præcipuum*, in quo "ſcatebra *calidior*, corruptione omni vacuum eſt, "ideoq; minorem *Sulphuris* quantitatem arguit, quam "in Thermis *Bathonienſibus*; neq; magna proportione "patet *alumen* adeſſe, ut *quidam* aſſerunt. Habent "autem Thermæ *Buxtonenſes* vix *quartam* partem aut "*caloris* aut *Mineralium*, Thermarum *Bathonicarum*. "Buxtonenſes enim *Thermæ* ita ſe habent, ac ſi libræ "*duæ* aquæ Bullientis cum *octo* frigidæ commixtæ "forent; *Bathonienſes* vero, ac ſi *octo* bullientis cum "*duabus* frigidæ; ideoq; operationes ſuas *Buxtonen-* "*ſes* Thermæ *Bathonienſibus* minus cito ſed magis

"placide

" placidè perficiunt. Fontis Scatebræ *ſitæ* ſunt in valle, " juxta rivum, in quem decurrit, ubi, in *concurſu*, " ab una rivi parte aqua *calida*, ab altera parte, " *frigida* ſenſim percipitur, quæ poſtea evadit *ita* " commiſta, ut per *quartam* milliaris partem, tem- " peſtate *frigidiſſima*, cum aqua rivi miſturam ſuam " prodat. Quod Scatebrarum iſtarum caloris *vires* " arguit, quæ *tres* præcipue, eæq; *præſtantiſſimæ*, & " ad varios morbos, & ægritudines *valde* proficuæ " obſervantur.

De Thermis *Buxtonenſibus.*

Fontis Buxtonenſis *Situs.*

Scatebræ Tres *præcipue.*

" Sunt etiam præterea *quinq;* aut *ſex* aliæ Scaturi- " gines, tametſi non ita utiles, ac illa quæ *primam* " diximus. Sin autem *terebræ* quædam, iis haud " diſſimiles, quæ apud rerum *Mineralium* inveſtigato- " res ſunt in uſu, fuerint adhibitæ, quæ ad ſcatebras " *frigidas* uſq; penetrarent, & *mixturam* cum aqua " *calida* avertendo prohiberent, omni dubio procul " *magis* utiles, & *excellentes* evaderent, eo quod in- " firmitates *frigidiores* aquæ *calidiori* cederent facilius. " Certe ut *pes* meus Scatebram *calidam* premit *unus*, " ita *alter* ſuper *frigidam* ſe figeret. Imo digitum " *unum* ponerem intra *hanc*, & *alium* intra *illam*, præ- " ſertim inter ſcatebras *inferiores*. Tametſi altera- " tionem aliquam, licet non æq; *magnam*, aut " *æqualem*, ſenties ubiq;

Quinq; *aut* Sex *aliæ.*

" Juxta Scatebram *majorem* & *præcipuam*, inter " Rivum & Balneum, *ædificium* nobile apparet quadri- " laterale, ex *quatuor* cubiculorum ordinibus conſtans " pulchre concinnatum cum *officiis*, ſive locis quibuſ- " dam ad officia domeſtica apparatis *infrà*, ſuprà, & *cir-* " *cumcircà* jacentibus, una cum *magno* Cubiculo, & aliis " (in *Hoſpitum* uſus) ad numerum 30. ut non tantum " *oculum* delectant, ſed ad uſus *Magnatum*, *Nobilium* " & *Generoſorum*, aliorumq; præſtò ſint. Imo ſortis

Devonienſis Comitis *ædificium* Nobile, *juxta* Balneum.

De Thermis Buxtonenſibus.

“ *infimæ* homines *cubilia*, *lecta*, & *Stromata*, in illo-
“ rum commoditatem aſſignata habebunt. Balnea,
“ etiam *ſedilibus* circumornata, ab ambiente *aere* tuta,
“ cum *focis* & *caminis* ad veſtimenta circa Balnei latera
“ caleſacienda, *aliiſq*; apprime neceſſariis decenti-
“ buſq; Terra etiam ab *unâ* parte lapide *Calcario* pluri-
“ mum abundat.

Thermarum Vires & contenta.

“ Quoad *Vires* Thermarum & *Contenta*, Balneis
“ *Piperinis* Germanicis ſunt ſimillimæ, certe *Dulcedo*
“ aquæ, & complacens ſapor mineram *magis* excel-
“ lentem arguit, quam illa ſive *Sulphuris*, *Aluminis*,
“ *Bituminis*, *Ferri*, *Cupri*, aut *alterius* alicujus ſimilis,
“ nam tunc in *potu* perciperetur ſapor, ſed in his *nihil*
“ tale invenies, ſed *quiddam adeo pulcrum*, *adeo placens*,
“ *adeo delectans*, *ut Balneum videatur aquæ dulcis*,
“ *arte paratum*, *potius quam Natura*. Effectus tamen
“ *Sulphur* adeſſe declarant; ideoq; *notandum*, aquam
“ *ſalſam* per arenam novam percolatam, in *dulcem*
“ iterum, ſive *inſipidam* tranſire, &c.

Virtutes.

“ In actionibus aut uſibus partium *depravatis*,
“ *diminutis*, aut *abolitis* à cauſa *humida*, & *frigida*
“ oriundis, *nihil* æq; ac *Balneum dulce Buxtonenſe* pro-
“ ficuum. Quod effectum reddit tam partes *rarefa-*
“ *ciendo*, expirationem *provocando*, ſordes *abſtergendo*;
“ quam *firmando*, *conjungendo*, *conſolidandoq*; laxam,
“ infirmam, & ſeparatam partium tam ſimplicium
“ quam compoſitarum ſubſtantiam, membra *nimis*
“ calefacta moderate *attemperando*, nimiſq; humida
“ *exiccando*; unde in morbis *omnibus* à contrario
“ nimis *calore* aut *frigore* provenientibus, *Cholericis*,
“ *Salinis humoribus*, *aduſtis* & *impactis* commodam,
“ experientia compertum eſt. Hinc Colligimus adver-
“ ſus mala inſequentia *utilia* eſſe, nimirùm, *Rheu-*
“ *mata*, *febres*, *Capitis dolores*, *Nervorum infirmita-*

“ *tem*,

"tem, *Scabies vetuſtas, Vlcera, Spaſmos, Torpores,* De Thermis *Buxtonenſibus.*
"*Pruritus, Contractiones, Impetigines, Apoſtemata.*

Quotidiana etiam *experientia* compertum, quod Thermæ *Hæ* adjumentum præſtent

I. M*Vlieribus, quæ ob humiditatem* nimis *abundantem, aut intemperiem contrariam, ad* concipiendum *minus aptæ ſunt.*

II. *Quibus* fluor alborum *eſt moleſtus, aut illis quæ nimis* aqueis *abundant.*

III. *Viris infirmis ad* generandum *ineptis.*

IV. Priapiſmo *laborantibus, & in* Veneris *Vorante Vortice partim Elixis.*

V. Phthiſicis, & *pulmonum* Ulcere *tentatis.*

VI. Sanguinem Vomentibus, (*Probatum.*)

VII. *Ad inflammationem* Hepatis *ſumme proficuæ.*

VIII. *In calore* nimio, & renum *obſtructione.*

IX. *Ardore Vrinæ* vexatis.

X. Teneſmum, *ſive cum dolore ad excernendum conatum curant.*

XI. Gonorrhæam *ſiſtunt* : hæmorrhoidas *ad meliorem ſtatum cito reducunt.*

XII. *Menſes* nimium *profluentes* multum *juvant.*

XIII. Singultum *tollinut.*

XIV. Vomitum *Comprimunt.*

XV. *Obſtructiones* Hepatis & Lienis *aperiunt.*

XVI. Aſthmaticis *juvamentum affert.*

XVII. Lienis & Hepatis *fluxus* mire *corrigunt.*

XVIII. Chloroſin *perfectè ſanant.*

XIX. *A Cute Maculas, ſive* Ephelides; *ſive* Lentigines, *citò expellunt.*

XX. *A* Calculo *Tuto defendunt,* & ſanos *in bono Corporis* & *valetudinis ſtatu,* diutiſſime *conſervant.*

Hic Thermarum *harum* ſtatus erat ſæculo *ſuperiori,* nuper vero *Bathonienſium* Thermarum *creſcente*

De Thermis *Buxtonenſibus.*

fama & aqua *frigida* calorem nimis *ibidem* attemperante, in *deſuetudinem* fere, ut *dictum*, abierunt, adeo ut *Septentrionales* ægri ad *Auſtrales* Angliæ *Thermas* jam accedunt; *Patroni* autem *Honorabilis* valde munificentia *caput ſuum* poterant *iterum* efferre,& magno *Septentrionalium Anglorum* emolumento, qui *longis* & *laborioſis* itineribus, magniſq; ſumptibus,Thermas petunt *Bathonienſes*,ad nitorem *priſtinum* & *antiquam* gloriam reſtitui. Interim Thermæ *Bathonienſes* ſive Aquæ Solis, Solis *inſtar*, Solæ Totius *Angliæ*, *Walliæ*, *Scotiæ*, & *Hiberniæ* miſeris ægris Solamen petentibus, adjumentum ſuum non minus *utiliter* quam *glorioſe* ſuppeditant. De Thermis *Buxtonenſibus*, earumq; *Virtutibus* Thomas Hobbes *Malmsburienſis*, de Mirabilibus *Pecci* ludibundus *ità* cecinit.

Hæc reſoluta Senum *confirmat membra trementum,*
Et refovet Nervos *lotrix hæc lympha gelatos,*
Huc infirma regunt baculis veſtigia Claudi,
Ingrati referunt baculis *veſtigia ſpretis;*
Huc Mater *fieri cupiens, accedit* inanis,
Plenaq; *diſcedit, puto, nec veniente* Marito.

Fuller. *Her.* Angl. *Hiſt. in agr.* Derb.

Celebratur *hæc aqua* ob præſentiam MARIÆ *Scotorum* Reginæ, quæ beneficia magna *inde* recepit.

Et quidem hæc de Thermis *Septentrionalibus* (alterâ Thermarum *Angliæ* Sorore) *remotis* licet, & *longe* diſtantibus, habui dicenda.

Caput claudo cum *Mariæ* Reginæ verſiculis me moratis, nonnihil immutatis:

Buxtona, quæ Calidæ *celebrabere nomine* Lymphæ,
Interdùm poſthac* *fors adeunda, V A L E.*

* *Forte.*

C A P.

CAP. XIX.

De aquis Medicatis frigidis Sendenſi, & Paulſholtenſi, *apud* Wiltonienſes.

Capitis Summarium.

Senenſis, *aut* Sendenſis *aquæ Medicatæ* ſitus. *Examen. Aqua* purè *chalybeata. Virtutes. Aqua ferrata* Paulſholtenſis.

PAri à *Bathonia* diſtantiâ ac *Briſtolienſis* aqua, abeſt *Senenſis* in agro *Wiltonienſi*, à villa dicta *Sene*, ſive ut in Rotulis Vetuſtis apud Turrim *Londinenſem* Scribitur, *Send*, ſic nominata. Eſt autem *Sene*, ſive *Sende*, quâ voce antiquiores incolæ *Arenam* vocitabant, Villa ædificiis venuſtis ſatis conſtans, *tria* circiter Milliaria ab oppido dicto *Deviſes*, in Comitatu prædicto, ſuper monticulum *arenæ* cujuſdam *rubræ* conſtituta, infra quam, ad *trium* aut *quatuor* pedum profunditatem, *Ferri* minera præſtantiſſima obſervatur, quæ *toti* monti communis, fabrorum *Ferrariorum*, præſertim vero *Georgii Newton*, periti *nuper* apud locum artificis, arte probata, in optimi *ferri* materiam evaſit.

Situs.

Sheynd, *alias* Send, *Anno* 11. *Ed.* 1. *Kalendar. Comit.* Wilton. *p.* 4. *A.* 1213.

Intra villam *hanc*, in prato juxtà domum *Edvardi Sumner* Generoſi, Scaturigo haud procul a via regia, plane *Regia* erumpit, quæ *Pavonis* cauda tecta Terram, lapides, & vicina quæcunq; alias *luteo*, alias *rubicundo* colore ſaturatius tingens, *ferrum* in ſe contineri aperte proclamat. Aqua hæc Examini ſubjecta

Aqua ferrata.

27.

De Aquis Medicatis *Senenſi* & *Paulſholtenſi* frigidis.

Examen *Aquæ*.

27. *Octobris* MDCLXXXVI. in ædibus D. *GUALTERI LONG* Baronetti, dictis *Whaddon*, a fonte haud longè remotis, ex *halitu* ferri & *embryonata* ejuſdem materia, in Solutis principiis, conſtare videtur. Sedimenti *parum* in ſe continet, quod *primævam* ferri indolem *mollem* retulit priuſquam in Mineram, ut in *aliis* circumjacentis Terræ partibus, *Solidiùs* dureſcit. Salem fere *nullum* exhibuit, & *Diureticâ* facultate prædita, alvum laxare *haud* conſuevit. Gallarum pulvere (aut particula) adiecto, in *atramenti* colorem *dictum factum* mutatur, in quem *Saturatè* Purpuraſcens Color primo *Statim* tranſit. *Anno Domini* MDCLXVII. *Joannes Aubrey*, Wiltonienſis *Armiger*, & Regalis Societatis *Socius*, Sedimentum, & Aquam etiam ipſam, *Regalis Societatis* Conventui Celebri *Primus* exhibuit, ubi, Medicis etiam celeberrimis Præſentibus, *unanimi* calculo approbata, virtutis ſuæ *Teſtimonium* obtinuit. *Senenſis* Aqua cum gallis, poſt Milliariorum *octoginta* Vecturam, in ipſo Conventu, *claretti* Saturatioris colorem, *æſtate* etiam *media* induebat, licet 30 die *Octobris* inſtantis annis 1686, poſt *trium* dierum ſpatium, quo a Scaturigine, me præſente, ſublata erat, gallis *Londini* additis, colorem ſuum naturalem Aqua *parum* mutaverit; verum lagena vitrea eadem mecum rheda vecta, & *interdum* aperta, imo *Semi-plena* tantum, in cauſa eſſe poterat.

Porrò 27 die *Auguſti* A. D. MDCXC in ædibus D. *Gulielmi Horton* de *Broughton-Gifford*, aquas iſtas ad examen *ſecundò* revocavi, & è libris IV Sedimenti ferruginei *ſcrupulum* plus minus *unum* obtinui. Salem *fere* nullum inveni, eumq; *ſolum* qui *Ferrum* Comitatur, & *Vitriolum martis* appellari conſuevit, qui deliquium *ægre* paſſus, chartam involventem *vix* humectat, linguam autem *ſtipticitate* quadam ferit,

ſerit, & palato ingratus, *nonnihil* moleſtiæ creare obſervatur. Hæc in aqua Scatebræ *ſuperioris* notavi. Aqua ſcatebræ *inferioris* Tenuior eſt, nec ea quantitate *ferrum* continet, quâ *ſuperior*. Color cum gallarum additione *non* purpureus, aut nigro-purpureus, ſed *rubicundus* evadit. Diſcrimen etiam apparet in *colore* ſedimenti, qui ſecundum mixturæ mineralis gradum, *varius* oboritur. Notandum etiam, *inferioris* ſcatebræ aquam poſt XLVIII. horarum ſpatium tingendi facultatem cum gallis *omnino* amiſiſſe. Die autem XXVIII. ſequente, *viz. apud locum* inter Scatebram *Superiorem* & *Inferiorem* tingendi cum gallis *diſcrimen* obſervavi.

De Aquis Medicatis *Senenſi* & *Paulſholtenſi* frigidis.

Aquam *hanc* medicatam inter præſtantiſſimi generis *Ferratas*, Chalybeataſve, numerare *non* dubito, & in *viſcerum*, & *Meſenterij Obſtructionibus*, *Flatu Hypochondriaco*, *Renum*, & *veſicæ morbis*, & *Tabidis etiam Hectica febre laborantibus*, utiliſſimas fuiſſe, a fide dignis me accepiſſe confiteor Imo Thermis *Bathonienſibus*, aut *Præcedere*, aut *Succedere*, prout opus fuerit, Clariſſimi Medici, in *Conventu Solenni* memorato, aptiſſimam judicarunt; de qua *plura* Scribendi occaſio forſan dabitur inpoſterum; hæc vero de Aquâ Medicatâ *purè* Chalybeatâ, *nulli apud* Anglos *frigidæ in ſuo genere ſecundâ*, hoc in loco dixiſſe ſufficiat; cui *potandæ* Thermarum *Bathonienſium* aqua prius *intus* ſumpta præparando *optime* inſerviat, dein, finita bibendi methodo, Thermarum prædictarum uſus *externus*, ut *maximè* accomodus, ità ſumme utilis, & proficuus eſſe poſſit.

Aqua pure *Chalybeata.*

Virtutes.

Eſt & Aqua *Ferrata* altera *Paulſholtenſis*, in *eodem* Comitatu, a *Viculo* haud procul a villa *Send*, *Paulsholt* (vulgus *Poulshut* vocat) ità nominata quam

Aqua Paulſholtenſis *frigida.*

quam de *Ferro* participare, & in prædictis affectibus utiles eſſe, *pronus* agnoſco.

CAP. XX.

De Aqua Medicata Caſtellariana, *ſive* Alfordenſi *frigida, in agro* Somerſetenſi.

Capitis Summarium.

Examen Aquæ Medicatæ Alfordenſis. *Contenta, & Contentorum partes. Salina, Nitrum, & Sal nigrior.* Nitroſa *à prædominio.* Non *Salina pars, Sabulum, & Argilla. Contentorum proportiones. Examen* ulterius. *Uſus Aquæ, & Vires.* Epilogus.

UT verſus *Occidentem,* Septentrionalemq; Civitatis *Bathoniæ* plagam (ad portas *Urbis* Cardinales reſpectu habito) æquali fere, ut dictum eſt, diſtantiâ, ſitæ ſunt Aquæ duæ Minerales, *Briſtolienſis,* nimirum, & *Senenſis*; hæc *purè* chalybeata, *illa* Salem, Sulphur, & calcarium lapidem cum ferro Embryonato *miſta* continens; ita eâdem diſtantiâ duplicatâ ad *Auſtrum,* occidenti appropinquans, viſitur medicata aqua *Afordenſis* in agro *Somerſetenſi,* prope villam dictam *Caſtle-Cary, purè* Salina, quæ *Ferri,* ut videtur, miſturam *omninò* excludit.

Mineralis Aqua *hæc* in Comitatu dicto, nota nomine Aquarum de *Caſtle-Cary,* vel potius, ut apud

apud Doctiſſimum *Spelman*, in *Villari Anglico*, ſcribitur *Caſtellarie*, ſi non *vitioſe*, pro *Caſtle-Cary*, quam tamen, quum ad villam minorem dictam *Alford*, & (molliori *vulgi* pronunciandi more) *Aford* pertineat, *Afordenſem* nomino, virtute *Cathartica* præ cæteris prædita, & quibuſdam *Bathoniæ* potione uſurpata, *Examen* noſtrum poſtulare videtur; quod laboris eo *libentius* hic ſuſcipio, ut quæ de *Bathonienſibus* Thermis ſuperius ſunt tradita, illuſtrationem quandam *inde*, & Confirmationem recipiant.

De Aqua Medicata *Afordenſi* frigida.

Examen *Aquæ Mineralis* Afordenſis.

Puteus eſt, juxta Viam Regiam, *Tugurio* annexus, puteis communibus, quibus ad uſus culinarios domeſtici utuntur, haud diſſimilis, intra *ædiculam* ſtramine tectam, quam pro arbitrio ſuo, Putei Poſſeſſor, *ſera* obſignat. Experimentis igitur quibuſdam *apud locum* ipſum, & aqua etiam, *meâ curâ*, ad naturam ejuſdem Medicatam inveſtigandam, *Bathoniam* advectâ, quemadmodum in Thermis *Bathonicis* factum erat prius, illam ex *duabus* partibus conſtare reperio, Salina, viz. & non-Salina.

Contenta.

Salina.

Pars Salina, *Nitroſa* præcipuè, duplam ad Salem reſiduum proportionem Servat. Aquam igitur iſtam judico *Nitroſam* à prædominio. Apparet enim *Nitrum*, Sapore nauſeo, Amarore inſigni, infrigidatione, penetratione, & in longas adeo & firmas *ſtirias* ejaculatione, ac in *Balneis* Regali, & Calido *Bathoniæ* unquam obſervaveram.

Sal nigrior.

Alter Sal *Communis*, ſed *nigrior*, ab ejuſdem Petra, aut Salina quadam *Minera* Subterranea ortus videtur, & circa Scaturiginem, è domu, in *viam regiam* refluam, ſine ignis adjumento apparet, quem aqua Salis *Satura* Sedimenti inſtar, *hic* deponit. Aquâ iſtâ Salſâ gaudentes *columbæ*, illuc ad bibendum *majori* numero advolitare ſolebant, quod *vicini* animadvertentes,

De Aqua Medicata *Afordenſi* frigida.

Mineralem aquam *inveniendi* anſam præbuit. Hic Sal infra *Nitri* quantitatem *dimidio* fere Subſidet, & in *Teſſeris* ſive *cubis*, ſali hujus generis peculiaribus, ſe oſtendit, *Nitroſis* ſtiriis *primò* apparentibus, dein *Teſſeris* Salinis.

Non *Salina*.

Partes *non* Salinæ, *duæ* etiam ſunt, *Sabulum*, nimirum, ab iſtius coloris *petra* ortum, & Sabulum eſt *Terræ* circumjacentis *proprium*, poſt Superficiem gramineam, ſub qua terra apparet, forma *Margæ rigidæ cæruleæ* ; illam vero Subter, lutum *album*, ſive ut videtur, *argillæ* quoddam genus ; demum *petra*; quemadmodum αὐτόπτης Ego Teſtis *apud locum* ipſum obſervaveram. Terra, pars *Secunda* non Salina, in aqua contenta, *Argilia* eſt præcipue, de quâ modo dictum, quæ una cum Sedimento *petroſo*, proportionem Salis *nigrioris* æquat, aut quantitate paulo *majori* apparet, petra ad argillam vix *quarta* parte reſpondente.

Contentorum proportio.

E *duodecim* Congiis *Afordenſis* Aquæ libris *tribus* minus, uncias *novem*, & Drachmas *Sex* cum *Semiſſe*, contentorum Comparavi ; quarum *tres* unciæ *nitrum* ; Uncia *una* drachmæ *ſex*, Sal *nigrior* ; Unciæ *duæ*, Argilla, & petra ; Unciæ *tres* cum granis 30. *operando* deperditæ. Adeò ut Salis *Semunciam*, quilibet Aquæ *Congius* comprehendat, ſive drachmam *Semis*, libra quælibet. Partes *duas* Nitrum ; Sal niger *unam* occupat. *Notandum* etiam è prædictâ Aquæ quantitate *Purioris* Salis uncias ſolum *quatuor*, & drachmas *duas* proveniſſe.

Porrò, 26. die *Septembris* A.D. 1690. Circa Salutem Præſtantiſſimæ *Dominæ*, Dominæ *Haddock*, D. *Ricardi Haddock*, Eq. Aur. Anglicanæ Claſſis præfecti *Summi* vulgò Admiralis, *Bathoniæ* occupatus, ex aquæ *Afordenſis* libris fere *ſex* Contentorum Drachmas *quatuor* cum Semiſſe

miſſe impurioris quaſi ſacchari ideâ, proveniſſe obſervavi, in quibus *Argilla, Petra,* & *Sal* manifeſto apparuerunt. Aqua inter evaporandum *amara* admodum, & *ſalſa* evadebat, ut & *Lixivium* cum ſale in aqua *pura* ſolutum. Lixivium *purum* in organis Vitreis evaporatum dedit ſalis *purioris* & *albeſcentis* drachmas *duas*, & grana *tria*.

De Aqua Medicata *Aforſenſi* frigida.

Uſui igitur *magno* Hæc Aqua Medicata eſſe videtur, *minori* ſolito quantitate ſumpta, ad *refrigerandum, abſtergendum, penetrandum; ad craſſos humores attenuandum, incidendumq; acrimoniam mulcet; Fermentationem indebitam attemperat, & reprimit. In Scorbuto, Ictero, & obſtructionibus quibuſcunq; utilis,* & ut *verbo* me expediam virtutes *omnes* poſſidet, qùas *Nitroſis* aquis à *Prædomino* Kircherus attribuit *Cap.* 13. memoratas. *Renes* etiam & *Vreteres* optime abſtergit, per alvum humores ducit *fortiter*; Urinam & Sudores movet *efficaciter*, eò quod Mineralibus Aqua *Saturatè* adeo ſit imbuta, & Salibus abundet, quod ad *miſcendum* cum aqua Scaturiginum *Bathonienſium* magis aptam reddit, quæ *eadem* Salia Continet, quantitate tamen *multò* minori, ideoq; *minus* operatur; licet *effecta mala ab indebito & minus cauto aquarum iſtarum uſu, imo miſturâ, emergentia aliquando Obſervaverim.*

Uſus Aquæ &c. Vires.

EPILOGUS.

JAM verò de aquis hiſce Mineralibus, *Salibus* compoſiti ſui parte *magis* efficaci, ſe invicem referentibus, huc uſq; verba faciens, *Thermis* nimirum, *Bathonicis* majore *Salium*, & minore *ferri* quantitate impregnatis: aquis Tepidis *Briſtolienſibus*, ferro & Salibus *minùs* imbutis; aquâ Tepidâ *Buxtonenſi*, communis

Concluſio.

munis Salis *parum* continente, & *Ferrum* Sapiente planius; Nec non, *Senenſi* aquâ frigidâ, *purè* chalybeatâ; & aquâ *Caſtellarianâ*, ſive Puteo frigido *Alfordenſi*, ſummo gradu Salibus *purè* repleto; ut *minoris* notæ aquas Medicatas *frigidas* in Tractatu paſſim memoratas miſſas faciam; abs harum ſingulis *ſeparatim*, aut *conjunctim*, effectus *bonos* eventuros præcor, & laudabiles. Mineralibus aquis frigidis *Anglia* ubiq; fere *abundat*, quales præter dictas ſunt, *Barnetenſis*, & *Cobhamenſis*, in agro Surrienſi; *Cumnerenſis*, juxtà Oxoniam; *Sunninghillenſis* in Comitatu Bercheriæ; *Wellingburgenſis*, in agro Northamptonienſi; *Swayenſis*, in agro Hantonienſi, juxtà *Lymington*; *Chigwellenſis*, in Comitatu Eſſexiæ; *Qualmenſis*, juxtà Derbiam; & de *Monte Sagittariorum*, vulgò *Shooters-Hill*, in agro Cantiano; aliæq; quæ in *Tractatu de Medicatis aquis* Angliæ *frigidis*, locum proprium ſibi vendicant: Subjecto autem *huic* impræſentiarum Valedico, poſtquam ad *Obſervationum* Centuriam proxime ſequentem, qui in *Provinciæ* meæ partem *maximam*, & *præcipuam*, Curioſius inquirunt, *Lectores* remiſerim, δοξολογία loco FINIS additâ,

Aquis frigidis *Mineralibus* Anglia *abundat.*

Θεῷ μόνῳ δόξα,
Bonorum Omnium
A & Ω.

OBSERVATIONUM CENTURIA,

Pleniorem in Thermarum BATHONIENSIUM naturam *Inquiſitionem* complectens, una cum *Contentis*, *Proprietate*, & *Diſtinctione* uniuſcujuſq; BALNEI inter ſe, *particulatim* Exhibitis.

REGALI SOCIETATI ad Scientiam *Rerum Naturalium* in ANGLIA promovendam Inſtitutæ Nuncupavit

Auctor

THOMAS GUIDOTT.

LONDINI:

Typis *Franciſci Leach*, Impenſis *Authoris*.
MDCXCI.

OBSERVATIONUM PHYSICARUM CENTURIA AD SOCIETATEM REGIAM

Pro Scientia *Rerum Naturalium* in ANGLIA *promovenda* Inſtitutam.

OBSERVATIONES HYDROSTATICÆ.

Obſervatio. I.

QUod aquæ Balneorum *Omnium* pondus æquale ferè ſit; *Fervidi* autem *Balnei* aqua, iſtâ *Regis*, aut *Crucis*, paulò levior; quemadmodum ex obſervationibus *Sequentibus* luculentiùs apparet. Balneorum *omnium* pondus.

Obſervatio. II.

Quod *Communi* aquâ & *Thermali*, ritè ponderatâ, Thermarum aqua *dimidio drachmæ* in *Pintâ*, ſive *librâ*, præponderet. *Thermarum* aqua, & *communis.*

Obſerv.

Obſervatio. III.

Proportio Tempore gelu.

Quod *Præcedens* Obſervatio in *congelante* Tempeſtate celebrata fuerit ; quodq; hæc ſit proportio *Tempore gelu.*

Obſervatio. IV.

Tempeſtate Sicca.

Quod Proportio *magis* ſolita, Tempeſtate *ſiccâ*, & gelu *non* conſtrictâ, ſit Communis aquæ *libra una diachmæ ſex* ; Thermalis aquæ calidæ, *libra una diachmæ quinq*; Thermalis frigidæ *libra una drachmæ quatuor* Thermalis Frigida *unciâ unâ* in Congio *minor* Calidâ ; unciâ *unâ* communi aqua *levior* calida ; unciis *duabus* Frigida.

Nota,

Obſervationem *hanc* de *Regalis* & *Crucis* Balneis præcipuè intelligendam ; & de menſuris, Ponderibus, & Trutinâ, quibus *tunc* temporis, accuratiores procurari *haud* poterant, Vid. *Obſerv.* XX.

Obſervatio. V.

Thermalis aqua calida *&* frigida *contra aquam* Communem, *laxa tempeſtate.*

Quod Thermalis aqua *calida* contra aquam *communem*, æquali proportione, *bilance nuda*, diligenter ponderata, *utriuſq;* generis aquæ pondus, *laxa* tempeſtate, *æquale* fere fuerat ; in Trutina autem manens, donec Thermalis aqua *refriguerat*, Thermalis aqua *dracbmas duas*, in Pinta, poſtulabat ad pondus *communis*. Vid. *Obſervat.* XX.

Obſervatio. VI.

Experimentum alterum.

Quod experimento *altero* celebrato 18 *Nov.* 1675, tempeſtate etiam *laxa*, Thermalis aqua *calida*, & communis *frigida*, æqualiter pendebant ; frigida vero *duabus drachmis* in pinta *minor* erat *calidâ*. Vid. *Obſervatio* XX.

Obſerv.

Obſervatio. VII.

Quod Tempeſtate *laxâ* aut *conſtrictâ*, Thermalis aqua *calida*, Communi aqua fontana *gravior* non fuerat. *Tempeſtate* laxa, *&* conſtrictâ.

Obſervatio. VIII.

Quod Thermalis aquæ *Pinta* eadem *duodecim horas* poſt exitum è Scatebris ponderata, & poſt horas duodecim *iterum* elapſas *denuò* trutinata, drachma *una* ponderatæ priùs, *poſteriùs* ponderatæ aquæ decederat. Vid. *Obſerv.* XX. Decrementum *ponderis* 12 *horarum poſt* duodecim.

Obſervatio. IX.

Quod Pinta *una* (menſurâ *Vini*) Balnei *crucis* diligenter trutinata 17 *Nov.* 75 pendebat libram *unam*, drachmas *quinq*; & grana *octo*. Crucis *aquæ pondus.*

Obſervatio. X.

Quod *Regalis* Balnei aqua & *Crucis* æqualiter *ferè* pendebant; differentia tamen, *ſi qua fuerat*, erat ex parte *Regalis*, immediate ponderatæ in Antliæ *Siccæ* Camera. *Regalis.*

Obſervatio. XI.

Quod Balnei *Calidi* aquæ pinta apud *Regis* Balneum ponderata, & apu d*Calidum*, triginta octo granis gravior erat *domi*, quam *foras*. Calidi *differentia apud* Regale, *&* Calidum.

Obſervatio. XII.

Quod Balnei *Calidi* pinta *duobus* Scrupulis & granis *octo* levior erat pinta *crucis*. Calidi *a* Crucis.

Obſervatio. XIII.

Calidi a Regis.

Quod Balnei *Calidi* aquæ *Pinta*, ſive *libra*, duobus & quadraginta granis *levior* erat iſta *Regis*.

Obſervatio. XIV.

Balneorum omnium *aquæ pondus apud* Antlias.

Quod Obſervationes *duæ* præcedentes factæ fuerint, Balnei *Calidi* aquâ eidem quantitati *Regalis* & *Crucis*, exacte oppoſita; ex *eadem* autem menſura *bis* repleta variatio iſta exigua granorum *ſex*, inter *Regalis* & *Crucis* aquam provenire poterat; ſin autem Balneorum *Regis*, *Crucis* & *Calidi* pondus, apud, aut *juxta*, antlias proprias, æſtimaveris, ut in *Obſ.* 9. 10. 11. tum Balnei *Fervidi* libra *quinquaginta* & *ſex* granis *levior* erat *Regalis*, aut *Crucis*.

Obſervatio. XV.

Calidi aqua leviſſima.

Quod Aqua Balnei *Calidi* Balneorum omnium *leviſſima* ſit; *Regalis* vero & *Crucis* æqualiter *ferè* pendeant, ſi modo *utriuſq*; Balnei aqua *apud*, aut *juxta* antlias ſuas ponderata fuerit.

Obſervatio. XVI.

Ejuſdem menſtruum *cæterorum* levius.

Quod *Menſtruum*, ſive aqua Balnei *Calidi* mineralia abſorbens, *levius* ſit menſtruo *Regalis*, aut *Crucis*. In *libra* ſiquidem *prioris* Balnei, *plura* inſunt Contentorum grana; aqua autem, *eadem* proportione, *levior* eſt iſta *Regalis*, aut *Crucis*.

Obſervatio. XVII.

Æqualitatis *ponderis inter* Regis & Crucis *ratio.*

Quod ſicut *Regalis* Balnei aqua, quo *minus* margæ, eo *magis* Sabuli *Crucis* continet; ita, e contra, *Crucis* Balneum, quo *plus* margæ, eo *minus* ſabuli *Regali* poſſideat; unde Contenta *ferè* æqualia exiſtunt, & aquarum *pondus* etiam *æquale* ſit, utriuſq; menſtruo pendente *æqualiter*.

Obſervatio.

Obſervatio. XVIII.

Quod ad *potandum* aquam in *Regali* Balneo *Antlia*, & Antlia *Sicca* extra Balneum, aquam vehant pendentem *æqualiter*; quodq; Antliæ *Siccæ* aqua illâ *levior* non ſit, quæ à *Scatebris* deſumitur immediatè.

Antliæ *minimæ aqua*, & Antliæ *Siccæ æqualis.*

Obſervatio. XIX.

Quod Balneorum *nullius* aqua Calida, *communi* aquâ calidâ *gravior* extiterat.

Thermalis aqua calida, *non gravior* calida *communi*.

Obſervatio. XX.

Quod Obſervationes Hydroſtaticæ *Variare* poſſint ſecundum *aeris*, *aquæ*, *menſuræ*, *ponderum*, & *Trutinarum* differentiam; quod autem, quoad Thermalium aquarum pondus, in *præcedentibus* eſt traditum, quouſq; pondera, & libræ *ad manum*, patiebantur, *accuratè* efficitur. Forſan autem *aliquando* Thermales aquas, in *minori* quantitate, exactius trutinandi dabitur occaſio, ut *Scrupuli*, *grana* & grani *partes* notentur ubiq; quod in *Obſ.* 4. 5, 6, & 8. in *rotundi* numeri gratiam, *non* factitatum confiteor, ſed in *Thermarum* contentis in *Obſervationibus* Miſcellaneis *nimurim* obſervatum.

Nota.

Quod unciæ duæ, *drachmæ* Septem, *grana* quatuordecim, Thermalis *communi aqua granis* decem, & uatuor *levitate cedebant* 2 Sept. 87. *Scrupuli* duo, *grana* ſedecim *in libra*, *differentia*. *Vid.* Obſ. 5. & 6. *Vid. etiam* Supplementum *in fine*.

OBSERVATIONES CHROMATICÆ.

Obſervatio. XXI.

Quod Balneorum *omnium* aqua calida, *gallarum*, aut ſtypticorum quorundam *aliorum*, particula additâ,

Balneorum omnium *aquæ purpuraſcunt cum* gallis, &c.

tâ, Tincturam *purpuream* oculis, nictu oculi, exhibeant.

Obſervatio. XXII.

Saturatius gelu.

Quod Thermalis aquæ *eadem* quantitas, *eâdem* proportione gallarum admiſtâ, Tincturam, *gelante* tempeſtate, *Saturatiorem* præbeat, quam *laxâ.*

Obſervatio. XXIII.

Antliæ *novæ*, *&* *ſiccæ*, *tingunt* æqualiter; *aperti autem Balnei aqua* nequaquam.

Quod Antliæ *novæ* aquæ Potabilis *in* Balneo, & *Siccæ* extra Balneum, tincturam *æqualem* exhibeant; ipſius autem Balnei aqua in *Propatulo*, tincturam cum gallis *nullam* præbebit.

Nota.

Balnei pleni *aqua* non; *implentis*, ita.

Obſervationem hanc *de Balneo* pleno *intelligendam. Nam*, implente *Balneo*, *ſi expertus fueris*, *&* *aqua* altius *paulo non aſſurrexerit*, aperti *Balnei aqua*, *utpote è ſcatebris* immediate *irruens*, *Tincturam cum gallis*, æquè *ac Antliata aqua*, *dabit.*

Obſervatio. XXIV.

48. *Hor.* obt. *Temp. lax.* ita; *Regale.*

Quod Phiala *Vitrea* antliatæ aquæ *Regalis* calidæ, Subere *benè* obturata, & cerâ obſignata, tempeſtate *laxâ*, quadraginta octo horarum ſpatio elapſo, *tincturam* præbuerit.

Obſervatio. XXV.

3. *D.* obt. *ita*; idem.

Quod Tincturam *eandem*, ſed *pallidiorem* multò, & quaſi *ægram*, finitis *tribus* diebus, obſervaveram.

Obſervatio. XXVI.

7. *D.obt.*Regis, *ita*: Cr. *autem*, *&* cal. *non*.

Quod *Regalis*, *Crucis*, & *Calidi* aqua ſpatio *Septem* dierum *obturata*, & obſignata, *Regalis* Balnei aqua Stypticis

Stypticis additis, *colorem* mutaverit; *Crucis* autem & *Calidi*, nequaquam.

Nota.

Culpa, forſan, *in* obturatione *latuit. Experimento enim* altero *peracto*, Crucis *aqua die* 7. Tincturam *exhibuit. Vid.* Obſ. 45.

Obſervatio. XXVII.

Quod *Regalis* Balnei aqua *obturata*, & *obſignata* optime, *octo* Hebdomadarum ſpatio finito, *tincturam* purpuream cum gallis, &c. dederat, colori iſtius inferiorem *paulò*, quæ ab *Antlia* provenerat. 8. Heb. *obt.* ita; *Regale.*

Nota.

Me hoc ab alio *relatum habuiſſe*; & Cæteris *obſervationibus conſonum* non *eſſe*. Regalis *autem aqua* incluſâ, & *menſe* uno *exacto aperta*, *gallis additis* tincturam *exhibuit. Vid.* Not. *Obſ.* 59.

Obſervatio. XXVIII.

Quod Thermarum *Cruciatarum* aqua, cerâ obſignata & *obturata* Subere, tincturam paulo *vividiorem* exhibuerit die *Sexto* ab Antlia prius deſumpta, tempeſtate *laxa*, tametſi phiala *biduo* antea aperta fuerat, & cerâ obſignata *denuo*. Regalis Balnei aqua *eodem* tempore obturata, colorem mutavit, *color* autem non *ita* vividus in *Regali* ac in *Crucis* apparuit, Phiala etiam *altera* Regalis Balnei impleta *Nov.* 6. & 12. reſignata, *idem* perfecit. 6. *Di obt.* Reg. & Cr. *ita*; *vividius* Crucis *temp.* lax.

Nota.

In hac *obſervatione quod ad B.* Crucis *ſpectat ſecunda vice* eodem *modo apparuit*, 28. Nov. 88. *Tempeſtate ad* gelu *inclinante.*

Obſervatio.

Obſervatio. XXIX.

24 *ho.* obt. *Cal.* non. *Temp.* lax.

Quod *Fervidi* aut *Longi* Balnei aqua, obſignata ſubere ut prius, & poſt *viginti quatuor* horas reſignata, & aperta, *Tincturam* purpuream cum gallis, *&c.* *nequaquam* exhibuerit.

Obſervatio. XXX.

3. *ho. obt.* Cal. *non Temp.* lax.

Quod *Longi* Balnei, ſive *Calidi*, phiala altera, tempeſtate *laxa* exiſtente, elapſis *tribus* horis aperta, Tincturam *nullam* præbuerat, obturata *licet*, & obſignata, ut *prius*.

Obſervatio. XXXI.

12. *ho. poſt.* 12. *h. obt.* Cru. & Cal. *gelu* ita, *ſaturatius.* Crucis.

Quod *binæ* phialæ *Crucis* & *Calidi* (quod & *Longum* dixi) *duodecim* horis ab obſignatione elapſis, apertæ, terra *gelu* conſtricta, & diligenter *iterum* brevi obſignatæ, mane craſtino, horis *aliis* duodecim elapſis, cum gallis, & Secamentis quercinis, *Tincturam* dederint, ſed *citius*, & Saturatius *Crucis.*

Obſervatio. XXXII.

24 *ho.* non *obt.* gelu *Cru.* & *Cal.* ita; *citius* Crucis.

Quod *binis* etiam phialis aquæ *Crucis* & *Calidi*, ab antliis ſuis hauſtæ, *viginti quatuor* horis, tempore *gelu* nondum obturatis, Balneorum *amborum* aqua cum gallis colorem *mutaverit*, citius autem & *ſaturatius* iterùm iſta *Crucis.*

Obſervatio. XXXIII.

24 *ho.* poſt. 24. non *obt. gelu*, Crucis *ita*; *Calidum* non.

Quod quùm aqua Thermalis *viginti quatuor* horis præcedentibus additis, in *iiſdem* phialis, nondum etiam obturatis, perſtiterat, *congelante* etiam *tempeſtate* adhuc manente, *Crucis* aqua *tincturam* dederit, ut *prius*; Calidi autem, colorem *vix* mutaverit.

Obſervatio.

Obſervatio XXXIV.

Quod *tribus* horis à *priori* experimento jam elapſis, tempeſtate *congelante* in *laxam* mutata, neq; *Calidi*, neq; *Crucis* aqua colorem *manifeſto* mutaverit, gallis additis, tametſi aqua *Calidi* trium *tantùm* horarum ſpatio vix finito ab *Antlia* provenerat. *Crucis* aqua quæ poſt *quadraginta octo* horarum ſpatium *mane* tinxerat, colorem *vix*, ac ne vix quidem, mutavit. *Calidi* autem, *tribus* tantum horis ab *Antlia* hauſta *immediate*, tincturam *nullam* dedit.

51 *ho.* non *obt.* *mutato cœlo,* Crucis *non*; *neq;* Cal. *poſt.* 3 *ho.*

Obſervatio XXXV.

Quod phialis *duabus* aquæ *crucis* & *calidi* obturatis & obſignatis *optime*, tempeſtate *laxâ*, & poſt *triduum* apertis, *Crucis* aqua *Tincturam* exhibuit; *Calidi* autem *nequaquàm*. Phiala *altera* continens *libram Semis* obturata, & obſignata, & *quatuor* diebus elapſis aperta, aqua *Calidi* tincturam *omninò* nullam præbuerit.

3 *Di.* obt. *temp* lax. *crucis* ita; *cal.* non.

Obſervatio XXXVI.

Quod experimento cum galla facto, *apertis* phialis, in *omnium* Balneorum aqua, *decem* horis finitis, tempeſtate *laxâ*; Calidi aqua *tingendi* qualitatem amiſit *primo*; Regalis *multum* remiſit *proximè*; Crucis autem tincturam *multo* vividiorem *Regali* exhibuit.

10 *ho.* non *obt.* lax. *temp.* Cal. *non.* Reg. *remiſſe*; Cr. *vividius.*

Obſervatio XXXVII.

Quod mane *craſtino*, horis *tredecim* elapſis, tempeſtate *laxâ* exiſtente, *Crucis* aqua *Saturate* tinxerit; *Regis* autem *parùm*.

23 *ho.* non *obt.* *temp.* lax. *Cr.* ita; *Regis* parum.

Obſervatio XXXVIII.

Quod *ſex* horis additis & finitis, *Crucis* Balnei aqua Tincturam ut *prius* exhibuerit; *Regalis* autem *nequaquàm*.

29 *ho.* non. *obt.* *Cr.* ita; *Regis*, non.

Obſervatio XXXIX.

Quod horis *octodecim* elapſis *porrò*, Crucis aqua tempeſtate *laxa* exiſtente, *nondum* obturata, tincturam cum gallis *obſcuram* ſatis dederit; & *brevi* poſt ſicut iſta *Regis* heri apparuit.

47 *ho.* non. *obt.* lax. *temp.* Crucis *non.*

Obſervatio XL.

18 *ho* non *obt.* lax. *temp. Reg.* non; 28 *ho. Cr.* ita.

Quod *Regalis* Balnei aqua, *apertâ* phialâ, tempeſtate *laxâ* exiſtente, poſt horas *octodecim*, tincturam *nullam* cum gallis exhibuerit; *Crucis* autem aqua horis *viginti octo* elapſis, *aperta* etiam phiala, colorem *mutavit*.

Obſervatio XLI.

46 *ho.* non *obt. temp.* lax. *Crucis*, non.

Quod *eadem* Crucis Balnei aqua *non* obturata, tempeſtate *laxâ*, octodecim horis *inde* decurrentibus, ſive finitis horis *quadraginta ſex*, tincturam *nullam* exhibuerit; ſed turbida, & alba, *brevi* evaſerit.

Obſervatio XLII.

6 *di. obt.* non *obſ.* lax. *temp.* Reg. *ita*; 4 *ho.* poſt *non.*

Quod *Regalis* Balnei aqua, *matutino* tempore, diebus *ſex* exactis, tempeſtate *laxâ*, tingens *ægre*, Subere obturata, cerâ autem *non* obſignata, *quatuor* horis *inde* numeratis, tingendi facultatem *prorſus* amiſerit.

Nota.

10 *di. tempore* gelu.

Tempore gelu *die* 10. *tinxit* ægre, & *brevi* alba *evaſit*, *ultimo* Decemb. 88.

Obſervatio. XLIII.

Poſt 24 *ho.* non *obt.* lax. *temp. Regis* non.

Quod *Regalis* Balnei aqua, *aperta* phiala, & tempeſtate *laxa*, numeratis horis *decem*, tincturam *ægram* exhibeat; *octodecim* autem elapſis, obſcuram ſatis (ſi *ullam*) ſed *viginti quatuor* finitis *omninò* nullam, niſi tempeſtate *congelante*, aut ſimillima.

Nota.

Eadem *poſt* 4. *di. temp.* gelu, *ita.*

Regalis *Balnei aqua poſt* quatriduum, aperta *phiala*, *tincturam exhibuit*, *Terrâ* Nive *cooperta*, & *tempore* gelu 26. Dec. 88.

Obſervatio. XLIV.

Poſt 48 *ho.* non *obt. temp. qualibet*, Crucis *non.*

Quod, *apertâ* phialâ, *Crucis* Balnei aqua, ſpatio horarum *quadraginta octo*, tempeſtate *qualicunq;* exiſtente, tingendi facultatem *non* retineat.

Obſervatio.

Obſervatio XLV.

Quod *ejuſdem* Balnei aqua obturata & obſignata, diebus *ſeptem* exactis, tincturam *minus* vividam exhibuerit; *Novem* autem diebus numeratis, *nullam.*

Poſt 9 di. obt. *Crucis* non.

Obſervatio XLVI.

Quod Balnei *Calidi* aqua nondum obturata, tempeſtate *laxa* exiſtente, poſt *tres* aut *quatuor* horas elapſas, tincturam cum gallis, *&c.* *neutiquam* præbebit, tametſi nativi caloris *parum* aqua retineat.

Poſt. 3 *aut* 4 *ho.* non *obt.* lax. *temp.* Cal. *non.*

Obſervatio. XLVII.

Quod *ejuſdem* Balnei aqua *obturata*, aut *aperta*, trium aut *quatuor* dierum ſpatio elapſo, tempeſtate *laxâ*, aut *conſtrictâ*, Tincturam *nullam* præbebit.

Poſt 4 *di. obt.* non *calidum.*

Nota.

Quod 28. Nov. 1688. ejuſdem *Balnei aqua obturata & obſignata, gallis* novis, *recentibus, & viridibus injectis, Tincturam* exhibuerit *die* 7. *tempeſtate ad* gelu *inclinante.*

Obſervatio XLVIII.

Quod *Regalis* Balnei aqua, phiala *aperta*, diebus *quatuor* exactis, tempeſtate *congelante*, tincturam purpuraſcentem cum gallis exhibuerit; *quinto* autem die, *finito* gelu, additis gallæ *recentis* & viridis granis *aliquot*, aquæ pars *reſidua*, turbida, *alba*, & emulſionis æmula, evaſit.

4 *di.* non *obt. gelu*, ita; 5. gel. *finit. non* Reg.

Obſervatio XLIX.

Quod Balnei *Crucis* aqua *non* obturata, & frigida, tempeſtate *laxa* exiſtente, tingendi facultatem *iſtâ* Regalis *diutius* retineat.

Cr. *non obt.* ita, *præ* Regalis.

Obſervatio. L.

Quod Balnei *Calidi* aqua *nondum* obturata tingendi proprietatem amittat, *priuſquam* refrigeſcit; horis autem *quatuor* exactis certiſſime; *Regis* verò, *viginti quatuor* horas haud raro tranſgreditur; *Crucis* autem, *viginti octo*, ſi tempeſtas fuerit *laxa.*

Poſt 4 *h.* non *obt.* Cal. 24. Reg. 28. *cr.* non Temp. lax.

Obſervatio LI.

Mutationes variæ Thermalis aquæ poſt *Tincturam amiſſam.*

Quod Balneorum *omnium* aqua, poſt temporum ſpatia prædicta, appareat *leviter purpuraſcens*, moriens autem iſte color vix ultra minuta *tria*, aut *quatuor* ſolet extendere, priuſquam aqua *craſſeſcit*; ut plurimùm *albeſcit*; ſpatio temporis longiori *pallide flaveſcit*; & minori gallæ quantitate injectâ *vireſcit*; & tandem *aliquando*, liberaliùs paulò injecta gallâ, *nigreſcit* inſtar atramenti.

Obſervatio LII.

Poſt 2 *an.* obt. *cr. & cal.* obſervatio.

Quod Balneorum *Crucis* & *Longi* aqua, in *duabus* phialis, ſubere obturatis, ſed *non* cerâ obſignatis *duorum* annorum ſpatio ſervata, *oleo Tartari* injecto albida evaſerit; *ambæ* autem ſedimentum depoſuerant, tam *album*, quam *luteum*. Neutrius autem Balnei aqua *Tincturam* exhibuit.

Obſervatio LIII.

Aqua primo *diſtillata* non.

Quod pars *halituoſa* non ſit *magis* Viſibilis, aut in aqua deſtillata *acidum* appareat, tametſi juncturæ luto *optimè* claudantur. Neq; aqua deſtillata *primò* acida exiſtit, nec cum gallis induit *purpuram*. Simile obſervavit *Jo. Frenchius* M. D. in *Spadanâ* aquâ Eboracenſi. *Spadacr. Eborac.* p. 67.

Obſervatio LXIV.

Thermalis aqua poſt *Tincturam amiſſam*, alba, *inſtar lactis*.

Quod Balneorum *omnium* aqua *effœta*, & tingendi facultate *nudata*, brevi *opaca* evadat, & *ſero* ſimillima; aut ac ſi *olei Tartari* guttulæ aliquot inſtillatæ fuerint.

Obſervatio LV.

Tinctura perit ſine *præcipitatione*.

Quod *Thermarum* aqua *Tingentem* facultatem amittat, tametſi *nihil* obſervetur *præcipitatum*.

Obſervatio. LVI.

Scaturiginum Thermarum *calor tincturam amiſſam* non *recuperat*.

Quod *Thermarum* aqua *frigida*, in phiala, cera obſignata, & *Viginti quatuor* horis Thermarum Scaturiginibus impoſita, *tingentem* proprietatem *non* recuperet,

ret; ſed *alba* evadit, ac ſi *oleo Tartari* præcipitata, cui *Spiritus Vitrioli* claritatem ſuam reddit.

Obſervatio LVII.

Quod Balneorum *nullius* aqua frigida, *Crucis* ſi excipias, *Viginti quatuor* horis, ante experimentum, phiala *aperta*, tingendi vim, tempeſtate *laxa*, retineat, niſi ſubere *caute* obturata, & cera obvoluta *calidè*.

Reg. & Cal. *poſt* 24 *ho.* non *obt. non*; *crucis*, i.a.

Nota.

In Tempeſtate congelante, *tempore* brumali, *aqua Balnei* Crucis *præcipue*, & interdum *Regis*, *tinctu-ram* aliquam *purpuream poſt ſpatium* prædictum *cum gallis dabit*; quadraginta *autem* octo *elapſis horis*, *niſi* gelu *diutius* & conſtanter *duraverit*, nullam.

Poſt 48 *ho.* non *obt. Balneorum* omnium, *niſi durante* gelu, *non.*

Obſervatio LVIII.

Quod aqua *Antliæ* ad *potandam* aquam in *Regali* Balneo *ultimò* erectæ, illa Antliæ *ſiccæ* tingendi proprietatem diutius *non* retineat. *Ambarum* autem aqua viginti *quatuor* horis *non* obturata, Tempeſtate *laxa*, tingendi facultatem amittat, & *effæta* evadat.

Aqua Antliæ *minor*. Reg. & ſiccæ *poſt* 24 *h.* non *obt.* non.

Obſervatio LIX.

Quod Thermarum *Regiarum* aqua, diebus *octo* elapſis, & Crucis *Novem*, tempeſtate gelu *non* conſtricta, tincturam *nullam* præbuerit; experimento facto in *Septem* phialis, *quatuor* Regis, & *tribus* Crucis, *eodem* tempore obſignatis & obturatis ſubere, experimento *ſucceſſive*, quoad phialas, celebrato, & gallarum *recentium* quantitate commoda, in *unamquamq;* phialam injecta ſeparatim. Vid. *Obſ.* 45.

Poſt di. 8. Reg. & Cruc. 9. *obt.* & *Obſ. temp.* lax. *non. poſt* 4. *di. obt. cal.* non. *Vid. Obſ.* 47.

Nota.

Quod Balneorum omnium *Aqua intra phialas Subere obturatas*, & molliori *cera obſignatas* optime *incluſa* 21 Nov. & *aperta*, 25 Dec. 1688. Regalis & Crucis *Aqua* Tincturam *exhibuerit*;

Poſt D. 14. Crucis; 21. Reg. *obt.* & *Obſ.* Cal. *poſt* 7. *D.* non.

Calidi

Calidi *autem*, *poſt* Septimum *diem*, nullam ; Regis *etiam* & Crucis *phiala*, eodem *tempore adimpleta*, & *aperta* 12 Dec. *Crucis* nullam ; *Regis autem* vividam *præbuerit*. Regis *etiam Aquæ* 21 Nov. *intra phialam obturatam* & *cera munitam incluſæ* pars, *aperta phiala* 21 Dec. 88. *Tincturam* aliqualem *exhibuit*, *licet phiala ſæpius* ante *aperta* & *reobſignata fuerat*, *Tempeſtate* gelu conſtrictâ, & Nivoſâ.

Obſervatio LX.

Reg. & Cruc. *Tinctura temp.* gelu *duratio*, non *probata.*

Quod quamdiù Thermarum *Regis*, & *Crucis* aqua, Tempeſtate *congelante*, tingendi facultatem *retineat*, bruma Anni 1675. *mitiſſima* exiſtente, occaſio *experiendi* ſe non obtulerit, & in gelu *longo*, omniumq; quod unquam novi *longiſſimo*, atrociſſimoq; Anno 1683, *abſens* ipſe nihil apud *locum* experiri poteram. Aqua autem *Regalis* Balnei in phiala *congelata*, & finito *gelu* 17. die *reſoluta*, galla addita purpuraſcebat *leviter*, pulvis etiam *albus* & *ater* ſtatim à reſolutione præcipitavit 8. *Jan.* 1689. aquâ intra phialm incluſâ 22 *Dec.* præcedente.

Nota.

Phialam obturatam *ſubere*, *non* obſignatam *cerâ fuiſſe*, & *aquam*, *abjecta* purpurâ, *colorem* viridem, *poſt triduum induiſſe*, nigriore *pulvere in fundo Vitri remanente* 13 Jan. 88. *qui quidem color* viridis, *in* Aureum, *ſive* Succineum *permanentem* ſpontè *mutatus erat* 23 Jan. *proximè ſequente*, eodem *pulvere in* fundo *manente*. *Vide* Supplementum, *in fine*.

OBSERVA-

OBSERVATIONES MISCELLANIÆ.

Particulatim,

De Thermalium Aquarum Contentis, & *rebus* illuc *attinentibus.*

Obſervatio LXI.

Quod Balneorum *omnium* aqua, in Vitro licet *clara*, & *pellucida*, tenuis, albi, & inſipidi *pulveris* quantitatem *ſatis* magnam in ſe contineat, qui poſteà, inter decoquendum, *fuſcus* evadit, & *Sabuloſus*; unà cum terra *cærulea*, aut marga *Sulphurea*; & materia quadam *Salina*. Contenta, *Thermarum & contentorum* natura.

Obſervatio LXII.

Quod Thermarum Contenta, in *eadem* aquæ quantitate, aere *humido*, & *pluvioſo* exiſtente, *minora* ſint, quam *ſicco*. Deſcrimen ab aere *pluvioſo* & *Sereno* aquæ putei Sulphurei *Knaresb.* accedere *Frenchius* obſervat. *Spadacr.* Knaresb. c. 14. p. 110. n. 9, 10. *Temp.* hum. *minora quam* ſicca.

Obſervatio LXIII.

Quod materia *Salina* Thermarum, quæ *ſubſtantia* ſe prodit, ſit *Sal marinus* communis, *Alcaliſatus* dictus in ſequentibus, & *Nitrum*. *Thermarum Sal* Alcali, & Nitrum.

Obſervatio LXIV.

Quod ex aquæ Thermalis *cado*, è Regalis Balnei *antlia* deſumpta, tempeſtate *pluvià*, obtinueram uncias *decem*, drachmas *quatuor*. Quarum unciæ *quinq;* drachmæ *tres*, Sabulum; Unciæ *duæ*, drachmæ *Septem Semis*, Sal; unciæ *duæ*, drachma *una Semis*, Marga. Communis ſalis *Alcaliſati* unciæ *duæ*, drachmæ *tres Semis*; & Nitri *Semuncia*. Proportio *in Thermalis aquæ cado* Regalis.

Nota.

Secundum hanc *proportionis regulam*, *Sabulum*, è decem, quinq; *contentorum partes tenere*; *Salem* tres *circiter*; & *Margam*, duas; *alcaliſatum Salem*, *Reſpectus* particulares *ad* totum.

ſupra

ſupra *duas* ; Nitrum *verò*, *ad Salem Alcali*, *circiter* Sextam. *Vid. Not.* Obſ. LXXXV.

Obſervatio LXV.

Crucis *Aquæ Contentorum* proportio *temp.* hum. *in* cado.

Quod ex aquæ *Crucis* Balnei *cado*, eadem tempeſtate *humida*, comparaveram Contentorum uncias *novem*, drachmas *quinq;*. Quarum unciæ *quatuor* Sabulum; unciæ *tres*, drachma *una*, Marga; *Alcaliſati* Salis proportio uncias *duas* complevit; *Nitri* vero unciæ *dimidium.*

Obſervatio LXVI.

Bal. Calidi *aquæ* Contenta, *in* cado, *temp.* pluvia.

Quod ex aquæ Balnei *Longi*, aut *Calidi*, *Fervidive*, cado, in *eadem* tempeſtate *pluvia*, contentorum emerſerint Unciæ *undecim*, drachmæ *duæ*. Quarum unciæ *quatuor* drachmæ *totidem*, Sabulum; Unciæ *tres*, drachmæ *duæ* Marga; Unciæ *duæ*, & *ſex* drachmæ Salis *Alcaliſati*, & *Nitri* drachmæ *ſex*.

Obſervatio LXVII.

Regalis *Contenta in* congio, *&* Pinta.

Quod *Regalis* Balnei aquæ *Congius* vulgò contineat Sabuli grana *quadraginta tria* circiter ; *Viginti tria Semis* grana Salis; grana *decem* & *ſeptem*, cum *dimidio* grani, Margæ: Summa *totalis*, Scrupuli *quatuor*, grana *totidem*. Quorum grana *quinq; Semis*, Sabulum ; grana *tria*, Sal, (grana *duo ſemis* Salis Alcali, & *dimidium* grani Nitri) & *Margæ*, circiter, grana *duo*, in Pinta, ſive libra *una* aquæ. *Summa* totalis, grana *decem*, & *dimidium* grani.

Obſervatio LXVIII.

Crucis *Contenta in* Congio, *&* Pinta.

Quod aquæ Balnei *Crucis* congius ut *plurimùm* comprehendat *unum* ſupra *triginta* grana Sabuli; *viginti quinq;* grana Margæ: *Sedecim* grana Salis *Alcaliſati*, & Nitri grana *quatuor*. Totum, *drachma una*, grana *Sedecim*. Ex his *quinq;* grana Sabuli; grana *tria* Margæ; grana *duo* Salis Alcali; & *dimidium* grani Nitri, in Pinta. *Summa Totalis*; grana *decem*, & *dimidium* grani.

Obſervatio

Obſervatio. LXIX.

Quod aquæ Balnei *Calidi* congius contineat circiter *triginta ſeptem* grana, cum *dimidio* grani Sabuli; *viginti ſex* grana Margæ; grana *viginti duo* Salis Alcali; & grana *ſex ſemis* Nitri. Summa *totalis*, drachma una ſemis, & grana duo. Grana *quatuor ſemis* Sabuli; grana *tria* & *quarta* grani pars Margæ; grana *duo*, & *tres* grani partes ſalis *Alcali*; & *tres* grani partes *Nitri*. Summa *totalis*, grana *undecim*, & *quarta* grani pars, in *Pintâ*. Calidi *contenta in* Congio, *&* Pinta.

Obſervatio LXX.

Quod *Sabuli* proportio ad *Salia* fere duplex ſit; in *Regali* Balneo *magis* abundat. *Proportio* Sabuli, *in Thermis.*

Obſervatio LXXI.

Quod *alcaliſatus* Sal ferè *tres* è *decem* in contentis partes ſuſtineat *Nitrum* verò, in *viginti* haud *viceſimam*. *Salis* Alcali, *&* Nitri.

Obſervatio LXXII.

Quod *Longi* Balnei *Nitrum* quarta parte iſtud *Crucis* excedat. *Idem* tenebit in ſale *Alcali*. *Nitri* plus *in* Calido *quam* Crucis.

Obſervatio LXXIII.

Quod proportio quam *Salina* pars in *Crucis* Balneo communiter gerit, ſit ad uncias *duas* cum *ſemiſſe* in cado, aut congiis *Sexaginta*; quibus *Regale* addit drachmas *tres*. In *Longo* autem, ſive *Calido* Balneo, ad uncias *tres ſemis*. Adeo ut in *congio* Crucis inveniantur Salis grana tantum *Viginti*; grana *duo ſemis* in *Pinta*: In *calidi* verò *congio*, grana *viginti octo* ſemis; grana *tria ſemis* in *Pinta*, aut libra *una*. Ad Calidum *Regium* propius accedit, & *viginti tria ſemis* grana, in *congio* continet; grana fere *tria* in libra. *Proportio* Salina *communis, in Balneis* omnibus.

Obſervatio LXXIV.

Quod ex uno *cado* aquæ *Antliæ* Regalis Balnei tempeſtate *congelante*, contentorum uncias *quindecim*, drachmas *ſex* comparaveram. Quarum *ſex* unciæ *Contenta* Regalis *Balnei in* Cado, *temp.* gelu.

Sabuli, unciæ *tres ſemis* Salis; unciæ *duæ* drachmæ *ſex*, Margæ; unciæ *duæ*, drachmæ *totidem*, Salis *Alcali*; & *Nitri* drachmæ *decem*.

Obſervatio LXXV.

Thermæ Nitrum varie ejaculant. Quod *Regis* & *Fervidi* partes *Nitroſæ* ſtirias ſuas *validius* emittant, *craſſas* nimirum, *firmas*, & *robuſtas*; Crucis autem *ægrius*, tenues viz. *breves*, & friabiles; quaſi *capillamenta* Cana.

Obſervatio LXXVI.

Marga quid. Quod illud quod *Margam* voco, ſit præcipuè terra *cærulea*, & *iuſipida*, in charta *emporetica* filtrante remanens, poſt Calcinationem & *partim* comburendo in crucibulo deperditur. Terra videtur *Nitroſa* Sali intimius adhærens, & *Mineræ* pars in qua *Sulphur* continetur.

Obſervatio LXXVII.

In Crucis *minus* Sabuli; *quam* Regis. Quod *Crucis* Balneum minorem *Sabuli* quantitatem poſſideat quàm *Regis*.

Obſervatio LXXVIII.

Eadem *Nitri quantitas in* Regali, *ac* Crucis. Quod *Regale* Balneum *eandem* Nitri quantitatem capiat, ac *Crucis*, licet ſtirias emittendi *modus* diverſus ſit.

Obſervatio LXXIX.

Regalis & Crucis *aqua Pota* ſimiliter *operantur*; dulcior *Crucis*. Quod tàm *Regalis* quam *Crucis* Balneorum aqua *pota* eodem plane modo operentur; tantùm *Crucis* Balnei aqua *dulcior*, & palato *magis* grata exiſtit; cujus *ratio* petenda eſt ex *Obſervatione* ſeptuageſima ſeptima.

Obſervatio. LXXX.

Lac frigida *coagulat*. Quod Thermalis aqua *frigida* coagulet lac.

Nota.

Lac poſt *affuſionem Aquæ debere* iterùm *bullire affuſa Aquæ ad Lac quantitate duplâ. Expertus ſum* Secundò 30 Jun. 88. *Aqua etiam ſumenda* recenter *frigida*; *nam* diutius *ſervata*, *ob amiſſam aciditatem*, *lac* non *coagulat*.

Obſervatio

Obſervatio LXXXI.

Quod Scrupuli *duo* pulveris impalpabilis ex aqua Thermarum *oleo Tartari* præcipitati; & cum aqua *fontana* miſti, lac *non* coagulaverint, *Viginti* autem grana *aluminis* coagularint efficaciter. *Scrupuli duo pulv. impalp. lac* non *coagulat; aluminis* viginti *grana*, item.

Obſervatio LXXXII.

Quod *dimidium* libræ Thermalis Aquæ *lac* coagulavit; *pulveris* autem quantitas prædicta *tantundem* ſere ſit ac in *congio* continetur, in *Regali*. *Di.* lib. *aquæ, lac coag. pulv. quant. in* cong. *non.*

Obſervatio LXXXIII.

Quod drachma *una* ſalis Thermarum albiſſimi in libræ aquæ fontanæ *dimidio* ſoluta, & cum eadem bullientis lactis quantitate miſta, alterationem *nullam* in lacte effecerit; *Scrupulus* autem unus *aluminis*, eodem modo Soluti, ac miſti, & *lac* coaguvit, & coagulum *durum* reddidit. *Drachma* Salis Thermarum *lac* non *coag. Scrupulus aluminis*, ita.

Obſervatio LXXXIV.

Quod *pulvis* præcipitatus *tenuis*, albus, & impalpabilis (quando præcipitatus) evaporando *craſſior*, magis *fuſcus*, & *Sabuloſior* evadat, & ſubſidendo *fundum* aquæ relinquat *turbidam*, & *albam*. *Pulvis* tenuis *præcipitatus, ab evaporatione* craſſior.

Obſervatio LXXXV.

Quod *idem* pulvis præcipitatus laminæ *Candenti* ferreæ impoſitus, neq; *bulliat*, *crepitet*, aut *liqueſcat*; ſed minime activus, *mortuus*, & parum combuſtibilis obſervetur. *Supra laminam* candentem *ferream mortuus.*

Nota.

Quod pulvis impalpabilis, *Salium quantitatem in Thermis*, multum *ſuperet*. *Vid.* Not. & Obſ. 64. Majori *copia*, Thermis *in eſt quam* Sal.

Obſervatio LXXXVI.

Quod *Croci* cujuſdam, ſive *Ochræ*, in Thermarum aqua contentæ *infuſio*, gallarum granis *quibuſdam* additis, purpureum colorem *primò* efficiat, *mox* autem *nigrum*: magis vero ſi *ſalis chalybis* ſolutionis particula affuſa fuerit. Ochræ *infuſio cum gallis* purpuraſcit.

Obſervatio LXXXVII.

Therm. *aq. obſig. ſedimentum* ægre *deponit.*

Quod *Thermalis* aqua cera *diu* obſignata, alterationem *nullam* in ſe recipiat; nec *ſedimentum* aliquod, *diutius* aſſervata, deponere obſervatur; & *tum* Sedimentum deponit *luteum* & *album.* Vid. *Obſ.* LII.

Obſervatio LXXXVIII.

Salia evaporant.

Quod *Salia* evaporent. *Viceſimo* die *Februarii* Anno Domini 1675, Balneum *Crucis* à *ſex* aut *ſeptem* diebus *vacuum*, & aqua eo uſq; ſolum reſidua, ut *ſummitates* lapidum in fundo ſupra aquam apparuerent, *Sal* quidem *ejuſdem* prorſus generis cum illo ex aquis *Thermalibus* educto, è *ſundo* exhalans, & *ambientis* aeris vi tempeſtate *congelante*, deverberatus, lapillorum partibus *ſupremis*, guttulæ *condientis* ſacchari, aut *albæ* cujuſdam capſulæ formâ, adhærebat. Lapidum quoſdam, unâ cum *ſale* adhærente, *domi* delatos, poſt *menſis* ſpatium examinavi, & à Salſedine priſtina remiſſum *nihil* obſervavi. *Candenti* laminæ ferreæ impoſitum *Sal*, poſt liqueſcentiam *Nitroſam*, calcem reliquit cryſtallorum *Calci* ſimillimam, cujus *ſapor* erat præcipue *alcaliſatus.* Aceretionem *ſimilem* obſervavi *ſecundo*, viceſimo quarto *Octobris* proxime ſequenti.

Nota.

Cauſa diſparitatis *in* Regio.

Regalis *Balnei aquam obſervationem* ſimilem non *obtuliſſe eò quod* iſtius *Balnei aqua ad* tantum *Siccitatis gradum exhauriri nequeat.*

Obſervatio LXXXIX.

Therm. *aq. amiſſo calore* ſubſidet *intra lagenam.*

Quod Thermalis aquæ Calidæ *libra*, intra lagenam vitream incluſa, & obturata, *altitudine* aquæ notata, *ſtatim* Thermalis aqua *frigida* infra notam, apertæ lagenæ *collo* infixam, ſubſideret, *craſſitie* digiti dimidii.

Obſervatio XC.

Arenæ Thermarum *partes.*

Quod *arena* Balnei conſtet ex *Lapidis Sectilis* Sabulo, *Marga*, *ochra*, *teſtaceis*, *rubrica*, *lapillis cryſtallinis*,

nis, & *Sulphure*. Obſervatio hæc *Microſcopium* requirit.

Obſervatio XCI.

Quod *arenæ* Balnei Siccatæ, & poſt *diuturnam* in aqua calida *infuſionem* ſiccatæ denuò, & ponderatæ, de pondere ſuo *ante* infuſionem *parùm*, aut effatu dignum *nihil* decederet; neq; aqua *Salina* magis aut *acidior*; ſed palato *durior* paululum, & *magis* aſpera ſevaſerat.

Thermarum Arenæ *pondus poſt* macerationem *in aqua calida*, idem.

Obſervatio XCII.

Quod arenæ *quantitas* ſatis magna, in Crucibulo *Batavico*, ſupremo caloris gradu *calcinata*, concretio *nulla* obſervata fuerat, ſed *Sabuloſi* ſolum *cineres*, & emortui; neq; aqua calida *poſtea* cineribus affuſa, *Salinum* ſaporem *majorem* obtinuit.

Poſt calcinationem, *arena* qualis.

Obſervatio XCIII.

Quod Thermarum *arena* Candenti ferreæ laminæ impoſita, & in *obſcuro* loco, inter cremandum *obſervata*, Cœrulum *colorem* exhibeat, & *odorem* Sulphuris; *foco* etiam *majori* ad Siccandum oppoſita, odorem *Sulphureum* manifeſtum ſpiret.

Inter cremandum colorem *&* odorem *Sulphuris exhibet.*

Obſervatio XCIV.

Quod *aceto*, aut liquore quocunq; *naturaliter* acido, arenæ affuſo, *fermentatio* inſequatur.

Ab arena *&* acidis *miſtis* fermentatio.

Obſervatio XCV.

Quod lapis *Sectilis* communis, *Teſtacea*, *rubrica*, *ochra*, & omnia *fere* circa Balnea inventa, *idem* perficiant.

Ab omnibus *circa Thermas &* acidis, *eadem.*

Obſervatio XCVI.

Quod *Limo* etiam Thermarum *ſiccato*, & pulverato, affuſo liquore *acido* Fermentatio oriatur.

A Limo *&* acidis, *idem.*

Obſervatio XCVII.

Quod Thermarum *Limus* conſtet ex *margâ* cœruleâ, particulis quibuſdam *teſtaceis*, & majori *Sulphuris* quantitate, quam *arena*.

Thermarum Limus unde *componitur.*

Obſervatio

Obſervatio XCVIII.

Sulphur *in Thermarum* contentis *in Crucibulo apparet.*

Quod *Contenta* Thermarum *Craſſiora*, & *minùs* pura, ad Calcinandum, in ordine ad *puritatem* Salis, indita *Crucibulo*, aperto Crucibulo, & Contentis *ſpatula* tactis, priuſquam *margæ*, aut *limi* partes fuerint *conſumptæ*, odorem *Sulphuris* vehementem emittant; & *Cæruleo* colore, non ſecus ac *Sulphur* ſolet, crementur.

Obſervatio XCIX.

Limus *Thermarum* Sulphur *olet, & æque ac* Sulphur *prodeſſe obſervatur.*

Quod *Limus* è Thermarum *fundo* nuper exemptus, & Calidus, *Sulphur* oleat; & in affectibus in quibus *Sulphur* remedio eſſe ſolet, *externè* applicatus, *apprimè* conveniat.

Obſervatio C.

Spuma *Thermarum* ſiccata *inſtar* picis *comburitur.*

Quod Thermarum *ſpuma* circa tempus *Æquinoctiale vernum* exurgens & menſibus *calidioribus* in Thermarum *ſuperficie* fluitans, in *placentulas* ſiccata, inſtar *navalis picis* comburatur, quæ *ſemel* accenſa, donec *tota* perit, *non* extinguitur.

Supplementum ad *Obſervationes* Hydroſtaticas.

Obſervatio per modum *Acceſſorii.*

Experimenta in minori *aquæ quantitate.*

QUod Vitra Hydroſtatica, *Cylindrica* & *Rotunda*, de induſtria parata ut *minorem* Aquæ quantitatem comprehendant, & *Annis* 1687, &—88, ſucceſſivè ad experiendum *ſæpiùs* tentata, *nihil*, aut *parum* diverſum à præcedentibus *obſervationi* exhibuerint; diſcrimen autem, ſi quod fuerit, ſtetit à parte *Thermalis* Aquæ, quæ *communi* paulò *levior* apparuit; unde

de *Nota* ad Obſervationem 20. *male* impreſſa ſic ſe debuit habere. *Quod* Thermalis aquæ *Unciæ* duæ, *drachmæ* ſeptem, *grana* quatuordecim, *communi* Aquæ granis *decem* & *quatuor* gravitate cedebant 2 *Sept.* 87. &c.

Nota.

Quod obſervatio 2. *majore quantitate facta* minùs *accuratè* confirmationem *deſideret.*

Supplementum *Obſervationum*

Ad Obſervationes *Chromaticas*, de alterationibus *Aquæ Communis.*

Obſervatio I.

V*Itriolum album*, & gallarum pulvis in *Communi* aqua colorem *purpureum* illico exhibent. *Viride* & *Romanum* Vitriolum *idem* perficient. Vitriolum.

Obſervatio II.

Pulvis aut liquor infuſionis *Limaturæ chalybis*, in eadem aqua (Communi putà) *eundem* colorem nictu oculi, cum gallis procurant. Limatura Chalybis.

Obſervatio III.

Alumine & *Vitriolo* partibus æqualibus miſtis, in *Communi* aqua Solutis, cum gallarum additione, *Alumen* Vitriolum ita frænat, ut purpureus color *nullus*, ſed obſcurus & turbidus apparere ſoleat; addito autem *chalybis* pulvere, aut liquore, *alumine* non obſtante, *purpura* conſpicitur. Alumen & Vitriolum.

Obſervatio IV.

Vitrioli ſpiritus cum gallis in aquâ *Communi*, colorem purpureum *nequaquam* excitat. Sp. Vitrioli.

Obſervatio

Obſervatio V.

Idem. Spiritus *Vitrioli* guttulæ quædam liquori à gallis, *Chalybe Vitriolo*, aut *Alumine*, purpureo, aut turbido, affuſæ, liquori *priùs* purpureo, aut Turbido, *claritatem* reſtituit.

Obſervatio VI.

Iterum. *Spiritus* Vitrioli affuſus, *eandem* aquam *claram* reddit, quam *Vitriolum* & gallæ fecerunt *turbidam*.

Obſervatio VII.

Alumen Vitriolum & Chalybs. *Alumen* in Aquâ *Communi* Solutum cum additione gallarum, colorem *purpureum* haud producit; *Vitriolo* autem, aut *Chalybe*, addito, idem color apparet; *obſcurus* ſatis à *Vitriolo*; Satur verò, & *vividus*, à *Chalybe* Soluto.

Nota.

Obſervationum Centuriam ad præſentis *Inſpectionis normam inſtitutam fuiſſe*; Anomalias *notabit diligentia* futura.

Sequuntur

Sequuntur *duæ* ad Cl. *Williſium* Epiſtolæ, quas, in *Experimentorum* meorum circa Thermarum naturam *incunabulis* ſcriptas, hic adjunxi.

Clariſſimo, & in *Praxi* Medicâ Verſatiſſimo, *Thomæ Williſio* M. D. & Collegii Medicorum *Londinenſium* Socio.

QUòd *Tibi haud infeliciter*, Vir Clariſſime! *notus fueram* Oxoniæ, *beneficia etiam quamplurima, amicitiæ Tuæ pignora, annis aliquot retro actis, amiciſſime collata, quibus me devinctum habes, promptitudini Tuæ ad* Scrutinia *qualiacunq; ingenioſa promovenda, qua fuiſti ſemper, conjuncta, Seria* Veſtra *interpellandi crearunt fiduciam. Quinetiam deſiderium* Thermarum Bathonienſium *contenta videndi, quo Te flagraſſe monuit* Robertus Chapman *Senior, Pharmacopola inter Bathonienſes officioſe-peritus, nec non rationem de iiſdem meliorem excipiendi (quæ, neſcio quo infortunio ab* aliis *prætermiſſa,* me *tandem exercuit) Sponte currenti addit calcaria, ut Tibi innoteſcat, circa Feſtum D.* Michaelis *quod proxime inſequitur, nuncium quendam, amicum meum, & Tuum* συμπολίτην, *opportune adfuturum, cujus miniſterio tempeſtivè oblato,* Thermarum *omnium* Contenta *recipias ſeparatim, & ſi viſum fuerit tantum Negoti, mei cauſa, Tibimetipſi dare, ut examini Tecum ſubjiciantur, & quid de iiſdem ſentias ad me digneris reſcribere* (plura *enim videntur in* unum *conflata) ſpondeo me Obſervationum mearum rationem, omni alacritate, & obſequio, ulterius redditurum, à qua nunc temporis abſtineo, donec* Reſponſum *advenerit, ne ſcrutinium Tuum* exactius *præoccuparem. Tanti momenti res hæc quùm ſit,*

& Sagaci Tuo genio, & ingenio accommodata, felicitatem mihi omino majorem, ex amico Tecum literarum commercio; quod Summa eſt moleſtiæ, quam Excellentiæ Tuæ *impræſentiarum creavit*

Dabam *Bathoniæ*
Cal. *Septemb.*
1673.

Veſtri Obſervantiſſimus,
THO. GUIDOTT.

Celeberrimo Viro, *Thomæ Williſio*, M. D. *Londinenſi*, S.

F*Eliciter ſe obtulit* Nuncius *gratiſſimus*, Vir Clariſſime, *&* Humaniſſime! *amicus noſter mutuus*, Alexander Dyerus; *cujus manus doctæ, & lepidæ, tradituræ ſunt Balneorum omnium* 'Ανατομίαν, *eo uſq; veram, quouſq; præſens inſpectio permittere potuerat; Thermarum, puta, omnium Contenta*, Regis, *viz.* (*juxta quod* Reginenſe *Balneum, muro tantum, uti noſti, Separatum, & a* Regio *derivatum & impletum*) Crucis *etiam, &* Calidi *ſic dicti, cui adjungitur* Leproſorum *Balneolum; adeo ut qui contenta* Regis, Crucis, *&* Calidi *obſervaverit, de* Reginæ, *&* Leproſorum *Solicitum eſſe minime deberet. Habes itaq;* Vir Doctiſſime, *Unciam Unam Sedimenti aut Contentorum* Regis, Crucis, *&* Calidi, *organis ferreis Elaboratam; & drachmas duas, præterpropter, ex triplicis Balnei aquæ, in organis Vitreis, ſigillatim etiam exiccatas, quas* unus *tantum Congius, ſive libræ octo Thermalium aquarum uniuſcujuſq; Balnei, poſt evaporationem dedit. Illud autem vaſe ferreo evaporatum, eſt tantum pars iſtius, curioſitati tamen Tuæ, uti ſpero, par, quod ex* Triginta duabus *aquæ libris provenit. Balneum* Regium *experimento primo, ex certa quadam Thermalium aquarum quantitate, reddidit drachmas tredecim*; Crucis, *duodecim cum Semiſſe*; Calidum *vero novem tantum, cum duobus Scrupulis. Experimento tamen Secundo, nupera tempeſtate pluvia celebrato, multo minor Sedimenti quantitas, ex eadem Thermalis aquæ proportione, apparuit; quod Inquiſitioni quiddam ſuggerit ulterius, ſi* repetita *experimenta* ſemel *actum confirmaverint. Vulgo autem in mixti metalli vaſe, majori in uſu apud me in evaporationibus, ex* omnium

omnium *Thermarum aquæ congio, uncia circiter una ſimul emerſit, quantitate fere æqua*; *adeo ut drachmas duas, ex aquæ congio proportionem veriorem adhuc autumo, quam in Balneorum* Singulo *a Thermis communiter expectare licet. Jam vero, duarum drachmarum prædictarum* totum *non eſſe Salinum, facile Tibi erit, ut opinor, diſcernere. Nam quantum mihi obſervare licuit,* Tertia *tantum pars Salina, aut Scrupuli duo in drachmis duabus. Quod reſtat, & nomen habet* Reſidui Sedimenti non Salini, *aeri expoſitum non liqueſcit, ſed naturæ lapideæ exiſtit, & duas ſubſtantias, ut puto, in ſe complectitur.* Ochra, *ſive Terra lutea, quantitate ſatis ampla conſpicitur ubi Balnei vapor obicem invenerit, quod autem adhuc me ſuſpenſum tenet eſt, tametſi tantum hujus terræ luteæ naturaliter evaporet, nihil tamen Luteum in* Contentis *obſervari.* Oleum Salis Thermarum per deliquium, *eſt tantum Sal iſte aere liquefactus, qui nunc audit* Sal Thermarum, *ab impuritatibus tamen quæ ſolent Subſidere, liberatus, & viridior apparens, ob Contactum Cupri, incuria contractum, cum color ejus, a Soluto ſale puro, ſit magis Succineus. Advertendum etiam porro, in organis Vitreis,* laminam *Cuticularem tenuem, in ſuperficie obſervari tegentem partem maxime Salinam, laminellæ tenuiſſimæ æqualem, ſed nihil ſapidi in ſe continentem, quam in* Calidi *contentis ſeparatam Curavi, & in phiala per ſe diſtincte ſepoſitam. Continet autem phiala drachmam unam, & grana decem*; *laminoſum autem hoc multo minus, ſi ullatenus Salinum, pendet tantum Scrupulos duos, & grana quatuordecim.* Regis & Crucis *Balnea eandem ſuppeditant, invicem autem miſtam, in eadem phiala*; *ſolum laminoſa materia* Calidi *diſtincta, ut de illa melius judicium Tuum feras. Habes etiam,* Vir Clariſſime, *arenam, lutum, ſpumam, ſive ſupernatantem uliginem, in Thermarum ſuperficiem certis temporibus copioſe eructatam, in pyxidibus.* Scrutinio *Tuo omnia lubens ſubmitto, & quibus nominibus appellanda ſunt ut determinare velis rogo, quod adhuc ſub judice, &* Oedipum *requirit.* Immo, *forſam,* ſuper hunc Cardinem Veriſſima (*ſic enim opinor*) de Natura & Virtutibus Thermarum *Hypotheſis* nota hactenus verſatur, & ab illa multum diverſa, quæ huc uſq; (neſcio quo fato) precario obtinuit, *&c. Ita cenſet*

Tibi Devinctiſſimus,

THO. GUIDOTT.

Dabam *Aquis Calidis,*
15 Octob. 1673.

Scriptum Poſt.

IN *Communi* Contentorum *Infuſione in aqua Communi, obſervare eſt Subſtantiam albam lapideam, in fundo Vitri, Sub oculis fere lapideſcentem. Lapidem unum miſi in pyxide continente Sedimentum* non *Salinum. Supra illam cæruleſcentem levem, & cænoſam* magis *materiam, videre eſt*; *tum Salem intra aquam abſorptum, cui colorem luteum Communicat, illum Succini æmulantem* : Vale.

Cl. *Williſii* Reſponſum, ad pedem *Epiſtolæ* memoratæ ſupra p. 355.

M*Ultum Tibi Debeo*, Clariſſime Domine, *pro Literis, & experimentis Tuis circa Aquas Thermales, mihi Jam pridem miſſis*; *quæ officia Tua, ut gratiſſima habeo, ita compenſare ſtudebo.*

Epiſtola clariſſimi *iſtius* Viri, mei ſtudioſioris, verbis, imprimetur, DEO dante, inter *Epiſtolas meas Medicinales*, Volumine *Secundo.*

Laus D E O.

Huc uſq; *Volumen* Primum.

Volumen II Continebit

EPiſtolas Medicinales ; Obſervationes ; Conſultationes ; Coſmetica, *Mapletii.* Conſilia ; Obſervationes Anatomicas, & Medicas, *Authoris* : Epiſtolas etiam Medicinales, & Antiquitates *Bathonicas* ab eodem conſcriptas ; quæ reſpicient *Thermales Aquas* ; *Civitatem* ; *Romanorum Nummos, Inſcriptiones, Urnas & Imagines* ; *Eccleſiam Apoſtolorum* Petri & Pauli ; *Cænobium* ; & *Hoſpitia S.* Catharinæ ; *D.* Joannis Baptiſtæ ; & Belloti, *intra Civitatem* Bathoniæ.

INDEX

Morborum in quibus Thermarum uſus Opem Præſtitit.

A

Achores *Capitis*. p. 308. n. xx.
Alborum *fluor*. p. 330. n. lxx.
Alphus. vide *Elephantiaſis*.
Arthritis p. 307. n. xvii. p. 322. n. xlvii.
Artuum imbecillitas. p. 303. n. vii.

B

Brachii *Contuſio*. p. 305. n. xiii. Dextri *imbecillitas*. p. 321. n. xlvi. p. 329. n. 100. Uſus *amiſſus*. p. 335. n. lxxxvi. Siniſtri uſus *abolitus*. p. 342. n. vii. c. 2.

C

Cachexia. p. 306. n. xiv. p. 309. n. xlii.
Capitis *Tinea*, v. Tinea.
Chiragra *dextra*. p. 315. n. xxxiii.
Claudi p. 304. n. viii. latere dextro p. 319. n. xl. dextro crure. p. 322. n. xlix. p. 331. lxxi. lxxii. lxxiii. p. 332. n. lxxvii. p. 334. n. lxxxi. lxxxiii. p. 334. n. x. c. 2.
Colica. p. 325. n. lv. lvi. p. 332. n. lxxvi. p. 334. n. lxxxii.
Concuſſio *cerebri*. p. 326. n. lvii.
Contractio. p. 309. n. xxiv. p. 328. n. lxiv. p. 332. n. lxxvii. p. 336. n. lxxxix. v. Spaſmi, & Convulſio.
Contuſio. p. 305. n. xiii. p. 314. n. xxxii. p. 315. n. xxxiii p. 340. n. i. c. 2.
Cutanei *affectus*. p. 307. n. xxviii. p. 311. n. xxviii. p. 316. n. xxxvi. p. 326. n. lviii.

D

Dolores *Veteres*. p. 315. n. xxxiii. p. 327. n. lx. p. 338. n. xciv. dorſi dolor. 310. n. xxvii.

Elephan-

INDEX.

E

Elephantiaſis a *Nativitate*. p. 316. n. xxxvi. Elephantiaſis. p. 337. n. xci. p. 340. n. 11. c. 2. confirmata. p. 341. n. iii. c. 2.

F

Faicie *rubedo*, & *puſtulæ*. p. 327. n. lx.

Febris *Hectica* &c. p. 324. n. liii.

Fiſtula. p. 333. n. lxxix. lxxx.

Flatus *Hypochondriacus*. p. 303 n. vii. p. 313. n. xxx. p. 331. n. lxxv. p. 334. n. lxxxii.

Fluor Albus. v. Alborum.

G

Genu *Tumor*. p. 341. n. iv. c. 2.

H

Hæmoptoe. p. 329. n. lxv.

Hectica. v. *Febris*.

Hemiplegia *dextra*. p. 305. n. xi. p. 308. n. xxii. ſiniſtra. p. 305. n. xii. p. 322. n. L. incerta. p. 306. n. xv. v. paralyſis.

Hepatis *obſtructio*. p. 338. n. xcviii.

Hydrops. p. 319. n. xlii. poſt Rheumatiſmum. p. 330. n. lxviii.

Hypochondriacus Flatus. v. *Flatus*.

I

Imbecillitas *univerſalis*. p. 333 n. lxxviii. malleoli. p. 338. n. xcvii. carpi. p. 339. n. 100. manus & Brachii. Ib.

Intemperies *frigida*. p. 335. n. xcii.

Inteſtinorum *Tormina*. p. 324. n. liii. p. 331. n. xciii. affectus. p. 337. n. lxxiv. p. 341. n. v. c. 2.

Iſchiadicus *dolor*. p. 300. n. 1. p. 307. n. xix. p. 309. n. xxiii. p. 327. n. lix. lxv. p. 339. n. 100. p. 343. n. viii. c. 2.

L

Lepra. v. *Elephantiaſis*.

Linguæ *Paralyſis*. p. 320. n. xliv. v. *Paralyſis*.

M

Macies. p. 312. n. xxix. p. 341. n. v. c. 2.

Malorum *ilias*. p. 324. n. liii. liv.

Memoria *læſa*. p. 326. n. lvii.

Moles *nimia*. p. 330. n. lxvii. p. 338. n. xcix.

Motus *abolitus*. p. 317. n. xxxvii. p. 318. n. xxxviii. p. 332. n. lxxvii. p. 335. n. lxxxv.

N

Nervorum *imbecillitas*. p. 321. n. xlviii. v. paralyſis.

P Paralyſis.

P.

Paralyſis *Univerſalis*. p. 301. n. 11. p. 303. n. iv. p. 309. n. xxv. p. 306. n. xvi. p. 308. n. xxi. p. 328. n. liii. p. 336. n. lxxxviii. p. 342. n. vi. c. 2. Crurum. p. 309. n. xxiv. xxvi. Scorbutica. p. 312. n. xxix. Subitanea. p. 317. n. xxxvii. Linguæ. p. 320. n. xliv. xlv. Siniſtri lateris. p. 322. n. L. artuum inferiorum. p. 329. n. lxvi. a Rheumatiſmo. p. 330. n. lxviii. Communis. n. lxix. Colico-paralyſis. p. 325. n. lv. lvi. v. Hemiplegia.

Pedis Tumor. p. 319. n. xli.

Podagra. p. 328. n. lx. p. 321. n. xlviii. l. v. Arthritis.

R

Rheumatiſmus. p. 320. n. xliii. p. 321. n. xlvii. p. 323. n. lii. p. 335. n. lxxxvii. p. 336. n. xc. p. 338. n. xcv. Inveteratus. n. xcvi. xcix. p. 339. n. 100. p. 343. n. xi. c. 2.

Renum *morbi*. p. 310. n. xxvii.

S

Scorbutus. p. 305. n. xi. p. 312. n. xxix. p. 326. n. lviii. p. 338. n. xcv.

Sitis *ingens*. p. 314. n. xxxi.

Sterilitas. p. 322. n. L.

Stupores. p. 332. n. lxxvii.

T

Tabes. p. 324. n. liii.

Tinea *Capitis*. p. 315. n. xxxiv. p. 323. n. li.

Tremores. p. 311. n. xxviii. involuntarij. p. 336. n. lxxviii. Continui. p. 337. n. xcii.

V

Ventriculi *affectus*. p. 324. n. liii. 331. n. lxxiv.

Veſicæ *morbi*. p. 310. n. xxvii.

Ulcera *humida*. p. 316. n. xxxv. p. 335. n. lxxxiv. p. 319. n. xli.

Vrinæ *obſtructio*. p. 325. n. liv. Sabuloſa. Ib. n. xxvi. fæculenta. p. 339. n. xcix.

Vteri *procidentia*. p. 304. n. ix.

NOTA, *hic* & in *Sequentibus*, C. 2. denotare *Centuriam* Secundam.

INDEX *Balneorum*, unde *Remedia* accepta.

REGIS.

P302. N. iii. p. 303. N. iv, v, vi. p. 305. N.xi. xiii. p. 306. N. xv. p. 307. N. xxx. p. 308. N. xxi. p. 309. N. xxiii. xxv, xxvi. p. 310. N. xxvii. p. 312. N. xxix. p. 313. N. xxx. xxii. p. 315. N. xxxiii, xxxiv. p 316. N. xxxvi. p 317. N. xxxvii, xxxviii. p 3. 19. N. xl. p 320. N. xliii. Epiſtomio Veteri in Balneo Regis. N. xliv. B. Regis. N. xlv. p 321. N. vlviii. p 322. N. xlix. p 324. N. liii. liv. p 325. N. liv, lv, lvi. p 326. N. lviii. p 327. N. lix. lxi. p 328. N. lxiii. lxiv. p 329. N. lxvi. p 330. N. lxviii. lxix. p 331. N. lxxii. lxxiii. lxxv. p 332. N. lxxvi. lxxvii. p 333. N. lxxviii. lxxix. p 334 N. lxxxi. lxxxii. lxxxiii. p 335. N. lxxxiv, lxxxv, lxxxvi, lxxxvii. p 336. N. lxxxviii. lxxxix. xc. p 337. xci, xcii, xciii. p 340. N. 1. C. 2. N. ii. C. 2. p 342. N. vi. C. 2. N. vii. C. 2. p 343. N. viii. C. 2. N. x. C. 2.

REGINÆ.

P 303. N. iv. p 305. N. xi. xiii. p 309. N. xxiii. p 312. N. xxix. p 314. N. xxxii. p 315. N. xxxiii. p 316. N. xxxvi. p 317. N. xxxvii. p 321. N. xlvi. p. 332. N. xlix. p 327. N. lxi. p 328. N. lxii. lxiii. lxiv. p 329. N. lxvi. p 332. N. lxxvii. p 333. N. lxxviii. lxxix. p 334. N. lxxxi. lxxxiii. p 335. N. lxxxiv. lxxxvi. lxxxvii. p 336. N. lxxxviii. lxxxix. xc. p 337. xci. xcii. xciii. p 339. N. C. p 340. N i. C. 2. N. ii. C 2. p 342. N. vi. C. 2. N. vii. C. 2. N. x. C. 2.

Crucis

CRUCIS.

P 304. N. ix. p 306. N xiv. xvi. p 307. N. xvii. xviii. 308. N. xx. p 309. N. xxiv. p 312. N. xxix. p 314. N. xxxi. p 314. N. xxxii. p 315. N. xxxii. p 319. N. xl. xlii. p 321. N xlvii. p 325. N. liv. lv. lvi. p 326. N. lvii. p 327. N. lx. p 330. N. lxx. lxxi. p 338. N. xcv. xcvi xcvii. xcviii. xcix. p 339. N C. p 343 N. xi. C. 2.

LONGUM *dictum* CALIDUM.

P 308. N xxi. i p 309. N. xxv. p 311. N. xxviii. p 313. N. xxx. p 315. N xxxiii. p 319. N. xxxix. p 338. N. xciv. p 341. N. iii. C. 2. p. 341. N. iv. C 2.

LEPROSORUM.

P 315. N. xxxiv. p 319. N. xli. p 334. N. lxxxi. p. 341. N. iii. C. 2.

Balneorum *Omnium* uſus præter Leproſorum.

P. 330. N. i. p 313. N xxx. p 315. N. xxxiii.

Uſus *Luti* aut *Limi.*

P. 315. N. xxxiv. p 323. N. li. p 330. N. lxviii.

Spumæ uſus.

P. 302. N. iii.

Uſus Balneorum *Hyeme.*

P. 303. N. v. p 305. N. ii. p 323. N. lii. p 342. N. vi. C. 2.

Orlando Paine, Lepra fœdâ *diù* miſerè afflictus, & a THOMA *Bathonienſi* & *Wellenſi* Epiſcopo Pio, *Hyeme* proxime elapſa, Thermarum uſui commendatus, Septimanarum xiv. ſpatio *omnino* convaluit. Reſcripſit *Gulielmus Clement*, Eccleſiæ Bathonienſis Rector, xviii *Feb.* 169$\frac{0}{1}$.

MEMORANDUM.

ANNO DOMINI. MDCXC.

THOMAS Epiſcopus *Bathonienſis* & *Wellenſis* GILBERTUS Epiſcopus *Briſtolienſis*, & *Joannes Mathew* Armiger; Illi Aquarum *Potatione*, Hic *Regis* & *Reginæ* Balneorum uſu, *Beneficium* obtinuerunt. * *

INDEX

INDEX Nominum, *illorum*, putá qui *Capite* XV. de Thermarum effectis *Teſtimonium* Exhibuerunt.

A

Adams (*Gul.*) p. 307. N. 19.
Avuncula D. *Noel.* p. 304. N. 9.

B

Baber (*Ben.*) p 303. N. 6.
Bennet (*Mat.*) p 308. N. 22.
Binmore (*Joan.*) p 330. N. 68.
Bonamicus (*Pet.*) p. 312. N. 29.
Boniface (*Tho.*) p. 334. N. 83.
Bonny (*Tho.*) p. 333. N. 79.
Booth (*Eliz.*) p. 331. N. 71.
BRABAZON p. 303. N. 7.
Brooks (*Tho.*) p. 310. N. 27.

C

C. (*K.*) p. 314. N. 31.
Child (*Car.*) p 320. N. 43.
Clempſon (*Hen.*) p 341. N. 3. C. 2.
Coo (*Gul.*) p 306. N. 16.
Coſens (*Jo.*) p 317. N. 34.
Crumpe (D. *Ric.*) p 340. N. 1. C. 2.
Cuningham (D. *Alex.*) p. 308. N. 21.
Cutler (*Hen.*) p 336. N. 87.

D

Day (*Gul.*) p 327. N. 61.
D'EVREUX p 305. N. 13.
Dixie (*Gul.*) p 343. N. 11. C. 2.
Dyer (*Corn.*) p 328. N. 64.

E

EGLINTOUN De, p 313. N. 32.
Eliot (*Mar.*) p 316. N. 36.
Ellesbie (*Jac.*) p 341. N. 5.

F

Fiſher (*Marg.*) p 309. N. 24.
Forder (*Rob.*) p 309. N. 23.
Fowler (*Rad.*) p 333. N. 78.

G.

Garey (*Mar.*) p 316. N. 35.
Guidott (*Tho.*) p. 339. N. 100.

H

Hall (*Jac.*) p 311. N. 28.
Harvy (*Conſt.*) p 306. N. 14.
Harvy (*Jo*) p 305. N. 12.
Harington (*Rob.*) p. 331. N. 75.
Haſtings (*Jac.*) p 342. N. 6. C. 2.
Headach (*Gul.*) p 329. N. 66.

Heckington

INDEX.

Heckingtoñ (*Fran.*) p 341. N. 4. C. 2.
Higdon (*Hen.*) p 332. N. 77.
Holmes (D. *Rob.*) p 315. N. 33.
Howe (*Jac.*) p 313. N. 30.
Huddle (*Edv.* p 335. N. 84.

I

Jones (*Hen.*) p 335. N. 86.
Jordan (*Eliz.*) p. 321. N. 46.
Ivy (*Hugo*) p 330. N. 67.

K

Kelly (*Geo.*) p 321. N. 53.
King (*Gul.*) p 337. N. 92.

L

Lane (*Anna*) p 319. N. 40.
Laughton (*Fran.*) p. 319. N. 41.
Levermore (*Moſes*) p. 325. N. 55.
Littleton (*Fiſher*) p 332. N. 76.
Lloyd (D. *Humf.*) p. 300. N. 1.
Lowther (*Joan*) p. 322. N. 76.

M

Molinex (*Fran.*) p. 342. N. 7. C. 2.
Morgan (*Gul.* p 338. N. 94.

N

Nichlis (*Ol.*) p 321. N. 48.
Noble (*Domina*) p. 321. N. 72.
Noel (*Domina*) p 304. N. 8.

O

Operarii p 302. N. 3.
Owen (*Hen.*) p 325. N. 54.

P

Perkins (*Gul.*) p 320. N. 45.
Pleydall (*Joſ.*) p 338. N. 99.
Pine (*Domina*) p 303. N. 4.
Pomeroy (*Elias*) p 325. N. 26.
Porter (*Domina*) p. 305. N. 11.
Purlewent (*Gul.*) p. 302. N. 3.
Pyke (*Jo.*) p 319. 39.
P. I. p 327. N. 60.

R

Revet (*Jo.*) p 306. N. 15.
Robertſoñ (*Jo.*) p 309. N. 25
Roe (*Ric.*) p 301. N. 2.
Roſſington (*Dor.*) p 337. N. 91.

S

Sanӕto-Legerus (*Ric.*) p 309. N. 26.
Shepheard (*Edv*) p. 320. N. 44.
Sherſtone (*Arthur*) p 323. N. 52.
Sheyler (*Rob.*) p 343. N. 8. C. 2.
Smart (*Tho.*) p 337. N. 93.
Spencer (*Eliz.*) p 304. N. 10.
STAFFORD. p 303. N. 5.
S. (*Domina*) p 321. N. 47.

T

Tailer (*Tab.*) p 336. N. 89.

Taylor (*Randal*) Societatis Bibliopolarum Londinenſium Bedellus, imbecillo Brachio laborans, levamen, uſu Balnei *Regis*, invenit, A. D. 1690.
Trevanion (*Nic.*) p. 327. N. 59.

V

Vernon (*Ric.*) p 340. N. 2. C. 2.

W

W. (*Joannes*) p 328. N. 62.
Walker (*Anna*) p. 335. N. 85.
Weſton (*Em.*) p 325. N. 34.
Willoughby (*Car.*) p 328 N. 62.
Wogan (*Domina*) p 343. N. X. C. 2.
Wolrich (*Collins*) p 331. N. 74.
Worley (*Jo.*) p 326. N. 58.
Wyke (*Edv.*) p 334. N. 82.

Y

Yate (*Eliz.*) p 307. N. 18.
Young (*Ric.*) p. 338. N. 97.

INDEX Gentium.

Comitatus, & *Civitates* ANGLIÆ.

B

BATHONIÆ Civitas. p 303. N. xii. p 320. N. xliii xliv. p. 323. N. li. lii. p 342. N. vi. C. 2. p 343. N. viii. C. 2.
Bedfordiæ *Comitatus*. p 341. N. iii. C. 2.
Berkerienſis p 338. N. xciv.
Briſtolienſis Civitas, & *Comitatus*. p 322. N. xlix. p 340 N. 1. C. 2.
Buckinghamienſis. p 335. N. lxxxiv.
Banburienſis. V. *Oxoni-Banburienſis*.

C

Cantianus. p 327. N. lxi.
Ciceſtrenſis. p 338. N. xcix.
Cornubienſis. p 305 N. xi.
Cumbrienſis. p 309. N. xxv.

D

Devonienſis. p 303. N. iv. p. 318. N. xxxviii p 325. N. lvi. p 333. N. lxxviii. p 338. N. xcvi. miles. N. xcviii.
Dorſetenſis. p. 329. N. lxviii.

INDEX.

E

Eboracenſis. p 341. N. iv. C. 2.
Eſſexiæ *Comitatus*. p 321. N. xlvi.
Exoniæ *Civitas*. p 330. N. lxvii. p 333. N. lxxviii.

G

Gloceſtrenſis. p 340. N. ii. C. 2.

H

Hantonienſis. p 309. N. xxiii. p 317. N. xxxvii. Hantoni-Sarnienſis. p 312. N. xxix. Hantoni-vectenſis. p 315. N. xxxiii.
Herefordienſis. p 331. N. lxxiii. p 335. N. lxxxv. lxxxvii.

I

Incerti Laris. p 315. N. xxxiv p 319. N. xlii. p 330. N. lxix. p 333. N. lxxx. p. 334. N. lxxxi. p 335. N. lxxxvi. p 339. N. xcix. p 343. N. ix. C. 2.

L

Civitas LONDON. p 306. N. xv. p 307. N. xvii. xviii. xix. p 308. N. xx. p 310. N. xxvii. p 313. N. xxx. p 314. N. xxxi. p 316. N. xxxvi. p 319. N. xlii. p 320. N. xlv. p 321. N. xlviii. p 324. N. liii. liv. p 326. N. lviii. p 327. N. lix. lx. p. 328. N. lxiii. p 330. N. lxx. p 331. N. lxxv. p 332. N. lxxvi. lxxvii. p 333. N. lxxix. lxxx. p 334. N. lxxxiii. p p 338. N. xcv. p 334. N. x. C. 2.
Leiceſtrenſis. p 343. N. xi. C. 2.

M

Middleſexiæ *Comitatus*. p 337. N. xci. V. *Londinenſis*.

N

Northamptonienſis. p 306. N. xvi.
Nottinghamenſis. p 319. N. xli.
Neviſenſis (ſub ditione *Anglorum*) p 325. N. lv.

O

Oxonienſis. p 328. N. lxii. Oxoni-Banburienſis. p 319. N. xl.

R

Roffenſis *Civitas* p 326. N. lvii.

S

Salopienſis p 315. N. xxxiv. p 331. N. lxxiv.
Somerſetenſis. p 306. N. xiv. p 330. N. lxvii.

***

Southwark

Southwark *Burgus*. Ex Hoſpitio D. *Thomæ* p 336. N. lxxxix.

V

Vectenſis *Inſula*. p 315. N. xxxiii.

W

Wallia. V.Cambro-Britanni.
Warwicenſis. p 301. N. ii. p 336. N. xc. p 342. N. vii. C. 2.
Wellenſis *Civitas*. p. 322. N. L.
Weſtmonaſterienſis. p 334. N. lxxxii.
Wiltonienſis. p 323. N. lii. p 328. N. lxiv. p 337. N. xcii. xciii.
Windeſorienſis. p 338. N. xciv.

His Suceedunt

Cambro-Britanni.

P. 300. N. i. p. 302. N. iii. p. 328. N. xciv.

Scoti.

P. 308. N. xxi. p. 314. N. xxxii. p. 316. N. xxxv.

Hiberni.

P. 303. N. vii. p. 309. N. xxiv. xxvi. p. 311. N. xxviii. p. 328. N. lxii.

INDEX *Effectorum* Aquarum *Potatarum*.

Balneum REGIS.

IN *Renum*, & *Veſicæ* morbis. p 310. N. xxvi.
Flatu Hypochondriaco. p 313. N. xxx.
Linguæ paralyſi. p 320. N. xliv. xlv.
Nervorum imbecillitate, p 321. N. xlviii.
Flatibus *Ventriculi*, & Torminibus *inteſtinorum* p 324. N. liii. p 325. N. liv.
Scorbuto p 326. N. lviii.
Faciei *Puſtulis*, & rubedine p 327. N. lx.
Hæmoptoe, aqua *pota* frigida p 329. N. lxv.
Mole nimia p 330. N. lxvii.
Paralyſi, & Hydrope p 330. N. lxviii.
Ventriculi, & Inteſtinorum *affectibus* p 331. N. lxxiv.
Colica p 332. N. lxxvi.
Flatu Hypochondriaco, & *Colica*. p 334 N. lxxxii.
Torminibus inteſtinorum p 337. N. xciii.

Hepatis

Hepatis *Obſtructionibus*, & Ictero p 338. N. xcviii.
Elephantiaſi p 340. N. ii. C. 2.
Ventriculi, & *Inteſtinorum* imbecillitate, inappetentia, & *Corporis* macie p 341. N. v. C. 2.

REGINÆ.

Per *Lotii* meatus tranſit *liberè* p 304. N. X.

CRUCIS.

In Flatu Hypochondriaco p 313. N. xxx.
Siti moleſta p 314. N. xxxi.
Flatibus, & *Torminibus* Inteſtinorum p 324. N. liv.
Fluore alborum p 330. N. lxx.

CALIDUM.

Alvum *Movet* p 304. N. viii.
In Flatu Hypochondriaco p 313. N. xxx.
Flatibus *Ventriculi*, & Torminibus *Inteſtinorum*, p 324. N. liii. liv.

INDEX Aquarum Mineralium *Angliæ* in hoc *Tractatu* memoratarum.

Actonenſis, p 63. 277. S.
Alfordenſis, p 146. S.
Aſtropenſis p 277. 377. F.
Barnetenſis p 412. S.
Bathonienſis ubique, *Calida*. S. F.
De Box, p 154. S.
Briſtolienſis, *Tepid.* p 371. SF.
Buxtonenſis, *Tepid.* p395. SF.
Caſtellariana. v. Alfordenſis.
Chigwellenſis p 412. S.
Cobhamenſis, p 412. S.
Cornubienſis, p 152. S.
Cumnerenſis p 412. S.
Dulvicenſis, p 277. S.
Ebſhamenſis, p 64. 271. S.
Hoxtenenſis, p 277. B.
Iſlingtonenſis, p 277. 375. 376. F.
Knaresburgenſis, p 240. S.
Montis Sagittariorum, p. 412. S.
Newnhamenſis, p. 170. & alibi. S.
Northallenſis, p 277. S.

Paulſholtenſis, p 405. F.
Qualmenſis p 412. S.
Ranalis plateæ p 152. A.
Scarburgenſis p 111. S.
Sendenſis, p 154. 376. F.
Shockervicenſis, p 153 A.
Strethamenſis, p 277. S.
Sunninghillenſis, p 412. F.
Swayenſis, p 412. F.
Tunbrigenſis, p 277. 376. F.
Wellingburgenſis, p 412. S.

Quibus *addi* Poteſt

Wexfordienſis, in Regno Hiberniæ, p 206. 289.

Hæ *Omnes* aquæ medicatæ, (A) *Acidæ* tantum, (B) *Balſamicæ*, (F) *Ferratæ*, (S) *Salſæ*, aut (S F) *Salſæ* & *Ferratæ*, ſive *mixtæ*, exiſtunt; Utrum *Alumen*, aut *Vitriolum* Naturale, in nonnullis contineatur, *alii* diſquirant: hoc tantum Noto, Medicatas aquas *Aluminoſas*, aut pure *Vitriolatas*, apud *Anglos* pauciores quùm ſint, *rariores* occurrere; quæ verò cum gallis, aut *adſtringentibus* aliis, purpuraſcunt, in ſe *Ferrum*, & conſequenter *MartisVitriolum*, ſine alterius *Nativi* Vitrioli, aut *Aluminis*, indiciis manifeſtis, continere obſervantur.

Index

INDEX *Benefactorum* ad Balneorum *Annulos*.

Benefactores ad annulos *Æneos* in Balneo REGALI.

THomas *Wyndham* de *Witham* in Comitatu Somerſet Armiger, dedit *Sex* Annulos circa *Crucem* A. D. 1664.

Rogerus Kempe Londinenſis Civis & Pellarius, dedit Annulum *unum* circa *Crucem* A. D. 1667.

E.F. Dedit Annulum *unum* antiquiſſimum, ſine Anno.

Columnis duabus in Balneo, *Occidentem* verſus & *Orientem* affiguntur Annuli *duo*, utrinque Unus, cum hac Inſcriptione.

In gratum Teſtimonium Divinæ Bonitatis poſuit

B. Carew.

Ad ingreſſum è *Regio* in *Reginæ* Balneum, propter *Hemiplegiam* iſthoc loci Sanatam, Annulum *majorem* præ cæteris conſpicuum, poſuit *Joannes Revet*, Ærarius Regius, cujus *Inſcriptio* occurrit Capite XV. Poſuit A. D. 1674.

Vir Doctiſſimus, & *Amicus* Singularis, Dominus *Georgius Norton* de *Abbots-Leigh*, in Comitatu Somerſet, *Baronettus*, dedit Annulum *unum* 26 July 1689.

Domina *Stratton* Londinenſis dedit Annulum *unum* A. D. 1689.

D. Duo *Annuli* ſine Inſcriptione.

T. E. dederunt Annulum *unum*.

Annuli *Omnes* Regalis *Balnei*. CIV.

**** *Bene-*

Benefactores ad Annulos *Æneos* in Balneo *Reginæ*.

R*Icardus Pember* dedit Annulum *unum*, ſine anno.
Elizabetha Cotton de *Plimmouth* in agro Devonienſi dedit Annulum *unum* A.D. 1683.

Annuli *Omnes* in Balneo *Reginæ* xxvi.

In Reginæ Balnei *Conclavi*, *ferreus* Unus. Omnes V.

Benefactores ad Annulos *Æneos* in Balneo *Crucis*.

Lydia White, Filia *Gulielmi White* Civis & Pannicularii *Londinenſis*, dedit annulum *unum* A.D. 1612.

Domina *Elizabetha Poulet*, D. *Joannis Poulet* de *Winchester* Equitis Aurati Uxor, dedit annulos IV. A.D. 1631.

P.K. dedit Annulum *unum* A.D. 1635.

I H.G. dedit Annulum *unum* A.D. 1635.

T.D. dederunt Annulos IV. A.D. 1639.

Anonymus 1639. dedit annulos IV.

T.C. dedit Annulos IV. 1639.

Samuel Carrington dedit Annulum *unum* 1661. addita hac Sententia, *Vivit poſt funera Virtus*.

Humfredus Wykham de *Swalclift* in Comitatu *Oxon* Armiger, dedit Annulum *unum* A.D. 1673.

Maria Uxor *Joannis Rous* de *Tachbrook* in Comitatu *VVarwick* Armigeri, dedit Annulum *unum* A.D. 1673.

ANNA GREVIL Filia natu *maxima* Honoratiſſimi ROBERTI *nuper* Baronis BROOKE, Comitiſſa de KINGSTON, dedit *Filia*, animo ejuſque indice, *Patris* Simillima, Annulum *unum*, Julii XXXI. A.D. 1674.

BARBARA Duciſſa de CLEVELAND dedit annulos *duos* A.D. 1674.

RENEE LOUISE de KROVALLE Duciſſa de *Portsmouth* dedit Annulos *duos* A.D. 1674.

Domina ESSEXIA GRIFFIN dedit Annulum *unum* A.D. 1674.

Dominus

INDEX.

Dominus *Gulielmus VVhitmore* Baronettus, & D. *Thomas VVhitmore* Balnei Miles, *Fratres*, dederunt (*uterque*) annulos *duos* A. D. 1679.

Annulus *unus* ſine anno, *aut* Nomine.

Illuſtriſſima Domina MARIA FAIRFAX, Duciſſa BUCKINGHAMIÆ, dedit Annulos *duos* circa *Crucem* Marmoream A. D. MDCXC.

Annuli *Omnes* Balnei *Crucis* XL.

Benefactores ad Annulos *Æneos* in Balneo *Longo*.

Dominus *Thomas Delves* de *Doddington* in Comitatu *Ceſtriæ* Miles & Baronettus, dono dedit Annulos *duos* A.D. 1681.

Honorabilis *Robertus Holmes* Eques Auratus, & *Vectenſis* Inſulæ Gubernator, dedit annulos *Tres* A.D. 1683.

Gualterus Gibbes Civitatis BATHON Aldermanus, & hoc anno 1689 *Prætor*, dedit annulum *unum* A.D. 1683.

Robertus Peirce M.D. dedit annulum *unum* A.D. 1683.

Carolus Bave Generoſus, Cl. Viri *Samuelis Bave* M.D. Filius, dedit annulum *unum* A.D. 1683.

Thomas Smith Bathonienſis dedit annulum *unum* 1683.

Robertus Mathews Bathonienſis dedit annulum *unum* A.D. 1683.

Robertus Chapman Aldermanus Bathonienſis, dedit annulum *unum* A.D. 1684.

Robertus Long de *Stanton* in Comitatu *Somerſet* Armiger, dedit annulos duos A,D. 1685.

Honorabilis *Thomas Coventry* de *Smitfield* in Comitatu *VVarwick* Armiger, dedit annulos *duos* A D. 1686.

Annuli *Omnes* Longi Balnei. XXXIII.

Balneorum *Omnium* Annuli CCVIII.

Deſiderantur in Balneo *Regio* XLIX. *Reginæ*. X. *Crucis* V. *Longo* X. *Omnes* LXXIV.

Capitum *Summaria*, & *Notæ* margini adſcriptæ *Rerum Indicis* locum abundè Supplebunt.

Sphalmata Typographica *graviora*, ita Corrigenda. Prior numerus *Paginam*, poſterior *Lineam* deſignat.

In *Tractatu.*

P 3. l. ult. *tèr.* 5. 13. *rigo.* 33. *quo.* 27. 7. *tur.* 39. 15. *planius ap.* 51. 21. *at, habeo Compertum.* F- 84. l. ult. *quod me tenuit Sol-* 135. 5. *Extraneis* (pro Exoticis,) 161. 10. *prec.* 177. 10. *ubi.* 203. 1. *bos. dos.* 205. 26. *nom.* 208. 4. *ad memb.* 221. 4. MCC. 246. 18. *Comes.* 281. 19. *licet non. ex.* 293. 31. *quod A.* 297. 15. *Creatos.* 304. 4. *mes.* 342. 18. *tus.* 65. 350. 6. *Vaporem Thermarum.* ſ- 357. 7. *pullum.* 359. 3. *mis.* 360. 27. *roſin.* 364. 6. *accidere poſſe.* 366. 8. *ut humores, qui* 371. CAP. XVII. l. 8. *Hypoch.* 388. 18. *ruit.* 396. 12. *aptiſſime.* 401. 12. *quam pr.* 403. 23. *lunt.* 26. *runt.* 412. 9. *Barnetenſis* in *Midleſexia*, &. OBSERV. CENT. p. 2. l. 4. 5. *dr.* p. 27. 7. *bus.* lin. ult. *prec.* Præf. p. 1. l. 22. *pen.* 4. 16. *quon.* 29. *Sec.* 14. 17. *da non ſunt, q-*

N*Otandum* fumum memoratum p. 373. l. 27. obſervatum fuiſſe circa Viæ Regiæ a *Briſtolio* ad *Wellenſem* Civitatem ducentis medium, ab occidentali parte montis dicti *Dundry Hill*, in Foſſa ad viæ Siniſtram. Nebuloſus fumus circiter *ſex* pedes ſpatii occupare videbatur.

JO. AUBREY.

FINIS.